تـۆمـاری سـەروەری

1

بۆردی هۆشیاری

ئۆرگانێکی هۆشیاری و ڕۆشنبیریی سیاسییە، لە چوارچێوەی مەکتەبی ڕاگەیاندن و هۆشیاری، بە پێی پەیڕەوی ناوخۆی پەسەندکراوی پێنجەمین کۆنگرەی (ی. ن. ک) لە ساڵی ٢٠٢٣ دامەزراوە.

ئەرکەکانی بریتین لە: دەستەبەرکردنی پێداویستییەکانی هۆشیارکردنەوەی فیکری و سیاسی و حزبی لەبەر ڕۆشنایی بنەما فیکری و سیاسییەکانی پەیڕەو و پڕۆگرامی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، لە ئاشتی و مافی چارەی خۆنووسین، تۆکمەکردنی بەهاکانی دیموکراسی، سیکۆلاریزم، مافی مرۆڤ و دادی کۆمەڵایەتی، تاوتوێکردنی پرسەکانی بیری هاوچەرخ و ڕەوتە فیکرییە نوێیەکان، دابینکردنی ئەدەبیاتی ڕێکخراوەیی، ئەرشیفکردن و دووبارە چاپکردنەوەی بڵاوکراوەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و بەرهەمەکانی سەرۆک مام جەلال، نووسینەوەی مێژووی (ی. ن. ک) و شۆڕشی نوێ و ڕۆڵی لە بوژاندنەوەو دڕێژەپێدانی گیانی خەبات و بەرگری.

تـۆمـاری سـەروەری

بـەرگی یـەکەم

(1)

مـەفرەزەی سەرەتایی - هەرێمەکان

نووسین و ئامادەکردن: ئازاد سەراوی

تۆماری سەروەری - بەرگی یەکەم-
مەفرەزەی سەرەتایی - هەریّمەکان

نووسین و ئامادەکردن :- ئازاد سەراوی
تایپ :- ئاشنا دلێر - نیگا سالار
دیزاین :- هەریّم عوسمان
چاپ: چاپخانەی حەمدی
تیراژ: ١٠٠٠ دانە
نۆرەی چاپ : چاپی یەکەم
ساڵی چاپ :- ٢٠٢٤

لە بەڕێوبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان
ژمارەی سپاردنی (١٣٦٦) ساڵی ٢٠٢٤ پێدراوە
سەرجەم مافەکانی لەچاپدانەوە و بڵاوکردنەوەی پارێزراون.

لە بڵاوکراوەکانی بۆردی هۆشیاری
مەکتەبی ڕاگەیاندن و هۆشیاری
یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان

پێڕست

- پێشەکی ٣٥
- وتاری مام جەلال لە برادۆست..... ٤٣
-مەفرەزە سەرەتاییەکانی شارەزوور – هەڕێمی یەک..... ٥٦
- چیرۆکی نەبیسراو ٥٦
- دوای هەرەس ٥٧
- یەکەم هەنگاو ٥٨
- حەوت پێشمەرگە سەرەتاییەکە..... ٥٩
- یەکەم تەقە ٦١
- چوار چالاکی ٦٣
- کاک حامید لە گوڵەخانە ٦٤
- چالاکی هەڵەبجە ٦٤
- شەری قاینەجە ٦٥
- بڕیارەکەی کۆمەڵە ٦٧
- شەهید بوونی فاتیح..... ٦٨
- بنکەی پۆلیسی عیزەتاوا..... ٧٢
- گۆرانی ئیختیفا..... ٧٣
- سینەی لەیلێ..... ٧٣
- گرتنی کەسووکاری پێشمەرگە ٧٣
- چایەکەی دکتۆر ڕەزا ٧٥
- دروستبوونی چەند مەفرەزەیەک ٧٥
- چالاکی کانە بەردەکان ٧٦
- کوشتنی معاون شورتە..... ٧٦
- چەند چالاکیەک..... ٧٧

- شێخ مەحموودی قەڵبەزە ٧٨
- بردنی ڕانە مەڕ ٧٨
- نان کۆکردنەوە ٧٩
- شەڕی میری سوور ٨٠
- لەسێدارەدانی پۆلێک پێشمەرگە ٨٢
- هاتنی ئازاد هەورامی ٨٤
- ڕاپۆرتەکەی تۆفیق ڕەحیم ٨٤
- کۆبوونەوەی ئازاد هەورامی ٨٥
- شەهید بوونی وەستا ئەنوەر ٨٧
- پەلاماری دوژمن ٨٩
- چەمی شنرۆ ٨٩
- نان و پەتی سێدارە ٨٩
- چالاکی پێشمەرگانە ٩٠
- شەڕی حەیوانەکان ٩١
- دڕووستبوونی هەرێم ٩٣
- سەید سادق و پێنجوێن ٩٤
- خستنە خوارەوەی کۆپتەرێک ٩٤
- بەرەو هەکاری ٩٥
- شەڕی میری سوور ٩٦
- قیادە مۆقەتە ٩٧
- شەهید بوونی دکتۆر ڕەزا ٩٨
- بۆسەو لێدان ٩٩
- چنگیان ١٠٠
- ڕاپەڕینی گەلانی ئێران ١٠٢
- شەهید بوونی پێشمەرگەیەک ١٠٣

- کەمال شاکر ١٠٣
- ئەحمەد قەیەفەری ١٠٤
- شەهید بوونی فەرەج تریفەیی ١٠٥
- ڕاپەڕین و ڕزگاری ڕۆژهەڵات ١٠٧
- ئاگری نەورۆز ١٠٨
- لەبانەوە بۆ دزڵی ١٠٨
- شارەزوور – سەراو ١١٠
- گورزی پێشمەرگە ١١١
- بەرەو هەورامان ١١٢
- شەڕی گوێزەڕەش ١١٣
- شەڕی پەروینە ١١٥
- شەڕی نەوسو ١١٥
- لێدانی ئەمنی پێنجوێن ١١٦
- شەهید بوونی حەمەنەگرەیی ١١٧
- بریندار بوونی بلە کۆیی ١١٨
- لە تۆڵەی شەهیدان ١١٩
- شەهید بوونی مەلابرایم ١٢٠
- جیابوونەوەی بزوتنەوە ١٢٠
- لێدانی ئیستخبارانی هەڵەبجە ١٢١
- شەهید بوونی دوو پێشمەرگە ١٢٢
- شەهید بوونی دلێرە بچکۆل ١٢٢
- ڕەبیەی تەپەگوڵان ١٢٣
- شەهید بوونی عەلی شیعە ١٢٣
- شەڕی خۆشناوەتی ١٢٤
- هاتنەوە بۆ شارەزوور ١٢٥

- شەڕی مۆریاس ١٢٦
- گرتنی نەوشیروان مستەفا ١٢٧
- دەستەی نوێی هەرێم ١٣٢
- شەڕی ئەحمەدبڕنەو ١٣٤
- کەوتنە بۆسەی پێشمەرگەوە ١٣٥
- حەمە قاشتی ١٣٦
- شەڕی نۆ دێ ١٣٦
- گرتنی ڕەبیعەی زەمەقی ١٣٧
- بامۆک – هەڵەبجە ١٣٨
- شەهید بوونی عەبدوڵڵا ١٣٩
- نێوان گرێزەو ١٣٩
- شەهید بوونی عوسمان کوڵکنی ١٤٠
- شەڕی ڕەزڵە ١٤٢
- شەڕی قاجر ١٤٢
- لەپەنای قاجردا ١٤٥
- شەڕی کانی سپیلکە ١٤٦
- گرتنی ئیستخباراتێک ١٤٧
- قسەخۆشەکانی پێشمەرگایەتی ١٤٧
- لێدانی ئیستخباراتی هەڵەبجە ١٥٠
- لێدانی مودیری مونەزەمە ١٥١

هەرێمی دووی کەرکوک

- هەرەسی شۆڕشی ئەیلول ١٥٤
- ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە ١٥٤
- چاپخانەی تۆڵە ١٥٦
- مەفرەزە سەرەتاییەکان ١٥٦

- شەهید بوونی حەمە غەفور ئاغجەلەری ١٥٩
- شەڕی ناو شوان ١٦١
- بەرەو سێگۆشەی سنوور ١٦٢
- هاتنی چەک ١٦٢
- شەهیدکردنی پێشمەرگە ١٦٣
- چالاکی گۆپتەپە ١٦٤
- سێکوچکەی ئەشکەوت ١٦٤
- شەهید بوونی پێشمەرگەیەک ١٦٥
- شەڕی چۆخماخ ١٦٦
- بەرەو سەرکردایەتی ١٦٦
- شەڕی قەشقۆڵی ١٦٧
- گرتنی مەلا عەلی ١٦٨
- نەورۆزی ساڵی ١٩٧٩ ..... ١٧٠
- هاتنی عەلی بچکۆل ١٧١
- دکتۆری هەڕیم ١٧١
- تۆپبارانی دوژمن ١٧٢
- شەڕی بۆگ- کانی سوور ١٧٢
- شەڕی مام ڕەش ١٧٦
- شەڕی سوور قاوشان ١٧٦
- شەڕی نێوان عەسکەر ١٧٨
- هاوکاری شۆڕش ١٧٨
- شەڕی هەیدەر بەگ ١٧٩
- لێدانی دوژمن ١٧٩
- مەلا شاخی ١٧٩
- شەهید بوونی ئەحمەد کوێخا ١٧٩

- داستانی قازان ١٨٠
- بەیاننامەی مەکتەبی سیاسی ١٨٢
- چیرۆکی داستانەکە ١٨٧
- بەکر تەڵانی ١٩١
- هەڵوێستی ئیسلامی – شیوعی ١٩٥
- دەستگیر کردنی کۆمیتەی ئاگر ١٩٥
- شەهید بوونی عەلی سالّح و هەڤاڵەکانی ١٩٦
هەرێمی سێی شارباژێر
- کورتەیەک لە مێژووی پێنجوێن ٢٠٠
- مەفرەزە سەرەتاییەکانی پێنجوێن ٢١٤
- هەڵۆکان دەچنەوە شاخ ٢١٥
- یەکەم تەقە لە تەیمەز ٢١٦
- تەقە لە چوێسە ٢١٧
- دەشتی توتمان ٢١٨
- دۆڵی شلێر ٢١٩
- ناو پێنجوێن ٢٢٠
- کوژرانی جاشێک ٢٢٠
- دروست بوونی هەرێمی سلێمانی ٢٢٠
- جاش و عاوالّان ٢٢٠
- چەمی شلێر – بەیەکان ٢٢١
- مەخفەری سەر سوراو ٢٢١
- ڕاگوێزانی دێیەکان ٢٢٢
- پێکهاتنی هەرێمی سێ ٢٢٢
- لێدانی مونەزەمە ٢٢٣
- لێدانی مودیر ناحیە ٢٢٣

- شەڕی سیا گوێز ٢٢٣
- بەر خانەقا ٢٢٤
- مالّی قایمقام ٢٢٤
- شەهید بوونی هاوولّاتی ٢٢٤
- ناحیەی بەرزنجە ٢٢٤
- لقی یەک ٢٢٥
- ناو سلێمانی ٢٢٥
- لێدانی ڕەبیيە ٢٢٥
- تۆڵەی شەهید عەبدوڵّلا ٢٢٦
- لێدانی مقەر سریە ٢٢٧
- چالاکی جۆراوجۆر ٢٢٧
- پشێوی لە سنووری پێنجوێن ٢٢٧
- شەهید بوونی دێوانە مەجید ٢٢٨
- ڕاپەڕینی پێنجوێن ٢٢٩
- شەڕی گەورەی پێنجوێن ٢٣٠
- مانگرتنی پێنجوێن ٢٣٣
- بەیاننامەی سەرکردایەتی ٢٣٣
- ناحیەی بەرزنجە سرۆچک ٢٣٨
- مەفرەزەکانی بەرزنجە ٢٤٢
- شەهید بوونی خالّە شەهاب ٢٤٤
- لێدانی پارێزگاری سلێمانی ٢٤٥
- کێومالّ ٢٤٥
- هێرشی جاش ٢٤٦
- لێدانی مودیر ناحیە ٢٤٧
- ئەحمەد چەقژی ٢٤٧

- کەوتنە بۆسە ٢٤٨
- بەرەو سەرکردایەتی ٢٤٨
- کوژرانی دوو سەرباز ٢٤٩
- پەلاماری دوژمن ٢٥٠
- کوژرانی پانزە سەرباز ٢٥٠
- تایەری حاجی عەزیز ٢٥١
- چوونە ناو شار ٢٥١
- حەمە عەلی بەرزنجی ٢٥٤
- چالاکی جادەی بەرزنجە ٢٥٥
- بۆسەیەک لە چەناخچیان ٢٥٦
- چالاکی کەنارو ٢٥٦
- شەهیدانی حاجی ئاوا ٢٥٦
- چالاکی سلێمانی ٢٥٨
- چالاکی باسنێ ٢٥٩
- نێوان گێلەرە و خاڵ فاتم ٢٦٠
- چەناخچیان-بەرزنجە ٢٦٠

شارباژێڕی سەخت

- شارۆچکەی چوارتا ٢٦٣
- ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە لە چوارتا ٢٦٨
- شارۆچکەی ماوەت ٢٧٢
- ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە لە ماوەت ٢٧٧
- ناحیەی باسنێ-سیوەیل ٢٨٢
- شۆڕشی ئەیلول ٢٨٧
- گرتنی مەخفەری باسنێ ٢٨٧
- لە یادی دۆستی دێرینمان مەجید خاندا ٢٨٨

- هەڵایسانی شۆڕشی نوێ ٢٩٢
- ڕێکخستنەکان ٢٩٣
مەفرەزە سەرەتاییەکانی شارباژێڕ
- هەڵایسانی شۆڕش ٢٩٦
- مەفرەزەکانی شارباژێڕ ٢٩٧
- هاتنی عەلی عەسکەری ٢٩٩
- زەوی دەشتێ ٣٠٠
- تەسلیمبوونی سێ سەرباز ٣٠٢
- چالاکی دەشتێ ٣٠٣
- قەل و تەقە ٣٠٣
- چالاکی ئەزمەک ٣٠٤
- بڕنەوەکەی مامە قالە ٣٠٤
- لێدانی ڕەبیەی قوڕمتێن ٣٠٥
- کوژرانی دوو پۆلیس ٣٠٥
- مروەت خاتوون ٣٠٥
- هەنگوین و عەرەب ٣٠٧
- قەیوان- بۆسە ٣٠٧
- چەند چالاکییەک ٣٠٧
- لێدانی مەرکەزی ئاوکورتێ ٣٠٨
- لێدانی مفەوەز برایم ٣٠٨
- عوسمانی مەلا ڕەسوڵ ٣٠٩
- بەکرە دڕێژ ٣٠٩
- بەرەو بەردە سپێ ٣١٢
- پێشنیار و پێنج دینار ٣١٢
- سەراو مەملەکەتی شۆڕش ٣١٣

- جاش پێشمەرگە ٣١٤
- تەسلیمبونەوەی عەبدولمەلیک ٣١٥
- قیادە مۆقەتە لە ناوچەی سلێمانی ٣١٦
- گەڕانەوەی عەلی چوارتایی ٣١٧
- لێدانی دوژمن ٣١٨
- ئاهەنگی کانی دارۆغان ٣١٨
- ڕەبییەی سورەزێ ٣١٩
- سەیتەرەی دەباشان ٣١٩
- لێدانی مەخفەری چوارتا ٣٢٠
- زنجیرەیەک چالاکی ٣٢٠
- هاتنی کاک نەوشیروان ٣٢١
-هێرش بۆ چنگیان ٣٢١
- بۆسە و پەلاماری دوژمن ٣٢٢
- شەڕی دڕی ٣٢٣
- کانی ژاژڵە ٣٢٦
- شەڕی خەمزە ٣٢٧
- بەردە سپی ٣٢٨
- شەهیدکردنی مامۆستا غەفور ٣٢٨
- ڕاگواستنی گوندەکان ٣٢٩
- دێهاتە ڕاگوێزراوەکان ٣٣٠
- قەرەبوو ٣٣١
- ئۆردوگای کەنارو ٣٣٤
- ئۆردوگای قەلاچوالان ٣٣٤
- ئۆردوگای سورە قەڵات ٣٣٤
- ئۆردوگای کارێزە ٣٣٤

- شەهیدبونی برایم سەراوی ٣٣٥
- شەڕی چنگیان ٣٣٥
- لەباراو بۆ چنگیان ٣٣٦
- بالخ-باراو ٣٣٧
- حەمەمین ئاغای باریێ ٣٣٧
- هاتنی بەکری حاجی سەفەر ٣٣٨
- ڕۆیشتنی مستەفا چاو ڕەش ٣٣٩
- شۆڕشی گەلانی ئێران ٣٤٠
- هەڵەی حزبە کوردییەکان ٣٤١
- شەڕی سەعەب ٣٤٣
- شەڕی سەقز ٣٤٥
- پردەکەی سەقز ٣٤٥
- کۆڵە پشتی کفن ٣٤٨
- بەرەو مهاباد ٣٤٩
- شەڕی بانە-سەرشیوی سەقز ٣٥١
- خاڵخاڵی کورد و سێدارە ٣٥١
- شەڕی عێراق -ئێران ٣٥٥
- مامۆستایەکی بەعسی ٣٥٦
- دانانی سەیتەرە ٣٥٦
- نێوان دێگەڵ و وەڕاز ٣٥٧
- شەهیدبونی دوو هاوڵاتی ٣٦٠
- بەرەو هەڕیمی چوار ٣٦٢
- ئاسنگەران-پەرتوکێکی ٣٦٤
- پەڕۆی سوور ٣٦٥
- گەڕان بەدوای جەمالدا ٣٦٦

- چیرۆکی شەهیدبوونی جەمال ٣٦٨
- مەرکەزی سورەزێ ٣٦٩
- پەلاماری فڕۆکە ٣٧٣
- زەینەڵ-بۆسە ٣٧٤
- نوکتە و جاش و چالاکی ٣٧٤
- پەرخ و بیوەک ٣٧٦
- کەرتی ئیزگە ٣٧٧
- لە ئۆردوگا بۆ توژەڵە ٣٧٨
- بەرەو سەردەشت ٣٧٩
- چەمی کەڵوێ ٣٨٠
- حەیران و کۆبونەوە ٣٨١
- گرتنی جاشێک ٣٨١
- شەهیدبوونی حەمەمین ٣٨٢
- چالاکی کەرتی پارێزگاری ٣٨٢
- چالاکی شاخەسوور ٣٨٢
- چالاکی کێڵێ ٣٨٤
- کەمینێک لە واژە ٣٨٤
- بۆسەی بەفر-کوێستانی گمۆ ٣٨٥
- شەهیدبوونی دوو پێشمەرگە ٣٨٥

کورتە مێژوویەکی دووکان-هەرێمی چوار

- سەربوردەیەکی مێژوویی دووکان ٣٩٠
- دۆڵی جافەتی دووکان-مەرگە ٣٩٦
-هەڵەدن، کوانوی شۆڕش ٣٩٦
- ناردنی تایپەکە ٣٩٧
- یەکەم تەقە ٣٩٨

- هێنانی مەڕەکان ٣٩٨
- مەفرەزەکانی کانی توو ٣٩٨
- مەفرەزە سەرەتاییەکان ٣٩٩
- شەڕی شارستێن ٤٠٠
- دوانزە دێی دۆڵێ ٤٠٣
- شەڕی کەڵکی قامیش ٤٠٤
- شەهیدکردنی هاوڵاتیان ٤٠٥
- مامە عەزەی مالومە ٤٠٦
- هێنانی چەک ٤٠٦
- جافایەتی پەلاماری دوژمن ٤٠٧
- شەڕی یاخیان ٤٠٨
- دەستگیرکردنی کەسووکاری پێشمەرگە ٤٠٩
- شەهیدکردنی ژمارەیەک هاوڵاتی ٤١٠
- کەڵکی مەرگە ٤١٠
- شەڕی شیلانە ٤١٠
- بەرگورد-کانی شیلان ٤١١
- ڕاگواستنی دێیەکان ٤١٢
- بۆسە و لێدان ٤١٢
- دروستبونی هەڕێمی چوار ٤١٢
- جافایەتی-دووکان ٤١٣
- شەڕی ئاسۆس ٤١٧
- شەڕی جوبڵاخ ٤٢٠
- پێکانی کۆپتەرێک ٤٢١
- ڕووخانی شا ٤٢٢
- لێدانی سەربازگەی سوسێ ٤٢٣

- چالاکی قەڵاچوالان ٤٢٣
- شەڕی مالومە ٤٢٤
- کوشتنی ئەفسەرە ڕەشەکە ٤٢٤
- ئازادبوونی هەڤاڵانی زیندان ٤٢٦
- چەند چالاکییەک ٤٢٧
- کارەساتی سێکانیان ٤٢٧
- هێزی مەرگە ٤٢٨
- شەهید بارزان عوسمان ٤٢٨
مەفرەزە سەرەتاییەکانی گەرمیان قەرەداخ
هەرێمی ٥
- لە هەرەسەوە بۆ هیوا ٤٣٠
- مەفرەزە سەرەتاییەکان ٤٣٠
- شەڕی قەڵبەزە ٤٣١
- بۆسەی دارە ڕەش ٤٣١
- ملازم جوامێر ٤٣٣
- مۆتەکەی تەعریب ٤٣٤
- شەڕی بارۆیی ٤٣٥
- شەهیدبوونی پۆلێک پێشمەرگە ٤٣٥
- مەفرەزەی سەرکەوت ٤٣٧
- سیروان تاڵەبانی ٤٣٨
- قەراخ-گەرمیان ٤٣٨
- لێدانی ناحیەی تیلەکۆ ٤٣٨
- پەلاماری دوژمن ٤٣٩
- قەرەگۆل ٤٣٩
- شەهیدبوونی شاسوار جەلال ٤٣٩

- ڕێی هەزار میل ٤٤٣
- گەڕانەوە بۆ کوردستان ٤٤٥
- شەهیدبوونی مامۆستا داود ٤٤٨
- لە دەشتی هەولێر ٤٤٨
- بەرەو هەڕیمی ٥ ..... ٤٤٩
- ناو قەرەداخ ٤٤٩
- شەهیدبوونی ئاشتی ٤٤٩
- شەهیدبوونی مامۆستا حەمەدەمین ٤٥٠
- مام سالّح گۆڕ ئەسپی ٤٥٠
- ڕووحە ٤٥١
- مام سالّح و هەزار ناو ٤٥١
- گوڵحە ٤٥٢
- چالاکی تەویلە گا ٤٥٢
- بناری گڵ ٤٥٢
- پەلاماری دوژمن ٤٥٣
- لێدانی سەنگاو ٤٥٦
- چوونە ناو سەنگاو ٤٥٨
- چوونە ناو باوە نوور ٤٥٩
- شەڕی هاوبەش ٤٦٠
- شەڕی تەکیە ٤٦٠
- کێومالّی دوژمن ٤٦١
- هەڕیمی ٥ ..... ٤٦٤
- چالاکی سەنگاو-قادرکەرەم ٤٦٤
- جەردە-چەتە ٤٦٤
- دێی چاوشین-تەپەگەڕوس ٤٦٥

- لێدانی مامە ڕیشە-کوشتنی (ک) ٤٦٥
- خالید گەرمیانی ٤٦٨
- بۆسەی پێشمەرگە ٤٦٩
- چەند چالاکییەک ٤٦٩
- چالاکی غەڕە و پەلکانە ٤٧٠
- چالاکی سەنگاو-سلێمانی ٤٧٠
- چوونە ناو کفری ٤٧٠
- سالّیادی شەهید ئارام –چالاکی ٤٧٢
- ڕێگای سەنگاو دەربەند ٤٧٣
- قادرکەرەم –خێوەتە ٤٧٣
- شەڕی نەمەڵ ٤٧٤
- دەرمانخواردکردنی سامان گەرمیانی ٤٧٦
- کەرتی بازیان ٤٧٧
- شەڕی بانیخێلّان ٤٧٨
- پەلاماری دوژمن-چالاکی ٤٧٨
- شەڕی تەپە عەرەب ٤٧٩
- شەهیدبوونی سیروان تالّەبانی ٤٧٩
- بۆسەی دەربەندیخان-باوەنور ٤٨١
- عادل شکور ٤٨٢
- شەهیدبوونی سەرکەوت ٤٨٢
- لێدانی عەرەبی هاوردە ٤٨٤
- کەرتی بازیان- شارەزوور-قەراخ ٤٨٤
- شەهیدبوونی چەند پێشمەرگەیەک ٤٨٥
- بەردەم قایمقامیەت ٤٨٥
- سوتانی بەنزینخانە ٤٨٧

- پەلاماری دوژمن ٤٨٨
- ئاسۆی دەلاک ٤٨٨
- بەرەو سەرکردایەتی ٤٩١
- کەرتی پێنجی دوز ٤٩٢
- شەڕی میرە دێ ٤٩٢
- شەڕی کانی شیرینە ٤٩٣
- قادر کەرەم ٤٩٤
- بەرەو دەشتی هەولێر ٤٩٤
- شەڕی دەرەدۆڕن ٤٩٥
- لە تۆڵەی سەرکەوت ٤٩٦
- پەلاماری دوژمن ٤٩٦
- چالاکی دەرەویان ٤٩٧
- لێدانی زیلی سەربازی ٤٩٧
- لێدانی جاش ٤٩٧
- ڕێگای سەنگاو دەربەندیخان ٤٩٨
- لێدانی سریەی قادر کەرەم ٤٩٨
- گرتنی چەند ڕووسییەک ٤٩٩
- شەڕی نێوان میوڵی-دێلێژە ٥٠٠
- شەڕی هۆمەر قەڵا ٥٠٢
- شەڕی عەزیز قادر-توکن ٥٠٤
- شەڕی باوە خۆشێن ٥٠٥
- پەلاماری دوژمن-شاخی شۆراوا ٥٠٧
- شەهیدبوونی خالید گەرمیانی ٥٠٩
- نێوان بیرکێ-سیارە ٥١٠
- قارەمانی سالّ ٥١١

- کانی شیرینە ٥١٢
- بەرلوت-بۆسە ٥١٣
- چالاکی ناوشار ٥١٣
- مەفرەزەی مامە ڕیشە ٥١٣
- دێیەکانی قەرە حەسەن ٥١٤
- دێیەکانی جەباری ٥١٤
- مووانی ڕۆستەم ٥١٥
- شەڕی ئالان و حاسڵ ٥١٧
- شەڕی زەماوەنگە ٥١٨
- چالاکی کەرکوک ٥١٩
- چالاکی قادر کەرەم ٥٢٠
- نێوان کفری کەلار ٥٢٠
- کەریم حەمدانی ٥٢٠
- شەهیدبوونی باوکی مامە ڕیشە ٥٢١
- چارەنوسی مام شکور ٥٢٢
- شەڕی زەنگەکە ٥٢٣
- شەهیدبوونی دوو پێشمەرگە ٥٢٤
- قەڵا ڕێویلە ٥٢٦
- پێش حەمک ٥٢٧
- سێ بۆسە ٥٣٤
- شەهیدبوونی پێشمەرگەیەک ٥٣٦

هەڕێمی شەش

پشدەر مەنگورایەتی لە بۆتەی شۆڕشدا ٥٣٨
- ناوی پشدەر ٥٣٩
- قەڵادزێ ٥٣٩
- مەفرەزە سەرەتاییەکان ٥٤٠
- دیداری هەڤاڵان ٥٤٢
- دوو پەلاماری دوژمن ٥٤٢
- کۆبونەوەی شێنێ ٥٤٣
- کێومالّی ناوچەکە ٥٤٥
- هەڕێمی ٦ ئازادی ٥٤٥
- شەڕی ڕەزگە ٥٤٦
- بۆسە و لێدان ٥٤٦
- بەری سەرتەنگ ٥٤٧
- بۆسەی دوژمن ٥٤٧
- شەڕی هێرۆ ٥٤٧
- بەیاننامەی کۆمیتەی سەرکردایەتی (ی.ن.ک) ٥٤٨
- ڕاگواستنی دێیەکانی پشدەر ٥٥١
- گەڕانەوەی مام جەلال ٥٥٢
- شەڕی گەرمکان ٥٥٤
- هێرشی دوژمن ٥٥٤
- لێدانی مۆڵگەی جاش ٥٥٤
- پەلاماردانی شێنێ ٥٥٥
- بەیاننامەی مەکتەبی سیاسی ٥٥٦
- شەڕی پاشکێل ٥٦٢
- تێکشکاندنی پەلاماری دوژمن ٥٦٢
- ڕەبییەی سەرگۆڕی کرۆسکان ٥٦٢

- بەرەنگاربوونەوەی دوژمن ٥٦٣
- شەڕی بێ کڵۆ ٥٦٣
- دەستگیرکردن-لە سێدارەدان ٥٦٤
- هەکاری-دوای هەکاری ٥٦٧
- چالاکی و تێکشکاندنی پەلاماری ٥٦٧
- ڕاگواستنی دێیەکان ٥٦٨
- پەلاماری ناوچەی پشدەر ٥٦٩
- نزیک سەنگەسەر ٥٦٩
- شەڕی نۆ ڕۆژەی شێنێ ٥٧٠
- شەڕی شێنێ-زیانی دوژمن ٥٧٧
- مۆڵگەی دوژمن ٥٧٨

هەرێمی ٧ی باڵەک

باڵەکایەتی، کوانوی شۆڕش و بەرگری

-مەفرەزە سەرەتاییەکان ٥٨٧
- مزگەوتی ماونان ٥٨٩
- بەری ماونان-سێتیر ٥٨٩
- بەری کۆیلێ-سەرکان ٥٩٠
- ناوچەی وەرتێ ٥٩٠
- هێنانی مەڕ ٥٩١
- هاتنی دکتۆر خالید ٥٩١
- وتاری دکتۆر خالید ٥٩٢
- پەلاماری دژومن ٥٩٢
- شەڕی بانیاوان ٥٩٢
- گوندە ژۆری چۆمان ٥٩٤
- نزیک چۆمان ٥٩٤

- شەڕی گابیرێز ٥٩٤
- گابیرێز-وەڵزێ ٥٩٥
- سەربازگەی چۆمان ٥٩٦
- مەفرەزەی سەرەتایی گەڵاڵە ٥٩٧
- زنجیرەیەک چالاکی ٥٩٧
- دەرگەڵە ٥٩٨
- شەڕی پردی زەرد-هۆمەراوا ٥٩٩
- سزادانی قادر خەبات ٦٠٠
- هێنانی نەخۆشخانەی گەڵاڵە ٦٠٠
- تەقەی بەستەسێن ٦٠٠
- شەڕ لە سێوەیس ٦٠١
- قیادەی مۆقەتە ٦٠١
- یاخیبوونی عەلی ئاغا ٦٠١
- شەڕی کەڵەکی باڵەییان-گابیرێز ٦٠٢
- زیانی دوژمن لە باڵەییان ٦٠٣
- بۆسەی جاش-شەهیدبونی دوو پێشمەرگە ٦٠٤
- کشانەوەی هێزی پێشمەرگە ٦٠٤
- شەڕی ساوێن ٦٠٤
- چۆمان - ڕایات ٦٠٧
- پردی زەرد ٦٠٧
- بۆسە و هێرش ٦٠٨
- بۆسەی دوژمن ٦٠٨
- لێدانی دوژمن ٦٠٨
- لێدانی فەوجێک ٦٠٩
- کەوتنی کۆپتەریک ٦٠٩

- ڕاگواستنی دۆڵی باڵەییان – سەرکرایەتی ٦٠٩
- دروست بوونی هەرێمی (٧) ٦١٣
- تەرماتەڵە وسەر شێخان ٦١٤
- حاجی ماونی پور حەلیم ٦١٤
- ملازم حەلیم ٦١٤
- شەڕو پێکادان ٦١٥
- هاتنە شاخ ٦١٥
- گەڵاڵە چۆمان ٦١٦
- هەڵمەتەکانی پێشمەرگە ٦١٦
- تۆڵەی شەهیدان ٦١٧
- بۆسەو چالاکی ٦١٨
- گەڵاڵە – چۆمان ٦١٩
- ناوچەی ڕانیە ٦١٩
- لێدانی ئەمن و پۆلیس ٦٢٠
- سەر نەوس ٦٢٠
- قەسرێ – مامەڕووت ٦٢٠
- دەرگەڵە ٦٢١
- فەوجی گەڵاڵە ٦٢١
- لێدانی ڕەشماڵەکانی گەڵاڵە ٦٢١
- کەڵەکی باڵیان – چۆمان ٦٢٢
- ئێنێ– چۆمان ٦٢٣
- شەهید بوونی ڕەسول چەکوانی ٦٢٤
- بۆسە ٦٢٤
- گۆڕی نیتوێ ٦٢٤
- گواستنەوە ٦٢٥

- شەڕی قیادە مۆقەتە ٦٢٥
- لێدانی فەوجی گەڵاڵە ٦٢٦
- سەری بەردی- سیدەکان ٦٢٦
- چالاکی زینە پێش ٦٢٦
- چالاکی پشتی گەڵاڵە ٦٢٧
- هاتنی شێخ دارای حەفید ٦٢٧
- شەڕی زار گەلی ٦٢٧
- ڕەوەندەکانی قەندیل ٦٢٧
- شۆڕشی گەلانی ئێران ٦٢٨
- شەڕی گەرەوان ٦٢٩
- شەڕی ماویلیان ٦٣٠
- ڕاگواستنی گەڵاڵە ٦٣٠
- شەهید بوونی حەمە ڕەش ٦٣٠
- قووەتی کاروخ ٦٣١

هەڕێمی (٨) ی دەشتی هەولێر

- مەفرەزە سەرەتاییەکانی هەولێر- کۆیە - خۆشناوەتی ٦٣٤
- چوار مەفرەزەکە ٦٣٥
- زنجیرەیەک چالاکی ٦٣٧
- سەفین- شەقڵاوە -شیواشۆک ٦٣٨
- چالاکی ٦٣٨
- خەلەکان- سکتان ٦٣٩
- چالاکییەکانی مانگی چوار ٦٤٠
- سێ چالاکی ٦٤١
- داستانی بۆگ ٦٤١
- حاجی قەلا- دێگەڵە ٦٤٤

- بەرەو دیداری کاک ئارام ٦٤٤
- هەڕێمی هەشت- هەولێر ٦٤٦
- گەلی باروتخانە ٦٤٧
- شەڕی سناوە ٦٤٨
- تەقە لە هەورێ ٦٤٨
- پێکان و کەوتنی کۆپتەرێک ٦٤٨
- پێش شەڕی حەسەن موتریب ٦٤٩
- شەڕی حەسەن موتریب ٦٤٩
- شەهید بوونی دوو پێشمەرگە ٦٥٠
- هەولێر- کۆیە ٦٥١
- شەڕی شیوەشان ٦٥٢
- شەڕی دەشتێو ٦٥٣
- شەهید بوونی سێ پێشمەرگە ٦٥٦
- کوشتنی ملازمێک ٦٥٦
- شەهید بوونی دوو پێشمەرگە ٦٥٦
- پەلاماری دوژمن ٦٥٧
- کۆیە – هەولێر ٦٥٧
- گەڕانەوەی قادر عەزیز ٦٥٨
- بناری سەفین ٦٥٩
- شەڕی سماقە ٦٥٩
- شەهید بوونی حەوێز مام برایم ٦٦٠
- دوای هەکاری ٦٦١
- چالاکی مەسیف ٦٦١
- بەرەو سەرکردایەتی ٦٦١
- سەروان و سەید کەریم ٦٦٢

- شەهید بوونی سێ پێشمەرگە ٦٦٣
- شەهید بوونی ڕەسول حاجی ئەحمەد ٦٦٥
- چالاکی کۆیە ٦٦٥
- هەولێر ٦٦٦
- لێدانی جاش ٦٦٦
- دەستگیرکردنی کاردۆ گەلاڵی ٦٦٧
- ئاشکرا بوونی ڕێکخستنەکان ٦٦٨
- خولی برین پێچی ٦٦٨
- خولی کادیران ٦٦٨
- شەڕی هەولێر – قۆریتان ٦٦٩
- داستانی قوڕە بەرازە ٦٧٠
- هاتنی سەید مەجید ٦٧٤
- دۆخی هەرێمی هەشت ٦٧٥
- شەڕ لە میۆژە ٦٧٧
- شەهید بوونی فەرەج شەوگێڕی ٦٧٩
- شەڕی سماقولی ٦٧٩
- چەند چالاکییەک ٦٨٠
- شەڕی گۆپتەپەی کۆیە ٦٨٠
- ناوچەی کۆیە ٦٨٠
- قوەتی حاجی قەلا ٦٨١
- چوونە ناو کۆیە ٦٨٢
- قوەتی دەشتی هەولێر ٦٨٣
- شەڕی سێکانی ٦٨٤
- شەڕی وەرتێ ٦٨٥
- هەرێمی نۆ: دۆڵی ڕۆست- بەمۆ

- هەڕێمی نۆ ٦٨٨
- چالاکییەکانی هەڕێمی نۆ ٦٨٨
- هەڕێمی نۆی بەمۆ ٦٩٠
هەڕێمی دەی جوتیاران
- هەڕێمی دەی جوتیاران ٦٩٢
- شەڕی پێمالّک ٦٩٢

قوەتی پشدەر هێزی پشدەر – هەڕێمی ١١
- قوەتی پشدەر ٦٩٦
- چالاکی ٦٩٦
- بەرەو نۆکان ٦٩٦
- ئەرتەشی شا ٦٩٧
- هەڕێمی یانزە ٦٩٨
- چالاکی هێرۆ ٦٩٨
- شەڕی ناو دەشت ٦٩٨
هەڕێمی ١١ قوەتی پشدەر
- هەڕێمی ١١ قوەتی پشدەر ٧٠٢
- لێدانی ئیستخباراتی قەڵادزێ ٧٠٢
- لێدانی ڕەبییەی کاشونە ٧٠٤

هەڕێمی دوانزەی هەندرێن
- هەڕێمی دوانزەی هەندرێن ٧٠٦
- باقلان- خەلەکان ٧٠٧
- داستانی گەڕەوان ٧٠٧
- بەرەو دەشتی کۆیە ٧١٢

- بۆسە – کۆڕەک ٧١٣
- شەڕی دووەمی گەرەوان ٧١٣
- لێدانی مونەزەمەی ڕەواندز ٧١٥
- شەڕی کونە فلوسە ٧١٦
- شەهید بوونی حاجی ئەحمەد ٧١٨
- شەڕی زەردە گۆم ٧١٩
- گرتنی موختارێک ٧٢٠
- زینی گەرەوە ٧٢٠
- کوردستانی تورکیا ٧٢٠
- بەرەو سنووری تورکیا ٧٢١
- شەهید بوونی عەزیز حاجی ئەحمەد ٧٢٧
- سەر گۆڕان ٧٢٨
- هاوینە هەواری کۆگێ ٧٢٨
- چیرۆکی شەهید بوونی عەزیز ڕابێی ٧٢٩
- هاتنی سەید سەلیم ٧٢٩
- شەڕی تارینان – مەلەکان ٧٢٩
- بۆسەی کوری تەنگ ٧٣٠
- چەند چالاکییەک ٧٣١
- زینی گەرەوان ٧٣٢
- شەڕی سەرگەروی بنمێرد ٧٣٣
- هەڵوەشاندنەوەی هەڕیمی دوانزە ٧٣٣
- شەهید بوونی وەسمان بەگ ٧٣٤
- پاشەکشەی سۆسیالیست ٧٣٤

دۆڵی شاوڕێ- مەفرەزەی سەرەتایی هەڕیمی چوارەم

- دۆڵی شاوڕێ- مەفرەزەی سەرەتایی ٧٣٨

- پێش شۆڕش ٧٣٨
- چالاکی کانی کوران ٧٣٩
- چالاکی پلّنگان ٧٤٠
- بایز ئاغا ٧٤٠
- لێدانی رەبییەیەک ٧٤١
- هەڵایسانی شۆڕش ٧٤١
- ڕۆیشتنی بایز ئاغا ٧٤٢
- پەلاماری سوپای عێراق ٧٤٣
- دۆڵی شاورێ ٧٤٥
- بەرەو قەندیل ٧٤٧
- شەڕی چەکوچ ٧٤٩
- شەهید بوونی خێزانێک ٧٤٩
- خستنە خوارەوەی کۆپتەرێک ٧٤٩
- هەرێمی چواردەی ئاکۆ ٧٥١
- بارەگای پلّنگان ٧٥١
- شەڕی دارەبەن ٧٥٤
- نێوان وەرتێ – خانەقا ٧٥٤
- چەند چالاکییەک ٧٥٤
- شەڕی پیرانە ڕەش ٧٥٥
- شەڕو پێکادان ٧٥٧

خوشناوەتی- دۆڵی بالیسان – بێتواتە

- خۆشناوەتی -دۆڵی بالیسان – بێتواتە ٧٦٠
- دۆڵێ بالیسان – بێتواتە ٧٦٠
- بێتواتە - سەرو چاوە ٧٦٠
- دێیەکانی دۆڵە گۆران ٧٦٠

- مووچە – قونە دێ ٧٦١
- دۆڵی باڵیسان ٧٦١
- دوای هەرەس ٧٦١
- هەڵایسانی شۆڕشی نوێ ٧٦٢
- مەفرەزەی حاجی ڕەسول ٧٦٢
- بەستی بێتواتە ٧٦٣
- ڕەقبوونەوەی سەرباز ٧٦٤
- هەرتەل ٧٦٥
- شەڕی هەروتەکۆن ٧٦٦
- شەهید بوونی خورشید حەسەن ٧٦٦
- تێکشکاندنی پەلاماری دوژمن ٧٦٧
- شەڕی وەسانان ٧٦٨
- چیای هەورێ ٧٦٨
- دەستگیرکردنی محەمەد باڵیسانی ٧٦٨
- کەوتنە بۆسەی دوژمن ٧٦٩
- بۆسەی دەشتی توتمە ٧٦٩
- کەرتی چواری باڵیسان ٧٧٠
- شەهید بوونی پۆلێک پێشمەرگە ٧٧٠
- قوەتی خۆشناوەتی ٧٧١
- قوەتی کۆسرەت ٧٧٣

دەستەی پارێزگاری- هەرێمی پارێزگاری

- دەستەی پارێزگاری – هەرێمی پارێزگاری ٧٧٦
- هەرێمی پارێزگاری ٧٧٦
- بەکر پیرۆت ٧٨٠
- تەسلیمبوونەوە و شەهید بوونی حاجی شێخە ٧٨١

- شەهید کردنی حاجی شێخەو برایمی کوڕی ٧٨٢
- ڕێکخستنەکانی ئەراک ٧٨٥
- ناوچەی بەمۆ ٧٨٦
- سەردانی ناوزەنگ ٧٨٧
- هەرێمی پارێزگاری ٧٨٩
- خولی کادیران ٧٨٩
- تەوارەکانی ناوزەنگ ٧٩٢
- ڕەوەندەکان ٧٩٣
- شەڕی شێنێ ٧٩٤
- قوەتی قەڵاتووکان ٧٩٤

پێشەکی

زنجیرە کتێبی تۆماری سەروەری کە لە (٨) بەرگ پێکهاتووە نووسینی بەندەو بەرهەمی بۆردی هۆشیاری/ مەکتەبی ڕاگەیاندن و هوشیاریی (ی.ن.ک)ە کە تیایدا بە وردی مێژووی هێزی پێشمەرگەی کوردستانمان نووسیوەتەوە.

بۆ نووسینەوەی مێژووی هێزی پێشمەرگەی کوردستان لە ساڵانی (١٩٧٦-١٩٩١) پشتم بە ئەرشیفی شاخ و سەدان دیدارو چاوپێکەوتن بەستووە کە لەگەڵ پێشمەرگەو فەرماندە دێرینەکاندا کراوە.

دوای ئاشبەتاڵی شۆڕشی ئەیلول و تەسلیم بوونی دەیان هەزار پێشمەرگەی چەکدار بە ڕژێمی عێراق و چۆڵکردنی مەیدانی خەبات، دوای ئەوەی ڕژێمی عێراق سەرتاسەری کوردستانی کردە مۆڵگەو ڕەبیەو سەربازگەو پێیوابوو چیتر کورد ناتوانێ چەند تفەنگ بە دەستێک بنێرێتەوە شاخ بە هیممەتی دڵسۆزانی کوردایەتی و لە پێشەوەیاندا هەڤاڵ مامجەلال ئەو خەونەی داگیرکەرانی کوردستان و ڕژێمی بەعسی عێراق لە گۆڕنراو شۆڕشی نوێی گەلی کوردستان بەڕێبەرایەتی (ی ن ک) لە ئاسۆوە دەرکەوت و درێ بە شەوە زەنگی هەرەسدا.

دوای ساڵێک لە ڕاگەیاندنی یەکەم بەیاننامەی دامەزراندنی، (ی ن ک) لە حوزەیرانی ١٩٧٦ جارێ خەباتی چەکداریداو مەفرەزە سەرەتاییەکانی ناردەوە شاخ و سەنگەرەکانی ئاوەدانکردەوە داگیرکەری لە خەوی خۆشی دوای هەرەس ڕاچڵەکاند، بازووی پێشمەرگە ئەستوور بوو ڕۆژ بە ڕۆژ هێزی پێشمەرگە لە گەشەکردن و سەرکەوتندا بوو لە مەفرەزەی سەرەتایی بۆ هەرێم و مەڵبەندو تیپەکان، تا وای لێهات هێزی پێشمەرگەی کوردستان چالاکی گەورەو نەبەردی گەورەی ئەنجامدەدا لە گرتنی سەدان ڕەبیەو مۆڵگەو سەربازگەوە بۆ دەست بە سەردا گرتنی شارو شارۆچکەو سەربازگەی گەورە، ئەوە جگە لە بە هاناوە چوونی هێزەکانی ڕۆژهەڵات کە شەرەفی هێزی پشتیوانی پێبڕا.

شان بە شانی خەباتی چەکداری سیاسی شۆڕشگێڕانە (ی ن ک) خەباتی شارەکان و جۆش و خرۆشدانی خوێندکاران، جوتیاران، کرێکاران، ژنان و خەڵکی کوردستانی بە گشتی لە یاد نەکرد، لە ساڵی ١٩٨٢ لە زۆربەی شارۆچکەو شارە گەورەکانی کوردستاندا لە سەر دەستی ڕێکخستنەکانی (ی ن ک) و بە هاوکاری و پشتیوانی میدیایی خۆپیشاندانی گەورەی جەماوەری ڕێکخست بۆ بەگژداچوونەوەی سیاسەتی ڕەگەزپەرستانە و جیاکارانەو کۆنە پەرستانەی ڕژێمی دکتاتۆری عێراق و ڕژێمی ناچار بە جێبەجێکردنی بەشێک لە داخوازیەکانی خۆپیشاندەرانکرد.

لە پرۆسەی بەدناوی ئەنفال و کیمیابارانکردنی هەڵەبجەو ناوچەکانیتر قۆناغێکی نوێ دەستپێکرد، لە پەلامارەکانی دوژمندا بۆ سەر ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی پێشمەرگە لە ژێر ناوی پرۆسەی بەدناوی ئەنفالدا هێزی پێشمەرگەی کوردستان بەرگری سەختی لەو ناوچانە کردو گورزی کاریگەری لە دوژمن وەشاند کە تیایدا ڕژێمی داگیرکەری عێراق باجی قورسیدا لە دەست بەسەرداگرتنی ئەو ناوچانەدا.

دوای پاشەکشەی هێزی پێشمەرگەی کوردستان بۆ سەر سنوورەکان، هێزی پێشمەرگە خۆی ڕێکخستەوە مەفرەزە پارتیزانەکان لە تێکڕای ناوچەکانی کوردستان لە قوڵایی گەرمیان و دەشتی هەولێرو بادینان و شارباژێڕو کەرکوک و کۆیە و بناری کۆسرەت و پیرەمەگرون و خۆشناوەتی و کاروخ و شارەزوورو قەراخ و باڵەکایەتی و خاڵخاڵان و ناوچەکانی هەریرو سۆران دروستکران.

سەرکردایەتی (ی ن ک) بە لە بەرچاوگرتنی دۆخی کوردستان لە ناو شارەکاندا سووپای ڕزگاری کوردستان (سرک)ی دروستکرد کە لە چەندین تیپ و مەفرەزە پێکهاتبوون تا بۆ هەر کاتێک کە پێویست بێت ڕۆڵی خۆیان ببینن.

شانە چەکدارەکانی بروسک و شاڵاو لە ڕێگەی ڕێکخراوەکانی ناو شارەوە پێکهات، پێشمەرگە پارتیزانەکان و سووپای ڕزگاری کوردستان و شانە چەکدارەکان و هێزی پێشمەرگەی کوردستان کە لە بەتالیۆنەکاندا ڕێکخرا بوونەوە سازو ئامادە بوون بۆ ڕاپەڕین.

ئەوەی لە زنجیرە کتێبی تۆماری سەروەریدا تۆمارمکردووە مێژووی ئەو مەفرەزە و هەڕێم و مەڵبەندو تیپ و پارتیزان و دەستانەیە، مێژووی نەبەزین و نەنەوین و گیانبازی تێکۆشەرانی (ی ن ک)ە لە ساڵانی دوورو درێژی پڕ لە هەورازو نشێوی تێکۆشاندا کە ئەم بەش و بابەت و دۆسیانەی لە خۆگرتووە:

- مەفرەزە سەرەتاییەکانی شۆڕشی نوێ
- یەکەم ووتاری مامجەلال لە برادۆست لە گەڕانەوەی بۆ ناو خاکی کوردستان ساڵی ١٩٧٧
- دروستبوونی هەڕێمەکان، هەڕێمی (١، ٢، ٣، ٤، ٥، ٦، ٧، ٨، ٩، ١٠، ١١، ١٢، ١٤، هەڕێمی پارێزگاری)
- چوار مەڵبەندەکەی (ی ن ک) دروستبوونی هەر چوار مەڵبەندەکەی (ی ن ک) و تیپەکانی بە تیپەکانی مەڵبەندو تایبەت و پارێزگارییەوە

تـــــیپەکان

لە سەرەتای دروستبوونی مەڵبەندو تیپەکان، ژمارەی تیپەکان زۆر نەبوون بەڵام لەگەڵ گەشە کردنی هێزی پێشمەرگەی کوردستان ژمارەیان هەڵکشاو تیپی نوێ دروستکران کە تێکڕا ئەم تیپانەن.

- تیپی ٥١ی گەرمیان، ٥٧ی سەگرمە، ٣١ی پێنجوێن، ٣٣ی سلێمانی، ٣٧ی شارباژێڕ، ١٤ی ئاکۆ، ٨٦ی دەشتی هەولێر، ٧٤ی باڵەک، ٢١ی کەرکوک، ٥٣ی شێروانە، ٢٣ی سورداش، تیپی مەڵبەندی (١) تیپی مەڵبەندی (٢) تیپی مەڵبەندی (٣) تیپی مەڵبەندی (٤) تیپی تایبەتی مەڵبەندی (١) .

تیپی ٢٥ی خاڵخاڵان، ٨٧ی قەرەچوخ، ٧٨ی کاروخ، ٤١ی کوڕەکاژاو، ٨٥ی بەڕانەتی، ٥٩ی حەمرین، پارێزگاری، ٤١کۆڕەکاژاو، ٣٥ی کوڕە کاژاو، ١٥ی شارەزوور، ١١ی هەورامان، ٧٣ی هەڵەموند، ٦١ی کوڕەش، ٦٣ی جوتیاران، ٥٦ی گەڵاڵە، ٤٣ی ئاسۆس، ٦٨ی مامەندە، ٤٤ی چەکوچ، ٤٩ی سارا، ٢٩ی کەڵکە سماق، ٤٧ی پیرەمەگرون، ٦٥ی بڵفەت، ٩٩ی بیتوێن، ٩٣ی کۆیە، ٩١ی سەفین، ٩٠ی باواجی، ١٢ی سۆران، ١٩ی کوڕەک، ٥٥ی قەرەداخ، ٢٧ی تۆکمە، تیپی تۆپخانەی

مەڵبەندی دوو، تیپی ١٧ی زمناکۆ، تیپی ٧٧ی هەڵگورد، تیپی ٨٥ی کۆدۆ، ٣٩ خەنجەرە.

بەشێک لە داستانە هاوبەش و گەورەکان، بابەتە تایبەتەکان، ڕووداوە مێژوویییەکانم کردووەتە دۆسیەی تایبەت چوونکە وەک زنجیرەیەک بەیەکەوە بەستراون وەکو موروی یەک ملوانکە بە گەردنی پڕ سەروەری (ی ن ک)دا شۆڕبوونەوە کە پێکهاتوون لە بۆسەی غەدری هەکاری، قیادە موقەتە بەرەی جود ئەنجومەنی گوندەکان، خۆپیشاندانەکانی ١٩٨٢، هێزی پشتیوان، ڕاگەیاندن، گرتنی ناحیەکان، گفتوگۆی سالّی (١٩٨٤-١٩٨٥) ئاشتبوونەوەی گشتی، داستانی دابان، شەڕی سێ مانگەی قەیوان ماوەت، لێدانی بیرە نەوتەکانی کەرکوک، داستانی ڕزگاری، کیمیاباران، شەڕی سێ مانگەی مەڵبەندی (٣)، ئەنفالی (١،٢،٣،٤ هتد)

پارتیزانەکانی دوای ئەنفال، سووپای ڕزگاری کوردستان، شانە چەکدارەکان، ڕێکخراوی هەولێر، سلێمانی، دهۆک لەگەڵ دەیان نامەو بەڵگەنامەدا.

مێژووی هێزی پێشمەرگەی کوردستان هێندە گەورەو فراوانە دەیان و سەدان داستان لە خۆدەگرێت، ئەوەی لێرەدا کەوتووەتە بەر دیدەی خوێنەران ئەو مێژووە پرشنگدارەیە کە دەستمان پێگەیشتووەو لە فەوتان ڕزگارمان کردووە بەڵام دڵنیام دەیان نەهێنی و نەبەردی و داستان و ڕووداوو چیرۆک لەگەڵ شەهید بوون و کۆچکردنی هەر پێشمەرگەو تێکۆشەرێکدا چوونە ژێر خاک و نەنووسراونەتەوە.

بەو هیوایەم توانیبێتمان بەشێکی گرنگ و بەرچاو لە مێژووی گەشاوەی هێزی پێشمەرگەی کوردستان و (ی ن ک) بخەینە بەر دیدەی خوێنەران و بە کتێبخانەی کوردی ئاشنا بکەین و کتێبخانەی کوردی پێ دەوڵەمەند بکەین تا نە شۆڕشی نوێ و تێکۆشەرەکانی، سەرکردەکانی، شەهیدەکانی، پێشمەرگە قارەمانەکانی لە بیر خەڵک بچنەوە نە وێنەی درندانەی بەعس لای خەڵک کاڵ بێتەوە.

گرنگە بنووسم بۆ نووسینەوەی مێژووی هێزی پێشمەرگەی کوردستان سوودی گەورەم لە ئەرشیفەکەم وەرگرتووە کە سالانێکە کۆی دەکەمەوەو پاراستوومە ئەگەر ئەرشیفەکەم نەبووایە زۆر چالاکی و داستان و یادەوەری و وتاری گرنگ

دەفەوتان و ڕووناکییان نەدەبینی هەروەک سووپاسی کاک ئاکۆ غەریب بەڕێوەبەری ئەمنە سوورەکە دەکەم کە بەشێک لە ئەرشیفی کاسیەتەکانیان خستە بەردەستم و سوودم لێببینی.

جگە لە ئەرشیفە مێژوویییەکەم زۆربەی شارو شارۆچکەکانی کوردستان گەڕاوم هەر لە هەولێرو سلێمانی و کەرکوک و ناوچەکانی گەرمیان و شارەزوورو شارباژێڕو هەورامان و باڵەکایەتی و بیتوێن و ڕەواندزو ڕانیە و قەڵادزێ و پێنجوێن و کۆیە و تەقتەق و چوارقورنەو باڵیسان و دۆڵەکانی ئالانەو مەلەکان و بلەو ئاکۆیان و خۆشناوەتی و دۆڵی شاورێ و سەرکەپکان و قەرەداخ و دەربەندیخان و هتد گەڕاوم چاوپێکەوتنم لەگەڵ سەدان پێشمەرگە و فەرماندەو سەرکردەو تێکۆشەرانی ڕۆژە سەختەکان ئەنجامداوەو سوودی گەورەم لێبینیوون، هەروەک دەیان نامەو بەڵگە نامەو وێنەی مێژوویم دەستکەوتووە.

پێویستە بنووسم ژمارەیەک لە کتێبەکانی پێشووم تێکەڵاو بەم پرۆژە گەورەیە کردووەتەوەو بوونەتە بەشێک لە زنجیرە کتێبی تۆماری سەروەری کە ئەویش کتێبەکانی هێلانەی هەڵۆکان، خاکپۆشەکان، ڕۆژمێری ڕاپەڕینە.

تۆماری سەروەری پیشتر لە بۆردی ئەرشیف و مێژووی مەکتەبی گەشەپێدانی بیر و هۆشیاریی دەستبەکارکرا تیایدا و هەوڵ و ماندوبوونەکانی خاتوو خەمینە سالّح، لێپرسراوی بۆرد زۆر بەرزدەنرخێنم و دڵسۆزانە هاوکارو پشتیوان بوو.

زنجیرە کتێبی تۆماری سەروەری بۆردی هۆشیاری خاوەنداری کردووەو خەرجی کێشاوەو هەموو پێداویستییە ماددییەکانی نووسینی کتێبەکەو لە چاپدانی گرتووەتە ئەستۆ هەر بۆیە جێگەی خۆیەتی سووپاسی گەرمیان بکەم کە پشتیوان بوون و بە پەرۆش بوون تا بە جوانترین شێوەو پڕترین زانیاری زنجیرە کتێبی تۆماری سەروەری ڕووناکی ببینێ و بکەوێتە بەردەستی خەڵکی کوردستان

زنجیرە کتێبی تۆماری سەروەریش دەبێتە دەستکەوتێکی گرنگ بۆ مێژووی پڕ شانازی (ی ن ک) و مەکتەبی ڕاگەیاندن و هوشیاری و بۆردی هۆشیاری، هەر وەک چۆن دەستکەوت و سەروەرییەکی گەورەشە بۆ من کە ئەو شەرەفەم پێبڕاوە

ئەو مێژووە گەش و پرشنگدارە بنووسمەوە، لە نووسینەوەی تۆماری سەروەریدا ناوی ڕەبییەو سەربازگەو مۆڵگەو مقەڕو مەخزەن و کات و شوێن، ناوی چەک و سەیتەرەو هەڵمەت و هێرش و پەلامار بەکارهاتوون کە لە تێکڕای ناوو وشەکاندا لە شێوازی نووسیندا هەندێک ناوو کات و وشەم بە عەرەبی و کوردی بەکارهێناوە، یان بە ڕێنووسی کوردی و حەرفی ئینگلیزی بەکارهاتوون.

ئەمجۆرە لە بەکارهێنانی ناوو کات و شوێن و مۆڵگە و سەربازگەکان لە نەزانی نییە بەڵکو بابەتەکان دەیخوازن منیش درکم پێکردوون بەڵام هەندێکیان لە تەرجەمەکردن بۆ زمانی کوردی بە هەڵە بەکاردێن بۆیە من ڕاستەکەیم نووسیوە نەک هەڵە باوەکە، بۆ ئەو مەبەستە چەند نموونەیەک دەخەمە بەرچاو:

- سەعات- کاتژمێر
- سەیتەرە، خاڵی پشکنین
- من دەڵێم- من دەنووسم
- ئەڵغام- مین
- مەخزەن- جبەخانە
- ڕەبییە، مۆڵگە، بنکە، ڕەبییە
- چەک، تفەنگ ، تۆپ
- سەربازگە- معسکر
- مقەڕ- بارەگا
- مەخزەن- شانە
- کەمین- بۆسە
- دێ- گوند، دێهات
- ڕژێمی عێراق، ڕژێمی بەعس، داگیرکەر، دوژمن،
- جاش، گەلە جاش، جاشەکان
- جاشی شەعبی، جەیشی شەعبی/ جەیشی ناشەعبی
- منظمە، مونەزەمە

- دەڵێم- ئەڵێم، دەڵێن، ئەڵێن
- هەڵمەت- هێرش بۆ پێشمەرگە بەکارهاتووە، پەلامار بۆ دوژمن، چەند جارێک پەلاماریش بۆ پێشمەرگە بەکارهاتووە کەوا دەخوازێ
- کەلاک، کوژراو بۆ کوژراوی دوژمن
- B.K.C ، بیکەیسی
- R.B.K، ئاربیکەی
- R.B.G ئاربیجی

بەشێک لەو ناوو کاتانەی نووسیوومانە لە ئەدەبیاتی شاخدا بە تایبەت ئیزگە ڕۆژانە بەکارهاتوون.

لە کۆتایدا

سڵاو لە گیانی پاکی شەهیدان

سڵاو لە گیانی ڕابەری کوردایەتی هەڤاڵ مامجەلال

سڵاو لە پێشمەرگە قارەمانەکانی (ی ن ک) و کەمئەندامانی سەنگەر، کەسووکاری سەربەرزی شەهیدان، ڕێکخستن و تێکۆشەرە دێرینەکان

سوپاس بۆ مەکتەبی راگەیاندن و هۆشیاری

سووپاس بۆ بۆردی هۆشیاری

ئـــــــازاد سەراوی
2024

مـــــــامجەلال - بـــــــرادۆست
ســـــــاڵی 1977

دوای گەڕانەوەی هەڤاڵ مامجەلال بۆ ناو خاکی وواڵات لە ناوچەی برادۆست وتارێکی گرنگی پێشکەش بە هێزی پێشمەرگەو سەرکردەو فەرماندەو کادیرەکانی (ی ن ک) کرد.

پێش دەستپێکی وتارەکەی هەڤاڵ مامجەلال، دکتۆر خالید سەعید سەرکردەی دلێرو ژیری (ی ن ک) وتەیەکی پێشکەشکرد، دواتر مامجەلال وتارە مێژوویییەکەی پێشکەش بە ئامادەبووانی کۆبوونەوەکە کرد.

وتـــــەی دکتـــۆر خـــالید

لە پێش هەموو کۆبوونەوەیەکماندا خاسەتەن لەم ڕۆژەدا کە بۆ جاری یەکەمە کۆدەبینەوە بە مناسەبەتێکی تەئریخی هەموومان یادی ئەو برایانە بکەینەوە کە لە خەبات و تێکۆشاندا بە درێژایی ئەو ماوانەی کە خەبات وتێکۆشانی شۆڕشگێڕانە بوو لە عێراقدا وە لە کوردستاندا بۆ ئازادی کوردو کوردستان یان بۆ دیموکراتییەت لە عێراقدا خۆیان کرد بە قۆچی قوربانی و بوون بە شەهید.

لە پێش هەموو کۆبوونەوەیەکماندا پێویستە یادی ئەو برایانە بکەین کە دوێنێ و پێرێکەش لەو شەڕە قارەمانانەی کە لە چیاکانی کوردستاندا لە عێراقدا ئەبێ کۆمەڵێک لە براکانی ئێمە کراون بە قۆچی قوربانی و شەهید کراون، بۆیە دەقەیەک بووەستین ئیحترامەن لە بەر شوهەدای کوردستان.

برایانی پێشمەرگەی قارەمان..

بە گەرمی بەخێرهاتنەوەی هەڤاڵ مامجەلال دەکەین بۆ ناو خاکی کوردستان،

بەخێر هاتنی گەرمی ئەو برایانەی تر دەکەین کە لە دەرەوەی وڵات هاتوون بە تایبەتی ئەو برادەرانەی کە دکتۆرن هاتوونەتەوە بەخێر هاتنی گەرمیان دەکەین بە ناوی سەرکردایەتی شۆڕش و بە ناوی هەموو پێشمەرگە قارەمانەکان.

جگە لەوە بەخێرهاتنێکی هەموو ئەو برا پێشمەرگانە دەکەین کە لە مەناتیقەکانی کوردستاندا ئێستا هاتوون، لە مەنتیقەی قەندیل و لە دەشتی هەولێرێ و لە مەناتقی سلێمانی و لە مەنگورپایەتی و لە مەنتیقەی گرتگ و ڕۆست و لە هەموو مەناتیقەکاندا.

ئا لەم ڕۆژەدا وەکو پێشوو کە پیشە و کارمانە هەموو ڕۆژ لە هەفتەی جارێکدا نەدوە دەکەین لە مابەینی خۆماندا لە کاتێکدا کە خۆمان تەسلیم دەکەین بە سیلاح و بە فیشەک و بە نیزام و تەنزیم بۆ ئەوەی کە بەرەنگاری شەڕ بکەین بە سیلاح و فیشەک و ئەنواعی سیلاح پەیدا بکەین کە هەموومان ئەمەلمان ئەوەیەو هەوڵ و کۆششی بۆ دەدەین پەیتا پەیتا بە بیرو باوەڕی شۆڕشگێڕانە بە ڕێبازیکی ڕاستی کوردایەتی ئێستامان ئەوەیە کە لە نەدوەکاندا یان بە واسیتەی ڕابەڕە سیاسییەکان یان بە واسیتەی ئەو جەریدەو نەشەراتانەی کە هەمانە پەیتا پەیتا خۆمان تەسلیح دەکەین بە بیرو بـاوەڕی شۆڕشگێڕانە وە لـەو مـاوە مومکینە جۆرەها لە برا پێشمەرگەکان بەشدار بووین لە زۆر لەو نەدوانەی کە هەر لە هەفتەی جارێک یان دوو جار ئەو نەدوانە کراون وە توانیومانە کە زۆر لەو کوڕاسەو بەیانانەش شەرح بکەین وە ڕێبازی ئێستامان ڕوون بکەینەوە بۆ هەموو برا پێشمەرگەکان وە خۆتان دەزانن کە هەر چەک و سیلاح و پارەو پول هەر ئەوانە شەرتی بنەڕەتی نین بۆ ئەوەی کە بتوانین ئێمە تەنزیمی پێشمەرگە بکەین وە قووەی پێشمەرگە دروست بکەین لە شاخەکانداو بەربەرەکانێی حوکمی بەعسی پێ بکەین بۆ ئەوەی ..... کە هەموو پێشمەرگەکان تەسقیف بکەین ببن بە خاوەن بیرو باوەڕی شۆڕشگێڕانە بۆ ئەوەی خەباتی دوورخایەن وە خەباتی دوورو درێژی حەربی عەسابات ببەین بەڕێوە لە ژێر ڕابەرایەتی (ی ن ک)دا.

کۆبوونەوەی ئەو جارەمان ئەوە نییە کە دابنیشین زۆر قسە بکەین بەو بۆنەیەوە کە هەڤاڵ مامجەلال تاڵەبانی هاتووەتەوە حەز دەکەین کە ئەو جارە گوێمان لە ئەو

بێ بۆ ئەوەی کە پاش ئەوەی بە خێر هاتنمانکرد لەو نەدوەیە ئەو هەندێک قسەمان بۆ بکات ئیتر فەرموو مامجەلال بۆ ئەوەی کە قسەمان بۆ بکات.

(پێویستە بنووسم ئەم وتارەی مامجەلال وەکو مانفێستی شۆڕشی نوێیە هێڵە گشتییەکان و سیاسەتی (ی ن ک) دیاریدەکات لەو قۆناغە هەستیارەدا لانیکەم هەتا گۆڕینی دروشمی ئۆتۆنۆمی بۆ مافی چارەی خۆنووسین).

(نووسەر)

وتـــــــــاری مـــــــامجەلال

برایانی خۆشەویست بە ناوی خۆم و هەموو ئەو برایانەی کە شەرەفی شادبوون بە دیداری ئێوەو خاکی پیرۆزی نیشتمانمان وەرگرت زۆر سوپاستان دەکەین بۆ ئەو کۆبوونەوەیە سووپاسی هەڤاڵ دکتۆر خالید دەکەین بۆ ئەو وتەیەی پێشکەشیکرد بەو بۆنەیەوە.

گەڕانەوەی ئێمە بۆ ڕیزەکانی ئێوە ئەبووایە زووتر ڕوویدابا، بەڵام بەداخەوە چەند هۆیەک هاتە ڕێ کە ڕێگری ئەوە بوو کە ئاواتەکانی ئێمەش و ئێوەش بێتەدی کە هەموومان پێکەوە لە ڕیزی شۆڕشی ئەو جارەماندا خەبات بکەین لە پێناوی ئامانجەکانی دیاریکراوی شۆڕشەکەمان کە دیموکراتییە بۆ عێراق و ئۆتۆنۆمی ڕاستەقینەیە بۆ کوردستانی عێراق.

شۆڕشی ئەو جارەمان لە کات و وەزعێکی یەکجار نالەبار و سەختدا ڕوویداوە، کە ئێوە لە ئێمە باشتری دەزانن چوونکە زیاترتان لە تاڵ و تفتی چێشتووە وە ئەو دژواری و زەحمەتییەی کە هاتووەتە ڕێی ئێوە هێشتا ئێمە نەماندیوە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا ئێمەش لە دورەوەش دەتوانین بڵێین کە وەزعی دژواری وڵاتەکەمان هیچ نەبێ بە شێوەیەکی گشتی دەزانین وە بە پێی هەڵسەنگاندنی ڕاستەقینەی وەزع و ڕووداوەکانی وڵاتمان لەگەڵ ئێوەو هەموو برایانیتر دەتوانین هاوکاری بکەین لە دانانی ڕێبازێکی ڕاست بۆ سەرکەوتنی شۆڕشی ئەو جارەمان.

شۆڕشی ئەو جارەمان دەبێت سەرکەوێت چونکە گەلەکەمان زۆر بە زەحمەت بەرەنگاری شکستێکی تر دەبێت وە ئەگەر بێت و دووچاری شکستێکی تر بێت

خەباتی میللەتی ئێمە خەباتی خەڵکی عێراق بۆ ماوەی چەندین ساڵێتر بەرەو پاش ئەڕوات دوادەکەوێت لە بەر ئەوە پێویستە زۆر بە وردی لەو هۆیانە بکۆڵینەوە کە دەبێتە هۆی سەرکەوتنی شۆڕشەکەمان وە لەو شتانە خۆمان دوورخەینەوە کە دەبێتە هۆی ژێرکەوتنی یان دواکەوتنی ئەو شۆڕشە ئێوە شەرەفی دەستپێکردنتان بۆ خۆتان بردووە.

شۆڕشی ئەو جارەمان لە دوای شکانی شۆڕشێکی ١٤-١٥ ساڵی کوردستان هەڵگیرسایەوە لە بەر ئەوە گەنجینەیەک لە دەرس و تەجروبەو عیبرەتمان هەیە کە ئەبێ کەڵکی لێوەرگرین وە جارێکیکە غەڵەتەکانی ڕابردوو دووپات نەکەینەوە وە ئەو شتانەی کە دەبنە هۆی سەرکەوتن بە دوایاندا بگەڕێین پەیدایان بکەین بۆ ئەوەی شۆڕشەکەمان سەرکەوێ.

ئەو جارە ئەبێ شیعارمان سەرکەوتن یان مردن بێت لە بەر ئەوە پێویستە مردنەکەشمان لە جێی خۆی بێت بۆیە پێویستە ڕێبازێکی ڕاست بدۆزینەوە وە خەباتی بۆ بکەین وە لە سەری بڕۆین تا ئەگەین بە سەرکەوتن.

شۆڕش بە ڕاستی هەر ئەوە نییە کە ئینسان دەست بداتە چەک و مل بداتە کێوەکان و دەستکات بە تەق و تۆق کردن ئەوە لایەکی ڕەواڵەتی شۆڕشە لای دەرەوەیەتی لایە میکانیکییەکەی شۆڕشە، شۆڕش لە واقعدا کاکڵەکەی ناوەڕۆکەکەی خەباتێکی سیاسییە، شۆڕش خەباتێکی سیاسی چەکدارە خەباتێکی سیاسییە چەکی بە دەستەوە گرتووە بە جۆرێکیتر شۆڕش خەباتکردنە بە جۆرێکی تووندو تیژو شۆڕشگێڕانە لە پێناوی هێنانەدی ئامانجەکانی ئەو سەردەمەی میللەتەکەمان کە شۆڕشەکەی تیا دەکرێت.

ئێمە بە تەجروبەی ١٥ ساڵی شۆڕشی کوردستان بۆمان دەرکەوتووە کە لە زروفی ئێستادا ئامانجی میللەتەکەمان لە دیموکراتییەتی ڕاستەقینە خۆی دەنوێنێت کە بۆ هەموو سەرتاسەری خەڵکی عێراق بێتەدی وە بۆ حوکمێکی زاتی ڕاستەقینەش کە بۆ کوردستانی عێراق بێتە دی.

سەبارەت بەوەی کە ئێمە چوونکە دروشمی جیابوونەوەمان لە عێراق

هەڵنەگرتووە لە بەر ئەوە حوکمی زاتییەکەی ئێمە لە هەموو حاڵێکدا بەشێک دەبێت لە حکومەتەکەی مەرکەزی لە حکومەتەکەی بەغدا لە ڕووی ژیانی ئیقتسادییەوە لە ڕووی ژیانی زراعییەوە لە ڕووی ژیانی قانونییەوە لە ڕووی ژیانی ئابوورییەوە لە ڕووی ژیانی خوێندەواریییەوە لە ڕووی قانون و مەحکەمەو گومرگ و مالیات و هەموو شتێکیترەوە، بۆیە ئەگەر سەرچاوەکە سەرچاوەی ئەو حوکمە زاتییەیە کە ئێمە خەباتی بۆ دەکەین بە جۆرێک نەبێت کە ماوەی گەشەکردن و بەکارهێنانی ئەو حوکمە زاتییە بدات لە بۆ خاتری میللەتی ئێمە بە پێی دەستکەوتەکانی میللەتی ئێمە ئەوسا هەتا ئەگەر حوکمی زاتیۆکەیەکیشمان بدرێتێ بە شێوەیەکی ناوەڕۆک پوچەڵ و ناتەواوو نادروستە دەبێت، بۆیە ئێمە کە داوای دیموکراسییەت دەکەین بۆ عێراق دیموکراسی لە پێش هەموو شتێکدا بۆخۆشمانە بۆ میللەتی کوردیشە، بۆ میللەتی کوردیشە کە ئەو سەربەستی و ئازادییە دیموکراتیانەی کە بدرێت کە تیایە بتوانێت بە سەربەستی بیروڕای خۆی و هێزو توانای خۆی یەکخات و ڕێکخات و بیخاتە جۆش و خرۆش لە پێناوی هێنانەدی ئامانجەکانی خۆیدا.

لە هەمان کاتدا دیموکراسی شەرتی ژیانی حوکمی زاتییە دیموکراسی ئەو ئاوەیە کە ماسییەکەی حوکمی زاتی تیایدا دەژیت هەروەک ماسییەک کە لە ئاودا دەربیهێنی دەمرێت هەروا حوکمی زاتی ئەگەر لە دیموکراسی جیابکرێتەوە پوچەڵ دەبێت و دەمرێت.

بۆیە هەر لە بەر عەینی شتیشە بە چاوی خۆمان دیتمان کە حوکمی تاقمە تکریتییە فاشستەکەی بەغدا لە بەغداوە لە سەرتاسەری عێراق حوکمێکی دیکتاتۆری وشۆڤێنی و دوژمن بە گەل ئەبا بەڕێوە ئەو حوکمی زاتیۆکەی دای بە کوردیش شتێکی زۆرە حوکمی زاتی و پوچەڵ و بێ مانا و بێتام بوو، ئەگەر ئەو حوکمە بە پێچەوانەی ئەو ڕژێمەی ئێستا با، ئەگەر حوکمێکی دیموکراتی ڕاستەقینە لە عێراقدا هەبا بێگومان ئەو حوکمە زاتییەی کە لێی وەردەگیرا باشترو ڕێکوپێکتر دەبوو هەروەک ئەو جۆرە شتانەی کە حوکمی دیکتاتۆری دژی میللەتی کورد دەیکا ئەوسا نەدەکرا.

مەسەلەی ڕاگواستنی بەکۆمەڵی جەماوەری میللەتی کورد لە مەندەلی و خانەقین و کەرکوک وگەلێک شوێنیتر وە هەتا عەین زالە و دەشتی سلێڤانی و شەنگارو شێخان و تەلەعفەرو ئەو شتانە ڕووینەدەدا، لە ڕژێمێکی دیموکراتیدا خەڵک ڕاگواستنی بە کۆمەڵ خەڵک ئیعدامکردن بێ محاکەمە خەڵک کوشتن لە ژێر جەزرەبەدا تالانکردنی سەروەت و سامانی کوردستان، ڕامالینی هەموو ئەو خەڵکانەی کە لە سەرتاسەری سنووری عێراق و ئێران و تورکیادا دەژین و سووتاندنی دێهاتەکانمان ئەو شتانە لە ڕژێمێکی دیموکراتیدا مومکین نییە ڕووبدات چوونکە ڕەقابەت و چاودێری میللەت هەیە و حکومەت مەجبوری پێویستی بە دەنگ و یارمەتی میللەت دەبێت بۆیە شۆڕشەکەمان ئامانجەکەی دیسان دووپاتکردووەتەوە کە وەکو جاران بەڵام بە شێوەیەکی نوێ دەریبڕیوەتەوە کە ڕژێمێکی دیموکراتی بۆ عێراق و حوکمێکی زاتی یانی ئۆتۆنۆمییەکی ڕاستەقینە بۆ کوردستانی عێراق.

جا ئێمە کە ئامانجەکەمان زانی بە پێی ئەو ئامانجە دەتوانین ڕێگاو شوێنی خۆمان دابنێین، ڕێبازی خۆمان دیاری بکەین بەرەو هێنانەدی ئەو ئامانجەی کە هەمانە، ئەگەر ئێمە مەسەلەن ئامانجمان جیابوونەوە با بە پێی جیابوونەوە دۆست و دوژمنی خۆمان دیاریدەکرد ئەگەر ئامانجمان وەکو ئێستە حوکمی زاتییە و بە ڕاستیش هەر ئەوەیە وەدیموکراتی بۆ عێراق بەو پێیە ئەتوانین بزانین ئێمە چۆن ڕێی خۆمان دیاری دەکەین بەرەو هێنانەدی ئەو ئامانجەمان کە دیموکراتییە بۆ عێراق و ئۆتۆنۆمی ڕاستەقینەیە بۆ کوردستانی عێراق.

بە پێی ئامانج دۆست و دوژمن دیاریدەکرێت تۆ دژی کێی وەکی لایەنگرتە کە ئامانجەکەمان دیموکراتی بوو بۆ عێراق هەموو گەلی عێراق کە دیموکراتی دەوێ هەموو ئەو هێزو پارتی و تاقم و جەماعەتانەی کە لە عێراقدا دژی دکتاتۆریەت خەبات دەکەن بۆ دیموکراسی ئەبن بە دۆستی ئێمە، و کە ئامانجمان ئۆتۆنۆمی بوو بۆ کوردستان هەموو ئەو کورد پەروەرە ڕاستەقینانەی کە میللەتی خۆیان خۆشدەوێ و دەیانەوێ ئۆتۆنۆمی وەربگرن بۆ کوردستان ئەبن بە هاوخەبات و هاوڕێی خەباتی شۆڕشگێڕانەی ئێمە، ئەگەر ئامانجمان شتێکیتر بێ بەو پێیە دۆست

و دوژمنەکانمان دەگۆڕین.

ناسینی دۆست و دوژمن لە شۆڕشدا شتێکی یەکجار موهیمە و شەرتێکی ئەساسیە بۆ سەرکەوتن وەکو کاکە خالید گوتی گەلێک کەس واتێدەگات شەڕ بە چەک و بە فیشەک و بە پارە دەبرێتەوە هیچ شەڕێک لە دنیا بەوە نابرێتەوە بە تایبەتی شەڕی شۆڕشگێڕانە، شەڕی پێشمەرگانە، شەڕی گەل، شەڕی گەل بە گەل دەبرێتەوە ئینسان لە چەک بە تواناترە ئینسان چەکی بەدەستەوەیە ئینسان چەک بەکار دێنێ، ئینسانە ئەو کەسەی کە دەتوانێت چەک بە چ جۆرێک بییەوێت بە کاری بێنێ، چەک نییە ئینسان بەکار بهێنێت چەک زاڵ نابێت بە سەر ئینساندا ئینسان زاڵە بە سەر چەکدا خۆتان تەجروبەتان هەیە پێشمەرگەی کوردستانی ئێمە چەکی زۆر بەسیتیان بە دەستەوە بوو بە کەچە تفەنگی شڕەوە دەستیان بە شەڕ کرد کە بەڕێی ڕاستا ڕۆیشتن و خەباتی شۆڕشگێڕانەیانکرد زۆر چاک توانیان بەرەنگاری چەکی دوژمن بن کە زۆر گەورە بووە کە تۆپ و تەیارەو دەبابە و شتی هەبووە.

زۆر جار لە دنیا ڕووێداوە و هەمیشە هەروا بووە لە شۆڕشەکانی هەموو دنیادا کە حکومەتی کە شۆڕشی لە سەر کراوە چەکدار تر بووە پڕ چەکتر بووە چەکی گەورەو قورسی هەبووە پارەی زۆرتری هەبووە هەموو سەروەت و سامانی میللەتی لە دەست بووەوە شۆڕشگێڕەکان هیچیان نەبووە ڕەق و ڕووت بۆی هاتوونەتە مەیدان تەنیا باوەڕێکی نەگۆڕیان هەبووە بەهێزی لە بن نەهاتووی میللەت وە توانیویانە ئەو هێزە بخەنە گەڕو بیهێننە جۆش و خرۆش و بە کاری بێنن بەڕێیەکی ڕاست و ڕێبازێکی ڕاستدا وە تیا سەرکەون هەر سەورەیەک لە دنیادا تەماشا دەکەن لە ئەوەڵ جاردا ئەو حکومەتەی کە شۆڕشی لە سەر کراوە زۆر زۆر بەهێزتر بووە لەو کەسانەی کە شۆڕشیان کردووە هەمیشە دوژمن لە سەرەتادا بەهێزترە ئێستە ئێمەش واین دوژمنی ئێمە لە ئێمە گەلێک بەهێزترە دوژمنی ئێمە تۆپی هەیە دەبابەی هەیە تەیارەی هەیە ساروخی هەیە نوێترین چەکی هەیە و پارەیەکی یەکجار زۆری هەیە لە بەردەستیەتی خەرجیدەکات پارەی نەوتی ئێمە وە نەوتی عێراق کە بە شێوەیەکی زۆر ناڕاست و بە شێوەیەک کە پێچەوانەی

دەستکەوتی گەلی عێراقە سەرفی دەکات کەچی ئێمە لەگەڵ ئەوەشدا باوەڕمان بەوە هەیە ئەگەر ئێمە ڕێگای ڕاست بگرین ئێمە سەردەکەوین چوونکە سەرکەوتن لە شۆڕشدا بە چەک و بە پارە و بە تۆپ و تەیارە نییە ئینسانەکە شەڕ ئەباتەوە و ئینسانەکە شەڕ ئەدۆڕێنێ ئەگەر ئەو ئینسانە چاک هێنرایە جۆش و خرۆش چاک تێگەیشت، چاک ڕێکخرا، چاک ڕابەریکرا، چاک ڕێبازی ڕاستەقینەی خۆی دۆزییەوە ئەو ئینسانە سەردەکەوێت ئەگەر ئینسان بە جۆریکیتر بوو ژێر دەکەوێ.

لە دنیادا سابیت بووە وە تەجروبەی چەندین میللەت دەریخستووە کە میللەتێکی بچکۆلە بە توانای کەمەوە بە فەقیرییەوە بە بێ چەکییەوە دەتوانێ دەوڵەتێکی گەورەی پەلاماردەری زۆردار بشکێنێ یان ناچاری بکا بشکێ، بە سەبارەت بە هەر چەند خەباتی ڕاستەقینەی خۆی هەر چەندە ئەو دەوڵەتە گەورەیە پارەو چەک و تۆپ و تەیارەو شتێکی زۆری هەبێت، نموونەی جەزائیر و فەڕەنسا زۆر نییە جەزائیر بە نیسبەت فەڕەنسا بچکۆلەیە دواکەوتوترە وە یەک میلیۆن فەڕەنسی هەر لە جەزائیر دەژیان و جەیشێکی ٦٠٠-٧٠٠ هەزاری فەڕەنسی لە جەزائیر شەڕیکرد بەڵام ئەخیرەن لە دوایدا جەزائیرییەکان وایانکرد فەڕەنسایان ناچار کرد بکشێتەوە هەڵبەتە بەوە نەبوو کە جەیشی فەڕەنسی لە مەیدانی شەڕدا بشکێنن بەوە بوو کە بیپسێنن وای ماندوو بکەن حکومەتی فەڕەنسی لە لێکدانەوەدا لە بەینی مانەوەو دەرچوون لە جەزائیر قازانجی خۆی لە دەرچووندا ببینێ، هەروەها شەڕی میللەتە قارەمانەکانی ڤێتنام، لاوس، کەمبۆدیا دژی گەورەترین دەوڵەتی ئەو سەردەمەی دنیا دژی ئیمپریالیزمی ئەمریکا کە خاوەنی چاکترین و نوێترین چەکی دنیایە و پارەی لە بن نەهاتووی هەیە سالآنە ئەمریکا ئەیتوانی (٢٠٠٠٠٠٠٠) بیست ملیۆن دینار لە ڤێتنام سەرف بکات وە ئەمریکا نوێترین جۆر چەکی بەکار دەهێنا لە ڤێتنام کە هێشتا هیچ دەوڵەتێک هەر نەیبیستبوو، لەگەڵ ئەوەشدا خەباتی قارەمانانەی گەلانی ڤێتنام و کەمبۆدیاو لاوس حکومەتی ئەمریکایان ناچار کرد نەک لە ڕووی ئەوەی کە جەیشی ئەمریکی لە مەیدانی شەڕدا بشکێنن وە دەریپەڕێنن بەڵکو لە نەتیجەدا وای ماندوو بکەن وای بپسێنن تەنگوچەڵەمەیەک و گیرو گرفتێکی

ئەوتۆی بۆ دروووست بکەن کە حکومەتی ئەمریکا بیر لەوە بکاتەوە مانەوەی چەند دەکەوێ لە سەری وە دەرچوونی چ قازانجێکی هەیە نەتیجە وایلێهات ناچار بوو دەرچێ وە ڕاکات و میللەتەکان بە ئازادی و یەکێتی نیشتمانی خۆیان گەیشتن، ئێمەش لەم سەردەمەدا ئەبێ هەمان ڕێگە بگرین ڕێگەی ئەوەی کە ئێمە ناتوانین سەبارەت بەوەی کە هێزی دوژمن لە ئێمە زۆرتر و گەورەترە ئێمە ناتوانین دوژمن بشکێنین لە مەیدانی شەڕدا ئێمە دەتوانین دوژمن بپسێنین لە مەیدانی شەڕدا، ئێمە ناتوانین ئەو جۆرە چەک و ژمارەو هێزەمان هەبێ کە بتوانین لەشکری عێراق لە مەیدانی شەڕدا بشکێنین دەرپەڕێنین ئەسیریکەین و بچینە بەغدا ئێمە ئەتوانین ماندوی بکەین بپسێنین وای لێبکەین کە نەتوانێت درێژە بدات بە شەڕ، لە هەمان کاتدا چوونکە ئێمە ئەمانەوێ حوکمی زاتی وەرگرین لە چوار چێوەی دەوڵەتێکی دیموکراتی عێراقدا، ئەو ماندوکردنەو پساندنەی لەشکرو حوکمی فاشی عێراق واتا کە شەرتەکانی سەرکەوتنی خەباتی گەلی عێراقیش کە ئەوانیش برا عەرەبەکانیشمان لە شوێنەکانیتر دژی حکومەتی عێراق خەبات دەکەن خەبات و شەرتەکانی سەرکەوتنی خەباتی ئەوانیش تێبگا وە ڕاپەڕینێکی شۆڕشگێڕانە لە بەغداو شارەکانیتری عێراق ڕووبدا وە حکومەت سەرنگون بکرێت لە بەر ئەوە ئێمە ئەمجارە شەڕی خۆمان شۆڕشی خۆمان بە دوو پارچە دەدەینە خەڵک، پارچەی یەکەمی شەڕی پێشمەرگانەی شۆڕشگێڕانی کوردستانە یا شەڕی پێشمەرگانەیە لە کوردستانی عێراقدا کە مومکینە ئێمەو برا عەرەبەکانیشمان لە گەڵمان بەشدار بن، ئێمە ئێستا لە ناوماندا سێ برا عەرەب هەنە لەگەڵ ئێمە گەڕاونەتەوە بۆ بەشدار بوون وە ئیکەش بەڕێوەنە وە ئیکەش دێن ئەوە سەرەتای دەستپێکردنە.

هەروەها برای عەرەبی ترمان هەنە کە لەگەڵ ئێمە هاوپەیمانن وە خەبات دەکەن لە شارەکانیتری عێراقدا بە تایبەتی شارە عەرەبەکاندا دژی حکومەتی فاشستی کە ئێستا لە سەرکایەیە.

ئەو خەباتە بە یەکەوە گرێدراوە هی ئێمە کاری ئەوان ئاسان دەکا هی ئەوانیش کاری ئێمە ئاسان دەکات، هی ئێمە ئەو شەرتانەی کە لازمە بۆ سەرکەوتنی ئەوان

دەیهێنێتە دی هی ئەوانیش پشتیوانییە لە خەباتی ئێمە مەشغوڵکردنی حکومەتە سەر لێشێواندنیەتی وە بەدرۆخستنەوەی ئیشەکانیەتی، حکومەت ئەگەر لە بیرتان بێت ئێوە بەشی هەرە زۆرتان پێشمەرگەی کۆنن جاریتر شەڕێکیتر جیاواز بوو لە شەڕی جارەکانی پێشوو کە جەیشی عێراقی لەگەڵ میللەتی کوردی دەکرد زۆر بە ئازایانەو بە گەرمو گوڕتر جەیشی عێراقی شەڕیکرد سەبارەت بەوەیە کە جەیشی عێراقی پڤ درابوو پەمپکرابوو بە کۆمەڵێک درۆو دەلەسە یان بە هەندێک شتی ڕاست دژی شۆڕشی کوردستان بۆی... کرابوو کە شۆڕشی کوردستان گرێدراوی ئێرانە گرێدراوی ئیمپریالیزمە دژی عەرەبە و لەگەڵ هێزە پێشکەوتووەکانی عەرەب پەیوەندی نییە و جەیشی عێراقی دەچێت وڵات و یەکێتی وڵات دەپارێزێ، ئێمە دەمانەوێت ئەو جارە ئەو چەکە ئەو پەمپە لە دەست حکومەتی عێراق دەربهێنین وە نەتوانێت پێی لەشکری خۆی پەمپ بکات کە شۆڕشی کوردستان دژی عەرەبە شۆڕشی ئێمە دژی عەرەب نییە، شۆڕشی ئێمە هاوخەباتە لەگەڵ خەباتی برا تێکۆشەرە عەرەبەکانمان وە شۆڕشی ئێمە گرێدراوی هیچ دەوڵەتێکی ئیستعماری نییە وە هیچ دەوڵەتێک نییە، شۆڕشی ئێمە هی میللەتەکەی ئێمەیە وەسەرچاوەی هێز و توانای خۆی میلەتەکەی ئێمەیە لە بەر ئەوە ئەبێ ئێمە و برا عەرەبەکانیشمان لەوەدا یارمەتیمان بدەن بە هۆی پڕوپاگەندەو دیعایەکی ڕاست و ڕەوانەوە لەشکری عێراقیش تێبگەیەنین کە ئەوان لە جێیەکی غەڵەت وە زدی برای خۆیان شەڕ دەکەن دەبێ وردە وردە تێیان بگەیەنین کە کورد برای ئەوانە و کورد داوای هەقی خۆی و هەقی میللەتی عێراق دەکات داوای هەقی خۆیی و هەقی کەسووکاری لەشکری عێراقیش دەکات وە لە بەر ئەوە ئەو شەڕە کە ئەوان دەیکەن لە دژی میللەتی کورد شەڕێکی غەڵەتەوە هیچ دەستکەوتێکی خۆیانی تیا نییە وە لە جێیەکی خراپ خۆیان دەدەن بە کوشت هەروەها دەبێ لەشکری عێراق وردە وردە بە هۆی ئێمەو بە هۆی هێزە پێشکەوتووەکانی عەرەبیشەوە لەو ڕاستییە بگەیەنین کە جێی شەڕ کردنی ئەو چیاکانی کوردستان نییە، چیاکانی کوردستان ئەو جێیە نییە کە ئەوان پێویستە شەڕی لێ بکەن بەڵکو واجبی لەشکری هەر وڵاتێک هەر حکومەتێک

هەر مەملەکەتێک ئەوەیە کە ئەم لەشکرە ئازادی سەربەخۆیی ولاتەکە بپارێزێ وە دژی پەلامارەران بووەستنەوە ئەگەر ئەوانە خۆیان بە عەرەب دەزانن و هەستی نەتەوایەتی عەرەبییان لە دەروندایە پێویستە بچن لە فەڵەستین وە لە جۆلان و لە ئوردن بووەستن وە لەگەڵ دوژمنی عەرەب شەڕ بکەن کە ئێمە دوژمنی عەرەب نین ئێمە برای عەرەبین بە تێگەیاندنی ئەو ڕاستیانە ئەو وردەیەی ئەو هێزەی کە دوژمن پێی لەشکرەکەی خۆی دەهێنێتە جۆش و خرۆش لە ناو ئەبەین لە بەر ئەوە شەڕەکەیان بە جۆریکیتر ئەبێ لە گەڵمان.

ئێمە پێویستە ئەو ڕاستییە بزانین کە بە تەنیا ناتوانین سەرکەوین بە تەنیا ئەوە چەندین ساڵ خەباتمانکرد هەر لەم شاخانە ماینەوە وە حکومەتیشمان ماندو کرد وە چەندین گۆڕینیش هات لە حکومەتەکانی بەغدا ئەو گۆڕینە شەرت نییە بە پێی دەستکەوت و قازانجی ئێمە بێ، مومکینە ئەو حکومەتە بڕوا یەکێکیکە بێت ئەویش هەر شەڕمان دەکاتەوە بەڵکو پێویستە ئێمە خۆمان بەشدار بین لە گۆڕاندنی حکومەت لە بەغدا وە لە هێنانی حکومەتێک کەوا ئەو دیموکراتییە ئەدات بە عێراق و حوکمی زاتییە بۆ کوردستان دەستەبەر دەبێت ئەگەر ئەوەمانکرد دەتوانین سەرکەوین ئەگینا ئێمە لە ناو بۆشاییەکدا دەسوڕێینەوە لە ناو گێژاوێکدا دەسوڕێینەوە کە لێی دەرناچین دەرچوونی نییە لە بەر ئەوە ئەو جارە ئێمە بیرورامان وایە کە شۆڕشەکەی ئێمە گرێدراوی خەباتی شۆڕشگێڕانەی هەموو گەلی عێراق بێت بۆ ڕووخاندنی حکومەت وە هێنانی حکومەتێکی ئیئتیلافی کە هەموو نوێنەری هەموو هێزە پێشکەوتوخوازەکانی عێراق بە کوردو عەرەبەوەی تیا بێت وە ئەوە لەو ڕێیەدا چارەسەری ڕاستەقینەو دیموکراتی مەسەلەی کوردیش بکەین کە بە ئۆتۆنۆمییەکی ڕاستەقینە دەکرێت.

ئیمە وتمان هێزی دوژمن ئەمڕۆ لە ئێمە بەهێزترە و ئێمە زەعیفترین لە ڕووی چەک و تفاق و شتەوە بەڵام ئەوە ئەو نیسبەتە هەتا سەر وا نامێنێت تا دێت ئەو کز دەبێ ئەگەر ئێمە ڕێی ڕاست بگرین ئێمە زیاد دەکەین تا دێت ئەو لاواز دەبێ ئێمە بەهێز دەبین خۆگرتنی ئێمە خۆی لە خۆیدا مانەوەی ئێمە خۆی لە خۆیدا

وەسیلەیەکی گەورەیە بۆ بێهێز کردنی ئەوان وە بۆ پساندنی ئەوان وە بۆ ماندو کردنی ئـەوان خۆ ئەگەر هات و ڕێی ڕاستمان گرت خۆمان توند بەستەوە بە جەماوەری میللەتەکەمانەوە هەموو کوردێکمان وا لێکرد هەست بکات کە ئێمە خزمەتکاری ئەوین لە پێناوی ئەو خەبات دەکەین بۆ میللەتی ئەو خەبات دەکەین وە وامانکرد کە ڕەئی عامی عێراقی لەوە بگا کە ئێمە برای عەرەبین وە بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانی عێراقیش کە دیموکراسی ڕاستەقینەیە خەبات دەکەین ئەو وەختە ئەوانەش هەموو دەبنە دۆست و پەنای ئێمە وە دەبنە دۆست و پشتیوانی ئێمە وە دوژمن وەتەک دەخەین تا دێ دایدەبڕین ڕیزەکانی پارچە پارچە دەکەین وە لاوازو کزی ئەکەین تا وای لێدێ دەتەپێ وە دەڕوخێ بۆیە ئەبێ ئێمە لە سەرەتاوە بە پێی بەڕەی خۆمان قاچی خۆمان ڕابکێشین و بزانین کە هەموو ئەو تاکتیک و شێوەی شەڕی پێشمەرگانەی بە کاری دێنین هەڵهێنجراوە لەو ڕاستییە ستراتیجییەی کە دیارمانخست کە ئەویش ئەوەیە سیاسەتی ستراتیجی ئێمە سیاسەتی گشتی ئێمە شکاندنی هێزی دەوڵەتی عێراق نییە بەڵکو ماندو کردن و پساندنیەتی بەو پێیە تاکتیکەکانی شەڕەکانمان پلانەکانی ڕۆژانەی خەباتەکانمان جۆرێک ئەبێ کە شەڕی پێشمەرگانەی ئەو سەردەمە بێ، شەڕی پێشمەرگانەی ئەو سەردەمە شەڕێکە ناوەڕۆکەکەی شەڕێکی سیاسییە شەڕێکە کە ئینسانی وشیارو تێگەیشتوو، وشیارو تێگەیشتوو مەبەستم ئەوە نییە خوێندەوارو شەهادەی هەبێ زۆر خوێندەوارو شەهادەدار نا تێگەیشتوونەو وشیاریش نین زۆر کەسی بێ شەهادەو نەخوێندەوار تێگەیشتوون وشیاریشن، ئەو کەسە وشیارانە بزانن بۆچی ئەو چەکە بەکار دێنن وە بۆچی هاوبەشی ئەو شۆڕشە دەکەن پاش ئەوەی لە ئامانجەکە دەگەن ئەبێت بزانین دۆست و دوژمنمان کێیە، ئێمە لەم سەردەمەدا لەو ڕاستیانە گەیشتنمان شەرتێکی زۆر ئەساسی و ئەوەلییە بۆ سەرکەوتنمان بۆیە ئێمە کە باسی شەرتەکانی سەرکەوتن دەکەین لە پێش هەموو شتێکا دەبێ بزانین کە شۆڕشەکەمان خەباتێکی سیاسی چەکدارە گەلەکەمان دەیکات تاقمێکی لە خۆبردوو فیداکار کە شەرەفی پێشمەرگایەتیان هەیە ئەوان ئەیکەن بە شێوەی شەڕی پێشمەرگانەی ئەو سەردەمە

کە باش دەزانن ستراتیجی عەسکەری شەڕەکەیان شکاندنی هێزی دوژمن نییە بەڵکو پساندنیەتی وە ئەزانن لە ڕووی سیاسییەوە خۆگرێدان و خۆ بەستنەوە بە جەماهیری گەلەکەمانەوە شەرتی ئەساسی سەرکەوتنی ژیان و مانی پێشمەرگەیە، ئنجا دوای ئەوە دۆست و دوژمنی خۆمان دەبێ بزانین دوژمنی هەرە ئاشکراو دیاری ئێمە ئیمڕۆ حوکمی فاشیستییە لە بەغدا ئەو حوکمە دوژمنی ڕاستەوخۆی ئێمەیە دوژمنێکە کە بەرەنگارمان دێت، یەخەو ئەستۆ دەمانگرێ و دێ بەگژماندا دەیەوێت بمانکوژێ و بمانخنکێنێ ئێمەش دێین بەگژیا بەڵام لە پشت ئەو دوژمنەشەوە دوژمنیتر هەیە.

ئێمە هەر چەندە ئیمڕۆ هەموو خەبات و تێکۆشانی خۆمان دژی ئەم دوژمنە تەرخان دەکەین بەڵام دەبێ لە بیرمان نەچێ لە دوا ڕۆژا تووشی ئیکەش دێین بەڵام ئیمڕۆ دەبێ ئێمە هەموو هێزەکانی میللەتەکەمان هەموو ئەو کەسانەی دەیانەوێت دژی ئەو حکومەتە بجەنگن کۆیانکەینەوە ڕێکیانخەین و یەکیانخەین و بیکەین بە گژ ئەو دوژمنەدا، ناسینی دۆست و دوژمن شەرتێکی ئەساسییە بەڵام دوژمن هەر ئەوە نییە لە ڕووە، دوژمنی پشت پەردەش هەیە ئەو حکومەتە هەر خۆی بە تەنیا نییە ئەو حکومەتە نوێنەری هێزە ئیستعماریییەکانیشە کە عێراق دەچەوسێننەوە ئەو کەسانەی کە سەروەتی عێراق دەچەوسێننەوە ئەو دەوڵەتە ئیستعماریانەی کە پشتی ئەو حکومەتە دەگرن ئەوانیش دوژمنی ئێمەن، لە بەر ئەوە لازمە ئەوەشمان لە بیر نەچێت کە ئەو دوژمنانەمان دایمەن تەڵەو داوو شتمان بۆ ئەنێنەوە بۆ ئەوەی پێوە بین و پابەندمانکەن بەپلانەکان و نەخشەکانی خۆیانەوە بەپاشکۆی خۆیانەوە گرێماندەن نەهێڵن خەباتەکەمان بە ڕێیەکی ڕاستدا بڕوات.

هێزی میللەتی ئێمە سەرچاوەی ژیان و مانی پێشمەرگەیە پێشمەرگە کە تێکۆشەری شۆڕشگێڕی چەکدار بێت لە پێناوی گەلدا سەرچاوەکەی گەل دەبێت، پەیوەندی بەینی پێشمەرگە و میللەت وەکو پەیوەندی بەینی ماسی و ئاو وایە ئەگەر ماسی لە ئاو دەرهات دەمرێ ئەگەر پێشمەرگەش لە میللەت دابڕا دەمرێ هەر چەندە زۆر بێ هەر چەندە چەکی زۆر بێ ئەگەر پشتیوانی و یارمەتی میللەتی

لەگەڵ نەبێ سەر ناکەوێ.

مـــــــــــــەفرەزە.
ســـــــەرەتاییەکانی شـــــــارەزوور
هـــــــەرێمی (1)

لە ساڵی ١٩٧٠ بەدواوە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی مارکسی لینینی کوردستان پەلووپۆی هاویشت هەتا دەهات گەشەی دەکرد، فراوان دەبوو، ئەڵقە ڕۆشنبیریەکانی کۆمەڵە لە ناو هەناوی کۆمەڵی کوردەواری ڕەگی داکوتا، بە جۆرێک لە دوای هەرەسی ئەیلول کۆمەڵە بووە هەوێن و داینەمۆی شۆڕشی نوێ و هەستانەوەی باری گلاوی نەتەوەیەک.

لە سنووری هەڵەبجە و شارەزوور ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە لە گەشەدا بوون، ڕەگیان داکوتا بوو لە ناو ڕیزەکانی شۆڕشی ئەیلولدا چەندین پێشمەرگە هاتنە ناو ڕیزەکانی کۆمەڵەوە، سێ لەو پێشمەرگانە کە سەر بە ڕێکخستنە نەهێنییەکانی کۆمەڵە بوون لە شەڕی زۆک شەهید بوون.

+ شەهید جەمال چاوشین سەرپەل
+ شەهید عیزەت لاورانی سەرپەل
+ شەهید ئەحمەد سازانی سەرپەل

چـــیرۆکێکی نـــەبیستراو (ســـووسەی هـــەرەس)

چوار مانگ پێش هەرەسی شۆڕشی ئەیلول مەحموود کەشکۆڵ و تۆفیق ڕەحیم (تۆفیقی ڕەعنا) لە بیارە بەیەکەوە بوون کەسێکیان بینی مەحموود کەشکۆڵی دەناسی چوونە چایخانەیەک دانیشتن، مەحموود کەشکۆڵ بە کەسەکەی ووت مامۆستا بۆ کوێ دەچت ووتی دەچم بۆ ئێران، بەڵام ئەوەندەم پێناچێت دەگەڕێمەوە، مامۆستا شەهاب بە مەحموود کەشکۆڵی ووت شتێکت پێدەڵێم ئەنجامی بدەن، مەحموود

کەشکۆڵ ووتی فەرموو

مامۆستا شەهاب ووتی کۆبوونەوەیەکی وەزیرانی نەوتی ئێران- عێراق لە جەزائیر دەبەستریت شای ئێران لەگەڵ وەزیری نەوت دەچێت بۆ جەزائیر ئەگەر صدام ڕۆیشت لەگەڵ وەزیری نەوت ئێوە بێ ئەوەی پرس بە کەس بکەن چیتان پێدەکرێت بۆ کۆکردنەوەی چەک بیکەن، شێخ عەلی ووتی بۆ مامۆستا، مامۆستا شەهاب ووتی ئەگەر صدام خۆی ڕۆیشت تەنازول دەکات لە پێناو لەناوچوونی شۆڕشی کورد کۆبوونەوەکە لە کۆبوونەوەی نەوتەوە دەگۆڕدرێت بۆ بابەتی سنووری، صدام فێری تەنازولە ئەوەی شا بیلێ ئەو دەڵێت باش، لە بەر ئەوە ئێوە هەندێک چەک بشارنەوە ئەگەر ویستمان با هەبێت بەڵام هەوڵ بدەن چەکەکان زۆر بێت.

قسەکانی مامۆستا شەهاب لە کاتێکدا بوو شۆڕشی ئەیلول لە لوتکەی بەهێزیدا بوو هەزاران پێشمەرگە هەبوو، ناوچەیەکی فراوان لە ژێر دەسەڵاتی پێشمەرگەدا بوو ڕژێمی عێراق هێندە بەهێز نەبوو هەتاکو تەرازوی شەڕ لە بەرژەوەندی ئەو بشکێتەوە.

دوای چوار مانگ لە قسەکانی مامۆستا شەهاب پێشبینیەکەی هاتەدی ئەوەی ووتی ڕوویدا شاو صدام چوونە جەزائیر لە سەر هەموو شتێک ڕێکەوتن.

ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە (٥) تفەنگیان کۆکردەوە لە ماڵی زاوایەکی مەحموود کەشکۆڵ لە عەنەب شاردیانەوە کە ناوی (عومەر) بوو.

دوای هـــــــەرەس

ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە لە هەڵەبجە و شارەزوور لە جووڵەدا بوون باری گلاوی شۆڕش قبوڵ نەدەکرا، خەڵکی کوردستان لە نائومێدییەکی گەورەدا دەژیان، هەزاران تفەنگ سەر بەرەو ژێر کرانەوەو تەسلیم بە دوژمن کران، دەیان پێشمەرگە خۆیان لەو شاخ و کێوانە هەڵدێرا لە نائومێدی و بێ ئومێدیدا کۆتاییان بە ژیانی خۆیان هێنا، تەمێکی ئەستوورو ڕەش باڵی بە سەر کوردستاندا کێشا بوو.

هەر بۆیە بۆ ڕەوینەوەی تەمی نائومێدی بۆ هەرەس هێنان بە هەرەس ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەو (ی ن ک) بوونە داینەمۆی هەڵایسانی شۆڕشی نوێ و

ئومێدیان کردەوە بە بەر نائومێدیدا.

لە شارەزوورو هەڵەبجە و هەورامانی خۆڕاگرەوە (٧) ڕۆڵەی دلێر چوونەوە شاخ بوونە حەوت پێشمەرگە سەرەتاییەکەی شۆڕشی نوێ لە هەڵەبجەو شارەزوور.

یـــــەکەم هـــــــــەنگاو
1976/6/28

چاوەڕێیی بڕیاری کۆمەڵە بوون تا بچنە شاخ لەگەڵ گەیشتنی بڕیاری کۆمەڵە بەرەو تەپی سەفا بەڕێکەوتن.

بڕیار بوو لە گردەکەی بەردەم تەپی سەفا لە ناو پەڵە چنارەکانی ماڵی مەلا تاهیر یەکبگرن و کۆببنەوە عەلی شیعە، مەحموود کەشکۆڵ، تۆفیق ڕەحیم تفەنگەکانیان لە عەنەب دەرهێنا هەمووی گریس بوو، تۆفیق ڕەحیم بە مەحموود کەشکۆڵی ووت با دوو تفەنگ پاک بکەینەوە تا دەگەینە هاوڕێکانمان تا تفەنگەکانیان پاککردەوەو کەوتنە ڕێ و گەیشتنە تەپی سەفا کات تێپەڕیبوو.

عەلی شیعە، مەحموود کەشکۆڵ، تۆفیق ڕەحیم چوونە ماڵی مام عوسمان باوکی مەلا تایەر لە تەپی سەفا لە ناو کادێنەکەدا مانەوە تا دوا نیوەڕۆ عەلی شیعە لە کادێنەکە چووە دەرەوە ووتی خۆ ئێمە جارێ هیچمان نەکردووەو هیچ نەبووە لەم کادێنەدا چی بکەم تا ئێوارە، عەلی شیعە چووە بەر هەیوانی ماڵی مام عوسمان دانیشت بە مەلا تاهیری ووتبوو مەحموود و تۆفیق لە کادێنەکەن مەلا تاهیر چووە لایان ووتی ئەوە خێرە لێرەن، ئەوانیش بە مەلا تاهیریان ووت کاک مەحموود لەگەڵ بەڕێوەبەری شارەوانی بووە بە شەڕیان دوو چەقۆی لێداوەو ڕایکردووە مەلا تاهیر ووتی جا ڕاکردن خۆشاردنەوەی بۆچییە وەرن لە ماڵەوە دانیشین هەر دەبێ سوڵح بکەین خۆ پۆلیس بە دواتانەوە نییە، ووتیان تۆ بڕۆ دوایی دێینە دەرەوە.

تۆفیق ڕەحیم، مەحموود کەشکۆڵ، عەلی شیعە دوای کاتژمێرێک بابەتەکەیان بۆ باسکرد، مەلا تاهیر ووتی ئێستا کاتی ئەوەیە بچنەوە شاخ، بە سەرکەوتووی دەزانن.

تۆفیق ڕەحیم و مەحموود کەشکۆڵ و عەلی شیعە ووتیان بۆ ئەوەی خەڵکی زیاتر وەرە بەرنەدات و لە شکست بیگێڕینەوە کاتێکی باشە.

مەلا تاهیر ووتی من بە کاتی گونجاوی نازانم چوونکە دەسەڵاتی ئێران و عێراق لە سنووردکان ئێوە دەدەن بە شەڕ، مالّی مەلا مستەفا تەواو تیا نەچوون لە ئێرانن موەلیدەیەکن کوژاونەتەوە هەر کاتێک ویستیان بیانخەنەوە ئیش سلفێکی لێدەدەن دەکەوێتەوە ئیش کە کەوتەوە ئیش ئەو کاتە دەبێت ئێوە بدەن بە یەکدا هیچ سەوز ناکەن لە شۆڕش دەبێتە شەڕی ناوخۆ.

قسەکانی مەلا تاهیر بە دلّی ئەوان نەبوو وەڵامی مەلا تاهیریان دایەوەو گفتوگۆیان لە گەڵدا کرد هەلوومەرجی کوردستانیان بۆ ڕوون کردەوە، هەڵسانەوەو ژیانەوەو هەڵایسانی شۆڕشیان وەکو ئەرکێکی ئەو قۆناغە بۆ ڕوون کردەوە چوونکە کوردستان لە بەردەم مەترسی گەورەدا بوو پێویست بوو یەکەم هەنگاو بنێن.

ئێوارە محەمەدی حاجی مەحموود، شەوکەتی حاجی موشیر، حامیدی حاجی غالی، دکتۆر ڕەزا هاتنەوە تەپی سەفاو یەکیان گرتەوە بەرەو گوڵە خانە بەڕێکەوتن لە گوڵەخانە سەرکەوتن بۆ سەر کانی هەرمێلە لە پشتی بانیشارو میری سوور.

حەوت پێشمەرگە وەکو یەکەم مەفرەزەی سەرەتایی شارەزوور چوونە شاخ شەش کڵاشینکۆف و برنەوێکیان پێبوو برنەوەکە بەر حامیدی حاجی غالی کەوت.

حەوت پێشمەرگە سەرەتاییەکە و نازناوی حەوت پێشمەرگەکە

لەگەڵ چوونە شاخی حەوت پێشمەرگەکە نازناویان بۆ خۆیان دانا بەمشێوەیە:

١/ مەحموود عەبدولڕەحمان کەشکۆڵ (شێخ عەلی)

٢/ عەلی ئەحمەد، عەلی شیعە (قادر)

٣/ حەمە سەعید حەمەدەمین، سەعید سەلما (دکتۆر ڕەزا)

٤/ شەوکەت حاجی موشیر (مەلا نوری)

٥/ محەمەدی حاجی مەحموود (عەزیز)

٦/ حامید حاجی غالی _دلێر)

٧/ تۆفیق ڕەحیم قادر تۆفیقی ڕەعنا (حاکم کامەران)

حەوت پێشمەرگەکە دوو ڕۆژ لە کانی هەرمێلە مانەوە خواردن و پێداویستیان

لە تەپی سەفاو گوڵە خانە لەگەڵ خۆیان بردبوو چەند شوانێک لەوێ بوون نانیان دەدانێ، یەکەم هەنگاوو بەرنامەی مەفرەزەکەی شارەزوور ئەوە بوو خەڵک هوشیار بکەنەوە لە بوونی پێشمەرگە، هەرەسی شۆڕشی ئەیلول و دڕندەیی بەعس خەڵکیان هەراسان و بێ ئومێد کردبوو خەڵکی دێیەکانیان بە زۆر دەکرد بە بەعسی، یەکەم هەنگاو ئەو پلانەی دوژمنیان هەڵوەشاندەوە بەوەی شۆڕش ئاوەڵایە بۆ خەڵکی کوردستان (ی ن ک) پەناو پشتی ئەوان دەبێت.

بڕیارو هەنگاوێکیتری مەفرەزەکەی شارەزوور ئەوە بوو هەر کەسێک کار بۆ حزبی بەعس بکات و هەماهەنگی لە گەڵدا بکات لێپرسینەوەی لە گەڵدا بکەن و سزای بدەن هەر لەو چوارچێوەیەدا لێپرسینەوەیان لەگەڵ هەندێک کردوو سزایاندان.

حەوت پێشمەرگەکەی شارەزوور لە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەوە لە شاری سلێمانی نامەو زانیارییان بە دەست دەگەیشت، ڕێنمایی دەکران و ئاڕاستە دەکران، ئەو کەسەی نامەکانی دەهێنا تەنها شێخ عەلی دەبینی.

هەنگاو هەنگاو شۆڕش فراوان دەبوو خەڵک ڕوویدەکردە شاخ و دەبوونە پێشمەرگە لە ڕیزی مەفرەزە سەرەتاییەکانی شۆڕشدا، حەمەی حاجی سابیرو ڕەئوفی خەلیفە سەعیدو حەمە هاواری، غەفور دەرەشیشی، فەرەج تریفەیی لەو پێشمەرگانە بوون.

پێشمەرگەکان کەوتنە جمووجۆڵ و ناساندنی شۆڕش بە خەڵک شەویش دەچوونە ناو دێیەکانی سەر بە ناحیەی خورماڵ قسەیان بۆ خەڵک دەکرد هەلوومەرجی ناوچەکەو دۆخی شۆڕشیان بۆ ڕوون دەکردنەوە بەرە بەیانی سەردەکەوتنەوە بۆ سوریێن لەوێ دەمانەوە تا ئێوارە لەگەڵ تاریک داهاتندا دەچوونە دێیەکانیتر دوور لە دێیەکانی شەوی ڕابردوو کۆبوونەوەکانیان دەست پێدەکردەوە.

حەوت پێشمەرگە سەرەتاییەکە جگە لە کاک شەوکەت سەر بە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە بوون پێش هاتنە دەرەوەیان چەند جارێک خۆیان ئامادە کرد بۆ ئەوەی بچنە شاخ بەڵام کاتەکە دوادەخرا سێ جار کات و شوێنی چوونە دەرەوەیان گۆڕا، حەوت پێشمەرگەکە هەریەکەیان دە دیناریان لە کۆمەڵە وەرگرتبوو تا لە کاتی

چوونە دەرەوەیاندا پارەیان پێبێت.

پێش ئەوەی بچنە شاخ « تۆفیق ڕەحیم» یان نارده لای محەمەدی حاجی مەحموود لە گوڵەخانە تا پێی بڵێت ئەو نەیەتە شاخ یەکێک لە خانووەکانیان کادێن بێت گەورِ بێت هەر شتێک بێت بیکەن بە نەخۆشخانە بەڵام محەمەدی حاجی مەحموود ڕازی نەبوو بە تۆفیق ڕەحیمی ووت شتی وا ناکەم خۆم ئامادە دەکەم بچمە شاخ.

دوای کۆبوونەوە بە دێیەکان و گەیاندنی پەیامی شۆڕشی نوێ بە خەڵک چالاکی پێشمەرگانە و لێدانی دوژمن دەستیپێکرد وورده وورده باسکی پێشمەرگە بەهێز بوو، ئەستوور بوو ژمارەی پێشمەرگە لە (٧ و ١٠) وە بووە (٢٠) و زیاتر بوو ناوچەکە پڕ بوو لە پێشمەرگە.

یەکەم تەقە- پردی زەڵم تەپە زێڕینە 1976/7/28

مەفرەزەکەی شارەزوور کۆبوونەوەیەکیان بە خەڵکی تەپە زێڕینە کرد شێخ عەلی قسەی بۆ دەکردن، حامیدی حاجی غالی بڕنەوێکی پێبوو لە پردی زەڵم دانرابوو ئەگەر دوژمن هات دوو فیشەک بتەقێنێ و ئاگاداریان بکاتەوە.

محەمەدی حاجی مەحموود لە ئاشەکە دانرابوو کڵاشینکۆفی پێبوو، ئۆتۆمبێلێکی شورتەی پڕ لە چەکدار هات، حامیدی حاجی غالی پێنج فیشەکی پێوەنا هەر پێنجیان چروک بوون نەتەقین، ئۆتۆمبێلی شورتەکە بەرەو دووکانەکەی حاجی سالح هات، محەمەدی حاجی مەحموود دەستڕێژی لە ئۆتۆمبێلی شورتەکە کرد ئۆتۆمبیلەکە گڕیگرت بەڵام نەوەستا، شورتەیەکیان کوژراو ڕایانکرد.

ئەم تەقە کردنە بە یەکەم تەقەی شۆڕشی نوێ ناو دەبرێت لە شارەزوور، کاکە حەمەش خاوەنی ئەو تەقەیەیە بەڵام لە ڕاستیدا یەکەم بەلە پیتکە حامیدی حاجی غالی ترازاندوویەتی بەڵام فیشەکەکانی چروک بوون و نەتەقیوون، ئەگەر بڕنەوەکەی کاک حامید تەنها یەک فیشەکی بتەقایە حامیدی حاجی غالی دەبووە خاوەنی یەکەم تەقە، دوای نەتەقینی فیشەکەکان کاک حامید فیشەکە چروکەکانی

هێنایەوە.

مەفرەزەکەی شارەزوور دێیەکان دەگەڕان خەڵکیان کۆدەکردەوە، بە خەڵکی دێیەکانیان دەوت بڕۆن بە ڕژێم بڵێن پێشمەرگە لێرەن.

محەمەدی حاجی مەحموود بە کوێخای دێیەکی ووت بچۆ هەواڵ بەرە بۆ دوژمن بڵێ پێشمەرگە لێرەن کوێخاکە ئەوەندە پەلەی بوو هەواڵەکە بگەیەنێت ووتی هەر ئێستا بڕۆم لە پەلە پەلیدا پێڵاوەکانی محەمەدی حاجی مەحموودی لەپێکرد پێڵاوە بەجێماوەکانی کوێخا بۆ محەمەدی حاجی مەحموود نەدەبوو بە پێیەوە نەدەچوو، مەفرەزەکەی شارەزوور لە هەر دێیەک دەردەچوون لە سەر ڕێگاکان پێیان بە پێچەوانەوە دادەنا تا ڕێگە لە دوژمن وونکەن.

مەفرەزەکە کە دەچوونە دێیەکان سەگیان ڕاودەنا تا سەگەکان بوەڕن و خەڵک وابزانن ژمارەیان زۆرە دەچوونە ماڵان بە سەتڵ ئاویان دەهێنا دەیانووت بۆ برادەرەکانمان دەوێت دواتر ئاوەکەیان دەڕشت و سەتڵەکانیان دەگەڕاندەوە، لە ناو دێیەکاندا بە کۆڵانەکاندا دەگەڕان جارێک بە کۆڵەپشتەوە، جارێک بە شەلەشەل، جارێک بە خێرایی تا خەڵک بزانن ژمارەیان زۆرە.

لە دێی مەلاوەیسە کۆبوونەوەیان بە خەڵکەکە کرد محەمەدی حاجی مەحموود چووە ماڵی حاجی خالید نان بخوات هێلکەو ڕۆنیان بۆ دروستکردبوو، حامیدی حاجی غالی چووە ماڵەکەو بە محەمەدی حاجی مەحموودی ووت تۆ دانیشتوویت نان دەخۆیت، لە سەر ئەو هێلکەو ڕۆنە لێپرسینەوەیان لە گەڵدا کرد.

لە نزیک گوڵە خانە چوونە بێستانێکەوە زۆر دەمێک بوو شووتیان نەخواردبوو هەر پێشمەرگەیە پڕیدایە شووتیەک شێخ عەلی پێیووتن ئەوە چییە خۆ ئەوە شۆڕشی ئەیلول نییە ماڵی خەڵکی بخۆن، یەک شووتی لێبکەنەوە بۆ هەموان (٢٥٠) فلس دابنێن بۆ خاوەنەکەی محەمەدی حاجی مەحموود پێیووت پێویست ناکات پارە دابنێین ئەم شوێنە مولکی ئێمەیە.

مەلا تۆفیق و ئەحمەد هاتبوون پرسیاریان لە مەفرەزەکە دەکرد کێ هاوکاریتان دەکات محەمەدی حاجی مەحموود پێیووتن مامجەلال لەگەڵ شۆڕشەکەیە ووتیان

ئەی دکتۆر چۆن پەیدا دەکەن دکتۆر ڕەزایان لە گەڵدا بوو ووتیان ئەوە دکتۆرە، مەلا تۆفیق و ئەحمەد ووتیان ئەوە سەعە سوورە برین پێچە، سەعە سووری موزەمیدە، ئەوە تەنها بۆ بریندی سووکی وەکو دەست و قاچە محەمەدی حاجی مەحموود ووتی وایە، ووتیان باشە ئەگەر گوللەیەک بەر سکی یەکێک یان شوێنێکی خەتەری بکەوێت چی لێدەکەن، محەمەدی حاجی مەحموود ووتی ئەگەر نەشمرێ خۆمان دەیکوژین بۆ ئەوەی نەکەوێتە دەست دوژمن و سوودی لێوەرگرن.

چـــوار چـــالاکی لە یـــەك شـــــەودا

دوای یەکەم تەقە لە تەپەزێڕێنە مەفرەزەکەی شارەزوور بڕیاریاندا لە یەک کات و یەک شەودا لە چوار شوێنی جیاواز تەقە لە مەخفەرو ناحیەکانی ناوچەکە بکەن.

عەبدوڵڵای حاجی عەزیز دەمانچەیەکی دابووە مەفرەزەکەی شارەزوور، دەمانچەکەو نارنجۆکێکیان نارد بۆ فاتیحی شێخ حەیدەر تا نارنجۆکەکە بخاتە مونەزەمەی هەڵەبجەوەو بە دەمانچەکەش بەرگری لە خۆی بکات.

حامید حاجی غالی، تۆفیق ڕەحیم، عەریف مەحموود دانران بۆ لێدانی ناحیەی سیروان شەوکەتی حاجی موشیر، عەلی شیعە، دکتۆر ڕەزا دانران بۆ لێدانی خورماڵ.

محەمەدی حاجی مەحموود، حەمەی حاجی سابیر، ڕەئوفی خەلیفە سەعید دانران بۆ لێدانی سەید سادق، بڕیار بوو لە کاتژمێر (١٠) شەودا لەم شوێنانە بدرێت ، لە یەک کات و لە یەک شەودا لە هەر چوار شوێنەکە درا.

+ فاتیح شێخ حەیدەر نارنجۆکی هەڵدایە دەوری مونەزەمەکەی هەڵەبجە لای مزگەوتی تەکیە.

+ عەلی شیعە، شەوکەتی حاجی موشیر، دکتۆر ڕەزا تەقەیان لە پۆلیسی خورماڵ کرد دوو پۆلیس کوژران و دوو چەک دەستکەوت بوون.

+ محەمەدی حاجی مەحموود، حەمەی حاجی سابیر، ڕەئوفی خەلیفە سەعید لە زیلێکی سەربازیدا لە سەید سادق.

+ حامیدی حاجی غالی، تۆفیق ڕەحیم، عەریف مەحموود تەقەیان لە مەرکەزی سیروان کرد.

چوار چالاکی لە یەک شەوو یەک کاتدا لە چوار ناوچەی جیاواز دەنگدانەوەی گەورەی هەبوو، پێشمەرگەکان سەرکەوتووانە گەڕانەوە ئەم چالاکیانە لە شەوی عارفەدا ئەنجامدران.

دوای ئەو چالاکییە فاتیح شێخ حەیدەر نارنجۆکێکیتری هەڵدایە ناو خانوویەک کە دائیرەی ئیستخباراتی تیا بوو لە بامۆک، فاتیح هاتە دێی شەکرالی لەوێوە بۆ قاینجە .

کـــاك حـــامید لە گـــوڵە خـــانە

محەمەدی حاجی مەحموود چوو بۆ هەڵەبجە بۆ هەندێک ئیشوکاری تایبەتی خۆی، هەر چەندە ئەو کاتە پێشمەرگەش بوو بەڵام گوێی نەدایە مەترسی و ڕۆیشت حامیدی حاجی غالی لە گوڵە خانە بەجێهێشت پێیووت ئاگات لە خۆت بێت تا دەگەڕێمەوە.

حامیدی حاجی غالی چووە ناو گوڵە بەڕۆژەکانەوە پشوو بدات تا محەمەدی حاجی مەحموود دەگەڕێتەوە، محەمەدی حاجی مەحموود بیری چوو بوو کاک حامید لە ناو گوڵە بەڕۆژەکاندایە.

عەسر منارْ هاتن بۆ ناو گوڵەبەڕۆژەکان بۆ شووتی و ترۆزی و خەیار حامیدی حاجی غالییان بینی وایانزانی شێتە بەردبارانیان کرد، کاک حامید هەر خۆی دەستێ جلی خراپی لە بەر کردبوو کەوا نیشان بدات شێتە.

کەسێک هەبوو لە گوڵە خانە ناوی حەمەمین بوو حامیدی حاجی غالی چووە لای، کاک حەمەمین لە ماڵەوە یاپراخی بۆ کاک حامید هێناو خواردی دواتر لەگەڵ حەمەی حاجی مەحموود یەکیان گرتەوە.

چـــالاکی هـــــەڵـــەبجە

فاتیح شێخ حەیدەر پێشمەرگەی مەفرەزە سەرەتاییەکانی شۆڕش لە ١٩٧٦/١٠/٦ نارنجۆکێکی هەڵدایە ناو مونەزەمەی هەڵەبجەوە

لە ١٩٧٦/١٠/١٦ نزیک دێی قەدەفەری پێشمەرگەکانی شارەزور ئۆتۆمبێلکی

سەربازیان گوللە بارانکرد (٤) سەرباز کوژران و سەربازێک بریندارببوو

شـــــەڕی قـــــایـــــنجە
1976/10/14/13

مەفرەزەکەی سورێن کرایە دوو مەفرەزە عەلی شیعە وەکو لێپرسراوی سەربازی لێپرسراوی مەفرەزەی یەکەم بوو.

محەمەدی حاجی مەحموود بە لێپرسراوی مەفرەزەی دووەم دانرا کاک شەوکەت ناڕازیبوو سورێنی جێهێشت و گەڕایەوە شارەزوور لە هەمان کاتدا شێخ عەلی لێپرسراوی یەکەم بوو، دوای هەفتەیەک شێخ عەلی تۆفیق ڕەحیمی نارد بە دوای کاک شەوکەتدا.

ڕێکخستنەکانی شار پێشمەرگەکانی شارەزووریان ئاگادار کردەوە (فاتح)مان پێ ناشاردرێتەوە، حامیدی حاجی غالی چوو بە دوایدا، فاتیح لەگەڵ حامیدی حاجی غالی هات.

شەوکەتی حاجی موشیرو تۆفیق ڕەحیم (حاکم کامەران) لە تەپی سەفا بوون، حامیدی حاجی غالی، عەریف مەحموود و فاتیح لەگەڵ شەوکەتی حاجی موشیرو تۆفیق ڕەحیم یەکیان گرتەوە دوو کەسیتریان لە گەڵدا بوو هاتبوون بۆ پێشمەرگایەتی گەڕانەوە قاینجە چوونەماڵی حەمە ڕەشیدی حاجی سەعید بڕیار بوو چەکیان بۆ پەیدا بکات دوو تفەنگ بهێنن بۆ ماڵی حەمە ڕەشید، کە چوونە ماڵی حەمە ڕەشید سوێندی خوارد ووتی نان نەخۆن ناڕۆن.

حەمە ڕەشیدی حاجی سەعید هاوڕێی حامیدی حاجی غالی بوو کەسێکی پاک بوو هاتە لای حامیدی حاجی غالی ووتی من چەکیان بۆ پەیدا دەکەم بەس ئەمشەو وەرن سەردانم بکەن.

حەمە ڕەشید لە دڵپاکی خۆیەوە بە دەوروبەروو کەسووکارەکەی ووتبوو کە پێشمەرگە دێنە ماڵم یەکێک لەوانەی دەوروبەری حەمە ڕەشید چوبوو هەواڵەکەی

گەیاند بووە دوژمن.

شەوکەتی حاجی موشیر، تۆفیق ڕەحیم، عەریف مەحموود، حامیدی حاجی غالی، فاتیح شێخ حەیدەر، ناسر، وەهاب کورێکی ئێرانی بوو لە ماڵی حەمە ڕەشید نانیان دەخوارد.

کاتژمێر (٣)ی شەو خاتوو فاتم خێزانی خاوەن ماڵەکە بە قۆری و پیاڵەوە هاتە ژوورەوە دەستی دەلەرزی ووتیان ئەوە چیە ووتی حەرەسەکەتان بە عەرەبی قسە دەکات، ووتیان مەترسە ئەوە حەمەی حاجی سابیرە دەمانترسێنێت ویستیان ژنەکە هێور بکەنەوە ئەگینا دەیانزانی کەس شتی وا ناکات.

فاتیح ئێشکگر بوو تفەنگەکەی حامیدی حاجی غالی پێبوو دەمانچەکەی فاتیح لای کاک حامید بوو، تۆفیق ڕەحیم بۆ مزگەوتیش پێڵاوی دانەدەکەند چووە دەرەوە سەیریکرد دیواری ماڵەکە گیراوە پێشمەرگەکانیتریش هاتنە دەرەوە.

بەر هەیوانی ماڵی کاک حەمە ڕەشید بەرز بوو دەبووایە بازبدەیت یان بە قادرمەکەدا بچیتە خوارەوە فاتیح لە حەوشەکەدابوو لە پاڵ دیوارێکی ڕووخاودا ئەفسەرێک لەودیو دیوارەکەوە لولەی تفەنگەکەی هێنابووە ناوەوە، ئەفسەرەکە بە فاتیحی ووت تا سێ دەژمێرم خۆت تەسلیم نەکەیت دەتکوژم فاتیح پێیووت لە مەبدەئی ئێمەدا تەسلیم بوون نییە ئەمشەویش نەکوژرێم هەر دەکوژرێم بەڵام من داوا لە تۆ دەکەم بڕۆ کێ دەڵێ بەیانی تەسریح نابیت، ئەفسەرەکە فیشەکێکی بە سەر فاتیحدا تەقاند ووتی تا (٣) دەژمێرمەوە دەتکوژم خۆت تەسلیم بکە بە شەرەفی بەعس وادەکەین لە هەموو شتێک بتبوورن.

بـــــڕیارەکەی کـــــۆمەڵـــــە

ئەو سەردەمە بڕیاری کۆمەڵەو شۆڕش وابوو هەر کەسێک تێکەوت زانی دەرناچێت خۆی بکوژێت بۆ ئەوەی نەهێنی دەست دوژمن نەکەوێت.

حامیدی حاجی غالی دەمانچەکەی هەڵگێشاو فیشەکی بردەبەر، بە کاک تۆفیقی ووت تۆ دەکوژم تۆفیق ووتی بۆ دەمکوژی حامید ووتی ئێمە دەرناچین تۆو کاک شەوکەت دەکوژم و خۆشم دەکوژم ئەو سیانە نەهێنی ڕێکخستنمان لایە.

تۆفیق ڕەحیم (حاکم کامەران) بە شەوکەتی حاجی موشیری ووت حامید (دلێر) دەمکوژێ شەوکەتی حاجی موشیر ووتی چی دەکەیت حامیدی حاجی غالی ووتی تۆو کامەران دەکوژم، کاک شەوکەت ووتی بۆ، کاک حامید ووتی دەرناچین بڕیاری ڕێکخستن وایە خۆمان بکوژین کاک شەوکەت ووتی جا تۆ بۆ دەمانکوژیت شەڕ دەکەین با ئەوان بمانکوژن.

ئەو ئەفسەرەی قسەی لەگەڵ فاتیحدا دەکرد مەترو نیوێک لێیانەوە دوور بوو پێشمەرگەکان لە تاریکی بوون ئەفسەرەکە لە بەردەم ڕووناکیدا بوو ئەفسەرەکە بە فاتیحی ووت تا سێ دەژمێرم، ووتی یەک خەریک بوو بڵێ دوو شەوکەتی حاجی موشیر دەستڕێژی لە سەربازەکان کرد ئەفسەرەکەو تێکڕا حەوت سەرباز کوژران.

پێشمەرگەکان لە هەیوانی ماڵی حەمە ڕەشید بوون دوو سەرباز لە سەربان بوون سێبەرەکەیان هاتبووە خوارەوە.

شەوکەتی حاجی موشیر بە حامیدی حاجی غالی ووت ئەم بێ چەکانە بگیرێن حەیامان دەچێت من فیشەک دەنێم بە قاپیەکەوە تۆ بە سنگە خشێ بگەرە قاپییەکە بیکەرەوە با ئەم بێ چەکانە بکەونە نێوان من و تۆ، تۆفیق و عەریف مەحموود بڕۆن من و فاتیح لە دواوە دێین.

حامیدی حاجی غالی ڕۆیشت دەرگاکەی کردەوە ژمارەیەک سەرباز وەستا بوون کاک حامید بە دەمانچە تەقەی لێکردن، کاک حامید ویستی لە کۆڵانێکەوە بڕوات تەقەیان لێکرد گەڕایەوە فاتیحی بینی بەرکەوتبوو سەیریکرد گوللە لە باریکایی قاچی دابوو قاچی شکا بوو.

شـــەهیدبوونی فـــاتیح شـــێخ حـــەیدەر

لە کاتی هاتنە دەرەوە لە ماڵەکە لە کۆڵانێکدا دەپەڕینەوە تەقەیان لێکردن فیشەک بەرقاچی فاتیح کەوت و شکا فاتیح بە هاوڕێکانی ووت بە زیندوویی جێم مەهێڵن دەزانم دەرناچم ناتوانن دەرمکەن.

تفەنگەکەی فاتیح دوو مەتر لەو لای خۆیەوە کەوتبوو حامیدی حاجی غالی تفەنگەکەی هەڵگرتەوەو گوللەیەکی بەرکەوت سەر جیغی کرد کەوتە چاڵێکەوە لە چاڵەکە هاتە دەرەوە دەستیکردە ملی فاتیح ووتی خۆت بەرز کەرەوە، فاتیح خۆی بەرز کردەوەو تاقمەکەی لێکردەوە.

بڕیاریاندا تۆفیق ڕەحیم (حاکم کامەران) فاتیح بکوژێت بەڵام کاک تۆفیق ووتی هەموو ڕێکخستنی کۆمەڵە تەسلیم بکات، من و فاتیح لە منالّییەوە لە بێشکەوە هاوڕێین هەتا ئێستا بۆم ناکوژرێت ڕێکەوتن فاتیح خۆی خۆی بکوژێت و تەسلیم نەبێت، فاتیح ووتی من هەر کوژراوم دەیان خوێندکاری زانکۆ دەناسم خۆم دەکوژم تا دوای خۆم هیچ نەهێنییەک جێ نەهێڵم... هاوڕێکانی لە فاتیح دوورکەوتنەوە فاتیح دوو گوللەی دەمانچەی نا بە خۆیەوەو شەهید بوو.

پێشمەرگەکان (فاتیح) یان جێهێشت و بەرەو پەڕی دێ ڕۆیشتن لە کۆتایی قاینجەکە دەڕۆیت بەرەو زێڕون عەرەبانەی ئەسپی لێبوو دانرابوو بۆ یاری منالّان ڕەئیس عورەفایەک خۆی مات کردبوو شەوکەتی حاجی موشیر و تۆفیق ڕەحیم دەرچوون، ڕەیس عورەفاکە لوولەی تفەنگی خستە سەر ملی حامیدی حاجی غالی ووتی (من انت) کاک حامید بە عەریف مەحموودی ووت ئەو (من انت)یە نەکوژیت ئەو منی کوشتووە، کاک حامید دەرفەتی دەست جوولّاندنی نەمابوو ڕەیس عورەفاکە

ئەوەندە گەورە بوو عەریف مەحموود نەیدەزانی لە چ لایەکەوە تەقەی لێبکات کاک حامید بەرنەکەوێت، عەریف مەحموود دەستڕێژی لە ڕەئیس عورەفاکە کردوو کوشتی دای بە سنگ و بەرۆکی کاک حامیددا کەوتە نێوان قاچیەوە کاک حامید تفەنگەکەی هەڵگرت و ڕۆیشت.

عەریف مەحموود پیاوێکی گورجوگۆڵ بوو لە ڕۆیشتندا شارەزای تەکتیکی سەربازی بوو عەرەبییەکی باشی دەزانی لەو شەوە شەڕەی قاینجەدا ڕۆڵی دیاری بینی لە ڕزگار کردنی پێشمەرگەکان.

حامیدی حاجی غالی و عەریف مەحموود بە یەکەوە بە چەمێکدا ڕۆیشتن داربی بوو لە ناو داربییەکاندا مودەڕەعە وەستا بوو گەڕانەوە دنیا خەریک بوو ڕووناک بێتەوە.

عەریف مەحموودو حامیدی حاجی غالی پێیان پەتی بوو کە لە ماڵەکەی قاینجە هاتنە دەرەوە فریای پێڵاو لە پێکردن نەکەوتن بە جادەی خۆڵدا ملی ڕێگەیانگرت بۆ دێی کانێسکان، لە دوو لاوە دەنگیاندان داوایان لێکردن تەسلیم بن سوێندی شەرەفیانخوارد ناتانکوژین کاک حامید بە عەریف مەجیدی ووت تەقە مەکە با نەزانن چەکمان پێیە حامیدی حاجی غالی ئەوەندە کەوتبوو هەستا بووەوە هەناسەی پێنەمابوو.

عەریف مەحموود ووتی با تەقە بکەین، کاک حامید ووتی تۆ تەقە لەو بەری ڕێیەکە بکە من تەقە لەمبەری ڕێیەکە دەکەم، هەر ئەوەندە تەقەیانکرد وەکو تەرزە گوللەیان بە سەردا باری بە سەلامەت دەرچوون.

دوای ڕزگار بوون لە تەقەکان گەیشتنە کانێسکان، لە کانێسکان گۆلاوێک هەبوو گۆلاوی مزگەوتەکە بوو دەهاتە خوارەوە ئاوی گۆلاوەکەیان خواردەوە.

تاقە ماڵێک لە خوارەوە هەبوو حەوت جووت پێڵاوی ژنانی تیا بوو پێڵاوی پیاوانی تیا نەبوو ئەمان پێپەتی بوون یەکی جووتێک پێڵاوی ژنانەیان کردە پێ.

دوای لەپێکردنی پێڵاوەکان چوونە دێی چنارە مام محەمەد هات بە پیریانەوە

کاک حامید و عەریف مەحموود دەنگیان دەرنەدەهات کەس تێیان نەدەگەیشت مام محەمەد بە کچەکەی ووت ئاویان بۆ گەرم بکە، با قوڕگیان نەرم بێت دەنگیان بکرێتەوە، لە ناکاو کچەکەی مام محەمەد قیژاندی ووتی عەسکەر دەوری گرتن وەرنە دەرەوە.

کاک حامیدو عەریف مەحموود دایانە قەدپاڵی شاخەکەی چنارە کە تەماشایانکرد ڕەوە هێستر‌ە کچەکە وایزانیوە سەربازن.

عەلی شیعە، ئەحمەدی حاجی سالّح، مەلا تۆفیق هاتنە لایان کوڕێک هات ناوی حەسەنی زبە بوو حامیدی حاجی غالی ویستی بیکوژێت ووتیان حەسەن خەبەرتان لێدەدات حەسەن وتی مەمکوژە تا دەگەمە لات قسەی خۆشم پێیە کاک حامید ووتی چییە حەسەن ووتی پێشمەرگەیەکتان ناوی کامەرانە قەڵەوێکە پەکی کەوتووە لە میری سوورە هێزی دوژمن ڕووەو میری سوور دەڕوات دەڵێت فریامکەون دەربازم بکەن.

کەمێکی پێچوو ولاغداریک هات بۆ دار دەچوو ووتی برادەرێکتان ناوی مەلا نوریە (شەوکەتی حاجی موشیر) پێڵاوی لە پێدا نییە لەو شاخە کەوتووە بەڵکو فریای بکەون، جووتێ پێڵاویان بۆ کڕی بە سێ پەنجایی و نیو بۆیان نارد دواتر یەکیان گرتەوە.

شـــەوکەتی حـــاجی مـــوشیر- تـــۆفیق ڕەحـــیم

دوای ڕزگار بوون و دەرچوونیان لە قاینجە شەوکەتی حاجی موشیر، تۆفیق ڕەحیم بەرەو عەلیاوا ڕۆیشتن لە ناو کانی ژنانی قاینجەدا کەمینی لێبوو دەنگیاندان.

شەوکەتی حاجی موشیر و تۆفیق ڕەحیم گەڕانەوە بەرەو ڕیشێن ڕۆیشتن، کاک تۆفیق بە کاک شەوکەتی وت ئەوە بەیانییە یان دەگیرێین یان دەبێت خۆمان بکوژین بڕیاریاندا نەگەڕێنەوە یان دەردەچن یان دەکوژرێن.

کاک شەوکەت بە کاک تۆفیقی ووت ئەگەر کەوتین بە سەر کەمیندا دەنگیانداین تۆ مەوەستەو بڕۆ من تەقە دەکەم دواتر تۆ دانیشە تەقە بکە تا منیش دێم، کاک

شەوکەت و کاک تۆفیق بەڕێکەوتن شەوکەتی حاجی موشیر ووتی تۆفیق سەیری لای چەپ بکە کە سەیریکرد سەرباز بوون پاڵکەوتبوون، سەربازەکان دەنگیاندان کاک شەوکەت بە عەرەبی ووتی (لا ترمی احناهم جندی) سەربازەکان ووتیان (جندی، مخرب، ای شی ارجع).

کاک شەوکەت تەقەی لە سەربازەکان کرد کاک تۆفیق ڕایکرد لە بۆسەی سەربازەکان دەرچوو دانیشت چەند فیشەکێکی تەقاند بانگی کاک شەوکەتی کرد، شەوکەت، مەلا نووری دەنگ نەبوو، تۆفیق ڕۆیشت گەیشتە سەر چاووگی ڕیشێن، لەوێشەوە چووە میری سوورو ڕۆژ بووەوە، جێبێکی کورتی شین لەوێ بوو کاک تۆفیق ژمارەی جێبەکەی ڕەشەی ساڵحی دەناسی چووە نزیکەوە کەسی لێنەبوو سەیری ژمارەی جێبەکەیکرد ئەو نەبوو.

کاک تۆفیق چووە ماڵی حاجی ڕەزا ژنەکەی چایی لێدەنا حاجی ڕەزا کە کاک تۆفیقی بینی هاواریکردو لە ژوورەوە هاتە دەرەوە لە هەیوانەکەدا ووتی ئەوە خێرە کاک تۆفیق ووتی حاجی تووشی کەمینی عەسکەری بووین حاجی ووتی بۆچی هاتوویت بۆ ئێرە، کاک تۆفیق ووتی ولاخێکم بۆ پەیدا بکە ناتوانم بە پێ بڕۆم بۆ چنارە حاجی ووتی وولاخ بە من پەیدا ناکرێت کاک تۆفیق بە دڵشکاوی ڕۆیشت حاجی دوایکەوت ووتی چوار پێنج میوانم هەیە هەموویان پیاوی ئەمنن شێتێکیان هێناوە بردوویانەتە میری سوور ئەوە ئۆتۆمبێلەکەیانە، وەرە بچۆرە ماڵی کاکەم دەست و چاوت بشۆ با ڕەنگو ڕووت بکرێتەوە جلەکانت بگۆڕە ئەو چەکە بدە بە من ئەگەر سەربازی عێراقی بەرەو میری سوور بێت هەتاکو تۆ بە پیاسە نەگەیتە چنارە بەڵێن بێت نەهێڵم بێنە ئەم دێیە.

کاک تۆفیق چووە ماڵی براکەی حاجی ڕەزا جلووبەرگیان بۆ شت خەوی لێکەوت دەمەو نیوەڕۆ خەبەری بووەوە.

هەندێک خەڵکی چنارە باریان بردبوو بۆ خورماڵ کاک تۆفیق لە گەڵیان سەرکەوت هاتە چنارە پێش ئەوەی بگەیتە چنارە تەختاییەکی تیایە لەو تەختاییە منالان یارییان دەکرد منالێک هات بە کاک تۆفیقی ووت مامە هاوڕێکانت لە بن ئەو

دارە لای ئەو کانییە دانیشتوون کاک تۆفیق دابەزی منالّەکەی ماچ کردوو چووە کانییەکە هەموو پێشمەرگەکان لەوێ بوون شەوکەتی حاجی موشیر لەوێ بوو عەلی شیعە و محەمەدی حاجی مەحموود هاتبوونە ئەوێ بۆ لایان کاک تۆفیق لە کاک شەوکەتی پرسی تۆ چیت بە سەر هات کاک شەوکەت ووتی کە تەقەیان لێکردین نەمتوانی بە دوای تۆدا بێم گەڕامەوە لە دەرە کۆرەوە سەرکەوتم هاتمە ئێرە.

حەسەنی زبە ڕێشێنی بوو گرتبوویان هەڵیانواسیبوو کاک تۆفیق ووتی بۆ هەڵتانواسیوە وتیان هاتووە هەواڵی تۆی پرسیوە لێمان پرسیوە تۆفیقت بۆ چییە دەڵێ بەڵێنی پێداوم وتویەتی کە هاتمەوە لە هەورامان دەتکەم بە پێشمەرگە ئێمەش وتومانە تۆفیق کوژراوە ناینناسنەوە ئەمیان ناردووە بزانن ئەوەیان ئەو نییە، کاک تۆفیق ووتی ڕاست دەکات میرزا فارس هێنای بیکەم بە پێشمەرگە بۆ هەورامان دەچووم ووتم با لێرە بێت هەتاکو دێمەوە میرزا فارس ووتی بۆم بکەن بە پێشمەرگە یان شەهید دەبێت یان چاک دەبێت.

حەسەنیان ئاشت کردەوە و پێنج دیناریان دایەو سیمینۆفێکیان هەبوو لە چنارە ناردیان هێنایان و دایانە حەسەن و بوو بە پێشمەرگە بەڵام پێشمەرگەیەکی وریاو زۆر چاک

لەو شەوەدا لە قاینجە فاتیح شێخ حەیدەر شەهید بوو.

وەهاب، ناسر، حەمە تەپی سەفایی هاتبوون ببن بە پێشمەرگە، ئەو شەوە لەگەڵ پێشمەرگەکاندا لە قاینجە نەهاتنە دەرەوە شارەزا نەبوون بۆ بەیانی گیران لەگەڵ خاوەن ماڵەکە هەر چواریان دەستگیرکران و لە موسڵ لە سێدارە دران.

بـــــنکەی پـــــۆلیسی عـــــیزەت ئـــــاوا

ڕۆژی ۱۹۷۷/۱۰/۲۳ مەفرەزەیەکی شارەزوور چوونە سەر مەرکەزی عیزەت ئاوا کە چەند خانوویەکی بچوکی لە قوڕ دروستکرا بوو، مەفرەزەکە چوونە شوێن کەمینی پۆلیسەکان (۸) پۆلیس هاتن و لێیاندان، مەفرەزەیەکی پێنجوێن بە

فەرماندەیی بەکری حاجی سەفەر هاتن بە هانای شەڕەکەوە، لە هەمان کاتدا هێزێکی سەربازی دوژمن لە گەرمکەوە هاتن تا فریای مەرکەزەکە بکەون، پێشمەرگەکانی شارەزوور و پێنجوێن شەڕێکی قارەمانانەیان لە گەڵدا کردن.

زیانی دوژمن:

کوژرانی ٣٠ سەربازو پۆلیس

قوربانی هێزی پێشمەرگە شەهید بوونی حەمە حەسەن دەرە دوێنی بوو.

گـــــۆرانی ئـــــیختیفـــــا

مەفرەزەکەی شارەزوور گۆرانییەکیان هەبوو گۆرانی ئیختیفا بوو، گۆرانییەکە بەم جۆرە بوو:

چەپڵەیان لێدەدا نەدەبوو دەستیان بدات لە یەک

دەمیان دەجووڵاند دەنگ نەبوو

زۆر جار پێشی هەڵدەپەڕین

ســـــینەی لـــــەیلێ

سینەی لەیلێ شاخێکە لە پشتی میری سوورەوە تۆفیق ڕەحیم و دکتۆر ڕەزا لە سینەی لەیلێ لە دوای مەفرەزەکەوە بوون گابەردێک لە سەر ڕێگە بوو تۆفیق گلی کردەوەو چەپڵەی لێدا بە دوایدا، دکتۆر ڕەزا ووتی ئەوە چیت کرد، تۆفیق ڕەحیم ووتی چییە برا بەمشەوەش عەسکەری دێت بۆمان دکتۆر ڕەزا ووتی باشە قەیناکە وا دای لە گوێرەکەیەک مانگایەک کەسێک لەوێدا کوشتی.

کاک تۆفیق ووتی دکتۆر بایەک قسەت بۆ بکەم ئێمە سەرۆک عەشیرەتەکەمان وەسیەتی کردووە نەعلەت لەو نەورۆڵییە ئەداتە لاپاڵ و بەردێک تل ناکاتەوە، دکتۆر ڕەزا ووتی ئەوەشی پێوتوویت چەپڵە لێدەیت بە دوایدا.

گـــــرتنی کەســـــووکاری پـــــێشمەرگە

هێزەکانی دوژمن گەڕان بە دوای پێشمەرگەو گرتنی ئەو کەسانەی گومانیان

لێدەکرا سەر بە ڕێکخستنەکانی شۆڕش بن لە هەمانکاتدا کەوتنە گرتنی خێزان و کەسووکاری پێشمەرگە سەرەتاییەکانی شۆڕش.

ژمارەیەک کەسووکارو خێزانی پێشمەرگە لە لایەن دەزگاکانی ڕژێمی عێراقەوە دەستگیرکران و گواستیانننەوە بۆ ناسریە.

مەحموود کەشکۆڵ، تۆفیق ڕەحیمی نارد لە بانی بنۆک قسە لەگەڵ پێشمەرگەکان بکات و دڵخۆشییان بداتەوە وتی تۆ گاڵتەو گەپت هەیە لە گەڵیاندا.

کاک تۆفیق چوو قسەی بۆ کردن هۆنراوەیەکی مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەدی بە پێچەوانەوە بۆ خوێندنەوە::

مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد دەڵێت:

کچی چواردە ساڵ بۆ زیندان نەبرێت
پرچە جوانەکەی دەسکەنە نەکرێت
ڕزگاری نابێت ئەم کوردستانە
تیایدا دەرناچێت ئوردوری بێگانە

کاک تۆفیق ڕەحیم (تۆفیقی ڕەعنا) بۆ دڵدانەوەی پێشمەرگەکان هۆنراوەکەی بەمشێوەیە لێکردبوو:

تا باجی ڕەعنا بۆ زیندان نەبرێت
پرچە جوانەکەی دەسکەنە نەکرێت
ڕزگاری نابێت ئەم کوردستانە
تیایدا دەرناچێت سووپای بێگانە

دوای حەوت پێشمەرگەکە ڕۆستەم گوڵە خانەیی هاتبوو بۆ پێشمەرگایەتی پاش ماوەیەک حەمەی حاجی سابیرو ڕەئوفی خەلیفە سەعید بوونە پێشمەرگە، مەفرەزەکە بوونە دە کەس.

حەمەی حاجی سابیر لە کۆبوونەوەکەدا بوو دوای قسەکانی تۆفیقی ڕەعنا ووتی تەڵاقم کەوتبێت سێ بە سێ بمزانیایە بەعس خورشە دەگرێت من هەر ئاشبەتاڵم نەدەکرد تۆفیقی ڕەعنا ووتی خورشە بۆت دێتەوە هەر مانگێکە.

بـــــــــــۆسە

پێشمەرگەکانی شارەزور لە ١٩٧٦/١١/٦ بۆسەیەکیان لەسەر ڕێگەی پۆلیسەکانی گریانە دانا دوو پۆلیس کوژران و پۆلیسێک بریندابوو

چـــــایەکەی دکـــــــــتۆر ڕەزا

تۆفیق ڕەحیم (حاکم کامەران) خەفەر بوو چایان لێناو نان و چایانخوارد، دوای نان و چا خواردن دکتۆر ڕەزا ئاوی کردە ناو تڵپە چاکەوەو خستیە سەر ئاگر تا گەرم بێت و بیخوات.

تۆفیق ڕەحیم بۆ ئەوەی لەگەڵ شێخ عەلی بە شەڕیان بدات ووتی ئەوە چییە کاک دکتۆر ڕەزا، دکتۆر ڕەزا ووتی ئەوە ئاوە لەو کانییە هێناومە کردوومەتە کترییەوە، کاک تۆفیق ووتی من کترییەکەم شۆردووە دکتۆر ڕەزا ووتی نەتشۆردووە.

کاک تۆفیق شێخ عەلی بانگکرد پڕیکرد ووتی کاکە سبەینێ چوار پێشمەرگە دێن و لەگەڵ ئێمە فێری ئەوە دەبن، چایی گەرم بکات ئاگردان و دیوەخانی مالّی حامید بەگە نەکوژێتەوە.

ئیتر بوو بە هەرا دکتۆر ڕەزا ووتی کاکە نە چام تێکردووە نە شەکرم تێکردووە ئاوی ئەو کانییەیە تۆفیق ووتی ئەوە چییە لە دەمتدا، دکتۆر ڕەزا لە جیاتی شەکر بەردێکی بچووکی خستبووە ناو دەمی بەردەکەی لە دەمی دەرهێناو ووتی ئەوە تا، فڕێیدا بۆ کاک تۆفیق.

پەلامـــــــاری دوژمـــــن

هێزێکی گەورەی دوژمن لە ١٩٧٦/١٢/٦ پەلاماری دێهاتەکانی بنارەی چیای سورێنیاندا، شەڕ (١٣) کاتژمێری خایاند لەو شـەڕەدا (٣٥) ئەفسەرو سەرباز کوژران و بریندابوون

دروسـتبوونی چـــــەند مـــــەفرەزەیەك 1977

مەفرەزەکەی شارەزوور گەشەیکردو فراوانبوو خەڵک ڕۆژانە دەهاتە ڕیزەکانی پێشمەرگەوە مەفرەزەکەی شارەزوور بووە دایکی مەفرەزەکان و چەند مەفرەزەیەکی

لێ دروست بوو:

١/ مەفرەزەی شەوکەتی حاجی موشیر

٢/ مەفرەزەی عەلی شیعە

٣/ مەفرەزەی حامیدی حاجی غالی

چـــالاکی کـــانە بـــەردەکان 1977

مەفرەزەکەی حامیدی حاجی غالی لە کانەبەردەکانی بامۆک چالاکییەکیان ئەنجامدا، لەو چالاکییەدا شەش سەرباز کوژران و شەش تفەنگ دەستکەوت بوون.

شەش سەربازو سێ هێستریان پێبوو دەچـوون بۆ ئازوقەو دەگـەڕانـەوە، مەفرەزەکەی حامیدی حاجی غالی لە ناو کانە بەردەکاندا خۆیان کردبوو بە بەرد هەڵکەن کە سەربازەکان نزیک بوونەوە تەقەیان لێکردن و کوشتیانن.

کـــوشتنی مـــعاون شـــورتە

معاونێکی شورتە لە شەمێران لەگەڵ خەڵکی دێیەکان خراپ بوو ئازاری دەدان بیانووی پێدەگرتن ئیهانەی خەڵکی ناوچەکەی دەکرد.

مەفرەزەکەی حامیدی حاجی غالی بۆسەیەکیان بۆ داناو کوشتیان تفەنگەکەشیان هێنا،

ژمارەی پێشمەرگە سەرەتاییەکان لە کۆتایی ساڵی ١٩٧٦ و سەرەتای ساڵی ١٩٧٧ لە هەڵکشان و گەشەکردندا بوو بەشێک لەو پێشمەرگانە بریتی بوون لە:

+ فەرەج تریفەیی
+ غەفور دەرەشیشی
+ ساڵح گەرمیانی
+ حسێن مەجید مەلا حامید
+ حەمە هاواری
+ عومەر حەمە ساڵح
+ فەیسەڵ مەلا عەلی

+ جەلال کولّکنی
+ هاوار خەلّکی شەکرالی
+ مەحموود گەرمیانی
+ ئەحمەد شاتوانی
+ هیدایەت عەبدوللّا
+ ئیبراهیم عەبدوللّا
+ مامۆستا ئەحمەد
+ مام هەلّمەت
+ ئەحمەد گریانەیی
+ مستەفا کۆکۆیی، شێرکۆ حسێن
+ والی حاجی عارف گردە نازێیی
+ سالّح حەمە قالە خورمالّی
+ عەریف مەحموود خەلّکی تەپە تۆلّەکە

لەگەلّ چەند پێشمەرگەیەکیتردا، ڕۆژ بە ڕۆژ ژمارەی پێشمەرگە لە هەلّکشاندا بوو تا وای لێهات ژمارەی مەفرەزەکان لە شارەزوورو هەورامان و هەلّەبجە لە زیادبووندا بوون بەمشێوەیە:

+ مەفرەزەی فەرەج تریفەیی
+ مەفرەزەی ئەحمەد گریانەیی
+ مەفرەزەی مستەفا کۆکۆیی
+ مەفرەزەی غەفور دەرەشیشی

سنووری چالاکی مەفرەزەکان لە هەورامان، شارەزوور، هەلّەبجە، خورمالّ، سەرتەکی بەمۆ بوو، لە تێکڕای ئەو ناوچانەدا چالاکییان دەکرد.

چـــەند چالاکیـــەك

*١٩٧٧/١/٩ دەستەیەک پێشمەرگە لەسەر پردی زەلّم لە ئۆتۆمبێلّکی چەکداریاندا لەئەنجام دوو پۆلیس کوژران و دوانیتر بریندابوون

*١٩٧٧/١/٩ لەنزیک دێی ئەحماوا مەفرەزەیەکی پێشمەرگە هێرشیانکردە سەر هێزێکی دوژمن لەوهێرشەدا دوو پۆلیس کوژران و چوار پۆلیس بریندابوون

* دەستەیەک پێشمەرگە لە ١٩٧٧/١/١٥ نارنجۆکێکیان فرێدایە ناو ئیستخباراتی هەڵەبجە، دوو ئیستخبارات کوژران و چواریتر بریندابوون

*دەستەیەک پێشمەرگەی شارەزور لە ١٩٧٧/١/١٧ بۆسەیەکیان لە دێی زەردەهاڵ بۆ دوژمن داناو پۆلیسێک بریندارببوو

دەستکەوت

١ کلاشینکۆف.

شێخ مەحمودی قەڵبەزە

مەفرەزەکەی شارەزوور پارەیان پێنەبوو زۆر پێویستیان بە پارە بوو نامەیەکیان بە ناوی مامجەلالەوە نووسی بۆ شێخ مەحموودی قەڵبەزە ڕەئوفی خەلیفە سەعید، شەوکەتی حاجی موشیر، تۆفیق ڕەحیم، چوونە قەڵبەزە نامەکەیان دایە شێخ مەحموود، شێخ نامەکەی خوێندەوەو ووتی بەخێر بێن سەرچاو با مامجەلال بێتەوە چیتان ویست بۆتان ئامادە دەکەم، پێشمەرگەکان ووتیان مامجەلال لە سەر سنوورە ئێمە دەمانەوێت بچین بە پیریەوە بەڵام هێزێکی بێ چەک هەر نەچین باشترە چەک و پارەمان پێنییە.

دوای نانخواردن شێخ مەحموود پێیووتن بەم ڕێگایەدا هاتوون هەر لەوێوە بڕۆنەوە گوێنییەک لە سەر ڕێگەیە هەڵیگرن بیبەن لەگەڵ خۆتاندا، کە چوونە ئەوێ گوێنییەکە لە سەر ڕێگەکە بوو کەسێک چاودێری دەکردن تا خەڵکیتر نەیبات کە گوێنییەکەیان کردەوە کلاشینکۆفێکی مزەللی و (١٥٠) دیناری تیا بوو پارەو تفەنگەکەیان هەڵگرت و ڕۆیشتن.

بـــــردنی ڕانـــە مـــــەڕ

پێشمەرگەکانی شارەزوور (٥٠٠) سەر ئاژەڵی تەعاونیان بردە ناوچەکانی ژێر

دەسەڵاتی خۆیان ئاژەڵەکان تەعاونیان پێدەووتن مووڵکی حکومەت بوو.

لە گردە نازێ ٥٠٠ سەر ئاژەڵیان پێش خۆیانداو فرۆشتیان بە (٧) هەزار دینار هەر چەندە لە چاو نرخی ئەو کاتەی ئاژەڵەوە بە هەرزان فرۆشتیان بەڵام بۆ جاری دووەم چەند سەرێکی تریان هێناو بە نرخی گرانتر فرۆشتیان، فرۆشتنی ئەو ئاژەڵانە لەو سەردەمەدا کۆمەکێکی باشی بە پێشمەرگەکانی شارەزوور کرد تەواوی هێزەکە بوژانەوە هەندێک لە پارەکەیان دا بە سەرکردایەتی.

گـــــوێ بـــــڕینی مـــــەڕێك

دوای بردنی مەڕەکان کردیانن بە دوو بەشەوە تا ئەگەر هێزی دوژمن دوایان بکەوێت بەشێک لە مەڕەکان دەرکەن و نەکەونە بەردەستی حکومەت، لە ڕێگا بەشێک لە مەڕەکان نەدەڕۆیشتن مەحموود گەرمیانی لە ئاژەڵداری شارەزا بوو بە چەقۆ گوێی مەڕێکی بڕی خوێنی گوێی مەڕەکە ڕژایە سەر دەستی، خوێنەکەی نا بە لووتی دوو مەڕەوە لەگەڵ بۆنکردنی خوێنەکە مەڕەکان ڕایانکرد بە جۆرێک بۆیان نەدەگیرانەوە.

پێشمەرگەکان بە مەحموود گەرمیانیان ووت ئەوە چۆن زانیت بە گوێ بڕینی ئەو مەڕە ئەوانیتر ڕادەکەن مەحموود گەرمیانی ووتی من جافم لە ئاژەڵداری شارەزام کە گوێی ئەوەیانم بڕی و بۆنی خوێنەکەیانکرد ئەوانیتر ترسان گوێی ئەوانیش ببڕم بۆیە ڕایانکرد.

نـــــان کـــــۆکردنـــــەوە

مەفرەزەکەی سورێن بە نۆبە نانیان کۆدەکردەوەو لە دەرگای مالانیان دەداو داوای نانیان دەکرد، شەوێک لە سەرگەت تۆفیق ڕەحیم و محەمەدی حاجی مەحموود دانران نان کۆبکەنەوە، محەمەدی حاجی مەحموود بە تۆفیق ڕەحیمی ووت تۆ لە دەرگا بدەو نان کۆبکەرەوە تۆفیق ووتی تۆ بۆ نایکەیت، حەمەی حاجی مەحموود ووتی من ڕووم نایە، کاک تۆفیق ووتی بۆ کاکە حەمە لام وایە بە بنەچە تۆ من بە سواڵکەر دەزانیت من بە یەک مەرج نان کۆدەکەمەوە هەر شەوێک نەمتوانی حەرەسیات بگرم تۆ بۆم بگریت.

کاکە حەمە ووتی برا بە شەرەفم هەتا بە یەکەوە بین من حەرەسیاتی تۆش دەگرم بەس ئەم نانە تۆ داوای بکە، تۆفیق ووتی دەبێت نانەکەش هەڵگریت.

ئیتر هـەر شەوێک کـاک تۆفیق مـاندوو بووایـە دەیـووت کاکە حەمە ئەگەر حەرەسیاتەکەم بۆ بگریت، کاکەحەمە دەیووت باشە کاکە مەیڵێ دەیگرم.

شـــــەڕی مـــــیری ســـــوور
1977/2/19

پێشمەرگەکانی شـارەزوور ئاگاداری کشتوکاڵی سەید صادقیان کردبوو ئەو زەوییانە مەرعەیە نەیکێڵن، فەرەیدوون ناوێک بەڕێوەبەری کشتوکاڵی سەید صادق بوو وەڵامی دابوونەوە ووتبووی ئەگەر ئەوان بوون بە حکومەت نەیکێڵن ئێمە دەیکێڵین.

پێشمەرگەکانی شارەزوور بە فەرماندەیی محەمەدی حاجی مەحموود بەرە بەیان چوونە داربی و تۆقەدارەکانی نزیک زەوییەکان تا خەبیرەکان بێن و دەستگیریان بکەن تا کاتژمێر (۹) ی بەیانی چاوەڕێیانکرد خەبیرەکان نەهاتن محەمەدی حاجی مەحموود تاقم و تفەنگەکەی دانا چووە بەردەمی یەکێک لە تراکتۆرەکان و ووتی ئەو زەوییانە هی منە دەمەوێت شکات بکەم لای خەبیرەکان کاتژمێر چەند دێن، شۆفێری تراکتۆرەکە پێیووت خەبیرەکان پێنج شەممان نایەن.

گـــــرتنی تـــــراکتۆرەکـــــان

کە بێهیوا بوون لە هاتنی خەبیرەکان تراکتۆرەکانیان گرت و پێشمەرگەکانیان لە گەڵدا سەر خستن تراکتۆرێک لە پێشەوەو پێشمەرگەیەک لە گەڵیدا دوایی دوو تراکتۆریتر بە هەمان شێوە محەمەدی حاجی مەحموود لە دوای تراکتۆرەکانەوە بوو، هەموویان گەیاندنە ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی پێشمەرگە .

ژمارەیەک ژنە پێشمەرگە بەرەو چنارە ڕایاندەکرد تۆفیق ڕەحیم پرسی چییە ووتیان جەیش هات.

کەسێک لە نێوان زێڕون و میری سووردا بانگی تۆفیقی کرد وەرنە سەرەوە پێشمەرگەکان لێرەن کە چوونە سەرەوە ووتیان چووین خەبیرەکان نەهاتبوون

مەکینەکانمان هێنا.

دوو فڕۆکە هاتنە سەر میری سوور دۆڵاو دۆڵ بۆ مەکینەکان دەگەڕان بە سەر میری سووردا چەند جارێک خولانەوە دوای گەڕانەوەی فڕۆکەکان هێزێکی سەربازی بەرەو ڕیشێن و میری سوور هاتن لەوێ بوو بە شەڕ تا درەنگانی خایاند، دوژمن لە کانیسکان، دەرە گوڵان، ڕیشێن، میری سوور، مەلا وەیسە، عەلیاوا هێزی دابەزاند.

چۆن شەڕ دروستبوو

سەربازەکان بەرەو میری سوور دەهاتن ووتیان تەقەیان لێمەکەن تا دێنە پێشەوە بەڵام مەحموود گەرمیانی تەقەی دروستکرد.

هەمان کات مەحموود گەرمیانی پێنج پێشمەرگەی ڕازیکردبوو لە بەری دەرەگوڵانەوە بڕۆن بۆ پشتی میری سوور بەری ڕیشێن لەوێ پشت لە سەربازەکان بگرن لە دواوە لە هێزەکەی دوژمنیاندا عەریفێک و دوو سەربازیان کوشت.

پێشمەرگەکانی میری سوور تا کلکەی میری سوور دوای هێزەکەی دوژمن کەوتن قۆڵی لای مەحموود گەرمیانی چوو بوونە دەرە گوڵان بۆ پشت هێزەکەی دوژمن، هێزەکەی دوژمن گەیشتبوونە ڕیشێن و سەر جادەی قیر.

دوای تەواو بوونی شەڕ شەوکەت حسێن بریندار بوو کاک تۆفیق لێی پرسی شەوکەت لە کوێ بریندار بوویت شەوکەت ووتی ئەم شتانە ناشاردرێتەوە مەحموود هات ووتی با پشت لەم هێزە بگرین لە دواوە.

لە سەر ئەوەی مەحموود گەرمیانی بێ پرس تەقەی لە سەربازەکان کردبوو دواتر چەند پێشمەرگەیەکی دووبارە بێ پرس بردبوو پشت لە هێزەکەی دوژمن بگرن لێپرسینەوەیان لە گەڵدا کرد.

+ سەبارەت بە تەقە کردن لە کاتی نەگونجاودا مەحموود گەرمیانی لە لیژنەی لێپرسینەوەدا وتبووی سەربازەکە فشە فشی کردووە بە سەر تراکتۆرێکەوە وتوومە ببێت بە قەرەبالّغی بۆم ناکوژرێت با تاوەکو تەنیایە بیکوژم.

+ کە داوای لە پێشمەرگەکان کردبوو لە گەڵیدا بڕۆن بۆ پشتی ڕیشێن پشت

لە هێزەکە بگرن شەوکەتی حسێن هەڵەبجەیی وتبووی با پرس بە حاکم کامەران بکەین مەحموود گەرمیانی وتبووی پرس بەو بکەن تا بەیانی وەڵام وەرناگرنەوە وتبوویان بۆ؟ مەحموود گەرمیانی وتبووی کتێبێکی ماوی پێیە کتێبە سوورەکە تا دەری دەهێنێت بزانێت ماو دەڵێت پشتی لێبگرن یان مەیگرن جەیشەکە دەکشێتەوە ئیتر پرسی بۆ چییە، وتبوویان دوایی لێپرسینەوەمان لەگەڵ دەکەن وتبووی کە کوژراین لێپرسینەوەی چیمان لەگەڵ دەکەن نەشکوژراین لێپرسینەوەی چیمان لەگەڵ دەکەن سووپایەکمان شکاندووە.

فـــــرۆشتنی مـــــەکینەکان- تـــــراکتۆر پـــــێشانگای مـــــیری ســـــوور

تراکتۆرەکان لە ژێر دەسەڵاتی پێشمەرگەدا مانەوە پارچەی تراکتۆرەکانیان فرۆشت بە خەڵک هەر کەس پارچەیەکی تراکتۆری بوویستایە دەهاتە میری سوور دەیکڕی، هەر بۆیە بۆ نوکتەو خۆشی ناویان نابوو (معرض میری سوور – پێشانگای میری سوور).

تـــــــــراکتۆرەکان

١٩٧٧/٢/١٩ هێزێکی پێشمەرگە لە شارەزور دەستیانگرت بەسەر (١١) مەکینەی تراکتۆردا و بردیانە میری سوور هێزی دوژمن دوایانکەوت و پێشمەرگەلێیاندان

لەو شەڕەدا (٢٥) سەرباز کوژران و تەرمی (١١) سەرباز بەجێما (٣٨) سەرباز بریندابوون،خەلەف بەرپرسی مونەزەمەی سەید صادق بریناکرا

١١ تراکتۆرو ١ ئۆتۆمبێلی تۆیتا کەوتە دەستی پێشمەرگە.

دەستکەوتەکان ١ قەناس، ٢ کلاشنکۆف، ١ دەمانچەی ڕووسی دوو سندوق فیشەکی ڕووسی، ١١٢ مەخزەنی کلاشنکۆف

دوو پێشمەرگەش بریندابوون

هـــــەڵدانی نـــــارنجۆک

دەستەیەک پێشمەرگە بۆ جاری دووەم لە ١٩٧٧/٢/٢٠ نارنجۆکێکیان هەڵدایە ناو ئیستخباراتی هەڵەبجە ، دوو ئیستخبارات کوژران و یەکێکیتر بریندابوو.

لەســـــێدارەدانی پۆلێك پـــــــێشمەرگە

١٩٧٧/٣/١١ جەلادەکانی بەعس پۆلێک پێشمەرگەیان لەزیندانی موصل لەسێدارەدا کەلە مانگی ١٠/ ١٩٧٦ لەدێی قاینجە بێ چەک بەدیلگیرابوون

١- شەهید وەهاب حاجی عوسمان خەڵکی زەڵم
٢- شەهید محەمەد مەلا تۆفیق خەڵکی سیامێوە
٣- شەهید ناصر ڕەشید خەڵکی تەپی سەفا
٤- شەهید محەمەد حەمە فەرەج خەڵکی تەپی سەفا

دوو هاوڵاتیش بەمناوانە لەسێدارەدران

١- شەهید محەمەد ڕەشید حاجی سەعید خەڵکی قاینجە
٢- شەهید مەغدید تەها محەمەد خەڵکی کۆیە

بـــــــەهـــــاری 1977

سەرەتای بەهاری ساڵی ١٩٧٧ بوو مەحموود کەشکۆڵ لەگەڵ مەفرەزەکەی ئەحمەد گریانەیی لەکۆساواوە سەرکەوتن بۆ شنرۆ و وەزگێل تا ڕێگەی هاتووچۆی ڕەبییەکەی شنرۆ دەستنیشان بکەن.

تاریکی شەو گەیشتە هەواری پلەسپی نزیک کانییەکەی وەزگێل، خەڵکی کۆساوا سەرقاڵی کەپرو سابات دروستکردن بوون، مەفرەزەکە شوێنی هاتووچۆی سەربازەکانیان دیاریکرد.

شەوی دواتر چەند پێشمەرگەیەک بە فەرماندەیی ئەحمەد گریانەیی لە سەر ڕێگەی سەربازەکان بۆسەیان داناو تەقەیان لە سەربازەکان کرد دوو کلاشینکۆف دەستکەوت بوو.

بۆ بەیانی کۆپتەر هاتنە سەر شوێنی شەڕەکە خەڵکی کۆساوا بارو بنەیان پێچابووەوە بۆ هەواری هاوینەیان کەوتنە بەر دەستڕێژی گوللە و ژمارەیەکیان شەهید و بریندار بوون.

هـــــاتنی ئـــــازاد هـــــەورامـــــی 1977

ئـازاد هـەورامـی هاتە ناوچەکە بـووە سەرپەرشتیاری هـەورامـان، سورێن، هەڵەبجە، ئازاد هەورامی لە ژێر ناوی (عادل) هاتبووە ناوچەکە عەلی شیعە لە گەڵیدا گەڕابووەوە، کوێخاکەی چنار بە پێشمەرگەکانی ووت میوانێکتان هاتووە لە مالّی ئێمەیە پێشمەرگەکان چوونە مالّەکە بەخێرهاتنیان کردن عەلی شیعە دەفتەرو قەڵەمی پێبوو تۆفیق ڕەحیم پێیووت دەڵێی لە سەرەوە فێری خوێندەواریان کردوویت عەلی شیعە ووتی بەڵێ فێریان کردم فێری ئەوەشیان کردم چۆن ڕاپۆرت لە هاوڕێی خۆت بنووسیت تۆفیق ڕەحیم پێیووت من و تۆ ئەوەندە هاوڕێین کە شتێک نەکەین پێچەوانەی حیزب بێت، لەوێدا هاوڕێیەتی نامێنێت.

ئازاد هەورامی (عادل) لە مالّەکەدا دانیشتبوو نەیاندەزانی کێیە و بۆچی هاتووە ووتی تکاتان لێدەکەم ئێرە مالّانە قسە مەکەن کە ووتی قسە مەکەن ئیتر زانییان کە ئەوە شتێکە، قسەکانیان بڕییەوە تۆفیق ڕەحیم بە ئازاد هەورامی ووت بەڕێزت کێیت عەلی شیعە وەڵامی دایەوە ووتی ئەوە کاک ئازادە بە لێپرسراوی ناوچەکە هاتووە.

ڕاپـــــۆرتەکەی تـــــۆفیق ڕەحـــــیم (حـــــاکم کـــــامەران)

عەلی شیعە لە سەر ڕاپۆرتێکی تۆفیق ڕەحیم بانگ کرابوو بۆ سەرکردایەتی بە مەبەستی لێپرسینەوە لەوێ پێیان وتبوو تۆفیق ڕاپۆرتی لە سەر نووسیویت.

عەلی شیعە، شەوکەتی حاجی موشیر، نامەیەکیان بۆ شێخ عوسمانی دوو ڕوو ناردبوو لە نامەکەدا نووسیبوویان ئەوە زستانە و ئێمە لە دەرەوەین وەکو پێشمەرگە، دەمانەوێت ئەم زستانە بێین لەوێ دانیشین.

کاک شەوکەت نامەکەی دابوو بە کابرایەکی دەرەمەڕی وەڵامی نامەکە بۆ شەوکەتی حاجی موشیر هاتبووەوە تۆفیق ڕەحیم نیوەڕۆ لەماڵی کابرای دەرەمەڕی دامەزرابوو بۆ نانخواردن وەڵامی نامەکەیان دایە دەست کاک تۆفیق نامەکەی خوێندەوەو ووتی مامە سەید من نامەکە دەبەم، مامە سەید ووتی ئاخر ئەوە هی حەزرەتی شێخە بە قوربانت بم نەفەوتێت کاک تۆفیق پێوت لە حەزرەتی شێخ باشتر هەڵیدەگرم بۆت، کاک تۆفیق نامەکەی بردە لای دکتۆر ڕەزا و شێخ عەلی نامەکەی خوێندەوەو ووتی ئەوە بۆ شێخ عوسمانیان نووسیوە ئێوە خۆتان دەزانن دوو ڕووە ناوەندی سیخوڕی هەموو جیهانە نەک هەر ئێران و عێراق ئەمە نابێت قبوڵ بکەین.

دوای گفتوگۆ لە سەر ناوەڕۆکی نامەکە بڕیاریاندا شەوکەتی حاجی موشیر کۆمەڵە نییە بەڵام عەلی شیعە کۆمەڵەیە بۆ لێپرسینەوە ناردیان بۆ شارباژێڕ دوای ماوەیەک لەگەڵ ئازاد هەورامی گەڕایەوە.

کـۆبوونـــەوەی ئـــازاد هـــەورامـــی

دوای نوێژی خەوتنان ئازاد هەورامی لە مزگەوت کۆبوونەوەیەکی بە پێشمەرگەکان کردوو خۆی ناساند ووتی من بە لێپرسراوی ناوچەکە هاتووم کاک شێخ عەلی برای گەورەی هەموومانە ئیش و کاری ئەم ناوچەیە شێخ عەلی لێپرسراوێتی، ئیش و کاری ناو شارو سەرەوە هەبوو دەبێت ئاگاداری من بکەن، هەر بڕیارێک لە سەر کوشتنی هەر کەسێک و کە پێویست بکات دەبێت بەشدارو ئاگادار بم لە بڕیاردان، دەبێت زانیاری تەواوم لە سەر ئەو کەسە هەبێت نابێت لە سەر شتی سادە کەس بکوژرێت.

کـانی ســێف- کـۆڵیتان
زســـــــتانی 1977

مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی محەمەدی حاجی مەحموود لە کانی سێف بوون، هەواڵ گەیشت دوژمن پەلاماری کانی سێف دەدات.

بەیانییەکەی لە کۆڵیتان بوون لە پشتییانەوە ئاگر کرابووەوە، کۆپتەر هاتە

سەریان تا ئێوارەیەکی درەنگ شەڕیان لەگەڵ کۆپتەردا کرد، هێزی پیادەی دوژمن نزیک ببووەوە.

لەو شەڕەدا ئەحمەد چەوتانی شەهید بوو بریندارێش هەبوو.

کـــێومـاڵ 1977

سووپای عێراق لە ساڵی ١٩٧٧ لە زۆربەی ناوچەکانی کوردستاندا کێومالّی دەستپێکرد، هێزێکی زۆری سووپای عێراق بە پشتیوانی کۆپتەر پەلاماری دێیەکانی کوردستانیان دەدا، لە کێوەکان سەربازیان دادەبەزاند چوار دەوری دێیەکانیان دەگـرت، لە هەر کاتێکدا مەبەستیان بووایە وەکو ڕەوە کوللە دەیاندا بە سەر ئاوایـیەکاندا، سووپا بە پیادە ڕەوی و دەبابەش هاوشانیان بوو.

لە ناوچەی شارەزوور و هەورامان سووپای عێراق هەمان شێوەی ناوچەکانیتر بـەرە بـەیـان دەوری دێیەکانیان دەگـرت گـەمـارۆی مالّەکانیان دەدا خەڵکیان کـۆدەکـردەوەو مالّەکانیان دەپشکنی بە دوای چـەک و پێشمەرگەدا دەگـەڕان ڕێکخستنەکان مەفرەزەکانیان دەشاردەوە تا نەکەونە دەست دوژمن یان زیانیان پێنەگات.

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە حامیدی حاجی غالی، تۆفیق ڕەحیم و تێکڕا (٤) پێشمەرگە شەوو ڕۆژێک لە باوەکۆچەک خۆیان شاردەوە ڕێکخستنەکانی باوەکۆچەک، فەلاحی حەمە بۆر، حەمە مستەفا، فەرەجی کوێخا هاوکاریان بوون، فەلاح تەباخی مالّەوەی بۆ بردن تا ئاگر نەکەنەوە دوکەڵ هەستێ و ئاشکرا ببن.

یەکێک لەو پێشمەرگانە تەسلیم ببوەوە وتبووی لە باوەکۆچەک ماوینەتەوە تەباخی مالّەکەش دەناسم سووپای عێراق چوار دەوری باوە کۆچەکی گرت خەڵکیان کۆکردەوە لەو کاتەدا هەواڵ گەیشت تۆفیق ڕەحیم لە دێی پریسە سەربازەکان باوەکۆچەکیان جێهێشت و بەرەو پریس ڕۆیشتن.

کێومالّکردن و گەڕان بە دوای پێشمەرگەدا ناوچەی هەورامان، بناری سورێن، شارەزوور، نەورۆڵی گرتەوە، ماوەی سێ مانگی خایاند سەربازەکانی دوژمن بن بەردوو دارو دەوەن و سەر تۆپی درەختەکانیش دەگەڕان.

هـــــــەڵەبجە - ســـــەید ســـــادق

دەستەیەک پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٤/٢٠ ئۆتۆمبێلی بەرپرسی منەزەمەی حزبی بەعسیان لەسەید صادق، لەسەر ڕێگەی هەڵەبجە سەید صادق گوللەبارانکرد

دەستەیەک پێشمەرگە لەڕێگەی هەڵەبجە سازان بۆسەیەکیان بۆ دوژمن دانا زیانی دوژمن کوژرانی (٧) سەرباز دەستەکەوت (٢) کلاشنکۆف

شـــــەهیدبوونی وەســـــتا ئـــــەنوەر

وەستا ئەنوەر عەبدوڵڕەحمان لێپرسراوی کۆمیتەی هەڵەبجەی کۆمەڵەی مارکسی لینینی کوردستان لە ١٩٧٧/٥/٧ لە ژێر ئەشکەنجەدا شەهیدبوو

١٩٧٧/٥/٨ مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لەناوچەی تاوەگۆزی هەڵەبجە بۆسەیەکیان بۆ دوژمن دانا.

زیانی دوژمن کوژرانی ٢ سەرباز و بریندابوونی ٣ سەربازیتر، دەستکەوت یەک هێستر هەمان ڕۆژ بۆسەیەکیتر لە تاوەگۆزی دانراو (٥) سەرباز کوژران

١٩٧٧/٥/١١ مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لەسەر ڕێگەی بیارە هەڵەبجە بۆسەیەکیان بۆ ئۆتۆمبێلێکی پۆلیس دانا و گوللە بارانیانکرد

زیانی دوژمن کوژرانی ٢ پۆلیس، دەستکەوتەکان ١ کلاشنکۆف و دەمانچەیەک

پـــــەلاماری دوژمـــــــن

هێزێکی دوژمن بەپشتیوانی ژمارەیەکی زۆر کۆپتەر و موددەڕەعە و ناقیلە لە ١٩٨٨/٥/١١ پەلاماری ناوچەی هەورامانیاندا

پێشمەرگەکانی ناوچەکە لێیان هاتنە دەست و ژمارەیەکیان لێکوشتن

زیانی دوژمن کوژرانی ٦ سەرباز

پێکرانی کۆپتەرێک

دوژمن زیاد لە (٥٠) هاوولاتی ناوچەکەیگرت

شـــەهیدبوونی پـــۆلێك پـــێشمەرگە
1977/6/9

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە هاتبوونە ئیمامی زامن لەوێوە پەڕیبوونەوە بۆ تۆقوت و بێسڵمێن، چەم و ئاوێکی لێبوو لەوێ خۆیان حەشار دابوو.

سیخوڕو بەکرێگیراوانی بەعس جێگەکەیانی ئاشکرا کردبوو هەواڵیان دابووە داموودەزگاکانی دوژمن، هێڵی کۆپتەرو جاش و سەربازێکی زۆر چوونە سەریان پێشمەرگەکانیان گەمارۆدا، دوای شەڕێکی قارەمانانە ژمارەیەک پێشمەرگە شەهید بوون.

شـــــەهیدەکـــــان

١- عومەری حەمە سااڵح فەرماندەی مەفرەزە کاتی خۆی باوکیشی لە سەر پردی زەڵم شەهید بوو .

٢- مامۆستا ئەحمەد ڕێبەری سیاسی

٣- سااڵح مەحموود گەرمیانی پێشمەرگە

٤- هیدایەت محەمەد عەلی

٥- ئیبراهیم عەبدوڵڵا زێرانی

٦- ئیبراهیم خەلیل کەرکوکی معاون طبی

٧- کامیل ئیبراهیم حسن سلێمانی

٨- عەلی عەبدولڕەحمان میراولی

لەو داستانە نزیکەی ٣٥ ئەفسەرو سەرباز کوژران.

هێزی دوژمن بەپشتوانی کۆپتەر و موددەرەعەو ناقیلە هێرشی هێنایە سەریان پێشمەرگەکان تا دوا فیشەکو هەناسە شەڕیانکرد تا هەموویان شەهید بوون .

چـــــەمی شـــــنرۆ
هـــــاوینی 1977

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە چەمی شنرۆ بۆسەیەکیان بۆ دوژمن دانا چەند سەربازێکیان کوشت.

لە بەرانبەردا دوژمن دێیەکانی بۆین، کۆساوا، گریانە، هەواڕە کۆن، دەرە تووێیان ڕاگواست، ڕاگواستنی ئەو دێیانە زەرەری زۆری لە پێشمەرگەدا بە گران نان و پێداویستیان دەست دەکەوت دەبووایە بهاتنایە هاوارو عەبابەیلێ و عەنەب.

نـــــان و پـــــەتی ســـــێدارە
هـــــاوینی 1977

شێخ عەلی و چەند پێشمەرگەیەک لە پشتی گریانەو لە ژێر دار گوێزەکانی ڕێگەی شێخان دانیشتبوون هێزێکی غەیرە نیزامی ئێران- پاسەوانی سنوور لە «نەوس و شوشمێ« چاودێری پێشمەرگەکانیان دەکرد.

مەفرەزەکەی ئەحمەد گریانەیی و عەلی شامار ڕێبەری سیاسی بە نزیک هێزەکانی چریکی ئێراندا ڕۆیشتنە چەمی تەوێڵە و سووسەکان شێخ عەلی، فەرەج بچکۆل و شیروان مانەوە.

ماوەی دوو ڕۆژ بوو نانیان نەخواردبوو شیروانیان نارد بۆ نان شێخ عەلی نامەیەکی نووسی بۆ دۆستەکانی لە دێی هاوارو دەرە تۆێ، سیروان تفەنگەکەی داناو نارنجۆکێکی لەگەڵ خۆیدا بردوو ڕۆیشت، زۆر دوورنەکەوتەوە لە سەر کانییەکەی نەجیم لە نزیک دەرەتۆێ کۆمەڵێک چەکدار پەلاماریانداو گرتییان بردیانە ئۆردوگای «جەهروم».

دوای ماوەیەک مانەوە لە ئۆردوگا، سیروان داوا دەکات بیگەڕێننەوە لای هاوڕێکانیان، سیروان دەگەڕێننەوە بۆ دێی شێخان، لەگەڵ دەرویشێکی شێخان

دەبێتە دەمە بۆڵەیان دەیگرن و جارێکیتر تەسلیمی ئیتڵاعاتی دەکەن لەو کاتەدا لیژنەی سنووری ئێران عێراق لە سەر سنوور بوون، شیروانیان گرت و بە نامەو نارنجۆکەوە تەسلیم تەوێڵەیان کردەوە لەوێشەوە بۆ هەیئەی کەرکوک پاش «١٥» ڕۆژ مانەوە لە هەیئەی کەرکوک سیروانیان لە سێدارەدا.

عەلی شامارو ئەحمەد گریانەیی چوو بوونە ماڵێک لە بیارە، سەرقاڵی نان خواردن بوون خاوەن ماڵەکە پێڵاوەکانی شاردبوونەوە چوو بوو خەبەریان لێبدات، ئەمانیش ووریا بوون شکیان کردبوو لە ماڵەکە ڕایانکردوو دەرباز بوون.

چـــــالاکی پـــــێشمەرگانە- ســـــــێدارە

١٩٧٧/١٠/٦ پێشمەرگەکانی شـــارەزوور لەڕێگەی سەید صـادق هەڵەبجە بەنارنجۆک هێرشیان کردە سەر سەربازەکانی دوژمن، لەو هێرشەدا چوار سەرباز کوژران، سێ سەرباز بریندابوون

*هەڤاڵ ئەحمەد محەمەد کەریم ئەندازیار لە کارگەی شەکری سلێمانی و ئەندامی پێشکەوتووی کۆمەڵەی مارکسی لینینی کوردستان لەگەڵ پێشمەرگە خالید حسێن عەبدوڵڵا دەرەشیشی کە بەدیل کەوتە دەستی دوژمن لەگەڵ دوو هاوواڵاتی هەولێری بەناوەکانی قادر حیکمەت داود، قادر عەلی قادر لە ١٩٧٧/١٠/١٦ لەزیندانی موصڵ لەسێدارەدران

*١٩٧٧/١٠/٢١ مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لـەشـارەزوور هێرشیانکردە سەر تەنکەری گواستنەوەی نەوت کە نەوتی بۆ سەربازگەکان دەبرد، لەو هێرەشەدا تەنکەرێکی نەوت سوتێندرا.

زیـــــــلی ســـــــەربازی

١٩٧٧/١٠/٢٦ مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە نێوان ڕەزڵە دۆڵە سوور لەزیلێکی سەربازی دوژمنیاندا

لەو بۆسەیەدا ١٣ سەرباز کوژران و دوو سەرباز بریندابوون هاووڵاتییەک بەناوی عەلی ڕەش ڕەزڵەیی بریندار بوو

شـــــەڕی حـــــــەیوانەکان
بـــــردنی ڕانە مـــــەڕ- جـــــاری دووەم
مـــــانگی 1977/8

دوای ئەوەی لە گردە نازێ (٥٠٠) سەر ئاژەڵیان بردوو فرۆشتیان بە حەوت هەزار دینار بۆ جاری دووەم و لە قەیەفەری چەند سەد سەر ئاژەڵێکیتریان برد، بەڵام ئەمجارە پێش بردنی ئاژەڵەکان مامەڵەیان لەگەڵ کۆیارە ئێرانییەکان کرد نیوەی پارەکەیان وەرگرت مەڕەکانیان هێناو بە (١٥) هەزار دینار فرۆشتیان لە بانی بلۆک تەسلیمی کۆیارە ئێرانییەکانیان کردن (٧) سەر ئاژەڵیان بۆ خۆیان گلدایەوە هەر پێشمەرگەو (٤٠) دیناریان دایە سەرو قات جلیان بۆ کردن، بەشێک لە پارەکەیان تەسلیمی سیروان تاڵەبانی کرد، پارەی حەوت چەکیان نارد بۆ عەلی عەسکەری.

دوای بردن و فرۆشتنی ئاژەڵەکان هێزی دوژمن هاتە (بانی بنۆک)، پێشمەرگەکان لە بەردە بەل بوون هەستان بڕۆن بۆ (بانی بنۆک) کاک تۆفیق ووتی تا نان نەخۆم ناڕۆم ڕەئوفی خەلیفە و شەوکەتی حاجی موشیر ڕۆیشتن ڕەئوف گەڕایەوە بۆ لای تۆفیق ووتی هەستە سەرباز هات زیلەکەیان لەوێدا چەقیوە من عەرەبی نازانم (٢٠) سەرباز پاڵی پێوە دەنێن دەڵێن (حێل حێل) حێل نازانم مانای چییە.

کە ڕەئوف وایوت تۆفیق هەستا گەیشتنە پیاوێک لە بەردەم مزگەوتی بەردە بەل سڵاویان لێکرد پیاوەکە ووتی ئەی گو بێتە خوارەوە ئێوە پێشمەرگەن ووتیان بەڵێ، ووتی بە فەخری عالەم هێزی دوژمن ڕۆیشت لە پێشتانەوەیە، ووتیان چۆن ووتی بەرەوەڵڵا زوو ڕۆی.

بەرە بەیان بوو لەگەڵ هێزەکەی دوژمن پێکداهەڵگژان تووشی شەڕێکی قورس بوون شەوکەتی حاجی موشیر، تۆفیق ڕەحیم، ڕەئوفی خەلیفە سەعید، حەمەی حاجی سابیر، والی حاجی عارف سەرکەوتن بۆ پشتی بانی بنۆک.

ئەو سەردەمە بڕیارێک هەبوو نابێت لە ناو دێدا شەڕ بکەن چوونکە دوژمن تۆپبارانی دێیەکە دەکات هەر کەس بکوژرێت ئێوە هۆکارن، لە بەر ئەوە مەفرەزەکە چوونە پشتی (بانی بنۆک) دابەشبوون، عەلی شیعە لە گێچینە بوو نەخۆش بوو هێزێکی دوژمن لەوێوە سەرکەوتبوون بێن، عەلی شیعە و دوو کوڕی حاجی سالّح تفەنگیان هەبوو ڕێگرییان لە هێزەکەی دوژمن کردوو شەڕیان لە گەڵدا کردن هەتا شەڕی بانی بنۆک تەواو نەبوو نەیانهێشت لەوێوە بێنە پێشەوە.

شەڕ تا ئێوارەی خایاند، هێزەکەی دوژمن شکا پێشمەرگە کەوتنە دوایان لەو شەڕەدا پێشمەرگەیەک شەهید بوو.

زیانی دوژمن ژمارەیەک کوژراو

دەستکەوت ژمارەیەک چەک

هێزی پێشمەرگە لە گەورە بوون و فراوانبووندا بوو ناوچەی شارەزوورو هەورامان و هەڵەبجە ژیانەوەیەکی بەرچاوی بە خۆیەوە بینی.

بارەگایەکی ڕەمزی پێشمەرگە لە دەرە کۆرە- مەنجەر لە پشتی میری سوور بوو، دەرە کۆرە چوار کیلۆمەتر لە میری سوور دوور بوو، پێشمەرگە بە ڕۆژ لە کێوەکان دەمانەوە بە شەو دادەبەزینە شارەزوور دەچوونە دێ کۆن، هەڵەبجە، سەید صادق، گەڵاڵییەکان، کانی پانکە، هەتا بەری قەراخ.

لە هەورامان، گریانەو بۆین مەفرەزەی پێشمەرگەی لێبوو دادەبەزینە هەڵەبجە، دەشتی نەورۆڵی، گۆمەلار، خورماڵ و ناوچەکانیتر.

لە هەورامان چەند مەفرەزەیەک دروست بوو جەلال کوڵکنی فەرماندەی مەفرەزەیەک بوو تایبەت بە خورماڵ و شارەزوور، مەفرەزەکەی جەلال کوڵکنی بەردەوام لە چالاکیدا بوون، لە ماوەی سالّی ١٩٧٧- ١٩٧٨

+ لە ڕێگەی خورماڵ ئیستخباراتێکیان بە دەمانچەوە دەستگیر کرد.
+ لە خورماڵ تەقەیان لە ئامر لیوا کرد.
+ لە زەڵم تەقەیان لە ڕەبییە کرد.
+ لە سیروان لە هێزەکانی دوژمنیاندا.
+ لە هەڵەبجە چالاکییان ئەنجامدا.

+ بە RBG لە مونەزەمەی خورماڵ و مەرکەزی شورتەیاندا.
+ لە خورماڵ لە ئیڤای سەربازییاندا.
+ (مین)یان بۆ مودەڕەعە داناو تێکیانشکاند.

چـــــەند هـــــەڤاڵێکیـــــتر

+ ڕەئوفی خەلیفە سەعید فەرماندەی مەفرەزەو لێپرسراوی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە بوو لە بناری شارەزوور.
+ عەلی شامار کادیری سیاسی بوو ماوەیەک لە ناوچەی شارەزوور- هەورامان بوو.
+ مامۆستا سەرکەوت لێپرسراوی ناوچە بوو.

دروسـتبوونی هـــەڕێم 1978

دوای فراوانبوونی سنووری چالاکی پێشمەرگەو زۆر بوونی ژمارەی پێشمەرگە و مەفرەزەکان پێش کۆتایی ساڵی (١٩٧٧) و لە سەرەتای ساڵی ١٩٧٨ لە تێکڕای ناوچەکانی کوردستان هەڕێمەکان دروستکران.

حامیدی حاجی غالی لە هەورامان بوو شەوکەتی حاجی موشیرو ڕەئوف بەگ چوونە لای، نامەیەکی کاک نەوشیروانیان پێبوو، بە پێی ناوەڕۆکی نامەکە.

کاک نەوشیروان فەرماندەی هەڕێم
+ حامیدی حاجی غالی فەرماندەی کەرت
+ شەوکەتی حاجی موشیر فەرماندەی کەرت
+ محەمەدی حاجی مەحموود فەرماندەی کەرت

دوای ماوەیەک دەستەی نوێی هەڕێم دیاریکرا، شێخ عەلی، شەوکەتی حاجی موشیر، محەمەدی حاجی مەحموود یەکتریان قبوڵ نەبوو کە جێگر هەڕێم بن لە نێوان خۆیاندا حامیدی حاجی غالی یان هەڵبژارد.

دەســتەی هـــەڕێـم

+ مەلا بەختیار فەرماندەی هەڕێم

+ حامیدی حاجی غالی جێگری فەرماندەی هەرێم
+ شەوکەتی حاجی موشیر فەرماندەی کەرت
+ محەمەدی حاجی مەحموود فەرماندەی کەرت
+ عەلی شیعە فەرماندەی کەرت

سـەیدصادق – پـێنجوێن
1978/1/7

دەستەیەک پێشمەرگە لەکاتی پەڕینەوەیاندا نزیک شانەدەری سەر ڕێگەی سەیدصادق پێنجوین لە ١٩٧٨/١/٧ تووشی چوار ئۆتۆمبێلی پڕ لەسەرباز بوون، پێشمەرگەکان گوللەبارانیانکردن و شەڕێکی توند دەستپێکرد

زیانی دوژمن

کوژران و بریندارببوونی (٥٠) ئەفسەر و سەرباز
دەستکەوت (٣) کلاشنکۆف و هەندێک کەلوپەلیتر

خـسـتنە خـواروەوەی کـۆپتەرێك

هێزێکی گەورەی دوژمن لە ١٩٧٨/١/١٢ بەمەبەستی ڕاگوێزانی دێیەکانی کۆلیتان، سیامێو، خڕنووک، کانی سێف پەلاماری هێزی پێشمەرگەیدا لەچیای سورێن، پێشمەرگە قارەمانەکانی شارەزوور بەرەنگاری پەلامارەکەی دوژمن بوونەوە و شەڕ (٩) کاتژمێری خایاند، دوژمن زیانی گیانی زۆری لێکەوت

لەو شەڕەدا کۆپتەرێک پێکراو لەنزیک سەیدصادق کەوتە خوارەوە، قوربانی پێشمەرگە شەهید بوونی ئەحمەد زەنگیسەری بوو لەگەڵ بریندارببوونی ٢ پێشمەرگە و ٧ جووتیاری کانی سێف

لێدانی مەخفەری تەوێلّە

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٨/١/٢٠ بە ئاربی جی لە مەخفەری تەوێلّەیاندا

پـەلاماری دوژمـن

ڕۆژی ١٩٧٨/١/١٩ هەواڵ گەیشت دوژمن پەلامار دەدات، تەنکەری بەنزینی

کۆپتەرەکان ئەم ئیوارەیە گەیشتووەتە سەید صادق، مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە کۆڵیتانی سەروو بوون ئاگر لە سەر بەرزاییەکانی نێوان کۆڵیتان و تەراتەوەن کرایەوە، پێشمەرگەکان خۆیان کۆکردەوەو بەرەو کەچەڵی و سەرووی کانی سێف ڕۆیشتن، بەشێکیش لە پشتی ماڵەکان دامەزران شەڕ لەگەڵ هێزەکانی دوژمندا دەستپێکرد، تا کاتژمێر (٣)ی دوانیوەڕۆ درێژەی کێشا کۆپتەر بەردەوام لە سەر ئاسمانی شەڕەکە بوو دوو گوللە ئاربیجیان نا بە کۆپتەرێکەوەو پێکرا، هەمان ڕۆژ کۆپتەر پەلاماری (کانی سێف) یدا لەو شەڕەدا دوژمن زەرەرو زیانی زۆری لێکەوت.

قوربانی پێشمەرگە، شەهید بوونی (ئەحمەد مەحموود) پێشمەرگەی دەستەکەی کاک شەوکەت، دوو پێشمەرگەش بە ناوەکانی (حەمە ڕەشید و لەتیف) بریندار بوون.

شـــــــەهیدبوونـــــی فـــــــاتیح

*پێشمەرگەی ناو شار فاتیحە ڕەش خوێندکاری کۆلێژی کارگێڕی و ئابووری زانکۆی سێمانی لە ١٩٧٨/٢/٢٣ دوو بەرپرسی قوتابیانی دایە بەر گوللە و بریندارکردن دوای ئەوەی نەیتوانی دەرباز بێت بۆ ئەوەی نەکەوێتە دەستی دوژمن خۆی شەهید کرد

بـــــــــەرەو هـــــــــەکاری

نزیک بە ٧٠ پێشمەرگەی هەرێمی (١) لە ناویاندا محەمەدی حاجی مەحموود، حامیدی حاجی غالی، بەرەو هەکاری ڕۆیشتن.

لـــــــــیژنەی هـــــــــەرێم

لە کارەساتی هەکاریدا بەشێکی بەرچاو لە پێشمەرگەکانی هەرێمی (١)یان دەستگیرکران، یان شەهید بوون، یان چوونە سوریا، محەمەدی حاجی مەحموود لە هەکاری ڕزگاری بوو گەڕایەوە هەرێم، بۆ بەڕێوەبردنی هەرێمەکە لیژنەی هەرێم

لە دوو کەس پێکهات:
١/ شەوکەتی حاجی موشیر
٢/ محەمەدی حاجی مەحموود

دلێر جاف فەرماندەی کەرت بوو لەگەڵ شەوکەتی حاجی موشیر، نەجیم گردی شەریفی، مەلا نوری قاینجەیی فەرماندەی مەفرەزە بوون، حەمە شیرە مەڕی فەرماندەی کەرت بوو لەگەڵ محەمەدی حاجی مەحموود، عومەر قاینجەیی جێگری بوو، عوسمان کاکە ڕەش، جەلال کوڵکنی فەرماندەی مەفرەزە بوون، شێروان شێروەندی لێپرسراوی لق بوو، تا ماوەیەکی زۆر هەرێمی (١) بەمجۆرە بەڕێوە دەچوو، لە ماوەی (١٩٧٨-١٩٧٩) ژمارەیەک پێشمەرگە بوونە فەرماندەی کەرت، هەرێمەکە لە هەڵکشان و داکشاندا بوو.

شـــــــەڕی مـــــیری ســـــــوور

لە ڕۆژی ١٩٧٨/٤/٢٠ شەڕ لە نێوان پێشمەرگەکانی کەرتی (٣)ی هەرێمی یەک بە فەرماندەیی یونس محەمەد عەلی و مەفرەزە خاسەکانی ڕەشەی سالحە دروست بوو، شەڕەکە کاتژمێرێکی خایاند.

لەو شەڕەدا یونس محەمەد عەلی ناسراو بە هاوار فەرماندەی کەرتی (٣)ی هەرێمی یەک و عەلی محەمەد قادر خەڵکی خێڵی حەمە و حسێن شەمێرانی شەهید بوون.

هەر لەو شـەڕەدا هەر دوو پێشمەرگە عەزیز زەمەقی و حسێن ئیمامی بە بریندارى کەوتنە دەست دوژمن و لە موسڵ لە سێدارە دران، تەرمەکانیان نەدایەوە بە کەسووکاریان.

کـــــــێوماڵی نـــــاوچەکـــــە

ڕۆژی ١٩٧٨/٥/١٨ کێوماڵی ناوچەی شـارەزوورو هەورامان دەستپێکرد، دوژمن هێزێکی زۆری لە شوێنە بەرزەکان دابەزاند لوتکەو قوتەکانی شارەزوور

دێیەکانی شارەزور هەورامان سووپای عێراق گرتبوونی، (٢٥) کۆپتەر لە سەر ئاسمانی ناوچەکە دەسووڕانەوەو بۆردوومان و ئاگر بارانی ناوچەکەیان دەکرد.

شـــــــەڕو چـــــــالاکی

پێشمەرگەکانی هەرێمی یەک لە ١٩٧٨/٦/٣ لەگەڵ جاشەکانی ناوچەکە بەشەڕ هاتن زیانی دوژمن کوژرانی دوو جاش و بریندابوونی دوانیتر

*ڕۆژی ١٩٧٨/٦/٦ چەکدارەکانی قیادەموقەتە بۆسەیەکیان بۆ پێشمەرگەکانی هەرێمی یەک لەدەرەی مەڕ دانا، پێشمەرگەکانی هەرێمی یەک لێیان هاتەنە دەست و چورا کەسیان لێکوشتن

قوربانی پێشمەرگەکانی هەرێمی یەک شەهیدبوونی پێشمەرگەی قارەمان (تۆفیق محەمەد ڕەشید) حاجی مامەندی بوو

*مەفرەزەیەکی هەرێمی (١) لە ١٩٧٨/٦/٢٧ ئاگریان بەردایە گەنمی کێڵگە حکومییەکان لە شارەزور و زەرەرێکی زۆریان لێدا

قـــــــیادەموقەتـــــــە

تاقمێک لە چەکدارەکانی قیادەموقەتە لە ١٩٧٨/٧/٢ لە سنووری ئێران چوونە سەر فەمرەزەیەکی هەرێمی یەک و شەڕ دروست بوو لەئەنجامدا سێ کەس لەچەکدارەکانی قیادەموقەتە کوژران

*پێشمەرگەیەکی هەرێمی ١ لە ١٩٧٨/٧/٨ لەسەر ڕێگەی سەید صادق هەڵەبجە زیلێکی سەربازی گوللەبارانکرد، دوو سەرباز کوژرا و سێ سەرباز بریندارببوو.

چـــــــەند چالاکییـــــــەك

مەفرەزەیەکی هەرێمی یەک لە ١٩٧٨/٨/١٢ هێرشیانکردە سەر هێزێکی دوژمن لە نزیک قالینجۆ-قوماش لەئەنجامدا ٨ سەرباز کوژران و بریندابوون

*هێزێکی دوژمن لە ١٩٧٨/٨/١٤ پەلاماری دێی گریانەی ناوچەی هەڵەبجەیاندا

پێشمەرگەکانی هەرێمی یەک لێیان هاتنە دەست و چوار سەربازیان لێکوشتن

*چەند پێشمەرگەیەکی هەرێمی یەک کە بە مۆڵەت گەڕابوونەوە ناوچەی خۆیان لە ١٩٧٨/٨/١٧ تووشی گەلەجاشێک بوون و تا بەڵخە ڕاویاننان

*مەفرەزەیەکی هەرێمی یەک لە ١٩٧٨/٨/٢٢ لە دێی قەدەفەری بۆسەیەکیان بۆ دوژمن دانا، کاروانێکی سەربازی کەوتە بۆسەکەوە و درایە بەر دەستڕێژی گوللە، زیانی دوژمن کوژران و بریندار بوونی (٢٥) سەربازبوو

*مەفرەزەیکی هەرێمی یەک لە ١٩٧٨/٨/٢٤ هێرشیانکردە سەر هێزێکی دوژمن کە خەریکی دروستکردنی سەنگەر بوون لە نێوان خورماڵ و پردی زەڵم، زەرەروزیانی زۆریان پێگەیاندن

هەڵەبجە، سێروان، زەڕایەن

مەفرەزەیەکی هەرێمی (١) لە ١٩٧٨/٩/٣ نارنجۆکێکیان هەڵدایە ماڵی خۆفرۆشێک لەناو شاری هەڵەبجە

*ڕۆژی ١٩٧٨/٩/١٥ جاشەکانی زەڕایەن بە پشتیوانی سوپا هاتنە سەر چەند پێشمەرگەیەک لە دێی کانی تووی شارەزور، دوای شەڕێکی سەخت پێشمەرگەیەک بەناوی ئومێد کەوتە دەستی جاشەکان

*مەفرەزەیەکی کەرتی شارەزووری هەرێمی یەک چوونە سەرماڵی جاشەکان لە ناحیەی سیروان، دەستیانگرت بەسەر هەندێک کەلوپەلدا

شەهیدبوونی دکتۆر ڕەزا 1978/9/16

بارەگای هەرێمی یەک لە دەرە کۆرەو سوڵتان بوو محەمەدی حاجی مەحموود لە جەولە بوو لە شارەزور، شەوکەتی حاجی موشیرو چەند پێشمەرگەیەک هاتنە خوارەوە بۆ مەرقەدی میری سوور، فایەق گەلاڵی فەرماندەی مەفرەزە، دکتۆر ڕەزا لێپرسراوی ناوچە بوو ئەوان لە سەر ئاوەکەی دەرەکۆرە مانەوە.

شەوکەتی حاجی موشیر بە فایەق گەلاڵی ووت با پاسەوانتان هەبێت چوونکە

زانیاری هەیە هێزی عێراق لە خوارەوەو قیادە موەقەتە لە سەرەوە بێن فایەق ووتی خەمتان نەبێت.

کاتژمێر ١٠:٤٥ دەقیقە لە دەرەکۆرە تەقە دروست بوو شەوکەتی حاجی موشیرو مەفرەزەکەی لە میری سوورەوە سەرکەوتنەوە بە ڕووی دەرەکۆر و مەنجەرەدا چنارە ڕەبیەی عێراقی لێبوو تەقەی لێکردن.

خێزانەکەی دکتۆر ڕەزا هاتبوون بۆ لای لە ئەشکەوتێکدا مابوونەوە دکتۆر ڕەزا بەرەو ڕووی شەڕەکە ڕۆیشت کەوتە ناو بۆسەی قیادە موەقەتەو لەگەڵ ئازاد مۆریاسی و حسەینی حەمۆل دەستگیر کران.

پێشمەرگەکانی هەرێمی (١) ماوەی نیو کاتژمێر بەرگرییان کرد، بەڵام هێزەکەی قیادە موەقەتە زۆر بوون بارەگای دەرە کۆرەیان گرت، فایەق لە ڕووبەڕووبوونەوەدا لەگەڵ چەکدارەکانی قیادە مووەقەتە دوای بەرگرییەکی قارەمانانە شەهید بوو گیانی بەخشی.

دکتۆر ڕەزا، ئازاد مۆریاسی، حسەینی حەمە مۆل دوای دەستگیرکردنیان لە هانەی ئەحمەد و لە سورێن شەهید کران، دوای شەهید کردنیان لە شاخ هەڵیاندانە خوارەوە.

کەمال کانی پانکەیی مار پێوەیدا بوو لە جێگەدا کەوتبوو بە بریندارى کەمالیان بردوو لە ڕێگا فڕێیاندا، دەنگی هاواری کەمال دەگەیشتە گوێی پێشمەرگەکان، خەلیل سەراوی و عەزیز کوڵکنی چوون کەمالیان هێنایەوە هاوولاتییەک دەستگیر کرابوو لە بارەگای دەرە کۆرە بەند بوو قیادە مووەقەتە ئەویشیان شەهید کرد.

ساڵی ١٩٨٧ لە کاتی خۆپیشاندانەکانی هەڵەبجەدا برایەکی شەهید حسێن پێشمەرگە بوو لە دزڵی شوێنی ئەو سێ شەهیدەیان نیشاندابوون، ئێسک و پروسکی هەر سێ شەهیدەکەیان کۆکردەوەو بردیانناوە لە دزڵی بە خاکیان سپاردن.

هەرێمی (١) دێ بە دێ لە گەڕان و جەولە و چالاکیدا بوون، لە ڕەبیەکانی سەید صادق و خورماڵیاندا، لە چەند شوێنێکیتر تەقەیان لە دوژمن کرد، پێشمەرگەکانی هەرێمی یەک هەر لە سنووری خۆیاندانەدەمانەوە دەچوونە سنووری هەرێمی (٣)

بە یەکەوە چالاکی و جەولەیان دەکرد.

بـــــــۆسەو لـــــــێدان

ڕۆژی ١٩٧٨/١٠//٦ مەفرەزەیەکی هەرێمی یەک لەسەر پردی زەڵم دەستیانگرت بەسەر دوو تراکتۆری حکومیدا و سووتاندیانن

*کەرتی یەکی شارەزووری هەرێمی ١ ڕۆژی ١٩٧٨/١٠/٨ لەنێوان خۆرماڵ و پردێ بۆسەیەکیاندانا کاتژمێر (٥) ئێوارە دوو ئۆتومبیلی سەربازی کەوتنە بۆسەکەوە، پێشمەرگەکان بە ئاربی جی و چەکیتر لێیاندان

زیانی دوژمن کوژرانی ٧ سەرباز و شکاندنی ئیڤایەک

*ڕۆژی ١٩٧٨/١٠/١٠ هێزێکی هەرێمی یەک لە سەرڕێگەی هەڵەبجە سەیدصادق ڕووبەڕووی جاشەکانی ڕەشەی سالّح و حەمە شەمێرانی بوونەوە و لێیاندان

زیانی دوژمن کوژرانی ٣ جاش و بریندارببوونی ٣ جاشیتر

*مەفرەزەیەکی هەرێمی ١ لە ڕۆژی ١٩٧٨/١٠/١٢ نزیک سەربازگەی سەیدصادق دەستیانگرت بەسەر هەندێک کەلوپەلی دوژمندا و خانوویەکی حکومیان سووتاند

مەفرەزەیەکی هەرێمی ١ لەناو ئۆردوگای شانەدەری ئۆتۆمبێلێکی تانکی ئاوو دوو ماتوڕی دوژمنیان سوتاند

*مەفرەزەیەکی هەرێمی ١ لە ١٩٧٨/١٠/١٩ نزیک دێی وەڵە سمت شارەزور تووشی ئۆتۆمبێلێکی سەربازی بوون و لێیاندان

زیانی دوژمن کوژرانی ٨ سەرباز و تێکشاندنی ئۆتۆمبێلێک

*مەفرەزەیەکی هەرێمی ١ لە ١٩٧٨/١٠/١٩ چوونە ناو شاری خورماڵەوە و لە مولّگەیەکی دوژمنیاندا زیانی دوژمن کوژرانی یەک ئەفسەر و ١١ سەرباز

مـــــــانگی 1978/10 چـــــــنگیان

جەلالی حسێن کەلۆش پاسۆک بوو لەگەڵ تایەری حاجی عەزیز بە یەکەوە بوون لە چنگیان دەورەیان گیراو تووشی شەڕ بوون.

هێزێکی هاوبەشی هەرێمی یەک و هەرێمی (٣) چوون بە هانایانەوە شەڕ

لە نێوان چنگیان و بـاراو دروووسـت بوو کۆپتەر هاتە سـەر ئاسمانی شـەڕەکە، مەفرەزەکەی تایەری حاجی عەزیزو جەلالی حسێن کەلۆش لە چنگیان لە گەمارۆی دوژمن ڕزگاریان بوو.

ســـــــەیدصــادق هـــــــەڵەبجە

١٩٧٨/١١/٤ مەفرەزەیەکی هەڕیمی ١ لەسـەر ڕێگەی سەیدصادق- هەڵەبجە لەناو دێی گردە نازێ بۆسـەیەکیان دانا دوای پشکنینی چەند ئۆتۆمبێلێک لە ئۆتۆمبێلێکی تۆپتای ئیستخباراتیاندا زیانی دوژمن کوژرانی یەک ڕەیس عورەفا و دوو سـەرباز، بریندارباوونی نائب عەریفێک و تێکشکاندنی تۆپتاکە.

*ڕژێمی عێراق سـەرقاڵی ئـەوە بوو دیهاتە ڕاگوێزەکانی ناوچەی نەورۆڵی تۆڕبکات و سوودی لێببینێ، مەفرەزەیەکی هەڕیمی ١ لە ١٩٧٨/١١/٧ بۆ ڕێگەگرتن لەو پیلانەی دوژمن لە دێی گورگە چیا نزیک سیروان (٥٤) مەکینەی تراکتۆر و ئۆتۆمبێل و تەنکەریان سووتاند کەزیانەکانی بەپێی نرخاندنی دوژمن بەپێنج هەزار دینار مەزندە دەکرا بەو جۆرە ڕێگەیان لە تۆوکردنی زەوییەکانی ناوچەکە گرت و دوژمن ناچارکرا زەوییەکان بگەڕێنێتەوە بۆ خاوەنەکانیان.

*مەفرەزەیەکی هەڕیمی ١ لە ١٩٧٨/١١/٢٠ چوونە سـەر مونەزەمەی بەعس لە شاری سـەید صادق دوای شـەڕێکی سـەخت ٧ پۆلیس کوژران لەو شـەڕەدا عوسمان کاژاوی فەرماندەی مەفرەزە بریندارباوو.

*تاقمێک چەکداری قیادە مۆقەتە لە ١٩٧٨/١١/٢٥ بەپاڵپشتی چریکەکانی پایگای شوشمێ هێرشیانکردە سـەر هێزێکی هەڕیمی ١ دوای شـەڕێکی دلێرانە ئەحمەد گریانەیی فەرماندەی کەرت لە هەڕیمی یەک شـەهید بوو ٦ چەکداری قیادەموقەتە کوژران

ڕاپـــــەڕینی گـــــەلانی ئـــــــێران

مانگی ١٢ی ساڵی ١٩٧٨ خۆپیشاندان لە ئێران دەستیپێکردبوو بروسکە گەیشت هەرێمی (٣) هەرێمی (١) لە ڕەزلە کۆبوونەوە (١٥٠) پێشمەرگە بوون، بەکری حاجی سەفەر، شەوکەتی حاجی موشیر، محەمەدی حاجی مەحموود، جەمالی حەمەی خوا کەرەم، حەمەمینی خەجێ، کاک وەهاب، کەرتەکانی شارەزور شەو هاتنە چەوتان شەو پەڕینەوە چوونە کۆڵیتان لەوێوە چوونە تازە دێ لای کانی مانگا لە ئاوی ناوپاڕێزیاندا ئاوێکی سارد بوو چوونە کوڕی گەپڵە بەرانبەر ئاسناوا هەر دوو دێیەکە بە شاخی ئاسن کۆڵێنی پێنجوێنەوە بوون بە ڕووی ئێراندا.

دەمەو ئێوارە وێستیان بچنە ئاسناوا پشوو بدەن دێیەکە لە ناو خاکی ئێراندا بوو پایەگایەکی گەورەی لێبوو دلێر جاف فارسییەکی باشی دەزانی ناردیان بچێت قسە لەگەڵ پایگاکە بکات لە نێوان پێشمەرگەکان و پایگاکەدا دارستانێک هەبوو سووپای ئێران هاواریان لە پێشمەرگەکان کرد مەرز نەشکێنن.

دوو پاسداری ئێرانی هاتنە لای دلێر جاف لە خوار دێی ئاسناوا یەکتریان بینی و دانیشتن، دلێر ووتی دەمانەوێت چەند شەوێک لە ئاسناوا بمێنینەوە پشوو بدەین و بڕۆین.

پاسدارەکە داواکاریەکەی گەیاندە پایگا، پایگاش داواکاریەکەی دا بە سەرووی خۆی، وەڵامیان وەرگرتەوەو ڕازی بوون دوو شەو لە ناو دێدا بمێننەوە لەوێ زیاتر نەچنە هیچ شوێنێک، پێشمەرگەکان چوونە ناو دێ، لە ناو دێ شایی بوو لە مزگەوت و ماڵەکان پشوویاندا جلووبەرگیان شت نانیان خوارد، دوای مانەوە لە ئاسناواو قسە کردن لەگەڵ پایگاکە ڕێگەیاندان بەرەو باشماخ و بایانە و پیرانە بڕۆن، چەند شەوێکیان پێچوو چوونە سەر دۆش لە پشتی ئاسناوا بەدیوی مەریواندا.

کۆتایی مانگی (١٢) بوو بەیانییەکی سارد بەفر باریبوو بەیانی زوو هەستان ڕۆیشتن چوونە سەر سورێن پشتی «بانی بنۆک» بەرانبەر بە کانی خەیاران کە بارەگای قیادە موەقەتەی لێبوو.

هێزەکە شەو لە بن بەردەکانی سورێن مانەوە قۆری و کتریان پێبوو بەفریان دەتواندەوەو دەیانکرد بە چایی، چەکدارەکانی قیادە موەقەتە زانیبوویان هێزێکی یەکێتی لە سنوورەکەیە لە دەوروبەری کانی خەیاران کەمینیان دانابوو پێشمەرگەکانی هەڕێمی یەک بە دووربین کەمینەکەیان بینی.

هێزەکەی هەڕێمی (٣) لە هەڕێمی (١) جیابوونەوە هاتنەوە گەچێنەی پشتی بانی بنۆک و نەوێ و بەردەبەل شەو لەوێ مانەوە بۆ بەیانی هاتنەوە چنارەو میری سوور دوای چەند ڕۆژێک پێیاننایە سالّی ١٩٧٩ەوە، لە کاتی گەڕان بە دێیەکاندا هاتنە (ڕیشێن) هیچ خواردنێکیان پێنە بوو تۆلّەکە پایزەیان کۆکردەوەو لە تەنەکەدا کولّاندیان و خواردیان.

شـــــەهیدبوونی پـــــێشمەرگەیەک

١٩٧٨/١٢/١٩ مەفرەزەیەکی هەڕێمی ١ لە دێی ڕەنگالّی هەلّەبجە کەوتە بۆسەیەکی دوژمنەوە ، دوای شەڕێکی جوامێرانە ٣ سەرباز کوژران و شەشیتر بریندابوون پێشمەرگەی قارەمان ئیبراهیم حەمە قادر ڕەنگالّەیی شەهید بوو

١٩٧٨/١٢/٢٢ مەفرەزەیەکی هەڕێمی یەک لە دێی کانی سپیکەی هەلّەبجە تووشی هێزێکی دوژمن بوون و لێیاندان زیانی دوژمن کوژرانی ١ سەرباز و بریندابوونی ٣ سەربازیتر

کـــــەمال شـــــاکر

دکتۆر کەمال شاکر لەگەلّ عەبە ڕیشە، موحسین مەلا حەمە مین، حەمەی حەمە سالّح، مەحموودی فەتە لیرە، سەلام لە سەر کۆمەلّە دەستگیر کرابوون (ج.س) سیخوڕی بە سەرەوە کردبوون ئازارو ئەشکەنجەی زۆردران، دوای چەند مانگێک ئازاد کران.

مانگی (١)ی سالّی ١٩٧٩ کەمال شاکر بووە پێشمەرگە لەگەلّ چوونە دەرەوەیدا

کرایە لێپرسراوی ناوچە، لە کۆڵکنی، خێڵی حەمە، تەپی سەفا، هەڵەبجەو دێیەکانیتر سەردانی ڕێکخستنەکانی دەکرد کۆبوونەوەی لەگەڵ دەکردن پەیام و ڕاسپاردەی شۆڕش و کۆمەڵەی پێدەگەیاندن.

پێشمەرگەکانی ناوچە هەفتەی جارێک دوو جار دەچوونە خوارەوە لای خەرپانی و خاجێڵان سەنگەرەکانی «ڕەشەی سالّح» یان دەڕوخاند تا بزانن پێشمەرگە لەوێوە هاتووچۆی کردووە، سووتووی جگەرەی جاشەکان لە سەنگەرەکاندا کەوتبوو تازە بوو، پێشمەرگەکانی ناوچە سەنگەرەکانیان دەڕووخاندوو دەچوون بۆ شارەزوور.

ئـــــــەحمەد قـــــــەیەفەری
شـــــەڕی ڕیـــــــشێن
مـــــانگی (١)ی ساڵـــــی 1979

ئەحمەد قەیەفەری و هاوڕێیەکی لە ڕیزەکانی ڕێکخستن ئاشکرا بوون، ئەحمەد ڕایکرد هاوڕێکەی کەوتە داوی دوژمن.

ئەحمەد قەیەفەری خۆی گەیاندە لای پێشمەرگەکانی هەرێمی یەک کە لە ڕیشێن بوون، هێزێکی دوژمن بە دوای ئەحمەدا هات بەرەو ڕیشێن شەڕ لە نێوان پێشمەرگەو دوژمندا دروست بوو.

هێزەکەی دوژمن لە گوڵەخانەو مەلا وەیسەو عەلیاواو قولخوردەوە لە دوو لاوە بەرەو ڕیشێن هاتن.

پێشمەرگەکانی هەرێمی یەک دابەشبوون لەگەڵ نزیک بوونەوەی هێزەکەی دوژمن لێیاندان، لە کاتژمێر (١)ی دوا نیوەڕۆدا شەڕ دەستیپێکرد تا ئێوارەی خایاند پێشمەرگەکانی هەرێمی یەک دوو جار پەلاماری دوژمنیان تێکشکاند.

محەمەدی حاجی مەحموود ئاربیجییەکی نا بە ناقیلەیەکەوە لە سەری تەقیەوە بلاچەی کرد ناقیلەکە لە ترسا پاشەکشەیکرد، هێزەکەی دوژمن لە هەر دوو قۆڵەکەوە بەرەو ناو دێی ڕیشێن شکان و ڕایانکرد پێشمەرگەکان دابەزینە ناو دێ هێزەکەی دوژمن هێرشی هێنایەوە دیسان تێکشکێندرا.

هێزەکەی دوژمن لە ئێوارەدا بە تەواوی شکا، هێزی پێشمەرگە لە ڕیشێن

کۆبوونەوە لە نێوان عەلیاواو قاینجە مەسافەیان وەرگرت هاتنە شانەدەری لەوێ نانیان خوارد دواتر بە سواری تراکتۆر چوونە کەولۆز لەوێشەوە بۆ دۆڵە چەوتان.

لـــــێدانی بـــــەلەدیەکە
1979

پێشمەرگەکانی هەڕێمی (١) چەند جارێک تەقەیان لە بەلەدیەکەی سەید سادق کرد، ڕەبییەیەک لە سەر بەلەدیەکە بوو پێشمەرگەکانی هەڕێمی (١) شەو دەهاتنە ناو سەید سادق و تەقەیان لێدەکرد.

شـــــەهید بوونی فـــــەرەج تـــــریفەیی
1979

فەرەج تریفەیی فەرماندەی کەرت بوو لە هەڕێمی یەک یەکێک لە پێشمەرگەو فەرماندە دلێرەکانی هەڕێمی یەک بوو.

فەرەج تریفەیی و کەرتەکەی لە دێی (پریس) بوون جاشەکانی ناوچەکە چوونە سەریان شەڕ لە نێوان پێشمەرگەو جاشدا دروست بوو لەو شـەڕەدا فەرەج تریفەیی پێشمەرگەی زەبر قورسی هەڕێمی یەک و فەرماندەی کەرت شەهید بوو، ڕۆستەمی زیبا بریندار بوو.

کە فەرەج تریفەیی شەهید بوو ناوی فەلاحی حەمە بۆر، مەلا برایم، محەمەد مستەفا، فەرەجی کوێخا، حەمەی کاک فەتاحی لە گیرفاندا بوو ناوەکان کەوتبوونە دەستی ئەمنی هەڵەبجە.

دوای شەهید بوونی فەرەج تریفەیی فەلاحی حەمە بۆر و حەمە مستەفا ڕۆیشتن ببنە پێشمەرگە چوونە دێی مۆردین دێیەکە ڕووخابوو خانوویەکی لێبوو پێیان دەوت خانووی مامە حسێن نەڕووخا بوو چوونە ناو ئەو خانووە.

بەیانییەکەی ئاگریان کردبووەوە حەمە مستەفا لە سەر تەختەیەک پاڵکەوتبوو شەو باران لێیدا بوون، هەنگێک لە مۆردین هەبوو فەلاحی حەمە بۆر چوو بە دوای هەنگەکەدا بگەڕێت هێشتا نەگەیشتبووە لای هەنگەکە ئاوڕیدایەوە لە گۆڕستانی

مۆردین جوولّەیەکی بەدیکرد چوار سەری جامانە بە سەری بینی گەڕایەوە بۆ لای حەمە ووتی هەستە لە ناو گۆڕستانەکە چەکداری تیایە یان جاشن یان پێشمەرگەن.

فـەلاح سـەری کێشایە دەرەوە سەیریکرد حـەوت چـەکدار هاتن یەکێکیان کلّاشینکۆفی یەک لاقی پێبوو ووتی ئەوە پێشمەرگەن محەمەد ووتی چۆن دەزانیت فـەلاح ووتـی هەر پێشمەرگە تفەنگی یەک لاقی پێیە محەمەد ووتی نا جاشیش یەکلاقی پێشمەرگەیان کەووتووەتە دەست.

حـەوت چـەکدارەکە هاتنە خانووەکە یەکێکیان سلّاوی لە کاک فەلاح کرد وەهابی فەتە مەنۆڕی بوو هاوڕێ و خزمی فەلاحی حەمە بۆر بوو یەکتریان ناسییەوە، هاتبوون بۆ پرسەی شەهید فەرەج تریفەیی، فەلاح و حەمە مستەفا لەگەلّ حەوت پێشمەرگەکە ڕۆیشتن بۆ ئەشکەوتی کونە سووتاو بەرانبەر دێی (دگاگا) پرسەی فەرەج تریفەیی لە ناو ئەشکەوتەکە بوو، مامۆستا شاهۆ، حەمەی کاک فەتاح مەلا یاسین، پشتیوان، حسەین مەجید لەوێ بوون ڕۆستەمی زیبا بریندار بوو.

لێرەوە فەلاحی حەمە بۆر و محەمەد مستەفا بوونە پێشمەرگە لە کەرتی یەکی هەرێمی یەک، دوای شەهید بوونی فەرەج تریفەیی کەرتەکەی بێ لێپرسراو بوو دوای مانگێک محەمەدی حاجی مەحموود بە جەولە هات حسێن مەجیدی دانا بە فەرماندەی کەرتەکە.

حسێن مەجید مەلا حامید پێشمەرگەی سالّی ١٩٧٦ بوو لە کارەساتی هەکاری چوو بووە سوریا ماوەیەک لە قامیشلو بوو دواتر گەڕایەوە هەلّەبجە ئەو شەوەی حسێن گەیشتە باوە کۆچەک فەرەج تریفەیی شەهید بوو.

پێش شەهید بوونی فەرەج تریفەیی، حسێن و حەمە هاواری لە مالّی خووشکی حەمە هاواری بوون لە گورگە چیا، خوشکەکەی حەمە هاواری نامەیەکی بۆ فەلاحی حەمە بۆر هێنا بۆ باوە کۆچەک، حسێن مەجید لە نامەکەدا نووسیبووی من و حەمە هاواری لە گورگە چیاین ئەمشەو دێینەوە بۆ باوە کۆچەک دەبێت وریا بن.

ڕۆژی پێشوو مەحموودی حاجی فەرەج لە باوە کۆچەک بوو فەلاح پێیووت

حسێن و حەمە هاواری لە گورگە چیان لەوانەیە سبەی شەو بێنە لای من، مەحموودی حاجی فەرەج ووتی سبەی شەو منیش دەگەڕێمەوە، فەلاحی حەمە بۆر چاوەڕێی حسێن و حەمە هاواری دەکرد تەقە دروست بوو، تەقەکە لە پریس بوو لەو کاتەدا حەمە هاواری و حسێنی مەجیدی مەلا حامید گەیشتنە باوە کۆچەک وتیان ئەو تەقانە لە پریس بوو.

دوای شەهید بوونی فەرەج تریفەیی حسێنی مەجیدی مەلا حامید کرایە فەرماندەی کەرت، مامۆستا شاهۆ کرایە جێگری کەرت، مەحموودی حاجی فەرەج کرایە فەرماندەی مەفرەزەی یەک، فەلاحی حەمە بۆر کرایە جێگری مەفرەزەکە، ڕۆستەمی زیبا کرایە فەرماندەی مەفرەزە، مەلا برایم کرایە فەرماندەی مەفرەزە.

بـــــۆسەی دوژمـــــن

١٩٧٩/٣/١٩ مەفرەزەیەکی هەڕێمی یەک لەناو گردانی نزیک سەید صادق کەوتنە بۆسەیەکی دوژمنەوە، دوای شەڕێکی جوامێرانە توانییان خۆیان ڕزگار بکەن و دوو سەرباز کوژران

ڕاپـــــەڕین و ڕزگـــــاری ڕۆژهـــــــەلاّت

ڕاپەڕینی گەلانی ئێران پێی نابووە قۆناغی یەکلاکەرەوە شارو شارۆچکەکانی ڕۆژهەلاّتی کوردستان هەژا بوون پەیتا پەیتا دامور دەزگاکانی ڕژێمی شاهەنشاهی دەکەوتنە دەست گەل.

هێزەکانی (ی ن ک) هەر لە سەرەتای شۆڕشی گەلانی ئێرانەوە پالّپشت و هاوسۆز بوون لە گەلّیاندا بە تایبەت لەگەلّ حزبە کوردستانییەکانی ڕۆژهەلاّت لە شەڕی سێ مانگەی شارەکانی کوردستان هێزەکانی (ی ن ک) بەشداری گرنگیان کرد هەروەک لە ڕزگارکردنی شارەکانیش دریغیان نەکرد.

هەڕێمی یەک بە مەبەستی پشتگیری کردنی خەلّکی ڕۆژهەلاّتی کوردستان بەڕێکەوتن لە مەریوانەوە خەلّکێکی زۆر هاتن بە پیریانەوە ئۆتۆمبێلێکی زۆریان

هێنابوو شەو چوونە دێی (سێف و کۆڵان) لە خوار شاری مەریوان چەند ڕۆژێک مانەوە بە دێیەکانی ناوچەکەدا گەڕان هەر پایگایەکی سووپای شاهەنشاهی هێزەکانی یەکێتی بە هاوکاری خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەیانگرت.

لە دزڵی پایەگایەکی گەورە مابوو خۆیان بە دەستەوە نەدەدا قیادەی موەقەتە هاوکاری دەکردن خەڵکەکە ناردیان بە دوای هەرێمی (١ و ٣) هێزەکانی یەکێتی لە دوو لاوە چوونە دزڵی بە دوو شاخی هەورازو کوڕدا سەرکەوتن.

ئـــــــاگری نـــــــەورۆز

ئێوارەی ١٩٧٩/٣/٢١/٢٠ هێزەکانی (ی ن ک) لە سەر بەرزاییەکانی دزڵی ئاگری نەورۆزیان کردەوە پایگاکە فیشەکی دەنا بە ئاگرەکەوە.

کە شەو داهات هێزەکان چوونە ناو دێ، هێزی دوژمن لە ناو دێ بوون ڕایانکرد دوو پێشمەرگەی هەرێمی (١) عەلی خدرو سدیق کەوتنە دەست قیادە موەقەتە، هێزەکانی یەکێتی لە شەڕێکدا لەگەڵ قیادە موەقەتە لە ناو ماڵەکانی دزڵی (سدیق) یان لێسەندنەوە بەڵام عەلی خدریان بردوو لە دەرگایەکیترەوە دەرچوون، بۆ بەیانی کە ڕۆژ هەڵات پێشمەرگەکان بە دەوری دێدا گەڕان حەوت قیادە موەقەتەیانگرت یەکێکیان لێپرسراوی ناوچە بوو.

هێزەکانی هەرێمی (١) و (٣) چوونە ناو پایگاکەی دزڵی و گرتیان ژمارەیەک قیادە موەقەتە لە ناو دێی دزڵی کەوتنە بەر هەڵمەتی پێشمەرگە و ڕایانکرد عەلی خدر کەوتەوە دەست پێشمەرگەکانی یەکێتی.

لەو شەڕانەدا هەرێمی (١) ژمارەیەک چەکی دەستکەوت دوای شەڕی دزڵی گەڕانەوە ناوچەکانی خۆیان.

لـــــە بـــــانەوە بـــــۆ دزڵـــــی

کەمـال شـاکر لـە بـانـە چـووە مـاڵی غـەفـوری هـەمـزەیـی، هـەرێمـی یـەک لە سەرکردایەتییەوە چەند سندوقێک نارنجۆک و گوللە ئاربیجیەکی زۆرو (TNT) یان لەگەڵ خۆیان هێنابوو.

لە شاری بانە چوونە مالّی غەفوری هەمزەیی پاسیان پەیدا کردو گوللە ئاربیجی و نارنجۆکەکانیان خستە ناو پاسەکە تا بەرەو شەڕی دزلّی بەڕێکەون محەمەدی حاجی مەحموود لە بانەوە لە ڕێگەی تەلەفۆنی مالّانەوە تەلەفۆنی بۆ هێزەکانیتری یەکێتی کرد شەڕەکە مەکەن تا ئێمە دەگەینە لاتان.

(٢٣) کەس لە پاسەکەدا بوون، محەمەدی حاجی مەحموود، مەحموودی حاجی فەرەج، حەمەی حاجی تۆفیق، حاجی عومەر، کەمال شاکر، غەفور دەرەشیشی و سالّح پاڕەزانی و تێکڕا ٢٣ پێشمەرگە بەرەو شەڕی دزلّی بەڕێکەوتن.

لە سەربازگەی مەریوان پاسدار ڕێگەیان پێگرتن وتیان وەرنە خوارەوە، کەمال شاکرو سالّح پاڕەزانی لای دەرگاکەوە بوون پاسدارەکان دەرگاکەیان کردەوە وویستیان بیانهێننە خوارەوە محەمەدی حاجی مەحموود بە شۆفێرەکەی ووت نەوەستێت، سالّح پاڕەزانی پالّێکی بە پاسدارەکەوە نا، پاسدارەکان تەقەیان لە پاسەکە کرد، سالّح پاڕەزانی و کەمال شاکر هاتنە دەست و تەقەیان لە پاسدارەکان کردەوە.

دواوەی پاسەکە پڕ بوو لە گوللە ئاربیجی و نارنجۆک و (تی ئێن تی) خەمی ئەوەیان بوو بتەقنەوە.

پاسدارەکان تەقەیەکی زۆریان لە پاسەکە کرد تێکڕای پێشمەرگەکان بە سووکی بریندار بوون تایەی پاسەکە تەقی (٢٠٠) مەتریک لە سەربازگەکە دوورکەوتنەوە (٧) ئۆتۆمبێلی پڕ لە چەکداری کۆمەڵە هاتن بە دەنگیانەوە ووتیان قیادە موەقەتەش لە دزلّی شکاوە.

دوای ئەوەی لە مەترسی ڕزگاریان بوو تەماشای سندوقی تەقەمەنیەکانیانکرد فیشەکەکان بە نێوان سندوقەکاندا ڕۆیشتبوون.

هێزەکانی هەڕیمی یەک لەگەڵ کۆمەڵە بەرەو شەڕەکانی دزلّی ڕۆیشتن، هێزێکی یەکێتی گەمارۆ درابوون بەڵام گەمارۆکەیان تێکشکاند هەندێکیان لێگیرا.

پێدەچوو پەیوەندییە تەلەفونیەکەی محەمەدی حاجی مەحموود گوێی لێگیرا بێت، دەنا ئەو سەیتەرەیەی مەریوان ڕۆژانیتر ئاسایی بوو هێندە لە خەڵکیان نەدەپرسی.

لـــــێدانی ســـــەربازگەی قـــــــەدەفەری

مەفرەزەیەکی کەرتی ٤ هەرێمی یەک لە ١٩٧٩/٤/٢ تۆپبارانی سەربازگەی قەدەفەرییانکرد

زیانی دوژمـن کوژرانـی ئەفسەرێک و چەند سەربازێک، سووتاندنی چوار ئۆتۆمبیلّ و ڕووخاندنی (٣) خانوو

شـــــــارەزوور- ســـــــــەراو
مـــــانگی (4) ی 1979

مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی مەلا نوری فەرماندەی مەفرەزە، نەجم جێگری مەفرەزە، عەزیز کولّکنی، عەبە تەپە ڕەشی، عەلی گەرمیانی، توانا، قادری دێوانە عوسمان مەسەکانی بە دێیەکانی شارەزوردا دەگەڕان، شەو هاتنە سەراو لە ناو دێدا گەمارۆ دران بوو بە شەڕ.

کەریم پێشمەرگە بوو بەلّام دانیشتبوو، شارەزا بوو پێشمەرگەکانی بە ناو ئاوەکەدا گەیاندە دەرەوەی دێ و ڕزگاریکردن کەریم گەڕایەوە ناو دێ.

تواناو عەلی گەرمیانی لە مەفرەزەکە دابڕان لە ناو دێ دەرنەچوون، لە ناو دێیەکەدا مانەوە عەلی پێشمەرگە بوو بەلّام پەیوەندی بە ڕژێمەوە هەبوو.

تـوانـا کوڕێکی گەنج خوێندکاری زانـکۆ بـوو دوو مانگ بـوو هاتبوو بۆ پێشمەرگایەتی، لە سەراو لە مالّێکدا خۆی شاردبووەوە مالّێک دالّدەیان دابوو ئاویان بۆ گەرم کردبوو ڕیشیان بۆ تاشیبوو، لە ناو دێدا شایی بوو توانایان بردبوو بۆ ناو شاییەکە توانا ناسنامەی خوێندکاری پێبوو.

بۆ بەیانی هێزێکی سەربازی هاتنە ناو دێ عەلی گەرمیانی کەوتبووە پێش سەربازەکان بەلّام قسەی لە سەر توانا نەکردبوو، سەربازەکان داوای ناسنامەیان لە توانا کرد بوو توانا ناسنامەی خوێندکاری دابوونێ، سەربازەکان لە توانایان پرسیبوو چی دەکەیت لێرە توانا ووتبووی مالّی پورم لێرەیە و هاتووم بۆ شاییەکە بەو شێوەیە توانا ڕزگاری بوو.

دوای گەڕانەوەی سەربازەکان عەلی گەرمیانی لەگەلّ سەربازەکاندا هاتەوە

شار، توانا لە ڕێگەی مالێکی سەراو ڕەوانەی دەرەوەی دێ کراو گەڕایەوە لای هاوڕێکانی لە بەردە ڕەش، ئاگاداری هاوڕێکانی کردەوە عەلی گەرمیانی تەسلیم بووەتەوە، پێش ئەوەی مەفرەزەکە بێنە ناو دێ وا ڕێکەوتبوون لە ئەگەری هەر ڕووداوو دابڕانێکدا لە بەردە ڕەش یەکبگرنەوە.

عەلی گەرمیانی شوێنی گەڕانەوەو یەکگرتنەوەی پێشمەرگەکانی دەزانی لە دوای کاتژمێر (٣) کۆپتەر هاتە سەر بەردە ڕەش ڕۆکێت بارانی پێشمەرگەکانیکرد.

پێشمەرگەکان بەردە ڕەشیان جێهێشت چوونە شاخەکان کۆپتەر لە ناو بەردە ڕەش سەربازی دابەزاند، بە دەستڕێژی کۆپتەرەکان شوانێکی قەویلەیی شەهید بوو.

دوای هەفتەیەک پێشمەرگەکان گەڕانەوە سەراو چەکەکەی توانایان هێنایەوە کە لە شاخەکە شاردبوویەوە.

گـــــــورزی پـــــــێشمەرگە

*١٩٧٩/٥/١٦ دوو پێشمەرگەی هەرێمی یەک لە ڕەبییەی پشتی زەڵمیاندا و سەربازێک کوژرا

*١٩٧٩/٥/١٨ مەفرەزەیەکی هەرێمی یەک لە گۆمە لار مینێکیان چاند دوای دوو ڕۆژ مینەکە تەقییەوە و چوار سەرباز کوژران و سەربازێک بریندار بوو.

*١٩٧٩/٥/٢١ مەفرەزەیەکی کەرتی (٥) چوونە ناو شاری پێنجوێن لەڕەبییەی قەسابخانەیاندا و دوو سەربازیان کوشت لەکاتی گەڕانەوەدا مەفرەزەکە کەوتنە بۆسەی جاشەوە ٢ پێشمەرگە هاتنە دەست و سێ جاشیان بریندارکرد سەرکەوتوانە وبێ زیان گەڕانەوە

مەفرەزەیەکی لقی یەکی (ی.ن.ک) لە ١٩٧٩/٥/٢٥ نزیک هەڵەبجە کەوتنە بۆسەی دوژمنەوە، پێشمەرگەکان لە دوژمن هاتنە دەست و دوو سەربازیان کوشت بێ زیان ڕزگاریان بوو.

*١٩٧٩/٥/٢٦ مەفرەزەیەکی هەرێمی (١) لە ئۆتۆمبێلی گومرگی دوژمنیان دا ٣ پۆلیس کوژران ، پۆلیسێک بریندارببوو ئوتومبێلەکەش تێکشکا.

*مەفرەزەیەکی کەرتی (٤) هەرێمی (١) لە ١٩٧٩/٥/٢٨ مینێکیان نزیک ڕەبییەی قەدەفەری چاندوو تەقییەوە

زیانی دوژمن

کوژرانی (٣) سەرباز و بریندارییوونی سەربازێکیتر

*مەفرەزەیەکی کەرتی (٥) هەرێمی (١) لە ١٩٧٩/٥/٢٩ چوونە ناو شاری پێنجوێن و لەمەرکەزی پۆلیس و ڕەبییەکانی ناو شاریاندا

بـــــەرەو هـــــەورامان

مەلا بەختیار و محەمەدی حاجی مەحموود سەردانی هەورامانیانکرد مەفرەزەیەکی قیادەموەقەتە سێ پێشمەرگەی یەکێتی دەستگیر کردبوو گومانیان دەکرد لە نوتشە بن بە هێزێکەوە چوونە نوتشە بەڵام تووشی چەکدارەکانی قیادە موەقەتە نەبوون، لەگەڵ حزبی دیموکرات بەر یەک کەوتن دروست بوو (فەیسەڵ) یان لە نەوسوو گرتبوو، مەلا بەختیار و محەمەدی حاجی مەحموود گەڕانەوە هێزێکی هەرێمی (١) لە هەورامان مانەوە.

ڕەبـــــیەکانی چـــــەمی ســـــۆسەکان بـــــەهاری 1979

ساڵی ١٩٧٩ حزبی شیوعی هاتنە دەرەوە حزبی دیموکرات هاوەن و چەکی دابووە حزبی شیوعی پێشمەرگەکانی حزبی شیوعی و هەرێمی یەک واڕێکەوتن بەهاوبەشی لە ڕەبیە و مەخفەری چەمی سووسەکان بدەن.

بەهاری ساڵی ١٩٧٩ هەرێمی یەک و حزبی شیوعی بە هاوەن و (ئێس بی جی ناین) لە ڕەبیەکانی سووسەکانیاندا.

پێشمەرگەکانی هەرێمی یەک، مەحموود حاجی فەرەج، تۆفیقی حاجی، نەواف، شێخ عەلی، کەمال شاکرو چەند پێشمەرگەیەکیتر بوون.

لە تـــــۆڵەی مـــــام کـــــاکل

بـــــەهاری 1979

مام کاکل خەڵکی سۆسەکان بوو چوو بووە ناو باخچە و ڕەزو باخەکەی لە سۆسەکان ڕەبیەی دوژمن تەقەی لێکردوو شەهید بوو.

لە تۆڵەی شەهید بوونی مام (کاکل) دا مەفرەزەیەک بە سەرپەرشتی کەمال شاکر کە پێکهاتبوو لە سااڵحی مەجیلان، ئازادی مامە عەبە، حەمە قەلە چوونە سەر مەخفەری سۆسەکان کەمال شاکر قازیفەیەکی نا بە مەخفەرەکەوە.

شـــــــەڕی گـــــــوێـــــــزە ڕەش
1979/5/29

شیروان شێرەوەندی لێپرسراوی ڕێکخستنەکانی بزووتنەوەی سۆسیالیست بوو لە ناوچەکە، هێزێک بە فەرماندەیی شەوکەتی حاجی موشیر لەگەڵ شیروان شێرەوەندی یەکیان گرت و هاتنە گوێزە ڕەش هێزێک بە فەرماندەیی حەمەی حاجی سابیر و ڕەئوفی خەلیفە سەعید لە پاڕەزان بوون.

پێشمەرگەکانی گوێزە ڕەش تا بەرە بەیان کەمینیان هەبوو دوژمن گەمارۆی گوێزە ڕەشی دابوو کەمینەکە پێینەزانیبوو، پێشمەرگەکان لە ناو مزگەوتی گوێزە ڕەشدا بوون شەڕ دەستپێکرد.

کۆپتەر هاتە سەر ئاسمانی شەڕەکە پشتیوانی لە جاش و سەربازەکان دەکرد، ناو گوێزە ڕەش و دەوروبەری دەبێژا.

جاش هاتبوونە ناو دێ دەوری مزگەوتەکەیان گرتبوو، ئەکرەم تەپی سەفایی ڕەشاشێکی پێبوو دەستڕێژی لە جاشەکان کرد پێشمەرگە لە دەرگاوە هاتنە دەرەوە، شەڕ لە نێوان پێشمەرگەو جاش و سەربازدا گەرم بوو حەوت کۆپتەری حەماڵ سیانزە کاروان قوات خاسەیان لە چوارتاوە هێنا، پێشمەرگەکان بە شەڕ لە دێیەکە دەرچوون بەرەو هەڵەت و بەرزاییەکانی دەرەوەی گوێزە ڕەش ڕۆیشتن.

لە سەرەتای شەڕەکەوە دوو کۆپتەری جەنگی بۆردوومانی ناو دێیان دەکرد، هەر دوو کۆپتەرەکە نۆرەیان دەکرد جگە لە (٧) کۆپتەری حەماڵ کە بەردەوام قوات

خاسەی دەگواستەوە بۆ مەیدانی شەڕەکە.

لەو شەڕەدا سێ پێشمەرگە شەهید بوون و تەرمی پیرۆزیان بەجێماو کەوتە دەست دوژمن:

١/ شەهید ئەحمەد شیرەمەڕی

٢/ شەهید عوسمان قاینەجەیی

٣/ شەهید عومەر مەحمود (هێمن هەڵەبجەیی)

زیانی دوژمن:

کوژرانی ژمارەیەکی زۆر قوات خاسە و جاش کاتژمێر(٥) ئێوارە هێزەکەی دوژمن کشایەوە.

هـــــــەرێمی یـــــــەك، بـــــــەرەو پـــــاوە

نیوەی یەکەمی ساڵی ١٩٧٩ تێپەڕیبوو هەڤاڵانی حزبی دیموکرات و کۆمەڵەی زەحمەتکێشان هاتن بە دوای پێشمەرگەکانی هەرێمی (١) ووتیان پێویستمان بە یارمەتییە.

سەڵاحی ئێران دۆست، عوسمانی ڕۆشن تودە برایەکی نارد بوو لەگەڵ هەڤاڵانی ئەسکەندەری ئەلی لەیلێ داوایان لە پێشمەرگەکانی هەرێمی یەک کرد بڕۆن بە هانایانەوە.

هێزەکەی هەرێمی یەک چوونە دێی نۆریا و لە نزیک پـاوە، هەندێک لە عەشیرەتەکانی لە دیوی پاوەوە کە دەچێت بۆ ڕەوانسەر، ڕێگەیان گرتبوو.

(٣٠) پێشمەرگەی یەکێتی لە ناویاندا غەفور دەرەشیشی، حەمەی حەمە سەعید، دکتۆر کەمال شاکر، نیازی، نەجمە، مام عەبدولخالق چوونە نۆریاو تا بەرەو (بەرقی مەنتیقە) بڕۆن کە بەرانبەر مەخفەری پاوە بوو.

هەرێمی یەک چوونە ناو (بەرقی مەنتیقە) شەهیدێکیان بەخشی خەڵکی ڕۆژهەڵات بوو، حەمە ڕووش و هێزەکانی یەکێتی هێرشیان کردە سەر بنکەکانی دوژمن، هێزەکەی هەرێمی یەک شەڕێکی قورسیان لەگەڵ هێزی ئێرانیدا کرد نزیک مەخفەری پاوە بوونەوە، چەکدارێک لە مەخفەرەکە هاتە دەرەوە چەکیانکرد ووتی

سەر بە حزبی دیموکراتم پەیوەندیم لەگەڵ ئەسکەندەری ئەلی نۆتشەیی هەیە.

هێزەکەی هەڕێمی یەک ویستیان هێرش بکەنە ناو مەخفەرەکە بەڵام چەکدارە دەستگیرکراوەکە ووتی هێرش مەکەن ناو مەخفەرەکە وەزیری بەرگری ئێرانی (چەمران) [1]ی لێیە کۆمەڵێک فیدایی لە گەڵدایە خۆیان دەتەقێننەوە.

هـــــەڕێمی یـــــەك گـــــەڕانەوە

پێشمەرگەکانی یەکێتی گوێیان لێبوو برادەرانی حزبی دیموکرات دەیانووت با لە جەلالییەکان بدەین دەیانەوێت هەموو دەستکەوتەکان بۆ خۆیان بەرن.

هێزەکەی هەڕێمی یەک کۆبوونەوەیەکیان کرد بڕیاریاندا بگەڕێنەوە بە حزبی دیموکراتیان ووت ناردوویانە بە دواماندا بگەڕێینەوە، هێزەکەی هەڕێمی یەک گەڕانەوە (شەو لە ئیزگەی تارانەوە خومەینی ڕایگەیاند پەلاماری دژە ئینقلاب بدەن.

شـــــەڕی پـــــەروینە
1979

(٨) پێشمەرگەی هەڕێمی یەک لە پەروینە بوون، پێشمەرگەیەک کرا بە پاسەوانی بارەگاکەو حەوت پێشمەرگەیتر دابەش بوون.

هێزێکی دوژمن پەلاماری بارەگای پێشمەرگەکانیدا لە پەروینە، پێشمەرگەکانی هەڕێمی یەک تا ئێوارە لە شەڕدا بوون ڕێگەیان نەدا دوژمن بێتە ناو بارەگاکەیانەوە.

لـــــێدانی مـــــونەزەمەی زەمـــــەقی

هێزێکی هەڕێمی یەک لە مونەزەمەی زەمەقیاندا دەستیان گرت بە سەر مونەزەمەکەداو سووتاندیان.

شـــــەڕی نـــــەوسوو- مـــــەریوان
1979/7/27

[1] چەمران وەزیری بەرگری ئێران بوو لە ناو مەخفەرەکەی پاوەدا گەمارۆ درابوو دەستی هەبوو لە کوشتارەکانی بانەو سنەو شارەکانیتر.

بارەگای کەرتی یەک لە دڕۆڵە بوو کەرتەکە چەند بارەگاو پەناگەیەکیان هەبوو لە کونە سووتاو،دەوەرە ناوەکەیان گۆڕیبوو بۆ کونە ماسی تا دوژمن پێی نەزانێت.

لە ئەشکەوتێکی بچووکدا لە بۆین بارەگایەکیان هەبوو ناویان لێنابوو کونە بێخوێ، هەزار پەز لە دەراوی ئاوی گریانە بوو.

لە هەزار پەز برنجێکی سووریان لێناو عەسرەکەی بەرەو مەریوان بەڕێکەوتن چوونە نزیک نەوسوو بەیانییەکەی چوونە نەوسوو بەشداری کاریگەریانکرد لە گرتنی مەخفەری نەوسوودا. دوای گرتنی مەخفەری نەوسوو بەرەو گرتنی سەربازگەی مەریوان بەڕێکەوتن، هێزەکەی هەرێمی یەک چوونە ناو مەریوان، شەڕی جوامێرانەیان لەگەڵ ئەرتەشی ئێراندا کرد.

لە شەڕی مەریواندا، « عەلی خڕە» پێشمەرگەی هەرێمی یەک شەهید بوو، ئەرتەشی ئێران پەلاماری مەریوانیدا لە سەر سنوور کەمپێک بۆ خەڵکی مەریوان کرایەوە.

کـــــۆچی مـــــێژوویی مـــــەریوان

ئەرتەشی ئێران پەلاماری مەریوانیاندا لە سەر سنوور کەمپێک کرایەوە خەڵکی مەریوان بە تایبەت ئەوانەی دۆستی کۆمەڵەی زەحمەتکێشان و شۆڕش بوون لە مەریوان هاتنە دەر.

هاتنە دەرەوەی خەڵکی مەریوان لە مێژوودا بە کۆچی مێژوویی مەریوان ناودەبرێت، وەکو شێوازێک لە خەباتی شۆڕشگێڕانە بۆ ڕەتکردنەوەی دەسەڵاتی داگیرکەر دەدرێتە قەڵەم، خاوەن و ڕێبەری کۆچی مێژوویی مەریوان هزرو بیری کەسایەتی شۆڕشگێڕو چەپ و پێشکەوتنخواز فوادی مستەفا سوڵتانی ڕێبەری دیاری کۆمەڵەو گەلی کورد بوو لە ئێراندا.

دوای مانەوە لە مەریوان و بەشداریکردن لە شەڕەکانی مەریواندا هێزەکەی هەرێمی یەک گەڕانەوە شارەزوور.

لـــــێدانی ئـــــەمنی پـــــێنجوێن

شەوی ٥-١٩٧٩/٨/٦ مەفرەزەیەکی هەرێمی یەک چوونە ناو شاری پێنجوێن و

بە ئاربیجی لە بارەگای ئەمنی (پێنجوێن)یاندا، لێدانی ئەمنی پێنجوێن کە دوژمن بە قەڵای قایمی خۆی دەزانی دەنگدانەوەی زۆری بە دوای خۆیدا هێنا لەو لێدانەدا دوو ئەمن و سێ سەرباز کوژران.

شەهیدبوونی حەمە نەگرەیی 1979/8/20

هێزەکانی هەرێمی یەک بەشداری کاریگەریان لە شەڕەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان کرد، حەمە نەگرەیی فەرماندەی کەرت لە هەرێمی یەک بە فەرماندەیی هێزێک لە دەوروبەری مەریوان بوو.

دەستەکەی حەمە نەگرەیی بە نارنجۆک هێرشیان کردە سەر ڕەبییەیەکی دوژمن لە دەوروبەری مەریوان ڕەبییەکە هاواریان لێهەستا.

حەمە نەگرەیی نارنجۆکێکی هەڵدا بۆ ڕەبییەکە کەوتە بەردەمی خۆی پارچەیەک لێیداو شەهید بوو.

بۆسە

مەفرەزەیەکی کەرتی (٢) هەرێمی (١) لە ١٩٧٩/٨/٢٤ لەسەر ڕێگای سەید صادق بۆسەیەکیان دانا و ئۆتۆمبێلێکی چەکداری گومرگ کەوتنە بۆسەکەوە لەئەنجامدا (٣) پۆلیس کوژران و ئۆتۆمبێلەکەش سووتا

مەفرەزەیەکی کەرتی (٢) هەرێمی یەک چوونە ناو شاری سەید صادق بە ئاربی جی و نارنجۆک ئەنداز لە ڕەبییەکانی ناو شاری سەید صادقیاندا

زیانی دوژمن

کوژرانی دوو سەرباز

بریندار‌بوون (٣) سەربازیتر

لێدانی مەرکەزی ناحیە

مەفرەزە هاوبەشەکانی هەرێمی (١) لە ١٩٧٩/٩/١ بە ئاربی جی و نارنجۆک ئەنداز لە ڕەبییەی سەر مەخفەری مەرکەزی ناحیەی سیروانیاندا

زیانی دوژمن کوژرانی (٣) سەربازبوو.

مەفرەزەیەکی کەرتی شەهید دلێری سەربە هەرێمی یەک لە ١٩٧٩/٩/١٤ بەئاربی جی لە ڕەبییەی ملەی نەڵمەی ناو پارێزیاندا و ڕەبییەکە گرپگرت، زیانی دوژمن کوژرانی ئەفسەرو سەربازێک بوو، هەمان مەفرەزە بە ئاربی جی لەڕەبییەیەکی کەوڵۆسیانداو ڕەبییەکە گرپگرت.

مەفرەزەیەکی کەرتی شەهید دلێری سەربە هەرێمی یەک لە ١٩٧٩/٩/٢٣ بە ئاربی جی لە مەفرەزەی بناوە سووتەیاندا و پێنج سەربازیان کوشت.

مەفرەزەیەکی هەمان کەرت لە ١٩٧٩/٩/٢٥ بە ئاربی جی و نارنجۆک ئەندازە لەسەیتەرەی شێخ قاسمی پێنجوێنیاندا و دوو سەربازیان کوشت.

١٩٧٩/٩/٢٦ مەفرەزەیەکی هەمان کەرت بە ئاربی جی لە ڕەبییەی هەڵاڵەی ناوچەی پێنجوێنیاندا

بـــــرینداربـــوونی بـــلە کـــــۆیی 1979

بلە کۆیی یەکێک لە پێشمەرگە قارەمانەکانی هەرێمی یەک و دواتریش فەرماندە کەرتێکی دلێر بوو، ڕۆژی عارفەی جەژنی قوربانی ساڵی ١٩٧٩ لە نزیک کارێزەکەی سەید سادق بریندار بوو، بلە کۆیی کەوتە بۆسەی چەند چەکدارێکی ئیستخباراتەوە، پێش ئەوەی برایم تەقەیان لێبکات ئەوان تەقەیان لە برایم کردبو، بلە کۆیی (٩) فیشەک بەر قۆڵی ڕاستی کەوت دواتر بردیان بۆ چارەسەر.

ســـــووتاندنی کـــــتێبی عـــــەرەبی

لە ساڵی ١٩٧٩ پێشمەرگە و کادیرەکانی شارەزوور بەشێکی زۆر لە کتێبی عەرەبی خوێندنگەکانیان سووتاند، ئەم هەڵمەتی سووتاندنە لە گەرمیان و شوێنەکانیتریش تا ماوەیەک بەردەوام بوو.

لـە تـۆڵەی شەهیدان
حسـێن عـەلی دەڵـێنی و عـەلی مـەلا محـەمەد
1979/11/27

جاشەکانی هەڵەبجە لە ناو هاواردا هەر دوو پێشمەرگە حسێنی مەجیدی مەلا حامید و (عەلی دەلێنی) « عەلی مەلا محەمەد» یان شەهید کرد.

لە تۆڵەی حسێن و عەلی دەلێنی پێشمەرگەکانی ناوچە و هەڕێمی یەک بەرنامەی لێدانی جاشەکانی هەڵەبجەیان دارشت، پێشمەرگەکانیان بە سەر سێ قۆڵدا دابەشکرد.

ئەندامانی ناوچە بۆ لای کانی قوڵکە دانران بۆ سەر ماڵی ڕەشەی سالّح، غەفور دەرەشیشی، فەیسەڵی مەلا عەلی و چەند پێشمەرگەیەک بۆ ناو شار دانران بۆ ئەوەی ئەگەر هێزی دوژمن لە خوارەوە هات نەتوانێت بگاتە سەر ئەوان.

مەحموودی حاجی فـەرەج، لەتیفی حەمەی مەلا سابیر، کەمال شاکر، مەلا ڕەسوڵ و ژمارەیەک پێشمەرگە لە حەسەناوا‌وە هاتنە سەر ماڵی جاشەکان.

ئاربیجی و قازیفە دابەشکران، قازیفەیەک بە کەمال شاکر بوو، قازیفەیەک بە لەتیف بوو، ئاربیجیەک بە مەحموودی حاجی فەرەج بوو، مەلا ڕەسوڵ لە پێشەوە بوو ئەو ناوە هەمووی تەلبەند بوو، کلاشینکۆفەکەی قەمەی پێوەبوو تەلەکانی دەبڕی لە نزیک گەڕەکی پیرمحەمەد- شێخ سمایل.

پێشمەرگەکان هاتنە چەمەکەوە لە نزیک چەمەکە شەریفە سوور سێ فیشەکی لە دەست دەرچوو، حەریقەکە نزیک بوو لە نزیک حەریقەکەوە قازیفەو ئاربیجییان نا بە ماڵی جاشەکانەوە.

جاشەکان لە سەربانەکانەوە تەقەیان لە پێشمەرگە دەکرد زۆری پێنەچوو ناقیلە گەیشتە سەریان پێشمەرگەکان پاشەکشەیانکردوو گەڕانەوە ناقیلەکان تەقەی زۆریان لێکردن، پێشمەرگەکان یەکیان گرتەوە سەرکەوتووانەو بێ زیان گەڕانەوە.

دوای شەهید بوونی حسێن مەجید مەلا حامید، مەحموودی حاجی فەرەج

کرایە فەرماندەی مەفرەزەی سەربەخۆ، مەلا برایم کرایە فەرماندەی کەرت لە جێگەی شەهید حسێن، فەلاحی حەمە بۆر کرایە جێگری کەرتەکە مامۆستا شاهۆ گواسترایەوە بۆ هەورامان کرایە فەرماندەی کەرت، دوای ماوەیەک مەحموودی حاجی فەرەج لە مەفەرەزەی تایبەتەوە کرایە فەرماندەی کەرت.

شەهیدبوونی مەلا برایم کۆتایی ساڵی 1979

کەرتی یەکی هەرێمی یەک هاتنە تەپی سەفا چەند مەفرەزەیەکیتری لێبوو، مەفرەزەیەک لە ناو گەنمەکاندا خەوتبوون مەفرەزەیەک لە تەپی سەفا بوون، کەرتی یەکی هەرێمی یەک بە فەرماندەی مەلا برایم لە تەپی سەفای سەرەوە بوون.

بەیانی هەستان هێزێکی سەربازی گەمارۆی تەپی سەفایدابوو پێشمەرگەکان بڵاوەیانکرد تەقە دروست بوو.

لەو شەڕەدا دوو پێشمەرگە شەهید بوون

+ برایم حاجی ئەحمەد تریفەیی (مەلا برایم) فەرماندەی کەرت

+ تاهیر باقی پریسی

پێشمەرگەکانیتر دەرباز بوون

جیابوونەوەی بزووتنەوە

هەرێمی (١) بە لیژنە بەڕێوە دەبرا، شەوکەتی حاجی موشیر، محەمەدی حاجی مەحموود، حامیدی حاجی غالی دەستەی بەڕێوەبەری هەرێمی یەک بوون.

لە ساڵی ١٩٧٨ لە سەفەری سەختی هەکاریدا حامیدی حاجی غالی لە لایەن قیادە موەقەتەوە دەستگیر کرا.

لە نیوەی دووەمی ساڵی ١٩٧٩ بە دواوە شەوکەتی حاجی موشیر لە یەکێتی جیابووەوە، محەمەدی حاجی مەحموود کرایە فەرماندەی هەرێمی یەک ئەویش لە یەکێتی جیا بووەوە چووە ڕیزەکانی سۆسیالیست.

دەستەی هەڕیم

محەمەدی حاجی مەحموود	فەرماندەی هەڕیم
حەمە شیرەمەڕی	فەرماندەی کەرت
عومەر قاینەجەیی	فەرماندەی کەرت
حەمە ڕەش گرێزەیی	فەرماندەی کەرت
دلێر جاف	فەرماندەی کەرت
فەریدون حەمە سالّح	فەرماندەی کەرت

لێدانی ئیستخباراتی هەڵەبجە مانگی (1)ی 1980

خێزانی کەمال شاکر لە کەرکوک خۆیان پەنا دابوو کەمال شاکر هاتە هەڵەبجە و ناردی بە دوای خێزانەکەیدا ماوەی هەفتەیەک لە مالّی جەمالی حاجی حەمە سالّح عەبابەیلێیی مانەوە، مالّی جەمال نزیک سەربازگە بوو مەترسی لە سەر نەبوو، دوای هەفتەیەک مانەوە خێزانی کەمال شاکر گەڕانەوە کەرکوک، کەمال شاکر و حەیدەری حاجی عوسمان چوونە مالّی عەبدوڵلّای شێخ ڕەئوف مامۆستا پشکۆش هاتە ئەوێ.

بۆ ڕۆژی دوایی لە بەردەم قوتابخانەی عەبابەیلێوە دوو دوو مەسافەیان وەرگرت و چوونە کانی شێخ لەوێوە بۆ کانی عاشقان چوونە مالّی شێخ عەبدولڕەحمان شێخ ئەحمەد، شێخ عەبدولڕەحمان فازیل شەمێرانی لە گەڵدا ناردن تا سەرا ڕێیان نیشان بدات.

لە کۆڵانی تەنگەوە ڕۆیشتن نەیانزانی پۆلیس لە جێ مالّەکانی حەسەن بەگدایە، کەمال شاکر پێشمەرگەکانی دابەشکرد، تۆفیق و حەیدەری دانا تەقە لە حەدیقەی شەعب بکەن نەوەکو کەمین لەوێ هەبێت، شێخ عەلی و چەند پێشمەرگەیەک بەرەو

مالّی ئەحمەدی مرادخان لە سەرەوە مامۆستا پشکۆو کەمال شاکرو لەتیف و چەند پێشمەرگەیەک مانەوە بۆ ئیستخبارات، سێ ئیستخبارات تەنەکەیان دانا بوو ئاگریان کردبووەوە، کەمال شاکر بە لەتیفی ووت تۆ ئەو سیانە بکوژە، لەتیفی حەمەی سابیر تەقەی لێکردن هەر سێکیانی خست.

کەمال شاکر ئاربیجییەکی نا بە ئیستخباراتەوە هەشت کەسی لە ناو ئیستخباراتدا کوشت یەکێکیان (نائب زابت) بوو لە سالّی (١٩٧٦)ەوە ئازاری خەڵکی هەڵەبجەی دەدا ، کەمال شاکر کە ئاربیجییەکەی تەقاند دەستی درزی برد ئـازاری زۆری پێگەیشت.

لە گەڕەکی سەرای کۆن عەلە خڕەو چەند پێشمەرگەیەکیتر کەمین بوون یەکیان گرتەوەو چوونە باوە کۆچەک چارەسەریان بۆ دەستی کەمال شاکر کرد لەوێوە چوونە چنارەو مۆردین.

شـــــەهیدبـــــوونی دوو پـــــێشمەرگە
1980/1/30

کاتژمێر ١٠ی بەیانی ڕۆژی ١٩٨٠/١/٣٠ تەقە لە قلرخ دەستیپێکرد دوو پێشمەرگەی هەرێمی یەک بە نەهێنی لە ناو دێی قلرخ مابوونەوە زمانیان لێدابوون، هێزێکی دوژمن چووە سەریان و تەقە دەستیپێکرد، هەر دوو پێشمەرگەکە تا دوا هەناسە شەڕیانکرد دوای شەڕێکی قارەمانانە هەردووکیان شەهید بوون.

١/ شەهید سدیق حەمەدەمین (سدیقی خەلیفە)

٢/ شەهید ڕەزا ڕۆستەم (دلێرە بچکۆل)

شـــــەهید کـــــردنی دلـــــێرە بـــــچکۆل
1980

قیادە موەقەتە چـواردەوری مەفرەزەیەکی (تایەری حاجی عەزیز) یانگرت، مەفرەزەکەی یەکێتی کەموو، چەکدارەکانی قیادە موەقەتە زۆر بوون مەفرەزەکەی یەکێتی پاشەکشەیانکرد دلێرە بچکۆل کەوتە دەستی قیادە موەقەتە.

قیادە موەقەتە داوایـان لە دلێر کردبوو قسە بە مامجەلال بڵێت بـەڵام دلێر

ووتبووی مامجەلال گەورەیە- سکرتێرمانە ئامادەم بمکوژن بەڵام هیچ بە مامجەلال نالێم، چەکدارەکانی قیادە موەقەتە دلێرە بچکۆلیان گوللەبارانکرد.

ڕەبـــــــیەی تـــــەپە گـــــوڵان

هێزێکی هەڕێمی یەک لە شەوی ١٩٨٠/١/٣٠/٢٩ بە فەرماندەیی محەمەدی حاجی مەحموود هەڵمەتیان بردە سەر ڕەبیەی تەپە گوڵان، دوای چەند هەڵمەتێک بۆ سەر ڕەبییەکە محەمەدی حاجی مەحموود بریندار بوو ڕەبیەکەش نەگیرا.

شـــــــەهیدبـــــوونی عـــــەلی شـــــیعە

عەلی شیعە فەرماندەی مەفرەزە سەرەتاییەکانی شۆڕشی نوێ و یەکێک لە حەوت پێشمەرگە سەرەتاییەکەی شارەزوور- سورێن لە ١٩٨٠/٤/٢٩ لە شەڕی ٢٤ ڕۆژەی سنەی خوێناوی شەهید کرا.

عەلی شیعە یەکێک لەو پێشمەرگانەی ڕێی هەکاری بوو ماوەیەکی زۆر لە زیندانەکانی قیادە موەقەتەدا لەگەڵ حامیدی حاجی غالی، شێخ عەلی، ئازاد هەورامی بەند کرابوو.

ئەو کاتەی لە زیندانی قیادە موەقەتە بوو لە ڕێگەی ڕادیۆیەکەوە کە تایەری عەلی والی بەگ بۆی جێهێشتبوون ئاگاداری ڕووداوەکانی ناوەوەی ئێران و ڕۆژهەڵاتی کوردستان بوو، لەو کاتە شاری سنەش ڕاپەڕیبوون عەلی شیعە لە زیندانداً دەیووت ئێستە لەوێ نەبم بە کڵاشینکۆفێکەوە بەرگری بکەم قیروسیا با دەبابە بێت بە سەرمداو لە پێناوی خەڵکی سنەدا شەهید بم، دوای ئازاد بوونی لە زیندانی قیادە موەقەتە و لە ١٩٨٠/٤/٢٩ لە ناو شاری سنەدا شەهید بوو.

عەلی شیعە لە بێساران لە دایک بووە دواتر چوونە شاری سنە و لەوێ ژیاوە، دواتر هاتووەتە باشووری کوردستان ئەو عەشقەی بۆ شاری سنە بەشێکی پەیوەندی بە ڕووحی شۆڕشگێڕانەی عەلی شیعە و بەشێکیتری پەیوەندی بە زێدی منالێییەوە هەبوو.

شـــــــەڕی خـــــــۆشناوەتـــــــی چـــــیوەی خـــــــواروو

سەرکردایەتی «ی ن ک» داوای لە هەڕێمی یەکی هەورامان- شارەزوور کرد بچنە ناوچەی خۆشناوەتی- دەشتی هەولێر.

ناوچەکە پڕبوو لە کێشە هەندێک دەستەو تاقمی چەکدار خەڵکیان هەراسان کردبوو، هەڕێمی یەک بۆ پاڵپشتی هەڕێمی (٨) و ڕێکخستنەوەی ناوچەکە بەرەو دەشتی هەولێرو خۆشناوەتی بەڕێکەوتن، لەگەڵ گەیشتنیان دەستیانکرد بە گەڕان بە دێیەکاندا.

بـــــــەرەو چـــــــیوەی خـــــــواروو 1980/6/10

هێزەکەی هەڕێمی یەک بە فەرماندەیی محەمەدی حاجی مەحموود بە سواری شـەش جێپ و مەکینەیەک بـەرەو چـیـوەی خـواروو ڕۆیشتن گەیشتنە دارو شەخسەکەی چیوەو تەقەیان لێکردن پێشمەرگەکان لە جێبەکان دابەزین، بلە کۆیی، دلێر جاف، ساڵە پوقەیی هێرشیان کردە سەر چەکدارەکانی سلێمان بێڕێژی، دلێر جاف بریندار بوو.

محەمەدی حاجی مەحموود لە ڕێی بێتەلەوە پەیوەندیکرد بە پێشمەرگەکانی پێشەوە بلە کۆیی وەڵامی دایەوە ووتی کاک دلێر زۆری تینووە محەمەدی حاجی مەحموود ووتی ئێستا ئاوتان فریا دەخەم[٢].

محەمەدی حاجی مەحموود گەیشتە لای پێشمەرگەکانی پێشەوە ئاربیجیەکی لە دارو شەخسەکەی چیوەی خواروا کە چەکدارەکانی سلیمان بێڕێژی لێبوو، سلیمان بێڕێژی و چەکدارەکانی ڕایانکرد، کوژراوو برینداریان هەبوو، لەو شەڕەدا عومەر

---

٢ نەهێنی نێوانیان وابوو ئەگەر پێشمەرگەیەک بریندار بوو لە بێتەلدا بڵێن تینوویەتی یان زۆری تینووە.

گامێش تەپەیی شەهید بوو «٩» پێشمەرگەش بریندار بوون.

هـــــاتنەوە بـــــۆ شـــــارەزوور

دوای ئەوەی هەڕێمی یەک بە فەرماندەیی محەمەدی حاجی مەحموود چوونە دەشتی هەولێرو خۆشناوەتی و لە ڕۆژی ١٩٨٠/٦/١٠ لە چیوەی خواروو لەگەڵ چەکدارەکانی سلەیمان بێرێژی تووشی شەڕ بوون و عومەر گامێش تەپەیی شەهید بوو گەڕانەوە شارەزوور.

لەگەڵ گەڕانەوەیان بۆ شارەزوور تۆپێکی «١٢٠» یان لە سەرکردایەتییەوە لەگەڵ خۆیان هێنا.

تۆپەکەیان لە گوڵەخانە دانا گوللەیەکیان تەقاند شوێنی مەبەستی نەپێکا، لەگەڵ تەقاندنی گوللە تۆپەکە دوژمن تۆپبارانی دەستپێکرد.

پایزی ساڵی ١٩٨٠ قیادە موەقەتە هاتبوونە گۆڕە شێر تا پەلاماری سەرکردایەتی یەکێتی بدەن، سەرکردایەتی داوای تۆپەکەی کردەوە، تۆپەکەیان بە شێخ عەتا کەوڵۆسیدا ناردەوە سەرکردایەتی.

ســـــــیامێـــــو

ڕۆژی ١٩٨٠/٨/٨فڕۆکەکانی دوژمن پەلاماری سیامێوەیاندا و هێزیان دابەزاند لەئەنجامدا ٧ کەسیان دەستگیرکرد چاویان بەستنەوە و گوللەبارانیانکردن.

چـــــالاکی نـــــاو شـــاری پـــێنجوێن 1980

مەفرەزەیەکی کەرتی ٤ و کەرتی ١١ هەڕێمی یەک و لیژنەی ناوچەی پێنجوێن لە مانگی ١٩٨٠/٨ چوونە شاری پێنجوێن و چەند چالاکییەکیان ئەنجامدا

مەفرەزە هاوبەشەکە چەند کەسێکی لادەر لە ڕێبازی شۆڕشیان دەستگیر کرد دوای ئامۆژگاری بە کەفالەت ئازادیانکردن، هەروەها دوو فەرمانبەری میسریان دەستگیرکرد دوای ڕوونکردنەوەی ڕێبازی شۆڕش ئازادیانکردن مەفرەزە هاوبەشەکە تیوتایەکی حکومیان سووتاند کە ژمارەکەی (١٥٨٢١) بوو

دوای ئەنجامدانی ئەو زنجیرە چالاکییە مەفرەزە هاوبەشەکەی هەرێمی ١ و لیژنەی ناوچەی پێنجوێن بۆسەیەکیان لەناو شاری پێنجوێن دانا و هێزێکی سەربازی دوژمن کەوتە بۆسەکەوە

زیانی دوژمن کوژرانی ٧ سەرباز و بریندارببوونی ٥ سەربازیتر

شـــــــەڕی مـــــــــۆریاس

هێزێکی ڕژێمی عێراق لە ڕۆژی ١٩٨٠/١٢/٧ پەلاماری هێزێکی هاوبەشی کۆمیتەی سەرکردایەتی و سێ مەفرەزەی هەرێمی یەکی دا لەناو دێی مۆریاس

هێزەکەی کۆمیتەی سەرکردایەتی و هەرێمی یەک لە ئاوایی مۆریاس چوونە دەرەوە و لەدامێنی گردەکانی مۆریاسەوە بۆ دوژمن پێهەڵگەڕانەوە شەڕێکی قورس لەنیوان پێشمەرگە و هێزی داگیرکەردا هەڵگیرسایەوە تا کاتژمێر ١٢/٣٠ دەقیقەی خایەند هێزی پێشمەرگە چەندین هەڵمەتیان بردەسەر دوژمن و زیانی گەورەیان پێگەیاندن، دوای سێ کاتژمێر شەڕ پێشمەرگەکان کشانەوە

زیانی دوژمن لەو شەڕەدا کوژرانی ئەفسەری فەرماندەی شەڕەکە وکوژران و بریندابوونی ٢٥ سەرباز بوو.

دوای زیانی گەورە لە دوژمن و کشانەوەی هێزی پێشمەرگە، هێزە پەلامارەرەکەی دوژمن چوونە ناو دێی مۆریاس و ڕک و کینەی خۆیان بە خەڵکی بێچەکی مۆریاس ڕشت . جەمیل ڕەمەزان خەڵکی دێی مۆریاس بوو لە دەرەوەی مۆریاس خەریکی دار بڕینەوە بوو بۆ ماڵەوە، جەمیل بە تۆپبارانی کۆپڕانەی دوژمن شەهید بوو، ئەو دارانەی بڕیبونیەوە تا ماڵ و منداڵی لەسەرمای زستان پێ بپارێزێ و ئاگردانی پڕ پشکۆکات هەر بەو دارانە ئاویان گەرمکرد بۆ شتنی تەرمەکەیی و بەخاکسپاردنی

هێزی دڕەندەی دوژمن خەڵکی مۆریاسیان کۆکردەوە لەناو خەڵکەکەدا سابیر حمە جەمیل خەڵکی دێیەکەیان جیاکردەوە بە بەرچاوی خەڵکەوە گوللە بارانیانکرد. هێزەکەی دوژمن کوپڕانە گوللە بارانی خەڵکی دێیەکەیان دەکرد، لەئەنجامی گوللە بارانداا مامۆستای دێی مۆریاس و دوو کچە خوێندکار بریندارببوون، بۆ ڕۆژی دوایی مامۆستاکەش شەهید بوو، دوژمن سێ ماڵی دێیەکەی سووتاند دوکەڵی سووتانی ماڵەکانی مۆریاس بەرزدەبوەوە بۆبن لوتی هەورەکان ئاهۆو ناڵە و هەناسەی خەڵکی مۆریاسی دەگەیاندە یەزدان

ساڵی 1981
گەرتنی نەوشیروان مستەفا
1981/1/5

دکتۆر کەمال شاکر، حەمەی حاجی سابیر، عومەری قالە گوڵباخ، حەمەی حاجی تۆفیق، مەحموود گەرمیانی لە دوو دێ بوون.

دکتۆر کەمال، حەمەی حاجی تۆفیق، عومەری قالە گوڵباخ لە پەرخ بوون.

حەمەی حاجی سابیر، مەحموود گەرمیانی لە بیوەک بوون.

حەمەی حاجی سابیر هات بە دوای دکتۆر کەمال و هەڤاڵانیدا ووتی با بچینە دۆستدەرە کاک نەوشیروان هاتووەتە ئەوێ، دەیەوێت چاوی پێمان بکەوێت، بەڵام کە گەیشتینە ئەوێ پێی مەڵێ کاک نەوشیروان هەر بە ناوی مستەفا بانگی بکە.

کەمال شاکر، حەمەی حاجی سابیر چوونە لای کاک نەوشیروان هاوڕێ کامەران، شەهابە سوور، حەمەی ئامۆزای حەمەی حاجی سابیری لە گەڵدا بوو، چوونە بیوەک لەوێ مانەوە.

محەمەدی حاجی مەحموود لە یەکێتی جیابووەوە پاڵی دابووە سۆسیالیست، حزبی سۆسیالیست هێزێکی بۆ پاڵپشتی محەمەدی حاجی مەحموود ناردبووە ناوچەکە بە نیاز نەبوون ناوچەکە هێزی یەکێتی لێبێت، پێیان وابوو هەر چەند پێشمەرگەیەک لە پەرخ و بیوەک هەیە.

کەرتێکی هەرێمی یەک بە سەرپەرشتی فەرەیدون حەمە ساڵح و جەلال کوڵکنی هاتبوونە بیوەک، هێزێکی حزبی سۆسیالیست کە ١٣٠ پێشمەرگە دەبوون ئەوانیش چوونە بیوەک، هێزەکەی یەکێتی حەوت کەسیان لە هێزەکەی حسک چەککرد.

نەوشیروان مستەفا لە بیوەک بوو، هێزەکەی یەکێتی و حزبی سۆسیالیست نەیانزانیبوو نەوشیروان مستەفا لە بیوەکە لەگەڵ دروستبوونی تەقەکاندا نەوشیروان مستەفا بیوەکی بەجێهێشت بەرەو دێیەکانی چەمی گەڵاڵ بۆ هۆزی خواجەو میرمام و ئەشکەوتان.

هێزەکەی هەرێمی یەک بە سەرپەرشتی فەرەیدون حەمە سالّح و جەلال کۆلّکنی چوونە پەرخ لەگەڵ کەمال شاکرو هەڤالّەکانیتر یەکیان گرتەوەو چوونە دۆڵی گەلاڵ.

کەمال شاکرو حەمەی حاجی تۆفیق لەگەڵ کاک نەوشیروان یەکیان گرتەوە چوونە دێی سلەیمانە لە دۆڵی گەلاڵ تا نانی بەیانی بخۆن، فیشەکێک لە دار بەڕوولەوە تەقی کامەران و کەمال شاکر چوونە دەرەوە، کامەران گوللەیەک بەر قاچی کەوت ، ووتیان کاک نەوشیروان نان مەخۆ وەرە دەرەوە کەمینە، لە مالّەکە هاتنە دەرەوە لە سەر شاخەوە سەدان گوللەیان پێوەنان، کەمال شاکر بە کاک نەوشیروانی ووت تۆزێک پێ هەڵگرە بگەینە قەڵای سرووچک کاک نەوشیروان تورِە بوو ووتی جەنابت پێ هەڵگرە کەمال شاکر ووتی لە بەر تۆمە.

جەلال کۆلّکنی، فەرەیدون حەمە سالّح لەگەڵ پۆلێک پێشمەرگە چوو بوونە قەڵای سرووچک، کاک نەوشیروان و پێشمەرگەکانیتر لە ناو قەدی شاخەکەدا مانەوە گوللەی هێزەکەی سۆسیالیست نەیدەهێشت بڕۆن، هاوەڵەکانی کاک نەوشیروان لە پەنا بەردێکی گەورەدا مانەوە، حزبی سۆسیالیست دەنگیان دەگەیشتە لای کاک نەوشیروان جنێویان دەدا بە مامجەلال و کاک نەوشیروان.

جـەلال کۆلّکنی، فـەرەیدون حەمە سالّح و هێزەکەیان لە قـەڵای سرووچک بەرگرییان دەکرد، کاک نەوشیروان، دکتۆر کەمال شاکر، حەمەی حاجی سابیرو ئەو پێشمەرگانەی لە گەڵیاندا بوون تا ئێوارە مانەوە.

هێزەکەی حسک گەڕانەوە میرمام، ئەشکەوتان هۆزی خواجە، کاک نەوشیروان لە بناری قەڵای سرووچک فیشەکێکی جیاکردبووەوە نیشانی کەمال شاکریدا ووتی ئەگەر بێنە سەرم ئەم گوللەیەم داناوە بینێم بە خۆمەوە.

بەیانییەکەی لە دێی سلەیمانە کامەران بە بریندارى کەوتە دەستی (حسک) لای ئەوان دەست بە سەر بوو.

نـــــــامەیەك بـــۆ تـــــایەری عـــــەلی والی

لە گـەرمـەی تـەقـەدا نـەوشـیـروان مستەفا بە کەمال شاکری ووت نامەیەک دەنووسم بیبە بۆ کاک تایەر، کەمال شاکر ووتی دەیبەم بەڵام من لە ژێر ئەم بەردە

بێمە دەرەوە ناکوژرێم، دەتوانم کاغەزەکە بگەیەنم، کاک نەوشیروان ووتی باشە بووەستە بزانین چۆن دەبێت.

دوای گەڕانەوەی هێزەکەی حسک لەگەڵ دنیا تاریک بووندا نەوشیروان مستەفا و هەڤاڵەکانی چوونە ماڵی حاجی عەلی لە دێی قەویلە، حاجی عەلی پێیوتن ئەرێ ئەو دەمە قاڵێیە چیبوو مەبەستی شەڕەکە بوو.

شەو لە قەویلە مانەوە، دکتۆر کەمال شاکر بە کاک نەوشیروانی ووت بۆ نەچین بۆ دەوروبەری مۆریاس کاک نەوشیروان ووتی بۆ، کەمال شاکر ووتی لە بەر کۆمەڵێک هۆ، لە بەر ئەوەی ئەوان زۆرن بۆ نانخواردن و زانیاری وەرگرتنیش بێت دێنە ئێرە، چوونکە دیلیان هەیە لە بەر ئەوەی کە نیشانی خەڵکی بدەن کە ئەوان بە سەر ناوچەکەدا زاڵن هەر دێنە ئێرە، ئێمە کەمین هێزەکانمان لە مۆریاسن.

کاک نەوشیروان نامەیەکی نووسی بۆ تایەری عەلی والی، (من بۆ ئاشتی هاتووم بۆ شەڕ نەهاتبووم لای خۆتانەوە هەوڵ بدەن ئەو شەڕە دروست نەبێت هەوڵی ئاشتەوایی بدەن).

کەمال شاکر کڵاشینکۆفەکەی لە ماڵی حاجی عەلی دانا بە دەمانچەیەکەوە ڕۆیشت نامەکەی بردوو چووە هۆزی خواجە شەو بە سەر کەمینی سۆسیالیستدا کەوت، دوای دەنگدان گوێی لە دەنگی ڕەئوفی خەلیفە سەعید بوو ووتی کەمال شاکرم کەوتووم بە سەر کەمینتاندا، ڕەئوفی خەلیفە سەعید ئەملاولای ماچکردوو ووتی تۆ ناکەویت بە سەر کەمیندا کەمال شاکر ووتی کاکە حەمەو کاک تایەر هەستێنە نامەیەکم بۆ هێناون[۳].

کاتژمێر دووی شەو بوو محەمەدی حاجی مەحموود، تایەری عەلی والی، مام ئاراس، قادر جەباری لە ماڵێکدا بوون هەستان لە خەو تایەری عەلی والی نامەکەی کاک نەوشیروانی بۆ خوێندنەوە، قادر جەباری هێرشیکردە سەر مامجەلال و نەوشیروان مستەفا ووتی مامجەلال دەمێکە میتە، دەمێکە ساواکە، کەمال شاکر بە قادر جەباری ووت من بۆ لای جەنابت نەهاتووم بۆ لای کاک تایەرو کاکە حەمە

[۳] نەوشیروان مستەفا لە کتێبی پەنجەکان یەکتر دەشکێنن نووسیویەتی کەمال شاکر نامەکەی بە کەسێکدا ناردووە بۆ تایەری عەلی والی، بەڵام کەمال شاکر دەڵێت ڕاست نییە خۆم نامەکەم بردووە

هاتووم من نامەیەکم هێناوە لە ئاشتیدا ئاشتی لە شەڕدا شەڕ کە ڕۆیشتمە دەرەوە حەز دەکەیت فیشەکێک بنێ بە تەوقی سەرمەوە، تایەری عەلی والی دەستیکردە ملی کەمال شاکرو ووتی تۆ لە سەر من حسابیت.

کەمال شاکر ووتی من نامەم هێناوە چ پێویست بەو قسانە دەکات بەرانبەر من بیکات، مام ئاراس ووتی ئێمە شەڕ لەگەڵ جەلالیدا ڕاناگرین کەمال شاکر ووتی ڕایدەگرن ڕایناگرن ئەوە پەیوەندی بە خۆتانەوە هەیە.

حەمەی حاجی مەحموود بە کەمال شاکری ووت هێزەکەتان لە کوێیە لە مۆریاسە، کەمال شاکر ووتی ئێتر، ووتی کاک نەوشیروان لە مۆریاسە، کەمال شاکر ووتی ئێتر.

کەمال شاکر ویستی سەرنجی ئەوان بەرێتە سەر مۆریاس تاوەکو نەزانن نەوشیروان لە قەویلەیە.

کەمال شاکر وەڵامی نامەکەی وەرگرتەوەو بەرەو مۆریاس ڕۆیشت، بەرەو قەویلە نەچوو تاوەکو گومان نەکەن کاک نەوشیروان لە قەویلەیە لە پشتی قەڵای سرووچک شوانێکی بینی کوڕی حاجی عەلی بوو پێیوت حەیوانەکان لەوێن شوانەکە ووتی بەڵێ، کەمال شاکر ووتی من دەبم بە شوان تۆ ئەم نامەیەم بۆ بەرە بۆ کاک نەوشیروان.

کەمال شاکر نامەکەی دایە شوانەکە، خۆشی نامەیەکی بۆ کاک نەوشیروان نووسی، قسەکانی قادر جەباری مام ئاراس حەمەی حاجی مەحموودی تیا نووسی.

کەمال شاکر دووربینێکی پێبوو لە سەر ڕێگای مۆریاس سەیری ناو قەویلەی دەکرد چاوەڕێ بوو تا شوانەکە وەڵامی بۆ هێنایەوە، لەگەڵ هێنانەوەی وەڵامی نامەکە قەرەبالّغیەک لای مالّی حاجی عەلی دروست بوو، کەمال شاکر بەرەو قەویلە ڕۆیشت محەیدین موانی بینی ووتی کاک نەوشیروان خۆی پێناساندین بە قەدرو حورمەتەوە ناردمان بۆ لای کاکە حەمەو ئەوان، کاک نەوشیروان بانگی برادەرانی حسکی کردبوو خۆی پێناساندبوون.

ڕاستی ڕووداوەکە ئەوەیە کاک نەوشیروان دوای وەڵامی نامەکەی تایەری عەلی والی خۆی بە برادەرانی حسک ناساندووە ئەوان ئەو هەلەیان قۆستۆتەوەو مامەڵەی دیل و گیراویان لە گەڵدا کردووە.

هۆکاری مامەڵە کردنی دەستگیرکراوو بەند کراو لەگەڵ کاک نەوشیروان بۆ ئەو دۆخەی هەڕێمی (١) و محەمەدی حاجی مەحموود و جیابوونەوەی لە یەکێتی دەگەڕایەوە واتە کۆنە قین بوو، ئەگینا کاک نەوشیروان نە دەستگیر کراوەو تاوەکو ناردنی نامەکە بۆ تایەری عەلی والی بەگ حزبی سۆسیالیست نەیانزانیوە کاک نەوشیروان لە ناوچەکەیە.

مەلا بەختیار، مامۆستا پشکۆو هێزێکی یەکێتی لە پەرخ بوون، کەمال شاکر چووە پەرخ چۆنیەتی ڕووداوەکەی بۆ مەلا بەختیار گێڕایەوە.

پێش ماوەیەک یەکێتی بەیانێکی لە سەر محەمەدی حاجی مەحموود دەرکردبوو بەیانەکان بە کەمال شاکر بوون لە هۆزی خواجە تووشی محەمەدی حاجی مەحموود بوو، ووتی خێرە، کەمال شاکر پێیووت بەیانم پێیە دژی تۆ دەیبەم بڵاوی دەکەمەوە حەمەی حاجی مەحموود ووتی یەک دوو بەیان بدە بە خۆم و بچۆ دابەشیبکە.

لە ڕاستیدا کاک نەوشیروان بە ویستی خۆی مەفرەزەکەی (حسک)ی بانگکردوو خۆی پێناساندن بەڵام مەحموودی حەمە تاتە، مام ئاراس، ڕەئوفی خەلیفە سەعید، کەریمی دادەمەنە ووتبوویان ئەگەر مامەڵەی دیلی لەگەڵ نەکەن ئەو هەموو غەدرەی لە ئێمە کردووە، ئێمە دەیکوژین و تەسلیم دەبینەوە.

چەکەکەی کاک نەوشیروان لە ژوورەوە هەڵواسرا بوو مەحموودی حەمە تاتە دەستی دابووە چەکەکەیی و بردبووی بە کاک نەوشیروانی ووتبوو تۆ میوانی لای ئێمە.

فازیل بەڕاک بەڕێوەبەری ئەمنی عام، عەلی والی بەگی باوکی تایەری ناردبووە (دەرە گوڵان) جوابی بۆ حسک ناردبوو نەوشیروانیان تەسلیم بکەن یان کارێکی وابکەن بکەونە کەمینی ئەوانەوە پارەیەکی باشیان دەدەنێ بەڵام تایەری عەلی والی بەگ ڕازی نەببوو.

حزبی سۆسیالیست داوایان لە یەکێتی کرد (١٠٠) تفەنگ و هەندێک داخوازیان هەیە جێبەجێی بکەن ئینجا نەوشیروان مستەفا بەردەدەین یەکێتی نە تفەنگی دایە حسک نە داخوازی جێبەجێکرد دوای ٣٢ ڕۆژ لە دەست بە سەر کراوی بە هاوکاری کاوەی شێخ لەتیف و خەلیفە ڕزگاری بوو گەیشتەوە دێی پەرخ پێشمەرگە لە خۆشیدا کردیان بە تەقە.

ژنێک لە ژنی دراوسێکەیانی پرسیبوو ئەو تەقانە چییە، ژنەکەش وتبووی یەژن مەسئولێکی زلیان بەلەسە بووە.

دەستەی نوێی هەڕێمی (1)

دوای ڕۆیشتنی محەمەدی حاجی مەحموود و گەڕانەوەی حامید حاجی غالی لە هەکاری و گۆڕینەوەی لەگەڵ ژمارەیەک دیلی قیادە موەقەتە و گەڕانەوەی کاک شەوکەت بۆ ڕیزەکانی (ی ن ک) هەڕێمی (١) لە لایەن دەستەیەکی سێ کەسی بەڕێوە دەبرا کە پێیان دەوت لیژنەی هەڕێم.

لیژنەی هەڕێم پێکهاتبوو

١- حامید حاجی غالی نوێنەری کۆمەڵە
٢- شەوکەت حاجی موشیر نوێنەری خەتی گشتی
٣- حاکم عومەر نوێنەری بزووتنەوە

کەرتەکانیش گۆڕانکاریان بە سەردا هات بەمشێوەیە:

١- مەحموودی حاجی فەرەج فەرماندەی کەرت
٢- غەفور دەرەشیشی فەرماندەی کەرت
حەمە هاواری جێگر
٣- مەحموود گەرمیانی فەرماندەی کەرت
ئەحمەد شاتوانی جێگر
٤- فەرەیدون حەمە سالّح فەرماندەی کەرت
جەلال کولّکنی جێگر

٥- حەمە ڕەش گرێزەیی فەرماندەی کەرت

ئەحمەد سەراوی جێگر و دواتر ئەحمەد شاتوانی کرایە فەرماندەی کەرتەکە

٦- ئازاد دەرەمیانەیی فەرماندەی کەرت

غەفورە جووجە جێگر، پێشتر تایەری حاجی عەزیز فەرماندەی کەرتەکە بوو، ئەم کەرتەش لە سنووری بەرزنجە بوو.

٧- مامۆستا شاهۆ فەرماندەی کەرت

دوای ماوەیەک هەندێک لەو هەڤاڵانەی جێگر کەرت بوون کرانە فەرماندەی کەرت.

سـەرجادەی دەربەندیخـان
شـەڕی ئـەحمەد بـارزانی
زسـتانی 1981

زستانی ساڵی ١٩٨١ هەڕێمی یەک بڕیاریاندا چالاکیەک ئەنجامبدەن جێگە دەستیان دیار بێت، مەحموودی حاجی فەرەج، مامۆستا شاهۆ حەوت پێشمەرگەیان هەڵبژارد.

کاتژمێر (١٠)ی بەیانی لە دێی ئەحمەد بڕنە بەڕێکەوتن بۆ دێی عازەبان، لە عازەبانەوە چوونە سەر جادەی دەربەندیخان بۆسەیەکیان دانا، بۆسەکەیان کرد بە دوو بەشەوە تا نزیک عەسر خۆیان مات کرد.

هێزێکی سەربازی کە پێکهاتبوو لە جێب قیادەیەک و ئیڤایەک کەوتنە بۆسەکەوە، پێشمەرگەکانی هەڕێمی یەک لێیاندان، لەو بۆسەیەدا (١٤) سەربازو ڕائید ڕووکنێک کوژران.

دوای ئەو بۆسە سەرکەوتووە گەڕانەوە ئەحمەد بڕنە، شەو لەوێ مانەوە لە بەر ئەوەی باران بوو کەمینیان دەرنەکرد.

دوژمن جاش و سەربازێکی زۆری کۆکردبووەوە چوار دەوری ئەحمەد بڕنەو شاخەکانیان گرتبوو.

بەیانییەکەی پێشمەرگەکان لە مزگەوتەکە بوون هێزەکەی دوژمن تەقەیان لێکردن ئەو کاتە زانییان چوار دەوریان گیراوە، بە شەڕ لە ئەحمەد بڕنە دەرچوون.

لەو شەڕەدا پێشمەرگەی قارەمان شێخ عەلی هەڵەبجەیی شەهید بوو، ژمارەیەک سەربازی هەڵاتوو لە ئەحمەد بڕنە بوون بە دەستی سەربازو جاش شەهید کران.

هـــــــــەڕێمی یـــــەك
کەرتـــــی ســـــێ

مانگی (٢) ی ساڵی ١٩٨١ کەرتی (٣)ی هەڕێمی (١) بە فەرماندەیی مەحموود گەرمیانی لە سەر ڕێگای سـەراوی سوبحاناغا بۆسەیەکیان بۆ دوژمـن دانـا و شەڕێکی گەورە ڕوویدا، دەستی بەزەبریان لە دوژمن وەشاند.

لە گرێزەوە ناقیلەیەک و چەند زیلێکی سەربازی هاتن بە هانای هێزەکەیانەوە، پێشمەرگەکانی کەرتی (٣) لەوانیشیاندا، ناقیلەکەو چەند زیلێکی سەربازیان سووتاند.

لەو شـەڕەدا دوژمـن زیانی زۆری بـەرکـەوت، پێشمەرگەی قارەمان سدیق حەسەناوایی شەهید بوو.

کـــــــەوتنە بـــــــۆسەی پـــــێشمەرگەوە

هێزێکی هاوبەش لەکەرتی ١،٢،٣ هەڕێمی یەک و مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٩) و مەفرەزەیەکی سەرکردایەتی لەسەر جـادەی گشتی سەید صـادق سلێمانی سەیتەرەیەکیان دانـا، ئۆتۆمبێلێکی زۆریـان ڕاگرت و قسـەیان بۆ خەڵکەکە کرد، لەکاتی کۆکردنەوەی خەڵکەکەدا هێزێکی دوژمـن بـەرەو پێشمەرگەکان هاتن و کەوتنە بۆسەوە، شەڕ لەنێوان پێشمەرگەو دوژمن (٣) کاتژمێری خایاند

زیانی دوژمن کوژرانی ئەفسەرێک و ٢٠ سەرباز و ئامر لیوایەک بە پلەی عەقید و ئەفسەرێک و دوو نائیب ضابط و ١٨ سەرباز بریندار‌بوون، ناقیلەیەک، ئیڤایەک، پیکابێکی دوژمن تێکشکێندرا. لەوشەڕەدا پێشمەرگەی قارەمان صدیق محەمەد شەهید بوو

بـــــەللـــوت
مـــــانگی 1981/3

پێشمەرگەکانی هەڕێمی یەک چوونە بەللوت لە گەرمیان، بلەکۆیی، حسێن خەلیفە، ساڵە پۆقەیی لە سەید خەلیل مانەوە.

جاش هاتنە سەید خەلیل، بلەکۆیی تەقەی لێکردن شەڕ دروست بوو، دوای

شەڕێکی نیو کاتژمێری لە سەید خەلیل پاشەکشەیانکرد چوونە تورکە نانیان خواردوو خەوتن، مامە عەزەی تورکی پیاوێکی بە تەمەنی کەواو سەڵتە لە بەر بوو تا بەیانی پاسەوانی پێشمەرگەکان بوو.

پێشمەرگەکانیتریش بە فەرماندەیی دلێر جاف لەگەڵ دوژمندا تووشی شەڕ بوون لە بەللوت هەر دوو لا یەکیان گرتەوەو بە سەلامەتی گەڕانەوە شارەزوور.

حـــــــــەمە قاشتـــــــی
مـــــانگی 1981/4

حەمە قاشتی ئۆتۆمبیلێکی بەرەو کانی کەوەو ئالان و حاسڵ فڕاند هێزێکی دوژمن دوایکەوتن، کەرتێکی هەرێمی (٥) قەراخ، هێزێکی حزبی سۆسیالیست، مەفرەزەکەی حەمە قاشتی ڕووبەڕووی هێزەکەی دوژمن بوونەوە، ئامر لیوایەک کوژرا.

کۆپتەر هاتە سەر ئاسمانی شەڕەکە، لە کانی بەردینە پێشمەرگەکانی حزبی سۆسیالیستی ئاگربارانکرد، سێ پێشمەرگە شەهید بوون ژمارەیەک هاوواڵاتی بریندار بوون.

شـــــــەڕی تالیـــــــار
مـــــانگی 1981/4

هێزی هەرێمی یەک لە تالیار لەگەڵ قیادە موەقەتە- پارتی تووشی شەڕ هاتن لەو شەڕەدا فەرماندەی دلێری هەرێمی (١) حەمەی حاجی تۆفیق شەهید بوو، حەمەی حاجی تۆفیق یەکێک لە فەرماندە کەرتەکانی هەرێمی (١) بوو.

شـــــــەڕی نـــــــۆدێ
بـــــــەهاری ســـــاڵی 1981

کەرتی (٦)ی هەرێمی (١) و بەشێک لە هەرێمی (٣) بە سەرپەرشتی کاک نەوشیروان لە چنگیان بوون، هێزەکە بە سەر دێیەکاندا دابەشکران، کەرتی (٦) ی هەرێمی (١) چوونە بزەینییان، هێزێک چوونە نۆدێ بەشێک لە چنگیان مانەوە، هێزێکی دوژمن هاتنە ناوچەکە.

لە بەرانبەر نۆدێ کۆنە ڕەبییەیەکی لێبوو کەمینی پێشمەرگە چووبوونە ئەوێ، سەر لە بەیانی هێزێکی گەورەی دوژمنیان بەدیکرد، پێشمەرگەکان شوێنەکەیان جێهێشت و داگەڕان بۆ مزگەوتەکەی نۆدێ، هێزی دوژمن چوونە شوێن کەمینەکە و تەقە دەستپێکرد.

هێزەکەی هەڕێمی یەک لەگەڵ مەفرەزەیەکی حزبی شیوعی گەیشتنە بەرزاییەکانی پشتی نۆدێ کاک وەهاب و هێزێک گەیشتنە سەر شاخ، کۆپتەر هاتە سەر ئاسمانی ناوچەکە، کاک وەهاب پێشمەرگەکانی ئاگادار کردەوە تەقە لە کۆپتەرەکە نەکەن، خۆتان پەنا بدەن چوونکە چەکی قورسی دژە کۆپتەرمان پێنییە.

نامیق پێشمەرگەیەک بوو لەگەڵ حامیدی حاجی غالی لە سەرکردایەتییەوە هاتبووە خوارەوە، کاوەی عەریف عەلی پێیوتبوو ئەو چەکەی کاک نامیق تەقە ناکات، نامیق ڕیزێک فیشەکی نا بە کۆپتەرەکەوەو کۆپتەر وروژاو ناوچەکەی بێژا.

هێزی دوژمن هاتە ناو دێ، شەڕ لە نێوان هێزەکەی دوژمن و پێشمەرگە دەستپێکرد، دوا پێشمەرگە کە لە نۆدێ مابووەوە دکتۆر نەبەز بوو تەقەی دەکرد، دکتۆر نەبەز دوای بەرەنگارییەکی کەمونە شەهید بوو.

دکـــــــــتۆرەکان

دکتۆر نەبەز لەو شەڕەدا شەهید بوو، پێشمەرگەیەکیتر کە یاریدەدەری پزیشک بوو بریندار بوو، کۆپتەر بە دوای دکتۆر قادرەوە بوو کە ئێوارە شەڕ تەواو بوو دکتۆر قادر بە هاوڕێکانی ووتبوو کوڕینا ئەم شەڕە شەڕی (صحە) بوو.

گـــــــرتنی ڕەبـــــیەی زەمـــــــەقی 1981/5/25

هێزێکی هەڕێمی یەک بە فەرماندەیی حامیدی حاجی غالی و بەشداری مامۆستا شاهۆ، جەلال کولکنی، فەلاحی حەمە بۆرو چەند فەرماندەو پێشمەرگەیەکیتر دەستیان بە سەر ڕەبییەی زەمەقیدا گرت کە (١٢) جەیشی نا شەعبی تیا بوو.

پێشمەرگەکان چوونە ناو ڕەبییەکە چاوەڕێ بوون تا پاسەوانەکە گۆڕا، لەگەڵ گۆڕینی پاسەوانەکەدا پێشمەرگەکان چوونە ناو ڕەبییەکەوە.

لە کاتی چوونە ناو ڕەبییەکەدا یەکێک پەلاماری تفەنگیداو بوو بە تەقە، لە ١٢ جەیشی ناشەعبی (١١) یان کوژران ئەویتر بە دیل گیرا دواتر بووە پێشمەرگە.
١٢ چەک دەستکەوت بوو
مامۆستا کەریم بریندار بوو

بـــــــامۆك - هـــــــــەڵەبجـــــــە
شـــــەوی 1981/6/2/1

مەفرەزەیەکی کەرتی هەورامانی هەرێمی یەک هاتنە خـوارەوە بۆ هەڵەبجە چالاکییەک ئەنجام بدەن پێش ئـەوەی بگەنە هەڵەبجە لە ڕێگەی بامۆک کەوتنە کەمینەوە (هێمن عەلی مەجید) پێشمەرگەی هەرێمی یەک بریندار بوو بە بریندارى تا دوا فیشەک شەڕی لەگەڵ جاشدا کرد، نارنجۆکەکەشی تەقاندەوە، دوای نەمانی فیشەک کەوتە دەستی جاشەکان، بردیانە ئیستخباراتی هەڵەبجە لەوێشەوە بۆ نەخۆشخانە.

لە نەخۆشخانەی هەڵەبجە ڕەشەی ساڵح چوبووە سەری قسەی لە گەڵدا بکات هێمن تفی کردبووە ناوچەوانی ڕەشەی ساڵح.

دوای تیمار کردنی بردیانەوە ئیستخبارات، هەواڵ گەیشتە هەرێمی یەک هێمن بە ئیسعاف دەگوازنەوە سلێمانی، مەفرەزەیەکی پێشمەرگەیان نارده سەر ڕێگەی گردە نازێ- سەید سادق تا ئیسعافەکە بووەستێنن و هێمن ڕزگار بکەن، مەفرەزەکە چەند دەقیقەیەک دواکەوتن کە هاتنە سەر جادە ئیسعافەکەیان بینی دەرچوو فریای نەکەوتن.

دارا شۆفێری ئیسعافەکە بوو ئیستخبارات لە گەڵیدا سەرکەوتبوو دەمانچەیان خستبووە سەر سەری دارا نەیانهێشتبوو بووەستێت، کە ئیسعافەکە نەوەستا پێشمەرگە تەقەیان لێکرد هێمن لەوێدا گوللەیەکیتری بەرکەوت، دوای ماوەیەک

مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی لەتیفی حەمەی مەلا سابیر هاتنە هەڵەبجە بۆ بردنی شۆفێری ئیسعافەکە، دارا بە ئیسعافەکەوە لە ناو بازاڕی هەڵەبجەدا بوو گرتیان و لەگەڵ ئیسعافەکە بردیان.

بـــــــۆسەی حـــــــسک

دوای گرتنی داراو بردنی ئیسعافەکە وێستیان بڕۆن بۆ شارباژێڕ لە ڕێگە کەوتنە بۆسەی حزبی سۆسیالیست، لەو بۆسەیەدا عەبدوڵڵا هەڵەبجەیی شەهید بوو، پێشمەرگەکان کەوتنە دەستی حسک و دیلکران، ئیسعافەکەیان بردە سورێن، دواتر ئیسعافەکە بە دەستی پێشمەرگەکانی یەکێتی سووتێندرا.

شـــــــەهیدبوونـــــی عـــــــەبدوڵڵا

عەبدوڵڵا نیوەڕۆ لە مۆردین بووە پێشمەرگە شەوەکەی لە بۆسەی «حسک»دا شەهید بوو تەنها ڕۆژێک پێشمەرگە بوو.

لەتیفی حەمەی مەلا سابیر و ئەو پێشمەرگانەی لە گەڵیدا بوون لای حسک بەند کران هەتا شەڕی ڕەزڵە.

لە شەڕی ڕەزڵەدا هێزەکانی بەرەی جود شکان و هەڵاتن، لەتیفی مەلا سابیر لە دەست حسک ڕایکردو گەڕایەوە حاجی مامەند.

لـــــــێدانی مـــــــەفرەزەی زەمـــــەقی 1981

لەشەوی ١٩٨١/٦/٢١/٢٠ دەستەیەک لە پێشمەرگە قارەمانەکانی هەڕێمی یەک و لیژنەی ناوچەی هەڵەبجە دەستیانگرت بەسەر مونەزەمەی زەمەقی حزبی بەعس لە ئۆردوگای زۆرە ملێی زەمەقی لە دەستبەسەرداگرتنی مونەزەمەکەدا بەرپرسی مونەزەمە و چوار چەکداری بەکرێگیراو کوژران و چەند چەکداریکەش بەدیلگیران

دەستکەوتەکان (٦) کلاشنکۆف و یەک دەمانچەی قادسیە پێشمەرگەیەکیش بریندارببوو

نـــــــێوان گـــرێزەو کـــــانی ســـــپیلکە مـــــانگی 1981/7

مەفرەزەیەکی هەڕێمی یەک بە فەرماندەیی حەمە ڕەش گرێزەیی لە سەر ڕێگای گرێزە کانی سپیلکە بۆسەیەکیان دانا دوو عەرەبی جزداشە لە بەر کەوتنە بۆسەکەوەو دەستگیریان کردن.

مەفرەزەکەی هەڕێمی یەک ئۆتۆمبێلێکی زۆریان وەستاند، پاسێک لە دووڕەوە وەستا بوو پێشەوەی هاوولاتی تیادا بوو، لە ناو پاسەکە سەربازێک دابەزی فیشەکێکی تەقاند، پێشمەرگەکان تەقەیان لێکردو کوشتیان، سەربازێکیتر دابەزی ئەویشیان کوشت، سەربازێکی کورد دانەبەزی بریندار بوو ووتی مەمکوژن کوردم ئەویان نەکوشت، دوا کەس ئەفسەرێک دابەزی بەرەو گرێزە ڕایکرد تەقەیان لێکردوو کوشتیان.

هێزێکی دوژمن بە پشتیوانی دەبابە بەرەو ڕووی پێشمەرگەکان هات، پێشمەرگەکان چەکەکانیان کۆکردەوەو پاشەکشەیانکرد، هێزەکەی دوژمن سەربازە کوردەکەیان کوشت.

کـــــەرتی (1) هـــــەڕێمی (1)

هاوینی ١٩٨١ هێزێکی هەڕێمی یەک چوونە ناو شاری هەڵەبجە، جەیشی ناشەعبییەک لە ماڵەوە بوو چوون دەستگیری بکەن بەڵام لە سەر جێگە کەوتبوو دەستگیریان نەکرد، هەر ئەو شەوە لە ناو شاری هەڵەبجەدا بە ئاربیجی لە ئیستخباراتی هەڵەبجەیاندا.

پێشمەرگەکان لە ناو شاردا مانەوە تا کاتژمێر (٢)ی شەو چوونکە هێزەکانی دوژمن کەمینیان دادەنا تا کاتژمێر (٢)ی شەو پێشمەرگەش لە ناو شاردا دەمانەوە تا کاتی هەڵگرتنی کەمینی دوژمن دواتر دەگەڕانەوە.

ئەو شەوە لە کاتی گەڕانەوەدا لەگەڵ پێشمەرگەکانی حزبی شیوعی لوتیان بوو بە لووتی یەکەوە، دوای یەکتر ناسین زانییان ئەو جەیشی ناشەعبییەی ئێوارە لە بەر نەخۆشی دەستگیریان نەکرد حزبی شیوعی دەستگیری کردووە.

شـــــەهیدبوونی عـــــوسمان کـــــوڵکنی

1981/8/18

بەردەم ناوچەی هەورامان شارەزوور شەڕی لایەنەکانی تیادا بوو، قیادە موەقەتە ڕێگایان لە پێشمەرگەکانی یەکێتی دەگرت، بۆسەیان بۆ دادەنان، شەڕیان پێدەفرۆشتن لە ماوەی ساڵانی ١٩٧٧ تا (٨٤) چەندین پێشمەرگەی یەکێتییان شەهید کرد.

هێزێکی هەڕێمی یەک چوونە شیرەمەڕ، سەر لە بەیانی کەمینیان دەرکرد، بەڵام کەمینەکەی هەڕێمی یەک کەوتە کەمینی قیادە موەقەتەوە، لەو کەمینەدا عوسمان کوڵکنی فەرماندەی مەفرەزە شەهید بوو عومەری حاجی مەحموود بریندار بوو.

شـــــــــەڕی نـــــــــاوگردان
1981/8/22

ساڵی ١٩٨١ هێزێکی پارتی بە سەرپەرشتی جەمالی مەلا عەلی هاتنە شارەزوور بە دێیەکاندا دەگەڕان.

کەرتی ئەحمەد شاتوانی- مەحموود گەرمیانی لە سنووری سواری و کەوچک تاش بوون، هێزەکەی پارتی زۆر بوون هێزەکەی یەکێتی کەم، هێزەکانی یەکێتی کۆبوونەوە.

کەرت و مەفرەزەکان:

+ فەریدون حەمە ساڵح
+ مەحموودی حاجی فەرەج
+ غەفور دەرەشیشی
+ مەحموود گەرمیانی
+ جەلال کوڵکنی
+ ئەحمەد شاتوانی

هێزەکانی (ی ن ک) چوونە ناو گردان لەوێ دامەزران، هێزەکەی پارتی لە (٣) لاوە بێڕەشکە، دۆڵاش، ناوەڕاستی بێڕەشکەو دۆڵاش بە سێ ڕەتڵ هێرشیان هێنایە ناوگردان، شەڕ دوو کاتژمێری خایاند، شەڕێکی قورس و دەستەو یەخە دروست بوو هێزەکەی پارتی بەرەو بێڕەشکە شکان هێزەکەی یەکێتی دوایانکەوتن.

لەو شەڕەدا (٣) چەکداری پارتی بەدیل گیران، زەرەرو زیانی زۆریان بەرکەوت دوو پێشمەرگەی یەکێتی شەهید بوون، غەفور دەرەشیشی فەرماندەی کەرت، حەیدەری حاجی عوسمان جێگری کەرت، نیازی بریندار بوو.

شـــــــەڕی ڕەزڵـــــــــە
1981/9/18

بەرەی جود، تێکڕای لایەنەکانی بەرەی جود بە مەبەستی دەرپەڕاندنی هێزەکانی یەکێتی پەلاماری سەنگەرەکانی پێشمەرگەیاندا لە ڕەزڵە.

هەرێمی (١) و هەرێمی (٣) و بەشێک لە هێزەکانیتری (ی ن ک) بەرپەرچی پەلامارەکەی بەرەی (جود) یان دایەوە.

لە شەڕی ڕەزڵەدا کۆپتەری عێراق، هێزی ئاسمانی عێراق هاتنە سەر ئاسمانی شەڕەکە کۆپتەر لە هەر دوو لای دەدا، بۆردومانی سەنگەرەکانی بەرەی جودو سەنگەرەکانی یەکێتی دەکرد، بەڵام زیاتر سەنگەرەکانی یەکێتی بۆردومان دەکرد.

لە شەڕی ڕەزلەدا (١٠٠) پاسداری ئێرانی بەشدار بوون یەکێک لە پاسدارەکان بە دیل گیرا، لەو شەڕەدا هێزەکانی بەرەی جود خراپ شکان، حەمە ڕەش گرێزەیی فەرماندەی کەرت لە هەرێمی (١) شەهید بوو، عەزیز کوڵکنی، دلێر جاف، کامەران عوسمان بریندار بوون.

شـــــــەڕی قـــــــــاجر
1981/10/10

هەرێمی یەک لە ناو دەزگا جاسووسیەکانی دوژمندا خەڵکیان هەبوو، یەکێک لە دۆستەکانی شۆڕش لە ناو ئیستخباراتی هەڵەبجە نامەیەکی بۆ شەوکەتی حاجی موشیر و حامیدی حاجی غالی ناردبوو نووسیبووی چوار دەورتان گیراوە.

هەرێمی یەک لە گردی شەریف بوون، کەرتی (٥)ی هەرێمی (٣) هاتبوونە شـــارەزوور لـە نـاو گـردانـەوە چـوونـە قـاجـرو لـەگـەڵ هێزەکەی هەرێمی یەک یەکیانگرتەوە.

هێزەکەی هەرێمی (١) کە لە گردی شەریف بوون کرانە چەند بەشێک، بەشێک

لە گردی شەریف مانەوە بەشێک چوونە قاجر دوای ئەوەی شەڕ دەستپێکرد هێزەکەی گردی شەریف هاتنە لای هێزەکەی قاجر لەوێ یەکیانگرتەوە.

کاک شەوکەت بە پێشمەرگەکانی وت تا کاتژمێر (٤)ی بەیانی بە نۆرە بخەون، کاتژمێر (٤)ی بەیانی پێشمەرگەکانیان بە خەبەر هێنا.

بەشێک لە هێزەکەی کەرتی (٥)ی هەڕێمی (٣) لە دەوری ئاگرێک کۆببوونەوە، هێزەکانی دوژمن لە چەند لایەکەوە پەلاماری (قاجر)یاندا، لە ڕێگەی قەیەفەری بە قەراخی دارەکاندا نزیک (قاجر) بوونەوەو شەڕ لە نێوان هێزی پێشمەرگەو جاش و سەربازدا دامەزرا، تایەرە بچکۆل و نەبەرد دوو پێشمەرگەی کەرتی (٥)ی هەڕێمی (٣) بە سەربانێکەوە بوون بەرگری دلێرانەیانکرد تا هێزی پێشمەرگە دامەزران و هەڵمەتیان بردە سەر جاشەکان.

قاجر ئاوایيەکی تەخت بوو، خانووەکانی گڵ بوون گردێکی تورەکە ڕێژی هەبوو، پێشمەرگە قارەمانەکانی هەڕێمی (١،٣) لە ناو ماڵەکانی قاجرو دەورووبەری قاجردا سەنگەریان گرت و شەڕی کەم وێنەیان لەگەڵ داگیرکەردا کرد.

هێزەکەی هەڕێمی (٣) لە پێشەوە بوون، شەوکەتی حاجی موشیر لە ناو دێیەکەدا بوو تا کاتژمێر (٩)ی پێش نیوەڕۆ لە ناو قاجردا شەڕیانکرد دواتر پەڕینەوە بەری زەڵم، شەڕ تا دەمەو ئێوارەی خایاند، هێزێکی هەڕێمی (٥)ی قەرەداخ بە فەرماندەیی شێخ جەعفەرو مام ڕۆستەم لە شەڕی قاجردا ڕۆڵی بەرچاویان بینی.

شەڕ لە هەموو لایەکەوە بەردەوام بوو کۆپتەر بە سەر ئاسمانی ناوچەکەدا دەسووڕایەوە، هێزی پێشمەرگە خۆڕاگرو جەسوورانە بەرگریان دەکرد هێزەکانی دوژمن شپرزەو ڕووخاوو بەزیوو بوون لە بەردەم وڕەی پێشمەرگەدا.

پـــــــــەلی بـــــــی

ئازاد وەندەرێنی و جەمال وەندەرێنی لە بن داربییەکەدا دامەزرا بوون کۆپتەر بە سەر ئاسمانی شەڕەکەوە بوو ئازاد دەستی گرتبوو بە پەلە بییەکەوە سەیری کۆپتەرەکانی دەکرد ئەو پەلە بییەی دەستی پێوە گرتبوو شکاو کەوتە ناو جۆگە ئاوی ژێر دار بییەکە تا بن چەناگەی ئاو هات، هاواری لە جەمال کرد وتی وەرە

خوارەوە نەکوژرام بەڵام خەریکم دەخنکێم.

چـــــــەمی زەڵـــــــم

کۆپتەری جەنگی بە سەر ئاسمانی شەڕەکەوە بوو، ئەمیر بۆینی و حەسەن هەڵەبجەیی بە دەم تەقەوە چوونە چەمی زەڵم.

ئەمیرو حەسەن لە قەراخ چەمی زەڵم ڕاکشا بوون کۆپتەرێک هاتە سەریان هێندە نزیک و نزم بوو دەموچاوی یەکترییان دەبینی.

حەسەن خۆیدا بە سەر تفەنگەکەیدا چاوەڕێی هاڕینی دەکرد، کۆپتەرەکە ڕیزێک شەستیری نا بە شوێنەکەی حەسەنەوە گڕوو دووکەڵ لە دەوروبەری هەستا، حەسەن هەستیکرد پشتی قورس بوو وایزانی بریندارە کە سەری هەڵبڕی و تەماشایکرد ئەمیر پێدەکەنێت، حەسەن بە ئەمیری ووت بە چی پێدەکەنیت، ئەمیر ووتی دار بییەکەی سەرووتی بڕیوەتەوە کەوتووەتە سەر پشتت، شەستیری کۆپتەرەکە داربییەکەی بڕیبووەوە کەوتبووە سەر پشتی.

کـــــــــشەیەری

هێزی پێشمەرگە تا نیوەڕۆ لە ناو قاجردا مانەوەو شەڕیانکرد دۆشکەو کۆپتەرو تۆپخانەی قەیەفەری ناو قاجریان دەکێڵا، لە نیوەڕۆدا هێزی پێشمەرگە لە ناو قاجر کشانەوەو چوونە کشەیەری و چەمەکە.

کەرتی (٣) کەرتی (٤) هەرێمی (١) لە ناو کشەیەریدا مانەوەو دامەزران، دوژمن دەیان جار پەلاماری پێشمەرگەیدا دەهاتنە تەختاییەکەی نێوان قاجرو کشەیەری، پێشمەرگەکانی کەرتی (٣) و (٤) دەیان پەلاماریان تێکشکاند و نەیانهێشت بگەنە کشەیەری.

شەڕ بە سەرکەوتنی پێشمەرگەو شکاندنی دوژمن کۆتایی هات، هێزی پێشمەرگە بەرەو شارباژێڕ ڕۆیشتن.

لە شەڕی قاجردا (٣٣) جاش کوژران.

دوو پێشمەرگە بریندار بوون
١/ کاوە حەمە سالّح
٢/ حسێن ئالّیاوایی

لـــە پـــــەنای قـــــاجردا

پۆلێک پێشمەرگە لە قاجر بوون گوێیان لە تەقە بوو ڕۆیشتن بەرەو ڕووی شەڕەکە چوونە ناوگردان، (١٠) پێشمەرگەی قارەمانی (ی ن ک) بە فەرماندەیی مەحموودی حاجی فەرەج بەرەو دۆلّاش ڕۆیشتن.

کە لە ناوگردان دەرچوون دەبابە بەرەو ناوگردان دەهات تاوەکو پشتی قاجر بگرێت، تەقەیان لە ناوگردان کرد بە گوللەی دەبابە (ئەحمەد مام قادر) لە ناوگردان شەهید بوو.

ئەو (١٠) پێشمەرگەیە لە گردی شەریف لەگەلّ دوژمن کەوتنە شەڕەوە، دەبابەکان نزیک بوونەوە لە دۆلّاش تەقەیان لە پێشمەرگەکان کرد، (١٠) پێشمەرگە تەنها کلّاشینکۆفیان پێبوو شەڕی دەبابە بە کلّاشینکۆف نەدەکرا بۆیە بە گوێ چەمی دۆلّاشدا بەرەو ڕووبارەکە ڕۆیشتن ڕێگەکە هەمووی بێستان و گوڵەبەڕۆژە بوو بژوێن و چڕ بوو.

ڕەوە کۆپتەر هاتنە سەر ئاسمانی ناوچەکە سێ کۆپتەری جەنگی بەردەوام بۆردومانیان دەکرد، پێشمەرگەکان گەیشتنە نزیک پردی دۆلّاش، عەزیز کولّکنی هێشتا بڕینەکەی شەڕی ڕەزگەی ساڕێژ نەببوو قاچی کەوت بەلاداو شکا برایم و ڕزگار چوونە ژێر بالّی.

سێ دەبابە بەرەو ڕوویان هاتن، پێشمەرگەکان چوونە خوار پردەکەی دۆلّاش دەبابەکان تێپەڕین پێشمەرگەکان سوار تراکتۆرێک بوون چوونە ئیمامی زامن.

ئیمامی زامن قیادە موەقەتەی لێبوو، پێش ئەوەی پێشمەرگەکانی یەکێتی بچنە ناودێ ووتبوویان تەقەیان لێدەکەین، کەریمی عەبەی خاسە خەلّکی ئاوایی زامن بوو ووتبووی ئەگەر مالّ و منالّی من بکوژن تەقەیان لێبکەن، ئەوان لەو شەڕە دابڕاون کۆپتەر دەرفەتی نەداون ئەگینا پێشمەرگەی یەکێتی ئەوەندە بێ توانا نین لە شەڕ دوورکەونەوە.

پێشمەرگەکان چوونە ناو ئیمامی زامن نانیان خوارد، دوای نانخواردن کەریمی عەبەی خاسە بە مەحموودی حاجی فەرەجی ووتبوو لە دێیەکە دەرچن چوونکە قیادە موەقەتەی لێیە پێشمەرگەکان لە ئیمامی زامنەوە هاتنە دۆڵاش لەگەڵ هێزەکەی قاجر یەکیانگرتەوە.

شـــــەڕی کـــــانی ســـــپیلکە
1982/1/22

کەرتی چواری هەرێمی یەک لە کانی سپیلکە تووشی شەڕ بوون لەگەڵ دوژمن لەو شەڕەدا دوو پێشمەرگە بریندار بوون.

دوو ڕۆژ پێشتر لە ڕێگای خورماڵ ئیستخباراتێکیان گرتبوو دوای شەڕەکە بەرەو قەویلە ڕۆیشتن لەگەڵ هێزێکی حزبی سۆسیالیست لە یەکتری گۆڕان تەقەیان لە یەکتر کرد.

هێزەکەی کەرتی (٤) ئەو شەوە ڕێگەیان لێهەڵە بوو لە شاخێکەوە دەڕۆیشتن دوای ماوەیەک دەچوونە هەمان شوێن ئیستخباراتە دەستگیرکراوەکە بە نۆرە بریندارەکانی هەڵدەگرت تفەنگەکانی بۆ هەڵدەگرتن.

بەیان ئەنگووت شەبەقی دابـوو بـاران و بەفرو ڕەشـەبا بەیەکەوە دایانکردوو هەڵیانکردبوو لە دوورەوە ئاواییەک دەرکەوت چراکانی دەسووتان ئاواییەکە مۆریاس بوو.

جەلال کوڵکنی، تایەرو عەزیز کوڵکنی نارد دوو ووڵاخ بێنن بۆ بریندارەکان، عەزیزو تایەر چوونە ناو دێ خەڵک لە مزگەوت دەهاتنە دەرەوە دوای هەواڵپرسین کە زانییان پێشمەرگە بریندارییان هەیە ووڵاخیان ئامادە کـردوو بـەرەو ڕووی پێشمەرگەکان ڕۆیشتن.

خالید مۆریاسی لەگەڵ بریندارەکان ڕۆیشت بۆ نەخۆشخانەی حاجی مامەند (حەمە برا) یەکێک لە پێشمەرگەکان لە ڕێگا شەهید بوو، خەڵکی مۆریاس تەرمی حەمە برایان شۆردوو بەخاکیان سپارد.

جـەلال کوڵکنی ووتـی چی لـەم ئیستخباراتە بکەین عەزیز کوڵکنی ووتی

ئیستخباراتی چییە تفەنگەکانی بۆ هەڵگرتین، بریندارەکانی کردە کۆڵ ئەگەر پیاوی خراپ بووایە هەموومانی دەکوشت.

ئیستخباراتەکەیان ئازاد کرد ووتیان برۆ لە تازە دێ بڵێ حەمە برا شەهید بووە تەرمەکەی لە مۆریاسە، ڕۆژی دوایی کەسووکاری شەهید حەمە برا هاتن تەرمەکەیان بردەوە.

گـــــــرتنی ئـــــیستخباراتێـــــک (چـــــیا) مـــــانگی 1982/2

هێزێکی هەڕێمی (١) بە فەرماندەیی جەلال کوڵکنی لە سەر جادەی خورماڵ ئیستخباراتێکی عەرەبیان دەستگیر کرد ناوی چیا بوو دەمانچەیەکی تارقی پێبوو.

ئیستخباراتەکەیان هێنایە تازە دێ، حەمەی حاجی ئەحمەدی تازەدێ ووتی ئێمە هەموومان بە شەو پێشمەرگەین بە ڕۆژ جووتیارین.

ئیستخباراتەکە بە حەمەی ووت تۆم لە خورماڵ دیوە، پێشمەرگەکان بە گاڵتەوە ووتیان حەمە خوێنی خۆت کردە کاسەوە ئیتر ناوێریت بچیت بۆ خورماڵ.

حەمەی حاجی ئەو شەوە بوو بە پێشمەرگە، چیایان بردوو چوونە دێیەک ناوی دەق بوو حەمە، چیای برد بووە ناو گۆڕستانی دێیەکە پێیدەووت گۆڕێ هەڵکەنە بۆ خۆت و شایەدومانیش بێنە.

چیا کوڕی سەرۆک عەشیرەتێکی عەرەب بوو ڕەوانەی سەرکردایەتیانکرد لەوێ مامجەلال ئازادیکرد.

قـــــسە خـــــۆشەکانی پـــــێشمەرگایەتی

پێشمەرگایەتی هەر بە تەنها جەولەو شەڕو پێکادان نەبوو لە ناو ئەو شەڕوو بۆسەو ڕووداوانـەدا زۆر جار قسەی خۆش و نەستەق جێی خۆیان دەگرت و دەبوونە نەخش، بە جۆرێک لە دڵی خەڵک و پێشمەرگەدا دەچەسپان کە هەرگیز بیرناچنەوە، بە تایبەت قسە خۆشەکانی مەحموود گەرمیانی هەمیشە ئاو دەخەنە دەم دەڵێی نوقڵی ترش و شیرینن، ئەمانە چەند نموونەیەکن لە قسەی خۆش و

نەستەق.

بـــــــەدەل زایـــــــع

عەبە تەپە ڕەشی و پێشمەرگەیەک لە نێوان سەراوو کانی سپیلکە بۆسەیان دانابوو، پێشمەرگەکە بە عەبە تەپەڕەشی ووتبوو باشە چۆن بزانین کێ بەعسییە، عەبە تەپە ڕەشی ووتبووی هەر مۆری سووری پێوە بێت بەعسییە.

پێشمەرگەکە ناسنامەی لە هاوولاتییەک وەرگرتبوو هێنابووی بۆ لای عەبە تەپە ڕەشی ووتبووی چی نووسراوە ئەویش ووتبووی نووسراوە بەدەل زایع، پێشمەرگەکەش چوو بوو بە هاوولاتییەکەی ووتبوو (بەدەل زایع) یشت پێیە و داشنابەزیت، وایزانیبوو کە بە خەتی سوور نووسراوە بەدەل زایع ئیتر بەعسییە.

کابرا ووتبووی کوڕە بابە بەدەل زایع مانای ناسنامەکەم وون کردووەو تازەم کردووەتەوە بەعسی چی.

ســــــــەرجادەی ســــــــەراو

کەرتەکەی مەحموود گەرمیانی لە سەر جادەی سەراو بۆسەیەکیان دانابوو ئۆتۆمبێلی زۆریان ڕاگرتبوو ناسنامەیان لە خەڵک وەردەگرت.

یەکێک لەو کەسانەی ناسنامەیان لێوەرگرتبوو پۆلیس بوو لە مەرکەزی بیارە سەر بە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەش بوو.

پۆلیسەکە بە مۆڵەت دابەزیبوو لە مۆڵەتەکەی نووسرابوو (یومیا مساعدە لکونە خوش ولد) دوو ڕۆژ یارمەتی لە بەر ئەوەی کوڕی چاکە، مەحموود گەرمیانی پۆلیسەکەی گرت پێشمەرگەکان ووتیان ئەوە برادەری خۆمانە کۆمەڵەیە دواتر تووشی کێشە دەبیت لە سەری مەحموود گەرمیانی پێیووتن قەیناکە دوایی ڕەخنە لە خۆم دەگرم بیبەن لەو باخەدا بیبەستنەوە هەتا من دێم دوو سێ شوڵم بۆ ببڕن بۆ لێدانی مەحموود گەرمیانی چوار پێنج شووڵی تیا شکاند، ووتی ئەوە لە بەر ئەو خۆش وەلەدە لێمدایت ئەو خۆش وەلەدە بە خۆڕایی وەرناگیرێت.

عـــــەلە چـــــڵمە

لە یەکێک لەو دێیانەی شارەزوور پێشمەرگەیەک چوو بووە مااڵی پیرەژنێک، پێشمەرگەکە ئاربیجی پێبوو پیرەژنەکە لێیپرسیبوو ئەم چەکە چۆن دەتەقێت، پێشمەرگەکە گوللەیەکی ڕەبت کردبوو پەنجەی لێکێشا بوو ووتبووی ئاوا دەتەقێ، منااڵێکی مااڵکە کە شیرە خۆرە بوو لە دواوە بە گڕی ئاربیجیەکە گیانی لە دەستدا.

پێشمەرگەکانی شارەزوور دوو ڕۆژ پرسەیان بۆ منااڵکە دانا هەوڵیاندا سوڵح بۆ پێشمەرگەکە بکەن و پیرەژنەکە کێشەکە گەورە نەکات پیرەژنەکەش دەیووت دەچمە الی مامجەالل شکات دەکەم دەیووت ئەو کوڕەم بمایە کوڕێکی لێدەردەچوو شمشێری لە دەمی دێو دەدا ئیتر پیرەژنەکە ناخۆشی کردبوو مەحموود گەرمیانیش پێیووتبوو دانیشە پیرێژن سێ ڕۆژە لە تۆ دەپاڕێمەوە ئەم هەتیوە چڵمنەی تۆ چیبوو «عەلە چڵمە».

ســـــــمس

مامجەالل دەمانچەیەکی سمسی بۆ مەحموود گەرمیانی ناردبوو پێنج فیشەکی تیا بوو، مەحموود گەرمیانی ووتبووی گەواو باوکی وا هەیە بە «٣٠» فیشەک ناکەوێت، مامجەالل سمسی بۆ ناردووم.

کـــــــۆبوونەوەی تـــــاییەت

هەر کەسێک ببووایە بە پێشمەرگە و گومانیان لێی هەبووایە پێیان دەووت با بچینە ئەو پشتەوە کۆبوونەوەیەکی تایبەتمان هەیە لە گەڵت، مەحموود گەرمیانی ئەوەی بیستبوو کە چوو بوو بۆ پێشمەرگایەتی ووتبووی ئەوەی من بەرێت بۆ کۆبوونەوەی تایبەت یەکسەر دەیکوژم.

جـــــــــمێن

کاک نەوشیروان، مەحموود گەرمیانی بانگکرد بوو ووتبووی مەحموود بیستوومە جنێو زۆر ئەدەی بە خەڵک لەمەولا جنێو بە خەڵک مەدە.

کە هاتبوونە دەرەوە ئەحمەد شاتوانی ووتبووی لە قسەکانی کاک نەوشیروان بێتاقەت مەبە مەحموود گەرمیانی ووتبووی لە قسەکانی بێتاقەت نیم بەس لەوە بێتاقەتم بە جمێنی ئەوت جنێو، کوا من جنێو ئەدەم جمێن ئەدەم.

دکـــــــــتۆر و طـــب

لە سەید سادق گوللەیەک لە مەحموود گەرمیانی دابوو بریندار بوو، مەحموود گەرمیانی بڕوای بە دکتۆر نەبوو ئەیووت قابیلە گوللە بێت بێژێ سیپلکی لێرەدایە لێینادەم، ئەمە دڵیەتی لێرە لێینادەم گوللە کە لێت ئەیات چۆن بڕوات دەڕوات.

شەوێک کەوتبووە چاڵێکەوە شیشێک چوو بوو بە سمتیدا دکتۆر مەحموود چارەسەری بۆ کردبوو لە دوای ئەو چارە سەرەوە دەیووت ئیتر ئیعتراف دەکەم بە طب.

دێـــــی بـــەشی پـــــیرك

دێی بەشی پیرک لە سەر ئاوی سیروانە، پێشمەرگەکانی هەرێمی یەک چوون بارەگایەک دابنێن بە ڕۆژێک بارەگاکەیان دروستکرد بێ دەرگا و پەنجەرە، دەرگاکە پەردەیان پێداگرتبوو ژوورەکە تاریک بوو ئەبووایە کە چوویتە ژوورەوە کەمێک دانیشیت تا چاوت دەکرێتەوە.

کامەران عوسمان چووە ژوورەوە دانیشت لەتیفی حەمەی مەلا سابیر فەرماندەی کەرت لە سووچەکەی سەرەوە پاڵ کەوتبوو عەبدوڵڵای سلیمان بەگ و ئەکرەمی عەلی حەمە شەریف هاتنە ژوورەوە دانیشتن کاک (لەتیف) یان نەبینی دەستیانکرد بە زەمکردنی کە چاویان کرایەوە کاک «لەتیف»یان بینی، کاک لەتیف هەستا ووتی سەلاموعەلەیکوم تەواو بوون.

لـــــێدانی ئـــیستخباراتی هـــــەڵەبجە

1982

فاتیح مستەفا ئەمین و ئەکبەر یەناخی وەکو دەستەیەکی تایبەت لە ناوچەکانی هەڵەبجە، هەورامان، شارەزوور دەگەڕان.

سەرەتای ساڵی ١٩٨٢ فاتیح مستەفا و ئەکبەر یەناخی چوونە ناو هەڵەبجە و تەقەیان لە ئیستخباراتی هەڵەبجە کرد.

چەکدارەکانی ئیستخباراتی هەڵەبجە لە بەر ڕووناکی گڵۆپەکانی دیار بوون، مەخزەنێکیان پێوەنان و گەڕانەوە لە گەڕانەوەدا لە باوەکۆچەک چاویان بە مەحموودی حاجی فەرەج کەوت، فاتیح و ئەکبەر چوونە کەرتەکەی مەحموودی حاجی فەرەج، فاتیح کرایە فەرماندەی مەفرەزە.

لێدانی مودیری مونەزەمە
1982/7/17

حەڤدەی تەموزی ساڵی ١٩٨٢ پێشمەرگەکانی شارەزوور بۆسەیەکیان بۆ ئۆتۆمبێلی مدیری مونەزەمەی شارەزوور دانا کە ژمارەکەی (١٦٤) بوو.

کاتژمێر ٨:٣٠ دەقیقەی بەیانی ڕۆژی ١٩٨٢/٧/١٧ حەمە قاشتی و سێ پێشمەرگەیتر خۆیان لە بۆسە نا لە کاتژمێر ١١:١٥ دەقیقە ئۆتۆمبێلی مونەزەمەی باوە نوور دەرکەوت.

هەر چوار پێشمەرگەکەی شارەزوور چوونە سەر جادەو تەقەیان لە ئۆتۆمبێلەکە کرد، لە ئەنجامدا مدیری مونەزەمەو سێ چەکدار کوژران ئەوانیتریش بریندار بوون.

دوای لێدانی ئۆتۆمبێلەکە پێشمەرگەکان لە سیارەوە هاتنە خوارەوە چوونە ئەحمەد برنە، لە سەر حەوزی مزگەوتەکە دانیشتبوون مامۆستا شێخ جەمال مەلای ئەحمەد برنە هاتە لایان ووتی پەنێکتان ناوەتەوە ئێرە جێبهێڵن یەکێک لە لێپرسراوە گەورەکانی بەعستان کوشتووە کە مدیری مونەزەمەیە قائید فیرقە و ئامر لیواو سەربازێکی زۆر لە سەر جادەن دڵنیابن بۆ ئێرە و عازەبان هێرش دەکەن.

حەمە قاشتی
1982

حەمە قاشتی لە قەراغەوە دەگەڕایەوە لە ژێر پردی جادەیەک خەوت کاتێک بە ئاگا هات کاتژمێر ٨ی بەیانی بوو هاتە سەر جادەکە تەماشایکرد ١٢ کڕێکاری فەرمانگەی دارستان خەریکی درەخت هەڵپاچین بوون.

پێکابێکی حکومەتی هات حەمە قاشتی وەستاندنی کەسێک لە پێشەوە دانیشتبوو لەگەڵ شۆفێرەکە حەمە قاشتی سەرکەوت لە گەڵیان ووتی من جاشی زەڕایەنم ئەگەر بمگەیەننە زەڕایەن مەمنوون ئەبم، بە دەم ڕێگەوە گەیشتنە میردێ حەمە قاشتی میلی تفەنگی لێ هێنانەوە بەرەو زەلە ڕەشی بردن فەوجێک سەربازی لێبوو گەڕانەوە میردێ لەوێوە بۆ ئەحمەد بڕنە.

فەوجێک سەرباز بە دوای پیکابەکەدا هاتنە ئەحمەد بڕنە لەوێشەوە بۆ وازۆڵ، لە وازۆڵ بەو لاوە ڕێگەی ئۆتۆمبێل نەبوو حەمە قاشتی دوو مەخزەن فیشەکی نا بە ئۆتۆمبیلەکەوەو جێیهێشت، بەرەو بناری گوڵان سەرکەوت، هێزەکەی دوژمن گەیشتە گوڵان لەوێوە گەڕانەوە وازۆڵ پیکابەکەیان خستە سەر فلاتێک و بردیانەوە.

هەمان ساڵ حەمە قاشتی لە (بیرکێ)ەوە دەڕۆیشتەوە بۆ دیوی قەراخ گەیشتە دۆڵی بێ مەحکەمەو سێ ئیڤای سەربازی بە دوای یەکدا هاتن تەقەی لە هەر سێ ئیڤاکە کرد ماوەی کاتژمێرێک شەڕی لە گەڵدا کردن دواتر سەرکەوتە سەر شاخی مەحموودە ڕەش، دوژمن بە هاوەن و دۆشکە لە شاخەکەیدەدا.

هــەریّمـی دوو- کەرکوك

هـــــەڕێمی دووی کەرکوك

ناوچەکانی دووکان، پیرەمەگرون، قەڵا سێوکە، شێخ بزێنی تا دەگەنە شوان و کەرکوک

هـــــەرەسی شـــــۆڕشی ئـــــەیلول

هەرەس ئاهوو کەسەرو نەهامەتییەکی گەورە بوو، کاریگەری زۆری لە سەر دەروونی خەڵک دانابوو، بە پانتایی ناوچەکانی سەر زێ و خاڵخاڵان و کەرکوک تا دەگاتە لێوارەکانی سلێمانی، بە تێکڕاو سەرجەمی شاروشارۆچکەکانی کوردستان لە هەولێرەوە تا دهۆک غەمبارو ڕەش پۆش و چاو بە فرمێسکی دوای هەرەس بوون و لە چاوەڕوانی ژانی لە دایکبوونێکی نوێدابوون، ژانی شۆڕشی نوێی گەلی کوردستان.

لە بەر هۆبەو هەیوان و بەر بەڕۆچکەی مااڵندا، لە بەردەم سێبەرو سایەی مزگەوتەکاندا خەڵکی دۆش داماوو دڵشکاوو غەمبار بوون، شەن و کەوی دۆخی پڕ کارەساتباری هەرەسیان دەکرد، نقومی غەم و پەژارە و مەینەتی کەوتن و هەرەسی شۆڕشێکی چواردە ساڵەی پڕ چەک و چۆڵ بوون.

چـــــرپەکانی دەمـــــی هـــــەرەس

لە گەرمەی هەرەسی شۆڕشێکی چواردە ساڵ، شۆڕشی ئەیلول، لە ناو منداڵدانی هەرەسێکی ڕەش و تاریک، ئومێدی شۆڕشێکی نوێ ژان گرتبووی هەنگاو هەنگاو ساڵ و مانگ تێدەپەڕین و کۆرپەی شۆڕشی نوێش گەورەتر دەهاتە پێش چاو.

ڕێـــــکخستنەکانی کـــــۆمەڵە

لە ناو هەناوی شۆڕشی ئەیلول و لە ١٩٧٠/٦/١٠ دا کۆمەڵەی مارکسی لینینی لە دایک بوو وەکو پێداویستییەکی کۆمەڵگەی کوردەواری و وڵامدانەوەی

خواستەکانی قۆناغی خۆی، خواستی ڕێکخستنێکی پتەوی ڕەنجدەرانی بیرو بازوو، خواستی گرتنە دەستی جڵەوی شۆڕش و دەربازکردنی لە دەستی خێڵ و دەستەو تاقمی بەرژەوەند خواز، هێواش هێواش کۆمەڵە گەورەتر دەبوو فراوان دەبوو، ڕێکخستنەکان پەلوپۆی زیاتری دەهاویشت، لە سەر ئاستی عێراق و کوردستان ڕەگی زیاتری دادەکوتاو جێ پێی خۆی قایم دەکرد.

کۆمەڵە هەستی بە مەترسییەکانی ئەو دەمی کوردستان کردبوو، پێوابوو ئەمڕۆ یا سبەی ئەو شێوازە لە ڕێکخستن و پەیوەندی سیاسی بۆ درێژەدانی شۆڕش و ژیانی سیاسی زوو یا درەنگ هەرەس دێنێ، بۆیە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە، زاخاو دراو بە بیری پێشکەوتوخوازانە سازو ئامادەی دۆخی دوای هەرەس بوون.

سنووری دووکان- پیرەمەگرون تا دەگاتە سەر زێ و چەمی ڕەزان و کەرکوک، قوڵپی ئەدا، دەیان گەنجی ئازاو خوێن گەرم ئامادەی دەستدانەوە چەک و چوونە شاخ بوون، ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە پەلووپۆی خۆیان هاوێشتبوو، دەیان گەنجی ژیرو خوێندەوار، خوێندکاری زانکۆ، جوتیار، کرێکار لە ڕیزەکانی کۆمەڵەدا ڕێکخرابوون، کۆمەڵە بە جۆرێک کاریگەری دانابوو لە سەر خەڵکی کوردستان، کە ئومێد بەخش و وزە بەخش و مژدە بەخشی سەردەم و قۆناغێکی نوێی لە گەڵدابوو.

لە سنووری پیرەمەگرون مەلا عەلی یەکێک لە گەنجە ڕۆشنبیرو بەتواناکانی دێی کۆکە بوو، کە بەردەوام لە گفتوگۆکانیدا پەیامی شۆڕشی ئەدا بە گوێی خەڵکدا، پەیامی هەڵسانەوەو بیری چەپ و پێشکەوتوخوازانەی ئەوتۆ کە کۆتایی بە زوڵم و زۆر دێنێ و تەمی هەرەس لە باڵای پیرەمەگرون دابماڵێ و بڕەوێنێ.

بەردەوام گەنجی تازە پێگەیشتوو، تێگەیشتوو سەردانی کۆکەیان دەکردوو پەیوەندی ڕێکخستنەکانی شارو مەلا عەلی بە هاموشۆکانەوە دیار بوو، ژنێک بە ناوی فەزیلە خان، کەمال عەلی، هاوار، دڵشاد پەنگینە، فەرەیدون، دکتۆر مارف، لە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە بوون بەردەوام سەردانی (مەلا عەلی) یان دەکرد.

هەر لە سنووری دێیەکانی، کۆکە و کرژە و باخ ، شێخ شەماڵی باخ یەکێک لە ڕێکخستنە ژیرو وریاو چالاکەکانی کۆمەڵە بوو کە ڕۆڵی دیارو بەرچاوی هەبوو لە گەشەپێدان و فراوانکردنی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە لە سنووڕەکە.

لە سنووری چەمی سوورقاوشان و قەڵاسێوکە و شێخ بزێنی تاکو سەر زێ فەقێ وشیارو بێستوون، ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەیان گەشەپێداو هەر لە سەر دەستی ئەوانیش یەکەم مەفرەزەی سەرەتایی دروستکرا.

چـــــاپخانەی تـــــۆڵە

لە دێی کۆکەو لە ماڵی مەلا عەلی چاپخانەیەکی بچووکیان دانابوو بە ناوی چاپخانەی تۆڵە، بەیاننامەو بڵاوکراوەو هەڵوێست و پەیامی شۆڕشی نوێیان پێ چاپ دەکردو بڵاودەکردەوە، پێداویستی چاپخانەکە لە سلێمانی دەستەبەر دەکرا، کە چەند جارێک سابیر کۆکەیی بۆ پەیداکردنی پێداویستی چاپخانەکە چووە سلێمانی.

لە سنووری قەزای دووکانیش، لە بەکرەجۆ تەریب بە دێیەکان سەر ڕێگەی دووکان تا ناوچەکانی دۆڵی جافایەتی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە وجودیان هەبوو شانەی ڕێکخستنیان دروستکردبوو، بێستوون سابوراوایی یەکێک لە کادیرە دیارەکانی سنوورەکە بوو، لە دووکانیش حەمەدەمین کوێرەکانی و عبداللەی ڕەسوڵ قەساب و کەمال تەها، کوردۆ، جەمالی حاجی محەمەد، لە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە بوون، دواتریش یاسین سلیم جوبڵاغی و مەلیحە خان، عەلی سوور لە ناوچەکە لە ڕێکخستنەکان خۆیان ساز دابوو.

مـــــەفرەزە ســـــەرەتاییەکان

یەکەم دیداری فەقێ وشیار و بێستوون عەسکەری لە چەمی سوورقاوشان بوو، بێستوون وەڵامی بۆ فەقێ وشیار ناردبوو تا ببینێ، لەوێ تەگبیریان کردبوو چی بکەن تا مەفرەزەیەک دروست بکەن، دیدارەکە بەردەوام بوو، جاری دووەم بێستون و فەقێ وشیار یەکتریان بینییەوە، ئەمجارەیان عەلی مەجید خەڵکی گۆپتەپە شیان لە گەڵدابوو، ڕاوێژی ئەوەیان کرد چۆن هەندێک چەک بکڕن و پەیدا بکەن.

لە سنوورەکە پیاوێک هەبوو خەڵکی شۆڕناخ بوو چەکی لادەست دەکەوت، فەقێ وشیار چووە لای و داوای کرد چەند چەکێکیان بۆ پەیدا بکات، سەرەتا (حەمە نالە) پەیمانی نەدا بەڵام دواتر ڕازی بوو کە چەکیان بۆ پەیدا بکات.

فەقێ وشیار بۆ جاری سێیەم گەڕایەوە لای بێستوون، بێستوون پارەکەی پەیدا کردبوو دایە دەست فەقێ وشیار، فەقێ هوشیاریش گەڕایەوە لای (حەمە ناڵە) و کڵاشینکۆفێکی ڕەقەم دەی لێکڕی بە ٣٢٥ دینار، بێستون دەمانچەیەک و بڕنەوێکی پەیدا کردبوو، مەفرەزەیەکیان دروووست کرد، پەیوەندی نێوان مەفرەزەکە و ڕێکخستنەکانی کەرکوک- سلێمانی لە ڕێگەی شێخ محەمەدی شێخان و محەمەدی مەلا ڕەشیدی کڵێسە بوو.

مەفرەزەکە بە دێهاتەکانی سنووری سوورقاوشان و کۆکە و باخ و کرژە و ناوچەی پیرەمەگرون و دووکان تا سەر زێی بچووک و شوان و شێخ بزێنی جەولەیان دەکرد، بە هەنگاوی گورج و خێرا، زەرزی و قۆچبڵاخ و عەوالان و دەرەنار، سرد، سێکانیان، سوورقاوشان، شێخان، عەسکەر، لوتگە و مایلە، کەڵەشێرە، یان پێکەوە دەدووری و گرێدەدا.

کوێخا نەریمانی کەڵەشێرە یەکێک لە کەسایەتییە دیارەکانی ناوچەکە بوو هاوکاری مەفرەزە سەرەتاییەکان بوو بە تایبەت حەمە غفور ئاغجەلەری، دواتریش مەفرەزەکەی بێستوون و فەقێ هوشیار بەردەوام بوون لە جەولەو خۆناسان و خۆپیشاندانی خەڵکی ناوچەکە و ڕووبەڕوونکردنەوەی ڕێبازی شۆڕش.

ڕۆژێک چوونە ماڵی حاجی خدر قەرەوەیسی کە پیاوێکی کۆچەری و چێوار بوو، هەندێک تفەنگی لابوو، کڵاشینکۆفێکی پێنج بزمارو بڕنەوێکی دار شوشەی ڕەقەم ١٢ی دایە مەفرەزەکە کە بۆ ئەو سەردەمە دەسکەوتێکی باش بوو.

هەمان کات عەلی عەسکەریش هاتبووە دۆڵی جافەتی حەمە غەفورو نوعمان و خەلیل بێدەری و چەتۆی کەریمە سووری دەشتی کۆیە پەیوەندیان پێوەکردبوو، لە ماڵی مامە ڕەزاش کۆمەڵێک لە خزمان و دۆستان لەگەڵ عەلی عەسکەری بوونە پێشمەرگە، مام قادر و حەمە سوور باوکی مامە حەمە لە کەڵکە سماق، ژمارەیەک لە خەڵکی سێکانیان لەگەڵ عەلی عەسکەری بوون، عەلی عەسکەری ڕۆڵی گرنگ و بەرچاوی بینی لە بوژاندنەوەی شۆڕش لە ناوچەکە.

هەندێک مەفرەزەی پارتی لە ئێرانەوە هاتبوونە ناوچەکە، دوو جهازی هۆکی

تۆکیان پێبوو، پەیوەندیان لەگەڵ حکومەت هەبوو، قالە فەرەج و تەحسین شاویس لەگەڵ مەفرەزەکان بوون، لە نێوان قزڵ و کانی بی و لە سەر کانیەکی فێنک و سازگار حەمە غفور ئاغجەلەری و ٩ پێشمەرگەیان شەهید کردوو تەسلیم بە ڕژێم بوونەوە، دوای تەسلیم بوونەوەی قالە فەرەج و مەفرەزەکەی، لە دێی بۆڵقامیش هاتنە سەر پێشمەرگە و تەقە ڕوویدا، لەو ڕووبەڕووبوونەوەیەدا جاشێک بریندار بوو.

مەفرەزەکە بەردەوام بوو لە جەولەکردن و خۆپیشاندان، هەنگاو هەنگاو فراوان دەبوو، بە نامەی کاک ئـارام، ئـازاد هەورامی وەکو کادیری سیاسی هاتە ناو مەفرەزەکە، ئازاد هەورامی کادێرو بێستوونیش فەرماندەی مەفرەزەکە بوو.

نامەو هەواڵی ڕێکخستنەکانی شار لە ڕێگەی مەفرەزەکەی بێستوون دەگەیشتە دەستی کاک ئارام لە قەرەداغ، ماوەیەک فەقێ وشیار نامە و بەریدی ڕێکخستنەکانی دەگەیاندە شاخ.

دوای ماوەیەک ئازاد هەورامی بووە فەرماندەی مەفرەزەکە و بێستوون بووە کادێری جەماوەری، شەوانە دادەبەزینە ناو دێیەکان چوونکە مانەوەی ڕۆژانە لە دێیەکاندا ئەستەم بوو، ئەو سەردەمە ڕژێم سەدان سەربازو جاش و کۆپتەری بەردابووە ناوچەکە.

ساڵی ١٩٧٧ یەکێک لە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە لە ناو شـاردا گیراو لە ژێر ئەشکەنجەدا ناوی ڕێکخستنەکانی زانکۆی سلێمانی ئاشکرا کرد، یەکێک لەو کادیرانەی ئاشکرابوو مەلا عەلی بوو، بۆیە لە دەستی ڕژێم هەڵاتوو بووە پێشمەرگە.

سابیر کۆکەیی یەکێک لە ئەندامانی کۆمەڵەکە بوو، لە نێو چەمی کۆکەدا گەڕابوو، سەرنجی چووبووە سەر کەسێک لە نێو پووش و پەڵاش و تورِکی ئەو گوێ چەمە خۆی حەشارداوەو بوخچەیەکی پێیە، کە لێی نزیک ببووەوە مەلا عەلی بوو، سابیر کۆکەیی لێی پرسیبوو چیدەکەی لێرە، مەلا عەلیش وتبووی بوومەتە پێشمەرگە، ئەو سەردەمە چەک و تەقەمەنی کەم بوو بە ئەستەم دەست دەکەوت، مەلا عەلی دەمانچەیەکی مەلا برایمی خاڵی پێبوو کە پێشکەشی کردبوو.

چـــــالاکی نـــــاو شـــــار

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٤/٢٣ چوونە ناو شاری کەرکوک و چالاکییەکیان ئەنجامدا

لەم چالاکییەدا مفەوەزێکی ئەمن بە ناوی عەبد و دوو پۆلیس کوژران

شـــــەهیدبوونی حـــــەمە غـــەفور ئـــاغجەلەری و هـــــاوڕێکانی
1977/7/23

لەگەڵ هەڵایسانی شۆڕشی نوێ بەڕێبەرایەتی (ی ن ک) حەمە غەفور ئاغجەلەری بووە پێشمەرگەو مەفرەزەی سەرەتایی پارتیزانی لە سنوورەکانی کەرکوک ئاغجەلەر پێکهێنا، لە ماوەیەکی کەمی تەمەنی پێشمەرگایەتی لە ناوچەکانی کەرکوکدا دوژمنی هەراسان کردبوو، دەستی لە هێزەکانی داگیرکەر وەشاندو ترس و دڵەڕاوکێی خستە دڵ و ناخی دووژمنەوە، دەزگا داپڵۆسێنەرەکانی ڕژێم لە ئەمن و ئیستخبارات و سووپا حەمە غەفوریان بە ئاوی ئاشی شۆڕشەکە دەزانی لە سنووری کەرکوکدا، هەر بۆیە کەوتنە پیلان و لە ڕێگەی جاش و خۆفرۆشانەوە تەون و داوی مەرگیان دەچنی.

پێش شەهید کردنی حەمە غەفور ئاغجەلەری لە خەودا، دوژمن خێزانەکەی و باوکی و منالّەکانی حەمە غەفوریان دەستگیرکردوو بردیانن بەندیخانەی ناسریە.

پێش دەستگیرکردنی خێزانەکەشی دەزگاکانی ئەمن و ئیستخبارات چوار پاسەوانیان بە بەردەوامی لە بەردەرگا و دەوروبەری ماڵی حەمە غەفور دانابوو بە خەیاڵی ئەوەی حەمە غەفور بگەڕێتەوە ماڵەوەو دەستگیری بکەن.

پـــیلانی شـەهید کردنی حەمە غـــەفورو هـاوڕێکانی

دووژمن لە مێژ بوو خەریکی پیلانگێڕان بوو لە حەمە غەفور ئاغجەلەری، جاش و سیخوڕو چلّکاو خۆری داگیرکەریش سازو ئامادەو لە سەر چۆک بۆ جێبەجێکردنی پیلانەکانی داگیرکەر، بۆ سەر بڕینی کۆرپەی شۆڕش.

لە بەرە بەیانی ١٩٧٧/٧/٢٣ و لە شیرین خەودا حەمە غەفورو هاوڕێکانی

بە پیلانی ئیستخبارات و لە لایەن جاشە چلّکاوخۆرو خۆفرۆشەکانەوە شەهید کران، هێلیکۆپتەر هاتە ناوچەکەو جاشەکانی هەلّگرتەوە، تەرمی حەمە غەفوریش لە ئاغجەلەر بە خاکسپێردرا، بۆ ماوەی چل ڕۆژ زرێپۆش و پاسەوان دەوری گۆڕەکەیان دابوو، نەبا تەرمەکەی دەربهێنرێتەوەو لە شوێنی تر بە خاکی بسپێرن.

شەهید بوونی حەمە غەفورو هاوڕێکانی کۆستێکی گەورە بوو لە شۆڕش و ناوچەی کەرکوک کەوت، بەڵام خوێنی حەمە غەفورو هاوڕێکانی بووە کڵپەی ئاگرەکەی بابە گوڕگوڕو زیاتر ڕەونەقی دەدایەوە.

ئەو پێشمەرگانەی لەم پیلانەدا شەهید بوون ئەم نەمرانەن:

١- شەهید حەمە غەفور ئاغجەلەری ئەندامی سەرکردایەتی کەرکوکی بزووتنەوەی سۆسیالیستی کوردستان

٢- شەهید ئەنوەر کەریم خەڵکی عەلی بەیان

٣- شەهید ئەحمەد محەمەد خەڵکی عەلی بەیان

٤- شەهید عبدالله تۆفیق خەڵکی چیا سەوز

٥- شەهید حەمید عەزیز خەڵکی چەمچەماڵ

٦- شەهید ڕەمەزان سەعید خەڵکی چەمچەماڵ

٧- شەهید حامید مەلا ئەحمەد خەڵکی گۆپتەپە

٨- شەهید سەعید عومەر خەڵکی گۆپتەپە

٩- شەهید ڕەزا عومەر خەڵکی گۆپتەپە

چەند پێشمەرگەیەکیش بەدیل گیران و تەسلیم بە ڕژێم کرانەوە .

کاتێک حەمە غەفور شەهید بوو هێشتا باوکی و خێزان و منالّەکانی لە بەندیخانە بوون، جەللادەکانی بەعس لە بەندیخانە ناوی خێزانەکەی حەمە غەفوریان خوێندەوەو وتیان کوڕەکەتان هاتووەتەوە باوک و خێزانی حەمە غەفوریان هێنایە دەشتێک لە دەوروبەری بەندیخانەکە، تا بەرەبەیان لە بەر حەپە و پەلاماری سەگ خەو نەچووە چاویان، بۆ بەیانی بردیانن بەغدا، لەوێشەوە سواری ئۆتۆمبێل بوون و هاتنە کەرکوک بۆ مالّی پوریان، کە چوونە مالّی پوریان سەرتاپا ڕەشپۆشبوون،

ئەمان نەیانزانیبوو حەمە غەفور شەهید بووە، پرسیان چیە بۆ وا مات و ڕەشپۆش و غەمگینن وتیان هیچ نیە خاڵە کوێخا کۆچی دوایی کردووە بۆیە وا ڕەشپۆشین.

بۆ ڕۆژی دوایی خێزانی حەمە غەفور و باوکی و منداڵەکانی حەمە غەفور گەڕانەوە ئاغجەلەر، لەوێ زانیان حەمە غەفور شەهید بووە.

حەمە غەفور لە ئاغجەلەر بە خاک سپێردرا، گۆڕەکەی بە زرێپۆش و سەرباز دەوری گیرابوو، ڕێگەیان نەدەدا کەس بچێتە سەر گۆڕەکەی.

خاتوو وەزیرە خێزانی شەهید حەمە غفور کە تازە لە زیندان ئازاد کرابوو بڕیاریدا ئەگەر بیشیکوژن بچێتە سەر گۆڕی حەمە غەفور، لەگەڵ سەرداری کوڕیدا کە بچووک بوو چوونە سەر گۆڕی حەمە غەفور، کە نزیک بوونەوە لە مەزاری پیرۆزی حەمە غەفور سەربازێکی عەرەبی لێبوو قورئانی دەخوێند، سەربازەکە بە وەزیرە خانی وت وەرە پێشەوە تۆ چی ئەم گۆڕەیت، وەزیرە خان وتی هاوسەرمە، سەربازەکە بە وەزیرە خانی وت (کورد بە پارە کوشتی).

کە حەمە غەفور شەهید بوو منداڵەکانی بچووک بوون سەرکەوت حەوت ساڵ بوو، وەکو خەونێک باوکیان دێتەوە پێش چاو، بەڵام جوامێری و گەورەیی و ئازایەتیان لە دەمی خەڵکەوە بیستووەو شانازی بە باوکیانەوە دەکەن، وەزیرە خانی دایکیان دوای شەهید بوونی حەمە غەفور بووە باوک و ئازایانە پێگەیاندن.

حەمە غەفور ساڵی ١٩٣٩ لە ئاغجەلەر لە دایک بووە بنەماڵەکەی دژ بە داگیرکەری عوسمانی جەنگاون قۆناغ بە قۆناغ لە بزووتنەوەی کوردایەتی دانەبڕاون و بەشداری دیاریان هەبووە، ساڵی ١٩٦١ بووەتە پێشمەرگە لە شۆڕشی ئەیلول و پلەی سەر لق بووە.

لەگەڵ هەڵایسانی شۆڕشی نوێ بە ڕێبەرایەتی (ی ن ک) بووەتە پێشمەرگەو فەرماندەی مەفرەزە سەرەتاییەکانی شۆڕش بووە لە سنووری کەرکوک، لە بەرە بەیانی ١٩٧٧/٧/٢٣ بە دەستی خۆفرۆشان شەهید بوو.

شـــــــەڕی نـــــاو شـــــوان

١٩٧٧/٨/١٤ مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە دێی ناسر و میسری شوان بەرەنگاری

هێزی دوژمن بوونەوە . لەو شەڕەدا (٥) سەرباز کورژان و سەربازێک بریندابوو
*مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٨/٣٠ لەسەر ڕێگەی کەرکوک سلێمانی بۆسەیەکیان بۆ دوژمن دانا لەو بۆسەیەدا پۆلیسێک کوژرا.

بـــــەرەو ســـێگـــۆشەی ســـــنوور

مەفرەزەکەی فەقێ وشیار و هاوڕێکانی بە مەبەستی پەیداکردنی چەک بەرەو قەندیل ڕۆیشتن، گەیشتنە سێ گۆشەی سنووری تورکیا-ئێران-عێراق لە دۆڵە فشە بارەگایان دانا، سێ پێشمەرگەی مەفرەزەکە لەگەڵ مولازم حەسەن خۆشناو ڕۆیشتن بۆ بەدەستهێنانی چەک، دوانزە دۆشکاو ژمارەیەک چەک هاتبوو، قیادەی موەقەتە لێیدان و دۆشکەکانیان گرت، مولازم حەسەن خۆشناو و کەمال گوڵەیی شەهید بوون، لە مەفرەزەکەی چەمی ڕەزان، نەجات نوری، ناسراو بە چالاک شەهید بوو، چەند پێشمەرگەیەک دیل و بریندار بوون، بریندارەکانیان ئیزن دابوو، شێخ جەواد بێدەری یەکێک لەو بریندارانە بوو.

گـــــفتووگۆیەکـــی کـــورت

ئەو دەمە حکومەتی عێراقی شێخ محەمەدی لۆلانی ناردبوو بۆ گفتووگۆ، عەلی عەسکەری بە سەرۆکایەتی وەفدێک چووە بەغدا، بەڵام هیچ ئەنجامێکی نەبوو، شێخ محەمەد لۆلانی کەسایەتی ناسراوو دۆستی هەڤاڵ مامجەلال بوو.

هـــــاتنی چـــــــەك

پاش ماوەیەک چاوەڕوانی و مانەوە لە قەندیل، ٣٠٠ کلاشینکۆف و ١٢ ئار بی جی و دوو هاوەن لە شەمزینانەوە هات و گەیشتە دەستی پێشمەرگە، سێ کلاشینکۆف و ئاربی جی یەک بەر مەفرەزەکەی چەمی ڕەزان کەوت، شێخ جەواد کرایە لێپرسراوی گشتی پێشمەرگەکانی سنووری چەمی ڕەزان و ناوچەی دووکان، بێستوونیش بە فەرماندەی کەرت و جێگری شێخ جەواد دیاری کرا، بەرەو ناوچەکە گەڕانەوە، بە بناری کێلە شیندا بەرەو قەندیل بەڕێکەوتن ٢١ کاتژمێر بەڕێگاوە

بێوچان لە ڕۆیشتن دابوون، ماندوو شەکەت و هیلاک بوون، پێشمەرگە هەر بە پێوە خەوی لێدەکەوت، هەندێک جار بەدەم خەوەوە لە لاڕێدا قاچیان دەترازاو هاوڕێکەی دوایەوە دەیگرتەوە.

ســـــــورداش

دەستەیەک پێشمەرگە لە ١٩٧٧/١٠/٥ هێرشیانکردە سەر مۆڵگەیەکی دوژمن لەگۆڕەجوی سورداش و دوو سەربازیان کوشت.

شـــــەهیدکردنی پـــــێشمەرگە

جاشەکانی قالە فەرەج لە ١٩٧٧/١٠/٢٩ گەمارۆی چەند پێشمەرگەیەکیاندا لە دێی شیوەجانی تەق تەق، لە ئەنجامدا دوو پێشمەرگەیان شەهید کرد

شـــــــەهیدەکان

١- شەهید ئەحمەد محەمەد خەڵکی عەلی بەیان ناوچەی - شوان

٢- شەهید نەسرەدین محەمەد ئەمین خەڵکی دانە سۆفی – شوان

هـــــــەڕێمی 2
مـــــانگی 1977/12

هەڕێمی ٢ی کەرکوک لە کۆتایی ساڵی ١٩٧٧ و سـەرەتـای ساڵی ١٩٧٨ دروستکرا، لە چەمی قەڵاچوالانەوە تا زێی دووکان بە دۆڵی سورداش و شوان و شێخ بزێنی تا سەر زێ و قەراغەکانی کەرکوک، سنووری جوڵەو چالاکی هەڕێمی ٢ بوو.

پـــــێکهاتەی هـــــەڕێم بـــەم شـــێوەیە بوو

حەمەی مامە سەلام	فەرماندەی هەڕێم
شێخ جەواد	جێگری هەڕێم
بێستوون عەسکەری	فەرماندەی کەرت
جەبار جەمیل	ڕێبەری سیاسی

چـــــالاکی گـــــۆڕتەپە 1977

گۆڕتەپە سریەیەکی سەربازی لێبوو، پێشمەرگەش چوونە سەر سریەکەو دەسڕێژی گوللەیان لێکرد و کشانەوە، مەبەست لە چالاکیەکە دەنگدانەوەی سیاسی و سەربازی شۆڕشی نوێ و پەیامی زیندوویەتی شۆڕش بوو لە ناوچەکە.

ســـــێکۆچکەی ئـــــەشکەوت

پێشمەرگەکانی هەڕێمی کەرکوک سوودیان لە ئەشکەوتەکانی سنوورەکە دەبینی بۆ مانەوە و خۆحەشاردان تیایدا زۆر جار کتێب و بەڵگە نامەشیان لەو ئەشکەوتانە دەشاردەوە.

ئەشـــــکەوتی بـــــارام

ئەشکەوتی بارام لەبن شاخێک بوو لە شێخان لە شوێنێکی مەحکەم و شاراوە بوو

هەتاکوو نەچوویتایەتە بەردەم ئەشکەوتەکە نەیاندەبینی، کەسێک شارەزانەبووایە نەیدەزانی ئەشکەوتە

ئەشکەوتی بارام جێگای حەوانەی دەیان پێشمەرگەی شۆڕشی نوێ بوو.

ئەشـــــکەوتی شەیتان باژێڕ- ئەستێرە

ئەشکەوتی شەیتان باژێڕ ئەستێرەشیان پێدەوت بەردوو تاتێکی گەورە بوو لە قەڵاچوغان ئەشکەوتێکی زۆر قوڵ بوو، پێشمەرگە وەکو پەناگە بەکاریدەهێنا و سوودیان لێدەبینی.

تاتی قەڵاچۆغان

بەردێکی گەورە لە قەڵاچۆغان بوو ژێرەکەی جێگای پێشمەرگەی تیادەبووەوە، بە بەردەکەیان دەوت (تات) یان تاتی قەڵاچۆغان. لەکوردەواریدا بە بەردی گەورەو پان دەوترێت تات، ئەگەر بەردە گەورەکە لە شوێنی بەرز و هەڵواسراوبێت پێیدەلێن سەرتاتان هەندێک سەر کانی و کارێزەکان بەردی گەورەی لێیە نوێژی لەسەر دەکەن بەو بەردە گەورانە دەڵێن تاتە نوێژ.

پێشمەرگەکانی کەرکوک سوودیان لەو تاتە بەردەی قەڵاچۆغان دەبینی و کتێب و پێداویستی خۆیان تیادا دەشاردەوە.

شـــــەهیدبوونی پـــــێشمەرگەیەک

جاشەکانی قالە فـەرج لە ١٩٧٨/١/٢٠ پـەلامـاری پۆلێک پێشمەرگەیاندا لە سوورقاوشان کەبەشێکیان نەخۆش بوون دوای شەڕێکی جوامێرانە پێشمەرگەکان دەرباز بوون

زیانی دوژمن بریندارببوونی (١٠) جاش

قوربانی پێشمەرگە

شەهیدبوونی پێشمەرگە (ڕەسوڵ سالّح سەعید) خەڵکی کەرکوک

شـــــــەڕی چـــــــۆخماخ

بەشێک لە هەرێمی دوو لە ساڵی ١٩٧٨ جەولەیەکیان کرد بۆ دۆڵی جافایەتی لە سەرکانی و ئاوێک لە بناری چیای ئاسنگەران دانیشتبوون دەنگی تەقە لە چۆخماخەوە هاتە گوێ، خۆیان کۆکردەوەو بەرەو چۆخماخ بەڕێکەوتن، دڵنیا بوون جاش و جەیش هێرشیان هێناوە، شەڕ دەستی پێکردوو کۆپتەرێک هاتە ئاسمانی ناوچەکە، پێشمەرگە هێرشی جاشەکانیان تێکشکاندوو بەرەو قزلەر ڕاویان نان، چەند جاشێک کوژران و بریندار بوون، کۆپتەر هاتە سەر کەڵکی قزلەرو جاشەکانی هەڵگرت، جاشەکان بە جۆرێک شکابوون، جۆغەو پشتێنیان جێمابوو.

بـــــەرەو ســـــــەرکردایەتی

مەفرەزەیەکی هەرێمی ٢ بەرەو سەرکردایەتی و بۆ لای مامجەلال بە ڕێکەوتن، جەنابی مامجەلال بە فەقێ وشیاری وتبوو بگەڕێرەوە هەرێمی ٢ بهێنە بۆ سەرکردایەتی، هەرێمی دووش بەرەو سەرکردایەتی بەڕێکەوتبوون لە ڕێگا یەکیان هەڵەکردبوو هێزەکەی هەرێمی ٢ بەرەو سەرکردایەتی و لەوێشەوە بەرەو هەکاری بەڕێکەوتن، فەقێ هوشیاریش گەڕایەوە سەرکردایەتی.

هێزەکەی هەرێمی ٢ لە کارەساتی هەکاری دابڕان و تەسلیم بە سوپای عێراق بوونـەوە، فەقێ هوشیاریش لە سەرکردایەتیەوە گەڕایـەوە سنوورەکە، لەوێ زانیبووی دڵشاد بەنگینە هاتۆتە ناوچەکە یەکتریان بینی و بەرەو سەرکردایەتی بەڕێکەوتنەوە، لە ڕێگا تووشی حەمەی مامە سەلام بوون، دواتر لەگەڵ ئازادی سەگرمە یەکیانگرت و بەرەو سەرکردایەتی و بۆ لای کاک نەوشیروان بەڕێکەوتن، لەوێ دڵشاد کرایە کادێری کۆمەڵە.

هـــــــــەرێمی چـــــــوار

جەمالی عەلی باپیر تازە لە هەکاری گەڕابووەوە کرایە فەرماندەی هەڕێمی ٤، فەقێ هوشیار و ڕەفیقی کەریم جاف کە لە هەکاری ڕزگاری بوو لەگەڵ کاک جەمال هاتنە خوارێ بۆ دۆڵی جافایەتی، ڕەفیق داوای لە کاک جەمال کرد مۆڵەتی بدات تا بچێتەوە سوورقاوشان بۆ لای خێزانەکەی، بۆ ڕۆژی دواتریش فەقێ هوشیار مۆڵەتی وەرگرت و گەڕایەوە سوورقاوشان.

ئەو پێشمەرگانەی بە ناچاری لە هەڕێمی ٢ تەسلیم بە عێراق بوونەوە هەندێکیان گەڕانەوەو چەکیان کڕیەوە، هەندێکیش کە نەگەڕانەوە پارەی چەکەکانیان دەنارەوە بۆ مەفرەزەکەی سوورقاوشان، ئەو پارانەش درانەوە چەک و فیشەک و مەفرەزەکانیان دروست کردەوە.

دوای دروستبوونی مەفرەزەکە بەرەو سەرمۆردو سەرتەزێن بەڕێکەوتن، چوونە لای کاک جەمال لە قەرەنگوێ، کاک جەمال نامەی بۆ نووسین، بۆ مام جەلال و کاک نەوشیروان و بەرەو سەرکردایەتی هەنگاویان هەڵهێنا، لە سەرکردایەتی (١٢ کۆلاشینکۆف و ئار بی جی) یەکیان وەرگرت و بەرەو سنووری خۆیان گەڕانەوە، عەلی شاماریان وەکو ڕێبەری سیاسی لەگەڵ ناردنە خوارەوە، دوای ماوەیەک عەلی صالح یان نارد هەڕێمی دوو.

شـــــەڕی قـــــەشقۆڵی

دوو ئەندازیاری ڕووسی ڕۆژانە دەهاتنە قەشقۆڵی و ناوچەی دووکان، پێشمەرگەکانی هەڕێمی دوو خۆیان لە بۆسە نا بۆیان تا دەستگیریان بکەن.

مانگی ٧ی ساڵی ١٩٧٨ بو فەقێ هوشیارو بێستوون و پشتیوان و وریا سوور و سالار بۆگدی بەرەو قەشقۆڵی بەڕێکەوتن، فەقێ هوشیارو چەند کەسێک بەگردەکانەوە دامەزران دوای ئەوەی ئەندازیارەکان هاتن، چەند سەیارەیەک پاسەوانیان لەگەڵ بوو نەتوانرا دەستگیر بکرێن بۆیە بڕیاریاندا بێ چالاکی نەڕۆنەوە.

بێستوون و پشتیوان و حەسۆی قالە داود لە ناو توتنەکاندا خۆیان حەشاردا و لە سەرجادەی قەشقۆڵی لە بڕی هەنارەکە بۆسەیەکیان دانا، گەڵابەیەک کەوتە بۆسەکەوەو گرتیان، بەڵام گەڵابەکە لە کارکەوت و سووتاندیان شۆفێرەکەشیان

ئـازاد کـرد، شۆفێری گەڵابەکە چـووبـووەوە دووکـان جەیش بـەرەو قەشقۆڵی هات و شەڕ دەستپێکرد، فەقێ وشیارو هاوڕێکانی کە بە سەر بەرزاییەکانەوە دامەزرابوون لە سووپاکەیانداو بەرگریان لە پێشمەرگەکانی سەر جادەکە کرد، (٥) سەربازی دوژمن کوژران و پێشمەرگەکانیش بێزیان بوون وسەلامەتبوون بەرەو سوورقاوشان کشانەوە.

هـــــــــەرێمی (2)ی کـــــــــەرکوك
پـــــــایزی ساڵـــی 1978

دوای ڕاگواستنی دێهاتە سنوورییەکانی کوردستان بە بیانووی پشتێنەی ئەمنی ڕژێمی عێراق بڕیاری وەرگرتنەوەی زەوییە کشتوکاڵییەکانیدا.

مەبەست لەم بڕیارەش وەرگرتنەوەو لێسەندنەوەی زەوییە کشتوکاڵییەکان بوو لە جووتیارانی کورد تاوەکو خۆی هەڵسوکەوتیان پێوە بکات و مرۆڤی کورد دابڕێت لەو زەوییانەو لە ڕووی ئابوورییەوە لاوازی بکات.

بەرنامەی ڕژێم وابوو خۆی زەوییەکانی بکێڵێ و بەرهەمیان بهێنێ بۆ ئەو مەبەستەش ئامێرو مەکینە و تەنکەرو پێداویستی کشتوکاڵی هێنابووە سەر زەوییەکان.

بۆ بەرپەرچدانەوەی ئەو داگیرکارییەی ڕژێمی عێراق هەرێمی دووی کەرکوک لە پایزی ساڵی ١٩٧٨ هەموو ئەو ئامێرو مەکینە و تەنکەرانەی هێنابوویانە سەر زەوییە کشتوکاڵییەکان لە دێیەکانی کرژە، یاران بەگی، قەرەچەتان، کۆکە و چەرمەگا سووتاندیانن و بەرنامەی ڕژێمی عێراق شکستی پێهات.

گـــــــــرتنی مـــــــەلا عـــــــەلی 1979/1/31

مەلا عەلی کادێری پێشکەوتوی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان و یەکێک لە تێکۆشەرە ناسراوەکان بوو، پێشمەرگە و فەرماندەیەکی بە بڕواو پڕاوپڕ لە وڕەوو بیرو باوەڕی شۆڕشگێرشانە بوو، بەردەوام لە سنووری دووکان و دۆڵی جافەتی لە ژیلوانەوە تا لێوارەکانی کەرکوک جەولەی دەکردوو ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی پتەو دەکردوو جۆش دەدا.

لە یەکێک لەو جەولانەدا لەگەڵ دکتۆر مارفی هاوڕێی لە ١٩٧٩/٧/٣٠ لە چەموو تەنکاییەکانی دێی «کرژە» کەوتنە بۆسەی ڕژێمی داگیرکەرەوە و تەوق دران، دوای بەرگریەکی قارەمانانە دەستگیرکران.

هەواڵی دەستگیرکردنی مەلا عەلی گوێی دارو بەردوو چیاو شاخی سمی، هەواڵ بوو بە ڕەشەباو گەیشتە گشت کوچەو کۆڵانێکی ووڵات، خەڵکی کوردستان بە گشتی و کرژە و کۆکە و دێیەکانی دەوروبەری بە تایبەت دڵگران و غەمبارو مات و مەلوول بوون، هەمووان لە خەمی گیانی (مەلا عەلی) دا بوون.

هەر ڕۆژێک دوای دەستگیرکردنی مەلا عەلی، لە ڕۆژی ١٩٧٩/٢/١ سوپای عێراق دەوری دێی کۆکەی زێدی مەلا عەلی گرت، ئەفسەرێکی ڕەشتاڵەی باڵابەرزی فەڵەستینی بە بڵندگۆ خەڵکی دێی ئاگادار کردەوە بچنە تەختاییەکەی پشتی دێ، هەر کەس لە ماڵ نەیەتە دەر تەقەی لێدەکەین.

خەڵکی کۆکە لە تەختایی پشتی دێیەکە کۆکرانەوەو کرانە سێ بەش، ژن و منداڵ، گەنج، پیاوی پیر، بە جیادانران ئەفسەرە ڕەشتاڵەکەی سوپا تاریک و ڕەشەکەی عێراق ژمارەیەک ناوی پێبوو، دەستیکرد بە خوێندنەوەی ناوەکان، عبدالله ڕەشید و سابیر کۆکەیی دەستگیرکران، بردیانننە ناو ئیڤایەک و بردیانننە سەربازگەی سوسێ، لە دێیەکانی باخ و کرژە و تەڕەماریش ژمارەیەک لە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە دەستگیرکران، تێکڕا ١٢ کەس لە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە لە سنوورەکە ڕاپێچی زیندان کران.

لە سەربازگەی سووسێ سابیر کۆکەیی ئازاد کرا،بەڵام ئەفسەرە ڕەشەکە دووبارە دەستگیری کردەوە، ڕۆژی ١٩٧٩/٢/٢ ڕەوانەی فیرقەی ئیستخباراتیان کردن، شەوو ڕۆژێک بە چاو بەستراوی هێشتیانننەوە، ڕۆژی دواتر بەرەو ژووری لێکۆڵینەوە بەڕێیان کردن کە چاویان کردەوە مەلا عەلی بەکورسییەکەوە بەستراوەوە وتیان ئەیناسن، ئەوە کێیە، سابیر کۆکەیش ووتبووی: ئەوە حسێن مەولوودە خەڵکی دێی خۆمانەو خزمین، ئێمە وەکو مەلا عەلی نایناسین.

لە ژووری لێکۆڵینەوە بردیانننە دەرەوە بۆ ژووری ئەشکەنجە و هەڵواسین،

بۆ دەرباز بوون لەو ئەشکەنجە زۆرە سابیر کۆکەیی ووتبووی تەنها جارێک لە مزگەوتی دێیەکەمان بینیوومە پێموتووە دەمەوێت ببمە پێشمەرگە هەر هێندە بووە، سابیر کۆکەییان گواستەوە بۆ ژوورێک، مەلا عەلی و دکتۆر مارفی لێبوو، سەلیم پێشمەرگەیەکی هەولێری بوو بە هەڵە خۆی کردبوو بە ناو سەربازگەیەک لە سنووری دووکان و دەستگیرکرابوو ئەویش لە هەمان ژوور بوو.

هاوکات ١٢ کەس لە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە لە ناوچەکە دەستگیر کرابوون فاتیح صاڵح عبدالله خەڵکی «باخ» شێخ عەتار ئامۆزای شێخ شەمالّی باخ ، ئەنوەر صاڵح عبدالله خەڵکی باخ، خالید چاوشین خوشکەزای صلاح چاوشین، عومەر غفور تەڕەماری، جەلال عبدالله کرژەیی، عاصی لە قایکەن.

دوای سێ ڕۆژ مانەوە لەو ژووره ڕەوانـەی هەیئەی کەرکوک کران، لەوێ ئەشکەنجەدان دەستیپێکردەوە، مەلا عەلی، خەبات شێخ جەناب، ئاوات عومەر عەلی ئەمین، ئەڵوەن، سابیر کۆکەیی لە ژووریکدا بـوون، مەلا عەلی لە ڕۆژی ١٩٧٩/٧/٢٣/٢٢ پێش عارفە و پێش لێبووردنی گشتی لە سێدارە درا، ئەوانیتر بە لێبووردنی گشتی ئازاد کران.

مەلا عەلی یەکێک لە تێکۆشەرە سەر ڕاست و گیان بەختکردووەکانی کۆمەڵە بوو، لە زیندان دا نموونەی ووره‌ی بەرزو خۆڕاگری ناو زیندان بوو، خاوەنی بیری پێشکەوتووانە و شۆڕشگێرانە بوو، لە زیندانداکاریگەری لە سەر ئەفسەرە پلە باڵاکانی بەعس دانابوو، بە پێچەوانەی ئەو عورفەی کە مرۆڤ بە هەواڵی لە سێدارەدان و گوللەباران کردنی گیان لە دەست دەدات، مەلا عەلی مەرگ و پەتی سێدارەی کردبووە هەوێنی دەیان شیعری جوان و بەرزی شۆڕشگێڕانە، لە ناو ژووره تاریک و شێدارەکانی زیندانداکە سەر سیمی پاکەتی جگەرە نووسیبوونی و ڕەوانەی دەرەوەی زیندانی کردبوون، کە نموونەی شیعری هەرە بەرزی خۆڕاگری و نەتەوەیی و کوردانە بوون، لە سەردەم و قۆناغی خۆیدا سەنگەرەکانی جۆش ئەدایەوەو دەبووە گوللە لە تفەنگ و لە سەنگەردا، تا ئێستاش هەمان کاریگەریان ماوە.

نـــــــەورۆزی ســـــــاڵی 1979

بۆ نەورۆزی ساڵی ١٩٧٩ ڕژێم مەراسیمی گەورەی سازدا لە دووکان، بە نیاز بوون سەرکردە باڵاکانی ئەو کاتی بەعس بەشدار بن هەتا دەنگۆی هاتنی صدام حسێن هەبوو بۆ مەراسیمەکە، پێشمەرگەکانی هەڕیمی ٢ لە ڕۆژی ١٩٧٩/٣/٢١ چوونە قەشقۆڵی و تەقەیان لە سوپای عێراق کردو ڕووبەڕووی کۆپتەرەکانی ڕژێم بوونەوە، بەمەش سوپای عێراق شڵەژاو مەراسیم هەڵوەشایەوە.

عەلی صاڵح نێردرابووە هەڕیمی دوو ماوەیەک سەرپەرشتی هەڕیمەکەی دەکرد، پاش ماوەیەک صلاح چاوشین کرایە فەرماندەی هەڕیم عەلی صاڵح بووە جێگری، عەلی شامار ڕێبەری سیاسی بوو، بێستوون عەسکەری لێپرسراوی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە بوو، دواتر کاک عەلی بچکۆڵ کرایە فەرماندەی هەڕیم.

هـــــاتنی عـــــەلی بـــــچکۆڵ

دوای ئازادبوونی لە زیندان لە بەهاری ساڵی ١٩٧٩ عەلی بچکۆل کرایە فەرماندەی هەڕیمی دووی کەرکوک، بەمەش هەڕیمی دوو گڕوتینی زیاتری بەخۆیەوە بینی.

هەڕیمی دوو سەرەتا دوو کەرتی هەبوو دواتر کرایە چوار کەرت.

فەرماندەی کەرتەکان:

* غەریب عەسکەری
* ڕێبوار کەریم جاف
* حەمید کەریم (پشتیوان)
*هەڵۆ چەمچەماڵی

بێستوون عەسکەری لێپرسراوی سیاسی بوو دەستەی هەڕیم و دەستەی عەلی ساڵح هەبوو بۆ ناوچەکانی شێخ بزێنی سەرووخوارو، حەمە بازیانی فەرماندەی مەفرەزە بوو.

سنووری هەڕیمی دوو پێکهاتبوو لە سووڕداش، هەر دوو قەڵا سێوکە، بازیانی ئەمبەر، شوانەکان، هەر دوو شێخ بزێنی سەروو خواروو، دووکان، سلێمانی بەری جادە.

دکـــــتۆری هـــــەریم

سەرەتا هەریم دکتۆری نەبوو بەڵام هەندێک لاوی خوێندکار گرفتی بریندارەکانیان چارەسەر دەکرد.

دوای ماوەیەک دکتۆر دڵشاد نێردرایە هەریمی دوو، ئاسۆ کەریم ئاغا عەسکەری خولی بینیبوو، شێرزاد خافز، مامۆستا شێرکۆ عەسکەری هاوکاریان دەکرد.

تـــــۆببارانی دوژمـــــــن

بەهاری ساڵی ١٩٧٩ عەلی بچکۆل بووە فەرماندەی هەریمی دوو، لە ناوەڕاستی ساڵی ١٩٧٩ چەند جارێک تۆببارانی مۆڵگەکانی دوژمنیانکرد.

هەریمی دوو تۆببارانی ئاغجەلەریان کرد، مانگی چوارو پێنجی ساڵی ١٩٧٩ مۆڵگەکانی دووژمنیان لە دێی بۆگدی بەری کۆیە، گردی بڵحان، هەیدەربەگ تۆببارانکرد، تێکڕای تۆببارانەکان بە هاوەنی (١٦٠) ملم بوو.

تـــــــەقینەوەی مـــــین

مەفرەزەیەکی هەریمی دوو لە ١٩٧٩/٨/٣ دوو مینیان چاند، لەئەنجامی تەقینەوەی مینەکاندا ڕائید محەمەدی ئامر فەوج و ملازم ئەوەلێک و مەفەوزێکی ئەمن بەرکەوتن ملازم و مفەوزەکە لەجێدا کوژران ئامر فەوجەکە بەبریندارى گەیەنرایە کەرکوک لەوێ مردوو بە سزای خۆی گەیشت.

شـــــــەڕی بـــــۆگد – کـــــانی ســـــوور
1979/12/5

هەواڵ گەیشتە هەریمی کەرکوک ڕەبیەی کانی سوور خەڵکی دێیەکە ئازار دەدەن سووکایەتی بە ژنان دەکەن.

بە مەبەستی لێدانی ڕەبییەکەی کانی ســوور شــەوی ١٩٧٩/١٢/٤ ، (٢٣) پێشمەرگەی هەریمی دوو چوونە کانی سوور بۆ لێدانی ڕەبییەکە.

ئەوانەی هەواڵەکەیان گەیاندە هەریمی (٢) دوژمن بە سیخوڕی ناردبوونی تا پێشمەرگەکانی کەرکوک بخەنە داو دوژمن ئاگاداری گەیشتنی پێشمەرگەکان بوو.

بەرە بەیانی ڕۆژی ١٩٧٩/١٢/٥ هێزێکی دوژمن بە پاڵپشتی نۆ کۆپتەری جەنگی و چەند دەبابە و چەکی هەمە جۆر هاتە کانی سوور لە بۆڵقامیش و بۆگدو چەمی سوورقاوشانەوە گەمارۆی پێشمەرگەکانی هەڕێمی کەرکوکیاندا.

شەڕو پێکدادان لە نێوان پێشمەرگەکانی هەڕێمی کەرکوک و هێزی دوژمندا دروست بوو ژمارەیەکی زۆر لە هێزەکانی دوژمن کوژران.

شەڕی نێوان هێزی پێشمەرگەو دوژمن نابەرابەر بوو دوژمن بە هێزی زۆرو پشتیوانی کۆپتەرو دەبابە پەلاماری پێشمەرگەی دەدا، هێزی پێشمەرگەش تەنها کلاشینکۆف، ژێرسێ، R.B.G یان پێبوو.

لەو شەڕە نابەرابەردا (٥) پێشمەرگە شەهید بوون:

١- شەهید خەلیل عەبدوڵڵا فەتحە
٢- شەهید کامیل عەبدوڵڵا فەتحە
٣- شەهید ناسیح کوێخا عەزیز
٤- شەهید عەزیز بڕنەو
٥- شەهید عەبدوڵڵا کەندەکەوەیی

شـــــــەهید بـــــوونی مـــــەهدی

مەهدی سەر بە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە بوو نامەیەکی هێنابووە کانی سوور، ئەو شەوە لەگەڵ پێشمەرگەکاندا مایەوە بۆ بەیانی لە شەڕەکەدا شەهید بوو.

ســـــێ پـــــێشمەرگە دەســـــتگیر کران

لە شەڕی کانی سووردا سێ پێشمەرگە کەوتنە دەست دوژمن:

١- دکتۆر ڕێباز (ئیبراهیم شێخ مەحموود) ڕێبەری سیاسی هەڕێمی (٢)
٢- جەلال حاجی ئەحمەد شەدەڵەیی
٣- شێخ عیزەدین شێخ دەرویش عەوڵانی

دوای دەستگیرکردنیان بە کۆپتەر ڕەوانەی ئەمنی کۆیە کران دواتر برانە هەیئەی خاسەی کەرکوک دوای شەش مانگ ئازارو ئەشکەنجە بڕیاری لە سێدارەدان بە سەر دکتۆر ڕێباز ڕێبەری سیاسی هەڕێمی (٢) جەلال حاجی ئەحمەد شەدەڵەیی دا

سەپێندرا، شێخ عیزەدین شێخ دەرویێش هەوالانی ئازاد کرا.

لە شەوی ١٩٨٠/١١/١٢/١١ حوکمی لە سێدارەدان بە سەر دکتۆر ڕێبازو حاجی ئەحمەد شەدەڵەیی لەگەڵ (١٧) تێکۆشەری تردا جێبەجێکرا.

دکتۆر ڕێباز لە زیندانداا چەندین نامەی بۆ هاوڕێ و کەسووکاری ناردووە، یەکێک لەو نامانە بۆ دایکیەتی کە نموونەی هەڵوێستی بەرزی شۆڕشگێڕانە نیشان دەدات.

ئەمە دەقی نامەکەیە:

دایە گیان دایکی بەهێزو پۆڵاین، ئەو دایکەی کە دەیەوێت لاوەکەی بەخێو بکات بۆ گەل بۆ ڕزگاری هەزاران لاوی دەربەدەر.

دایە گیان هەموو کەسێک بە کوڕی خۆت بزانە، باش بزانە هەر یەکێک لە من و لەوانەی دەمرن دایک و باوک و براو خوشکی هەیە و سۆزی هەیە بەرانبەریان و دڵیان بە کوڕەکەیان خۆشە و بە هیچ جۆرێک حەز ناکات کوڕەکەی تووشی زیان بێت بەڵام ئێمە تەواو کوڕی ئێوە نین بەڵکو کوڕی ئەو خەڵکەین کوڕی ئەو خاکەین، کوڕی ئەو ڕەش و ڕووتەین.

ئەبێت هەر کوردێک و هەر یەکێک گیان دادەنێ بۆ گەل بە کوڕی خۆتی بزانی باش بزانە کە تۆ سەربەرزی و بەختەوەری ئەتوانیت شانازی بە ئێمەوە بکەیت چوونکە دایە گیان زۆر چاک بزانە ڕێگەکەمان پیرۆزەو ئیشەکەمان بە نرخە و ئێمە لە سەر مافی ڕەوای گەلەکەمان دەڕۆین، لە سەر پاراستنی شەرەف و کەرامەتدا دەڕۆین ئێمە شەهیدین بۆ گەل بە هیچ جۆرێک لە یادی ئێوە ناچینەوە، ئێمە دەبێ ببینە مایەی بەختەوەری ببین بە مەشخەڵ بۆ ڕزگاری گەل.

جەماڵە ڕەشی قارەمان دەڵێ

شەهیدین و کاروانمان لە ڕەوتایە

سەربەرزین و مەشخەڵمان لە گەڕدایە

دایە گیان دەبیتە دایکی ڕۆڵەیەک قەت نامرێ وێنەی لە چاوتا ون نابێت، دایکی بەڕێزو خۆشەویستم مایەی شانازی من و هەموو کەسێکم.

دایە گیان ، گیانی ئازایەتی و خۆشەویستی دروست بکە لە ناو خۆتان، بە گەرمی و دڵسۆزی ئەو گەنجانە پەروەردە بکە، دڵخۆشییان بدەرەوەو فێریان بکە دەستخۆ گربن، بە ورە بن، ورەی بەهێزی ئەوان کار بکاتە هەموو کەسێک بە هۆی سپاردنی ڕووحی لە خۆ بوردن، ڕووحی مەردایەتی، ئەبێت یارمەتیان بدەیت زۆر بە چاکی پەروەردەیان بکەیت و بەو پەڕی دڵسۆزییەوە بەردەوامیان بکەیت لە سەر خوێندن و پێیان بگەیەنی تۆ خزمەتیان بکە تا بە باشی پێیان بگەیەنی.

دایە گیان ئاواتە خوازم هانیان بدەیت و فێریان بکەیت کە ورەی نەپساوی ئێوە دەبێتە گەشەی تەواوی هەموو یەکێک کە داوای مافی ڕەوای گەلێکی چەوساوە دەکات.

ڕۆژی یەکشەممە
١٩٨٠/٨/٢٣
قەسابخانەی موسڵ
کۆرت دکتۆر ڕێباز

شـــــەڕی مـــام ڕەش

کەرتی (٣)و دەستەیەکی هەڕێمی دوو لەگەڵ کەرتی دوو ڕووبەڕووی هێزەکانی دووژمن بوونەوە لە دێی (مام ڕەش).

سەرەتا کەرتی سێ کەوتە شەڕەکەوە، دواتر کەرتی دوو دەستەیەکی هەڕێم هاتن بە هانای پێشمەرگەکانی کەرتی (٣)ەوە.

لەم شەڕەدا پێنج پێشمەرگەی قارەمانی هەڕێمی دوو شەهید بوون لە ناویاندا شەهید پشتیوان فەرماندەی کەرتی (٣).

کەرتی (٣)ی هەڕێمی دوو پشتیوان کەرکوکی فەرماندەی بوو، مامۆستا شێرکۆ عەسکەری فەرماندەی مەفرەزە بوو، شێرزاد حافز کادر بوو جەولەیەکی خێرایانکرد تا چیمەن چوون کۆبوونەوەیەکیان بە خەڵک کرد شەو لە چیمەن نەمانەوە هاتنە مام ڕەش.

بەیانی لـە خـەو هەستان جـاش و سـەربـاز بـە پشتیوانی ناقیلە دەوری پێشمەرگەکانیان گرتبوو پێشمەرگەکان شەڕی مان و نەمانیانکرد، لەو شەڕەدا پشتیوان کەرکوکی فەرماندەی کەرت شەهید بوو تێکڕا (٥) پێشمەرگە شەهید بوون، تاهیر خەڵکی قەمەر یەکێک لە شەهیدەکان بوو.

شـــــەڕی ســـــوورقاوشـــــان
مـــــانگی 1980/7/17

ژمارەیەکی کەم لە پێشمەرگە قارەمانەکانی هەڕێمی (٢) لە کاتژمێر ٧:٤٥ دەقیقەی بەیانی تا کاتژمێر (٧)ی ئێوارە شەڕێکی قورسیان لەگەڵ هێزەکانی دووژمن کرد.

کۆپتەر بە درێژایی ڕۆژ لە سەر ئاسمانی شەڕەکە بوو، سێ کۆپتەر بەردەوام بە دۆشکا و ڕۆکێت لە پێشمەرگەکانیان دەدا.

مانگی (٧)ی ساڵی ١٩٨٠ بوو هێزی پێشمەرگەی کوردستان لە سوورقاوشان

لووتی داگیرکەریان شکاندوو لە مەیدانی شەڕ ڕاویاننان.

لە شەڕی سوورقاوشاندا سێ کۆپتەر کەوتنە بەر چەکەکانی پێشمەرگەو ماندووکران کۆپتەرێک لە ئاغجەلەرو دوانیتر لە سووسێ خەڵک بینیبوونی جێگە گوللەی پێشمەرگەیان پێوە دیار بوو.

بە درێژایی شەڕەکە ١٨ کۆپتەر لە سەر ئاسمانی شەڕەکە بوون، هەر جارە سێ کۆپتەر بۆردووومانی سەنگەرەکانی پێشمەرگەی دەکرد.

عەلی بچکۆل فەرماندەی هەرێمی (٢) بڕیاریدا ئەو پێشمەرگانەی ماڵیان لە دێیەکانە بچنەوە جەژنی قوربان لە ماڵەکانی خۆیان بکەن، پێشمەرگەکانیتر لە چەمی سوورقاوشان مانەوە چاوەڕێ بوون هاوڕێکانیان بگەڕێنەوە.

پێش ئەوەی پێشمەرگە مۆڵەتدراوەکان بگەڕێنەوە چەند کۆپتەرێک هاتنە سەر چەمی سوورقاوشان.

حەڤدە پێشمەرگە لە چەمی سوورقاوشان بوون هەژدە کۆپتەر لە کاتژمێر نۆی بەیانی تاوەکو دووی دوانیوەڕۆ لە سەر شاخی پشتی سوورقاوشان سەربازیان دادەبەزاند کۆپتەرەکان لە سەربازگەی (سوسێ)وە دەهاتن، پێشمەرگەکانی چەمی سوورقاوشان بە پەلە سەرکەوتنە سەر شاخ شەڕێکی کەم وێنەیان لەگەڵ هێزی دوژمندا کرد شەڕ تا حەوتی ئێوارەی خایاند، هێزەکەی دوژمن پاشەکشەیکرد پێشمەرگەکان هاتنەوە شوێنی خۆیان.

لە ڕێکخستنەکانی ناو شارەوە نامەیەک گەیشتە دەستی عەلی بچکۆل دوو پێشمەرگە لە ناو هێزەکە پەیوەندییان لەگەڵ بەعس هەیە و زانیارییان لە سەر شوێنی مانەوەی هێزەکە داوەتە دوژمن و ئەوەشیان بە حزبی بەعس وتووە کە بەشێک لە هێزەکە بۆ جەژن گەڕاونەتەوە ناو ماڵ و منااڵیان.

هەر دوو پێشمەرگەکە دەستگیرکران، دوای لێکۆڵینەوە دانیان بەوەدانا پەیوەندیان لەگەڵ دوژمن هەیەو ئەوان زانیاریان لە سەر هێزەکە داوەتە دوژمن، هەر بۆیە هەردووکیان لە سەر جادەی عەسکەر گوللەبارانکران و بە سزای شۆڕش گەیەندران.

شـــــەڕی نـــێوان عـــەسکەرو ســـــۆتکە
1980/12/22

شەڕێکی گـەورەو خوێناوی پڕ لە قارەمانێتی پێشمەرگەکانی یەکێتی بوو بەرانبەر داگیرکەر.

دوا نیوەڕۆی ڕۆژی ١٩٨٠/١٢/٢٢ شەڕ لە نێوان پێشمەرگەکانی هەرێمی دوو هێزەکانی داگیرکەر بـەردەوام بوو، ئابڵوقەی دووژمـن درابـوو، شەڕ تا تاریکی ئێوارەی خایاند.

سێ کۆپتەری جەنگی لە ئاسمانی شەڕەکە بوون بەردەوام پێشمەرگەکانیان دەکوتا، عەلی بچکۆل سەرپەرشتی شەڕەکەی دەکرد.

لە شەڕی عەسکەر سۆتکەدا سێ پێشمەرگەی قارەمان شەهید بـوون، ئەم داستانە بە خوێنی گەشی سێ گوڵە شەهیدی گەل تۆمار کرا.

١- شەهید فەرهاد عەسکەری
٢- شەهید وەهاب بلوکێنی
٣- شەهید عوسمان ڕەمەزان دووشیوانی
تەرمی عوسمان کەوتە دەست دووژمن.

هـــــاوکاری شـــــۆڕش
پـــــێش کـــــۆتایی 1980

هەرێمی (٢) لە هەڵکشاندا بوو ژمارەی پێشمەرگە زیادیکردبوو، باری دارایی پێشمەرگە و هەرێمەکە خراپ بوو، بڕیاردرا هەندێک کادر بڕۆنە دێیەکان پارە بۆ شۆڕش پەیدا بکەن و هاوکاری کۆبکەنەوە.

خەڵکی دێیەکانی سنووری تیپی ٢١ی کەرکوک هاوکاری پێشمەرگەیانکرد (٥) هەزار دینار کۆکرایەوە، پێشمەرگە هەناسەیەکی هاتەوە بەر، هەر پێشمەرگەیە (٥) دیناریان دانێ کەمێک بوژانەوە.

شـــــەڕی هـــــەیدەر بـــــەگ

کەرتی هەڵۆ چەمچەماڵی لە هەیدەر بەگ شەڕی گەورەیان لەگەڵ دووژمن کرد، زیانی زۆریان لێدان.

لەو شەڕەدا ژمارەیەکی زۆر جاش کوژران، یەکێک لە کوژراوەکان سەرۆک جاش بوو.

لـــــێدانی دوژمـــــن 1981

پێشمەرگە قارەمانەکانی کەرتی دوو هەڕێمی کەرکوک لە شەوی ٩-١٩٨١/٣/١٠ لە دێی حەشاری وەلید پاشای نزیک کەرکوک لە هێزێکی دوژمنیاندا و دوو ئیڤای سەربازییان تێکشکاند لەئەنجامدا (٥) سەرباز کوژران و ژمارەیەکیش بریندار بوون، هێزێکی دوژمن هات بەهانای سەربازەکانیانەوە ئەوانیش تێکشکێندران.

مـــــەلا شـــــاخی

دوای ئەوەی کۆمیتەی ئاگر لە ناو شاری کەرکوک ئاشکرا بوون و بەشێکیان دەستگیرکران مەلا شاخی چووە شاخ و لە ١٩٨١/١٠/٢١ بووە پێشمەرگە لە هەڕێمی (٢)ی کەرکوک مەلا شاخی کادری (٧٢) دێ بوو لە بناری خاڵخاڵان و ناوچەکانی شوان و شێخ بزێنی.

پێشتر هەموو ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە لە دەرەوەی شار بەسترابوونەوە بە ناو شار بە کۆمیتەی ئاگرەوە بەڵام دوای ئاشکرا بوونی کۆمیتەی ئاگر پێچەوانە بووەوە هەموو ڕێکخستنەکانی تەپەو ڕەحیماواو ناو شاری کەرکوک و دوبزو کۆپری و دەوروبەریان لە ڕێگەی مەلا شاخی بەستەوە بە ناوەندی کۆمەڵەو سەرکردایەتی شۆڕشەوە.

شـــــەهید بوونی ئـــــەحمەد کـــــوێخا
1982

ساڵی ١٩٨٢ مەلا شاخی و ئەحمەد کوێخا کەوتنە تەڵەیەکی جاشەوەو دەستگیر کران، مەلا شاخی دەمانچەیەکی لە گیرفاندا بوو جاشەکان ئەحمەد کوێخایان شەهید کرد، لە کاتی شەهید کردنی ئەحمەد کوێخادا مەلا شاخی فرسەتی هێناو خۆیکرد بە ناو باخ و بێستانی ناوچەکەداو ڕزگاری بوو.

دوای ڕۆیشتنی جاشەکان مەلا شاخی گەڕایەوە سەر تەرمی ئەحمەد کوێخا یابە کاولە سواری و بە خاکیان سپارد.

دوای هەفتەیەک جاش چوونە سەر ماڵی مەلا شاخی، پێشتر مەلا شاخی ئاگادار کرابووەوە دێنە سەر ماڵەکەی بۆیە شەو لە ماڵەوە نەمابوو.

داســـــتانی قـــــازان ، شـــەهیدانی قـــــازان

هەرێمی دووی کەرکوک پێشمەرگەی کارامەو گیانبازو گیان لە سەر دەستی ئەو پێدەشتانەی کەرکوک و گڕوبڵێسەی بابە گورگور بوون لە کۆڕی خەبات و تێکۆشاندا گیانبازی و گیان فیداییان نواند، وانەی گرنگی دوژمنیان داداو داستان و نەبەردیان تۆمار کرد بوونە سەر لەوحەو سەرمەشقی تێکۆشان و شەهید بوون.

داستانی قازان یەکێک لەو داستانە خوێناویانەیە کە تیایدا ئەنوەر حەسەن و هاوڕێکانی شەهید بوون و مەرگیان بەزاند، بە خوێنی خۆیان داستانێکی کەموێنەو دەگمەنیان لە مێژووی شۆڕشی نوێ و کوردەواریدا نووسییەوە داستانێک کە هەرگیز لە یادو بیرەوەری کەرکوکیەکان و خەڵکی کوردستاندا کاڵبوونەوەو بیرچوونەوەی بۆ نییە.

ئەنوەر حەسەن فەرماندەی هەرێمی دووی کەرکوک لەگەڵ (٢٢) پێشمەرگەدا لە گەڕاندا بوون بە سنووری هەرێمی کەرکوکدا.

لە ڕۆژی ١٩٨٢/٣/٥ مەفرەزەیەکی هەرێم لەگەڵ مەفرەزەیەکی کەرتی دوو لە دێی (قازان)ی نزیک تاسلۆجەی سەر بە پارێزگای سلێمانی لەگەڵ هێزەکانی داگیرکەردا کە پێکهاتبوون لە جاش و قوات خاسە و دوانزە کۆپتەر بە شەڕ هاتن کە چەک و تەقەمەنی هەمە جۆرو ژمارەیەک کۆپتەری جەنگی پشتیوانی لێدەکردن.

پێشمەرگەکانی هەرێمی کەرکوک بە فەرماندەیی ئەنوەر حەسەن شەڕێکی کەم

وێنەو قارەمانانەیان لەگەڵ هێزەکەی داگیرکەردا کرد، کە جگە لە سەدان سەربازو قوات خاسە و دەیان جاشی خۆفرۆش و شارەزای ناوچەکەشیان لە گەڵدا بوو.

لەو شەڕە نابەرابەرەدا کە یانزە کاتژمێری خایاند (١٢) پێشمەرگەی قارەمانی هەڕێمی (٢)ی کەرکوک شەهید بوون، (٣٧) کەس لە جاش و قوات خاسە کوژران و دەیانیش بریندار بوون.

شـــــەهیدانی قـــازان ئەم نـــــەمرانەن:

١- شەهید ئەنوەر حەسەن فەرماندەی هەڕێم
٢- شەهید کەمال قادر فەتاح (گۆرانی پورە گوڵە)
٣- شەهید کامەران عومەر حسێن (کامەرانی مام عومەر)
٤- شەهید عبدالخالق سالّح ئەحمەد (مامۆستا ئاسۆ)
٥- شەهید عبدالخالق سالّح قادر (چیا)
٦- شەهید حەمە شکور عەلی ئەحمەد (حەمە شکور بلوکێنی)
٧- شەهید جومعە حەسەن کەریم (سیروان)
٨- شەهید نوعمان عبدالله عوبێد (نوعمان کلّاو قوتی)
٩- شەهید ڕزگار جەلال قەساب (هێمن)
١٠- شەهید نەجمەدین فاتح شکور (شیروان)
١١- شەهید حەمە سالّح صدیق (سوارە)
١٢- شەهید موەفەق تەقی

ژمارەیەک پێشمەرگەش بریندار بوون.

بەیاننامەی (م.س) ی ن ك بە بۆنەی شەهید بوونی ئەنوەر حەسەن و هاوڕێكانی

بە داخ و پەژارەیەكی زۆرەوە، مەكتەبی سیاسیی یەكێتی نیشتمانیی كوردستان شەهید بوونی ڕۆڵەی دڵسۆزو بەوەفای گەلەكەمان و هەڤاڵی هێژاو ئازاو پێشمەرگەی ژیرو نەبەز كاك ئەنوەر حەسەن و یانزە قارەمانیترتان پێڕادەگەیەنێت، ئەو دوانزە قارەمانە نەمرەی داستانی دوانزە سوارەی كوردستانیان بە خوێنی گەشیان تۆمار كردووە، سەروەرییەكانی مێژووی كورداپەتی و شۆڕشیان دەوڵەمەنتر كردووەو لاپەڕەیەكیتری پڕ لە شانازی و فیداكاری و لە خۆبوردنیان لە مێژووی كوردەواریدا سوور كردوەو قوربانیی ئەم نەورۆزەی ئەمسااڵمانن، كە:

ئاگرێكی وەهای خستە جەرگەوە

لاوان بە عەشق ئەچوون بە بەرەو پیری مەرگەوە

داستانی ئەم قارەمانییەتیەش ئەمەیە كە لە خوارەوە بۆتان دەگێڕینەوە هەڤاڵانی خۆشەویست هاونیشتمانیانی بەڕێز:

لە ماوەی ئەم چەند مانگەی دواییدا، كە شەڕی ناوخۆ تا ڕادەیەك دامركاوەتەوەو هێزەكانی پێشمەرگەی كوردستان هەر یەكەیان چۆتەوە شوێنی دیاریكراوی چاالكی و جموجوڵی خۆیی و لە باتی خەریككردنی بە شەڕی الوەكییەوە ، خەریكی ئەنجامدانی كار و فەرمانی سەربەكیی خۆیەتی لە بەگژاچوونەوەی رژێم و دانانی نەخشەو پالنی لێدانی هێزە داگیركەرەكانی ڕژێمی فاشیستی عێراقدا، لەم ماوەیەدا، ئەگەرچی سەرماو بەفرو زریانی كەم وێنەی زستانی ئەمساڵ لە زۆر شوێن، بوو بە هۆی كەمكردنەوەی هاتووچۆ و جوڵانەوەو تەنانەت مردن و ڕەقبوونەوەی چەندین هاووڵاتی و چەندین پێشمەرگەش، لەگەڵ ئەوەشدا، لەو چەند مانگە كەمەدا، سەرەڕای نالەباریی باری هەوا، لە چەندین شوێن... دەستی قارەمانانە لە دوژمن

وەشێنراوەو چەندین هەڵمەت و بۆسەو شاڵاو و بەرگریی دلێرانە نیشانی دوژمن دراوە، بە جۆرێک کە پاش چەند ساڵ خۆ گێلکردن سەددامی خوێنڕێژ ناچار بوو سەهۆڵبەندانی بێدەنگی بشکێنێ و دەربارەی کورد بدوێ و جنێو بە پێشمەرگەکانی بدات.

هەڕێمی (٢)ی قارەمان کە چەند مانگ بوو لە بەر پێویستییەکانی پارێزگاریی بنکەو ڕێکخراوو هێزەکانی یەکێتی نیشمانیی کوردستان لە هێرش و گەلەکۆمەکێ لە سەر فەرمانی سەرکردایەتیی یەکێتی نێردرایە ئاسۆس و دۆڵی جافەتی، وە ماوەیەکیتر نێردرایە دەشتی کۆیە و کۆسرەت و خۆشناوەتی و ماوەیەکیتریش برایە قەڵاتووکان و بناری قەندیل... وە هەروەکوو بە درێژایی تەمەنی پێکهێنانی نموونەی هێزی ئازاو دڵسۆزو دەستوەشێن و خاوەن دیسپیلین بووە، هەروەکو نموونەی هێزی ڕێکووپێکی خۆشەویستی ناو جەماوەر بووە، هەروەکو نموونەی فیداکاری و لە خۆبڕان و دەرسی قارەمانیەتی بێوێنە و نەخشەی وردوو پلانی ژیرانەی جەنگی پارتیزانی بووە... هەروەها لەو ماوەیەشدا بەو پەڕی دڵسۆزی و لێهاتوویەوە، بەو پەڕی لە خۆبڕان و گوێڕایەڵی و خۆڕاگرییەوە، هەمیشە لە ڕیزی پێشەوەی بەرگری و لە سەنگەرە سەختەکانی پێشەوەدا بووە بۆ پارێزگاری لە یەکێتی نیشتمانی و بنکە و هەڕێمەکانی ترو بۆ بەرپەرچدانەوەی هەر هێرشێکی ناڕەوای هاتبێتە سەریان.

هەڕێمی(٢)ی قارەمان لەو ماوە کورتەی دواییشدا کە گەڕاوەتەوە سنووری کارو چالاکیی خۆی لە دەوری کەرکوک، چەندین چالاکیی قارەمانانەی ئەنجام داوەو چەند جارێک بە سەرکەوتوویی مەفرەزەی ناردە ناو کەرکوکەوە بۆ دەس وەشاندن لە دوژمن.

هەر بۆیە دوژمنی داگیرکەر هەمیشە لەپێو شوێنی هەڕێمی(٢)ی قارەماندا بوو، بە وردی تەعقیبی جوولان و هاتووچۆی ئەکردوو لە پەڕێزا بوو بۆ ئەوەی نوقتەیەکی زەعیفی بدۆزێتەوەو جەزرەبەیەکی لێبدات، سەد مەخابن دوژمن توانی فرسەت لە بەشێکی ئەم هێزە قارەمانە بهێنێ و کەڵک وەربگرێ لەو دووركەوتنەوەیان لە

بەشی زۆری هێزەکەیان و مانەوەیان بۆ چەند ڕۆژێک، لە یەک ناوچەدا، بەڵکو لە ناو یەک گوندی نزیک جادەدا.

لە ڕۆژی ١٩٨٢/٣/٥ دا لە کاتێکدا کە مەفرەزەیەکی کەرتی هەرێم و مەفرەزەیەکی کەرتی ٢ی هەرێمی (٢) لەگەڵ فەرماندەی هەرێمەکەدا کە تێکڕا، ٢٢ پێشمەرگە بوون لە گوندی قازان بوون، هێزێکی گەورەی دوژمنی داگیرکەر بە پشتیوانی چەندین کۆپتەری جەنگی هێرشی بردە سەریان، لە سەعات (٩) ی پێش نیوەڕۆدا شەڕو پێکادان دەستیپێکردوو تا سەعات ٨ی شەو شەڕێکی دەستەویەخەی نابەرانبەر لە بەینی ٢٢ پێشمەرگەی دلێری هەرێمی(٢) دا بە سەرکردایەتی هەڤاڵی قارەمان ئەنوەر حەسەن و نزیکەی دوو هەزار نەفەر لە جاش و جاشی شەعبی و پۆلیس و سوپاو چەند کۆپتەری جەنگی بۆ ماوەی ١١ سەعات درێژەی کێشا.

لەم شەڕەدا پێشمەرگە دلێرەکانی هەرێمی (٢) دەرسێکی بێوێنەی هێزە داگیرکەرەکانی دوژمنیان داداو بە جۆرێکی ئەوتۆ چاوشکێن و تەمبێیان کردن کە جارێکیتر نەوێرن هەروا بە ئاسانی یاری بە ئاگر بکەن و چەند زۆرو پۆشتەو حەساوە بن زات نەکەن پەلاماری پێشمەرگە بدەن چەند کەم و ماندوش بن.

لەم شەڕەدا هێزی دوژمن زیاتر لە ٣٠ نەفەری لێکوژراو دەیان کەسیشی لێبریندار کرا کە یەکێکیان سەرەک جاشی تاوانبار قالە فەرەجی خائین بوو.

ئەگەرچی لەم شەڕەدا کوشتاری زۆر لە دوژمن کراو زەرەری زلی لێدراوە، بە تایبەتی سەقەت کردنی قالە فەرەجی خائین کە یەکێکە لە سەگە ڕستکراوە هارەکانی ڕژێم، وە هێزی دوژمن نەیتوانی لە ڕێی بەدەستهێنانی باڵادەستیی ژمارەییەوە بە سەر پێشمەرگەکاندا، مەبەستەکانی خۆی لە ڕووی گەمارۆدان و بە دیل گرتنی پێشمەرگەکانەوە، بە دەسبهێنێ، بەڵام بەداخەوە هێزی پێشمەرگەش زەرەرێکی زلی لێکەوت، بە شەهید بوونی ١٢ پێشمەرگەی کە یەکێکیان هەڤاڵی قارەمان ئەنوەر حەسەن فەرماندەی هەرێمی ٢ بوو.

هەڤاڵ ئەنوەر حەسەن لە ساڵی ١٩٥٤ لە شاری کەرکوک لە دایک بووبوو، هەر لەوێ قوتابخانەی سەرەتایی و ئیعدادیی تەواو کردبوو، پاشان چوو بۆ کولییەی

هەندەسە لە جامعەی بەغدا.

هەڤاڵ ئەنوەر حەسەن ساڵی ١٩٧٣ شەرەفی ئەندامێتی کۆمەڵەی وەرگرتبوو، وە هەر لە سەر خەباتی سیاسی ساڵی ١٩٧٥ گیراو حوکم درا لە زیندانی ئەبو غرێب تا عەفوی عامی ١٩٧٩، کە ئەویش لەگەڵ گیراوە سیاسییەکانی تردا بەربوو وە پاش چەند ڕۆژێک لە سەر داوای سەرکردایەتی یەکێتی، هاتە ڕیزی پێشمەرگەوە و کرا بە ڕابەری سیاسی هەرێمی (٢).

هەڤاڵ ئەنوەر لە ژیانی پێشمەرگایەتیدا نموونەی پێشمەرگەی ئازاو دڵسۆز بوو، لە ناو برا پێشمەرگەکانیدا بە تێکۆشەرێکی پشوو درێژی هوشیارو ڕۆشنبیرێکی ئازای خۆگرو فەرماندەیەکی ژیرو خاکی ناسرابوو، ساڵی ١٩٨٠ لەگەڵ دەستەیەک کادیری عەسکەری هەڵبژێردرا بۆ مەشق کردن لە ناو فەڵەستینییەکاندا، پاش ئەوەی بە سەرکەوتوویی گەڕایەوە کرا بە فەرماندەی هەرێمی(٢)ی هێزی پێشمەرگە.

لە ژیانی پێشمەرگایەتیدا سەرپەرشتی دەیان هەڵمەتی دلێرانەی پێشمەرگە قارەمانەکانی هەرێمی (٢)و سەرکردایەتیی چەندین شەڕو نەبەردی کردووەو نەخشەی دەیان چالاکیی بۆ داناون.

لە ژیانی زیندانیدا نموونەی تێکۆشەری خۆگرو ئازاو بەرچاو ڕوون و خاوەن ورەو سەربەرز بوو... لە ژیانی سیاسیدا تێکۆشەرێکی جەماوەریی گونجاوو ڕۆح سوک و ژیرو تێگەیشتوو و ئەمین بوو... هەر لە بەر ئەمانە لە یەکەمین کۆنفرانسی کۆمەڵەدا بە گشتیی دەنگ هەڵبژێردرا بە ئەندامی دەستەی بەڕێوەبەرایەتیی کۆنفرانس.

شەهید بوونی هەڤاڵ ئەنوەر خەسارەتێکی گەورە بوو لە جوولانەوەی شۆڕشگێڕانەی گەلەکەمان، بە شەهید بوونی ئەو هێزی پێشمەرگەی کوردستان کادیرێکی عەسکەریی لێوەشاوەو قارەمان، وە یەکێتی نیشتمانی و کۆمەڵەش کادیرێکی سیاسی و ڕێکخراوەیی کارامەو بە توانای لە کیس چوو...

شەهید ئەنوەر چۆن لە خەباتی سیاسی و پێشمەرگەییدا لەگەڵ پێشمەرگە

قارەمانەکانی هەرێمی (٢)سەرقافڵە بوو لە شەهید بوونیشدا هەروەها بوو، وە لەگەڵ ئەم (١١) قارەمانەی تری هێزی پێشمەرگە شەهید بوون:

١- هەڤاڵ ڕزگار جەلال ناسراو بە هێمن
٢- هەڤاڵ مامۆستا عەبدولخالق سالّح ئەحمەد ناسراو بە ئاسۆ
٣- هەڤاڵ مامۆستا عەبدولخالق سالّح قادر ناسراو بە چیا
٤- هەڤاڵ سواڕە شێخ سدیق
٥- هەڤاڵ کامەران مام عومەر
٦- هەڤاڵ جومعە حەسەن کەریم (سیروان)
٧- هەڤاڵ کەریم چەمچەمالّی ناسراو بە گۆران
٨- هەڤاڵ نوعمان عەبدوڵڵا عوبێد
٩- هەڤاڵ حەمە شوکر بلوکێنی
١٠- هەڤاڵ نەجمەدین فاتیح ناسراو بە شیروان
١١- هەڤاڵ موەفەق تەقی

بەڵێ (١٢) قارەمانی هەرێمی(٢) شەهید بوون.

١٢ کەسی قارەمانی کەرکوک و دەوروبەری کەرکوک شەهید بوون و گیانیان گەیشتە بەهەشتی نەمری و کاروانی شەهیدانی ڕێگای ڕزگاری کوردستان و بەم جۆرە داستانێکی تری سەروەرییان لە مێژووی گەلەکەماندا و داستانێکی تری بەرگریی قارەمانانەیان لە پێناوی پاراستنی شەرەف و نەتەوەو نیشتمانەکەمان، لە هێرشی سوپای داگیرکەری ڕژێمی فاشیستی عێراق و نۆکەرە چڵکاوخۆرەکانی، بە خوێنی خۆیان نووسییەوە، ئەگەرچی ئەم پۆلە شەهیدە بە سەربەرزی ڕۆیشتن، بەڵام هەرێمی(٢)ی قارەمان ماوە، هێزی لە شکان نەهاتووی پێشمەرگەی کوردستان ماوە، گەلی کورد ماوەو لە سەنگەری خەباتی شۆڕشگێڕانە دایە، ئاڵای بەرزی شۆڕش، کە سووڕە بە خوێنی شەهیدەکانی، بە ژوور سەریانەوە ئەشەکێتەوە.

چیرۆکی داستانەکە
داستانی قازان

قازان داستانێکی گەورەی تیادا تۆمار کرا، داستانێک کە لە مێژووی شۆڕشی نوێدا کەم وێنە بوو.

ئەنوەر حەسەن تازە کرابووە فەرماندەی هەرێم لەگەڵ مەفرەزەیەکدا هاتبوونە بناری تۆکمە و ناوچەی سووڕداش، ژوانێکی هەبوو بچێتە زێوێ لەگەڵ ڕێکخستنەکاندا یەکتری ببینن و قسە و ڕاوێژی خۆیان بکەن.

شێرزاد حافز فەرماندەی مەفرەزە بوو لە بناری تۆکمە، فەرماندەی پێشمەرگانەی ئەو ناوچەیە بوو کە بناری سووڕداش دەبەستێتەوە بە بەری ئاغجەلەرەوە.

مەفرەزەکەی لەگەڵ ئەنوەر حەسەن بوون لەگەڵ مەفرەزەکەی بناری تۆکمە کە شێرزاد حافز لێپرسراویان بوو چەند ڕۆژێک لە ناوچەکەدا گەڕان و چوونە قازان، ئەنوەر حەسەن چاوەڕێی کەسێکی دەکرد بێت ببینێ بەڵام کەسەکە دواکەوت.

شێرزاد حافز بە ئەنوەر حەسەنی وت تۆ لە قازان بە چاوەڕێی ئەو کەسە بکە ئێمە دەچین لە تاسڵوجە چالاکیەک دەکەین و دەگەڕێینەوە، شێرزاد حافز و مەفرەزەکەی چوونە تاسڵوجە جاشیان دەستگیر کرد کاتژمێر (٣)ی شەو گەیشتنەوە قازان کاتژمێر ٩:٣٠ دەقیقەی بەیانی لە مزگەوت کۆبوونەوە، شێرزاد حافز باسی شەڕەکەی بۆ ئەنوەر حەسەن دەکرد لە بەر پەنجەرەی مزگەوتەکە ڕاوەستا بوون پێشمەرگەکان لە نان خواردن گەڕابوونەوە، لە سەرو قازان پاسەوانیان هەبوو، هێندەیانزانی بوو بە تەقە و دەسڕێژی گوللە.[٤]

لەگەڵ بیستنی دەنگی تەقەو دەسڕێژی گوللەدا پێشمەرگەکان لە مزگەوتەکە چوونە دەرەوە تەماشایانکرد هەموو گردەکانی دەوری قازان جاش و سووپا

[٤]دواتر زانیان کە جاشەکان بەدوایانەوە بوون بەڵام ئەمان نەیانزانیبوو.

گرتبوونی، کاک ئەنوەر بە شێرزاد حافزی وت بە پێشمەرگەکان بڵێ بەرەو سەروی دێیەکە بڕۆن[٥] شێرزاد حافز بە کاک ئەنوەری وت با لە دێیەکە دەرنەچین چوونکە هەموو شوێنەکان گیراون تیا دەچین کاک ئەنوەر بە شێرزادی وت با خەڵکی دێیەکە تیا نەچن خۆمان شەهید بین باشترە.

پێشمەرگەکانیان نارد ڕووەو چەمەکە، شێرزاد بۆ لای گردی ئێشکگریەکەی پێشمەرگە سەرکەوت، حەرەس هاتە خوارەوە ئەوێش گیرابوو، شێرزاد حافز گەڕایەوە بۆ لای پێشمەرگەکانی دیکە، لە گەڕانەوەدا فیشەکێک بەر قاچی کەوت.

پێشمەرگەکان لە دۆڵ و چەمەکەی پشتی قازاندا بوون ژمارەیەکیان بەرەو خوار ڕۆیشتبوون ڕزگاریان ببوو وەکو تاوە تەرزە فیشەک و گڕی پلاجەی ئاربیجی خۆی دەکرد بە چەمەکەدا، سیروان لەوێدا بە گڕ شەهید بوو لە بەر چاوی پێشمەرگەکان گڕی تێبەربوو، ئەنوەر حەسەن پێکرا فیشەکێک بەر دەستی کەوت.

گردێک هەبوو ئەگەر بگیرایە دۆخی شەڕەکەی لە بەرژەوەندی پێشمەرگە دەگۆڕی، شێرزاد حافز بە ئەنوەر حەسەنی وت با دوو پێشمەرگە بنێرین ئاگرباران و شەپۆلانی گوللە هێندە زۆرو بە تاو بوو دەرفەتی دەرچوون نەبوو.

ڕزگـــــار جـــەلال قـــەساب (هـــێمن)

ڕزگار جەلال قەساب (هێمن) چوو بوو بۆ دێیەک لە خواروی قازان تا چاوی بە ڕێکخستنەکان بکەوێت، کە تەقە دەستیپێکرد ڕزگار چوو بووە سەر شاخێکی بەرز کە بە سەر ناوچەکەدا زاڵەو شاخەی گرت، [٦]بەڵام کۆپتەر چووبووە سەری و شەهیدیکرد، ئەو شاخەش لە دەست پێشمەرگە دەرچوو.

شێرزاد حافز هەر چۆنێک بێت بە ناو ئاگرو پێکاچوونی گوللەدا چووە سەر ئەو گردەی مەبەستی بوو، تا گەیشتە گردەکە سێ فیشەکی بەرکەوت ماوەیەک لە گردەکە مایەوە کەس بە دوایدا نەهات، شێرزاد گەڕایەوە تا بزانێت هاوڕێکانی بۆچی

[٥] چەمی سەروی قازان شوێنێکی گونجاو نەبوو لە هەموو لایەکەوە جاشەکان زاڵبوون بە سەریدا بەڵام فەرمانی کاک ئەنوەریان ڕەت نەکردەوە.
٦ ئێستا ئەو شاخە ناونراوە شاخی هێمن، یان لوتکەی هێمن

نەهاتن بەڵام نەیتوانی بە ناو تاوە تەرزەی گوللەدا بڕوات، لە پاڵ بەردێکدا کەوت حەوت پارچەو (٣) گوللەی پێوە بوو بە سەختی بریندار بوو.[٧]

کاک ئەنوەرو پێشمەرگەکانیتر چووبوونە شاخەکەی پشتی قازان تا کاتژمێر (١١) لەوێ شەڕیانکرد لە نزیک کاتژمێر (١٢) چوونە سەر شاخی قازان شاخەکە ڕووتەن بوو جاش پەلاماری شاخەکەیداو پێشمەرگەکان لەوێدا شەهید بوون.[٨]

لە قازان و دۆڵی قازان شێرزاد حافز بە بریندارى مابووەوەو دەورى گیرابوو، شوێنەکەی باش بوو پشتی قایم بوو، هێزی دووژمن نەیدەتوانی لە هیچ لایەکەوە بۆی بێت ئەوەی هەبوو لە بەرەو ڕوو بوو، لە بەرەو ڕووش نەیدەهێشت کەس هەڵکوتێتە سەری تەقەی لێدەکردن و دەیگێڕانەوە.

شێرزاد تا کاتژمێر شەش مایەوەو بەرگریکرد، کۆپتەر هێندە نزم ببووەوەو دابەزیبووە سەر زەوی دۆشکەی کۆپتەرەکە دەبینرا تەقەی دەکرد پێشمەرگە بەرگری لە کۆپتەر پێ نەدەکرا چوونکە تەنها کلاشینکۆفیان پێبوو.

شێرزاد بریندار بوو حەوت پارچە و سێ گوللە بەر جەستەی کەوتبوو، هیلاک و ماندوو شەڵاڵی خوێن، برسی و تینوو دنیا بەرەو تاریکی دەڕۆیشت، دەشت و دەرو شاخ و کێو خەریک بوون بەرگی ڕەشیان دەپۆشی و تاریکی باڵی بە سەریاندا دەکێشا، قازان دەتووت کۆستی کەوتووە کۆست کەوتوو بوو، ئەو دۆڵ و چەم و شاخانەی قازان بە خوێنی پێشمەرگە سوور ببوون لە ڕەنگی سوور هەڵکێشرابوون، دارو بنچک و شێخەڵەکان وەکو تارمایی دەبینران شێرزاد هەوڵیدا بڕوات و دەربباز بێت لە ناکاو جاشێک تفەنگی خستە سەر سەری، سەری هەڵبڕی جاشێکی قەڵەوی زل و تێکسمڕاو بە سەر سەریەوە بوو بە پێکەنینەوە جنێوێکی بە شێرزاد داو وتی چەکەکەت دانێ، شێرزاد نەشڵەژاو کەمێک هاتە دواوە، تفەنگەکەی ڕووی لە سەری جاشەکە بوو بەلەپیتکەی ترازاندوجاش کەوتە

[٧]کە شێرزاد کەوتبوو ئەنوەر حەسەن چاوی لێیی ببوو بە پێشمەرگەکانی وتبوو تازە شێرزاد شەهید بووە ئێوەش بچن شەهید دەبن.

[٨]لە دۆڵەکە گەیشتبوونە سەر شاخەکە پێشمەرگەی تریش شەهید بوون.

خوارەوەو کەوتە سەر قاچە بریندارەکەی شێرزاد ئازاری قاچی زۆردا.

دەمەو ئێوارە کاتژمێر ٦:٣٠ دەقیقە بوو هێشتا تارمایی دەبیندرا دەنگی جاشێک هاتە گوێ وتی ئەمە تەسلیم نابێت ئاربیجی بۆ بێنن.

شێرزاد بڕیاریدابوو تا دەتوانێت لێیان بکوژێ، تا دوا فیشەک و دوا هەناسە بجەنگێ، سەری هەڵبڕی و تەماشایکرد جاشەکان بە جۆرێک خۆیان شاردبووەوە هەر جامانەکانیان دیار بوو خۆیان دابوو بە زەویدا شێرزاد هەستا بە ناو جاشەکاندا ڕۆیشت، کەس لە جاشەکان غیرەتی نەبوو سەر هەڵبڕێ، شێرزاد لە جاشەکان دەرچوو گەیشتە پشتیانەوە گوێی لێبوو دوو زرمە لەو شوێنە هەستا کە شێرزادی لێبوو دەنگی ڕوممانە بوو، چاوی لێبوو جاشەکان بە لایت سەنگەرەکەی شێرزاد دەگەڕان.

شێرزاد ڕزگاری بوو بەرەو گەبە ڕۆیشت، لە گەبە دەرمانی هەبوو پێشتر دابنابوو، تەداوی خۆیکردو دەرزی لە خۆیدا[٩] دوو پێشمەرگەیتر هاتنە گەبە سەید برایم و سەید کەریم لە شەڕەکە دابڕابوون بەرەو خوار ڕۆیشتبوون، شێرزاد تفەنگی جاشەکەی هێنابوو دایە یەکێک لەو دوو پێشمەرگەیەو ناردنی هەواڵی کاک ئەنوەرو هاوڕێکانی بۆ بهێنن، سەید برایم و سەید کەریم چوون و گەڕانەوە وتیان نەمانتوانی بچینە ناو دێ چوونکە جاش و سەربازی زۆری لێبووە.

بۆ ڕۆژی دوایی شێرزاد بەرەو چەمی ڕەزان بەڕێکەوت، لە ڕێگا لەشکری ئیسلامی بینی بیکەیسی و ئاربیجیان پێبوو داوای لێکردن بچن بە سۆراغی کاک ئەنوەرەوە، بەڵام نەیانوێرابوو بچن تا شیلە خانە چوو بوون بەڵام نەچوو بوونە قازان، هەر لە ڕۆژی ١٩٨٢/٣/٥ جاش و سەرباز تەرمی پێشمەرگەکانیان بردبوو.

تەرمی شەهید سوارەیان لە نزیک چەمچەماڵ لە فڕۆکە بەردابووە خوارەوە، تەرمەکانی تریشیان لە چەمچەماڵ کردبوو بە ژێر گۆڕێکی بە کۆمەڵەوە دوایی کەسووکاریان دەریانهێنانەوە.

[٩] کوڕێک لە گەبە بوو ناوی عبدالرحمن بوو شێرزاد داوای لێکرد دەرزیەکی بۆ بکات بەڵام نەیویرا دەترسا شێرزاد شتێکی بە سەربێت، ناچار شێرزاد خۆی دەرزیەکەی لە خۆیدا.

لە شەڕی قازاندا ٣٧ جاش کوژران.

قالە فەرەج بە سەختی بریندار بوو.

کۆپتەر بەردەوام بە سەر ئاسمانی شەڕەکەوە بوون، (٢٠٠٠) هەزار جاش و قوات خاسەو سەرباز بە پشتیوانی ١٢ کۆپتەرو چەکی قورس لە شەڕەکەدا بەشدار بوون.

شەڕی قازان دەستەو یەخە بوو، جاشەکان دەیانوویست پێشمەرگە بە دەست بگرن، بەڵام پێشمەرگەکان لێیان دەهاتنە دەست و دەیانکوشتن.

ئەو سێ جاشەی شەوی پێشوو لە تاسلوجە دەستگیر کرابوون دوانیان ڕایانکردو یەکێکیان کوژرا.

بەکر تەلانی
بڕینێکی سەخت
وەیەکی کەڵەگەت

لەگەرمەی شەڕو شەهید بوونی پێشمەرگەکانی هەرێمی دوو لە قازاندا چەند پێشمەرگەیەکیش بریندار بوون مام بەکر تەلانی بریندەکەی سەخت بوو چەند جارێک لەدوای یەک بریندار بوو، جاری یەکەم فیشەکێک بەرشانی کەوت دواتر شێرزاد حافظ بریندار بوو، نەجمەدین شۆڕجەیی ناسراو بە شیروان، نەعمان کلاوقوتی، سیروان کەرکوکی و حمە شکور بلوکێنی شەهیدبوون.

جاری دووەم گوللەی شەستیری کۆپتەر بەکر تەلانی پێکا و چەندین پارچەی بەرکەوت ، دوای بریندار بوونی بۆ جاری دووەم ئەنوەر حەسەن و سوارە و گۆرانی پورە گولە شەهیدبوون، ئەم کاروانی شەهیدبوون و خوێن چۆڕینە لە قازاندا بەردەوام بوو.

شەڕی دەستەویەخەی جاش و پێشمەرگە دەستیپێکرد جاشەکان نزیک دەبوونەوە فیشەک ڕووی لە کزی بوو چەند جاشێک تەقەیان لە بەکر تەلانی کردوو گوللەیەک بەرسنگی کەوت لە پشتەوە دەرچوو، بەکر تەلانی سێ جار بریندار بوو بەڵام هێندەی سێ چیای بڵند سێ قەندیل و پیرەمەگرون وەرەی بەرز و لە کێوان بوو.

بەکر تەلانی خوێنێکی زۆر لێدەڕۆیشت بە بریندار تەقەی لەجاشەکان دەکردەوە

جاشەکان دەیانزانی مام بەکر لە کۆیوە تەقە دەکات گوللەیەکی (ئاربی جی) یان لە نزیک مام بەکرداو چەند پارچەیەکی بەرکەوت، دوای چوارەم جار بریندارببوونی لەو شوێنە دوور کەوتەوە.

جگە لە مام بەکر چەند پێشمەرگەیەکیتر شەهید و بریندارببوون ڕزگار جەلال قەساب شەهید بوو مام عومەر و پۆلای موهەندیس بەبریندار دەرچوون، شێخ سەلام کۆزە بۆرەیی بریندارببوو، لە ژێر بەردێک بەگەلای دار خۆی داپۆشیبوو بەرەبەیان توانیبووی خۆی ڕزگاربکات

مام عومەر کوڕێکی لەگەڵ خۆیدا پێشمەرگە بوولە شەڕەکەدا شەهید بوو بەکر تەلانی بانگی کرد ووتی کامەرانی کورت نەخۆشە مام عومەر وتی دەزانم شەهید بووە شەڕی خۆتان بکەن.

بەکر تەلانی خوێن لە جەستەی دەچۆڕا هەموو گیانی زام و برین بوو دەیان پارچەی بەرکەوتبوو هەرچۆنێک بێت خۆی گەیاندە ژێرخانی ماڵی (حەسەن) ی زاوای کوێخا نەریمانی کەڵە شێرە، بانگی شێوان فەیمە خانی خێزانی حەسەن هاتە ژێرخانەکەوە بەکر تەلانی بینی ووتی ئەوە تۆیت خاڵە بەکر، بەکر تەلانی پێیووت هەوڵبدە ئاشکرا نەبم جاشەکان لەناو دێن، فەیمەخان ووتی خەمت نەبێت.

کە بەکر تەلانی چووە ژێرخانەکەی ماڵی فەیمە خانەوە شۆێن پێیەکانی تا ناو ژێرخانەکە دیاربوو فەیمە خان بۆ ئەوەی شۆێن پێ خوێناوییەکەی مام بەکر بشارێتەوە مریشکێکی سەربڕی و داینا ، بۆ ئەوەی ئەگەر جاشەکان هاتن و خوێنیان بینی بڵێن خوێنی ئەو مریشکەیە سەرم بڕیوە دواتر خەسوی فەیمە خان هاتە ژێرخانەکەو ووتی کاک بەکر چیت بۆ بکەم جاش هەر لەناودێن بەکر تەلانی ووتی هەندێک شیرم بۆ پەیدابکەیت هیچیترم ناوێت، زۆر بەخێرایی شیرەکەی هێناو مام بەکر خواردی لای چەپی ژێرخانەکە چیلکەو داری لێبوو مام بەکری بە چیلکەو دار داپۆشی، مام بەکر لولەی تفەنگەکەی لە چیلکەو دارەکانەوە بردە دەرەوە و فیشەکی لێخوڕی تەنها پانزە فیشەکی پێمابوو بڕیاریدا ئەگەر جاش هاتنە ژێرخانەکە تەقەیان لێبکات و دواتر خۆی بکوژێت.

ژێرخانەکە شۆڕێنی مریشک و مانگاو چاڵو چۆڵی زۆر تێدابوو، چاڵەکان پڕببوون لە خوێن کونێک لەدەرگای ژێرخانەکەدابوو بەکر تەلانی بە خەسووی فەیمە خانی ووت دەرگاکە دابخە هەرکەسێک بێت لەو کونەوە دەیبینم ئەگەر مردم تفەنگەکەم بدەنەوە بە هاوڕێ پێشمەرگەکانم ئەگەر نەشمرم تا بەیانی فریام دەکەون

ئەوشەوە تا بەیانی فەیمەخان و خەسووی سەریان لێدەدا بەرەبەیان فەیمەخان هاتوو ووتی خاڵە بەکر ماویت هێشتا جاشەکان لەناودێن.

بەیانی ڕۆژی ١٩٨٢/٣/٦ بوو گەلەجاشێک لەو شوێنەوە هاتن کە مام بەکر شەو لێوەی هاتبوو جاشێک هاتە بەردەم ژێرخانەکە مام بەکر خۆی ئامادەکرد ئەگەر بێتە ژوورەوە تەقەی لێبکات جاشەکان دەرگای ژێرخانەکەیان کردەوە مانگاو مریشک چوونە دەرەوە بەڵام نەیاندەزانی مام بەکر لەوێیە.

جاشەکان برسیان بوو چوونە ماڵی فەیمە خان خۆیان نان ئامادەبکەن بە قسەکانیاندا دیاربوو جاشی حەمە خانی حاجی دارابوون. فەیمە خان هاتەوەو چووە ژورەوە جاشەکان خۆیان تووڕەکرد دەیانوت لە دوێنێوە نانمان نەخواردووە خاتوو فەیمە پێیوتن بۆ خۆتان تووڕەدەکەن ئێمەش حاڵمان خراپە ژنێکی دێیەکەمان کوژراوە، هەستن دەچین بۆ ماڵی خەزورم ماڵیان لای مزگەوتەکەیە جەمەعەتتان هەمووی لەوێن نانێکی زۆریان بۆ ئامادەکردوون، فەیمەخان بە ژیر و زیرەکی خۆی جاشەکانی دوورخستەوە.دواتر فەیمە خان هاتەوە ووتی کاک بەکر تەحسین شاوەیس لێرەیە لەوانەیە ماڵەکان بپشکنێ، بەکر تەلانی ووتی لێمگەڕی خەمت نەبێت خوا گەورەیە، فەیمەخان ڕویشت و گەڕایەوە ووتی خەمت نەبێ جاشەکان خۆیان کۆکردوەتەوە بڕۆن.

تەرمی شەهیدەکان کەوتبوونە دەستە جاشەکان، خەڵکی قازان داوایان لە جاشەکان کردبوو تەرمی شەهیدەکان نەبەن لێرە بەخاکیان بسپێرن، لەوەڵامدا تەحسین شاوەیس ووتبووی قائیدی فەیلەق و قائیدی فیرقە داوای تەرمەکان دەکەن، قالە فەرەج بەسەختی بریندارە ئێمەش کوژراوی زۆرمان هەیە دەبێت هەموو تەرمەکان تەسلیم بە قائید فەیلەق بکەین تەحسین قسەو جنێوی بە خەڵکی

قازان دابوو هەڕەشەی لێکردبوون.

تەرمی شەهیدەکان و جاشە کۆژراوەکانیان بە کۆپتەر گواستەوە چەمچەماڵ.

شێخ سەلام بریندارەبوو ئەویش لە قازان خۆی حەشاردابوو کە جاشەکان ڕۆیشتن مام بەکر و شێخ سەلامیان هێنایە دەرەوە، لە ڕێگەی ڕێکخستنەوە بریندارەکانیان گەیاندە گەبە گولیجە، شیلەخان، دواتر بەکر تەلانییان کردە ناو دارە مەیتێکەوە و بردیانەوە دێی زەرزی لەوێوە بۆ چەمی سوورقاوشان لەوێ بنکەیەکی تەندروستی لێبوو بۆ چارەسەرکردنی بریندارەکان .

دوای چەند ڕۆژێک بڕیاردرا بریندارەکان بەرنە سەرکردایەتی ڕۆژی ١٩٨٢/٣/٨ بریندارەکانیان بەرەو سەرکردایەتی بەڕێکرد مام بەکریان خستە ناو دارەتەرمەوە لە هەر جێگەیەک لایانبدایە شێرزاد حافظ کەخۆشی بریندارەبوو بریندەکانی مام بەکری خاوێن دەکردەوە بەناو بەفرو شەخستە و بەستەڵەکی ساڵدا بریندارەکان گەیەندرانە نەخۆشخانەی شۆڕش دکتۆر فواد، دکتۆر شوان، دکتۆر هەڵۆ چارەسەریان بۆ دەکردن، دواتر هەڤاڵ مامجەلال و نەوشیروان مستەفا سەردانی بریندارەکانیانکرد.

دوای ماوەیەک مانەوەو چاکبوونەوەی زۆربەی بریندارەکان بەکر تەلانی بەرەو باشتر دەچوو بۆیە لەسەر داوای خۆی گەڕایەوە سەرگەڵوو.

تێکڕای بریندارەکانی شەڕی قازان

*پۆڵای موهەندیس

*شێرزاد حافظ

*مام عومەر نەجاڕ کەرکوکی

*شێخ سەلام کۆزە بۆرەیی

*عەبدولڕەحمان گەبەیی

*کەریمە ڕەش

*سەید براهیم

*بەکر تەلانی

*سەنگەر

هـــــەڵوێستی ئـــــیسلامی - شـــــیوعی

هێزێکی ئیسلامی بەسەرپەرشتی حەمە بازیانی هاتن بە هانای شەڕەکەوە بەڵام نەیانوێرابوو بچنە قازان تا شیلە خانە هاتبوون.

هێزێکی حزبی شیوعی لە بۆلقامیش ئاهەنگیان گێڕابوو تەقەیان کردبوو بە ئاسماندا کە ئەو ژمارە پێشمەرگەیەی یەکێتی شەهیدبوون.

دەســـــــتگیرکردنی کـــــۆمیتەی ئـــــاگر

کۆمیتەی ئاگر تۆڵە سێن و زەبـــردەری پیـاوانی ڕژێـم و دامـوو دەزگـا داپڵۆسێنەرەکانی بوون لە ناو شاری کەرکوکدا، لە ماوەی دروستبوونی کۆمیتەی ئاگر تا دەستگیرکردنیان لە ڕۆژی ١٩٨١/١٠/١٧ دەیان چالاکیان لە ناو شاری کەرکوکدا ئەنجامداو چەندین جەللادو تاوانباریان بە سزای گەل گەیاند.

هاوڕێیانی کۆمیتەی ئاگر دوژمنیان هەراسان کردبوو کەرکوکیان کردبووە پشکۆ بۆ دووژمنان و دامووەدەزگاکان و سیخوڕەکانیان ، ترس و دڵەڕاوکێی زۆریان خستبووە دڵی داگیرکەرو کاسە لیسەکانیانەوە.

ڕۆژی ١٩٨١/١٠/١٧ کۆمیتەی ئاگر، یان بەشێکی دیارو بەرچاو لە کادیرە دیارو چالاکەکانی کۆمیتەی ئاگر دەستگیرکران و لە ساڵی ١٩٨٤ تێکڕایان شەهیدو گوللە بارانکران کە (١٠) تێکۆشەرو (١٠) پێشمەرگەی جەربەزەو جەنگاوەری ڕیزەکانی کۆمەڵەو (ی ن ک) بوون.

چەند کەسێک لەو کادیرە دەستگیرکراوانەی کۆمیتەی ئاگر تەمەنیان خوار (١٨) ساڵ بوو کە نەدەبوو لە سێدارە بدرێن یان گوللە باران بکرێن، بەڵام دادگای بە ناو شۆڕشی عێراق دەستکاری تەمەنیانیکرد تا بڕیاری لە سێدارەدان و گوللەبارانکردن بیانگرێتەوە.

دەستگیرکردنی ئەم پۆلە تێکۆشەرە لە کۆمیتەی ئاگرو لە ڕیزی ڕێکخستنەکانی

کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان، گورزێکی کاریگەرو خەسارەتێکی گەورە بوو لە کۆمیتەی ئاگرو ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەو (ی ن ک) لە ناو شاری کەرکوکدا، بەڵام دەستگیرکردن و بێسەرو شوێن کردنی ئەم پۆلە کادیرەی کۆمیتەی ئاگر نەک هەر کۆڵی بە ڕێکخستنەکان و تێکۆشەرانی (ی ن ک) نەدا بەڵکو زیاتر سوور بوون لە سەر خەبات و درێژەپێدانی، هاوڕێیانی کۆمیتەی ئاگر، بە گوڕترو بە جۆشتر خۆیان ڕێکخستەوە.

شەهیدانی کۆمیتەی ئاگر هێندە زەبریان لە دووژمن دابوو، هێندە دەستیان لە دووژمن وەشاندبوو بە جۆرێک سوێیان کردبووە دڵی داگیرکەر وانەی گرنگیان دادان کە لە شەهید بوونیشیاندا لێیاندەترسان و ترس و دڵەڕاوکێ بەرۆکی خۆفرۆشان و داگیرکەرانی بەرنەدابوو.

شەهیدانی کۆمیتەی ئاگر ئەم نەمرانەن:

١- شەهید مەلا محەیدین حسێن سوور
٢- شەهید فەهمی ئەمین ڕەشید
٣- شەهید عەبدولقادر بەکر
٤- شەهید ڕەشاد حەمە ئەمین
٥- شەهید فاروق عومەر وەلی
٦- شەهید فەرهاد محەمەد سەعید
٧- شەهید حەسەن حەمە عەلی
٨- شەهید ئەسعەد عەزیز ڕیشە
٩- شەهید جەبار سالّح فەرەج
١٠- شەهید جەنگی نەجمەدین نوری

شـــــەهید بوونی عـــەلی ســالّح و هـــــەڤالّەکانی

لە ١٩٨٢/٣/٢٠ کەرتی (٢) ی هەرێمی (٢)بە فەرماندەیی عەلی سالّح لە دێی مۆرخواردە تووشی شەڕێکی نابەرانبەر بوون لەگەڵ هێزەکانی ڕژێمی عێراق.

هێزەکانی ڕژێم لە دەیان سەربازو جاش پێکهاتبوون چەندین کۆپتەری باری و

جەنگی پشتیوانی هێزەکەیان دەکرد لە بەرانبەردا ژمارەیەکی کەم پێشمەرگە بەڵام بە ورە پۆڵاین و ئازا ڕووبەڕووی هێزی زۆرو بۆری داگیرکەر بوونەوە شەڕێکی قارەمانانەیان لە گەڵدا کردن تا ئێوارەیەکی درەنگ شەڕ بەردەوام بوو.

لەو شەڕەدا شەش پێشمەرگە شەهید بوون شەش پێشمەرگەش بریندار بوون و دوو پێشمەرگەش کەوتنە دەست دوژمن عەلی سالّح فەرماندەی کەرتەکە بە بریندارى و بە بەرچاوی هەڤاڵەکانیەوە فیشەکی نا بە خۆیەوەو شەهید بوو تا بە بریندارى نەکەوێتە دەست دوژمن.

شـــــــەهیدەکـــــان

١- شەهید عەلی سالّح فەرماندەی کەرت لە هەرێمی (٢)
٢- شەهید مامۆستا پێشڕەو تۆبزاوایی
٣- شەهید ئەحمەد ڕەفیق (ئەحمەد بەگ قەسرۆکی)
٤- شەهید شەریف خدر ناسراو بە مەلا ئازاد
٥- شەهید عوسمان گۆگجەیی
٦- شەهید شاخەوان گۆپتەپەیی

بـــــــریندارەکان

١- مەلا ئاراس
٢- عەبدوڵڵا جەلەمۆردی
٣- مەلا ئەحمەدی گۆگجە
٤- سەنگەر هەولێری
٥- کاوە عەلی سالّح
٦- نەقیب سیروان بیرە سپانی

دوو پـــــێشمەرگە کەوتنە دەســـــــت دوژمن

١- زانا کۆچەکی
٢- خالّە بەخە

دواتر بە لێبوردن ئازادکران و بوونەوە پێشمەرگە.

هـەریمی سـێی شـــارباژێـڕ
ناوچەکانی پـــێنجوێن
بەرزنجە، چوارتا، ماوەت

کـــورتەیەك لـــە مـــێژووی پـــێنجوێـــن
هـــەڵایسانـــــی شـــۆڕشی نـــوێ
لە پـــێنجوێن و دەشـــتی شـــلێر

کـورتەیەك لە مـێژووی پـێنجوێن

پێنجوێن شارو ناوچەیەکی دێرینی کوردستانە، بە شاخ و کێوو چیای بەرزو کەڵەگەت دەوری گیراوە، مێژووی دێرینی شارۆچکەی پێنجوێن و دێیەکانی دەوروبـەری دەمانگێڕێتەوە بۆ سەردەمێکی دێرینتروو پێماندەڵێت لە مێژە لەم ناوچەیەدا ژیان بەردەوامی هەیە و قۆناغ بە قۆناغ ناوچەی پێنجوێن گەشەی بەردەوامی کردووەو فراوان بووە تا گەیشتۆتە ئەمڕۆ کە قەزایەکی فراوان و چڕووپڕ لە دانیشتوانە.

پێنجوێن خاوەنی سەرچاوەی ئاوی سازگارو جۆگەو جۆبارو باخ و سەوزایی بەرین و سەیرانگای فرەجۆرو فرەچەشنە کە لە سەرجەم وەرزەکاندا لە پایزو زستانی، لە بەهارو هاوینی، گونجاوو لە بارە وەک ناوچەی گەشتیاری و هەر وەرزەی چێژی تایبەتی خۆی هەیە و سروشتی دڵگیروو باخ و باخچە و سەیرانگا و کێوو چیا سەرکەشەکانی ئارامیەکی تـەواو بە ڕۆح دەبەخشێت، هەر وەرزە خاوەنی خەسڵەت و تایبەتمەندی خۆیەتی، پایزی پڕ گەڵای وەریوو زیوینی درەختە شەنگەکانیەتی، زستانی سەخت و چیاو شاخە بەرزەکانی لاپاڵ و قەدپاڵ و تەنکە شیوەکانی بەفر دایدەپۆشێ و بەرگی سپی دەکاتە بەروو دەپۆشێ، بەهاری پڕ لە گوڵ و گوڵزارو قەرسیلی سەوزی تا ئەژنۆ و ئاوو بەفراوی سازگارو پڕ لە گوڵی زەردوو سوورە، کێوو بەندەنی، قەدپاڵ و لاپاڵ، کوێستانە دڵگیرەکانی بە گوڵ و هەڵاڵەو سێوسنە ڕەنگین دەبێ و سروشتی دڵگیری ئەو ناوچەیە دەڕازێنێتەوەو لە پێشوازی میوان و ڕێبوارانداە دەبێتە فەرشێکی ڕاخراوی هەمەڕەنگ و ڕۆح و دڵ ئاوپرژێن دەکەن، هاوینیشی دڵگیروو ئاسمانی ساماڵ و پڕ لە ئەستێرە و جریوەیە

پڕ لە جوانی و تریفەیە، خاوەنی ئاوو هەوایەکی فێنک و شنەی شەمالێکی خەم ڕەوێنە کە ئەو خەسڵەتانەی کردوویەتی بە مەملەکەتێکی چوار وەرزی گەشتیاری جوان و دڵڕفێن.

مێژووی پێنجوێن هەر مێژووی وەرزەکانی نییە، هەر سروشتی جوان و دڵگیر و هەر شاخ و کێوو لوتکەی بەرزو ئاسمانی ساماڵ و شنەی شەمالّی فێنک نییە، هەر دەشتی پڕ لە ئاوو گوڵاڵە سوورەی ڕواوو فەرشی ڕەنگاوڕەنگی دەشت و کێوو قەدپاڵ و لاپاڵی دوندوو چیای سەر بە تەم نییە، بەڵکو مێژووی تێکۆشەران و نووسەران و هونەرمەندان و کەڵەپیاوان و ناوداران و بزوتنەوەی ئەدەبی و ڕۆشنبیری و سیاسیەکانیەتی، مێژووی گیان فیدایی و بەرخودان و گیان بەخشینە، مێژووی شۆڕش و بەرگری و سەرفرازییە مێژووی ڕاپەڕین و شەهید بەخشین و بزووتنەوەی کوردایەتی و پێشکەوتنخوازییە، پێگەو جێگەیەکی گرنگی ئابووری وهاموشۆی بازرگانی و وەرزێری و بەیەکەوە گرێدانی ڕۆژهەڵات و باشوروو پەیوەندی کۆن و نوێی ئابوورییە، لێرەوە بە مێژووی دێرین و هەمەلایەنی ئابووری ، سیاسی، کۆمەڵایەتی، فەرهەنگی، کلتووری، ڕۆشنبیری پێنجوێن ئاشناتان دەکەین و لاپەڕە گەش و پرشنگدارەکانی مێژووی پێنجوێن هەڵدەدەینەوە.

بـــەرچنەیەك لە مـــێژووی پـــێنجوێن

پێنجوێن لە ڕووی هەڵکەوتەی تۆبۆگرافیاوە بان و بەرزییەکە لە ئامێزی کۆمەڵێک شاخدا هەڵکەوتووەو دەرکەوتووە کە لە ١٤٠٠ مەتر لە ئاستی ڕووی دەریاوە بەرزە، بۆیە بە پێی ئەزموون واپێناسە دەکرێت کاتێک کە لە سەر ئەزمڕو گۆیژە بەفر دەباڕێت لە ناو پێنجوێنیش دەباڕێت، تەختایی پێنجوێن لەگەڵ لوتکەی ئەزمڕو گۆیژە هاوتەریبە، لە ڕووی بەرزییان لە ڕووی دەریاوە، ئەوە تەختایی پێنجوێن، کەواتە شاخ و لوتکە سەر بە تەم و لە هەورگیربووەکانی پێنجوێن زۆر سەختترو کوێستان ترو ساردترە بە بەراورد لەگەڵ تەختایی پێنجوێن و تەریب لەگەڵ گۆیژەو ئەزمڕ.

ناوچەی پێنجوێن بە حوکمی هەڵکەوتەی جوگرافی کە پێدەشتێکی زۆر بە پیتە،

بناری شاخەکانی بە هۆی بارینی بەفرێکی زۆرو هەبوونی کۆمەڵێک کانیاوی سازگارو خاوەنی ئاوێکی زۆرە کە دەبێتە هۆی گەورەبوون و فراوان بوونی و هەڵبەستنی چۆمی گەورە کە بەشێکی سوود لە ئاوی تواوەی بەفری قەدپاڵ و بنارو کوێستانە کانی ناوچەکەو کانیاوەکانی وەردەگرێت، بەشێکیتریشی لە سنووری ڕۆژهەڵاتی کوردستانەوە دێت و تێکەڵ بە ئاوو چەم و جۆگەکانی ناوچەکە دەبن و دەبنە چەمێکی سەرەڕۆو سەربەرەو خوار سەرهەڵدەگرن.

چەمی گەورەی پێنجوێن ئەو سەرچاوە ئاوییەیە کە ڕاستەوخۆ کەوتووەتە دامێنی پێنجوێنەوە، جگە لە ئـاوەڕۆی پێنجوێن و کانیاوەکانی خـۆی، ئەم دوو لقە لە نێو خاکی ڕۆژهەڵاتی کوردستانەوە هەڵئەقوڵێ بەشێکیان پێیئەڵێن چەمی هەنجیران کە لە دێی هەنجیرانەوە دەستپێدەکات، چەمەکە دێتە خوارەوە بە «خانم کۆن» و بە تەنیشتی «هەڵاڵاوادا» دێت، لەگەڵ چەمی بناوەسووتەدا پێکدەگەن. لە کانی سەرکۆشک و چنارەجۆو دەراوی بایاوە دەستپێدەکات و دێتە خوارەوە بە مەرزی باشماخی ئێستادا تێدەپەڕێت، لە زەوییەکانی نێوان دێی «هەڵاڵاوا» و دێی «ناوکەلان»دا ئەم دوو ئاوە یەکدەگرن و چەمی گەورەی پێنجوێن پێکدێنن، چەمی گەورەی پێنجوێن ڕۆڵی تایبەتی هەبووە لە پێشکەوتنی پێنجوێن دا چوونکە چەند بناوانێکی لە سەر دروستکراوە، پێیدەڵێن « بەرە جۆگەی کێلو» ئەم بەرە جۆگەیە تا «گردی شایەن» و تا کلکەی «نزارە» درێژ بووەتەوەو ئاوی ڕۆشتووەتەوە کە سالانی زوو مەرەزەی لە بەردا دەکرا، لەملاشەوە لە بەری باشووری چەمەکەوە بناوانی گەورەی لە سەر دروستکراوە تا پشتی «کانی ماسیان»، بۆ ناو پێنجوێن خۆی، ئەم چەمە لە تەنیشت قەڵای «قزڵج»ەوە لە «دوولاکەمەرەوە» درێژ ئەبێتەوە دواتر لەودیو سپیارەوە لەگەڵ چەمی ناوپاریزدا لێکدەدەن و تێکەڵ دەبن لە چەمی ناوپاریزەوە ئەڕوات جارێکیتر لەگەڵ چەمی شلێردا یەکدەگرنەوە لە «دووئاوان».

چەمی شلێر بە نێوان هەموو دێهاتەکاندا دێتە خوارەوەو تێدەپەڕێت لە گۆڵێوە دەربەندێکی قوڵ دروستدەکات دواتر تێکەڵی چەمی قەڵاچوالان دەبێ، لەوێشەوە

سەربەرەو خوار بەرەو دووکان دەڕوا، سەرچاوەی ئەم چەمە لە خاکی ئێرانەوە دەستپێدەکات بەڵام سەرجەم کانیاوەکانی خۆمان دێنە ناوی، چەمی سووراو یان چەمی شلێر سەرجەم سەرچاوەکانی دەکەوێتە ناوخاکی خۆمان.

سەرچاوە ئاوییەکانی پێنجوێن وایکردووە کە لە دێر زەمانەوە مرۆڤ لەم ناوچەیەدا نیشتەجێبێت، بە پێی سەرچاوە میژووییەکان چەند شوێنێک هەیە لە پێنجوێن کە یەکێکیان پێێدەوترێت قەڵای «کچێ»، یەکێکی دیکە شاخێکە لە ناوخوان بە ناوی «قوتەی ئەسکەندەر» لە نێوان «قەڵای کچێ و قوتەی ئەسکەندەردا» دێیەک هەیە بە نێوی دێی «باڵیکەدەر» دەراوەکەی کە نزیک چەمەکە دەبێتەوە پیاوە کۆنەکان پێیانوتووە «کورە خانەکە» و هەندێک پاشماوەی بە بەردبووی خەڵوزو وردەی خەڵوز دۆزراوەتەوە کە پێدەچێت لە کۆندا کاری ئاسنگەری و چەک و چۆڵی ئاسنی تیادا بووبێت، بە حوکمی ئەوەی لە (پێنجوێنیش) دا شاخێک هەیە ئەکەوێتە بەشی باشوری خۆرهەڵاتی شارەکە کە خەڵکی ناوچەکە پێیدەڵێن «ئاسن کۆڵێن» یان شاخە ئاسنەکە پێشتر بە وڵاخ بەردیان لێدەردەهێناو دەیاننارد کارگەکانی چیمەنتۆ یان پوختەکردن، دەماودەم دەگێڕنەوە ئەوانەی سەردانی ئەو شوێنەیان کردووە قوڵنگ و ئامێری تایبەتی دەرهێنانی ئەو ئاسنەیان تیادا دۆزیوەتەوە، لە بەردەم قەڵای کچێش شوێنێکی تایبەت هەیە پێیدەڵێن بازاڕو گۆڕستانەکە، لەوێ سکەی «ئەسکەندەری گەورە دۆزراوەتـەوە کە سەری یان تاجی ئەسکەندەری لە سەر نەخشاوە، لە سەردەمی لەشکرکێشی بۆ سەر وڵاتی فـارس» هەر لە هەمانشوێن سکە دۆزراوەتەوە کە جل و بەرگی مادیان لە بەردایە کە دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی قەڵەمڕەوی مادەکان پێش مادەکانیش گۆتیەکان کە لە کەرکوکی ئێستا تووشی شەڕو کێشە بوون، لە ڕاماڵین و پاشەکشەی لەشکرەکانیان هاتوون لێرە گیرساونەتەوەو خۆیان گرتووەتەوە.

سـنووری پـێنجوێن

لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانەوە بەرزترین چیا پێیدەڵێن «قوچی سوولتان» کە دەکەوێتە پشتی «بایاوا» لە تەنیشتی ئەو ملەی (ناوە سار) هەیە کە بە سنووری

پێنجوێن دادەندرێت دواتر دەگەیتە شاخە ئاسنەکە، لە باشوورەوە زنجیرە چیاکانی، سوورێن دەستپێدەکات کە هەندێک لە دێیەکانی کە لە ڕووکاری (سوورێن) دا هەڵکەوتوون و لە ڕووی کارگێڕییەوە سەر بە پێنجوێنن بە سەر شارەزوردا دەڕوانن، دواتر دێتەوە بۆ «بەردەبەل» و پشتی ڕەزڵە و کۆڕەکاژاو، لەوێوە دەپەڕێتەوە بۆ شێخەڵمارێن، چیای تالیەر، دواتر بۆ بەردە بەکۆز پشتی بناویان، دواتر درێژ دەبێتەوە بۆ گۆڵێ، کە ئەمانە بەشی ڕۆژئاوای پێنجوێنن لێرەوە سنووریکمان بۆ دروست دەکات لەگەڵ شارباژێردا.

باکوری پێنجوێن بەشێکی پێیدەوترێت سەر شیوی مەریوان دواتر سەر شیوی سەقز دەستپێدەکات درێژدەبێتەوە تا سنووری شاری بانە، ئەو زنجیرە شاخەی کە کەوتووەتە نێوان ئەوەی ئاوەڕۆی بەڕووی پێنجوێن دایە بە خاکی پێنجوێن ئەژماردەکرێت، ئەوەشی ئاوەڕۆی بەڕووی ئەودیودا بێت بە خاکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەژمار دەکرێت.

سەیران بەن هێڵی جیاکەرەوەیە چیاکانی کێلێ، شاخەسوور، پشتی وێنە، ئەو زنجیرەیە تادێتە وێوڵسان دواتر ملەی ناوخوان کە دەربەندێکەو ڕێگەی هاتووچۆبووە تا چیای ئەسکەندەر.

پـــــــەیوەندی و هـــــــاموشۆ

دیهاتەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان هاتووچۆیان لەگەڵ پێنجوێن بەردەوام بووە، دێنشینەکانی مەریوان، سەقز، بانە لە بەهاراندا هاتوونەتە کوێستانەکانی سنووری پێنجوێن و چەمی شلێر بۆ، چنین و ڕنینی ڕێواس و پیچک، پێنجوێن وێستگەی لادان و حەوانەوەو پشوودانی کاروانچییانی ئەودیو بووە، کاروانچیانی پێنجوێنیش هاموشۆی بەردەوامی شارو دێیەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستانیان کردووە، بە دوو ئاڕاستەی جیاواز ئاڕاستەیەک ڕووەو بانە ئاڕاستەیەکی دیکە بەرەو مەریوان و سنە، بۆ پەڕینەوەو بەڕێکەوتنی کاروانچییەکان ڕووەو سنووڕەکان تا لە بەفرو ڕێگەگیران و تەنگەبەری و ئاستەنگ دروستکردن بە دووربن و ڕێگەیان هەڵەت و شەکەت نەبێت، بە ئاڕاستەی باو هەورەکان ئاستی بەرزی و نزمی کەش و هەوایان

دیاریکردووە.

پێنجوێنییەکان پەندێکی دێرینیان هەیە بۆ زانینی کەشووهەوای ڕێگاو کۆستانەکانی سەر سنوور، گەوالّە هەورەکانی کە پەیوەندیان بە ئاستی بارینی ناوچەکەوە هەیە، ئەگەر ئەو بایەی لە سیبریاو ڕووسیاوە دەست پێدەکات هەبێت و هەستی پێبکرێت مانای ئەوەیە بەفری سەختی لێدەباریت، هەر بۆیە لە ناو پێنجوێندا کە کاروانییەکان بارگەو بنەیان خستووەو حەساونەوەو سەیری کەش و هەوایان کردووە بەم پەندە کوردییە گوزارشتیان لە کەش و هەوا کردووە کە دەڵێت»ئەگەر هەور چوو بۆ بانە، مریشکیش بکەرە کولانە» کاروان ئیتر نەڕۆیشتووەو بارگەو بنەی لێک نەناوە، چوونکە ئەو گەوالّە هەورە ئەگەر بەر ئەو هەوا سارد بکەوێت بەفرێکی سەخت دەکەوێت کە تا ئێستاش هەروایە، بەڵام ئەڵێت» ئەگەر هەور چوو بۆ مەریوان، وولّاخ دەرکەو بڕۆ بۆ کاروان».

کاروانچییەکان هەر لە نێوان بانەو مەریوان و سنە و سەقز قەتیس نەماون بەڵکو مەودای ڕۆشتنیان فراوانتر و قۆناغیان گەورەترو شەقاویان خێراتر بووە، کاروانچیەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و ناوچەکانی پێنجوێن، قافڵەیان درێژ بووەتەوە بۆ دەشتی شارەزوور تا دەگاتە پێدەشتە گەرم و کرکەکانی گوڵاڵە، جەلەولاو شارەبان، کاروانچییەکان لە ئێران و پێنجوێنەوە شەکرو چایان بردووەتە دەشتی گوڵاڵەو شارەبان و لەوێشەوە خوێ و خورماو چەرمیان هێناوەتەوە لەگەڵ خۆیان.

دێیەکانی دەراوی پـــــــێنجوێن

دەراوی پێنجوێن یان حەوزەی پێنجوێن لە ٢٥ دێ نزیک دەبێتەوە، ناوچەی شلێر نزیکەی ٨٥ دێیە دیارترین دێیەکانی شلێر کە قوتابخانە و حوجرەی تیا بووە دێی «بێستانە»یە (ڕیچ) لە ١٨٠٠ دا کە هاتووە دەڵێت چوومەتە دێی بێستان ٤٠ ماڵی تیا بوو (٢٥) یان موسڵمان بوون (١٥) یان بە ڕەچەڵەک جوولەکە بوون ، بێستان قەڵایەکی گەورەی لە بەردەمدایە جووتیارەکانی بێستان دەست ڕەنگین و خاوەن سەلیقەیەکی ووردبوون، پێداویستییەکانی کشتوکاڵ و کەرەسەی ڕاویان لە

دارو درەخت و گەڵا جارِو لە ئاسن بەرهەمهێناوە، تیرو هەوجارِیان درووستکردوە.

دێیەکانی بێستان و گۆخڵان و باریکەدەرو پاش بەردو گۆڵێ و وێنە لە دێیە گەورەکانی چەمی شلێربوون کە قوتابخانەو حوجرەی ئایینیان تیادا بووەو پیاوی مونەوەرو عارفی گەورە لەو دێیانەدا هەبوون و بە سەدان فەقێ لە سەردەستی ئەوان فێربوون و خوێندنیان تەواوکردوە، لە پشتی دێی «وێنە» ی کۆن ئەشکەوتێک هەیە کە پێیدەڵێن ئەشکەوتی «فەقێیان» لەوێ بۆ خوداپەرستی و چوونە ڕۆحی یەزدانەوە چوونە خەڵوەت و وەکو کاژێر بەکاریان هێناوەو خوداپەرستیان تیاداکردووە.

مـــــوفتی شـــــاعیر

مەلا عبداللەی توتنچی کە نازناوی موفتی شاعیرە یەکێک لە پیاوە عارف و ئەدیب و ڕۆشنبیرو ناسراوەکانی ناوچەی پێنجوێن و تەواوی ناوچەی سلێمانیش بووەو خەڵکی دێی بێستان بووەو لەوێ ژیاوە. یەکێک لە پیاوە گەورەو منەوەرەکانی ناوچەکە بووەو کاریگەری لە سەر خەڵکی پێنجوێن و ناوچەکە دیارو بەرچاو بووە بە تایبەت لە بواری هاندانی خەڵک بۆ چوونە قوتابخانە و فێربوونی زانست و پەروەردەیەکی تەندروست تا لە تاریکی و نەزانین ڕزگار بن و ڕووەو ئاسۆی فێربوون و زانست بڕوانن و هەنگاوەکانیان بهاوێن.

موفتی شاعیر لەو سەردەق شکێنانە بووە کە یەکەم کەس بووە لیمۆخانی کچی ناردۆتە قوتابخانە تا شان بە شانی کوڕان بخوێنێت تا خەڵکی تریش ئەو تەلیسمە بشکێنن و شوێن پێی هەڵگرن، لە بواری شانۆو نواندندا لە ساڵی ١٩٥٠ دیسان لیمۆ خانی کچی موفتی شاعیر یەکەم ژن بووە لە سەر ئاستی پارێزگای سلێمانی لە سەر تەختەی شانۆ ڕۆڵی بینیوە، لە کاتێکدا پێشتر پیاوان ناچار بوون ڕۆڵی ژن بگێڕن لە شانۆکاندا.

پـــــێنجوێن، پـــــێنج شـــــوێن

هەبوونی سەرچاوەی ئاوی سازگارو شیرینی کانی حەیات و هەزارکانی و کانی کوری لە بەشی سەرەوەی پێنجوێن و لە ساڵانی ١٤٠٠ بۆ سەرەوە بووە هاندەرو

ڕێخۆشکەری ئەوەی هاوواڵتیانی ئەو سەردەمەی سنووورەکە لەوێ نیشتەجێبن و قۆناغ بە قۆناغ ئاوەدانی بکەنەوەو گەشە و پەرەی پێبدەن و بیکەنە ئەو پێنجوێنەی ئێستا و، سەرەتای نەخشە و چوارچێوەی پێنجوێن ڕەنگ بکەن و بکێشن.

مامۆستا شێخ محەمەدی خاڵ، مامۆستا عبدالکریمی مودەریس هاوڕان لە سەر ئەوەی کە لە بنەڕەتدا پێنج شوێن بوون، پێنج دێ بوون، هاتوون بۆ پێنجوێن و ئاوەدانیان کردۆتەوەو لە سەرچاوەی کانی حەیات و هەزار کانیان و کانی کوری یەکیان گرتوە تا بەیەکەوەبن، دێیەکانی کە ئەوان باسیان دەکەن وجوودیان هەیە، دێیەکی گەورەیان لە نێوان پێنجوێنی ئێستا و چیای کانی شەوقە پێیوتراوە (دێ کۆن) دێیەکیتریان بە بناری ناوشاخانەوە پێیوتراوە ئیبرایم ئاوا، دێیەکیتر بە بناری جنایە ڕەوە پێیوتراوە عەلیاوا، ئەمانە یەکیان گرتووە لەگەڵ هۆزەکانی دەوورووبەر، هۆزی بارام، هۆزی مخە، هۆزی حسینی، هۆزی قوباد کە وەچەیان هەیە لە ناو پێنجوێندا.

پێنجوێن دەکرێت بڵێین (٥) دێ، (٥)گوند، (٥) شوێن.

کـــــــوێستانەکان+پـــــیشەسازی بـــــــچووك

کوێستانەکانی چەمی شلێر زۆر سوودی بۆ دانیشتوان و جووتیارانی سنووورەکە هەبووە، ڕێواس و پیچک و گیادۆخەوەو سووڕە بنە، جۆرێک لە هەسبێ کێویلە و کاشمە لەو گیایانە بوون کە لە کوێستانەکانی چەمی شلێر خۆڕسکانە ڕوواون وەکو گیای خۆراکی و گیای دەرمانیش سوودیان لێبینراوەو بەکارهاتوون، جگە لە دارو درەختی قەدپاڵ ولاپاڵی شاخەکان لە بەڕوارو مازوارو وێوڵ، کە لە ڕووی پیشەسازی و پیشەکانی دروستکردنی هەوجارِ و ئەو ئامێرانەی کە لە جووتدا بەکاریان هێناوە، دروستکردن و کلک و دەسکی ئەو ئامێرانەی لە کشتوکاڵدابەکاریان هێناوە، لە ناو پێنجوێن و دەرەوەی پێنجوێنیش ئاسنگەر هەبووە کە گاسن و تەورو تەورداسیان دروست کردووە.

نیگارکێش و چنین و پیشەی دەستی لە پێنجوێن و دەوورووبەری هەبوون، هەللاج، نالّبەند، قەزاز هەبووە.

بـــــە نـــــاحیە بـــــوون

دوای گەورە بوون و فراوانبوونی پێنجوێن لە ڕووی دانیشتوانەکانی کە بەشێکی بەرچاو لە دێنشینەکانی دەوروبەرو خەڵکی ناوچەکانی دیکەش ڕوویان تێکردووەو نیشتەجێبوون پێویستی بە ناحیە بوون سەری هەڵداوەو پێنجوێنیش بووەتە چەقی کارگێڕی ناوچەکەو لە ساڵی ١٩٢١ دا کراوەتە ناحیە، لە ساڵی ١٩٢٧ ئینگلیزەکان هاتوونەتە پێنجوێن و کەمپیان دروستکردووە، لە بەردەمی پێنجوێندا شوێنێک هەیە پێیدەڵێن فڕۆکەخانە کە، کۆپتەری لێنیشتۆتەوە لە ساڵی ١٩٣٠ دا پێنجوێن هێندە فراوان بووە کە ڕاپەڕینی بەردەرکی سەرای سلێمانی ڕوویداوە و عەولە سیس و ژمارەیەک هاوڕێتیتر شەهید بوون دژی ڕێکەوتنامەو هەڵبژاردنی نوێنەران لە سلێمانیدا کە زۆربەی پیاوماقوڵان و دانیشتووانی شار ڕەتیان کردووەتەوەو پیرەمێردی شاعیریش بە هۆنراوەیەک نوێنەرەکانی بە میللەت فرۆشان ناوبردووە، لەو کاتەدا لە پێنجوێنیش هاوشانی سلێمانی ڕێپێوان و خۆپیشاندانیان کردووە، لێرەدا ڕۆڵی موفتی بەزەقی دەردەکەوێت کە پیاوێکی چەند منەوەر بووە.

هاوکات لەگەڵ خۆپیشاندانی پێنجوێن بۆ پشتیوانی لە خۆپیشاندانەکانی سلێمانی گرنگە ئاماژە بەوەش بدەین ئەو سەردەمە شێخ مەحموودی نەمر مەلیکی دوورخراوەی کوردستان لە دێی پیرانی ناوچەی پێنجوێن ژیاوە، هەر لەوێوە دژی گوللەبارانکردنی دانیشتوانی سلێمانی نامەیەکی نارەزایی داوەتە (عصبە الامم) داوای ڕاگرتنی زوڵم و زۆر و خوێن ڕشتنی لاوانی نیشتیمانی کردووە.

پێش ساڵی ١٩٣٥ یەکەم قوتابخانە هاتووەتە پێنجوێن و کراوەتەوە مامۆستا ڕەشید یارە سەرپەرشتی کردووە، لە پێنجوێن ماڵێکیان بۆ تەرخان کردووە تا لە ساڵی ١٩٣٥ دا بینایان بۆ کردووە، قوتابخانەی پێنجوێنی سەرەتایی کە لە شوێنی بانقی ئێستا بووە، ئیتر لێرە بەدواوە بە تایبەت لە ساڵی ٤٠ تا ٥٥ لە ژێر کاریگەری کۆماری مەهاباد و اتحادی سۆڤێتی فکری چەپ و پێشکەوتنخوازانە سەریان هەڵدا کە باخەوانی شاعیرو موفتی و قانیع ڕۆڵی پێشەنگیان تیادا بینیوە.

هـــــاتنی قـــــاسم بـــــۆ حـــــوکم

شۆڕشی گەلاوێژی ساڵی ١٩٥٨ عبدالکریم قاسم هاته سەر حوکم و ڕژێمی پاشایەتی گۆڕاو ڕژێمی کۆماری جێگەی گرتەوە، پێنجوێن فراوانییەکی زۆری بەخۆیەوە بینی، کۆمەڵێک لە گەنجەکانی ئەو سەردەمە لە ژێر کاریگەری فکری چەپ و نیشتیمان پەروەریدا جوولانەوەیەکی پێشکەوتنخوازانەیان دەستپێکرد، لە پێنجوێن بۆ پشتگیری لە شۆڕشی ١٩٥٨ ی عێراق و هاتنە سەر کاری قاسم ڕێپێوانی جەماوەریان ئەنجامدا بەدروشمی «ماکو زعیم الا کریم» پێشوازی و پشتیوانیان بۆ قاسم و ڕژێمی کۆماری دووپاتکردەوە، هەر ئەو سەردەمە کۆمەڵێک گەنج ئەو کاتە کە هەڵگری بیروباوەڕی چەپ بوون، بە پێشەنگی دانیشتوانی پێنجوێن و لە ڕێگەی لیوای سلێمانییەوە چوونە بەغداو داوایان کرد پێنجوێن بکرێتە قەزا، هەر بۆیە لە ساڵی ١٩٥٩ دا پێنجوێن بڕیاری بەقەزابوونی بۆ دەردەچێت و» محی الدین عبدالله بەغدادی» دەبێتە یەکەم قایمقامی پێنجوێن.

هـــــاتنی مـــام جـــــەلال

ساڵی ١٩٦٢ هەڤاڵ مامجەلال وەکو سەرکردەیەکی لاوی شۆڕشی ئەیلول سەردانی پێنجوێنی کردوو ووتارێکی گەرم و گوڕی پڕ لە حەماسەتی شۆڕشگێڕانەی پێشکەش بە خەڵکی پێنجوێن کرد، پیاوە کۆنەکانی پێنجوێن دەگێڕنەوە، خەڵکی پێنجوێن لە دەوری پیاوێک کۆبوونەوە کە چاکەت و پانتۆڵی ئەفەندیانەی لە بەردابوو، پیاوێکی زاناو بەهرەمەند و سەرنج ڕاکێش، قسەکانی بە تەرتیب و بە زمانێکی پاراو دەکرد کە کاریگەری ڕاستەوخۆی لە سەر ئامادەبوان دادەنا، دوای تەواوبوونی قسەکانی چەپڵەی گەرمیان بۆلێدا دواتر زانیمان کە ئەو پیاوە جلال تاڵەبانییە هەر لە ژێر کاریگەری کەسایەتی (مامجەلال) دا لەو کاتەدا مەرکەزی پێنجوێن تەسلیم بە مامجەلال بوون و چەک و چۆڵ و تەقەمەنیەکانیان تەسلیمی شۆڕش کرد کە ئەمەش پێگەی شۆڕشی لەو سەردەمەدا قایم کرد.

نـــــاوچە گـــــەشتیاریەکان

هەڵکەوتەی شاری پێنجوێن بە جۆرێکە بە تەنیشت خۆیەوە هاوتەریب بە قەدپاڵ

و لاپاڵیەوە زنجیرەیەک باخ هەڵکەووتون و هەڵواسراون کە هێندەیتر دیمەنی جوان و قەشەنگی پێنجوێنی ڕەنگینتر کردووە، زنجیرەیەک باخ دروستکراوە کە پێیدەوترێت چواراباخ، یەکێک لە شوێنە گەشتیاریە نایابەکان سێبەری چڕووپڕو و هەوارێکی دڵگیرو شوێنی حەوانەوەو پشوودانە، لە سەروو بلکیانەوە سەرچاوەی بلکیان هەیە کە یەکێک لە سەرچاوە ئاوییە سازگارو شیرینەکانە شوێنی گەشت و گوزارو حەوانەوەی گەشتیاران و خەڵکی ناوچەکەیە، لە خۆرهەڵاتی پێنجوێنەوە مەرقەدی پیر جومعە سەرنجت ڕادەکێشێت، لە دێرزەمانەوە خەڵکی ناوچەکە ڕۆژانی هەینی بۆ سەیران و گەشت و حەسانەوە لەوێ کۆبوونەوە، لە بەرانبەری پێنجوێن بەری بەر ڕۆژی کە دێیەکانی کێلو، مەسۆ، هەڵاڵاوە دەگرێتەوە، سەیرانگای (سێکوان و سێچاکان) سەیرانگای ڕەسمین لە ناوچەکە، بە شێوەیەکی گشتی سروشتی ناوچەکە کانی و کانیاوو مێرگی بەرین وخاوەن ئاووهەوای فێنک و هەڵکەووتەی سروشتی دڵگیرو پڕ لە بۆن و بەرامەن کە تێکڕای ناوچەکە بۆ سەیران و گەشت و حەسانەوە گونجاون، چەمی گوڵێ یەک لەو نموونە جوانانەیە کە شەتاوی ئاو بە سەر بەردوو گیا قەمتەراندا دێتە خوارو نیگاکان ڕادەکات لە جوانی و لە شڵەپ و ووڕی شەتاوو لە تریفە و تریقەی کانی.

مـــــــەرزەکانی پـــــــێنجوێن

چۆن لەدێر زەمانەوە وولاخداری هەبووەو ڕێڕەوی کاروانچیەکانی ڕۆژهەڵات و ناوچەکە بووە، ئێستاش لە زۆر شوێنی دەوروبەری پێنجوێن هاتووچۆ بە کۆڵ و بە ولاخ هەیە بە شێوەی ناڕەسمی، لە بەشی باشورەوە لە دێیەکانی خڕنوک و سیامێوە بۆ جۆمەرەیسی کۆڵبەری هەیە، بە دووری ٥ کیلۆمەتر لە تەنیشتی پێنجوێن مەرزی نێودەوڵەتی هەیە کە مەرزی باشماخە، لە تەنیشتی باشماخەوە مەرزی هەڵاڵاوا هەیە کە مەرزێکی ناڕەسمییە، پێشتر لە کونە ورچەوە بار ڕەوانە دەکرا، لە ملەی ناوخوانەوە لە دێیەکانی مڕان، وێنە، بار، ئەمدیوا و دیو دەکرێت، سەیران بەن یەکێک لەو مەرزانەیە کە بە بەردەوامی کاڵای لێوە دێت و دەڕوات.

بـــــواری هـــــونەری، شـــــانۆ، مـــیللی

ساڵی ١٩٥٠ مامۆستا عمر علی ئەمین، مامۆستا ڕەفیق چالاک لەگەڵ کۆمەڵێک هونەرمەندی تردا هاتوونەتە پێنجوێن شانۆگەرییان پێشکەش کردووە بۆ پیتاک و کۆمەکی بوومەلەرزەی پێنجوێن، لێرەوە جوولّەیەک لە پێنجوێن دروست بووە.

لە ساڵانی شەست تا حەفتای سەدەی ڕابردوو تیپی شانۆیی لە ناو پێنجوێن دروست بووە، لە سەرەتاوە کاک لەتیفی حەمە ساڵح کە هونەرمەندی تەشکیلی و شانۆییە هاوشان لەگەڵ خاتو «لیمۆ» ی موفتی پێنجوێنی چوونەتە سەرتەختی شانۆو لەو بوارەدا کاریان کردووە.

بە حوکمی ئەوەی زستانی پێنجوێن سەخت و بەفرێکی زۆر دایپۆشیوە، خەڵکی ناوچەکە هەمیشە لە دەوری یەکتر کۆبوونەوەو شەوانی ساردو بەفرگریان بە گۆرانی و یاری میللی تێپەڕاندوەو زستانیان بەڕێکردوە، گۆرانی میللی لە ناو خەڵکی پێنجوێندا لە پەنجاکانی سەدەی ڕابردوو بەدواوە تا ساڵانی شەست و حەفتا زۆر گەشەی کردووە و پەلوپۆی هاویشتووە و وێردی سەر زووبانی خەڵک و شەوچەرەی شەوانی ساردو تاریان بووە، یەکێک لەو گۆرانیانەی کە تا ئێستاش دەم بە دەم و سینە بە سینە هاتووەو ماوەتەوە دەڵێ، (هاوارەو کەنیلێ زوڵفان عەنبەر بۆ، ناردوومە بۆ گوڵێ لە باخەکەی تۆ)، خولە نەسەو خولە عەرەب بەر دلۆقانی خودا بکەون ڕۆڵی باڵایان هەبوو لە زیندوو ڕاگرتن و گەشەپێدانی هونەری میللی، دوای ئەوانیش حەمە مەڵەک حەمە کولە ئاش، ساڵحە تاریکە، عێزەتی حەمە کەریمی نادر، جەوادی عەبە کۆمارسی لە زەماوەندەکاندا گۆرانیان دەوت.

داب و دەستووری زەماوەندی پێنجوێن وابووە، ئەو پێنج شەممەیەی کە بووکی تیادا دەگوازرایەوە سێ ڕۆژ پێش ئەوە دەستیان دەکرد بە هەڵپەڕکێ و ڕەش بەڵەک گەرم دەبوو، بە دیمەن و ڕێورەسمێکی جوانی میللی زەماوەندوو بووک گواستنەوە بەڕێوەدەچوو، ئەگەر لە دێهاتەوە بووک بهێنرایە ووڵاخ دەڕازێنرایەوەو بووکیان سوار دەکرد، ئەگەر لە ناو شاردا بوایە کوڕێکی گەنج ئاوێنەیەکی دەگرت بە پشتیەوە، کۆمەڵێک گەنج بە ڕانک و جۆغەو فەقیانەوە پێیاندەوترا برازاوا، لەم

شانە و شانی بووک و زاوادا دەڕۆیشتن، ژنە کارامەکانی پێنجوێن بێ جیاوازی خواردنی زۆر تایبەتیان دروست دەکرد، برنج و شلە دروستدەکرا، کە بووک دەگەیشت دەستە خوشکی لەگەڵ دابوو، چکلێت و شیرینی لە سەر سینیەک لەگەڵ پارەی وورده، عانە، پێنج فلسی، دە فلسی، تا بیست و پێنج فلسی و پەنجا فلسی دائەنرا، بە گەیشتنی بووک و زاوا سینیە نوقڵ و پارەکەیان بە سەر بووک و زاوادا هەڵدەدا.

پـــــــرسە و هـــــــاوخەمی

کورد دەڵێ شین و شایی دەستەواوین، خەڵکی پێنجوێن وەها بوون لە شین و شایی یەکتردا بەشداربوون کە هاوولاتیەک کۆچی دوایی دەکرد بێگوێدانە ئەوەی بیناسن یان نەیناسن، نزیک بێ یان دوور خەڵک دەچووە سەرقەبرانی حاجی شێخ گۆڕیان هەڵدەکەند، مردووەکەیان دەشۆرد کفنیان دەکرد، دواتر بەرەو گۆڕستان بەڕێیان دەکردوو ئەسپاردەی خاکیان دەکرد، پاشان لە مزگەوت پرسەیان بۆ دادەنا لە هەموو مالێکەوە سینییەک خواردن بەڕێدەکرا بۆ مزگەوت تا میوانان و ئامادەبووانی پرسەکە لێی بخۆن و فشار لە سەر مالێ مردووەکە دروست نەبێت، ئەم نەریتە جوانە لە سەر دەستی مامۆستا مەلا ئەحمەدی قازی باوکی شەهید عبداللەی مەلا داهێنراوەو پەسەندکراوەو لە لایەن خەڵکی پێنجوێنەوە جێبەجێکراوە، لە کاتی هەر پرسەیەکدا هیچ مالێکی پێنجوێن جلی بە تەنافەوە هەڵنەدەواسی وەک ڕێزێک لە خاوەنی پرسەکە تا پێیان بڵێن هاوبەشی خەمتانین، لەمڕۆژەدا نە جل دەشۆین و نە حەمام گەرم دەکەین.

ڕادیـــــۆ لە پـــــێنجوێن

لە چلەکانی سەدەی ڕابردوو ڕادیۆ براوەتە پێنجوێن، خەڵکی ناوچەکە پێیانوتووە کەروواجاش، چونکە ڕادیۆکە جیاوازبووە لەو پاتریەی لە گەڵیدابووە پاتریەکەی لێبەستراوە، خەڵکی پێنجوێن خولیای ڕۆشنبیری و تێگەیشتن و پێگەیشتن بوون، لە ناو مەیدانەکەی پێنجوێندا، چایخانەی گەورەی پێنجوێن هەبوو مالێ دەرویش

کەریم خاوەنی بوون و بەڕێوەیان دەبرد، لە ساڵی ١٩٧٣-١٩٧٤ برایمی دەرۆیش کەریم لە سەر بەکرەی گەورە گۆرانیەکانی (ئوم کلپوم)ی هەبوو، پیاوە شارەزاو پیرەکان گوێیان لێدەگرت.

گـــــەرماوەکانی پـــــێنجوێن

پێنجوێن وەکو سیمای شارستانی چەند گەرماوێکی تیابووە، کۆنترین گەرماو گەرماوی وەسمان پاشای جاف بووە، کە ڕەشید حمە صالح ڕەشە چالە سەرپەرشتی کردووە لە ساڵانی (١٩٦٥-١٩٧٥) لەگەڵ گەرماوەکانی ، حاجی مەحموود، حاجی فتح الله، حاجی صالح.

ساڵان هاتن و تێپەڕین، پێنجوێن گەورەو فراوان بوو گەشەی بەرچاوی کرد، هەر دوو ناحیەی ناوپارێز کە ژمارەیەک دێی لە خۆی گرتووە و چەقی ئەو دێیانەیە لە ڕۆژئاوای پێنجوێندا هەڵکەوتووەو ناحیەی گەرمک لە چەقی دێیەکانی چەمی شلێرە لە ڕۆژهەڵاتیەوە هەڵکەوتووە، هاوتەریب لەگەڵ پێنجوێندا سەرگەرمی ژیان و کشتوکاڵ و مەڕداری و ئەمدیواو دیوی سنوور بوون، کاتێک کارەساتی گەورەی هەرەس و ئاشبەتاڵی شۆڕش ڕایچڵەکاندن و تاساندنی، بەڵام بزووتنەوەی کوردایەتی پێشکەوتنخوازانە و ڕەوتی چەپی نوێخواز لە ڕەحم و منداڵدانی ناوچەی پێنجوێندا گەشەی کردوو فراوان بوو، تا لە وەرزێک لە وەرزەکانی ساڵی (١٩٧٥) دا لە فۆرمی یەکێتی نیشتیمانی کوردستاندا بە هەر دوو باڵەکانی کۆمەڵەو بزووتنەوەی سۆسیالیستی کوردستان لە دایک بوو، لێرەوە قۆناغێکی نوێ و سەردەمێکی نوێ لەدایک بوو، سەردەمی شۆڕشی نوێخوازی گەلی کوردستان هەڵگری خەسڵەت و فیکری پێشکەوتنخوازانەی چەپ و نیشتمانی ئازادیخواز، پێنجوێن وەکو قەڵای سەختی بەرگری و تێکۆشان ڕۆڵی گەورەو پشکی گەورەی لە شۆڕشی نوێ و سەروەرییەکانیدا بەردەکەوێت، پێکەوە لاپەڕە زێڕین و پرشنگدارەکانی ئەو ڕۆژانە هەڵدەدەینەوەو بە میژووی تێکۆشانی ناوچەیەکی گرنگی کوردستان ئاشنا دەبین.

مـــــەفرەزە ســـــــەرەتاییەکانی پـــــێنجوێن

ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی مارکسی لینینی کوردستان لە (پێنجوێن) دا ڕەگیان داکوتابوو، بەکری حاجی سەفەر سەرقافڵەو لێپرسراوی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە بوو، لە ژێر سایە و سێبەری ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەدا چەندین گەنجی چالاک و خوێن گەرم کاریاندەکرد کە تێکڕایان پەیوەندییان بە هەڤاڵ بەکری حاجی سەفەرەوە بوو، جموجۆڵێکی خێراو بەردەوام لە نێو شاری پێنجوێندا بەدیدەکرا، بەیاننامە و دروشمی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە بە کوچەو کۆڵانەکانی پێنجوێندا بە مزگەوتی پاشاو قازی وشوێنە گشتیەکاندا بڵاودەکرایەوەو هەڵدەواسرا.

جەمالی حەمەی خواکەرەم و باقی حەمەی سەعید ئەرکی بەشێکی زۆر لە بڵاوکراوەو بەیاننامەکانیان گرتبووە ئەستۆ، لە گەڕەکەکانیتری پێنجوێن بەشێکی تر لە ڕێکخستنەکانی شار بەیاننامەو دروشمەکانیان هەڵواسیبوو، ئەوەش دەنگدانەوەی باشی لە ناو پێنجوێندا دروستکرد بە جۆرێک کە داموودەزگاکانی حکومەت هەڵسان بەدڕاندن و لێکردنەوەی بەیاننامەکان.

مەوداو سنووری کارکردنی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە سنووری ناو پێنجوێنی تێپەڕاند، پەڕییەوە بۆ دێیەکانی دەوروبەر و دەشتی شلێر و ناوچەکانی دیکەش، حاجی حەمە جان لە دێی «کانی هەرمێ« هێڵی پەیوەندی نێوان ڕێکخستنەکانی ناو پێنجوێن و دێیەکانی بوو نامە و پۆستەکانی نێوان شارو دێی بە یەکتر دەگەیاند، فەقێ عارفی گوندی تاتان خەتێکی توندو تۆڵ و بەهێزی ڕێکخستنەکان بوو، نامەو پۆستەکانی ڕێکخستنی دەگەیاندە سلێمانی و وەڵامی ڕێکخستنەکانی شاری دەهێنایەوە، شەوانەش جەمالی حەمەی خواکەرەم هەندێک جار بە یاوەری عومەری قالە پێ پان دەچوون بۆ وەرگرتنی نامەکان لە تاتان، ژنانی پێنجوێن لە ڕێکخستنەکاندا ڕۆڵی دیارو بەرچاویان هەبوو هاوشانی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە بەشداری چالاکییەکانیان دەکرد، نیهایەت خان یەکێک لە ژنە تێکۆشەری

ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە بوو لە پێنجوێندا، کە دەیان پۆست و نامەی نێوان هاوڕێیانی دەگەیاند و سەرەداوەکانی ڕێکخستنی بەیەکەوە گرێدەدا.

جموجۆڵی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە لە پێنجوێن و ناوچەکانی دەوروبەری هەنگاو هەنگاو تارماییەکانی نسکۆو شکستی دەڕەواندەوەو هیواو ئومێدی دەکردەوە وەبەر گیانی خەڵکدا، لە لایەکی دیکەشەوە ئەو جاش و خۆفرۆشانەی کە لە بۆشایی نێوان ئاشبەتاڵ و دەسەڵاتی بەعسدا ببوونە مقاش و دەسکەلای داگیرکەران لە چالاکی ڕێکخستنەکان و خەملێن و هەڵگیرساندنی شۆڕش دەسڵەمینەوەو هەنگاوەکانیان بەرەو دواوە هەڵدەهێناو تروسکەی بڵێسەی ئاگری شۆڕش چۆکی پێدادەدان و ناچار بە پاشەکشێ دەبوون، هەتا هەندێک لە سیخوڕەکانی بەعس بۆ پاراستنی گیانی خۆیان ئامادەبوون لە هەر هەنگاوێکی بەعس ڕێکخستنەکان ئاگادار بکەنەوەو هەندێک جاریش پاکانە بۆ بەعسی بوون و کارکردن و هاوکاریکردن لەگەڵ بەعس بکەن کە ئەوەش کاریگەری ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە و هەڵایسانی شۆڕش بوو کە بڵێسەکەی لە ئاسۆدا بەدیدەکرا.

هـــــەڵۆکان دەچـــــنەوە شـــــاخ

بەکری حاجی سەفەر لە ساڵی(١٩٧٦) دا چووە شاخ و بووە پێشمەرگە، بە ماوەیەکی کەم لە چوونە شاخی کاک بەکر ڕژێمی بەعس خێزان و کەسووکاری دەستگیر کرد تا چاوترسێنی خەڵکی تری پێبکەن و ڕێگە لە چوونە شاخ و هەڵایسانی شۆڕش بگرن، بەڵام ئەو سیاسەتە نەیتوانی ڕێگە لە مەشخەڵانی شۆڕش بگرێت و ناخی تێکۆشەران کپ بکاتەوە، بە دوای ئەودا جەمالی حەمەی خواکەرەم و ژمارەیەک تێکۆشەری دیکە ڕوویان کردە شاخ و سەنگەرەکانیان ئاوەدان کردەوە، سەرەتا ڕێگە سەخت و دژوارو ئەستەم بوو، چەک و تفەنگ و تەقەمەنی کەم بوو، بەڵام ووردەی بەرزو باوەڕی بەرزی شۆڕشگێڕانە سەری دەکردوو ڕوو لە بەرزی بوو.

هەر پێشمەرگەیەک ڕووی بکردایە شاخ فەرماندەی مەفرەزە سەرەتاییەکان تفەنگەکانی شانی خۆیان ئەدانێ تا بێچەک نەبن، چەکی شانی خۆیان چەندین جار

داوەتە پێشمەرگە تا باوەڕ بەخۆبوون و ووڕەیان پێ ببەخشن، خەڵکی دێهاتەکانی ناوچەکە هاوکاری و یارمەتی زۆری پێشمەرگەیان کردوو چەکی خۆیان دەبەخشیە پێشمەرگە، حاجی فەتاحی سەربراڵە کڵاشینکۆفێکی پێشکەش بە کاک بەکری حاجی سەفەر کرد.

مانگی ٨ی ١٩٧٦ لە شارباژێڕەوە حەوت پێشمەرگە بە فەرماندەیی جەمالی حەمەی خواکەرەم چوونە ماڵی حاجی فەتاحی براڵە بۆ نان خواردن، پێشمەرگەیەکیان بێچەک بوو ناوی محەمەد بوو، دوای نان خواردن پێشمەرگەکان بۆ دەست شۆردن چوونە دەرەوەو بە پێی عورفی کۆمەڵایەتی ئەوسا بە حەوجۆش ئاویان دەکرد بەدەستی پێشمەرگەدا، کە سەرەی کاک جەمال هات بۆ دەست شتن حاجی فەتاحی سەربراڵە حەوجۆشەکەی لە دەست کوڕەکانی وەرگرت و وتی خۆم ئاودەکەم بە دەستی (کاک جەمال) داو ئیشم پێیەتی، بە ئەسپایی بە گوێی (کاک جمال)دا چرپاندی و ووتی پێشمەرگەیەکتان بێچەکە کە چوویتە دەرەوە لە پاڵ دیوارەکەی ماڵەوەدا بڕنەوێک و دووقەد فیشەکم هەڵپەساردووە هەڵیبگرەو بیدەرە ئەو پێشمەرگە بێچەکە.

ئەو سەردەمە کە تازە پێشمەرگە چووبوونەوە شاخ و قۆناغەکە زۆر هەستیارو ناسک بوو ژمارەی پێشمەرگە و مەفرەزەکان لە ٧ بۆ ١٠ پێشمەرگە تێپەڕ نەدەبوو، زۆر جار ئەو ژمارەیە هەڵکشان و داکشانی بەخۆیەوە دەبینی، ڕێگە سەخت و دژوارو ئەستەم بوو، پێشمەرگە لە جوواڵەو جەولەی بەردەوامدابوو لە شوێنێک نەدەمایەوەو بەردەوام لە گەڕان و شوێن گۆڕکێ بوون تا پیاوانی ڕژێم نەتوانن بە ئاسانی جێ پێیان هەڵگرن و زەفەریان پێبەرن، پەیوەندی پێشمەرگە بەسەرکردایەتییەوە لە ڕێگەی نامەوە بوو، لە کاتی پێویست و گونجاودا هەر داواکاری و ڕاسپاردەیەک هەبوایە، یان بۆ گەیاندنی دۆخی ناوچەکە بە سەرکردایەتی لە ڕێگەی چەند پێشمەرگەیەکەوەو لە دوو توێی چەند نامەیەکدا دەگەیەندرایە سەرکردایەتی و لەوێشەوە وەڵامی پێویست دەدرانەوە، کە ئەو سەردەمە سەرکردایەتی لە قەندیل بوو.

یـــــەکەم تـــــەقە لە تـــــەیمز

سەرەتاکانی شۆڕش سەخت و پڕمەترسی و ماندووبوون و شەکەتی ڕێگا بوو، لەگەڵ ئەوەی کە پێشمەرگە خاوەن وەرزو پۆڵایین بوون بەڵام هەشبوون بەرگەیان نەدەگرت و دەچوونەوە باوەشی ڕژێم و هەندێک جاریش دەبوونە چاوساغی داگیرکەر بۆ سەر شوێن و جێگەی پێشمەرگە، دوو پێشمەرگە دوای تەسلیم بوونەوەیان بەڕژێم بە چاوساغی و هاوکاری چەند کۆپتەرێک چووبوونە سەر پێشمەرگەکانی سنووری گەرمک لە تەیمز کە کاک بەکری حاجی سەفەر لەوێ بوو، کۆپتەرەکان دەستڕێژی گوللەیان لە پێشمەرگەکانکرد بەڵام خۆشبەختانە بێزیان بوون و کشانەوە بۆ شیوەگوێزان کە شوێنێکی سەخت و عاسی یە.

تـــــەقە لە کـــــوێسە

ساڵی ١٩٧٧ جەمالی حەمەی خواکەرەم و عبدالله دووڕە تەقەیان لە ڕەبیەو مەخفەری کوێسە کرد تەنها بۆ سەرلێشێواندن و گەیاندنی پەیامی هەڵسانەوەو هەڵگیرساندنی شۆڕش کە لەو سەردەمەدا بایەخ و گرنگی تایبەتی خۆی هەبوو، لە ڕووی جەماوەرییەوە بەرزبوونەوەی وەرەی خەڵک و ئومێد بەخشینەوەبوو، هەروەک شکست پێهێنانی شکستێک بوو کە لە ئاشبەتاڵی ساڵی ١٩٧٤ دا بە سەر خەڵکی کوردستاندا هات، بۆ دوژمنیش پەیامی بەردەوامی خەبات و زیندوبوونەوەی شۆڕش بوو.

دوای لێدانی ڕەبیەو مەخفەری کوێسە جەمالی حەمەی خواکەرەم و عبدالله بەرەو پێنجوێن بەڕێکەوتن بەڵام ڕێکنەکەوتن لە سەر ئەوەی بچنە چ ماڵێک، ڕێگەیەکی دوروودرێژ لە ژێر ڕەحمەتی بەفرو بارانی زستانێکی تووش و سەختدا لە شلێرەوە تا بلکیان هەر لە تواناو قودرەتی پێشمەرگەکانی یەکێتیدابوو خۆیان ڕاگرن و بەرگە بگرن، هەنگاوە خێراکانی ژێر بەفرو ڕەهێڵەی ئەو شەوە تووش و تەڕە گەیاندنیە پشتی پێنجوێن لەوێ چوونە قۆخێک و ڕۆژیان کردەوە کە بەیانی سەریان هەڵبڕی ڕەبیەی تەختی جەلال بەگ بە سەر سەریانەوەو ڕووبەڕوویانبوو، هەر بۆیە لەوێوە چوونە بلکیان و ئاگریانکردەوە،حەمە مین و ڕێکخستنەکانی شار چوونە لایان و

نان و پێداویستیان بۆ بردن دوای دیدارو کۆبوونەوەو گفتوگۆ ڕێکخستنەکان بەرەو پێنجوێن گەڕانەوە.

ڕکە شاخ و تیرە شانێکی تیژ بە دوو ئاڕاستەی جیا دەستت دەگرێ و هەنگاوەکانت کێش دەکات، بەدەستی چەپدا بەرەو بناوەسووتە و بەدەستی ڕاستدا بەرەو ئێران دەتبات، بۆیە شارەزایی وردی ڕێگەی دەوێت بە تایبەت لە شەوێکی باراناوی و تەموو مژی وەرزی زستانێکی سەخت وئاوداماندا، کاک جەمال و عبداللەش بەو ڕکە شاخە تیژ و دوو ئاڕاستەیەدا بەرەو خواربوونەوە چوونە قۆخێک بە ناوی «پلە گۆشت» بێ ئاگا لەوەی جاش بە دوایانەوەیە ئاگریان لە ناو قۆخەکەدا کردەوە تا خۆیان وشک بکەنەوە، لە سەر شاخەکەوە دەسڕێژی گوللەیان لێکردن، ئەوانیش بێ تەقە و بە شارەزاییەکی وردەوە ڕووەو دێی «سەرنەوان» لەوێ چوونە ماڵێک تا خۆیان وشک بکەنەوە ماڵی شێخێکی سەرنەوانی بناوەسووتە بوو، لە ناکاو جاشەکان خۆیان کرد بەو ماڵەدا بەڵام یەکێک لە چەکدارەکانی مەفرەزە جاشەکە سەر بە ڕێکخستنەکانی ناو شاری پێنجوێن بوو و ڕزگاری کردن .

ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە لە ناو شاری پێنجوێن و هەتا شارەکانی وەکو سلێمانی و شوێنە هەستیارەکانی تریشدا، لق و چڵیان ڕۆچووبووە نێو تێکڕای دەزگاکانی حکومەتی عێراقی بە تایبەت دەزگا ئەمنیەکان بە جۆرێک هەر کەسێک پەیوەندی بە ئەمنەوە بکردایە یان سەردانی دامەزگا جاسووسییەکانی ڕژێمی بکردایە ڕاستەوخۆ هەواڵەکە دەگەیشتە هێزی پێشمەرگە هەتا هەواڵی کۆبوونەوە نهێنییەکانی فیرقە و دامەزگا باڵاکانی دوژمن ئەو مەرامەو بڕیاروو ڕاسپاردانەی کە بۆ دامەزدەزگا جاسوسیی و ئەمنیەکانی خۆیان دەنارد لە ڕێگەی ڕێکخستنەکان لە نێو دامەزگاکانی ڕژێمەوە دەگەیشتە هێزی پێشمەرگە و سەرکردایەتی و ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە.

دەشـــتی تـــــوتمان

مەفرەزەیەک پێشمەرگەی پینجوێن لە ١٩٧٧/٣/٢٠ بەرەنگاری هێزێکی دوژمن بوونەوە کە لەگەڵ دامودەزگاکانی پێنجوێن هاتبوون بۆ دەشتی تووتمان تا

دانیشتوانی ناوچەکە لە ڕاگواستنیان ئاگادارکەنەوە، دوژمن بێ ئەنجامدانی کارەکەی بەناچاری گەڕایەوە .

ساڵی ١٩٧٧ لە دەشتی شلێر هێزێکی زۆری جەیش لە سەر پشتی «هێلی کۆپتەر» دابەزینە نێوپانتایی شاخ و کێوو دەشتی شلێرەوە کە ڕۆژێک پێشتر ڕێکخستنە تۆکمەکانی کۆمەڵە لە ناو شارەوە پێشمەرگەیان ئاگادارکردبوەوە لە پرۆسەیەکی وەها کە ڕژێم ئەنجامی دەدات.

کێومالّی ناوچەکە لە لایەن سووپای دابەزیوی بەعس لە سەر پشتی هێلی کۆپتەر و بن بەردوو دەوەن و کێوو چۆمی ناوچەکە دەگەڕان و مشت و مالّیان دەکرد بە دوای پێشمەرگەدا، بەڵام کەسیان بەردەست نەکەوت و بێ ئەنجام گەڕانەوە، ئەو ڕکە شاخە سەختانەی هێزی پێشمەرگە خۆیان لێ حەشاردابوو دریژدەبوونەوە بۆ ناو سنووری شاری بانەی ڕۆژهەڵات، کونە ورچ و کونە چەقەڵی ناوچەکە جێگەی خۆحەشاردانی هێزی پێشمەرگە بوو تا خۆیان لە ڕووبەڕووبونەوەی نابەرانبەر بە دووربگرن، بە جۆرێک هەندێک جار بۆ ماوەی حەوت شەوو ڕۆژ لەو کونە بەردانە دەمانەوە، برسی و تینوو لێو قڵیشاو، دوور لە ئاوەدانی بەشێکی زۆری ژیانی پێشمەرگەکانی یەکێتی بەرجەستە دەکرد لەو سەردەمەدا، لە یەکێک لەو خۆحەشاردان و کێومالّ کردنانەی سوپای داگیرکەردا عوسمان کیلۆیی پێشمەرگەی مەفرەزە سەرەتاییەکانی ناوچەی شلێر چووبووە دێیەک بۆ نان، خاوەن مالّەکە پێیوتبوو: ئەوە جوندیەکانن بە سەربانەوە تۆ چیدەکەی لێرە، ئەویش ووتبووی جا چیبکەین برسیمانە، بەشێک لەو پێشمەرگانە لە دێی هاربڕەوە سەردەکەوتن بۆ کونە ورچ و ڕکەبەردوو تەورداسە تیژەکان، هەندێک لە پێشمەرگەکان لێویان قڵیشاوو بریندار بوو لە بێ ئاویدا چونکە دەبوایە تفەنگەکانیان دابنێن و ڕێگەیەکی دوور ببڕن و بچنە خاکی ئێرانەوە لە سنووری بانە تا ئاویان دەستبکەوێ.

دۆڵـــــی شـــــلێر

هێزێکی دوژمن لە ١٩٧٧/٦/٢ هێرشی هێنایە سەر دۆڵی شلێر لەناوچەی پێنجوێن

لە نزیک دێی ژاژو عەوالان شەڕ ڕوویدا و لەو شەڕەدا چوار سەرباز کوژران.

نـــــاو پـــــێنجوێن

١٩٧٧/٧/٧ سێ پێشمەرگە چوونە ناو چایخانەی (چاژ) لە پێنجوێن، جاشەکانی میرزا سابیر ئەحمەد ڕەندان هەڵیانکوتایە سەریان پێشمەرگەکان وەک بڕووسکە هاتنە دەست و ڕاویاننان ، یەکێک لە جاشەکان بریندار‌بوو

جاشەکانی سابیر مینە لە ١٩٧٧/٧/١٨ چوونە دێی (چاژی) پێنجوێن بۆ ئازاردانی خەڵک، پێشمەرگەکانی ناوچەکە بەرەنگاریان بوونەوە، جاشێک کوژرا و چوار جاش بریندابوون.

کـــــوژرانی جـــــاشێك

جاشەکانی میرزا سابیر مینە ڕەندان لە ١٩٧٧/٨/٢ بۆ ئازاردانی خەڵک و ڕاوو ڕووت چونە دۆڵی شلێر، پێشمەرگەکانی ناوچەکە تووشی جاشەکان بوون و شەڕ دروست بوو

لەئەنجامدا جاشێک کوژرا و هاوواڵاتییەکی ژنیش شەهید بوو

دڕووســـــتبوونی هـــەڕێمی ســـــلێمانی

لە ساڵی ١٩٧٧- ١٩٧٨ هەرێمی یەکی سلێمانی پێکهات، مولازم تایەری عەلی والی کرایە فەرماندەی هەرێمی سلێمانی، کاک بەکری حاجی سەفەر لێپرسراوی لقی سلێمانی بوو، لێپرسراوی سیاسی بوو دوای مولازم تایەری عەلی والی بە ماوەیەک کاک نەوشیروان بووە فەرماندەی هەرێمی سلێمانی.

چـــــاش و عـــــاوالاّن
پـــــایزی 1977

حەمە نەگرەیی و چەند پێشمەرگەیەکی شارەزور گواستراب‌وونەوە ناوچەی شلێر – پێنجوێن

عوسمانی کامە ڕەش و سەلامی مەحموود خەنان لە چاش و عەوالاّن پیاسەیان

دەکرد منالێک پێیووتن چیدەکەن لێرە جاش هات، عوسمان و سەلام منالەکەیان نارده ناو دێ حەمە نەگرەیی ئاگادارکاتەوە سەلام و عوسمان بەرەو چایخانەکەی چاش ڕۆیشتن جاشەکان بەرەو چایخانەکە دەهاتن لەگەڵ گەیشتنیان بەرەو چایخانەکە لەجاشەکانیاندا حەمە نەگرەیی و پێشمەرگەکانی تریش هاتن جاشەکان ڕایانکرد و سەلام و عوسمان و حەمە نەگرەیی دوایان کەوتن.

کەسێک بەسەر گردێکەوە بوو وایانزانی جاشە خۆی شاردۆتەوە، حەمە نەگرەیی ووتی فیشەکێکی پێوەدەنێم ئەگەر بەودیودا ڕایکرد پێشمەرگەیە، ئەگەر بەمدیوا هات جاشە حەمە نەیرانی تەقەی لێکرد فیشەکێکی لە ئەژنۆیدا بەودیودا ڕۆیشت دیاربوو پێشمەرگەبوو.

حەمە نەگرەیی و سەلام و عوسمان گەرانەوە لای هاوڕێکانیان لەوێ زانیان ئەو کەسەی تەقەیان لێکرد ڕۆستەم بەگی برای ڕەئووف بەگە، ڕۆستەمیان نارد بۆ ئێران چارەسەرکرا و گەڕایەوە.

چـــەمی شـــلێر - بـــەیەکان

بەیەکان چەند ماڵێک بوو کوخێک بوو لە چەمی شلێر حەمە نەگرەیی و سەلام و چەند پێشمەرگەیەک لەوێ بوون هێزێکی سەربازی هاتنە چەمی شلێر، شاخێکی لێبوو پێشمەرگەکان چووبوونە ئەوێ، حەمە نەگرەیی تەقەی لەسەربازێک کردوو کەوت تفەنگی سەربازەکەی هەڵگرتەوە کلاشنکۆفێکی (٥) بزماری پێبوو. دوای شەڕەکە هێزەکە گەڕانەوە پێشمەرگەکان سەلامەتوو سەرکەوتوو بوون

مـــــەخفەری ســـــەرسوراو

دەستەیەک پێشمەرگە لە ١٩٧٧/١٢/٢٠ بە ئاربی جی لە مەخفەری سەرسوراوی پێنجوێنیاندا

هێزەکانی دوژمـن لە ١٩٧٧/١٢/٢٥ هیرشیانهێنایە سـەر پێشمەرگە لە دێی کانیخانی پێنجوێن

پێشمەرگەکانی ناوچەکە بەرەنگاری هێزەکەی دوژمن بوون و شەڕ (٩) کاتژمێری

خایەند
زیانی دوژمن کوژران و بریندارببوونی (٣٥) سەرباز بوو.
دەستکەوت ١ کلاشنکۆف .

ڕاگـــــــوێزانی دێـــــــیەکان

ساڵی ١٩٧٨ بە بیانووی پشتێنەی ئەمنی و پاراستنی سنوورەکان ڕژێمی بەعس زۆربەی دێهاتە سنووریيەکانی لە ناوچەکانی کوردستاندا ڕاگواست و بازنەیەکی ئەمنی بە دەوردا دروووست کردن لە مۆڵگەو سەرباز لە ئۆردوگا زۆرەملێيەکاندا کۆیکردنەوەو چواردەوری بە تەلبەندوو سەربازو ڕەبیە گرت، لە ماوەیەکی یەکجار کورت و دیاریکراودا دەیان ئۆردوگای زۆرە ملێ دروووستکران، دانیشتوانی دێهاتەکانیان تیادا نیشتەجێکردن.

دێیەکانی دەشتی شلێریش کە هاوسنوور بوون لەگەڵ شارەکانی مەریوان و بانەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، ڕاگوێزران بۆ ئۆردوگاکانی نالّپاریزو شانەدەری بەشێکیشیان لە بـەردەم هەیکەلەکەی پێنجوێندا خانوویان بۆ دروووستکراو نیشتەجێکران، حکومەتی عێراقی بە هـاوکاری حکومەتی شاهەنشاهی ئێران چاودێری سنوورەکانیان دەکرد، بۆ ڕاوەدونانی بەرهەڵستکارانیان ڕێکەوتنێکیان ئیمزا کردبوو کە تا قوڵایی ١٠ کیلۆمەتر بچنە خاکی یەکترییەوە، حکومەتی عێراقی پێیوابوو بە چۆڵکردنی دێیەکان سەرچاوەی ژیان و مانەوەو گوزەرانی پێشمەرگە وشک دەکات، هەروەکو چۆن ئاو لە ماسی ببڕێت، بەڵام ئەم پیلانەش نەیتوانی ڕێگە لە ئەستووربوونی باسکی بەهێزی پێشمەرگەو گەورەبوونی سنووری چالاکییەکانی شۆڕش بگرێت بەڵکو بووە بەنزین و بە ئاگری شۆڕش داکراو کڵپەی سەند.

پـــــــێکهێنانی هـــــــەرێمی (3)

لە ساڵی ١٩٧٨ دا بە فەرمانی سەرکردایەتی یەکێتی هەرێمەکان پێکهێنران، فەرماندەی کەرتەکان دەستنیشان کران و سنووری جوگرافی و چالاکی هەر

هەڕێمێک دیاریکرا، سەرەتا فەرماندەی هەڕێمی(٣) کاک مستەفا چاوڕەش بو دوای ماوەیەک کاک بەکری حاجی سەفەر کرا بە فەرماندەی هەڕێمی(٣) و فەرماندەی کەرتەکانیش پێکهاتبوون لە هەریەکە لە جەمالی حەمەی خواکەرەم، کاک وەهاب، صلاحی موهەندیس، حەمەمینی خەجێ، سەرداری حەمە مین ئاغا، دواتریش مامۆستا جەمال کرایە فەرماندەی کەرت.

لێدانی مونەزەمە

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٨/٣/٧ بەئاربی جی لە بارەگای مونەزمەی حزبی بەعسیاندا

بەرەنگاربوونەوە

مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٣) لە ١٩٧٨/٤/٢٧ بەرەنگاری هێزی دوژمن بوونەوە لەئاشی شێخ قاسم لە پێنجوێن

لەوشەڕەدا (١١) سەرباز و ئەفسەرێک کوژران ، پێشمەرگە تۆفیق مەحموود بە بریندارى کەوتە دەستی دوژمن .

لێدانی مودیر ناحیە

مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٣) لە ١٩٧٨/٧/١٠ چوونە ناو شاری پێنجوێن و ئۆتۆمبێلێکی حکومیان دایە بەر دەستریژی گوللە لە ئەنجامدا ئەحمەد ڕێبوار مودیر ناحیەی گەرمک بریندار بوو

مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٣) لە ١٩٧٨/٧/١٧ مەخفەری سیاگوێزیان لە سنووری پێنجوێن گوللەبارانکرد، لەئەنجامدا سێ پۆلیس کوژران.

شەڕی سیاگوێز

هێزێکی دوژمن لە ١٩٧٨/٩/٢٣ لە نزیک دێی سیاگوێزی پێنجوێن پەلاماری مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٣) یدا دوای هەشت کاتژمێر شەڕو بەرگری دوژمن شکاو ژمارەیەکی زۆری لێکوژرا و بریندار بوو، لەو شەڕەدا جەلال فەتاح پێشمەرگەی هەڕێمی (٣) شەهیدبوو.

بـــــــەرخانەقا

پێشمەرگەیەکی هەرێمی (٣) لە ١٩٧٩/٣/٦ و لەگەڕەکی بەرخانەقای شاری سلێمانی نارنجۆکێکی هەڵدایە ناو کۆمەڵێک سەربازەوە لە ئەنجامدا (١٢) سەرباز بریندابوون

بـــــناوە ســـــووتە

مەفرەزەیەکی کەرتی شەهید حمە دەمینی هەرێمی (٣) لە ١٩٧٩/٣/١٩ بە ئاربی جی و هاوەن لە سەیتەرەی بناوە سووتە و ئاشی شێخ قاسمیاندا

زیانی دوژمن کوژرانی ٨ سەرباز و بریندارووونی (٥) سەربازیتر

مـــــاڵی قـــــایمقام

مەفرەزەیەکی کەرتی شەهید حەمەدەمینی هەرێمی ٣ لە ١٩٧٩/٣/٢٨ چوونە ناو شاری پێنجوێنەوە و بە ئاربی جی و چەکی سووک لەماڵی قایمقامیاندا لەئەنجامدا قایمقام بریندارببوو ئۆتۆمبێلەکەشی سووتێندرا

شـــــەهید بوونی هـــــاوولاتی

ژمارەیەک هاوولاتی ئۆردوگای زۆرەملێی پێنجووێن لە ١٩٧٩/٤/١ لەکاتی ڕۆشتنیان بۆ داربڕین کەوتنە ناو بۆسەیەکی دوژمنەوە و شەهیدیانکردن

*مەفرەزەیەکی کەرتی (٢) هەرێمی ٣ لە ١٩٧٩/٤/٥ چوونە سەر ڕەبیەی پیر محەمەدی پشتی کەنارەو گوللەبارانیانکردن

*مەفرەزەیەکی کەرتی (٣) لە ١٩٧٩/٤/٧ چوونە سەر مەخفەری شیوەکەڵ و گوللەبارانیانکردن

زیانی دوژمن کوژرانی (٥) سەرباز و بریندابوونی (٥) سەربازیتر

نـــــاحیەی بـــــەرزنجە

مەفرەزەیەکی کەرتی شەهید وەفای هەرێمی(٣) لە ١٩٧٩/٤/٩ چوونە ناو ناحیەی بەرزنجەوە بەنارنجۆک ئەندازە و چەکی سووک لە مەرکەزی پۆلیس و ماڵی

مودیر ناحیەیاندا، لەکاتی گەڕانەوەیاندا کەوتنە بۆسەیەکی دوژمنەوە و قارەمانانە بۆسەیەکەیان تێکشاندن و زیانی زۆریان پێگەیاندن

*مەفرەزەیکی هەڕێمی(٣) لە ١٩٧٩/٤/١١ چوونە ناو شاری سلێمانی و نارنجۆکێکیان هاویشتە ناو ئۆتۆمبێلێکی نەجدەوە و هەرچی تیادا بوو کوژران و بریندار بوون

*پێشمەرگەیەکی هەڕێمی(٣) لە ١٩٧٩/٤/١٣ نارنجۆکێکی فڕێدایە ناو جێب قیادەیەکەوە ئەفسەرێک و سەربازێک کوژران

لـــــقی یـــــەك

مەفرەزەیەکی لقی یەکی (ی.ن.ک) لە ١٩٧٩/٤/١٤ چوونە ناو شاری پێنجوێنەوە و مالّی چەند جاشێکیان پشکنی تراکتۆرێک و شۆفلّێکی زراعەیان سووتاند

دوای ئەوە چوونە ناو دایرەی بەریدەوە دوو پۆلیسیان دەستگیر کرد، دوای ڕوونکردنەوەی ڕێبازی (ی.ن.ک) ئازادیانکردن دواتریش لە دائیرەی ئەمن و ڕەبییەی سەر ئۆرزیباکیاندا، زیانی دوژمن مفەوەزێکی ئەمن و ڕەیس عورەفایەک و ئەمنێک و چوار سەرباز کوژران

نـــــاو ســـــلێمانی

١٩٧٩/٤/١٥ مەفرەزەیەکی هەڕێمی(٣) لەناو شاری سلێمانی نارنجۆکێکی خستە ناو زیلێکی سەربازییەوە، لەئەنجامدا(٧) سەرباز کوژران و(٣)سەرباز بریندابوون

١٩٧٩/٤/١٦ مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٣) لەبەردەم حەمامی گەلی شاری سلێمانی نارنجۆکێکیان هەڵدایە ناو چەند سەربازێکەوە کوژراو و بریندارێ لێکەوتەوە.

مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٣)لە ١٩٧٩/٤/١٦ چوونە ناو شارۆچکەی چوارتا بە ئاربی جی لەمالّی قایمقامیاندا

پێشمەرگەیەکی هەڕێمی (٣) لە ١٩٧٩/٤/١٧ لەناو شاری سلێمانی نارنجۆکێکیان هەڵدایە ناو جێبێکی قیادەوە

لـــــێدانی ڕەبـــــییە

١٩٧٩/٥/٤ مەفرەزەیەکی لقی یەکی (ی.ن.ک) چوونە سەر ڕەبییەیەکی دوژمن

لەنزیک دێی هەرگینەی پێنجوێن و گوللەبارانیانکردن
زیانی دوژمن کوژرانی سەربازێک و بریندارببوونی (٣)سەربازیتر
١٩٧٩/٥/٧ مەفرەزەیەکی هەرێمی(٣) لە نێوان ڕەبیەی کورک و دۆڵی باراو مینێکیان چاندو بە سەربازی ڕەبیەکەدا تەقییەوە
زیانی دوژمن کوژرانی ٣ سەرباز و بریندارببوونی دوو سەربازیتر

تـــــۆڵەی شـــــەهید عـــــبدوڵڵا

لە شەڕێکی هێزی پێشمەرگەو لە پشتی پارەزان، عبدالله بە دەستڕێژی کۆپتەر شەهید بوو گیانی بەخشی، تەرمی پیرۆزی گەیەندرایەوە پێنجوێن تا ئەسپاردەی خاکی بکەن، هێزی پێشمەرگەش لە سنوورەکە بڕیاریاندا پێش ئەوەی بە خاکی بسپێرن تۆڵەی بکەنەوە.

کەرتی چواری هەرێمی سێ لە پشتی پێنجوێن لە ئاسناوە نزیک سنووری مەریوان بوون، کاتێک هەواڵی شەهیدبوونی عبداللەیان پێگەیشت خۆیان کۆکردەوەو بەرەو پشتی بلکیان بەڕێکەوتن و نەخشەی لێدانی ڕەبیەیەکیان دانا، بەرزاییەکانی پشتی تەختی جەلال بەگ بە سەر دوولادا دەیڕوانی، لایەک بە سەر دۆڵێکدا کە پێیدەڵێن»قەڵاتێ« و بـەرەو ئێران و بە سەر دۆڵێک دەڕوانـێ، بە سەر دیوی بلکیانیشدا ڕووەو چواراخ ئەڕوانێ، حکومەت ڕەبیەی لەوێ دانابوو پێشمەرگەکانی کەرتی چوار هێند لە ڕەبیەکە نزیک بوونەوە حەرەسی ڕەبیەکەیان بەدیکرد کە هاتووچۆی دەکرد، لەگەڵ لێدانی یەکەم قازیفەدا ڕەبیە چەڕە دووکەڵی لێهەستاو هات و هاوار پەیدا بوو، شین و گریان لە دوورەوە دەهاتە گوێ، پێشمەرگە لەگەڵ یەکەم لێداندا کشانەوە، ڕژێم دەستیکرد بە هاوەن باران و شەوە زەنگی ئەو ناوەی ڕووناک کردەوە بەڵام پێشمەرگەکان بێزیان بوون، بۆ بەیانی هەواڵ گەیشت کە (٨) سەرباز لە نێو ڕەبیەکە کوژراون، تەرمی شەهید عبدالله هێشتا لە مزگەوت بوو کە کوڕانی کەرتی چوار تۆڵەیان کردەوەو بۆ سەر لە بەیانی بە وتنەوەی دڕووشمی بژی پێشمەرگە تەرمی شەهید عبدالله بەرەو گۆڕستان بەڕێکرا.

لـــــێدانی مـــــقەڕسریە

مەفرەزەیەکی کەرتی (٣) هەڕێمی(٣) لە ١٩٧٩/٩/٢٣ چوونە ناو شاری سلێمانی و بە ئاربی جی و چەکی سووک لە مقەڕی سریەی ئیحتیاتیاندا، کە ڕۆژهەڵات پارێزگارو لێپرسراوی مونەزەمە چوونە شوێنی چالاکییەکە

چـــــالاکی جـــــۆراوجۆر

هێزی پێشمەرگەی کوردستان تێکڕای شێوازەکانی خەباتی پەیڕەو دەکرد بۆ سازدان و جۆشدانی خەڵک و لێدان و هێرشکردنە سەر هێزەکانی داگیرکەر، لە ناو پێنجوێن و تێکڕای سنووورە فراوانەکەی هەر لە دێیەکانی چەمی شلێرەوە تا دەگاتە دێیەکانی سنووری نالپارێزو ناوشاری پێنجوێن، لە ڕێگا سەرەکیەکانی سنووورەکە چەندین دەستی بەزەبر لە دوژمنان وەشێندرا، لە ناو شاری پێنجوێندا چەندین جار قازیفە و ئار بی جی لە مەخفەرو مونەزەمەو مۆڵگەکانی ڕژێم درا، ئەمنی پێنجوێن لە گەرمەی کۆبوونەوەی خۆیاندا بوون تەنها چەند مەترێک پێش ژووری کۆبوونەوەکەیان بووە ئامانجی پێشمەرگە و بە قازیفەیەک زراوە تەریک بوون، پێشمەرگە بە بەردەوام لە ناو شاری (پێنجوێن) دا چالاکیان دەکرد ، تۆماری دەنگی فەرماندەکانی پێشمەرگە لە بڵندگۆی مزگەوتی پاشاوە بۆ هاندان و گەیاندنی پەیام و ئامانجی شۆڕش بڵاوکرایەوەو ڕەبییەکانی دەورووبەری پێنجوێن و مۆڵگەکانی ناو شار بەر زرمەی ئار بی جی و شریخەی گوللە کەوتون و تارومار کران.

پـــــشێوی لە ســـــنووری پـــــێنجوێن

دێیەکانی دەشتی شلێر بە بیانووی پشتێنەی ئەمنی ڕاگوێزران و لە ئۆردووگاکانی شانەدەری و ناوپارێز و لە نزیک هەیکەلەکەی پێنجوێن نیشتەجێکران، ڕێگا سەرەکیەکانی دەرەوەی شار بەردەوام بە سەربازو مۆڵگەو ڕەبییە گیرابوون، ڕێگای هاتووچۆو گەیشتن بە سنووورەکان بەرتەسک کرابوونەوە، چوونکە بژێوی بەشێکی زۆر لە خەڵکی ناوچەکە، هاتووچۆو هێنان و بردنی کاڵای هەمە جۆر بوو

بۆ سنورەکانی مەریوان و بانە و بە گرتنی ئەو ڕێگایانە بژێوی خەڵک کەوتبووە مەترسییەوەو مەودای جوڵەو هات و چوون بە تەواوی سنووردارکرابوو، سەرەڕای ئەو ڕێوشوێنە توندوتۆڵانەش بەڵام خەڵکی پێنجوێن و دێهاتە ڕاگوێزراوەکانی چۆمی شلێر لە ڕێگە و تولەڕێ قاچاخەکانەوە هاتووچۆیان دەکردو کاڵاکانیان ئەودیوی سنوور دەکرد تا بژێوی خێزانەکانیان دابین بکەن بەڵام زۆر جاران لە ڕێگەی ڕەبیەو مەفرەزەکانی دامور دەزگا ئەمنییەکانەوە تووشی کێشەو تەقەلێکردن دەبوونەوە، هەندێک جار ووڵاخ و کاڵاکانیان لە دەست دەداو هەندێک جاریش مەرگی خۆیان لەو تولە ڕێ قاچاخانە دەسپاردوو گۆڕ غەریب دەبوون، ئەو هێزانە ئازاردان و تۆقاندنی خەڵکیان کردبووە پیشەی ڕۆژانەو بە تەواوی بڕستیان لە خەڵک بڕیبوو، هەر ئەو هێزە ئەمنیانە لە شیوی جولەکانی نزیک پێنجوێن، صدیقی حەمە کەریمی نادریان شەهید کرد کە سەرقاڵی کاسپی و پەیداکردنی بژێوی خێزانەکەی بوو، بۆیە جامی تورەیی خەڵک خەریک بوو سەر بکات، دواجاریش دوای شەهید کردنی دێوانە مەجید جامی غەزەبی خەڵک سەری کردوو خوێنی دێوانە مەجید بووە مامانی لەدایکبوونی ڕاپەڕینی پێنجوێن.

شەهید بوونی دیـوانە مەجیدو ڕاپەڕینی پـێنجوێن

عەبدوڵڵا بچکۆل پێشمەرگەی «ی ن ک» لە سنووری مەریوانەوە بەڕێکەوتبوو تا بچێتە شارباژێر، بە ڕێگەی دەشتی پێنجوێندا تێپەڕیبوو، عەبدوڵڵا لە ڕێگە لەگەڵ چەند ئەفسەرو سەربازێک توشی پێکادان و تەقە بوو، لە ئەنجامدا عەبدوڵڵا بچکۆل ئەفسەرەکەی کوشتبوو، دوای کوشتنی ئەفسەرو ڕزگاربوونی عەبدوڵڵا ، عەقید زاحی کە لێپرسراوی سەربازی سنوورەکە بو هێزێکی زۆری جووڵە پێیکردبوو تا بە خەیاڵی خۆیان عەبدوڵڵا دەستگیربکەن بەڵام عەبدوڵڵا ڕزگار بوو و هێزەکەی عەقید زاحیش لە کێومانکردنی ناوچەکە شوانێکی بێ دیفاعی (پێنجوێن) ی کوشت.

دێوانە مەجید پیاوێکی سادەو خاکی و هەژارو ڕەنجدەری پێنجوێن بوو، ڕۆژانە مەڕوومااڵتی دەبردە دەرەوەی پێنجوێن تا لە قەدپاڵ و لەوەڕگاکانی سنوورەکە بیانلەوەڕێنێت و ئێوارانیش بە جەستەیەکی هیلاک و ماندووی ڕۆژگـارەوە دەگەڕایەوە پێنجوێن، ڕۆژانە ئەم چیرۆکە دووبارە دەبـووەوە، دێوانە مەجید لە

سەردەستی جەللادەکانی سوپای عێراق شەهیدکراو ڕاپەڕینی پێنجوێنی لێکەوتەوە.

ڕاپـــەڕینی پـــێنجوێن 19 ی تـــــەممووزی 1980

هەواڵی شەهیدبوونی دێوانە مەجید وەکو ڕەشەبا بە ناو خەڵکی پێنجوێن و ناوچەکەدا بڵاوبووەوە، خەم و ماتەم تێکڕای خەڵکی داگرت، هەمووان پەرۆشی شەهیدبوونی دێوانە مەجید بوون، دەروونی پڕ ئازاری خەڵکی قوڵپی دەدا، هەموو ئەو تەعەداو دەستدرێژییەی لە ماوەی ڕابردو کرابووە سەر خەڵکی وەکو فیلمێک لە بەرچاوو دیدەی خەڵکی پێنجوێن و ناوچەکەدا گوزەری دەکردوو دەهاتەوە پێش چاو، هێندەش بەسبوو تا خەڵکی بێنە سەر شەقام و ڕاپەڕین دەستپێبکەن و بە گژ داموو دەزگاکانی بەعسدا بچنەوە، ڕاپەڕین لە پێنجوێن دەستیپێکردوو ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە ڕۆڵی دیارو پێشەنگیان بینی لە پێشڕەوایەتی و ئاڕاستە کردنی خەڵکی ڕاپەڕیو، ژنانی پێنجوێن لە ڕاپەڕیندا شان بە شانی پیاوان لە پێشەوە بوون.

گەلاوێژخانی خێزانی حاجی عێزەت یەکێک لەو شێرە ژنانە بوو کە نەعلەکەی لە عەقید زاحی هەڵبڕی و پێیووت دەیخەمە دەمت، خاتوو سەلمەی حەمە عەلیش یەکێک لەو ژنە پێشەنگانە بوو لەگەڵ دەیان ژنیتری سەلار و تێکۆشەری پێنجوێن، حەمەی حاجی عارف و خێزانەکەی لەگەڵ فاروقی ڕەشە چاڵە و حەمەی حاجی قادرو عومەری حەمەی میرزا فەتاح و دەیانیتر ڕووبەڕوی هێزە داپڵۆسێنەرەکانی ڕژێم و دەزگا سیخوڕیەکانی تر بوونەوە، لە ڕاپەڕینی پێنجوێن دەیان کەسایەتی ناوداری شارەکە دەستگیر کران و ڕاپێچی زیندان کران، خێزانی بەکری حاجی سەفەر و عوسمانی حەمەی خواکەرەم کە لە سجندا شەهیدیان کرد، لوقمانی ڕەشە چاڵە و فاروقی حاجی ئەحمەدو بەرزانی حاجی ئەمین و حەمە بچکۆل و ماڵی حاجی عێزەت لەو کەس و خێزانانە بوون کە دەستگیرکران و ڕاپێچی زیندان کران.

شـەڕی گەورەی پـێنجوێن، شـــەوی 24-1980/7/25

هێزێکی نزیک بە ٦٠ کەسی پێکهاتوو لە سێ کەرتی چالاک و چەلەنگی پێشمەرگە بەرەو پێنجوێن بە ڕێکەوتن بۆ پشتیوانی لە ڕاپەڕینی جەماوەری پێنجوێن، پێش گەیشتنیان بۆ پێنجوێن لە ڕێگا کەوتنە کەمینی حکومەتەوەو فەوجێکی سەربازی ڕووبەڕویان بووەوە، سەرکەوتوانە کەمینەکەی دوژمنیان تێکشکاندو پەڕینەوە بەرەو ئاسنەوە، لەو کەمینەدا تەنها پێشمەرگەیەک بریندار بوو، لە شاخ و قەدپاڵ و لاپاڵەکانی نزیک پێنجوێن هێزەکە پشوویدا تا ئێوارە خۆر بـەرەو ئاوابوون ڕۆیشت، هێزێکی گورج و گۆڵ و خوێن گەرم ڕستێک هەڵۆو بەورووبەکانە لەگەڵ خۆرئاوابووندا بە نهێنی و بەرنامە و پلانی ووردەوە چوونە ناو شاری پێنجوێن دامەزران.

کەرتی چواری هەرێمی سێ بە فەرماندەیی کاک جەمالی حەمەی خواکەرەم کەرتی یەکی هەرێمی یـەک بە فەرماندەیی مامۆستا شاهۆو کەرتی چـواری هەرێمی یەک بە فەرماندەیی کاک فەرەیدون حەمە صاڵح و تێکڕای هێزەکەش بە سەرپەرشتی کاک جەمال و بە دەست و پەنجە و تفەنگی قارەمانانی وەک حەمەمینی خەجێ و مامۆستا جەمال و شەریفی قورئانی و کامەرانی ڕەشە چاڵە و فەرەج وەندەرێنەیی و دەیان پێشمەرگەی قارەمانی دیکە بە ناو شاری (پێنجوێن) دا دابەشبوون، هەر مەفرەزەو فەرمانی خۆی وەرگرتبوو شوێنی دیاریکراوبوو، پێشمەرگە بە جۆرێک شەقام و سەرکوچەو کۆڵانی پێنجوێنیان تەنیبوو دەرفەتی جوولەو بەرەو پێشچوونیان لە دەستی هێزەکانی داگیرکەر دەرهێنابوو، چوونکە کەرتەکانی یەک و چـواری هەرێمی یەک شـارەزای ناو پێنجوێن نەبوون تەنها فەرەیدون حەمە صاڵح نەبێت شارەزای پێنجوێن بوو، بۆ هەر دوو پێشمەرگە و پێشمەرگەیەکی پێنجوێنیان لەگەڵ دانابوو، تا لە هەر بارودۆخێکدا بتوانن ڕێگاکان بەرنەوە سەریەک، مەفرەزەیەکیش تەرخان کرابوو بۆ کۆکردنەوەی خواردن تا لە شار دەرچوون برسی نەمێننەوە، لە ڕێگاکانی دەرەوەی شار کەمینی پێشمەرگە دانرابوو تا لە گەڕانەوەدا لە ژێر سایەی کەمینەکاندا بگەڕێنەوە.

کاتژمێر ٩ی شەو شەڕی گەورە و پێکادان دەستیپێکرد، دوژمن بە چەندین زیلی پڕ لە سەرباز و ناقیلە و بە پشتیوانی چەکی گەورە بەرەو ناو مەرکەزی پێنجوێن بەڕێکەوت هەر لەگەڵ نزیکبوونەوەیان لە مەیدانی شار یەکەم زرمەی ئار بی جی زیلێکی پڕ لە سەربازی کردە ئامانج و ئاگر لە جەستەی پڕ لە سەربازی زیلەکە بەر بوو، هەر لە جێدا هەرچی تیابوو کوژران و بوونە قەرەبرووت، چەند ناقیلەیەکیش بەرەو گۆڕەپانی شەڕ مەرگ هەڵیگرتن، دووەم زرمە و وریشەی ئار بی جی ئەوانیشی کردە سوتماک و ئاگر لە دارو بەردی بەرپێ و جەستەیان بەربوو.

شەڕ بە شێوەیەک گەرم بوو هەر جەستەی کەلاکی داگیرکەربوو لە ژێر پێی هەڵمەتی دلێرانەی پێشمەرگەدا دەپلیشایەوە، هەر نالّەو زریکەو هاواری سەربازی داگیرکەر بوو دەگەیشتە کەشکەلانی فەلەک و لە ژێر شریخەی گوللەی پێشمەرگەدا خامۆش دەبوو، مەودای نێوانی پێشمەرگە و سوپای داگیر کەر بە شێوە کەم و کورت ببووەوە پێشمەرگە لەگەڵ سەربازی داگیرکەردا تەنها ٥ مەتریان نێوان بوو، هێندە هەڵمەتەکانی پێشمەرگە چڕووپڕوو دەستەویەخە بوو.

زیلێکی تری پڕ لە سەرباز بە هانای هێزە شکستخواردووەکەیانەوە هاتن ئەوانیش درانە بەر ڕێژنەی گوللەی چەکەکانی پێشمەرگەو تارومار کران، ئەو هێزانەشی بە پیادە بەرەو گۆڕەپانەکە سەردەکەوتن هێواش هێواش لە مەیدان و شەقام و کوچەو کۆڵانەکانی پێنجوێندا لە خوێنی خۆیاندا دەگلان و دواهەناسەیان دەسپارد، هێزەکەی دوژمن بە جۆرێک شپرزە و تێکشکاوو لاوازو بەزیوو بوو چەکی زۆر و هێزی گەورە دادی نەدەدان نە هاواریان دەگەیشتە هیچ کوێ، نە سەرە زلەکانیان دەیانتوانی بە هانایانەوە بێن، هەر بۆیە بەشی زۆریان کە زیاد لە ١١٣ سەربازو ئەفسەرو دەرەجەدار بوون سەری سەلامەتیان نەبردەوە مەنزڵی خۆیان و لە خوێنی خۆیاندا گەوزین و بەزین و فریای قومێک ئاویش نەکەوتن.

جگە لە کلاشینکۆف و ئار بی جی هێزی پێشمەرگە نارنجۆک ئەندازیان پێبوو کە لەو شەڕەدا ڕۆڵی باشی بینی لە داڕوخان و داتەپینی وڕەی داگیرکەرو دەیان

کەلاکی پێ جێهێشتن و لێخستن.

شەڕی گەورە و دەستەو یەخەی پێنجوێن نزیک بە دوو کاتژمێری خایاند، هێزەکەی دوژمن بە جۆرێک شپرزە و پەرتەوازە بوو هەتا فریای کۆکردنەوەی کەلاکو تەرمی کوژراوەکانیشیان نەکەوتن، ئەو شـەوە پێنجوێن جەهەننەمی داگیرکەران بوو، کورەی جۆشدانی شۆڕش و گورزی جەرگ بڕی تۆڵەی خوێنی دێوانە مەجید و دەیان شەهیدی پێشمەرگە و هەموو ئەو قوربانیانە بوو کە لە سەر دەستی ڕژێمە هاروهاجەکەی بەعس ئەنجامدرابوو، جگە لە ١١٣ کوژراو لەو شەوەدا نزیک بە ٢٠٠ بریندارەیش لە هێزەکانی داگیرکەر هەژمار کراوە.

ئەو شەوە پێنجوێن بۆ داگیرکەر گۆمی خوێن و بۆ پێشمەرگە و جەماوەریش شەوێکی پرشنگدارو تۆڵەی مەرگی ئازیزان بوو، تێکڕای خەڵکی پێنجوێن لە ناو ماڵ و سەربان و لە پەنجەرەی ژوورەکانیانەوە تەماشاکەری شەڕی دەستەویەخەی پێشمەرگە و داگیرکەر بوون دەستە و دوعـا بوون بۆ پێشمەرگە، شەڕێک کە نە فیلمی هۆلیۆدو نە لە شاشەی سینەماکانەوە دەردەچێ، شەڕی ڕاستەوخۆی بینراوو پلانی تۆکمەو چنراوی پێشمەرگە لە ناو گۆڕەپانی پێنجوێندا لە بەرچاوو دیدەو ڕوانینی هاوولاتیانی پێنجوێن.

هەر ئەو شـەوە هاوکات لەگەڵ شـەڕی گـەورەو بێوێنەی هێزی پێشمەرگە، خەڵکی تێکۆشەری پێنجوێن هەر ماڵەو لە شوێنی خۆی نان و خواردنیان بۆ پێشمەرگە ئامادە دەکـرد، دوای تەواوبوونی شەڕەکە پێشمەرگەکان بە نانی گەرم و بەدڵی گەرم و پڕسۆزەوە پێشوازیان لێکرا، هەر ئەو شەوە لە بڵندگۆی مزگەوتی پێنجوێنەوەو بە زمانی عەرەبی، پێشمەرگە ئاگاداری بۆ پیاوان و دەزگا جاسووسیەکانی ڕژێم بڵاوکردەوە کە پەلاماری هەر کەس بدەن و ئازادی خەڵکی بێدیفاع بدەن لەوە خراپتر چاوەڕێیانە، نزیکەی بەرەبەیان پێشمەرگە لە شار کشانەوە بەرەو بەرزایی و سنوورەکانی پێنجوێن، لە ڕۆژهەڵات دوژمن تا دەمی نیوەڕۆ خەریکی شۆردنەوەو پاکردنەوەی مەیدانی شار بوو کە خوێنی سەربازو کەلاکی کەوتوو ئەو ناوەی سووردەبردەوە هێندە خوێنی سەربازەکانی بەعس بە شەقام

و کوچەو کۆڵانەکانی(پنجوێن)دا ڕژا بوو دەتووت فەرشی سووری لێڕاخراوە، پێشمەرگەکانیش سەرکەوتووانە و بێزیانبوون.

مـــــانگرتنی پـــــێنجوێن

بۆ پشتیوانی لە مانگرتنی شاری پێنجوێن لە ڕۆژی ١٩٨٠/٧/١٩ کە لە ئەنجامی شەهید کردنی دێوانە مەجید ڕوویدا، سەرکردایەتی (ی ن ک) بەیاننامەیەکی لە ژێر سەردێڕی (بەیاننامەی سەرکردایەتی (ی ن ک) دەربارەی مانگرتنەکەی ئەمجارەی شاری پێنجوێنی قارەمان) بڵاوکردەوە کە ئەمە دەقی بەیاننامەکەیە.

بـــــەیاننامەی ســـــەرکردایەتی (ی ن ک) دەربارەی مانگرتنەکەی ئەمجارەی شاری پێنجوێنی قارەمان

مانگرتنە گشتیەکەی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان لە نەورۆزی ئەمسااڵ، سەرەڕای ئەوەی تۆمارکردنی گۆڕانێکی قوڵ بوو لە مێژووی بزووتنەوەی شۆڕشگێڕانەی جەماوەری کوردستاندا، سەرەتایەکی گرنگیش بوو لە گەشانەوەی پشکۆی هۆشیاربوونەوەی جەماوەری چەوساوەدا دژی ڕژێمی فاشستی بەغدا، هەموو ئەو کارە درندانەش کە فاشیەکان دەیکەن دەرهەق بە خەڵکی بێتاوانی کوردستان زیاتر مەودای بەردەم ئەم گەشبوونەوەیە خۆش دەکەن.

لە نزیک شاری پێنجوێنی قارەمان ڕۆژی ١٩٨٠/٧/١٨ پێشمەرگەیەکی دلێری سەر بە هەڕیمی (٣) تووشی کۆمەڵێک سەربازی ڕاوو ڕووتکەری فاشیەکان دەبێ پێشمەرگەکە شێرانە لێیان دێتە دەست ئەفسەرەکەیان دەکوژرێت و دوو سەربازیش بریندار دەکات و خۆشی بە سەلامەتی ڕزگاری دەبێ.

دوژمنە فاشیستەکان لە بری ئەمە پەلاماری گاوانی پێنجوێن دەدەن کە ناوی (دێوانە مەجید عبدالله) بوو بە ئیجازەی قایمقامی شار لەو دەشتەدا گاگەلەکەی دەڵەوەڕاند، دوای ئەوەی شەهیدی دەکەن هەر دوو چاوی هەڵدەکۆڵن و هەنجن هەنجنی دەکەن.

ڕۆژی ١٩٨٠/٧/١٩ لە کاتێکدا تەرمی شەهید دێوانە مەجید دەبەنەوە بۆ ناو شار، خەڵکی شار بە گەورەو بچووکەوە دەنگی توڕەیی و ناڕەزایی بەرزدەکەنەوە، دووکـان و بـازاڕ دادەخرێت و جەنازەکەی بە ناو شەقام و کۆڵانەکانی شاردا بە هوتاف کێشان بە گیانی پێشمەرگەو شۆڕش و (ی ن ک) دەگێڕن، هەرچی شەقامەکانیش هەیە بە بەردوو بلۆک و گوێنیە خۆڵ و ئۆتۆمبێلی شکاو لە لایەن جەماوەرەوە دەگیرێن و ڕێگەی هاتووچۆ دەگیرێ.

کاربەدەستانی ڕژێم هەر چەندە هەوڵ دەدەن ناتوانن گڕی توڕەیی خەڵک دامرکێننەوە، لە دوایدا هەرچی خەڵک هەیە جەنازەکە هەڵدەگرن و بە سروودی نیشتمانی بەرەو سەر قەبرانی (حاجی شێخ)ی دەبەن ئەگەرچی لە سەر قەبران ئەمن و ئیستخبارات هەڕەشە لە خەڵکی دەکەن، وێنەیان دەگرن، دەنگیان تۆمار دەکەن بەڵام سوودی نابێ خەڵکەکە ئەمەندەیتر تووندتر دەبن، زیاتر هەڵدەچن و بەرەنگاریان دەبنەوە، دوای ناشتنی تەرمەکە هەر بە خۆپیشاندان و سروودی نیشتمانی بە (بڕوخێ سەدامی خوێنڕێژ) و (بڕوخێ حزبی ڕژێمی فاشی) و(ئەم ڕژێمە فاشیەمان نـاوێ) و گەلێ هوتافی تری دژ بە ڕژێم بـەرەو مالّی شەهید دەگەڕێنەوەو هەر لە ناو خەڵکەکە بڕیاری ئەوە دەدەن کە دەبێ دووکان و بازاڕ تا سێ ڕۆژ نەبێ و مانگرتن بەردەوام بێ.

بەمجۆرە خەڵکەکە بڕیارەکە جێبەجێ دەکاو سێ ڕۆژی ڕەبەق مانگرتن درێژە دەکێشێ، هەر لە کاتی خۆپیشاندانەکەدا ئۆتۆمبێلی قایمقام و ئامر فەوج و ئەمن و ئیستخبارات و مونەزەمە و مالّی جاشەکان لە لایەن خۆپیشاندەرانەوە بەرد باران دەکرێن و وێنەی سەدام و دروشمەکانی ڕژێم دەدڕێنن و فڕێدەدرێنە سەر شەقامەکان.

ئەم ڕاپەڕینەی جەماوەری نەترسی شاری پێنجوێن بەرپایانکرد ترس و لەرزێکی زۆری ئاخنییە ناو هەناوی فاشیەکانەوە، بۆیە فاشیەکان لە ڕۆژی ٧/٢١ دەڕژێنە ناو بازاڕەوەو بە زۆر هەوڵی کردنەوەی دووکان و بازاڕ دەدەن و دەکەونە پەلاماردانی خەڵکی و زیاتر لە (٩٠) هاووڵاتی دەگرن بە ژن و منالّ و پیرو گەنجەوە، ئەگەرچی

فاشیەکان لەو ماوەیەدا هەوڵی زۆر دەدەن بۆ دامرکاندنەوەی خەڵکی ڕاپەڕیوو بە بەڵێنی درۆو قسەی بێ جێ و ڕێ، بەڵام داری زۆری هەوڵیان بەرناگرێ و ترسی ڕاپەڕینی جەماوەر چۆکیان پێدادەدات.

دوابە دوای مانگرتنە پاڵەوانەکەی جەماوەری ڕاپەڕیوی پێنجوێنی ڕاپەڕیو بۆ پشتیوانی مانگرتنەکە لە شەوی ١٩٨٠/٧/٢٤ هێزێکی هاوبەشی کەرتی (٣) کەرتی (٤) کەرتی (٥) کەرتی (١١)ی هەرێمی یەک، کەرتی (٤)ی هەرێمی (٣) دەچنە ناو شاری پێنجوێنەوە لە سەعات ١٠ی شەوەوە تا ٤:٣٠ دەقیقەی بەیانی شار ئابلۆقە دەدەن و کونە مشک لە دوژمن دەکەن بە قەیسەری، بە ئاربیجی و قازیفە و نارنجۆک ئەندازو و نارنجۆکی دەستی و چەکیتر لە هەموو لایەکەوە پەلاماری دوژمن دەدەن لە ئەنجامدا یەک مودەڕەعە دەشکێنن، دوو ئیڤای پڕ لە سەرباز دەسووتێنن نزیکەی ٨٠ سەربازیش دەکوژن و بریندار دەکەن.

پشتیوانی و پشتگیری لە خۆپیشاندان و مانگرتنەکەی خەڵکی قارەمانی پێنجوێن هەر لە لایەن پێشمەرگەکانی هەرێمی (١) و هەرێمی (٣) وە نەبوو بەڵکو خەڵکی لە زۆربەی شارەکانی کوردستان، بە نووسینی سەر دیوارەکان پشتیوانی خۆیان ڕاگەیاند لە زۆربەی شارەکاندا نووسیبوویان (پشتیوانی لە خەڵکی پێنجوێنی قارەمان دەکەین).

ئێمە لە کاتێکدا بە چاوی ڕێزەوە سەیری ئەو کارە پاڵەوانانەی خەڵکی تێکۆشەری پێنجوێن دەکەین داواش لە خەڵکی هەموو شارەکانی تروو ئۆردووگا زۆرە ملێکان دەکەین کە مانگرتن و خۆپیشاندان و هەموو شێوازێکی گونجاوی خەبات بکەن بە هۆیەک بۆ دەربڕینی ناڕەزایی و بێزاری دژی ڕژێمی فاشیست و بەستنەوەی بە خەباتی چەکداری لە شاخەکانی کوردستان بۆ ڕووخاندنی ڕژێمی وابەستەی بەغدا و هێزانەدی ئامانجەکانی گەلەکەمان لە دیموکراسی بۆ عێراق و ئۆتۆنۆمی ڕاستەقینە بۆ کوردستان.

ی.ن.ک

١٩٨٠/٨/٦

هـەریمی سـێ
ناحیەی بـەرزنجە، سـرۆچك
مـەفرەزەکانی بـەرزنجە

نـــــــاحیەی بـــــەرزنجە، ســـــــرۆچك

بەرزنجە دەکەوێتە باکوری خۆرهەڵاتی شاری سلێمانییەوە لە نێو جوگرافیایەکی سەخت و چڕو شاخاویدا هەڵکەوتووە، بە چیا بەرزو سەرکەشەکانی کوڕەکاژاوو حاجی مامەندوو قەڵای سرۆچک و قەڵای گێڵدەرەو دەیان شاخ و گردۆڵکەی بەرزو مام ناوەند دەورەدراوە، ناوچەیەکی سەخت و باراناوییە زستانی پڕبەفرو باران و تەڕوو پاراوە، خاوەن سرووشتێکی جوان و دڵگیرە لە وەرزی بەهاردا کانیاوەکانی پڕ ئاوو تەڕو پاراوە- خاوەن مێرگی پان و بەرین و زەوی کشتوکاڵی بە پیت و دارودرەختی هەمە جۆر و هەمە چەشنی دارەبەن و مازوارو دەوەن وشێخەڵی چڕو سەدان جۆر درەختی بەردارو میوەی هەمە چەشن و هەمە جۆرە، کە بووەتە سەرچاوەی گرنگی ئابووری بۆ خەڵکی ناحیەی بەرزنجە لە ڕابردوو ئێستاشدا.

بەرزنجە لە ساڵی (١٩٢٣)دا بووەتە ناحیە لە گێڵدەرە، واتە ناوەندی ناحیەکە لە گێڵدەرە بووە، ساڵی (١٩٢٧) ناوەندی ناحیەکە گوازراوەتەوە بۆ بەرزنجە ، چونکە قەڵای سرۆچک قەڵایەکی بەرزو سەختی بابانیەکان بووە ناحیەکە بە ناوی سرۆچک تۆمار کراوە و بووەتە ناحیەی سرۆچک-بەرزنجە، ئەو سەردەمەی بەرزنجە- سرۆچک بووەتە ناحیە سنووریکی فراوانی هەبووە کە زیاتر لە ٧٠ دێی لەخۆگرتووەو سنووری ناحیەکە درێژ بووەتەوە تا سنووری ناوپارێزی ئێستا.

دوای دروستبوونی ناحیەی ناوپارێز ژمارەیەک دێی ناحیەکە چووەتە سەر ناوپارێز بەوەش ژمارەی دێیەکانی ناحیەی سرۆچک لە کەمیداوە و بۆ نزیکەی ٣٧ دێ کەم بووەتەوە، کاتێکیش لە دوای ڕاپەڕین ناحیەی زەلان دروست کرا ژمارەیەک دێی دیکەی چووەتە سنووری زەلان، لە ئێستادا ٢٦ دێی ماوە.

گێڵدەرەو وەندەرێنەو مۆریاس لە دێیە گەورە و پڕدانیشتوانەکانی سنوورەکەن جگە لە چەندین دێی مامناوەندی و بچووکیتر، خەڵکی ناحیەی سرۆچک هەر لە سەرەتای دروستبوونی ناحیەکەوە تا دەگاتە ئێستا سەرقاڵی ئاژەڵداری و کاری کشتوکاڵی و وەرزێری بوون، دێیەکانی دۆڵی گەڵاڵ بەڕێژەیەکی دیارو بەرچاو گرنگیان بە ئاژەڵداری داوەو خاوەنی دەیان هەزار سەر ئاژەڵ بوون، چوونکە دۆڵی

گەڵاڵ زیاتر ناوچەیەکی سەخت و بەردەڵان و هەڵواسراو بووە دەرفەتی کشتوکاڵ تیایدا کەمتر بووە ئەگەر هەشیبووبێت ڕەنج و عەرەقەیەکی زۆری ویستووە تا ئەو زەویە یاخی و سەخت و هەڵواسراوانە بکێڵن و بتوانن بەرهەمی کشتوکاڵی تیادا بەدەست بهێنن، بەڵام بە دیوی کوڕەکاژاوو گێڵدەرە و مایاواو مۆریاس و دێیەکانی هاوشانیان لەگەڵ ئەوەی ئاژەڵداری تیایدا هەبووەو فەرامۆش نەکراوە، گەنم و جۆو کشتوکاڵ و باخ و بێستان گرنگی زۆریان پێدراوەو سەرچاوەیەکی گرنگی ئابووری و بژێوی خەڵکەکەی بووە.

ناحیەی سرۆچک بەرزنجە هاوسنوورە لەگەڵ عەربەت و سەید صادق و چوارتا و ناوپارێزو پێنجوێن، بەو پێیەی کە بەشێکی ناحیەی سرۆچک بەستراوەتەوە بە پێنجوێنەوە لە مێژووی دێرینی خۆیدا بێبەش نەبووە لەو پەیوەندیە بازرگانیەی کە لە نێوان شارەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان(بانە – سنە- سەقز- مەریوان) دا هەبووە، خەڵکی دێیەکانی بەرزنجە لە کاروان و قەتاری ئەم دیواودیوی نێوان ڕۆژهەڵات و باشوردا هاوشان و هاوکارو هاوبارو هاوسەفەری بەشێک لەو کاروانچیە خاوەن بارانە بوون کە لە ناردنی کاڵاو حاصڵات بۆ ڕۆژهەڵات و هێنانەوەی کاڵاکانی ئەو دیو لە ڕێگەی پێنجوێنەوە بۆ شارو شارۆچکەکانی دیکە تا دەگاتە دەشتی گوڵاڵە «جەلەولا» بەشدار بوون و ڕۆڵ و پێگەی ئابووریان بە پیودانگە ئابووریەکانی ئەو سەردەمە دیارو بەرچاو بوو.

سنووری ناحیەی بەرزنجە و دێیەکانی و پیاوە ناسراوە ئاینییەکانی جێگە سەرنجی تێکڕای خەڵکی کوردستان بوون، کە دەیان پیاوی ئاینی ناسراوی تیادا هەڵکەوتووە و ناوبانگیان کوردستانی تەنیوەو هەتا سنووورەکانیشی بەزاندووە، بەرزنجە ناوەندێکی گەورەی دینی بووە لە مێژووی دێرینی کوردستاندا،دەیان زانای ئاینی و پیاوی منەوەرو ڕۆحانی تیادا هەڵکەوتووەو خەڵکی لە وڵاتان و ناوچەکانی دیکەوە هاتوونەتە سنووری بەرزنجە تا دەرسی دینی بخوێنن و تەریقەت وەرگرن، لە دێیەکانی سنووری بەرزنجەدا دەیان قوتابخانەی دینی هەبووە.

ناوەندی شێخانی تەریقەتی قـادری کە تەریقەتێکی نـاسـراوەو بە تێکڕای کوردستان و وڵاتانی دەوروبەردا بڵاوبوونەتەوەو شوێنکەوتەو دەروێشی زۆرو زەوەندی هەیە لە ناحیەی بەرزنجە و دێیەکانی سروچکەوە، شێخەکانی بەرزنجە کە بە نەوەکانی شێخ عیساو شێخ موسا ناسراون بە کوردستاندا بڵاوبوونەوە بۆ گەیاندنی تەریقەت و بیروباوەڕی تەریقەتی قادری کە شەجەرەی نەسەبی خۆیان دەبەنەوە سەر پێغەمبەری ئیسلام (د.خ).

شێخ محەمەدی کۆسان و شێخ مارفی نۆدێ لە سنووری بەرزنجەدا لە شێخە ناسراوو بەناوبانگەکان بوون کە خاوەنی قوتابخانەی ئاینی و تەریقەت بوون، لە سەردەستی ئەم زاتانە خەڵکانێکی زۆر فێری خوێندەواری بوون و بنەماکانی ئاین فێر بوون و بوونە دەروێشی تەریقەت، تێکڕای پەیڕەوانی تەریقەتی قادری بنەماو سەرەتاو ڕێچکەیان لە بەرزنجەوە سەرچاوە دەگرێ و سەر بە قوتابخانەکانی ئەوێن.

بەرزنجە دوای ئەوەی بووەتە ناحیە، گۆڕانکاری جوگرافی جۆراوجۆری بە خۆیەوە دیوە، ساڵ بە ساڵ سنووری جوگرافیای بەرزنجە بچووک بووەتەوە، ناوپارێز بەشێک لە دێیەکانی لێبردوە و زەلانیش بە هەمان شێوە، سەرەتا بەرزنجە سەر بە قەزای چوارتا بووە بەڵام لە کاتی کردنی سەید صادق بە قەزا، بەرزنجە لە چوارتا دابڕێنراوەو خراوەتە سەر قەزای سەید صادق، ئەگەرچی ساڵ بە ساڵ سنووری جوگرافی ناحیەکە بچووک و بەرتەسک کراوەتەوە، بەڵام ئەهمیەتی میژوویی و دینی و شۆڕشگێڕی بەرزنجە و دانیشتوانەکەی هەر وەک خۆی ماوەو زیادو زیاتر بووە.

ناحیەی بەرزنجە جگە لەوەی لەڕووی دینی و ئاین پەروەری جێگەو پێگەی خۆی هەبووەو ناوەندی گەشەکردن و سەرهەڵدانی تەریقەتی نەقشبەندی بووە، لە ڕووی شۆڕش و کوردایەتی و قوربانیدانیشدا هاوشان و بگرە زیاتریش بووەو ڕۆڵی دیارو گرنگ و بەرچاوی بینیوە بە تایبەت لە شۆڕشی نوێی گەلەکەماندا، ناوەندێکی گەورەی شۆڕش بووەو سەدان تێکۆشەری تیادا کۆبووەتەوەو بارەگای

مەڵبەندی (یەک) لە مامەندەی نێوەندی بەرزنجە بووە.

یەکەم هەڵۆ کە دوای هەرەس لە شەقەی باڵیداو هەرەسی بە هەرەس هێنا، لە سەر کورپەکاژاو باڵەکانی بزواندوو بانگی شۆڕشی نوێ و لە گۆڕنانی خەونی دوژمنانیدا بە گوێی شاخ و کێوو بەندەن و لوتکەو چیا سەرکەشەکانی کوردستاندا، دەچینە سنووری بەرزنجەو بە مەرەکەبی خوێن مێژووی سەرهەڵدانی شۆڕشی نوێ دەنووسینەوە.

مـــــــەفرەزەکانی بـــــــــەرزنجە

هـەروەکو چـۆن لە پێشدا ئـامـاژەمـان پێکرد، هـەرەسـی شۆڕشی ئەیلول چ نائومێدیەکی لای خەڵک دروسـت کردبوو چ کارەساتێکی گـەورەی خوڵقاند بوو ئاواش بەو شێوەیە لە دڵ و دەروونـی دێهاتنشینەکانی سنووری بەرزنجە، سرۆچک هـەرەسی شۆڕش بەسوێ و ئازار بوو، ئاسەواری خراپی دەروونی و کۆمەڵایەتی و سیاسی بەدوای خۆیدا هێنابوو، بۆیە ئەوانیش وەکو تێکڕای ناوچە غەمبارو تازیەباروو ڕەشپۆشەکانی کوردستان، لە چاوەڕوانی تروسکایی ئومێدی هەڵگیرسانی شۆڕش و ڕامالێنی تەمی داگیرکاری و شکست و نسکۆدا بوون، زۆری نەبرد خۆری هیوا، تاڵە تیشکەکانی شۆڕشی نوێ لە دەمکەلی کوڕەکاژاودا سەریان دەرهێناو دەشت و کێوو قەدپاڵ و لاپاڵ و کێڵگەی جوتیارە دەست قڵیشاوەکانیان ڕوونـاک کـردەوەو دەسـت و هەستی تەزیویان گـەرم کـردەوە، وەکـو تێکڕای ناوچەکانی کوردستان لە بەرزنجە و دێیەکانیدا لە نێو ڕەوەزو دانە بەردەکانیدا هـەزاران هەڵۆ لە شەقەی باڵیانداو بە سەر سەری کوڕەکاژاوو قەڵای سرۆچک وحاجی مامەندی سەرکەشەوە بەرەو خوار، بەرەو مۆڵگە و ڕەبیە و سەربازگەکانی داگیرکەر دەیانڕوانی و نەخشەی خاپوورکردن و دەست بە سەرداگرتنی ئۆردووی داگیرکەریان دادەڕشت و مژدەی ڕۆژێکی نوێیان لە دەمکەلی نیشتماندا بە شارو شارۆچکەو دێ و بەداروو بەردی تەم لێنیشتووی ژێر چەپۆکی هەرەس دەداو بە باڵی هەڵۆدا نامەو پەیامی هەڵگیرساندنی شۆڕشی نوێیان بۆ پێدەشتەکانی خوارەوە بۆ کەرکوک و خانەقین و مەندەلی و دەشتی سووربـاوی گوڵاڵە دەنـارد، بەڵێ شۆڕش چەخماخەی داو تروسکەو پزیسکی شۆڕش بووە مەشخەڵانی شۆڕشی نوێ و بەربووە دارو بەردوو پوش و پەڵاشی ئۆردووی داگیرکەرو سەرتاپای کوردستانی ڕووناک کردەوە.

1976/6/1

شکاندنی ڕچەی یەکەمی شۆڕش، یەکەم هەنگاوی بەرەو شاخ بانگی یەکەمی شۆڕشی نوێ، ئەو دەستە پلان چنانەی کۆمەڵەو یەکێتی بوون کە لە ڕێکخستنە نهێنییەکانی کۆمەڵەدا خۆیان ڕێکخستبوو قاڵبووی بۆتەی خەباتی پێشکەوتنخوازانە و چەپی نێو کۆمەڵەی مارکسی لینینی کوردستان بوون، ئەو تێکۆشەرو کادرو سەرکردە پێشکەوتوانەی ڕیزی ڕێکخستنەکانی شار بوون، یەکەم ڕچەیان شکاندوو یەکەم هەنگاویان هەڵهێناو یەکەم دیواری ترسی دوای هەرەسیان ڕامالّی و تێکشکان، کادرو سەرکردەکانی کۆمەڵە و یەکێتی بوون ، بوونە مەشخەڵانی شۆڕش و لە هەورا شەپۆلانیان بوو بە سروەی بەیانی کوڕەکاژاو، دەگەشانەوەو دەبووژانەوە .

یەکەم دەستەو مەفرەزەی شۆڕشی نوێ ئەوانەی لە بناری شارەزور و بەرزنجە و شارباژێڕ دەجووڵان و جەولەیان دەکرد(سالار عەزیز، سیروان تالەبانی، ئەنوەری مەجید سوڵتان) دواتریش (تایەری حاجی عەزیز و خولەی جگەر، کاک نەبەزو شۆڕش ئیسماعیل) و چەند هەڤاڵێکیتر بوون، ئیتر لێرەوە زەمینەی گەشەکردن و فراوانبوونی شۆڕش دەستی پێکردوو، دەیان پیاوی تێکۆشەر و نیشتمان پەروەر لە شەقەی باڵیانداو لە هێلانەی هەڵۆکانی قەندیل و گمۆو کوڕەکاژاودا خۆیان بینیەوەو لەوێ ستاریان گرت.

ئازاد دەرەمیانەیی یەکێک لە پێشمەرگە سەرەتاییەکانی ساڵی ١٩٧٦ ئەو دەمە لە ناوچەی دیلمان سەرباز بوو، هەر لەگەڵ سووسەی سەرەداوێکی مەفرەزە سەرەتاییەکان، ڕیزی سەربازی جێهێشتوو لە مانگی ١٠ ی ساڵی ١٩٧٦ چووە قەندیل و لەوێوە بۆ ئاشقوڵقەو لە بارەگای دکتۆر خالید گیرسایەوە کە تایەری عەلی والی بەگ و مولازم عومەریش لەوێ بوون دوای چەند ڕۆژێک مانەوە لە بارەگای دکتۆر خالید، لەگەڵ مولازم عومەر و مولازم تایەر بەرەو شارباژێڕ بەڕێکەوتن، لەوێشەوە چووە مەفرەزەکەی ئەنوەری مەجید سوڵتان کە فەرماندەی مەفرەزەو یەکێک لە کادیرە سەرکەوتوو پێشکەوتووە سەربازی و سیاسییەکانی

کۆمەڵە بوو لە سنووری شارباژێڕدا، بە ماوەیەک دوای چەخماخەی شۆڕشی نوێ خەڵکێکی زۆر بە شێوەیەکی فراوان ڕوویان کردە شاخ و لە ڕیزەکانی شۆڕشدا بوونە پێشمەرگە و چەکی پێشمەرگایەتیان کردە شان، ئەم خەڵکانە زۆربەیان سەر بەیەک عێل و عەشرەت و بنەماڵە بوون کەسوکاری نزیکی یەکبوون و لە ڕووی کۆمەڵایەتیەوە بە تۆندی بەسترابوونەوە بە یەکەوە.

تەشکیلەی ئەو سەردەمەی پێشمەرگە مەفرەزەو کەرت بوو لە سەرو ئەوانەوە لیژنەیەکی مەرکەزی هەبوو کە زۆربەیان پێکهاتبوون لەو ئەفسەرانەی سوپای عێراق کە هاتبوونە ڕیزەکانی پێشمەرگەوە، مولازم تایەری عەلی والی بەگ و مولازم عومەرو لە سەرو هەمووشیانەوە سوپاسالاری کوردستان عەلی عەسکەری فەرماندەی گشتی هێزی پێشمەرگە بوو.

شـــــەهیدبوونی خـــــاڵە شـــیهاب و هـــاوڕێکانی 1976/11/21

دوای ئەوەی ڕژێمی ئێران خاڵە شیهاب و پۆلێک تێکۆشەری تەسیلمی ڕژێمی عێراق کردەوە، دوای نزیکەی ساڵێک مانەوە لە زیندان و ئازارو ئەشکەنجە، ڕژێمی عێراق سێ سەرکردەی کۆمەڵەی مارکسی لینینی لەناو ئەو تێکۆشەرانە لە ئەبو غرێب لە سێدارە داو ئەوانیتری حوکمی زیندانیدا

سێ سەرکردە شەهیدەکەی کۆمەڵە

١- شەهید شیهاب شێخ نوری – سلێمانی

٢- شەهید جەعفەر عەبدولواحید – کۆیە

٣- شەهید ئەنوەر زۆراب – کەرکوک

تەرمی شەهید خاڵە شیهاب لەسلێمانی تەرمی شەهید جەعفەر عەبدولواحید لە کۆیە و تەرمی شەهید ئەنوەر زۆراب لە کەرکوک بەخاکسپێردرا.

لێدانی پاڕێزگاری سلێمانی

١٩٧٦/١٢/٢١ بەبۆنەی تێپەڕبوونی مانگێک بەسەر لەسێدارەدانی شیهاب، جەعفەر، ئەنوەر لەسەر شەقامی مەولەوی ناو شاری سلێمانی بۆسەیەک بۆ پاڕێزگای سلێمانی محەمەد محەمەدئەمین دانرا، کاتژمێر ٨/٣٠ دەقیقەی بەیانی کەوتە بۆسەکەوە و گوللە بارانکرا لەو بۆسەیەدا پاڕێزگاری سلێمانی بریندابوو دوو پاسەوانی تایبەتیشی کوژران.

کێومالّ

مانگی ٤ی ساڵی ١٩٧٧ حکومەتی عێراق هێرش و گەڕان و کێومالّ کردنێکی بەرفراوانی سەرتاسەری ناوچەکانی کوردستانی دەستپێکرد لە ناویاندا ناوچەی بەرزنجە و شارباژێڕ، ئازاد دەرەمیانەیی و کاک ئەنوەرو کاک ئارام و ژمارەیەکی زۆر پێشمەرگە پەڕینەوە بەری قەرەداغ، تا خۆیان لە کاریگەری هێزەکانی ڕژێم بەدوور بگرن و خۆبپارێزن، لەو هێرشە بەرفراوانەدا بەسەدان سەرباز و کۆپتەر کێومالّی ناوچەکانیان دەکرد، ئەو شوێنانەی سەخت بوون بە کۆپتەر سەربازیان بۆ دادەبەزاندن، هێزەکەی شارباژێرو سنووری بەرزنجە پەڕینەوە بەری قەرەداغ، دوژمن لەوێش کێومالّ و گەڕانی دەست پێکردبوو، لە قەرەداغ ژمارەیەکی بەرچاو کۆپتەر گەڕانیان دەستپێکردبوو، چوونکە ناوچەیەکی بەربلّاوو شاخاوی بوو سەربازی لێدانەبەزیبوو، واتە هێزی پیادە کێومالّی پێنەکرابوو تەنها لە ڕێگەی باڵە فڕەی کۆپتەرەوە گەڕان و پشکنینی ناوچەکەیان ئەنجامدەدا، هێزی پێشمەرگە لە ڕووبەڕووبونەوەی هێرشێکی لەو جۆرە خۆی پاراست و خۆی تەریک گرت، چوونکە ڕووبەڕووبونەوەی ئەو هێزەی سوپای عێراق بە شێوەیەکی بەرچاو هاوسەنگی هێزی تێکدەداو لە بەرژەوەندی هێزی پێشمەرگەدا نەبوو، لە ئەنجامی ئەو هێرشەدا زۆربەی هەرە زۆری ئەو هێزە بەرفراوانە کۆمەڵایەتیەی ڕوویان کردبووە ڕیزەکانی شۆڕش و ببوونە پێشمەرگە، لە بەریەک هەڵوەشان و تەسلیم بوونەوەو گەڕانەوە ماڵ و حاڵی خۆیان.

کاک ئارام لەگەڵ پێشمەرگەکانی شارباژێڕ لە بەری قەراغ گیرسایەوە، ئازاد دەرەمیانەیی و بەشێک لە پێشمەرگەکانی شارباژێڕ کەوتنە مەفرەزەکەی کاک ئـارام و مـاوەی چەند مانگێک لە گەڵیدا مانەوە تا مانگی ٦ ی ١٩٧٧ پەڕینەوە بەری دۆڵی جافایەتی و قزڵەرو چۆخماخ، ئەو سەردەمانە پێشمەرگە زۆربەی کاتەکانی بە شاخ و نێودەوەن و ڕەوەزو گاشە بەردەکان و ژێر سێبەری دارەبەن و مازوارو پیرەدارەکانی چیاکاندا دەبردە سەر، شەوانە دادەبەزینە نێو دێیەکان و نان و پێداویستی و خواردنیان لەگەڵ خۆیان دەبردوو لەگەڵ شەبەقی بەیانیدا هەڵدەکشانەوە بۆ کێوو بەندەن و نێو نزارە چڕەکانیان دەکردە ماڵ بۆ پشوودان.

پاش ماوەیەک کاک ئارام مەفرەزەکەی سپارد بە ملازم عومەرو لەگەڵ مام ڕۆستەم و ژمارەیەک پێشمەرگەی دیکە گەڕایەوە بەری قەرەداغ، هێزەکەی مولازم عومەر بە هاوکاری کەرتەکەی جەمالی عەلی باپیر کە ئەو سەردەمە فەرماندەی کەرت بوو جەولەیەکی فراوانی ناوچەی سیوەیل و دەشتی شلێریان دەستپێکرد، لێکدانی هەر دوو هێزەکەی مولازم عومەرو جەمالی عەلی باپیر لەو ناوچەیەدا نمایشێکی بە هێزی بازووی هێزی پێشمەرگە بوو، لە ڕووی چەندایەتی و چۆنایەتیشەوە هێزێکی کامڵ و تۆکمە و بەهێز بوو، هەرواش بوو جەولەیەکی سەرکەوتوو کاریگەریان ئەنجامدا، بۆ دوژمن جێگەی نیگەرانی و بۆ خەڵکی ناوچەکەش جێگەی دڵخۆشی بوو، سەرەتای مانگی ٧ی ١٩٧٧ هێزەکە گەیشتە ناوچەی شلێرو بە دیداری کاک بەکری حاجی سەفەر شادبوون و یەکیانگرت.

هـــــێرشی جـــــاش

دوژمن هەواڵی گەیشتنی هێزێکی لەو شێوەیەی پێگەیشتبوو، هێزێکی جاش کە تازە نالّبەندکرابوون و ڕەشمەو پاشوویان بەستبوو، شیلەی دانەکانیان لە سەر ئاخوڕی پڕی خیانەت جیڕکردبووەوە، ویستیان خۆیان لە بەرانبەر بازووی بەهێزی پێشمەرگە تاقیبکەنەوەو دەسکەوتی گەورەیان دەستکەوێت و هێندەی تر ئاخوڕیان گەرم کەن، بەڵام سەریان لە تاشەبەردە پۆڵا پۆشەکانی ناوچەی شلێردا و هەر زیخی پەڕیووی سمی ژێر پێیان بوو دەگەیشتەوە پێنجوێن و لاقیان کردبوو بە هەزار لاق.

هێزێکی جاشی نقوم بوو لە خیانەت بەختی خۆیان تاقیکردەوەو هێرشیان هێنایە سەر هێزی پێشمەرگەی یەکێتی لە چاش و عەوالان و ناوچەی شلێر، بەڵام لە بەرانبەر باسکی بەهێزی پێشمەرگەدا بە جۆرێک شکان و پەرتەوازە بوون تا هەفتەیەکیش دوای هێرشەکە لە کێوو پەناو پەسێرەکانی ناوچەی شلێر مابوونەوەو یەکتریان پێ نەدەدۆزرایەوە، بە شێوەیەک سزادران و وانەیان دادان لە ناو پێنجوێن و لە مۆڵگاکانی خۆشیاندا سەری نزمیان بەرز نەدەکردەوەو لە ژێرخان و پشتخانی ئاغاکانیاندا دۆش دامابوون.

لـــــێدانی مـــودیر نـــــاحیە

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٦/٢٧ لە نێوان دێیەکانی کانی دڕکە- عازەبان بۆسەیەکیان بۆ ئۆتۆمبێلێکی سەربازی دوژمن دانا و دایانە بەر دەستڕێژی گوللە.

زیانی دوژمن کوژرانی دوو پۆلیس، مدیر ناحیەی بەرزنجە و معاون فەلاح و شەش پۆلیس بریندابوون و کەوتنە دەست پێشمەرگە دوای ڕوونکردنەوەی ئامانجەکانی شۆڕش ئازادکران

دەستکەوت ٧ کلاشنکۆف، یەک ڕەشاشی بڕێن، دوو دەمانچە.

هەمان ڕۆژ دەستەیەک پێشمەرگە لە پشتی بەرزنجە لە هێزێکی دوژمنیاندا و ٨ سەرباز کوژران، دەستکەوت ٨ کلاشنکۆف.

ئـــــەحمەد چـــــەقژی

زۆرن ئەو تێکۆشەرانەی تا کۆتایی تەمەنیان ڕێگەی کوردایەتیان بەرنەداو نەسرەوتن تا پیلۆی چاوەکانیان لێکنا، ئەحمەد چەقژی یەکێک لە تێکۆشەرانی ڕێگەی کوردایەتی و یەکێتی بوو، تەمەنی خۆی لەو پێناوە دانابوو، کەنەفت و نەخۆش و دەردەداربوو، بەو جۆرەش ئامادە نەبوو تەسلیمی بەعس بێتەوەو لە ڕیزەکانی شۆڕش مابوو، ژن و خێزان و ماڵ و منداڵەکەی لە زیندانیدا بوون بەڵام ئەم هەر چۆکی نەدا، تادواجار نەخۆشی بڕستی لێبڕی و لە ١٩٧٧/٧/٧ لە ناوچەی شلێر گیانی سپارد، لە ڕێگەی شێخ عبدالقادری چوێسەوە تەرمەکەیان ناردەوە تا ڕژێم دڵنیا بێت کۆچی دوایی کردووەو خێزانەکەی لە زیندان ئازاد بکەن.

کـــــەوتنە بـــــــۆسە

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٩/٢٤ لەنێوان گوێزەڕەش و پاڕەزان کەوتنە بۆسەی دوژمنەوە

دوای شەڕێکی قارەمانانە و کوژرانی چەند سەربازێک پێشمەرگەکان لە بۆسەکە ڕزگاریان بوو

زیانی دوژمن کوژرانی ٤ سەرباز و بریندابوونی دوو سەربازیتر . دوای ئەوەی دوژمن شکستی خوارد جووتیارێکی دێی پاڕەزانیان بە ناوی حاجی فەرەج شەهید کرد.

بـــــەرەو ســـــــــەرکردایەتی

لە سەرکردایەتییەوە چەند نامەیەک گەیشتە هێزەکەی شلێر نامەیەک دەڵێ کاک نەوشیروان گەڕاوەتەوە نیشتمان و نامەی دووەمیش هەواڵ و مژدەی گەڕانەوەی جەنابی مام جەلالی تیادا نووسرابوو، هەر بۆیە ئەو هێزەی لەگەڵ مولازم عومەرو مولازم تایەرو جەمالی عەلی باپیر بەرەو دۆڵی خۆاکورک بەڕێکەوتن ڕێگەیەکی سەخت و هەڵەت و دژوار، بە ڕۆژ خۆیان حەشار ئەداو بە شەو بەڕێدەکەوتن، هەڤاڵانی سەرکردایەتی پێکهاتبوون لە کاک سالارو مولازم عومەرو تایەری عەلی والی بەگ، چوونە قەندیل چاویان بە عەلی عەسکەری کەوتوو بەرەو دۆڵی خواکورک بەڕێکەوتن.

سەرکردایەتی یەکێتی وویستی لە ناوچەی لۆلان و بادینان بارەگاکانی دابمەزرێنێ چوونکە ناوچەیەکی سنووری و سەخت و دوورە دەست بوون، بۆ هێنان و دەستکەوتنی پێداویستی لە سنوورەکانی ئەو وڵاتانە نزیک بوو، بەڵام عێراق و ئێران و تورکیا سێ دوژمنی سەرسەختی لەمێژینەی کورد لە ڕابردوو ئێستاو داهاتووشدا ڕێگەیان نەدا سەرکردایەتی لەوێ بارەگاکانی جێگیر بکات، هێنانی چەک و تەقەمەنی لە ڕێگەی تورکیاو سوریاوە لە ویست و ئامانجەکانی سەرکردایەتی شۆڕش بوو بەڵام ڕێگا سەخت و دژوارو ئەستەم بوو، ژمارەیەکی ئێجگار زۆر چەک و تەقەمەنی لە قامیشلو بۆ پێشمەرگە ئامادەکرابوو، چوونکە ڕێگە

سەخت و ترسناک بوو دەبوایە پێشمەرگە بە شەوو بە کۆڵ بچن تفەنگەکان بهێنن و بیگوازنەوە سنووری پێشمەرگە، بەشێک لە پێشمەرگە تا سنووری شەمزینانیش ڕۆشتبوون بەڵام دکتۆر خالید وەڵامی ناردبوو کە نەیەنە ناو سوریاوە و بگەڕێنەوە، ووتبووی بە سەیارە چەکم هێناوە بۆ سەر سنوور، دکتۆر خالید ژمارەیەکی بەرچاو چەکی لە سەیارەیەکدا هێنابوو لە سەرەوە ئاردی لێ بار کردبوو تا وابزانرێت ئارد و خواردەمەنی دەگوازرێتەوە، بە گەیشتنی بارهەڵگرەکە پێشمەرگە چەکەکانیان داگرت و گەیاندیانە سەرکردایەتی، مولازم عومەریش تفەنگەکانی دابەشکرد بە سەر هێزەکاندا، بەشێک لەو هێزانەی بەشدار بوون لە هێنان و داگرتنی چەکەکان، پێشمەرگەی سنووری پێنجوێن- شارباژێر بوون.

پێشمەرگەکانی سنووری بەرزنجە- شارباژێڕ بەردەوام لە ناوچەکانی خۆیاندا سەرقاڵی جەولە و چالاکی بوون، کاک شۆڕش و کاک وەهاب و کاکە برا بەرزنجی و دەیان پێشمەرگەی تر لە سنوورەکە ئامادەییان هەبوو هەر چەند بەشێک لە پێشمەرگەی ناوچەکە بەرەو سەرکردایەتی و ڕێپێوانی هەکاری بەڕێکەوتبوون، بەڵام ئەم ناوچانە خاڵی نەبوون لە پێشمەرگە و بەردەوام لە چالاکی و جمووجۆڵی سیاسی و سەربازیدا بوون.

کـــــــوژرانی دوو ســـــــەرباز

پێشمەرگە دلێرەکانی بەرزنجە لە ١٩٧٧/١١/٢ لەنێوان باساک و ڕووشە بۆسەیەکیان بۆ ئەو سەربازانە دانا کە دەچوون بۆ ئاو هێنان.

زیانی دوژمن کوژرانی ٢ سەرباز و بریندارببوونی ملازم ئیبراهیم و دوو سەربازیتر.

*مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٧/١١/١٠ بە ئاربی جی لەمەخفەری پۆلیسی سەرکارێزیاندا لەکاتی گەڕانەوەدا تووشی دوو پۆلیس بوون و چەکیانکردن، دوای ئامۆژگاریکردن ئازادکران.

پـــــــــەلاماری دوژمـــــــــن

بەمەبەستی گەمارۆدانی ناوچەکە و لەناوبردنی مەفرەزە پارتیزانەکانی شارباژێڕ

ڕۆژانی ١١-١١/١٢/ ١٩٧٧ دوژمن پەلاماری ناوچەکەیدا

هێزی دوژمن لە نێوان نۆدێ و باراو تووشی مەفرەزەیەک پێشمەرگەبوون پێشمەرگەکان لێیان هاتە دەست و شەڕ کاتژمێرێکی خایەند دوای شەڕێکی قارەمانانە مەفرەزەکە ڕزگاربوون

زیانی دوژمن کوژرانی ٢ سەرباز و پێشمەرگەیەکیش بریندابوو

هاوکات لە دێی دۆڵە تووی چوارتا هێزە پەلاماردەرەکەی دوژمن تووشی مەفرەزەیەک پێشمەرگە بوون، شەڕ لەنێوان پێشمەرگە و هێزی دوژمن دروستبوو، دوای شەڕێکی ئازایانە مەفرەزەکە دەربازبوون،

لەو شەڕە نابەرابەرەدا پێشمەرگەی مەفرەزەکە (عەلی مام کەریم) شەهیدبوو

هێزەکەی دوژمن لە چیاکان مایەوە ئەو چیایانەی هەزاران ساڵە پشت و پەنای کورد و پێشمەرگەن گەلەگورگیش لەسەرمادا دەتەزێنن.

هێزی دوژمن لە چیای کۆڕەکاژاوبوون هەواو کەشی چیا و بەرزاییەکان گۆڕاو بوو بە زریان، لەسێ سریەی قوات خاصە کەلە چیای کاژاو دامەزرابوون (٥٧) قوات خاصە ڕەق بوونەوە، (١١٥) قوات خاصەش لەناو بەفردا تەزینوو لەپەلوپۆکەوتن کەنەفت ببون بەنیوە گیانی بردیاننەوە .

سروشت و کەشووهەوای ساردی کوڕەکاژاو تولّەی دەیان دایکی جگەرسووتاو و منالّی کوژراوی لێسەندن.

لەسەر ئەو ڕووداوە سروشتییە قائید فیرقەی (٧) کەپێشیدەوترا قائید قواتی مەنصور لە سلێمانی درایە لیژنەی لێکولّینەوە.

کـــــــــوژرانی 15 ســـــــــەرباز

١٩٧٧/١١/٢٦ دەستەیەک پێشمەرگە لە دێی ڕەزلّە هیرشیانکردە سەر زیلێکی سەربازی لەئەنجامدا (١٥) سەرباز کوژران و بریندابوون

پێکهێنانی هەڕێمی 3

ساڵی ١٩٧٨ هەڕێمی ٣ پێکهات سەرەتا کاک مستەفا چاوڕەش دواتر کاک بەکری حاجی سەفەر کرایە فەرماندەی هەڕێمەکە، کەرتی یەک عەلی چوارتایی و کەرتی دوو حەمەمین ئاغا و کەرتی سێ کاک وەهاب و کەرتی چوار کاک جەمالی حەمەی خواکەرەم فەرماندەی بوو، تا تەشکیلاتی تیپەکان کەرتەکانی هەڕێمی سێ لە سنوری جوگرافی خۆیان و هەندێک جاریش ناوچەکانی تری کوردستاندا دەستی بەزەبریان لە دوژمن وەشاند.

تایەری حاجی عەزیز

تایەری حاجی عەزیز یەکێک لە پێشمەرگە و فەرماندەی کەرتە دلێرو چەلەنگ و ئازاکانی هێزی پێشمەرگەی کوردستان بوو، ئازاد دەرەمیانەیی فەرماندەی مەفرەزەو عوسمانی دەروێش قادر جێگری بوو، دوای شەهید بوونی عوسمانی دەروێش قادر ڕەشەکەچە بووە جێگری کەرت، سنووری چالاکی کەرتەکە لە بناری شارەزوور و ناوچەی بەرزنجە بوو، هەڵکەوتەو جمووجۆڵی کەرتەکە وابوو لە نێوان هەر دوو هەرێمی «٣ و ١» دا جەولەی دەکرد و چالاکی دەنواند و ناویان لێنابوو کەرتی «٦»، تایەری حاجی عەزیز یەکێک لە فەرماندە قارەمانەکانی یەکێتی بوو جێگە دەستی بە گەشەکردنی هێزی پێشمەرگەی کوردستان و زەبرلێدانی هێزەکانی داگیرکەرەوە دیارو بەرچاو بوو، لە ڕووداوێکی نەخوازراودا گیانی سپاردوو، بووە ڕێبوارێکی دیکەی کاروانی سەروەرانی گەل، دوای شەهید بوونی تایەری حاجی عەزیز، ئازاد دەرەمیانەیی کرابە جێگری فەرماندەی کەرتەکە و دوای نەمانی هەڕێمەکان کرابە فەرماندەی کەرت، تایەری حاجی عەزیز و کەرتەکەی دەیان چالاکی و زەبری کوشندەیان لە هێزەکانی ڕژێمدا ، لە ناو شاری پێنجوێندا بە فەرماندەیی کاک تایەری حاجی عەزیز بە (ئار بی جی) لە ماڵی قایمقام درا.

چوونە ناو شار

پێشمەرگەیەکی هەرێمی(٣) لە ١٩٧٨/٧/٣١ لەناو شاری سلێمانی و لەگەڕەکی سابوونکەران نارنجۆکێکی خستە ناو ئۆتۆمبێلکی سەربازییەوە و(٦) سەرباز کوژران.

*چەند پێشمەرگەیەکی هەرێمی(٣) لە ١٩٧٨/٧/٣١ (مین) یەکێان لە نێوان خانووە قوڕەکان و سەربازگەی بناری گوێژە چاند مینەکە لەژێر جێب قیادەیەکی دوژمندا تەقییەوە و بووە هۆی کوژرانی ئەفسەرێک و چەند سەربازێک.

چـــــــــوونە نـــــــاو شـــــار
1981/2/16-15

لە دەرەمیانەو جارغەوە بە جەولە هاتنە سیتەک، لە ناو سیتەکدا ئازاد دەرەمیانەیی پێیوتن بەرەو سلێمانی دەچن.

هێشتا خۆر مابوو هاتنە سەر جادەی سیتەک، هێزێک بە جلی سەربازی بەڵەکەوە دەرکەوتن بووە میل هێنانەوە لە یەکتری، دەرکەوت پێشمەرگەی (پاسۆک)ن جلی سەربازییان لە بەرکردووەو دەچنە ناو شار، ملازم شوان فەرماندەیان بوو.

کەرتی (٦)ی هەرێمی (١) بە چاڵە بەفرەکانی ئەزمڕدا چوونە خوارەوە، هێزەکانی دووژمن پێشمەرگەکانیان بەدیکردبوو لە دارۆغا بۆسەیان بۆ پێشمەرگەکان دانابوو.

پێشمەرگەکانی کەرتی (٦) بەرەو دارۆغا ڕۆیشتن ژنێک پێیوتن کەمین هەیە، بەڵام بە قسەی ژنەکەیان نەکرد، پیاوێک لە مزگەوتی دارۆغا هاتە دەرەوە لێیانپرسی خوارەوە چەکداری لێیە وتی هیچم نەبینیوە.

لەگەڵ بانگی مەلای مزگەوتی دارۆغا تەقە دروست بوو لەو شەوەدا جەلالە سوور، غەفورە جووجە شەهید بوون تەرمی هەردووکیان بەجێما، غەفورە جووجە زۆر چوو بووە پێشەوە تەرمەکەی نەبیندرایەوە دواتر زانرا کە شەهید بووە تەرمی جەلالە سووریان تا سەرووی دارۆغا هێنا بەڵام ئەویش بەجێما.

حەمە دەرەمیانەیی و فەلاحی حەمەی زەینەب بریندار بوون فەلاح دوو گوللەی بەرکەوتبوو گوللەیەک لە دەمی دابوو فەلاح بە بریندار دەرکرا بەڵام حەمە دەرەمیانەیی بەجێما.

ئێوارە کە هاتنە خوارەوە شوێنی گەڕانەوە یان دەستنیشانکرد، ئازاد دەرەمیانەیی سێ نەهێنی دانابوو بۆ هەر پێشهاتێک.

+ ئەگەر سەرکەوتوو بووین دەڵێین شۆڕش.

+ ئەگەر دەست دووژمن کەوتین، گیراین، دووژمن هێنانی تا شوێنەکە ئاشکرا بکەن، دەڵێین هێرش.

+ ئەگەر بریندار بووین دەڵێین (خەبات).

مەفرەزەکە گەڕابوونەوە لە بن دارەکەی ئەزمڕ دانیشتبوون کە دەستنیشانیان کردبوو بۆ گەڕانەوە، چاوەڕێی هەڤاڵەکانیان دەکرد لە ناکاو تەکسییەک هاتە سەرەوە لایتەکانی بە کزی دەهایسان، پێشمەرگەکان چوون بە پیریەوە شۆفێری تەکسیەکە دابەزی ووتی، کاکە شۆڕشم، هێرشم، خەباتم، بەڵام تکا دەکەم کەس نەیەت سەیری ژمارەی ئۆتۆمبیلەکەم بکات بریندارێکتانم پێیە وەرن دایگرن، حەمەی لەگەڵ خۆی هێنا بوو.

خالیدو حەسەن هەڵەبجەیی فەلاحیان بردە سەرەوە تا بیگەیەننە سیتەک و چارەسەری بۆ بکەن، حەسەن شارەزای ڕێگە نەبوو فەلاح پێیووت کاک حەسەن دوو ڕێگە هەیە هەڵە نەکەیت ڕێگاکەیتر ڕێگای هاتووچۆی پێشمەرگەیە.

حەسەن هەڵەبجەیی چووە ژێر باڵی فەلاح بەو ڕێگایەدا بردی کە دەچێتە ڕەبییەکە، بردیە پەنا ڕەبییەکە حەسەن وتی کاک فەلاح دانیشە، لە پەنا ڕەبییەکەدا بوو حەسەن سەربازی پاسەوانی ڕەبیەکەی بەدیکرد هاموشۆی دەکرد بەوەدا زانی ڕەبییەکەیە.

خالید تاقمەکەی خۆی دابوو بە حەسەن هەڵیگرێت، بە سەر تاقمەکەدا حەسەنی بە جامانەیەک شەتەکدا تا وەکو تاقمە نەکەوێت، کە چوونە بەر دەمی ڕەبییەکە دەستیبرد تفەنگەکەی داگرێت بەڵام خالید تفەنگەکەشی بە جامانەکە شەتەک دابوو.

دووبارە حەسەن و فەلاح بە ڕێگاکەدا هاتنە خوارەوە بۆ شیوەکە و سەرکەوتنەوە سەر شاخ، فەلاح زۆر ئازایانە بە پێی خۆی دەڕۆیشت تا گەیشتنە سیتەک.

بریندارەکان گەیەندرانە لای دکتۆرو چارەسەر کران.

پێشمەرگەکانی مەفرەزەکە:

١- ئازاد دەرەمیانەیی (فەرماندە)

٢- غەفورە جووجە (شەهید بوو)

٣- جەلاله سوور (شەهید بوو)
٤- عوسمانی ڕابه
٥- عومەری ڕابه
٦- حەسەن هەڵەبجەیی
٧- حەمه دەرەمیانەیی
٨- فەلاحی حەمەی زەینەب
٩- خالید
١٠- کاوه عەریف عەلی
لەم شەوەدا دوو پێشمەرگه شەهید کران:
٣- غەفور ئیسماعیل ئەحمەد (غەفوره جووجه)
٣- جەلاله سوور

ساڵی ١٩٧٧ تا ١٩٨٢ دەیان چالاکی گەورەو بچووک له ناوچەکه ئەنجامدران، دەیان ڕەبیيەو مۆڵگەی دوژمن کەوتنه بەر هەڵمەتی هێزی پێشمەرگه و تارو مارکران، ڕەبیيەکانی دەوروبەری کەوڵۆس کەوتنه بەر هەڵمەتی هێزی پێشمەرگه، له سەردەمی کاک تایەری حاجی عەزیز ناقیلەیەک دەهات بۆ چاودێری و سەلامەتی هێزەکانیان، له لایەن پێشمەرگەکانی کەرتی (٦)ی کاک تایەر لوغمی بۆدانراو پیایدا تەقیەوەو هەپرووون به هەپرووون بوو به جۆرێک پارچەی تایەکانی ناقیلەکه گەیشتبووه کەوڵۆس، له سەر ڕێگای سەید صادق و شانەدەری دەیان کەمین بۆ هێزەکانی ڕژێم دانراو له نێو ئەو شارۆچکانه چالاکی بەردەوام ئەنجام دەدرا، کەم ڕەبیيەو مۆڵگەو قافڵەی هێزەکانی ڕژێم هەبوو نەکەوتبێته بەر ڕەهێڵه گوللەی پێشمەرگەکانی بەرزنجه- پێنجوێن و هێزه هاوبەشەکانیان له ناوچەکه.

حـــــەمه عەلی بەرزنجـــی

یەکێک له پێشمەرگه دێرینەکانی سنووری بەرزنجه حەمه عەلی بەرزنجی یه که هاوڕێ و ئەندامی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵه بوو، ئەو دەمەی سەرباز بوو لەگەڵ دوو هاوڕێی تریدا سێ کلاشینکۆفیان بردوو ڕوویان کرده سنووری ناوچەکانی

کۆیە و نزیک بە شەش مانگ لە سنووری ناوچەکانی کەرکوک بوو لەگەڵ حەمە غەفور ئاغجەلەری، دواتر هاتە دۆڵی جافایەتی بۆ لای کاک عبدالقادر باوکی غەریب هەڵەدنی کە ئەو دەم فەرماندەی کەرت بوو، هاوکات کاک نەبەزو جەمالی عەلی باپیر و حاجی مەحموودی گەورەدێ لەو ناوچەیە بوون، ساڵی ١٩٧٨ بەڕێکەوت بۆ نۆکان و ساڵی ١٩٨٠ گەڕاوەیەوە هەرێمی ٣ بۆ سنووری بەرزنجە- شارباژێڕ- پێنجوێن، پێشمەرگەو فەرماندەی دەیان شەڕو چالاکی بووە، ئەو پێشمەرگەو فەرماندانەی کە لە ناوچەکە بوون پیاوی ئازاو چەلەنگ و دەست قورس و بەزەبر بوون، حاجی چاوشین و خاڵە نەبەز و کاک مستەفا چاوڕەش و کاک وەهاب و کاک شۆڕش و تایەری حاجی عەزیز و کاکە براو فەرەج وەندەرێنەیی و دەیانیتر لە تێکۆشەرو فەرماندەکانی سنووریەکە بوون.

چـــــــالاکی جـــــــادەی بـــــــەرزنجە

ساڵی ١٩٨٠ کەرتی (٣) و کەرتی (٥) و کەرتی هەرێم لە سەر ڕێگای سەرەکی بەرزنجە کەمینێکی گەورەو تۆکمەیان بۆ هێزێکی سەربازی ڕژێم دانا کە سەرقاڵی ئاڵوگۆڕی فەوج بوون و فەوجێکی نوێ دەهاتە شوێنیان، هێزی پێشمەرگە دەستی قورس و زەبری کوشندەیان لێدان و دەیان کەلاکیان لێخستن، لەو کاتەی هێزەکە جێگۆڕکێی دەکردوو بە نیازی گەڕانەوە بوون هێزێکی نوێ جێگەی دەگرتنەوە کەسیان سەری سەلامەتیان نەبردەوە ماڵ و تاک و تەرایان لەو کەمینە تۆکمەیەی پێشمەرگە دەرباز بوون، لەو نەبەردیە کەم وێنەیەدا کاک وەهاب و شەهابە سوور و ڕەیس و ئەبو شەهاب و کاکە براو حەمە عەلی بەرزنجی و خەلیل بچکۆل و ئازاد وەندەرێنەیی و دەیان پێشمەرگەی تر بەشدار بوون و جێگە دەستیان نەخشاند.

هەر لە چوارچێوەی چالاکییەکانی پێشمەرگە لە سنووری بەرزنجە و شارباژێڕ دەیان چالاکی گەورەو بچووک و هەمەجۆر ئەنجامدرا، لە نێوان عەربەت و بەرزنجە و قەڵاچوالان و ناوپاریز دەیان دەستی بەزەبر لە دوژمن وەشێندرا و بە سەدان سەربازی ڕژێم کوژران و دەیان پارچە چەکی هەمە جۆر دەسکەوتی پێشمەرگە بوون ئەوە جگە لە لێدان و هەڵمەت بردنە سەر ڕەبیەی گۆیژەکەو چەناخچیان و ناوچەکانی سنووری بەرزنجە و دەوروبەری.

بـــــــــــۆسەیەك لە چـــــــــــەناخچیان بـــــەهاری ســـــاڵی 1980

سەڵاحی موهەندیس فەرماندەی کەرت بوو گواستراپەوە بۆ بەمۆو کرایە جێگری فەرماندەی هەرێم، مامۆستا جەمال کرایە فەرماندەی کەرتی (٥) کاکە برا بەرزنجی لە هەرێمی (٤) ەوە گەڕایەوە هەرێمی (٣).

کاکە برا پێشمەرگەیەکی قارەمان و زەبر قورس بوو هەر بۆیە لەگەڵ گەڕانەوەی بۆ هەرێمی (٣) چەندین چالاکی ئەنجامدا لە دانانی بۆسەو لێدانی کاروانی سەربازی دوژمن و بۆسە دانان لە سەر ڕێگە گشتیەکان، بۆسەی چەناخچیان یەکێک لەو چالاکیانە بوو کە بە فەرماندەیی کاکە برا بەرزنجی ئەنجامدرا.

هەندێک جەیشی ناشەعبی دەچوون بەرەو سلێمانی بۆ کۆبوونەوە کاکە برا زانیاری هەبوو لە سەریان، (٨) پێشمەرگە بە فەرماندەیی کاکە برا بەرزنجی بۆسەیەکیان لە چەناخچیان بۆ جەیشی ناشەعبیەکان دانا لەگەڵ یەکەم لێداندا ئۆتۆمبیلەکەیان وەرگەڕاو جەیشی ناشەعبیەکان کوژران، (٤) کلاشینکۆف و (٢٥) مەخزەنی کلاشینکۆف دەستکەوت بوون.

چـــــــــــالاکی کـــــــــــەنارو 1980

هەندێک کەس لە ئۆردوگای زۆرە ملێی کەنارو بوونە جەیشی ناشەعبی، پێشمەرگەکانی کەرتی (٥)ی هەرێمی (٣) چوونە (بەیانان) نانیان خواردو بەرەو کەنارو ڕۆیشتن ژمارەیەک جەیشی ناشەعبیان گرت و قازیفەیەکیان نا بە مەخفەری کەنارووەوە گەڕانەوە.

شـــــــــــەهیدانی حـــــــــــاجیاوا

ڕۆژی ١٩٨٠/٧/٢ هیوا ئەحمەد کاکی و بەختیاری عەبە ڕەش هاتنەوە سلێمانی بۆ ماڵی هیوا لەگەڕەکی حاجیاوای سلێمانی

بەختیار ناردی بەدوای ڕەئوف و وشیاری برایدا هەردووکیان هاتنە ماڵی هیوا

بۆ لای بەختیاری برایان ، فەرهاد لە فەرمانگەی کارەبا بوو بەختیار و هیوا ناردیان بە دوای فەرهادی هاوڕێیاندا سەردانیان بکات .

فەرهاد سەر بەڕێکخستنەکانی کۆمەڵە بوو فەرمانبەر بوو لە فەرمانگەی کارەبای سلێمانی شۆفێرێکی کەرکوکی لەگەڵدا بوو کە لەسلێمانی دەژیا. فەرهاد متمانەی بە شۆفێرەکەبوو بەڵام نەیدەزانی لەلایەن دائیرەی ئەمنەوە گومانی لەسەرە و ئەم شۆفێرەیان بۆ سیخوڕی داناوە بەسەریەوە ، فەرهاد لەگەڵ شۆفێرەکەیدا هات بۆ ماڵی هیوا بە شۆفێرەکەی ووت چەند هاوڕێکەم هاتوونەتەوە سەردانیان دەکەم .

شۆفێرەکە فەرهادی گەیاندە ماڵی هیوا لەگەڕەکی حاجیاوای سلێمانی و گەڕایەوە. شۆفێرەکە ماڵەکەی دەست نیشان کردبوو هەواڵی گەیاندە مولازم موحسین و دائیرەی ئەمنی سلێمانی. مولازم موحسن بە هێزێکەوە هاتە سەر ماڵەکە، شۆفێرەکە چاو ساخیان بوو شەڕ لەنێوان قوات خاسە و پێشمەرگەکاندا دامەزرا، پێشمەرگەکان بەرگری سەخت و کەمونەیان کرد.

ملازم موحسین چووە سەر دیواری ماڵەکە دەستڕێژیان لێکردو بریندارینکرد، ملازم موحسین نەکەوتە حەوشەی ماڵەکەوە کەوتە دیواری کۆڵان ئەگەر بکەوتایەتە حەوشەکە دەیانکوشت.

لەگەرمەی پێکدادانی نێوان پێشمەرگەو قوات خاسە هیوا لەماڵەکەی دەرچوو دەمانچەیەک و دوو نارنجۆکی بەدەستەوە بوو هەندێک لە قوات خاسەکان لەکۆڵانی پشتەوە چوونە سەربانی ماڵەکە، ماڵی هیوا کۆڵانێکی لەدواوە بوو قادرمەیەکیان هەبوو چووە سەر قادرمەکە هەردوو نارنجۆکەکەی هەڵدا بۆ سەربانی ماڵی خۆیان بەدیواری کۆڵاندا خۆی فڕێدا قوات خاسە تەقەی زۆریان لێکرد بەڵام بەرنەکەوت.

لەگەڕەکی حاجیاوا زێرابێکی گەورە دروستکرابوو هیوا خۆی کرد بە زێرابەکەدا سەری زێرابەکە لە هلۆبەوە دەهاتە دەرەوە بەمشێوەیە هیوا ڕزگاری بوو.

لەو شەڕەدا پێنج پێشمەرگە شەهید بوون

١- شەهید بەختیار عەبەڕەش

٢- شەهید وشیار عەبەڕەش

٣- شەهید ڕەئوف عەبەڕەش
٤- شەهید فەرهاد
٥- شەهید سالّح

چەند ڕۆژێک دوای ئەو ڕووداوە هیوا لەگەڵ دەستەیەک پێشمەرگە هاتنەوە سلێمانی چوونە سەر مالّی جاش شەعبییەک هیوا خۆیکرد بە دەرگای مالّەکەدا جاشە شەعبییەکە لەسەربانەوە تەقەی لێکردوو شەهید بوو تەرمەکەشی بەجێما.

چـــــــــالاکی ســـــــــلێمانی

کەرتی (٥) هەرێمی (٣) چوونە ناو شاری سلێمانی بۆ تەمیکردن و سزادانی خۆفرۆشان، هەواڵ گەیشت، مولازم موحسین جووڵە دەکات، کەرتی (٥) ی هەرێمی (٣) چوونە ناو شاری سلێمانی و لە نزیک نەخۆشخانەی شیرەکە کەمینیان بۆ دانا بەڵام مولازم موحسین نەهات، شەهابە سوورو کاکە برا قازیفەیەکیان نا بە سەرای سلێمانیەوەو گەڕانەوە.

+ هەمان سالّ چوونە ناو شاری سلێمانی و چەند خۆفرۆشێکیان دەستگیرکرد.

+ هەمان سالّ لە سەر ڕێگای سلێمانی عەربەت بۆسەیەکیان دانا، پۆلێک خوێندکاری هەڵەبجەیی کە لە سلێمانی خوێندکار بوون و لە هەڵەبجەوە دەگەڕانەوە سلێمانی ڕایانگرتن و دایانبەزاندن پەیامی شۆڕشیان بۆ ڕوون کردنەوە.

+ هەر لە سەر ڕێگای عەربەت سلێمانی بۆسەیەکیان دانا دوو گەڵابەی گەورەی حکومی کەوتنە بۆسەکەوە چەوو لمیان بارکرد بوو، چەوو لمەکەیان ڕۆکردوو گەڵابەکانیان گەیاندە شارباژێڕ، هەر دوو گەڵابەکە بە (٥) هەزار دینار فرۆشران و پارەکەی درایە شۆڕش.

ڕەمـــــــــــەزانی ســـــــــالّی 1981

لە ڕەمەزانی سالّی ١٩٨١ زیاتر لە (٣٠) سەرباز لە ڕێگەی دانانی (مین) هەوە کـوژران، کاکە برا بەرزنجی توانایەکی باشی لە دانانی (مین)دا هەبوو لە سەر ڕێگەی هاتووچۆی سەربازو ڕەبیەو ئۆتۆمبێلە سەربازیەکان چەندین (مین)ی داناو بە دوژمندا تەقینەوە.

لە ماوەی مانگی ڕەمەزانی ساڵی ١٩٨١ چەندین (مین)ی لە سەر ڕێگەی هاتووچۆی ڕەبیەو ئۆتۆمبێلی سەربازی دانا، زیاتر لە ٣٠ سەرباز کوژران.

کاکە برا پیاوێکی وردوو بە سەلیقە بوو لە دانانی (مین)، لە پەنا ڕەبیەیەکدا (مین)ێکی دانا، چاڵێکی بۆ (مین)ەکە هەڵکەندوو خستیە ناوی، ئەو گڵەی لە چاڵەکە زیادبوو کردیە عەلاگەیەکەوە، پۆستاڵێکی لە پێدا بوو بە سووکی نای بە سەر (مین) ەکەدا تا شوێن پۆستاڵەکە دەرچێت بۆ ئەوەی ئەگەر هاتن کەشفی شوێنەکەیانکرد وابزانن جێگە پۆستاڵی خۆیانە.

چـــــــــالاکی بـــــــــاسنێ
ســـــــاڵی 1981

دوای شەهید بوونی مامۆستا جەمال کەرتی (٥) فەرماندەیان بۆ دیاربنەکرابوو هەندێک جار لەگەڵ کەرتەکەی کاک وەهاب تێکەڵ دەبوون و جەولەیان دەکرد.

بە مەبەستی چالاکییەک بەرەو باسنێ بەڕێکەوتن لە نزیک باسنێ بۆسەیەکیان بۆ سەربازی مەخفەرەکە دانا کە بە نیاز بوون ئەو ڕۆژە بیانگۆڕن و هێزیتر بێتە جێگەیان بەڵام گۆڕینی سەربازەکان ئەو ڕۆژە درەنگ کەوت، بە مەبەستی دڵنیابوونەوە لە ڕێگەکە چەند سەربازێک بە ڕێگەکەدا دەهاتن تا ئەگەر جمووجۆڵێک هەبێت ئاشکرای بکەن، سەربازەکان کەوتنە بۆسەی پێشمەرگەکانەوەو کوژران.

لەگەڵ هاتنی کاک شۆڕش وەکو فەرماندەی کەرتی (٥) لە ناو شاری سلێمانیدا چەندین چالاکیان ئەنجامدا، لە ناو شاری سلێمانی چەندین جاش و خۆفرۆشیان دەستگیرکرد بە گوللەی ئاربیجی لە بارەگای مونەزەمەو جەیشی ناشەعبی و مۆڵگەکانی دوژمنیان دەداو دەگەڕانەوە.

چـــــــــالاکی زســـــــــتانی
1981

ڕژێمی عێراق جاش و بەکرێگیراوەکانی وەکو سەگی ڕست کراو بەردەدایە خەڵکی کوردستان، زستانی ساڵی ١٩٨١ گەلە جاشێک هاتبوون بۆ بەرزنجە لەوێوە

ویستبوویان بێن بۆ گێڵەرە مەفرەزەیەکی کەرتی (٥)ی هەرێمی (٣) بە فەرماندەیی کاکە برا بەرزنجی بۆسەیەکیان بۆ دانان بەڵام ئەو شەوە نەهاتن دوا نیوەڕۆی ڕۆژی دوایی هاتن، پێشمەرگە قارەمانەکانی کەرتی (٥)ی هەرێمی (٣) لێیاندان و تا ناو بەرزنجە ڕاویاننان

نـــــــێوان گـــــــێڵەرەو خاڵ فـــــــاتم

ئێوارەیەک ژمارەیەک زیلی سەربازی لە نێوان گێڵەرەو خاڵ فاتم بەرەو بەرزنجە دەڕۆیشتن کەرتی (٥)ی هەرێمی (٣) لێیاندان و تا ئێوارە شەڕ بەردەوام بوو.

چـــــــەناخچیان – بـــــــــــەرزنجە
1982

هێزی پێشمەرگە بەردەوام لە جوڵەدا بوون، لێدانی ڕەبییەو دەستگیرکردنی سەربازو جاش دانانی بۆسە ڕۆژانە بوو.

ساڵی ١٩٨٢ دوای شەهید بوونی مامۆستا جەمال، شۆڕش ئیسماعیل بوو بە فەرماندەی کەرت، لە چەناخچیانەوە تاکو بەرزنجە نزیکەی چل ڕەبییەی لێبوو، ئەو ڕەبیانە دەکەوتنە بەر هەڵمەت و ڕەحمەتی پێشمەرگەو لە سەر دەستی پێشمەرگە خاپوور دەکران.

چەندین بۆسەی پێشمەرگانە بۆ هێزەکانی دوژمن دانران، سەربازەکانی دوژمن دەکەوتنە بۆسەوە، دوو دوو سەرباز بە دیل دەگیران لە ماوەی یەک مانگدا لە ناو بۆسەی پێشمەرگە چوار سەربازی دیل و دوو ئۆتۆمبێل و چوار کلاشینکۆف دەستکەوت بوون، مانگەکانی تریش بە هەمان شێوە، بۆسەو لێدانی ڕەبییەو مۆڵگەکانی دوژمن بەردەوام بوو.

شـــــاربازێری ســـــــەخت
چـوارتا- مـاوەت – ســیوەیل

شـــــــاربـاژێڕی ســـــــــــەخت

ناوچەیەکی گەورەو فراوان، دەیان دێی نزیک و دوور لە یەکتر، ئاوەدانی و قەرەباڵغی و ئەمدیواو دیوی ڕۆژهەڵات و باشوور، جوواڵەو زیندوویەتی ناوچەیەکی گەورەو پان و بەرین نیشان دەدەن کە پێیدەوترێت شارباژێری سەخت.

شارباژێڕی سەخت بە شاخی گەورەو چیای سەربەتەم، بە لووتکەو باخ و چەم، بە شیوی قوڵ و ڕکە بەردی بەیەکاچووی هەزار بە هەزار، بە هەورازی سەخت و تاقەت پڕوکێن، بە نزاری چڕوو دار مازوار، بە دیمەنی جوان و سەرنجڕاکێش ودڵڕفێن، بە هەزاران کانی سازگارو چەم، جۆبار، بەڕووبار، بە دەستی ماندووی هەزاران جووتیار کە کێڵگەو مەزراو دەشتی بە پیت و خاکی سەخت و هەڵواسراو بەهێزو بازوو ئاوەدان دەکەنەوە دەوور دراوەو هەڵکەوتووەو لە سەر پێی خۆی وەستاوە، شارباژێڕی سەخت بە قەزای چوارتا و ناحیەکانی ئەو دەمی ماوەت و سیوەیل بەڕێوەچووە، خاوەنی دەیان خەڵکی ڕۆشنبیرو مونەوەرو تێکۆشەرو کۆڵنەدەرە.

لە هەر دوو شۆڕشی ئەیلول و نوێدا، شارباژێڕی سەخت جێگەو پێگەی گرنگی بەرەنگاری و بەگژداچوونەوەی داگیرکەرانی کوردستان بووە، لە بزوتنەوەی ڕزگاریخوازانەو جوڵانەوە جوتیاری و خوێندکاریەکاندا پێشەنگ و پێشڕەو بووە، جگە لەوانەش ناوچەیەکی هێمن و پارێزراوو کەم کێشە بووە، لە ڕووی کۆمەڵایەتیەوە دانیشتوانەکەی دۆست و خۆشەویست و هاوڕێ و هاوکاری یەکتری بوون، ناوچەیەکی پڕ لە پیت و بەرەکەت بووە، خاوەنی بەروبوومی هەمەجۆرو هەمەچەشن بووە، هەر لە گەنم و توتن و ڕەزو میوەی هەمە ڕەنگ تا دەگاتە گاوداری و چێواری و بەخێوکردنی سەروەتی ئاژەڵی، خەڵکی ناوچەکە سوودیان لێبینیوە و ژیانی ڕۆژانەیان پێگوزەراندووە، لەگەڵ ڕۆژهەڵاتی کوردستان تەنها چۆمێکیان نێوانە، بە تایبەت دێیەکانی سەرسنوور و نۆدێی ئالان، هامووشۆیەکی گەرمیان لەگەڵ شارەکانی بانەو سەردەشت و شنۆو بۆکان هەبووەو تا ئێستاکەش بەردەوامە، جگە لەمەش پەیوەندی ژن و ژنخوازی لە نێوانیاندا هێندەیتر هامووشۆی گەرمتر کردووە.

لێرەوە دەچینە نێو وردەکاری شارباژێری سەخت و بە مێژووی پڕشکۆی چوارتا، ماوەت، سیوەیل ئاشنا دەبین.

شـــــــــــــارۆچکەی چـــــــــــوارتا

لە مێژووی پڕشکۆی خۆیدا چوارتا خاوەن پێگەیەکی گرنگی جوگرافی و سیاسی و ڕۆشنبیری بووە، چەقی دێیەکانی شارباژێڕ بووەو دامووە دەزگا کارگێڕیەکانی لە خۆگرتووە خاوەن کەسایەتی سیاسی، سەربازی، کۆمەڵایەتی، ڕوناکبیری بووە، دەیان خاوەن قەڵەم و هۆنەرو نووسەر، پیاوی هۆشیارو منەوەر، پێشمەرگەو فەرماندەی تێکۆشەر لە چوارتادا چاویان بۆ ژیان هەڵهێناوەو پرشنگ و ڕووناکی و ڕەونەقیان بە سەر سەری شارباژێڕەوە درەوشاوەتەوەو تواناکانیان سنوورەکانی تێپەڕاندوەو بوونە خاوەنی پێگەی گەورەو فراوان لە بوارەکانی خۆیاندا.

ئەو سەردەمەی بابانیەکان قەڵاچوالانیان کردبووە پێگەو تەختی دەسەڵاتی خۆیان، چوارتا خاوەن پێگەو هەنگاوی گرنگ و گەورە بووە لە قەڵەمڕەوی بابانیەکاندا قورسایی و سەنگی تایبەتی هەبووە.

دوای مەرگی ناوەخت و پڕ تاسەی ئیماراتی بابان و لەناوچوونی دەسەڵات و قەڵەمڕەویان عوسمانیەکان بوونە خاوەن دەسەڵات و یەکە ئیداریەکانیان لە ناوچەکە لە سەر بنەمای «سەنجق»، «قۆزا» دامەزراند، هەر چەند قۆزایەک لە سەر سەنجقێک دامەزرا، هەر چەند سەنجقێکیش لە سەر وولایەت، وەکو قەزاو ناحیە، قەزاو پارێزگای ئێستا.

لە ساڵی ١٨٥٠دا دێی «هەرمن» کرایە قۆزاو بووە ناوەندی یەکەی کارگێڕی شارباژێڕ، حەمە ئاغای شیوەکەڵ لێپرسراو یان «سەرقۆزا» بوو تا ماوەی چوارساڵ قۆزا لە هەرمن مایەوە، دواتر ناوەندی قۆزایان گواستەوە بۆ شیوەکەڵ و حەمە ئاغا لە عوسمانیەکان هەڵگەڕایەوە و خۆسەری ڕاگەیاند و بۆ ماوەی شەش ساڵ لە شیوەکەڵ حاکم و حوکمدار بوو، دواتر عوسمانیەکان لەشکرکێشیان کردە سەری و دەستگیریان کرد، لە ساڵی ١٨٦٠ ناوەندی قۆزا گواستراپەوە بۆ سیتەک تا ساڵی ١٨٦٨، هەمان ساڵ ناوەندی قۆزا گواستراپەوە بۆ چوارتا و «عبدالله فەندی»

خەڵکی قوله ڕەش کرایە قایمقام، کە پلەی «یوزباش» کابتنی تورکی بوو، لە چوارتا بارەگای قایمقامیەت، مالیە، تاپۆ، تەلۆگراف، درووستکراون و دامەزران.

دوای ڕێکەوتنامەی، سایکس بیکۆو، لکاندنی کوردستان بە عێراقەوە، لە ساڵی ١٩٢٥ سلێمانی کرایە لیوا، لە ساڵی ١٩٢٦ فەرمانی کارگێڕی بۆ کردنی چوارتا بە قەزا دەرچوو، ئەمین بەگ بووە قایمقام، فەرمانگەی نفوس و بنکەی تەندروستی کرانەوە و لە پاڵ داموو دەزگاکانیتردا دەست بەکار بوون دواتریش ڕەزا بەگ کرایە قایمقام.

ساڵی ١٩٣٢ یەکەم قوتابخانە لە چوارتا کرایەوە، عبدالواحید نوری یەکەم مامۆستای بوو، ساڵی ١٩٥٤ قوتابخانەی پیرالک کرایەوە، ساڵی ١٩٥٤ یەکەم میوانخانە و ساڵی ١٩٥٧ یەکەم وێنەگر کرانەوە، کاکەی فەلاح و جەمال شارباژێڕی و دکتۆر هیدایەت عەبدوڵڵا حەیران و عەلی حەمە بچکۆل و قادری حاجی عەزیز لە هۆنەرو ڕۆشنبیر و بەهرەمەندە دێرینەکانی چوارتان.

چوارتا دەکەوێتە سەر هێڵی (٣٤-٣٥) و (٣٠-٣٦) ی باکوور، هێڵی درێژی (٢٣-٤٥) ی ڕۆژهەڵات و کەوتووەتە ٣٥ کم شاری سلێمانی لە ڕۆژهەڵاتییەوە بە بەرزی ١٥٨٩ لە ئاستی دەریاوە.

نـــــــــــاوی چـــــــــــوارتا

لە سەر ناوی چوارتا، بۆچوونی جۆراوجۆر و بیروڕای جیاواز هەیە، بۆچونێک پێیوایە چوارتا لە سەرەتادا چوار جێگای گۆڕیوە، سەرەتا بۆ کانی ساردکێ، دواتر بۆ «ناومێرگان» دواتریش « گوێزە کوێری دێمە سەر» دواجاریش لە بەری ناودێ جێگیر بووە، بۆچونێکی تر پێیوایە، لە سەردەمی زەردەشتیەکاندا پێیوتراوە «چوارتاق» دواتر بووەتە چوارتا، چوونکە «ق» لە سەر زار خۆش نەبووە «ق» لادراوە و تەنها «چوارتا» ماوەتەوە، بۆچوونێکی دیکە دەڵێ، چوونکە چوارتا لە شاخ و بەرزایی بەرزو بڵند هەڵکەوتووەو بە سەر شارباژێڕی سەخت و تەخت و سیوەیل و سورکێوو بنارەکانی خۆیدا دەڕوانێ، زەردەشتیەکان لە ڕوانگەی پیرۆزی ئایین و ئاڤێستا و ئاینزاکەیانەوە، لە نێو کرۆکی کانزاکانەوە، کە توخمەکانی» ئاوو، ئاگر، خاک، هەوا، یەکسان و هاوتەریب بە پیرۆزیەکانیانە، بە چاویلکەی پیرۆزییەکان ئەو چوار توخمەیان کردۆتە چوارتا و بە باڵای چوارتایان بڕیوە و کراوە بە چوارتا، دوابۆچوون لە سەردەمی زەردەشتیەکاندا بە شوێنە پیرۆزیەکان وتراوە چاک، چوارتاش چوار چاکی لێبووەو لێیە، پیرالک، باپیر سۆفیان، پیر بایز، پیر محەمەد، کە پێیانوتراوە نزرگە و پەرستگە و ئاتەشگەی چوار چاک، لە سەر زمان گۆڕاوەو بووەتە چوارتا.

لە چوارتادا پیشەی هەمەجۆر و هەمە چەشن بە پێی پێویستی قۆناغ و سەردەم هەبووەو سەریهەڵداوە جۆڵایی لە کۆنترین پیشەکانی چوارتا بووە، چوارتا هەمیشە ئاوەدان و جێگەی لادان و حەوانەوەی ڕێبواران بووە، هەروەک نێوەندێکی گرنگی هاموشۆو هێنان و بردنی کاڵاو بازرگانی بچوک بووە، لە دێیەکانی بن بنارو سەرسنوورەوە بۆ سلێمانی و بە پێچەوانەشەوە شارەکانی بانەو سەردەشتی ڕۆژهەڵات پەیوەندی پتەویان هەبووە لەگەڵ بازرگانەکانی ئەمدیو، چوارتا وەکو چەقی سەرەڕێ و نیوەڕێی نێوان سلێمانی و شارەکانی ڕۆژهەڵاتیش پێگەو جێگەو ڕێگەی ئابووری هەبووە، خاوەنی خان و بارگا بارخانە و لادانی ئەو بازرگان و کاروانچیانە بووە کە لە شارەکانی ڕۆژهەڵات و دێیەکانی بنار سورکێوو نۆدێی

ئالانەوە هاتوونە سلێمانی و ئەوەشی لە سلێمانییەوە گەڕاونەتەوە بۆ سنوور، چوارتایان کردووەتە جێگەی پشوودان.

ساڵ بە ساڵ چوارتا فراوانترو گەورەتر بووە، جگە لە شارەکانی ڕۆژهەڵات و دێیەکانی سەر سنوور، لایەکی هاوتەریب بووە لەگەڵ پێنجوێن کە ئەو سەردەمە پێنجوێنیش ڕێگەیەکی گەرم و گوڕی هامووشۆ بووە لە ڕۆژهەڵاتەوە بۆ جەلەولاو هەندێک جاریش تا «حەلەب» کە بە ملیۆنان هێلکەو پێستە بە ڕێگای پێنجوێن-شارباژێڕدا لە ڕۆژهەڵاتەوە گەیەندراوەتە شام و حەلەب و لەوێشەوە شەکرو چاو خورماو جل و بەرگ و قوماش و پێداویستی تر گەیەنراونەتە ڕۆژهەڵات.

لە سەردەمی دروستکردنی ئۆردوگا زۆرە ملێکان و ڕاگواستنی دێیەکان بۆ ئۆردوگاکانی کەناروێ، قەڵاچوالان لە ساڵی ١٩٧٨ کە ڕژێم بە بیانووی پشتێنەی ئەمنی ڕایگواستن، چوارتا قورساییەکی مرۆیی و ئابووری زیاتری کەوتە سەر ، چونکە دێنشینەکان کە لە ئۆردووگاکاندا کۆکرابوونەوە، نزیکترین شوێن وجێگە بۆ دەستە بەرکردنی پێداویستیەکانیان قەزای چوارتا بووە.

چوارتاش لە ساڵی ١٩٨٧ بەدوا ڕووخێنراو بەرشاڵاوی ڕاگواستن و وێرانکردن و خاپوورکردن کەوت، هەرچی کانی و زنە هەبوو کوێرکرانەوەو خنکێندران تا دوای ڕاپەڕین چوارتاش هێواش هێواش و هەنگاو هەنگاو، ئاوەدان کرایەوەو کەوتەوە سەر پێی خۆی، ئێستا شارێکی ئاوەدان و فراوانە، بە سەدان یەکەی نیشتەجێبوونی تیادا دروستکراوەو خزمەتگوزاری ئاوو کارەباو جادەو قوتابخانەو نەخۆشخانەی تیادایەو پەروەردەو بانق و قایمقامیەت و تاپۆ بوونیان هەیە.

قـــــــــایمقامەکانی چـــــــــوارتا

ئەمین بەگ، ڕەزا بەگ، سەعید ئاغای دزەیی، محەمەد عبدالرحمن ئاغا، ڕەشید غفور ئاغای وێڵە، عومەر ئاغای دزەیی، ئەحمەد محەمەد ئاغای هەولێری، بایز ئاغای دزەیی، کەمال تەها دزەیی، لەتیف ساڵح، حسێن ئیبراهیم دەرویش، زوهدی ئەحمەد، جومعە، یاسین عبدالوهاب، حسێن عومەر، ئاسۆی شێخ نوری، ئازاد گەڵاڵی،

عومەر غەریب، لەتیف حەسەن حامید، سەید ئەحمەد حەمەلاو، ئاوات محەمەد غفور، عەدنان کاکە ڕەش، شاهۆ.

دێـــــــیەکانی چـــــــوارتا

دێیەکانی ناوەندی چوارتا لە ژمارەیەک دێ پێکهاتوون ئەوەی لێرەدا ئاماژەی پێدەدەین تەنها ئەو دێیانەن کە سەر بە ناوەندی چوارتان.

شەمساوا، قەڵاچوالان، سامان، خمانە، گەنکێ، چنارەی چوارتا، مێکوکان، بناویلەی چوارتا، سنجەڵێ، کیسەڵاوا، خێوەتە، واژە، بەردە زەرد، قوتابیان، دڕەڵەی حاجی، کەناروێ، دێگەڵ، گردە زوبێر، وەڕاز، بێتوات، سنکێ، بەیانان

+ کەنارو شارە دێیە و شارەوانی تایبەت بە خۆی هەیە.
+ مەڵبەندی چوارتا (١٠٠٩) خێزانی لێ نیشتەجێیە.
+ دێیەکانی دەوروبەری چوارتا (٧٩٧) خێزانی لێ نیشتەجێیە.
+ کۆی خێزانی ناوەندو دێیەکانی (١٨٠٦) خێزانە.
+ ژمارەی دانیشتوانی ناوەندی قەزا (٤٦٥٠) کەسە.
+ ژمارەی دانیشتوانی دێیەکانی (٤٥١١) کەسە.
+ کۆی ژمارەی دانیشتوانی ناوەندی قەزاو دێیەکانی (٩١٦١) کەسە.

لە قۆناغە جیاوازەکان و گۆڕانکاریە کارگێڕی و سیاسیەکاندا، چوارتا بە پێی سەردەم و قۆناغی خۆی چووەتە پێش و پێشکەوتووە و سەنگ و قورسایی خۆی هەبووە، لە سەردەمی شۆڕشی ئەیلولدا بنکەو بارەگای حزبەکانی کوردستانی لێبووە بە تایبەت پارتی، شوێنی حەوانەوەو مانەوەی خەڵکی دەرەوەی چوارتا بووەو هەمیشە سنگ و باوەشی والابووە بۆ میوان و ئەو کەسانەی ڕووی تێدەکەن، لە دوای هەرەسی شۆڕشی ئەیلول سەرەداوو سەرەتای ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە و شۆڕشی نوێ لە چوارتا دەرکەوتن و ڕەگیان داکوتا، هەر ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە و یەکێتی بوون، بوونە هەوێنی دروستبوونی دەیان پێشمەرگەی قارەمان لە چوارتا و دەیان شەهیدی سەرکردەو فەرماندەی نەمر و بوێر.

ڕێـکخستنەکانی کـۆمەڵە لە چـوارتا

دوای ڕاگەیاندنی یەکێتی نیشتمانی کوردستان لە ١٩٧٥/٦/١ لە سووریا و هەرەسی شۆڕشی ئەیلول، لە سەرەتای ساڵی ١٩٧٦ و بە چەند مانگێک پێش هەڵایسانی شۆڕشی نوێ و ناردنەوە شاخی مەفرەزە سەرەتایی و پارتیزانەکانی شۆڕش، ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە لە چوارتا ڕەگی داکوتابوو، شانەیەکی پتەوو تۆکمە لە تێکۆشەرو گەنج و لاوەکانی چوارتا لە ناو شارۆچکەی چوارتادا دروست بوو کە دواتر پەلوپۆی هاویشت و دێیەکانی دووروبەری چوارتاشی تەنی و گرتەوە، حەمەمینی خەیاتە بەرزە و فاروق عوسمان و بەکری خاڵە عەلی و غەریبی عەلە خڕە و فەرهاد و بەکری حەسەن قادر، دواتریش جەمالی صاڵح شریف و بەرزان قالە میرە و خەبات و تالیب گەنکەیی و هاوڕێ سۆران و هاوڕێ عومەری برای و حاجی ئاراس و کۆمەڵێک گەنجیتر یەکەم و دووەم قۆناغی دروستبوون و فراوان بوونی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە بوون لە چوارتادا لە قۆناغی ١٩٧٦-١٩٧٧ بە دواوە.

سەرەتاکانی کۆمەڵە لە چوارتا حەمەمین و فەرهاد و فاروق عوسمان، لە ڕێگەی مەلا سیروانەوە پەیوەندییان لەگەڵ کۆمەڵە گرێداو چەند جارێک مەلا سیروان هاتە چوارتاو لە موڵکەکەی، غەریبی عەلە خڕە بە ئامادەبوونی حەمەمین و فەرهادو فاروق عوسمان و بەکری خاڵە عەلی و غەریبی عەلە خڕە چەند کۆبوونەوەیەکی کۆمەڵەی ئەنجامدا، ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە لە چوارتا چالاک و چەلەنگ و پڕجووڵە بوون چەندین چالاکی گرنگ و هەمە جۆریان ئەنجامدا.

ئەو سەردەمەی لە پایزی ساڵی ١٩٧٨ حکومەتی عێراقی کەوتە وێزەی شیعەکان و بەشێکی لێگرتن و بەشێکیش خۆیان دەربازکرد، ژمارەیەک لە شیعەکان لە لایەن ڕێکخراوی کۆمەڵەوە لە سلێمانی و لە ڕێگەی هاوڕێ عومەرەوە نێردرانە ماڵی حەمەمین لە چوارتا تا لەوێوە دەربازیان بێت، دوو شەو لە ژێر خانی ماڵی حەمەمین لە چوارتا حەشاردران و دواتر بە ئۆتۆمبێلی تالیب گەنکەیی تا چاڵە خەزێنە بردران و لەوێوە ڕۆیشتن بۆ ئێران.

لە ساڵی (١٩٧٩) ش کە حکومەتی عێراقی لە شیوعیەکانیدا، ژمارەیەک کادێری

شیوعی لە ڕێگەی هاوڕێ عومەرەوە هێنرانە چوارتا و حەمەمین و تاڵیب گەنکەیی ئۆتۆمبێلیان بۆ ئامادە کردن و بەڕێیانکردن بۆ چاڵە خەزێنە، یەکێک لە شیوعیەکان مولازم شوان بوو.

ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە لە چوارتا پەلوو پۆیان هاویشتبووە ناو داموودەزگاکانی ڕژێمەوە، لە مەرکەزی پۆلیسی چوارتا ژمارەیەک پۆلیسیان لە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەدا ڕێکخستبوو، شەهابە سورو کەمال گۆڕەدێمی و هیوا قوتابیانی لەو پۆلیسانە بوون کە هاتبوونە ڕیزەکانی کۆمەڵەوە.

هیوا قوتابیانی وێنەی کلیلی مەرکەزەکەی چوارتای دابووە دەست حەمە عەلی چوارتایی برای حەمەمین چوارتایی و ووتبووی ئەم وێنەیە بدەرە دەست کاک حەمەمین، کاک حەمەمین وێنەکەی وەرگرت و چووە سلێمانی و کلیلی چەک و جبەخانەی مەرکەزی چوارتایان درووستکرد تا لە کاتی چالاکیەکەدا دەرگای جبەخانەی مەرکەزەکەی چوارتای پێبکەنەوە، بە پێی نەخشەو پلانێکی ووردو زیرەکانە و پێشوەختە جبەخانەی مەرکەزی چوارتا لە بەیانیەکی زووەدا بارکرا بە چەک و فیشەکەوە، لە ڕێگەی سەرسیرەوە بۆ گۆڕەدێم و چاڵەخەزێنە بەڕێکەوتن و تەسلیمی حەمەمین کران کە لە مانگی ١١ی ساڵی ١٩٧٩ چوارتای جێهێشتوو بووە پێشمەرگە.

حەمەمین کە ئاگاداری نەخشەو پلانی ووردی دەست بەسەراگرتنی جبەخانەی مەرکەزەکەی چوارتا بوو، هەر خۆشی کلیلی جبەخانەکەی لە سلێمانی درووستکردبوو لە مانگی ١١ی ساڵی ١٩٧٩ بووە پێشمەرگە، دوای ماوەیەک لە سەرکردایەتیەوە گەڕابوەوە تا پلانی دەست بەسەرداگرتنی مەخفەرەکە جێبەجێبکەن کە تیایدا ١٥ تفەنگ و ڕەشاشێک و چەند دەمانچەیەک و فیشەکێکی زۆر لە لایەن پۆلیسەکانی سەر بە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە بارکران و بەرەو سەرکردایەتیان بردن.

مانگی ١١ی ساڵی ١٩٧٩ ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە لوغمێکیان بۆ سەیتەرەی دوژمن دانا لە بەردی (قەلێ) ی چوارتا لوغمەکە بە سەربازێکدا تەقیەوە بە ناوی صباح و قاچێکی لەدەستدا، لە بەرانبەردا حکومەتی بەعس دەستیکرد بە گرتنی

ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە، بەرزانی قالە میرە و حەسەنی برای عەلی چوارتایی و نزیک بە ١٥ کەس دەستگیرکران.

قەحطان کە موخابەرات بوو لەگەڵ چەند سەربازێک چووبوون بۆ گرتنی حەمەمین ئەویش لە دووکانەکەی خۆیدا بەدیکردبوون زانیبووی بۆ گرتنی ئەو چوون خۆی ڕزگار کردبوو چوبووە مالّی حاجی سالاری چوارتاو دالّدەیان دابوو، دواتر بەرەو شاخ بەڕێکەوت و بووە پێشمەرگە.

فـاروق عوسمان و بەکری خالّە عەلی کە لە ڕێکخستنە سەرەتاییەکانی کۆمەڵە بوون لە چوارتا، حەمە عەلی برای (حەمەمین) یان بانگ کردبوو تا بزانن حەمەمین چی بەجێهێشتووە لە مالّ و دووکانەکەیدا، چاپێکی بچووک و دوولوغم و قومبەلەیەکی تەوقیت کراوو چەندین فیشەک و ژمارەیەکی زۆر بەیاننامەی کۆمەڵە لە مالّ و دووکانەکەی حەمەمین بوون، بۆ ئێوارە کاوە محسن، (مامە خولەی) چوارتا، بە فەرمانی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە تێکڕای شتەکانی گواستەوە بۆ شوێنی مەبەست، کاروو چالاکی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە لە چوارتا بەردەوام بوو لە ڕێکخستنی کۆمەڵانی خەڵک و هاندان و جۆشدانی جەماوەرو چاوساغی و ڕێنوێنی مەفرەزەکانی پێشمەرگە.

ڕێکخستنەکان کۆڵەکەی پتەوو نەنەویوی شۆڕش بوون، ئەوان چەخماخەی مەشخەڵی شۆڕشیان بەرزو بڵند ڕاگرت و زۆربەشیان بوونە پێشمەرگەو شەهید بوون.

شـــــاروٚچـــکەی مـاوەت

شـــــــــاروچکەی مـــــــاوەت

ماوەت سەدان ساڵە لە ژێر شاخ و لوتکەو کەڵوەزو ڕەوەزو دانە بەردەکانی چواردەوریدا هەڵکەوتووە، وەکو ڕیزێک ملوانکەی شین بە گەردنی چیای گوڵێ و بەرکێلدا هەڵواسراوەو لە بەژن و بالای کەڵەگەتی هەمیشە بەرزو نەنەویوی دۆڵان و بایلۆسەو برزوت دەڕوانێ.

لە ڕۆژهەڵاتیەوە شاخی بەرکێل و پشتی گابەروا هەڵکەوتوون لە پشتەوە شاخی «سێ کوچکە» وجێنجێ ی چیای سەرکەش و سەربە تەمی گوڵێ دەرکەووتون لە خوارو بەرانبەری ماوەتیش زنجیرە شاخی دۆڵان و لوتکەی بایلۆسە و ئەحمەد ڕۆمی و برزوت، بوونە هەنیەی بەرزی ماوەت بوونە سروود، هەر ڕەوەزو گاشە بەردوو چیای بەرزو بڕندەیە سایە و سێبەری ماوەت و هەر ڕکەو دوندوو نواڵەیە.

هەردەو هەڵەتی خوار ماوەت، دەشتاییەکانی بایەو، کانی سام، دۆڵە سوران، بانە قوتە، ناودۆڵ، ڕەشە هەرمیان، کانی سەپانان، سورەبان، بەستێ، بەردێ، پاوان، کورتانە کەر، پاشە ساوان، ریخێ، خاکی بە پیت و دەشتی پڕ خێرو شینایی، زەوی کشتوکاڵی و بەرووبوومی وەرزی ساڵ و سەرچاوەیەکی گرنگی بژێوی خەڵکی ناوچەکە بوون.

لە بەری ڕۆژهەڵات کانی سام و گۆماو لە پشت ماوەتیش قوڵە مازوو زێوکەو بەرسۆژەو زینو جێنجێ، موچەو هاوینە هەوارو تاکە ماڵ و تەنیا ماڵ بوون هاوینە هەواری ساڵ بوون.

سەدان ساڵە ماوەت ئاوەدانە و ژیانی تیادا دەگوزەرێت شوێنەواری ژیان و پاشماوەی خانوو دیوارو دارو پەردووی دەیان ساڵەی لەمەوبەر مێژووی دێرین و زێڕینی ماوەت دەگێڕنەوە دەبنە پێناسەو شایەدحاڵی مێژووی دێرین و کۆنینە و مێژینەی ماوەت، سەرووی ماوەت کە ئێستا پێیدەڵێن ماوەتە کۆن سەربوورەی ژیان و مێژوویەکی دێرینتر لە ماوەتی ئێستامان بۆ دەگێڕێتەوە کە تا سااڵنێک بەر لە ئێستا بەردوو بناغەو دیوارو دارو پەردووی بەجێمای ماوەتە کۆن دیارو بەرچاو بوون.

کانی و ڕەزو باخ و ئەشکەوت و زەوی کشتوکاڵی پێناسەی ژیانێکی دێرینمان بۆ دەکەن لە نێو جوگرافیایەکدا کە پێیدەڵێن ماوەت.

بوونی زیاتر لە (١٠) قەبرستان و گۆڕستانی کۆن، گۆڕی دێرین و سەدان ساڵە، لە گۆڕی سەردەمی کوپەوە تا شەخس و گۆڕو قەبری منارْ «قەبرە وردەکان»، تا دەگاتە گۆڕە گەورەکان، نیشانەو ئاسەوارو گەواییدەری ژیانن لە سەردەمێکی دێرینداً لە سەر زەمین و لە سەر خاک و ئاوی ماوەت.

سەردەم و سەرەتای سەرهەڵدان و ڕەگ داکوتان و خۆناساندنی ئیمارەتی بابان لە سەردەستی فەقێ ئەحمەدی دارەشمانە و پەلوو پۆ هاویشتنی ئیمارەتی بابان لە سەر دەست و لە سەردەمی میر «خان بداخ» ی کوڕی، سنووری ماوەتیش خراوەتە سەر دەسەڵات و قەڵەمڕەوی ئیمارەتی بابان و بنکەیەکی حوکمڕانیشی تیادا دامەزراوە، وەک دەوترێت ماوەت پایتەختی هاوینەی میری بابان بووەو قەڵەمڕەوی ئیمارەتی بابان تا سیتەک و قەڵاچوالان درێژبووەتەوەو پەلی هاویشتووە، ماوەت بەشێک لە سەرهەڵدان و بناغەی ئیماراتی بابان بووە.

لە ساڵی ١٨٥٠ دەسەڵاتی بابانەکان کۆتایی پێهات و ئیماراتی بابان لە بەریەک هەڵوەشا، ماوەتیش کەوتە ژێر دەسەڵات و فەرمانڕەوایی عوسمانییەکان.

بە نـــــــاحیە بوونی مـــــــاوەت

مێژووی بە ناحیەبوونی ماوەت بۆ سەردەمی عوسمانیەکان و درووستبوونی ویلایەتی موسڵ دەگەڕێتەوە، ئەو سەردەمە سلێمانی کرایە لیوا «لیوای سلێمانی» هەر لیوایەک لە چەند سنجق و هەر سنجقێکیش لە چەند «قۆزا» یەک پێکهاتبوو، لیوا لە سەر ئاستی پارێزگای ئێستا، سنجق قەزاو «قۆزا» لە ناحیە پێکدێت، ماوەت کۆنترین ناحیەو یەکەی کارگێڕی شارباژێڕە، مێژووەکەی بۆ ساڵی ١٨٧٩، ساڵی درووستبوونی ویلایەتی موسڵ و لیوای سلێمانی دەگەڕێتەوە کە تا ساڵی ١٩١٨ ڕووخانی دەسەڵاتی عوسمانیەکانی خایاندووەو درێژەی کێشاوە.

دوای کۆتایی هاتنی دەسەڵاتی عوسمانیەکان لە ساڵی ١٩١٨ دا سەردەمی دەسەڵات و قەڵەمڕەوی شێخ مەحمود دەست پێدەکات ماوەتیش سەر بەو دەسەڵاتە

بووە، لە ساڵی ١٩٢٥ بەدواوە سەردەمی پاشایەتی دەستپێدەکات و ماوەت سەر بە لیوای سلێمانی بووە.

دێـــــیەکانی مـــــاوەت

ماوەت سنووورێکی گەورەو فراوانی هەیە، بەشێک لە دێیەکانی نۆدێی ئالان و شینکایەتی و دێیەکانی دەوروبەری ماوەت لە خۆ دەگرێت کە پێک هاتوون لەم دێیانە:

کێڵێ، شاناخسێ، سوورەقەڵات، گرگاشە، ئاوەکورتێ، کۆڕاداوێ، سەراو، میراوا، چناران، ماشان، دەشتێ، گوێزڵێ، کانی خێڵ، کۆلکە، گوڵێ، ئامادین، دەشتی تلێ، باناڵێ، بەرسماق، قەشان، ئەزمەک، خەزێنە، عیساوێ، سەرگەڵو، بڵخوان، زەینەڵ، دڕی، ئاڵانقۆز، سەفرە، گەڵاڵە، زەرون، بەرگورد، شینکی، شەشۆ، سپیدارە، سەرکەند، شیوەکوێر، دارەبەن، کونجرین، بەردبەرد، گەمااڵن، باساوێ، کانی چنار، قەڵاتە، بەرتەنگ، دەشتی خانێ، قەرەبابە، بەزەڕو، بەردەشین، گابەروا، ژاژڵە، هەنجیرە سوورە، دۆڵبێشکی حاجی عەباس، دۆڵبێشکی مام خۆشی، دۆڵبێشکی دڕی، قامیش

پـــــــێگەو گـــــرنگی مـــــاوەت

هەڵکەوتەی جوگرافی ماوەت دەیکاتە شوێنێکی لاچەپەک و دوورە دەست، بەاڵم ئەم هەڵکەوتە جوگرافییە نەیتوانیوە ڕۆڵی ماوەت فەرامۆش و کەنارگیر بکات، سنووورێکی فراوان نێوان ماوەت و ڕۆژهەاڵتی کوردستانی گرێداوەو کردوویەتی بە چەقی هاموشۆو بازرگانی و ئاڵوگۆڕی کااڵو کەلوو پەلی هەمەجۆر، هاموشۆ لە ڕۆژهەاڵتەوە بۆ ماوەت و دواتریش دێیەکانی دەوروبەرو ڕۆژئاوای ماوەت و باشووری ڕۆژهەاڵتی دەگاتە سلێمانی و ئاوەدانیەکانی سەر ڕێگای.

ماوەت سەرە ڕێگای هاتوچۆی شارباژێڕ بۆ پشدەرو بیتوێن بووە، کە ئێستا ئەو ڕێگایە فراوانترو ئاسانتر بووە لە ڕووی هاموشۆو پێکەوە بەستنەوەی ماوەت بە قامیش و سەفرەو زەروون تا دەگاتە سەرچەمی هەرزنە، ماوەت چەق و سەنتەری دێهاتەکانی دەوروبەری بووە بەشێک لە دێهاتەکانی نۆدێی ئالان و سەراوو میراوا

و کۆڕاداوێ و ڕۆژئاوای ماوەتیش، وەکو سەنتەرێک و ناوەندێکی گرنگی دابینکردنی شمەک و ساغکردنەوەی بەرووبووم و ئیشە دەستیە سەرەتاییەکانی ئەودەم لێیان ڕوانیوە و سەردانیان کردووە، ئەو پەیوەندیانە هەر لە ماوەتدا نەگیرسانەوە بەڵکو بەرەو قەڵاچوالان و سلێمانی پەلوو پۆیان هاویشتووەو گەشەیان کردووە.

مـــــاوەت لە بـــــۆتەی شـــــــۆڕشدا

لە دروستبوون و هەڵایسانی شۆڕشی ئەیلول بەدواوەو لە ساڵی ١٩٦١، ماوەت وەک بنکەو بارەگای مەکتەبی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستان و زۆربەی سەرکردەکانی شۆڕشی ئەیلول لە کات و سەردەمی جیاوازدا لە ماوەت و سنووری کارگێڕی ماوەت گیرسانەوە.

یەکەم ڕادیۆی شۆڕش لە سنووری ماوەت لە «گردەڕەش»ی بەرانبەر ژاژڵە و ئاوەکورتێ دامەزراوە، تا بەستنی کۆنگرەی چواری پارتی کە ترازان و جیابوونەوەی باڵی مەلایی و جەلالی لێکەوتەوە بارەگایەکی پارتی لە سنووریەکە بووە کە دواتر و لە ساڵی ١٩٦٤ باڵی مەلایی بەهێزی سەربازی و لەشکرەوە ناکۆکیەکانیان یەکلایی کردەوەو باڵی جەلالی لە سنووری (ماوەت-ئاوەکورتێ) وە پەڕینەوە بۆ ئێران.

لە دوای ئەو ڕووداوانــەش بارەگاو بنکەی شۆڕشی ئەیلول هەر لە ماوەت ماوەتەوە، زیندان یان «سجن» لەگەڵ دادگایەکی شۆڕش کە موحسین دزەیی یەکێک بووە لەوحاکمانەی لە ماوەت بووە، بارەگای لقی ٤ی پارتی لە سنووریەکە بووەو دوای ڕێکەوتنامەی شۆڕش لەگەڵ بەعس، لە نەورۆزی ساڵی ١٩٧٠ لقی(٤) ئاهەنگێکی گەورەی لە ماوەت سازداوە.

ســاڵــی(١٩٧٤-١٩٧٥) یش مــاوەت وەک بنکەیەکی هێزی ڕزگــاری و شوێنی حــەوانــەوەی ســەدان و هــەزاران پێشمەرگە بــووە، بــارەگــای ڕادیــۆ «پڕۆگرامی چوارەم» و فرۆشگای شۆڕش لە ماوەت و جودی هەبووە.

یـــــــەکەم قـــــــوتابخانەی مـــــــاوەت

مـاوەت هەمیشە لانکی پێشکەوتن و ڕاژەنینی کۆرپەی شـۆڕش و زانست بـووە، بەدەستێک چەک و بەویتر قەڵەم، هەمیشە ئاوێتەی یەک بـوون و بیری پێشکەوتنخوازانەو بەرزڕاگرتنی مەشخەڵی زانست و شۆڕش لە ڕوانگەو پەیامی ماوەت بووە، هەر بۆیە بەتاسەوە دەرگای قوتابخانەیان بەڕووی ڕۆڵەکانی ماوەت و دەوروبەریدا والاکردووەو پێشوازی گەرمیان لە یەکەم قوتابخانە کردووە، هەر بۆیەش ماوەت بووەتە مەڵبەندی زانست و پێشکەوتن و کڵپەو ژیلەمۆی داگیرساوی بزووتنەوە پێشکەوتنخوازو ئازادیخوازەکان.

لە سەرەتای ساڵانی ١٩٣١-١٩٣٢ قوتابخانەی سەرەتایی لە ماوەت کراوەتەوە، لە هەموو قۆناغەکان و لە سەردەمی هەڵایسانی شۆڕش خوێندن لە ماوەت بەردەوام بووە.

ساڵی ١٩٧١ تا١٩٧٢ قوتابخانەی ناوەندی لە ماوەت کراوەتەوە مامۆستا غەفور ژاژڵەیی ڕۆڵی دیارو گرنگ و پێشەنگی هەبووە لە هێنان و کردنەوەی قوتابخانەی ناوەندی لە ماوەتدا.

لە ساڵی (١٩٧٨) و بە بیانووی پشتێنەی ئەمنی ڕژێمی فاشیستی عێراق دێیەکانی سەر سنووری ڕاگواست و لە ئۆردوگا زۆرە ملێکاندا نیشتەجێیکردن بەشێکی گرنگ و دیاریش لە دێیەکانی سنووری ناحیەی ماوەت بەرشاڵاوی ڕاگواستن کەوتن و برانە ئۆردووگای سووڕەقەڵات، کارێزە، کەنارو، قەڵاچوالان، ئیدارەی ناحیەی ماوەتیش گواستراوەتەوە بۆ «کارێزە» لە ساڵی ١٩٩١ و دوای ڕاپەڕین جارێکی دیکە «ناحیە» برایەوە ماوەت و لە ساڵی ٢٠٠٤ یشەوە کراوەتە قەزاو بارەگای قایمقامیەتی لێدامەزراوە، ئێستە ماوەت دامووە دەزگاکانی ئاسایش، پۆلیس، قایمقامیەت، شـارەوانـی، کتێبخانە و هۆڵی بۆنەکان و چەندین دامـوو دەزگـای خزمەتگوزاری لە خۆدەگرێت.

چـــــــەکەرەی ڕێـــــــکخستنەکانی کـــــــۆمەڵە

هێشتا شۆڕشی ئەیلول لە گەرمەو تروپک دابوو لە ڕووی سەربازی و دارایی و دامووو دەزگای بەڕێوەبردن و سنووری قەڵەمڕەوی فراوان و سەدان بارەگاو

نەخۆشخانەو بەندیخانە، دەیان سەنگەرو بەتالیۆنی گەورەو توانای لۆجیستی و ڕادیۆو ڕۆژنامە، پێشەنگ و سەرمەشق بوو، بەڵام لە هەناوی شۆڕشی ئەیلولدا زەروورییەتی هەبوونی ڕێکخراوێکی چەپ و پێشکەوتنخواز لە بۆشایی نەبوونی ڕێکخراوێکی وەهادا سەریهەڵداو دامەزراو لە دایک بوو، کە دیارە ئەویش بە کۆمەڵێک چەمک و ئامرازو ڕێچکەو ڕوانینی نوێوە کە تێکڕایان ڕەخنەی جدی بوون لە گوتاری سیاسی و فکری و دبلۆماسی و پێشمەرگانە، تیایدا مەترسی بەلاڕێدا بردنی شۆڕش و سپاردنی بە کۆتاییەکی تاریک و غەمناک لە لایەن کۆمەڵەی مارکسی لینینی کوردستانەوە درکی پێکرابوو، کە بێگومان پێشبینی و خوێندنەوەکانیان بۆ دۆخی ئەوسای شۆڕش ڕاست و دروست و لە جێی خۆیدابوو، کە کۆتاییەکەی بە هەرەس و ئاشبەتاڵێکی تاڵ کۆتایی هات، کە لە مێژبوو کۆمەڵە خۆی ئامادەکردبوو تا بە گڕوتینێکی نوێوە شان بداتە بەر باری نالەباری هەر پێشهاتێکی نەخوازراو کە لە ئاشبەتاڵ و هەرەسهێنانی شۆڕشێکی ١٥٠ هەزار چەکداریدا خۆی نیشاندابن، هەرواش بوو شانەو سەرکردایەتی و کادێرەکانی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە هەوێنی هەڵگیرساندن و جۆشدانەوەی شۆڕشی نووێ بون بە فکرو دنیابینییەکی نوێ و چەپ و پێشکەوتنخوازانەوە.

ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە لە ماوەت

چەق و ناوەندی کۆمەڵە لە نێو شارەکان دابوو لەوێوە پزیسکی ئاگرەکەی کۆمەڵە شارو شارۆچکەکانی کوردستانی گرتەوەو پەلیهاوێشت لە دەوروبەردا شانەی خەوتووی ڕێکخستنێکی پۆڵاینی دروستکردوو بە بیروباوەڕی پێشکەوتنخوازانە زاخاویدان و گۆشیکردن، لە نێو پێشمەرگەی شۆڕشی ئەیلولیشدا شانە و گەرای ڕێکخستنی خستبوو هەر بۆیە بەشێکی بەرچاو لە پێشمەرگەکانی شۆڕشی ئەیلول دواتر لە ڕیزەکانی کۆمەڵەو یەکێتی نیشتمانی کوردستان خۆیان دۆزیەوە.

ماوەت ناحیەیەکی پڕ لە جوڵەو جۆش و خرۆش بوو ناوەندێکی گرنگی ڕۆشنبیری و فکری پێشکەوتنخوازانە بوو، کۆمەڵە چڵ و پەلوو پۆی بۆ ماوەت هاوێشتبوو، سەید ئەحمەد حەمەلاو ئەو سەردەمە مامۆستای شۆڕش بوو لە ناوچەی قەرەداخ،

لەگەڵ ئەمین پۆڵاو محەمەدی شێخ عەلی بە یەکەوە بوون، لە سەر دەستی ئەمین پۆڵا بووە کۆمەڵەو چووە ڕیزی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەوە، ئەمین پۆڵا لێپرسراوی ڕێکخستنی کۆمەڵە بوو لە قەرەداغ، دوای ئاشکرابوون خۆی پەناگرت و سەید ئەحمەد بووە لێپرسراوی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە، دوای ماوەیەک سەید ئەحمەد گەڕایەوە ماوەت و یەکەم ڕێکخستنی کۆمەڵە کە پێی ئاشنا بوو هاوڕێ عەلی ماوەتی بوو، لێرە بە دواوە کەرتی ڕێکخستنی شەهید ئاشتی دروستکراو سەید ئەحمەد بووە لێپرسراوی کەرتەکە، کەمالی حەمە حاجی و جەلال ماوەتی و محەمەد عەزیز ئەندامی کەرتەکە بوون، لێرەوە هەنگاو هەنگاو کەرتی ڕێکخستنی شەهید ئاشتی پەرەی سەند و فراوان بوو، خەڵکێکی بەرچاو هاتنە ڕیزەکانی کۆمەڵەوە، عەتا حەکیم و نەسرەدین و سەردارو حەمەی حاجی سەعید و شوکری حاجی سەلیم و مەلا سەلیم و دکتۆر عەبدوڵڵا و عومەر سەفرەیی و حاجی حەمە سوور حاجی سەعیدوو ژمارەیەکی بەرچاو لە چین و تۆڕەکانی ماوەت، لە ژناندا مەحسومە و ست فاتمە، حەربیە خان و ئەمەل جەلال و ژمارەیەک ژنی دیکە بوون.

تەشکیلاتی ئەو کاتەی ڕێکخستنەکان بە دوو جۆر بوو بەشێکیان بۆ کۆمەڵە بەشێکی دیکە بۆ یەکێتی بوو، ئەوانەی بە تەمەن بوون بۆ یەکێتی ڕێکدەخران، گەنج و تازە گەشەکردوو پێگەیشتوەکان بۆ کۆمەڵە، تۆفیقی حاجی حەمەمین و کاوەی فەقێ سەلیمیش لە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە بوون لە دێیەکانیش ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە پەرەیان سەندوو گەشەیان کردوو پەلیان هاویشت.

حەسەنی حاجی سەلیم لە قامیش، فەقێ هەمزەی دۆڵبێشک، شێخ ڕەحیمی دۆڵبێشک ڕاستەوخۆ پەیوەندیان بە سەید ئەحمەدەوە هەبوو، ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە لە ماوەت دوو جۆر پەیوەندیان هەبوو، پەیوەندیەک لە ڕێگەی ڕێکخستنی ناوشار بە کۆمیتەی هەڵمەتەوە کە سەید تایەر ڕایەڵەی نیوانیان بوو، ڕاپۆرت و وەڵامی ڕاپۆرتەکانی دەگەیاندەوە، پەیوەندی دووەم لە ڕێگەی شێخ برایم و تالیب ڕۆستەم بوو، جەمال و محەمەد ناوێک لە سەراو نامەکانیان دەگەیاند، وەکو هێڵی یەکێتی نیشتمانی کوردستان.

جگە لە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە لە ماوەت ڕێکخراوی یەکێتی نیشتمانی کوردستان دروستکرا، مامۆستا غەفور ژاژڵەیی کرایە لێپرسراوی ڕێکخراوەکە، پێشتر تاڵیب ڕۆستەم نامەیەکی بۆ مامۆستا غەفور ژاژڵەیی ناردبوو کە ڕێکخراوی»ی ن ک» دروستبکەن مامۆستا غەفوریش پەیوەندی بە سەید ئەحمەدەوە کرد لە ماوەت و ڕێکخراوەکەیان دروستکردوو مامۆستا غەفور کرایە لێپرسراوی ڕێکخراوەکە، دوای ڕۆشتنە شاخی مامۆستا غەفور، مامۆستا ئەحمەد هەمزە ژاژڵەیی بووە لێپرسراوی ڕێکخراوەکە، ڕێکخستنەکان هەوێنی هەڵگیرساندن و بەردەوامی شۆڕش بوون، لە ژێر سێبەرو سایەی ڕێکخستنەکانی یەکێتی نیشتمانی کوردستاندا شۆڕش لە چەخماخەیداو شۆڕش هەڵایسا، هێلانەی هەڵۆ سوورەکان چووە قەندیل و لەوێوە بەرەو سەرجەم ناوچەکانی کوردستان لە شەقەی باڵیان داو فڕین.

بـــاسنێ- ســـیوەیل

نـــــاحیەی بـــــاسنێ - ســـــــیوەیل

باسنێ، یان ناحیەی سیوەیل-ی شارباژێڕ لە سەر تەختاییەکی کەمێک بەرزو دڵگیر بە شاخ و لوتکە بڵندوو سەرکەشەکان دەورە دراوە، لە ڕۆژهەڵاتیەوە چیای سورکێو، لە باکوری ڕۆژهەڵاتی گمۆی سەرکەش، لە ڕۆژئاوای پیر محەمەد لە باوەشیان گرتووە.

جوگرافیای ناحیەی باسنێ – سورکێو- ئەو سنوورە دەستکردانەی ئەمڕۆ یان سبەی لە بەردەم ئیرادەی گەلی کوردا تێکدەشکێن دەسڕێتەوە، نیشتمان دەبێتەوە یەک خاک و ئاو، یەک جوگرافیا، یەک ئاڵا، بە پێی گێڕانەوەکان و ئەو زانیاریانەی نەوە بە نەوە هاتوون و پارێزراون، سەرەتای دروستبوون و ئاوەدانکردنەوەی باسنێ دەگەڕێتەوە بۆ (٢٠٠) ساڵ بەر لە ئێستا،

باسنێ لە چوار بەرەباب، یان بنەماڵە دروست بووەو گەشەی کردووە، ئەو چوار بەرەبابە چوار برا بوون لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان (ئێران) هەوە هاتوون لە باسنێ ، گۆملێ، ڕەشەکانی، سیرێ، نیشتەجێ بوون، ئەو چوار گوندە شێخە دێن، سەر بە ساداتی خدرین، هاموشۆی ئێستای خەڵکی باسنێ بۆ لای خزمەکانیان بۆ سەردەشتە، هەر بۆیە پێدەچێت ئەو چوار برایە لە سەردەشتەوە هاتبن.

باسنێ، یان ناوی باسنێ، لە باو- سنەوە هاتووە، بەردەوام یان زۆربەی کات باسنێ ڕەشەبای هەبووە، هەندێک جار هێواش و هەندێک جاریش خێرا، هەر ناوچەیەکیش بای هەبێ سنی زۆر دەبێ، کەواتە باوسن، بووەتە باسنێ.

باسنێ پێش ئەوەی بکرێتە ناحیە ٨٥ ماڵ بووە، سەرەتای بنیادنانی باسنێ لە جێگەی ئێستا نەبووە، لەو دیو (قۆخەڵێ) کە باسنێ کۆنی پێدەڵێن دروستکراوە، دواتر گواستویانەتەوە بۆ شوێنی ئێستای.

ساڵی ١٩٥٥ باسنێ کراوەتە ناحیە، یەکەم بەڕێوەبەری ناحیە (کەمال حاجی شەفیق) بووە، دوای ئەوەی کرایە ناحیە دانیشتوانی باسنێ هەڵکشا بۆ ١٥٠ ماڵ ژمارەیەک دێهاتی ناوچەکە لە ڕووی کارگێڕیەوە خرانە سەر ناحیەی باسنێ.

ناحیەی سیوەیل و دێیەکانی

شارۆچکەی باسنێ، کانی شوان، سێونگ، مڕانە، بێوڕێ، گۆملێ، ڕەشەکانی، ملکەتێن، سیرێ، دێڕێی خوارو، دێڕێ سەرو، سووڕە دزە، سووڕەبان، مەرۆێ، بۆسکان، نەڵەسوو، سیرین، باڕێی گەورە، باڕێی بچووک، موسەک، تیمار، شابەدین، هەڵوان، سیاوەشان، توتکان، زاخێ، ئاشی بارام، کانی گوێز، ئاشقە هۆڵ، گۆرانگە، بوالک، شیوەکەڵ، سووڕەبانی نۆڕک، نۆڕک، نۆڕەباب، تەم تەم، سووری

تێکڕای دێیەکانی سنووری ناحیەی باسنێ، بە شارۆچکەی باسنێ وە، ٣٧ دێ، ٧٩ مۆچە، تێکڕای ١١٦ دێهات و مووچەن.

مەڵبەندی ناحیەی باسنێ-سیوەیل- ٣٢ خێزانی لێنیشتەجێیە، دێیەکانیش ٣٩٢ خێزان، ژمارەی گشتیان ٤٢٤ خێزانن،

ژمارەی دانیشتوانی باسنێ-١٤٨ کەسە، دانیشتوانی دێهاتەکانیش ٢٠١٢ کەسە، تێکڕا دانیشتوانی ناحیەکە ٢١٦٠ کەسە.

باسنێ لە مێژووی ڕابردویدا سێ جار سوتێنراوە، لە ساڵانی چل و شەستی سەدەی ڕابردودا سوتێنراوەو لە ساڵی ١٩٨٣ دا جارێکیتر سووتێندراوەو چۆڵکراوە.

جارێک لە لایەن ئاغاکانەوە هێرشیکراوەتە سەر، شێخ قادرو شێخ حەسەن لە بەرگری لە دێیەکەیان گیانیان بەخشیوە.

ساڵی ١٩٧٥ بنکەی نەخۆشخانە لە باسنێ کراوەتەوە، عەبدالله فەنی دکتۆری نەخۆشخانەکە بووە، عەبدوڵڵا فەنی کەسێکی شیوعی بووە، خاوەن بیری چەپ و پێشکەوتوخواز بووە، دژی چەوسانەوەی چینایەتی بووە، بەرەنگاری زوولم و ستەمی ئاغا بووەو، لەو پێناوەش شەهید بووە.

ساڵانی ١٩٦٠ قوتابخانە هاتۆتە باسنێ، فەتاح ئاغاو مامۆستا لەتیف و عومەری سەید عەلی لە مامۆستایانی قوتابخانەکە بوون.

بـــــــــاری ئـــــــــــــابووری

باسنێ خـاوەن بـەرووبـوومـی خۆمالّی بـووەو ئابووریيەکی تـارادەیـەک پێشکەوتووی هەبووە بە پێودانگەکانی ئەو سەردەمە، جگە لە بەرووبوومی سێوو قۆخ و میوەکانیتر، باسنێ بە توتن بەناوبانگ بـووە، توتن سەرچاوەی بژێوی خەڵکەکەی بـووە، جگە لە سەرچاوەی توتن و میوە، کاروانچێتی و هاموشۆی ئێران، یەکێک لە سەرچاوەکانیتری بژێوی خەڵکەکەی بووە، لە (باسنێ) وە چاو توتن براوەتە ئێران و قوماش و خەنە و پێستە لە ئێرانەوە هاتوون.

بـــــــــازاڕی بـــــــــاسنێ

باسنێ دووکان و بازاڕی تیابووە، لە دێیەکانی چواردەورەوە هاتوون بۆ کڕینی پێداویستی، دێیەکانی سەراو، شاناخسێ، مەروێ، گرگاشێ، موسەک، تیمار، باریێ، شیوەکەل، سیرین، نۆرک، نەڵەسوو دێهاتەکانی دیکەش هاموشۆی باسنێشیان کردووە بەشە خۆراکی مانگانەیان لای بریکار (بایع) لە باسنێ وەرگرتووە، لەگەڵ ئەوەشدا لە بازاڕەکانی (باسنێ) دا پێداویستیەکانیان کڕیوە.

بەشێک لە بریکارەکانی خۆراک لە باسنێ، عەبدوڵڵا ڕەحمان، عومەری مام عەلی، عەلی شێخ حەسەن، ئیسماعیل عەبدوڵڵا، فەتاح عەلی، کەریم برایم ، بوون.

پـــــــــیشەوەرەکانی بـــــــــاسنێ

لە باسنێ ژمارەیەک پیشەوەر هەبوون، ناوی پیشەو خاوەنەکانیان:

+ چایخانەی باسنێ، شێخ سەعید
+ (٢) قەسابخانە
١- شێخ مەحمود
٢- شێخ قادر
+ کەبابخانە، عەبدوڵڵا شێخ غەریب بەیانانی
+ نالّبەند، شێخ خدر
+ کوتالّ فرۆش، شێخ عومەر

+ دارتاش، شێخ محەمەد
+ وەستای کورە، گاسن، پاچ، بێڵ، تەور، تەورداس، وەستا عەبدوڵڵا

سەرچاوە ئاویەکان

باسێ زیاد لە ٢٠ سەرچاوەی ئاوی هەیە ئەوەی بەکار دێت، سەرچاوەی، سایەت، هەزارکانی، کانی گەڕاو، باسکی کارێز، قوبەینان، شاخە سپی، کانیە ووردەکانیش بۆ ئاوی خواردنەوە بەکاردێن.

شـــــــایی – زەمـــــــــاوەند

لە دێر زەمانەوە کوردەواری خاوەنی کلتورو نەریتی جوان بووە، زەماوەندی کوردەواری نمونەی ئەو کلتورە درەوشاوەیە بووە کە پڕ بووە لە خۆشی و شادی و خۆشەویستی، زەماوەندی کوردەواری تەڕوو پاراوو تەڕپۆش، پڕ لە جۆش و خرۆش بووە، مرۆڤ ڕۆحی ئاوێتەی شایی و شادی و بەختەوەری بووە، هەڵپەرکێی کوردەواری و ڕەشبەڵەک جوانترین تابلۆن تا ئێستا بە یەخەی کوردەواریيەوە.

شێوازی زەماوەند لە کوردەواریدا جوان و سەرنجڕاکێش و پڕ بەها بووە، چەند ڕۆژێک دردێژەی کێشاوە، خواردن دروستکراوەو کوڕان و کچان بە جلی ئاڵ و والاوە هێندەیتر ڕەونەقیان بەو زەماوەندە بەخشیوە، دوو ڕۆژ پێش هاتنی بووک زەماوەند سازکراوەو دوای هێنانی بووکیش سێ شەوو سێ ڕۆژ هەڵپەڕیون، لە باسنێ و دێیەکانی دەوروبەری ئەگەر خوشکت نەبوایە بۆ ژن بە ژن، ژن هێنان زەحمەت و ناڕەحەت بوو بۆ ئەوانەی خوشکیان نیە، چوونکە نەریت و کلتوری ئەو سەردەمە وابووە، نەک هەر لە باسنێ و سیوەیل لە زۆربەی دێهاتەکانی کوردستان وابووە.

لە باسنێ دوو ڕۆژ پێش هاتنی بووک زەماوەند سازکراوە، دوای هاتنی بووکیش سێ شەوو ڕۆژ هەڵپەڕکێ و ڕەشبەڵەک بووە، بووک بە وولاخ گواستراوەتەوە، کە بووکیان هێناوە بووک وتوویەتی دانابەزم هەتا شوێنێک مولکێکم لە قەبەڵ نەکەن یان بە ناوەوە نەکەن، کە زیاتر مەبەست دەسکەوت نەبووە، بەڵکو دڵنیایی بووە بۆ بووک کە دەبێتە خەڵکی ئەو شوێنە و پابەند دەبێت بە خاکی ئەوێوە، کە لە وڵاخ دابەزیوە بە شوڵێک لە سەریان داوە.

شـــــــــۆڕشی ئـــــــــەیلول

ساڵی ١٩٦١ شۆڕشی ئەیلول هەڵگیرسا، تێکڕای چین و تۆیژەکانی کۆمەڵ بەشداربوون لە ڕیزەکانی شۆڕشدا، شۆڕشی ئەیلول تێکڕای ناوچەکانی کوردستانی گرتەوە، شەڕی گەورەو فراوان دژی دوژمنی داگیرکەر ئەنجامدرا، چەندین مەخفەرو بنکەی پۆلیس و سەربازگەی دوژمن دەستیبەسەرداگیرا، مەخفەری باسنێ، گاپیلۆن، گرگاشێ، پێنجوێن بە فەرماندەیی و سەرکردایەتی هەڤاڵ مامجەلال دەستیان بەسەرداگیرا.

گـــــــــرتنی مەخـــــــــفەری بـــــــــاسنێ

نەورۆزی ساڵی ١٩٦٢ بەرنامەو پلانی دەستبە سەردا گرتنی مەخفەری باسنێ و گاپیلۆن و گرگاشێ و پێنجوێن دانرا، فەرماندەیی و سەرکردایەتی ئەو چالاکیە گەورەیە هەڤاڵ مامجەلال بوو،

لەو بارەیەوە ووتارێکی گرنگ و مێژوویی هەڤاڵ مامجەلال دەخەینەوە بەر دیدەتان کە لە یەکێک لە ژمارەکانی ڕۆژنامەی (کوردستانی نوێ) دا بڵاو کراوەتەوەو- لە دەنگی گەلی کوردستانیش بە دەنگی بەندە خوێندراوەتەوە بە ناوونیشانی

لە یادی دۆستی دێرینمان خوا لێخۆش بوو (مەجید خان) دا.

+ + +

لە یـادی دۆســتی دێـــرینمان (مـــەجید خان) دا

نووسینی: مامجەلال

شەوی نـەورۆزی ١٩٦٢ چالاکییەکی بەربڵاوی شەڕی پێشمەرگانە بوو لە کوردستانی عێراقدا ، پێموایە ئەوە یەکەمین چالاکی وا بەربڵاویش بوو، لەو شەوە بە پێی نەخشەیەکی دیاریکراو ئەبوایە.

١/ شەهید عەریف مەجید شوانی مەخفەرەکەی خۆی بگرێ لە مالومەو پاشان بە خۆیی و پۆلیسە پێشمەرگەکانیەوە خۆیان بگەیەننە مەخفەری گاپیلۆن بە ناوی ئەوەی کە هەڵاتوون لە یاخیەکان و کە چوونە ژوورەوە ئەو مەخفەرەش بگرن، بەڕاستی بە قارەمانانەو ژیری و نەشڵەژانیشەوە هەروایکرد.

٢/ بە خۆیی و پێشمەرگەکانیەوە، ئەو پۆلیسانەی دەبنە پێشمەرگە و چەکی تفاقی زیادەوە خۆیان بگەیەننە لای شێخ مەحمودی کارێزە و بەڕێبەری ئەویش بچن لە ئەزمرە بچکۆلە دامەزرێن و بەڕاستیش هەروایانکرد.

٣/ کوێخا کەریمی ماوەتیش بەهێزێکی پێشمەرگەوە دەوری مەخفەری گرگاشێ بگرن و بیگرن ، هەرواشیان بە چاکی و ئازایانە کرد.

٤/ کاک ئەولای ئەحمەدی ڕەسو ئاغاش، کاک عەبدوڵڵای دەخۆن، لەگەڵ هێزێکی پێشمەرگەی هەولێری کە برێکی باشیان عەریف و پۆلیسە دلێرەکانی هەولێر بوون دەوری مەخفەری باسنێ بگرێت و بیگرن، ئەوانیش ئازایانە و دلێرانە ئەرکەکانیان ئەنجامدا.

٥/ مامجەلالیش بە هێزێکەوە دەوری مەخفەری چوارتا و شارۆچکەی چوارتا بگرێت و بۆ پەکخستنیان لە جـوولان و یارمەتیدانی مەخفەرە ئابڵوقەدراوو پەلاماردراوەکانی قەزای چوارتا و هێزێکی باشیش دابنرێ لە چەمی تەگەران بۆ بەگژاچوونی ئەو هێزەی میری ئەینێرێت بۆ کردنەوەی ئابڵوقەکە و ڕزگار کردنی چوارتا.

واش پێشبینی کرابوو، هەرواش دەرچوو، کە شەڕی سەرەکی لە چەمی تەگەران دەبێ، بۆیە هێزێکی باشی خۆشناو، باڵەکایەتی، بە سەرۆکایەتی شەهیدی نەمر حەمید کاوانی بۆ ئەو شوێنە دانرابوو، کە میریش هێزێکی دوو سەد کەسی پۆلیسی نارد کەوتنە کەمینەکەوەو چەندین بریندارو چەندین کوژراویان داو (١٣) ئۆتۆمبێلیان لێگیرا.

کە ئاگری شەوی نەورۆزیان پێکرایەوەو زۆریش تەقەمەنی و چەندین چەکیش دەستکەوت بوو، سەد مەخابن تێکۆشەری نەمر حەمید کاوانی لە شەڕیان لەگەڵ فڕۆکەدا شەهید بوو، ئەگینا پۆلیسەکان ئابڵوقە درابوون و ئەگیران، ئەو سەرکەوتنە گەورەیەی شەوی نەورۆزی ١٩٦٢ دەنگێکی گەورەی دایەوە، کارێکی زۆری کردە سەر وڕەی پێشمەرگە و خەڵکەکە و زیادبوونی ژمارەی پێشمەرگە و ژمارەی چەک و تەقەمەنیش.

ڕزگارکردنی پێنجوێن

ئەوەو بە کەڵک وەرگرتن لە کەش و هەوای سەرکەوتووی پێشمەرگانەو مەعنەویاتی بەرزی خەڵک، وڕەی پۆڵاینی پێشمەرگە، ڕوومان کردە ناوچەی پێنجوێن بۆ ڕزگارکردنی، لەوێ ئەبوایە هێزی عەشایەرو پیاو ماقوڵان ڕاکێشین بە لای خۆماندا، کلیلی سەرکەوتنیش لە گیرفانی خوالێخۆشبوو (حەمە ڕەشید خان) دا بوو کە لە جەمهوریەتی کوردستانی (مەهابادیش) دا ڕوتبەی ژەنڕاڵی پێبەخشرا بوو شان بە شانی شەهید سەیفی قازی و خوالێخۆشبوو ژەنڕاڵ مەلا مستەفای بارزانی و عومەر خانی شکاک، بۆ ڕازیکردنی حەمە ڕەشید خانیش پێویستمان بە خوالێخۆشبوو مەجید خانی کوڕی هەبوو، من پێشتر خوالێخۆشبوو مەجید خانم ناسیبوو، کە لێپرسراوی پارتی بووم لە سلێمانی سالّی (١٩٦٠-١٩٦١) چەند جارێک خوالێخۆشبوو مەجید خانم دیبوو، مەجید خان پیاوێکی ژیرو مەعقول و قسەزان و ڕووخۆش بوو هەستی کوردایەتی لە دڵ و دەرونیا ئەیجوڵاند، من توانیبوم زوو ببمە دۆست لە گەڵیا و نێوانمان زۆر خۆش بوو بۆیە پەنام بردە بەر بۆ ڕازیکردنی خان و پیاو ماقوڵانی تری ناوچەکەش، ئەویش لە وەڵامی ڕاسپاردەی مندا پلانێکی

بۆ پێشنیار کرد بووم لە گەشتەکەماندا بۆ ناوچەی پێنجوێن بۆ سەردانی پیاو ماقوڵان و خان، ئەرکی ڕازیکردنی خانیشی خستبووە ئەستوی خۆی.

بۆیە ئێمەش بە دڵنیاییەوە بەڕێکەوتین بەرەو ناوچەی پێنجوێن، شەهیدی نەمر مەلا ڕەسوڵ و چەندین کادری پێشمەرگانەیترم لەگەڵ بوون، ئەوسا بە پێ ئەڕۆیشتین، نە ڕێگەی ئۆتۆمبێل هەبوو نە ئۆتۆمبێلمان هەبوو، وەزعی ماڵیشمان زۆر خراپ بوو، جلمان شڕ بوو، زۆریش پێڵاو دڕاوو پێڵاو خراپ بوون، من خۆم پێڵاوەکەم دڕابوو، ژێرەکەی داپچڕا بوو، بە پەت بەستبوومەوە، لەوەش ئەو کەڵکەم وەرگرت کە پێشمەرگەی پێ هێوربکەمەوە، هەر کاتێک پێشمەرگەیەکی پێڵاو شڕ ئەهات و پارەمان نەبوو پێڵاوی بۆ بکڕین بەوە دڵم ئەدایەوە کە ئەموت وەرە پێڵاوەکانمان بگۆڕینەوە، ئەویش کە پێڵاوە شڕەکەی ئەدیت ڕازی ئەبوو، بەڵام هەروا بێ جل و پێڵاو نەماینەوە کە نزیک بووینەوە لە دێیەکەی خوالێخۆشبوو حەمە ڕەشید خان، خوالێخۆشبوو مەجید خان بە پیرمانەوە هاتبوو، زۆر بە گەرمی پێشوازی لێکردین و ڕێنوێنی کردین هەتا ناو دێیەکەو لەوێش بۆ دیوەخانی ڕەشید خانی خوالێ بووردوو، ڕۆژەکە باران بوو، هەموومان تەڕ ببووین و هەندێکمان، منیش یەکێک لەوان بووم سەبارەت بە شڕی پێڵاومان هەموو پێیەکانمان قوڕاوی ببوون، بۆیە کە خان لە دیوەخان هاتەدەرو پێشوازی گەرمی لێکردین و پاشان دەستی منی گرت بەرانبەر ژووری دیوەخانەکەی کە مافوری فەڕشی نایابی ئێرانی تێدا داخرابوو من ڕووم نەهات بەو تەڕی و پێ قوڕاوییەوە بچمە ژوورەوە بۆیە داوای لێبووردنم لە خان کرد کە ڕێگەمان بدات بچینە مزگەوت قاچمان بشۆین و خۆمان وشک بکەینەوە ئینجا بێینەوە، بەڵام خوالێخۆشبوو حەمە ڕەشید ڕازی نەبوو، ئەمری کرد مەسینە ئامادە کران و قاچمان لە بەر شوشت و ئێمەی ناچار کرد بچینە ژووری دیوەخانە گەرم و گوڕو ڕازاوەکەیەوە، لەوێش هەم خۆمان وشک کردەوەو هەم خۆمان حەساندەوە مەجید خانی خوالێخۆشبووش هەر لە دەرەوەی دێیەکەیانەوە کە ئێمەی بەو وەزعە دیتبوو، سواریکی ناردبوو بۆ پێنجوێن لەوێ پتر لە (١٥٠) جوت پێڵاوی ڕاسپاردبوو بۆمان کڕابوو، شەو پێمان گەیشت

و بە سەرماندا دابەش کران، خانیش منی خەڵاتکرد بە شاڵێکی باشی کوردی و بە دەستکێشێک و قەمسەڵەیەک، لە دیوەخانەکەشیا خزمەتێکی باشیان کردین و خواردنێکی شاهانەیان بۆ هێناین، چەندین جۆری پڵاو، گۆشت، شلەی کوردی و ئێرانی بۆمان سازکرابوو منیش کوڕەکانم هانداو لە وەڵامی داوای خان دا کە وەک ماڵی خۆمان ڕەفتار بکەین و شەرم نەکەین لە خواردندا بە پێشمەرگەکانم ووت کە چێ گیڤارا ئەڵێ پێشمەرگە خواردنی باشی لێهەڵکەوت دەبێ زۆر بخوات نەک هەر تێر بخوا چوونکە ڕۆژی واشی دێتە ڕێ کە خواردنی دەست نەکەوێت بۆیە هانمدان خۆم ئاسایی تێر بخۆن و زۆر بخۆن.

خان زۆر ڕێزی لێگرتین و پێیڕاگەیاندین کە ئەنوەر بەگی کوڕی بەدەیان چەکدارەوە ئامادە کردووە بۆ هاوکاری کردنمان و ڕاشی سپاردووە هەرچی سەرۆک و پیاو ماقوڵێکی هەیە و خۆی بە کورد بزانێ ئەبێ هاوکارمان بێ، دوای نانخواردن خان بە جێیهێشتین تاکو بحەسێینەوە، بەڵام خوالێخۆشبوو مەجید خانی دۆستم مایەوەو موژدەی پێدام کە هەموو ئەرکەکانی خۆی بەدیهێناوەو چەند سەد چەکدارێکی عەشایەری ئامادەکردووە بۆ بەشداربوون لە گەڵمان بۆ ڕزگار کردنی پێنجوێن، بەیانیش تا خۆمان سازدا نانێکی نایابی بەیانیانمان بۆ سازدرابوو، مەجید خانی دۆستم هاتبوو بۆ هاندانمان بۆ زۆر خواردن لەگەڵ خۆشیدا کوڕێکی مێرمنداڵی ژیکەڵەی خۆی هێنابوو کە زۆر بە ڕووخۆشی و بە پەرۆشەوە ئەیویست پێشمەرگە ببینێت و من بدوێنێ، منیش زۆر خۆشم ئەویست و ئاواتم بۆ خواست کە لە دوا ڕۆژدا ئەویش ببێتە پێشمەرگەیەکی قارەمان، ئەو کۆرپەیەی مەجید خان ناوی بەختیار بوو زیرەک و ووریا ئەهاتە بەرچاوم، ڕووخۆش و گەش بوو، کەچی زۆر بەداخەوە ئەو ڕۆڵەیەی مەجید خانی دۆستی دێرینم لە ساڵی (١٩٧٧) دا بە دەستی پێشمەرگەیەک سەبارەت بە چاک لە یەکتر نەگەیشتن کوژرا، کە بەڕاستی سەرکردایەتی (ی ن ک)، نە ئاگای لێبوو نە پێشی باشبو، بە پێچەوانەوە زۆریشمان پێناخۆشبوو، تەنانەت پاشان نامەم بۆ خوالێخۆشبوو مەجید خان نووسی و داوای لێبووردن و لێخۆش بوونم لێکردوو پێم ڕاگەیاندن کە (ی ن ک) بەختیاری جوانە

مەرگی کوڕی بە ڕۆڵەی خۆی و شەهیدی خۆی دائەنێ، ئەویش زۆر پیاوانە وەڵامی دایەوەو داخەکە هەر ئەوە بوو کە بەو شێوەیە کوژراوە، ڕۆژگاری ناهەموار مەجید خانی بەر پاڵەپەستۆی لافاوەکانی خۆی دابوو لە دیوی کوردستانی ئێراندا خۆی دیتبوەوە، لەوێش بۆردوومانی دڕندانەی تۆپخانەو فڕۆکەی عێراق بوونە هۆی شەهید بوونی چەند کوڕێکی تری تا وای لێهات بە ناوی باوکی شەش شەهید لە ئێران دا ناوبانگی دەرکرد.

هەزار ڕەحمەت لە گیانی کوردانەی مەجید خانی خوالێخۆشبوو، سەروەری بۆ هەموو شەهیدانی کوردەواری و کورد‌ایەتی.

+ + +

هـــــــــــەڵایسانی شـــــــۆڕشی نـــــــوێ

دوای شکست و هەرەسی ساڵی ١٩٧٥ کە شۆڕشێکی ١٤ ساڵە هەرەسی هێنا و چەکەکان بێدەنگکران و تەسلیم بە ڕژێمی داگیرکەرکرانەوە، زۆری نەخایاند شۆڕشی نوێ هەڵایسا و تەمی هەرەس و نائومێدی ڕەواندەوە.

١ی حوزەیرانی ١٩٧٦ سەرەتاو دەستپێکی شۆڕشێکی نوێ بوو کە بەیاننامەکەی لە ١ی حوزەیرانی ١٩٧٥ دا نوسراو لە قەندیلدا وەکو مەشخەڵ داگیرسا.

شۆڕشی نوێ شارو شاخ و ماڵ بە ماڵی کوردستانی دڵخۆش کردوو ئومێدی بە خەڵکی کوردستان بەخشی و گیانی کردەوە بە بەری جەستەی مردوو تەرمی بێ گیانی کوردا لە باشورو تێکڕای پارچەکانی کوردستان.

خەڵکی کوردستان، پۆل پۆل ڕوویانکردە ڕیزەکانی ڕێکخستن و پێشمەرگە، سەنگەرەکانیان ئاوەدان کردەوەو هەرەسیان بە هەرەس هێنا، یەکێک لەو ناوچانەی کوردستان کە ڕۆڵی بەرچاوی بینی لە هەستانەوەو هەڵگیرسانی شۆڕشدا شارباژێڕ بوو، لە ناو شارباژێڕیش ناحیەی سیوەیل- باسنێ و دێیەکانی دەوروبـەری پێشەنگ و سەرمەشق بون.

(ڕێـــــــکخستنەکـــان)

ناوچەی سیوەیل و دێهاتەکانی لە چاوەڕێی هەڵهاتنی خۆری ئازادی و سەرفرازی دا بوون، کە لە لولەی چەکەکانی پێشمەرگەوە هەڵدەهات.

لەگەڵ دەرکەوتنی پێشمەرگەکانی شۆڕشی نوێ خەڵکی دێهاتەکانی سیوەیل کە ٣٧ دێ بوون، پێشوازی گەرمیان لێکردن و لە ئامێزیان گرتن.

تالیب ڕۆستەم، جەمالی عەلی باپیر، شێرکۆ مرانەیی، مستەفا چاوڕەش، عەلی عەسکەری، هێمن سەراوی لەو فەرماندەو سەرکردەو پێشمەرگانە بوون، خەڵکی سیوەیل پێیان ئاشنا بوون و بۆنی شۆڕش و کوردایەتیان پێوەکردن.

شاسوار جەلال (ئارام)ی سەرکردە کە لە شارباژێڕ بە مامۆستا بەکر ناسرا بوو یەکێکی تر لەو سەرکردانە بوو خەڵکی ناوچەی سیوەیل پێی ئاشنا بوون.

لەگەڵ دەرکەوتنی هێزی پێشمەرگەی کوردستان و جموجۆڵی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە، لە زۆربەی دێهاتەکانی سیوەیل ڕێکخستن چەکەرەی کردوو گەشەی کردوو فراوان بوو.

لە دێی نۆڕک هاوڕێ عومەرو، هاوڕێ سۆران ، عومەر حاجی ئەحمەد، قادر حسەین، جەمال ئەبو شوارب، لە سووڕەبان حەمە سووڕەبانی و نامیق مەحموود، بەکر ڕەحمان لە بۆسکان، عەبدوڵڵای کوێخا غەفور لە نەڵەسوو، جەمال حەسەن لە زاخێ لە ڕیزەکانی ڕێکخستندا بوون، لەگەڵ فراوانبوونی ڕێکخستنەکانیش چەندین کەسیتر پەیوەندیان پێوە کردن.

نامیق مەحموود یەکێک لە ڕێکخستنەکان لە لایەن ڕژێمەوە دەستگیر کراو لە ساڵی ١٩٧٨ لە موسڵ لە سێدارەدرا.

بەکری مەلا عەزیز و پۆلێک لە تێکۆشەرانی دێی بیوڕێ پابەندی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە بوون، لە بیۆڕێ شانەیەکی پتەو پێکهات کە دوانیان ژن بون:

بەکر مەلا عەزیز سەرۆکی شانە

عەبدول حەمە زۆراب

قادر حەسەن تەها

عەبدوڵڵا محەمەد عەبدوڵڵا
مەحمود محەمەد
جەلال عەبدوڵڵا
حەبیبە عەزیز
حەپسە مام ڕەسوڵ

لە دێی ڕەشەکانی، خالید فەقێ عەزیز، سەلمان و چەند کەسێکیتر لە ڕیزی ڕێکخستنەکاندا بوون، لە دێهاتەکانیتریش ڕێکخستنەکان لە گەشەدابوون و جێگەی متمانەی خەڵکی کوردستان بوون.

دێهاتیەکان هاوکاری بەردەوامی شۆڕش بوون، ڕێکخستنەکانیش داینەمۆی هەڵسوڕان و گەشانەوەی شۆڕش بوون، پێشمەرگەش پاڕێزەری هەموان و قەڵغانی نیشتمان بوون.

مانگی ٩ی ساڵی ١٩٧٨ دێهاتەکانی سنووری ناحیەی سیوەیل، باسنێ، جگە لە ناوەندی ناحیەکە (باسنێ) ڕاگوێزرانە ئۆردۆگاکانی قەڵاچوالان، کەنارو

لە ئۆردوگاکان ڕێکخستنەکان گەشەی زیاتریان کرد، پۆل پۆل ڕووبان کردە شاخ و بەشێکی دیارو بەرچاویان یان شەهید بوون یان بریندار بوون، یان کەمئەندام بوون، لە سەرەتاوە دەستیانپێکردوو شۆڕشیان بە سەرکەوتن گەیاند.

مەفرەزە سەرەتاییەکانی
شارباژێڕ + هەڕێمی سێ

هـەڵایسانی شـــۆڕش 1975-1976
شـارباژێڕ لە چـەخماخەی (شـــۆڕش) دا

تەمی هەرەس چیاو لوتکەو کەژی کوردستانی بە گشتی وشارباژێری بە تایبەتی داپۆشیبوو، شۆڕشێکی ١٥٠ هەزار چەکداری لولەی چەکەکانی سەرەو ژێر کردوو ئاشبەتاڵی ڕاگەیاند، ووڵات مات و خامۆش، سەرتاپای غەمبارو غەمگین لە ژێر باری خەمی هەرەسدا چەمیبوو، بەشێکی دیارو بەرچاو لە تێکۆشەران نەفیکرابون بۆ خوارو ناوەڕاستی عێراق، شاخ و لوتکە و دۆڵ و دەشت و هەردی نیشتمان ڕەبیەو مۆڵگەی دوژمن بوو، کانی و زنە، چەم و ڕووبارو جۆباری کوردستان نوزەی لێبڕابوو، وڵات کارەساتبارو تازیە بارووخەفەتبار لە چاوەڕێی هەڵهاتنی خۆری دەمکەلی ئازادی و هەستانەوەو بوژانەوەدابوو کە هەڵۆکان دایانەوە لە شەقەی باڵ و قەندیلیان کردە هێلانە، باوەشی پڕ لە سۆزیان بۆ کورد کردەوە بە جۆللانە.

شارباژێڕ یەکێک لەو ناوچە سەخت و گرنگ و فراوانەی شۆڕش کە دوژمن نەیدەتوانی بە ئاسانی تەی بکات و کێومااڵ و گەڕان بە تێکڕای ناوچەکان و دێهاتەکانیدا ئەنجام بدات، دەیان شاخ و کەڵوەزو کێوو بەندەن و شیوو دۆڵ و قەدپاڵ و لاپاڵی عاسی و ئەستەمی تیادا هەڵکەوتووە کە جێگەو پێگەیەکی گرنگی پارتیزانی و خۆحەشاردان و خۆ تەریک گرتن بوو مەفرەزە سەرەتاییەکانی شۆڕش لە شارباژێڕ هەرزوو پەلوو پۆیان هاویشت و کورەی خەبات و شۆڕش و نەبەزینیان جۆشدایەوە، سەرەتا تاک و تەرا لێرەو لەوێ چەند پێشمەرگەیەک هەندێکیان چەک لە شان و هەندێک بێچەک، خۆیان نیشاندەداو بانگەوازی شۆڕشی نوێیان بە خەڵکی شارباژێڕ دەگەیاندوو پەیامی شۆڕشیان بۆ جوتیارو دێنشیەنەکان ڕوون دەکردەوەو ڕێبازی تازەی شۆڕشیان بۆ شیدەکردنەوە، شەوان دەچوونە ناو دێ و بەیانیان زوو هەردەو هەڵەتی پشتی ئاواییان دەگرتە بەر تا لە چاوی دوژمن دوور بن.

شارباژێڕی سەخت بە چوارتاو ماوەت و سیوەیل و بە دێیەکانی دەوروبەریانەوە بە نودێی ئالان و تا چەمی کەلۆێ و شیوە کەڵ و دێیەکانی دۆڵی سەراوو میراواو

کوڕەداوێ و بە زنجیرە شاخ و لوتکەی سەرکەش و دۆڵی کپ و هەورازو نشێوییەوە، بە دەشت و دەرو کانی و ئاویەوە، تا سنوورەکانی شارباژێڕی تەخت و هاوتەریب لەگەڵ شاری بانەو سەردەشتی ڕۆژهەڵات، تا دەگاتە دێیەکانی بێژوێ تا شان لە شانی برزووت و بایلۆسەو بەربەردوو لێوارەکانی کارێزەو بالخ دەدات، جێگە چالاکی و مەیدانی پێشمەرگە چەلەنگەکانی شۆڕشی نوێ بوو لە بەری شارباژێڕی سەخت.

مـــــەفرەزەکانی شـــــــارباژێڕ

هەواڵی هەڵگیرساندنی شۆڕش هەر زوو گەیشتە مـاڵ بە ماڵی دێنشین و شارنشینەکانی کوردستان و گوێچکەی تاک بە تاکی خەڵکی کوردستانی سمی، خەڵکی خۆشحاڵ و هاوکار بوون بۆ پێشمەرگە تێکۆشەرەکانی شۆڕشی نوێ، لێرەو لەوێ تاک و تەرا پێشمەرگەیەک و دوان و سیان دەردەکەوتن و لە ناکاو لە چاوان وون دەبوون، لە شاخ و کێوو ناونزارو دانە بەردوو کوێستانەکانی شارباژێڕ جارجار دەخزانە چاوی گوندنشین و شوانەکانی دێیەکانی شارباژێڕەوە، دەبینران و وون دەبوون، دەردەکەوتن و خێرا تێدەپەڕین، هەندێک جار بۆ نان خواردنێکی خێرا یان وەرگرتنی نان و پێداویستی دەهاتنە ناودێ و لە چاوتروکانێکدا پەرت دەبوون، هێواش هێواش پێشمەرگە زیندوو بووەوە پەرەیان سەند لە تاک و تەراوە بوون بە مەفرەزەو لە یەکەوە بوونە دوان و سیان.

١٩٧٥/٥/١ جارنامەی شۆڕشی نوێ درا، ١٩٧٦/٦/١ شۆڕشی چەکداری ڕاگەیەندراو پێشمەرگە چوونەوە شاخ و شۆڕشی چەکداری دەستیپێکرد، هەواڵ هەر زوو وەک ڕەشەبا بە کوردستاندا بڵاوبووەوە، دۆستان خۆشحاڵ و ڕژێم و نۆکەرانی ڕژێم لەبۆسەدابوون ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی مارکسینی لینینی کوردستان پەلوو پۆیان هاوێشتبوو، ڕەگی قوڵیان داکوتابوو، جمووجۆڵی بەرچاویان هەبوو، خەڵکیان بۆ ڕیزەکانی شۆڕش ڕێکدەخست، لە ماوەت کەرتی ڕێکخستنی شەهید ئاشتی کە سەید ئەحمەد حەمەلاو لێپرسراوی بوو کاری بەرچاویان کردبوو هەنگاو هەنگاو بەرەو فراوان بوون دەچوون و دەڕۆیشت، لە چوارتاش بە هەمان شێوە حەمەمین

و فاروق و خاڵە بەکری حەسەن قادر و هاوڕێ سۆران و تالیب، لە سەراویش عەبدوڵڵای حاجی ڕەشید شانەی پتەوی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی دروستکردبوو، لە شاناخسێ و نۆدێی ئالان، مەجیدی حاجی عەلی و چەند کەسێکی دیکە سەرەتا و هەوێنی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەو داینەمۆی هەڵگیرساندنی شۆڕش و پایەی پتەوی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە بوون.

شێرکۆ جدی یەکەم پێشمەرگەی مەفرەزە سەرەتاییەکانی شۆڕش بوو لە شارباژێڕ، شێرکۆ جدی پێش هەڵگیرساندنی شۆڕش لە ڕژێم یاخی بوو، چوونکە لە ڕیزی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەداو لە سەرەتای ساڵی(١٩٧٠) دا کاری دەکرد، ئەو دەمەی خوێندکار بوو لە لایەن ڕژێمەوە بڕیاری دەستگیرکردنی بۆ دەرچوو بوو، ئەویش خۆی دەربازکردبوو هاتبووە گوندەکەی بۆ مڕانە، هێمن سەراوی هاوشانی شێرکۆ جدی یەکێکی دیکە لە پێشمەرگە سەرەتاییەکانی شۆڕش بوو لە ساڵی ١٩٧٦، عەلی چوارتایش یەکێک لە پێشمەرگە سەرەتاییەکانی شۆڕش بوو.

ئاسۆی شێخ عارفی کوڕەداوێ قوفڵی زیندانی کەرکوکی پساندوو خۆی گەیاندە ڕیزەکانی پێشمەرگەو لە ساڵی (١٩٧٨) دا بووە پێشمەرگە، شێخ بەکری ماوەت یەکێک لە کادێرو پێشمەرگە سەرەتاییەکانی شۆڕش بوو، ئەحمەد فتح الله و محەمەدی حاجی عەلی سەراو کەمالی حەمە قوتەی گوڵێ و عوسمانی عەریف مەجید، محەمەدی شێخ مەحمودی سەراو، برایمی فاتە دێرەێی و عەبدوڵڵای حاجی ڕەشیدو کەمال شێخە و ئیسماعیل ماوەتی و مام عەلی ماوەتی لەو پێشمەرگانە بوون کە لە ڕیزەکانی شۆڕشی نوێدا بوونە پێشمەرگە لە شارباژێڕ.

هەر لە ڕیزی پێشمەرگە سەرەتاییەکانی شارباژێڕ لە ١٩٧٦ تا کۆتایی ساڵی ١٩٧٩ چەندین پێشمەرگەی دیکە چەکی بەرگریان کردە شان، سامارْ شێخە، بەکرەسوور، بەکرە درێژی گرگاشێ، عوسمانی عەریف مەجید، بەکرە سوری ئاوەکورتێ، کەمالی مەلا عەبدوڵڵا، حەمە کراس سوور، حەمە حەربی، عەزیزی مامە قالە لەو پێشمەرگانە بوون کە لە سنووری نۆدێی ئالان بوونە پێشمەرگە.

هەنگاو هەنگاو هێزی پێشمەرگە لە گەشەکردن و فراوان بوونداببوو تاوای لێهات

لە خۆپیشاندان و جەولەکردن و بانگەشەی هەڵگیرساندنی شۆرش، ڕوونکردنەوەی ڕێبازی شۆڕش، لێدان و گورز لێدانی سەربازگەو ڕەبییەکانی دوژمن دەستیپێکرد، هەر لە ساڵی ١٩٧٦ سوپاسالاری کوردستان عەلی عەسکەری هاتە ناوچەکەو هێندەیتر جۆش و خرۆشی دایە شۆڕش.

هـــــاتنی عـــــەلی عـــــەسکەری

دوای هەڵگیرساندنی شۆڕش لە ساڵی (١٩٧٦) دا عەلی عەسکەری سوپاسالاری کوردستان هاتە شارباژێڕ و کۆبوونەوەی جەماوەری بە خەڵکی شارباژێڕ کرد، هەڵوێست و بەرنامەو هەنگاوەکانی شۆڕشی بۆ خەڵکی ناوچەکان شیکردەوەو پەیامی شۆڕشی نوێی پێگەیاندن، مژدەی ژیانەوەو سەرهەڵدانەوەی شۆڕش و پێشمەرگەی بە گوێی خەڵکدا دا هەر لە دێیەکانی سەراوو میراواو کوڕەداوێ، تا نۆدێی ئالان و سنووری چوارتا و دێیەکانی ناوچەی شینکایەتی عەلی عەسکەری جەولەو گەڕانی بەردەوامی تیادا ئەنجامداو جەماوەری جۆشدایەوە.

عەلی عەسکەری ماوەی چەند مانگێک لە دێی زەرونی ناوچەی شینکایەتی بارەگایەکی بچووکی دانابوو، بەڵام بەردەوام لە گەڕان دابوو بۆ ڕێکخستنی جەماوەری ئەو ناوچانە و پەیداکردنی دۆست و پشتیوانی بۆ شۆڕشی نوێ، ڕۆژ بە ڕۆژ پێشمەرگە گەشەی زیاتری دەکردوو پەرەیدەسەند، خەڵکێکی زۆر لەو ماوەیەدا بوونە پێشمەرگە و چەکیان کردە شان، بە پۆل خەڵکی دەهاتنە ڕیزەکانی شۆڕشەوە، هەر بۆیە لە سەرەتای ساڵی (١٩٧٧) دا ڕژێمی بەعس بە نیازی سەربڕینی کۆرپەی شۆڕش هێرش و کێومالّی سەرتاسەری لە کوردستاندا ڕاگەیاند کە شارباژێڕیش یەکێک بوو لەو ناوچانە، پێشمەرگە خۆی لە بەرەنگاربوونەوەو ڕووبەڕووبونەوە لادا تا زیانی بەرنەکەوێت، هێرشی سەرتاسەری و کێومالّی ناوچەکان هیچ ئەنجامێکی بۆ ڕژێم نەدابەدەستەوەو نەیتوانی شۆڕشی نوێ لە ناوببات بگرە گەشەی زیاتری کرد، تەنها کاریگەرییەک کە هەیبووبێ بەشێک لەو لێشاوەی ڕوویاندەکردە هێزی پێشمەرگە چەکیان دانا، بەڵام کاکڵی هێزی پێشمەرگە و ڕێکخستنە پتەوەکەی بەهێزترو پتەوتر بوو، گەشەی زیاتری کردوو

زیاتر تاوی سەند، شارباژێڕ بووە مەیدانی شۆڕەسوارانی شۆڕشی نوێ، جگە لە پێشمەرگەکانی شارباژێڕ لە ناوچەکانی دیکەشەوە پێشمەرگە ڕوویتێدەکردو دەحەوایەوە، شێخ شەمالّی باخ و جەمالی عەلی باپیرو سالار عەزیز و ئەبوو شەهاب و دەیانی دیکە لە ناوچەکە بوون و جەولەیان دەکرد.

زەوی دەشـــــــتێ
مـــەفرەزەی ســـەراو

مانگە شەوێکی خۆش بوو، لە دووڕەوە دیمەنی ڕەوەزەکانی گمۆو لوتی دەروازەو دارو درەختەکانی «گامۆڵ» دەهاتە بەرچاو، هەندێک جاریش لەنجەی درەختەکانی گامۆڵ و کەرووێشکەی گژوگیای ئەوێ سەمای دەکردوو سەرچۆپی بۆ مانگە شەو دەگرت.

زەوی دەشتێ شەوانە گوێچکەی شل دەکرد بۆ قاسپەی کەوەکانی بنارو دەنگی مەلە خۆشخوانەکان، بۆ تەقەی پێی نالّی ئەسپی قەتارچی و کاروانچییەکان هەندێک جاریش دەنگی ترازانی بەردی سەر ڕێ و خزانی ولّاخدارەکان دەگەیشتە گوێ.

زەوی دەشتێ چەند مالّێکی لێبو، هاوینە هەواڕێکی دلّگیرو بەسەفا بوو، لە ژێر تریفەی مانگە شەوێکی ١٩٧٦/٧/٣١ محەمەدی مەحمودوو ڕابیعە خانی خێزانی دانیشتبوون، سەرنجیان بەرەو ڕێگەکەی پشت مالّان کێشیکردن، پۆلێک چەکدار خزانە ناو چاویانەوە، لە دووڕەوە بریسکەی تفەنگەکانیان دەهات، محەمەد دوو تفەنگی هەبوو، تفەنگەکانی هەلّگرت و چووە حەشاری پشت مالّانەوە خۆی لە بۆسە ناو دامەزرا.

چەکدارەکان گەیشتنە هاوینەهەواری زەوی دەشتێ مالّەکەی محەمەد سەراوی، بانگیان لە مالّەکە کرد کەستان لە مالّە، ڕابیعە خانم وەلّامی دانەوە پیاومان لە مالّ نییە، کە زانی پیاو خراپ نین خولّقی کردن بۆ چاخواردنەوەیەکی درەنگ وەخت ووتی فەرموون دانیشن کەمێکی تر پیاوەکەم دێتەوە.

محەمەد سەراوی لە حەشارەکە هاتە دەرو هاتە لایان دوای بەخێر هاتنێکی گەرم پرسی ئێوە کێن، ئەوانیش خۆیان ناساند، پێشمەرگەین.

جەمالی عەلی باپیرو چەند پێشمەرگەیەک بوون، ئێوارەکەی لە بەردەسپێ بوون لە مالّی فەرەجی سەعید نانیان خواردبوو هەر ئەویش ناونیشانی مالّی محەمەد سەراوی پێدابوون تا ڕەبیەی پشتی دێرێیان نیشان بدات بۆ ئەوەی لێی بدەن و پەیامی هەڵگیرساندنەوەی شۆڕش بدەن بە گوێی داگیرکەردا، پێشتریش جەمالی عەلی باپیرو مەفرەزەیەک لە ڕەبیەی پشتی بایزاوایان دابوو.

هەر ئەو شەوە جەمالی عەلی باپیر داوای کرد گەنجەکانی سەراو ببنە پێشمەرگە و بەشداری لە هەڵایسانی شۆڕشدا بکەن.

خەڵکی سەراو لە سەر داوای جەمالی عەلی باپیر و سەرکردایەتی شۆڕش ژمارەیەکیان بوونە پێشمەرگە لە ڕیزی مەفرەزە سەرەتاییەکانی شۆڕشی نوێداو خۆیان ئامادەکرد تا جەمالی عەلی باپیر بگەڕێتەوەو بە ڕەسمی بچنە ڕیزەکانی پێشمەرگەوە.

محەمەد مەحمود سەراوی، مەحمود کەریم (هێمن سەراوی)، محەمەد حاجی عەلی سەراوی، محەمەد عەلی مستەفا (حاجی سەراوی)، برایم ڕەشید (برایمی فاتە دێرەیی) سەراوی، ڕووف حاجی سەعید سەراوی، جەمال حاجی شەریف سەراوی، عارف قادر (عارفی مامە قالە) سەراوی، عێزەت ڕەشید (عێزەت مام ڕەشید) سەراوی

ئەم پۆلە گەنجەی سەراو بە چەکی خۆیانەوە ئامادە بوون.

جەمالی عەلی باپیر جارێکیتر گەڕایەوە ناوچەکەو هاتە میراوا، سوپا سالاری کوردستان عەلی عەسکەری هاتە ناوچەکە، جەمالی عەلی باپیر بە (تۆفیق کێلەیی) دا (تۆفیقە سوور) نامەیەکی بۆ محەمەدی مەحمود و مەفرەزەکەی سەراو نارد عەلی عەسکەری و جەمالی عەلی باپیر لە مالّی حاجی محەیدینی میراوا بوون، محەمەدی مەحمودوو ڕەوفی حاجی سەعید چوونە لایان بۆ میراوا لەوێ بە عەلی عەسکەریان وت ٩ پێشمەرگە ئامادەن، بۆ ئەو سەردەمە مژدەیەکی گەورەو خۆش بوو تەنها لە دێیەک ٩ کەس ببنە پێشمەرگە.

١٩٧٦/٨/١٥ بوو، عەلی عەسکەری و هێزەکەی مالاّواییان لە خزمانی میراوا کردوو بەرەو سەراو هاتن، نیوەڕۆکەی لە مالّی محەمەدی مەحمودوو ئێوارەکەشی لە مالّی حاجی فەقێ ڕەشیدی سەراو لایاندا، لەوێشەوە گەڕانەوە میراواو کوڕاداوێ، دواتر بەرەو کونجرین و شەوەکەی گەیشتنە بێتوات، دوای بێتوات چوونە دێگەڵ و لەوێشەوە بەرەو کەنارو نۆڕەباب و باراوو زاخێ و پێنجوێن و دەشتی شلێر.

لە هەر دێیەک لەو دێیانە ژمارەیەک بوونە پێشمەرگە، ژمارەی هێزەکە هەڵکشا بەرەو هەشتا پێشمەرگە، لە پێنجوێن مەفرەزەکەی شارباژێڕ لە هێزەکە جیابوونەوەو گەڕانەوە شارباژێڕ مەفرەزەکە لە دێیەکانی شارباژێڕ دەستیان کرد بە جەولە.

لە دێی میراواش مەفرەزەیەکی پێنج کەسی پێکهات:

مارف ئەحمەد، ئەحمەد حەمە حەسەن، برایم ڕەشید عوسمان، عەبدوڵڵا ئەحمەد، حەسەن عەبدوڵڵا

لەو ماوەیەدا مەفرەزەکە ژمارەیەک جوڵەو جەولە و چالاکی سیاسی و چەکداریان ئەنجامدا، لە چالاکی دەشتێ و لێدانی مەخفەری ئاوکورتێ و لێدانی ڕەبیەی قورمتێن و لێدانی مفەوەز برایم لە ماوەت و لێدانی ڕەبیەی ئەزمەک مەفرەزەکە بەشدار بوون و ڕۆڵی دیاریان بینی.

تـــــەسلیم بوونی ســـێ ســـەرباز

سێ سەربازی عەرەب لە سەربازگەی باسنێ لە ١٩٧٦/١٠/٢٦ بەچەکەوە هاتنە ڕیزی شۆڕشەوە بەمناوانە

١- قاسم خەڵەف

٢- عطیه مولود

٣- جەلیل جەودە

دواتر عطیه و جەلیل لە ڕیزەکانی شۆڕشدا شەهید بوون

چـــــــالاکی دەشـــــــتێ 1976
1976/11/29

جەمالی عەلی باپیر فەرماندەی مەفرەزە و هێزی ناوچەکە بوو، بەردەوام لە جەولەو گەڕان دابوون بە ژێر مۆڵگەو ڕەبیەکانی دوژمندا لە جوڵەی بەردەوامدا بوون.

مەفرەزەکە بە جەولە چوونە دێی (دەشتێ) بۆ نان خواردن لە ماڵی ڕەحمانی حەمەی ڕەسوڵ دامـەزران، سفرەی نان خـواردن ڕاخـرا برنج و شلەو گۆشتی قەلی کوردی خرایە بەردەم پێشمەرگە، هێشتا دەستیان بۆ یەکەم پاروو نەبردبوو، ووتیان هەڵسن جەیش هات، پێشمەرگە بەرەو شاناخسێ ڕۆیشتن سەربازەکانیش ڕوویانکردبووە شاناخسێ لە ناو (شاناخسێ)دا لوتیان بە لوتی یەکدا تەقی و شەڕوپێکادان دەستیپێکرد، لە پێکادانی نێوان پێشمەرگەو سوپادا سێ سەربازی دوژمن کوژران و ژمارەیەکیش بریندار بوون، پێشمەرگەش سەرکەوتوانەو بێ زیان بوون.

قـــــــەل و تـــــــەقە

وەکو ئاماژەم پێدا پێشمەرگەکان لە دێی دەشتێ لە ماڵی ڕەحمانی حەمەی ڕەسوڵ دامەزرابوون، برنج و گۆشتی قەلی کوردیان بۆ دانابوون کاتێک ووتیان جەیش هات، پێشمەرگە لە سەر خواردنەکە هەستان.

ڕانێک قەلی چەور لە سەر برنجی کوردی دانرابوو، محەمەد سەراوی ووتی، هەڵناسم تا نانەکە نەخۆم، بە خێرایی چەند پاروویەکی خواردوو هەندێک برنج و ڕانێک قەلی خستە چەند نانێکەوەو لە پەڕوێەکی پێچاو ڕۆیشت.

دوای پێکادانی شاناخسێ مەفرەزەکە بەرەو گوێزلێ بەڕێکەوتن، نزیک گوێزلێ جەمالی عەلی باپیر ووتی برسیمە، حەمە سەراوی ووتی دەڵێی چی هەندێک برنج و ڕانی قەلت بدەمێ، برنج و ڕانە قەلەکەی لە ناو نانەکە دەرهێناو خستیە بەردەمی جەمالی عەلی باپیر، کاک جەمال نانەکەی خواردو دوای پشویەکی کورت بەرەو شاناخسێ بەڕێکەوتن.

چـــــالاکی ئـــــەزمەك پـــــایزی 1976

پایزی ساڵی ١٩٧٦ مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی جەمالی عەلی باپیر و هێمن سەراوی و محەمەدی حاجی عەلی و کەمال شێخە و محەمەد مەحمود سەراوی و چەند پێشمەرگەیەک، لە ڕەبییەی ئەزمەکیاندا چەند ئیڤایەکیان تێکشکاند و زیانیان بە ڕەبییەکە گەیاند، لەو چالاکیەدا جەمالی عەلی باپیر بریندار بوو.

بـــــڕنەوەکەی مـــامە قـــالە و هـــێمن ســـەراوی

مەفرەزەکە بەردەوام بوون لە گەڕان بە دێیەکانی سنووری ماوەت و چوارتا و سیوەیلدا، دێ بە دێ دەگەڕان و خەڵکیان بۆ ڕیزەکانی شۆڕش هاندەدا.

لە ناو مەفرەزەکەدا مەحمود کەریم (هێمن سەراوی) پێشمەرگەیەکی ڕەشتاڵەی بچکۆلە بوو لە خۆشەویستیدا هەندێک جار هاوڕێکانی بانگیان دەکرد (خولە ڕەش) تا نازناوی (هێمن سەراوی) پێبەخشرا.

هێمن چەکی پێنەبوو، تاقە پێشمەرگەی مەفرەزەکە بوو چەکی پێنەبێ، ئەو سەردەمەش چەک کەم بوو بە ئاسانی دەست نەدەکەوت، مەفرەزەکەی سەراو چەکی خۆیان پێبوو تەنها هێمن نەبێ.

سەرەتای بەهاری ساڵی ١٩٧٧ بوو، مەفرەزەکە چوونە بێوریێ، مامە قالەی بێوریێ بە محەمەد سەراوی ووت کەی دەڕۆن و لە کوێوە دەڕۆن، ئەو سەردەمە قەدەغە بوو پێشمەرگە ڕێگەی هاموشۆی خۆی بە خەڵک بڵێت، بۆیە محەمەد سەراوی ووتی مامە قالە بۆچی دەپرسی ناتوانم پێت بڵێم مامە قالە ووتی کە ڕۆیشتن لای ئاشەکە تفەنگێکم بۆداناون بڕنەوێک و دوو قەد فیشەکە بیدەن بەو پێشمەرگەیەتان کە چەکی پێنیە مەبەستی هێمن سەراوی بوو، لە ڕۆیشتندا بڕنەوەکەیان لە ئاشەکە هەڵگرت و دایانە هێمن سەراوی ئەویش بووە خاوەنی چەکی شانی خۆی.

هێمن سەراوی فەرماندەو تێکۆشەر، بووە ئەو فەرماندەیەی کە مێژووی (ی ن ک) و گەلی کورد و شارباژێڕ تا هەتایە شانازی پێوە دەکات و لە پێڵوی چاوەکانیدا هەڵیدەگرێ.

لـــــێدانی ڕەبـــییەی قـــــورمتێن

ڕەبییەی قورمتێن لە پشتی ئاوکورتێ یەکێک لە ڕەبییەکانی دوژمـن بوو، مەفرەزەکەی شارباژێڕ بە فەرماندەیی جەمالی عەلی باپیرو بەشداری هێمن سـەراوی، محەمەد مەحمود سـەراوی، محەمەدی حاجی عەلی سـەراوی، ڕووف حاجی سەعید و عزەت مام ڕەشید و برایم سەراوی و چەند پێشمەرگەیەکی تر لێیدرا.

کـــــوژرانی دوو پـــــۆلیس

دەستەیەک پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٢/٩ لەشەقامی نالی ناو شاری سلێمانی لە کەمینێکی پۆلیسیاندا و دوو پۆلیس کوژران و دەستکەوت ٢ کلاشینکۆف بوو.

مـــــروەت خـــــاتوون، یان خـــــاتوو مـــــروەت

مروەت ژنێکی سەلارو سەنگینی کوردەواری خێزانی حاجی کەریمی زەینەڵ و خوشکی حاجی عەزیزی قامیش یەکێک لە ژنە ئازاو مێ شێرەکانی کورد، دایکی هەمزەی حاجی کەریم بوو کە لە پێشمەرگە سەرەتاییەکانی شۆڕش بوو.

نەورۆزی ساڵی ١٩٧٧ بوو، پۆلێک پێشمەرگەی مەفرەزە سەرەتاییەکانی شۆڕش لە دێی ئامادین بوون، شەو داهات و پێشمەرگە ئێشکگریان دەکرد، جەمالی عەلی باپیرو محەمەد مەحمود سەراوی ئێشکگری شەو بوون.

دەنگی پێ و تارماییەک لە شوێنی ئێشکگری پێشمەرگەکان نزیک دەبووەوە، محەمەد سـەراوی یەکێک لە ئێشکگرەکانی ئەو شەوە لە بەرزاییەکانی ئامادین لە سەر دارو شەخسەکە سەیری چوار دەوری دەکرد و دەیڕوانی، دەنگی پێ هەستەکانی ڕاگرت و تارمایش دەخزایە ناوچاوەکانییەوە تارماییەکە تا دەهات نزیک دەبووەوەو دەنگی پێش زیادی دەکرد.

محەمەد دای لە میلی تفەنگ و دەنگیدا، تۆ کێیت نەیەیتە پێشەوە، ژنێک وەڵامی دایەوە ڕۆڵە منم، کە هاتە پێشەوە ووتی من دایکی هەمزەم، هەمزەتان لە گەڵە؟.

خاتوو مروەت پانتۆڵی پیاوانەی هەڵکێشا بوو، دەمانچەیەکی چواردە خۆری

بە چەند مەخزەنێکی دەمانچەوە بە سەر شەڕوالّە پیاوانەکەیدا بەستبوو، کۆلّێکی گەورەی لە سەر شان بوو، کۆلّێ نان و ناوساجی بۆ پێشمەرگەی هێنابوو.

جەمالی عەلی باپیر لە ملەیەکیتر بوو، نزیک محەمەد بوو گوێی لە خڕەی میل و دەنگدانی محەمەد بوو، ووتی محەمەد ئەوە چیە؟ محەمەد ووتی کاک جەمال دایکی هەمزەی حاجی کەریمە.

جەمالی عەلی باپیر لە خاتوو مروەت نزیک بووەوەو دوای بەخێر هاتن ووتی بەم شەوە بۆچی هاتوویتە ئێرە، مروەت ووتی هاتووم هەوالّتان بدەمێ، لە ئێوارەوە بە ڕێگەی زەینەڵدا هێزێکی زۆری سەربازی بەرەو ماوەت دەڕوات، ئاگاداری خۆتان بن.

خاتوو مروەت کۆلّە نانەکەی دایە دەستی پێشمەرگە، دوای دیدارێکی کورتی هەمزەی کوڕی، بەرەو قەرەبابەو لەوێشەوە بۆ زەینەڵ گەڕایەوە.

سالار عەزیز لەگەڵ هێزەکەدا بوو، پێشمەرگەکان کۆبونەووەو بڕیاریاندا بەرەو گوڵێ و سنووری ماوەت بڕۆن.

هەر ئەو شەوە هێزەکە ئامادینی جێهێشت نیوەشەو گەیشتنە (ناورێ) پشتی دێی گابەروا، هێزەکەیان دابەشکرد بە سەر شەش مەفرەزەدا، سێ مەفرەزە بۆ سەر شاخ، سێ مەفرەزەش بۆ ئالّوگۆڕی ئەوان لە سەرلە بەیانیدا.

+ مەفرەزەی کەمالی حەمە قوتە چوونە قوتەی گوڵێ.

+ مەفرەزەی محەمەد مەحموود چوونە پشتی گوڵێ.

+ مەفرەزەی مارف میراوایی چوونە بەرزاییەکانی نزیک ڕەزەکانی ماوەت.

بەمجۆرە سێ مەفرەزە سەرکەوتنە سەر شاخ، سێ مەفرەزە لە خوارەوە مانەوە.

بۆ بەیانی کە خۆرهەڵات، هیچ جمووجوڵێکی سەربازی نەبوو، هێزەکەی ڕژێم چوبووە دۆڵێ، دواتر مەفرەزەکانی سەر شاخ دابەزین و تێکڕا بەرەو شەشۆ بەڕێکەوتن.

هـــــەنگوین و عـــــــەرەب

مانگی ٤ی ساڵی ١٩٧٧ عەلی عەسکەری لە کۆڕاداوێ بوو، لەوێوە ترازان و بەرەو ئامادین هاتن، لە لاشیوێکی نزیک ئامادین لایاندا، پێشمەرگەیان نارد لە ئامادین نانیان بۆ بێنن، مام مەحمود ئامادینی لەگەڵ پێشمەرگەکان گەڕایەوە نانی بۆ هێنابوون لەگەڵ کەمێک هەنگوین.

هەنگوینەکە کەم بوو عەلی عەسکەری دای بە عەرەبەکان بیخۆن، ئەو سێ عەرەبەی لە باسنێ ڕایانکردبوو لای عەلی عەسکەری ببوونە پێشمەرگە، سێ عەرەبەکە لە سەر هەنگوینەکە بووە شەڕیان، عەلی عەسکەری پێیوتبون، ئێمە خۆمان هەنگوینمان نەخوارد دامانە ئێوە، ئێوەش شەڕی لە سەر دەکەن.

قـــــــەیوان - بـــــــۆسە

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٥/١١ هێرشیانکردە سەر مۆڵگەیەکی دوژمن لە کەڵکی قەیوان و گوللە بارانیانکردن

*لەسەر ڕێگەی ماوەت چوراتا لە ١٩٧٧/٥/٢٥ ئۆتومبێڵکی پۆلیس کەوتنە بۆسەی پێشمەرگەوە، لەئەنجامدا یەک معاون و سێ پۆلیس بریندار کران

بـــــــۆســـە

دەستەیەک پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٦/٢٩ لە نێوان دێی سنکێ و واژەی سەر بەقەزای چوراتا بۆسەیەکیان بۆ چەند جاشێک دانا لەئەنجامدا ٣ جاش کوژران ٤ جاشیتریش بریندابوون

چـــــــەند چـــــالاکییەك

دوای سەرهەڵدانەوەی شۆڕش و فراوانبوون و ئەستوور بوونی باسکی بەهێزی پێشمەرگە، بۆ دەرسدان و گەیاندنی پەیامی هەڵگیرساندنی شۆڕشی نوێ بە ڕژێمی عێراق هەر کۆبوونەوەی جەماوەری و شیکردنەوەی هەڵوێست و ڕێبازی شۆڕش بە جەماوەر بەس نەبوو، بەڵکو لێدان و دەرسدادان و لە خەو بەخەبەرهێنانی ڕژێمی عێراقیش پێویست و گرنگ بوو.

هەر بۆیە لە مانگی ٧ی ساڵی(١٩٧٧) و بە فەرماندەیی جەمالی عەلی باپیر پەلاماری ڕەبیەی ئیۆڵێ لە پشتی (دێرێ) درا کە تیایدا دەستی بە زەبر لە دوژمن وەشێنرا و پێشمەرگەیەکیش بریندار بوو.

لـــــێدانی مـــــەرکەزی ئـــــاوەکورتێ ســـــاڵی 1977

لێدانی مەرکەزی ئاوەکورتێ دەنگدانەوەی گەورەی لە سنووری شارباژێڕ و ناوچەکانی دیکەدا هەبوو، تازە شۆڕش سەریهەڵدا بوو، دوژمن خاوەن هێزو توانای سەربازی بەرفراوان بوو کە سەرتاسەری کوردستان مەرکەزو ڕەبیە و مۆڵگە و سەربازگە بوون، لەو ڕۆژگارانە و لە لوتکەی بوغرایی حزبی بەعسدا پێشمەرگەکانی شارباژێڕ لە مەرکەزی ئاوەکورتێیانداو بە دوو ئار بی جی مەرکەزەکەیان هەژاند پەیامی بەردەوامی شۆڕشیاندا بە گوێی دوژمندا، کە شۆڕشی نوێ بەڕێبەرایەتی «ی ن ک» هەڵگیرساوەو تا سەرکەوتن کاروانەکەی بەردەوام دەبێ لە لێدانی مەرکەزی ئاوەکورتێ جەمالی عەلی باپیر، کەمال شێخە، ڕەشە کەچەڵ، حەمە حەربی، هێمن سەراوی، محەمەد مەحمود سەراوی، ڕووف حاجی سەعید، برایم سەراوی لە گەڵدابوون.

لـــــێدانی مـــــفەوەز بـــــرایم - 1977

مفەوەز برایم ، مفەوەزێکی عەرەب بوو، لە ناو ماوەت و دەوروبەری خەڵکی زۆری ئازار دەداو بەردەوام کێشەی بۆ خەڵکی ناوچەکە دروستدەکرد، بە ئاگاداری ئەحمەد فتح الله و بەرنامەو پلانی لێدانی مفەوەز برایم داڕێژراو کەمال گوڵەیی بۆ ئەو چالاکییە دەستنیشانکرا.

ساڵی ١٩٧٧ کەمال چووە ناو ماوەت تەقە لە مفەوەز برایم بکات، بەڵام دەمانچەکەی جووتەی کردوو وەستا، مفەوەز برایم ویستی هەڵکوتێتە سەر کەمال، محەمەد ڕەشید ژاژڵەیی بەکڵاشینکۆف تەقەی لە مفەوەز برایم کردوو کەمال گوڵەیی لە چاو وون بوو.

دوای ئەو ڕووداوە مفەوەز ئیبراهیم خۆی نەقڵی باشوری عێراق کرد ، ڕووداوەکە لە سەردەمی خۆیدا دەنگدانەوەی زۆری هەبوو ، لە لایەک ووردی خەڵک و وجودی پێشمەرگە و هەڵگیرساندنی شۆڕشی نوێی نیشاندەدا، لە لایەکیش ترسی خستە دڵی داگیرکەرو ئەڵقە لە گوێکانی ڕژێمەوە.

عـــــــوسمانی مـــــەلا ڕەســـوڵ

ساڵێک بە سەر هەڵایسانی شۆڕشی نوێدا تێپەڕیبوو، کۆپتەرەکانی ڕژێم بۆ کێوماڵکردنی ناوچەکانی کوردستان بەردەوام لە ئاسمانی کوردستاندا دەسووڕانەوە، فڕۆکە هێندە بێ بەزەیی و زاڵم بوو، دەستی لە هیچ کەس نەدەپاراست، هێندە نزم دەبوونەوە بۆ سەر زەوی هەندێک جار هەوای باڵە فڕەی کۆپتەر مرۆڤی هەڵدەگرت و خانووە قوڕە نزمەکانی لادێی دەلەرزاند.

شارباژێڕ وەکو ناوچەکانی دیکەی کوردستان بێبەش نەبوو لە ڕەحمی کۆپتەر، سەراوی شارباژێڕیش یەکێک لەو دێ سەخت و یاخیانە بوو کە بەردەوام پێشمەرگە ڕووی تێدەکردو خۆیی تیادا حەشار دەدا.

عوسمانی مەلا ڕەسوڵی سەراو گەنجێکی تازە گوڵ کردوو پێگەیشتوو بوو، ڕۆژێک لە ڕۆژەکانی بەهاری ساڵی ١٩٧٧ ، عوسمان شوان بوو، ڕەوە گایەلی ئاوایی بەرەو بەرزاییەکانی سەراو بردبوو، کۆپتەر هاتە سەری، ئەویش بە خۆی و گۆچانەکەی دەستیەوە چوبووە حەشارێکەوە خۆی حەشاردابوو، کۆپتەر دابەزیبووە سەری و دەستڕێژی گوللەی لێکرد، هەر لە جێدا گیانی سپاردوو شەهید بوو.

بـــــەکرە دریـــــژ

بەکر گرگاشەیی، بەکرە دریژ چەند ڕۆژێک بوو لە سەربازی هەڵاتبوو لە سۆراغی هێزی پێشمەرگەدا بوو تا دەستی بیانگاتێ و ببێتە پێشمەرگە، جەمالی عەلی باپیر لە گرگاشێ بوو بەکر خۆی پێناساندن و بووە پێشمەرگە، مەفرەزەکەی جەمالی عەلی باپیر پێکهاتبوو لە (هێمن سەراوی، کەمالی مەلا عەبدوڵڵای ماشان، محەمەدی حاجی عەلی سەراو، برایم سەراوی و حەمە حەربی، بەکرە دریژیش کەوتە گەڵ مەفرەزەکە.

تازە لە مەخفەری ئاوکورتێ درابوو جەمال بریندار ببوو برینەکەی بەرەو ساریژ بوون دەچوو، کەوتنەوە جەولە، بەهاری ساڵی ١٩٧٧ بوو بەرەو سەراو ڕۆیشتن شەو گەیشتنە ناودێ، بەیانی لە چوونە دەرەوە هەواڵ گەیشت جەیش هات.

پێشمەرگە بەرەو بەرزایی و هەڵەتەکانی گمۆ ڕۆیشتن چنگیان دایە چیاکانی پشتی سەراو، لە نێو کەڵوەزو ڕکە بەردو بەرزایی وگەوەو لوتکەکانی پشتی سەراودا کە دەڕوانێتە چیای سەربڵندی گمۆ خۆیان کەنار گرت و حەشاردا، شەش کۆپتەر بە سەر ئاسمانی ناوچەکەدا دەسوڕانەوەو نۆرەیان دەکرد، ئەو چیاو دۆڵ و قەدپاڵەیان دەبێژا، دوای ڕەوینەوەی دەنگی کۆپتەرەکان و جێهێشتنی ئاسمانی ناوچەکە هەواڵ گەیشت عوسمانی مەلا ڕەسوڵی سەراو شەهید بووە.

بۆ ڕۆژیی دوایی مەفرەزەکە سەراویان جێهێشت و بەرەو میراوا ڕۆیشتن، هێزێکی گەورەی پێشمەرگە لە میراوا کۆبوونەوە، بۆ پاراستنی هێزەکەو خۆ دوورگرتن لە پەلاماری داگیرکەر، هێزەکەیان کرد بە چەند بەشێکەوەو هەر چەند پێشمەرگەیەک بەرەو ناوچەیەک ڕۆیشتن.

+ جەمالی عەلی باپیرو هێمن سەراوی و برایم سەراوی و محەمەدی حاجی عەلی و حەمە حەربی و عومەرو کەمالی مەلا عەبدوڵڵا بەرەو گرگاشێ گەڕانەوە.

+ بەکرە درێژو جەمالی حاجی شەریف، حەمە ڕەشید و کەمال و جەمال بەرەو شیوە کوێرو کونجرین ڕۆیشتن.

+ ئەحمەد فتح الله ئاغا و هاوڕێکانی بەرەو درێ و شینکایەتی لە چاو وون بوون.

+ حەمەمین سوورەقەڵاتی بەرەو چەمی سوورەقەڵات داکشا.

+ تالیب ڕۆستەم و مەفرەزەیەک بەرەو شارباژێری تەخت و چنگیان و عازەبان ڕۆیشتن.

بڕیار وابوو دوای چەند ڕۆژێک تێکڕای مەفرەزەکان یەک بگرنەوە.

لە مەفرەزەکەی بەکرە درێژ کە بەرەو کونجرین ڕۆیشتبوون دوو پێشمەرگە تەسلیم بوونەوە، کەمال و جەمال ئەو دوو پێشمەرگەیە بوون کە لە کونجرین

بەرەو شیوە کوێرو کێڵێ ڕۆیشتن، چیتر نەگەڕانەوە، ڕۆژ بەرەو لاوازی دەچوو، هێندەی نەما بوو دوا تیشکە لاوازەکانی بە تارمایی شەو بسپێرێ، کەمال و جەمال ووتیان ئێمە بەرەو سوورەقەڵات و کێڵێ دەڕۆین، بەکرە دڕێژو جەمالی حاجی شەریف و حەمە ڕەشید هەستیارانە مامەڵەیان لەگەڵ دەکردن دەستیان لە سەر بەلەپیتکەی تفەنگ بوو، ئەوان ڕۆیشتن و ئەمانیش ملی ڕێگەی سەراویان گرتەبەر.

بەکر هەستی کردبوو ئەم دوانە دەیانەوێت تەسلیم بنەوە بۆیە هەر لە سەرەتاوە دوورەپەرێز بوون لێیان نەکا زەفەریان پێبەرن و ئەمانیش لەگەڵ خۆیاندا ڕاپێچ بکەن. ئەو دوانە لە کاتی پاسەوانی و ئێشکگریاندا فەلسەفەی خۆیان هەبوو فەلسەفەیەک بە زمانێکی سادە بەڵام زمانێک پڕ لە لوغزو توانج و نەهێن گر، جەمال کە حەرەس دەبوو دەیوت با دوژمنان بزانن جەمال حەرەسە کەمالیش کە حەرەس دەبوو دەیوت با دوژمنان بزانن کەمال حەرەسەو ئەمجۆرە لە خۆناساندن و لوغزو نهێنگرییە، بەکری خستبووە گومانەوە، هەرچەند بەکر گەنجێکی سادەو ساکار بوو بەڵام گومانەکەی لە جێگەی خۆیدا بوو.

بەکرو جەمال و حەمە ڕەشید بەرەو سەراو ملی ڕێگەیان گرتەبەر، لە سەراو جەمالی حاجی شەریفیش وازی لێهێنان و لە گەڵیان نەڕۆیشت.

بەکرو حەمە ڕەشید دوانە مانەوە، دوانەیەکی لێک دانەبڕاو چاوساغێکی سەراوی تا خۆڵە پەتەی بردن، لەوێ گەڕایەوە، بەکرو حەمە ڕەشید لە خۆڵە پەتەو بەدیوی کانی کۆلکە ڕەشدا شۆڕبوونەوە، شەو لە کانی کۆلکە ڕەشە مانەوە، پشتیان دابوو بە پشتی یەکەوە، چوونکە سەرما بوو، لە بەر ڕەبیەکانی دەوروبەر نەیاندەتوانی ئاگربکەنەوە، بۆ بەیانی کە سەریان هەڵبڕی و تەماشای دەوروبەریانکرد، لە زنجیرە شاخی دێرێ و شاناخسێ ئاگری ڕەبیەکان لە دوورەوە دەهاتە بەرچاو لە کانی کۆلکە ڕەش ترازان و بەرەو (نورە) هەنگاوەکان هەڵیگرتن، چوونە ماڵی حاجی سەعیدی نورە، نانیان خواردو چوونە کانی خێڵ لەوێشەوە بۆ (ڕەشە قەڵات) موچەی نورە لە شاناخسێ جێگە نواو پەنای پێشمەرگە بوو لاچەپەک و لادەست بوو، جەیش کە کێومالّی ناوچەکەی دەکرد بە دوای پێشمەرگەدا دەیانوت (وین قریە نورە).

بەکرو حەمە ڕەشید لە قەڵات مانەوە، لەوێ خۆیان تەریک و کەنار گرتبوو، خۆر بارگەو بنەی دەپێچایەوەو خەریک بوو لە کەل ئاوا بێت، تەماشایان کرد پۆلێک چەکدار لە ژێڵاوە دێن، کە نزیک بوونەوە جەمالی عەلی باپیرو هێمن سەراوی و هاوڕێکانیان بوون، بەکر بەرەو پیریان ڕۆیشت و ووتی ئەرێ لەگەڵ خۆتانمان دەبەن کاک جەمال ووتی ئەی بۆ ناتانبەین، دوای دابڕانێکی چەند ڕۆژی بە یەک شادبوونەوە.

بـــــــەرەو بـــــــەردە ســـــــپێ

دوای ئەوەی بەکرو حەمە ڕەشید لەگەڵ کاک جەمال یەکیانگرتەوە چوونە گوێزلێ لەوێشەوە جارێکیتر بەرەو سەراو گەڕانەوە، لە بەردەسپێ مانەوە، ئێوارە لە ماڵی فەرەجی سەعید بوون، شەویش لە سەر (چاوە)ی چمچمان لە بەردەسپێی ژورو مانەوە.

پـــــــێشنیارو پـــــــێنج دیـــــنار

ئەو شەوە لە سەرکانی و چاوەی چمچمان لە (بەردەسپێ)ی ژوورو مانەوە، بەکرە درێژو جەمالی عەلی باپیر بە یەکەوە حەرەس بوون، بەکرە درێژ بە کاک جەمالی ووتبوو دەمەوێ واز لە پێشمەرگایەتی بهێنم و دانیشم، کاک جەمالیش ووتبووی پێشنیارێک بکەو بنووسە، بەکریش ووتبووی جا کاک جەمال پێنج دینارم لە کوێ بوو، جا پێنج دینارم هەبوایە خەمم چیبوو، کاک جەمال ووتبووی پێنج دیناری چی بەکر، ئەڵێم پێشنیارێک بنووسە، کاک جەمال پارچەیەک کاغەزی دەرهێنا بوو ووتبووی لە سەر ئەم کاغەزە بنووسە پێشمەرگایەتی ناکەم، بەکر هەر تێنەگەیشت، هەر دەیووت پێنج دینار زۆرە، پێنج دینارم لە کوێ بوو، ئێستاو ئەو ساش بەکر پێشنیارەکەی نەنووسی چوونکە هەر بە پێنج دینار تێگەیشتبوو پێیوابوو زۆرە.

ئەو شەوە کۆتایی هاتوو لە لووتی گمۆوە تاڵە تیشکەکانی کازیوە سەری دەرهێناو خۆی نیشاندان، هێشتا هەتاو نەیدابووە ناو چاوەی چمچمان، هێشتا بەردەکانی

ئەمبەراوبەری بەردەسپێ گەرم نەبووبوون بەرەو مالّی حاجی فەقێ ڕەشیدی سەراو ڕۆیشتن کەچوونە ئەوێ عەلی چوارتایی و عەبدولمەلیک پەیدابوون، ئەوان قیادە مۆدەقەتە بوون،

بەکرە درێژ ووتی دەچمە لای عەلی چوارتایی کاک جەمالیش ووتی بە دلّی خۆت بکە.

بەکر چووە لای (عەلی چوارتایی و عەبدول مەلیک) پاش کەمێک لە سەراو ڕۆیشتن و لە گمۆ ئاوا بوون.

سەراو مەملەکەتی شۆڕش

سەراو بە شاخە تیژو بڕندەکانی، بە گردوو یالّ و لوتکە سەر لە هەور گیرکردووەکانی، بەدار گوێزو چنارە کەڵەگەتەکانی، بە کانیاوو خوڕەی ئاوو لەنجەی درەختە بالّابەرزەکانی سرووشتێکی جوان و دلّگیری نەخشاندووە تا چاو بڕکات دارو درەخت و سەوزایی و ڕەزو باخ و کێڵگەیە، کانی و کارێزی پڕ ئاوو گولّ و گولّ خونچە و باخچەیە.

جگە لە ناو دێ یان ناوەندی دێ، لە ١٢ موچەی جیاوازو دوور لە یەک پێکهاتووە، سنوورەکانی هێند فراوان و گەورەن، لە ڕۆژهەلاتیەوە دێرێ و شاناخسێ و شاخەبەرزو تەورداس و کۆسارەکانی ڕۆژهەلاتی کوردستانە لە ڕۆژئاواش میراواو ئامادین و کوڕاداوێ و کونجرینە، لە باشوری ڕۆژهەلاتی ناحیەی سیوەیل و لە باکوری ڕۆژهەلاتیش شەشۆو سپیدارەو ماوەتە.

بە ناودێ و لوتکەکانی کونەڕۆن و گمۆو بەلالّوکاوێ و بە قەدپالّ و لاپالّ و کێوو لاشیوەکانییەوە زیاتر لە ٤٠٠ کانی سازگارو فێنک و ڕوون و بە خوڕەی هەیە، فێنکی و سازگاری کانیاوەکانی بەناوبانگن و مرۆڤ مەست دەکەن.

موچەکانی دێی سەراو لە خوڕخوڕ، بەری مەندێ، قسنێ، تۆزین، مەحمود چاوە، مێوە سوراو، کولەکان، شەکراو، ڕەزی سێوکان، ڕەزی قۆخان، بەردەسپێ، بەری هەسەن پێکهاتون.

سەرچاوەی ئابووری خەڵکەکەی توتن و گوێزو میوەو کشتوکاڵ و ئاژەڵداری بووە.

شیوی قوڵ و بێشەو بێشەڵان و شاخی یاخی و گیرو پەناو پەسێرو ئەشکەوت و گاشە بەردوو لا شان و قەدپاڵ و موچە فراوانەکانی یارمەتیدەرو پەناگەیەکی گەورەی هێزی پێشمەرگە بوو، پەناو دااڵدەیەکی باش بون بۆ مانەوەی پێشمەرگە.

جگە لە هۆکارو خەسڵەتی جوگرافی، دڵسۆزی و نیشتمان پـەروەری و شۆڕشگێڕی خەڵکەکەی، هێندەیتر سەراوی کردبووە جێگە متمانەی پێشمەرگە، کردبوویە جێگەی حەوانەوەو نوایەکی ئارام، کردبوویە لانکی کۆرپەی شۆڕش، هەواری دڵگیری شۆڕش، مەملەکەتی شۆڕش و قوربانیدان,

جـــــاش پـــــێشمەرگە

سەرەتاکانی شۆڕش سەخت و دژوارو ئاڵۆز بوون، حزبی بەعس چەندین کەسی ناردبووە ناو ڕیزەکانی پێشمەرگەو شەڕوالێکی کوردیان لە بەرکردبوو ناویان لە خۆیان نابوو پێشمەرگە هەر بە ڕاستیش پێشمەرگە بوون لە ڕیزی هێزە سیاسییەکاندا خۆیان پەنا دابوو، بە ناو پێشمەرگەو بە ناوەڕۆک جاش و جاسوس و ڕاوو ڕوت چی، نموونەکانی جاش پێشمەرگە لە پێنجوێن و شارباژێڕ و ناوچەکانی دیکەش زۆر بوون، کە دەیانویست ناوی پێشمەرگە بزڕێنن و ناشرینی بکەن، کەسایەتی و ناوبانگی پێشمەرگە لەکەدار بکەن، لە بنەڕەتدا وەزیفەو ئەرکی ئەو دەستەیە ئەوە بوو، نموونەیەکی ناشرین نیشانی خەڵک بدەن لە بەرگی پیرۆزی پێشمەرگەدا.

ئەو جاش پێشمەرگانە لە دێهاتەکانی کوردستان دا:

١- شێوازی ناشرینیان لە مامەڵە کردن لەگەڵ جوتیاران و لادێ نشینەکان بەکاردێنا و سەرانەیان لە خەڵکی دێیەکان دەسەند.

٢- بێگاریان بە خەڵک دەکردوو بێ ڕێزیان بەرانبەر دەکردن.

٣- دەعوەت و بە زۆر سەربڕینی مەڕو بزن و داوای خواردنی شاهانەیان لە دێهاتەکان دەکرد.

٤- لە خەڵکی دێهاتەکانیان ئەداو ئازاریان ئەدان.

٥- پارەو پولیان لە دێهاتیەکان دەسەندوو ڕاوو ڕووتیان ئەنجام دەدا.

٦- بەشێکیشیان لە کاتی وەرگرتنی تەعویزی لادێکاندا دەچوونە سەریان و هەر ماڵەی ٣٠٠ دیناریان لێدەسەندن، بێ فەرمانی شۆڕش.

٧- دەستیان بە سەر ئاژەڵ و وڵاخی خەڵکدا دەگرت.

٨- دوور بوون لە ڕەوشتی بەرزی پێشمەرگە و دامالّدرا بوون لە هەموو بەهاکانی شۆڕش.

ئەم شێوازانە و دەیان شێوازیتریان بەکار دێنا تا ناووناوبانگی پێشمەرگە لەکەدار بکەن و وێنەیەکی ناشرینی پێشمەرگە و شۆڕش نیشانی خەڵک بدەن.

ئەم جۆرە کەسانە و ئەو هەڵسوکەوتانەیان لە کۆتایی ساڵی ١٩٧٦ تا ناوەڕاستی(١٩٧٨)ی خایاند، بەڵام هێزی پێشمەرگەی کوردستان دوای خۆکۆکردنەوەو خۆڕێکخستنەوەو کۆنترۆڵکردنی ناوچەکانی ژێردەسەڵاتی شۆڕش، ئەو چەتەگەری و ڕاوو ڕووت و پاشاگەردانیەی نەهێشت، هەندێک لەوانە تەمێ کران و چەک کران و سزادران، هەندێکیشیان تەسلیم بوونەوەو چوونەوە باوەشی ڕژێم.

تەسلیم بوونەوەی عەبدولمەلیك

عەبدولمەلیک و ملازم ستار بەرپرس و پێشمەرگەی قیادە موەقەتە (سەرکردایەتی کاتی) ، لە کۆبوونەوەی بۆسکاندا بڕیاری تەسلیم بوونەوەیاندا .

عبدالمەلیک و هاوەڵەکانی دەستیان لە سەر بەلەپیتکەی تفەنگ بوو، کەس نەیدەوێرا بڵێ نەخێر ئێمە تەسلیم نابینەوە،

عوسمان پێشمەرگەیەکی هێزەکە بوو بەچپەوە بە بەکرە درێژی ووت، دەمانفرۆشن، دەیانەوێ تەسلیممان بکەنەوە، بەکر ناڕەزایی دەربڕی بە عەلی چوارتایی ووت ، من تەسلیم نابمەوە، عەلی چوارتایی ووتی بڕوات بە من بێت منیش تەسلیم نابمەوە، بەڵام دەبێ فێڵیان لێبکەین تا ڕزگارمان بێت،بۆیە ئەمانیش ووتیان ئێمەش وەڕزو بێزارین، کوردایەتی بۆ کێ بکەین، تەسلیم ئەبینەوە، ئیتر بوو بە چەپڵە ڕێزان.

پێشمەرگەیەک تفەنگێکی بردبوو عەلی چوارتایی ووتی ناهێڵم بە سەریەوە بچێ بەو بیانویە وتیان ئێمە دەڕۆین بە دوایدا .

تەسلیم چیەکان وتیان باشە ئێوە بڕۆن بە دوایدا بەڵام با مامەو ڕەحمان لای ئێمە بێت، وەکو بارمتە گلیان دایەوە، نەبا عەلی چوارتایی نەیەتەوە، مامەو ڕەحمان وتی بڕۆن خەمی منتان نەبێ من خۆم ڕزگار دەکەم.

عەلی چوارتایی و بەکرە دریژو غەفور ژەنگژی و سەعدون و جەلالی عەلی ورگە چوونە دێگەڵ لەوێشەوە بۆ گۆڕانکە لە دەستی عەبدولمەلیک ڕزگاریان بوو، عەلی چوارتایی نامەیەکی بۆ عەبدولمەلیک نووسی، (هێزەکانی یەکێتی چواردەوری گرتوون فریای خۆتانکەون ئێمە مەجالمان نییە بگەینە لاتان، دواتر ئێمەش دێین).

نامەکە گەیشتە تەسلیم چیەکان، لەگەڵ گەیشتنی نامەکە مامەو ڕەحمانیان ناردبوو دۆشکەیەکیان شاردبۆوە لای برایم ئاغایان دانابوو، دۆشکەکە بێنێ و تەسلیمی بکاتەوە، بەڵام مامەو ڕەحمان دۆشکەکەی لای (حەمەمین ئاغا) شاردبوەوەو گەڕایەوە لای عەلی چوارتایی، بەڵام دوایی دۆشکەکە هەر تەسلیم کرایەوە.

عەبدولمەلیک و هاوکارەکانی تەسلیم بوونـەوە، کۆپتەرەکانی ڕژێم هاتنە شیوەکەڵ، سەرکەوتن و تەسلیم بە داگیرکەری بەعس بوونەوە.

عەلی چوارتایی و مەفرەزەکەی دەیانتوانی عەبدولمەلیک و ئەوانە بکوژن کە دەیانویست تەسلیم بە ڕژێم ببنەوە، بەڵام بۆیە نەیانکوشتن تا نەبنە قارەمان و شەهیدی گەل، چوونکە ئەگەر بیانکوشتنایە کەس بڕوای نەدەکرد ویستویانە تەسلیم ببنەوەو پەیوەندیان لەگەڵ دەزگا ئەمنیەکانی حزبی بەعس دا هەبووە.

بەڵام بە تەسلیمبوونەوەیان و هاتنی کۆپتەر بۆ پێشوازیان لە شیوەکەڵ خۆیان پێناسەی خۆیانکرد.

قـــــیادە مـــــوەقەتە لە نـــــاوچەی ســـــلێمانی

سەبارەت بەم تاقمە نەوشیروان مستەفا لە کتێبی لە کەناری دانووبەوە بۆ خڕی ناوزەنگ لە ژێر سەردێڕی قیادە مۆقەتە لە ناوچەی سلێمانی لە لاپەڕە (٢١٨) دانووسیویەتی...

هێزەکانی قیادە مۆقەتە کشابوونەوە بۆ سیوەیل، خۆیان لە گوندەکانی شاخی سورکێو قایم کردبوو، لە مەڵبەندەکانی سۆراندا لە چەند جێگایەکی کەم مابوون یەکێکیان ئەم ناوچەیە بوو، عەبدولمەلیک عەلی عوسمان و ستاری سەعید خەڵەف لە بەرپرسە ناسراوەکانیان بوون، ستار لە سەر داوای کۆمەڵەو عەبدولمەلیک لە سەر داوای بزووتنەوە هاتبوونە شاخ و بووبوون بە پێشمەرگە، لە سەر ئەوەی پلەی بەرزی لێپرسراوەتییان نەدرابوویە، وازیان لە یەکێتی هێنابوو ببوون بە قیادە موەقەتە.

ئەم تاقمە جگە لەوەی لە ڕووی سیاسیەوە لەگەڵ ئێمە ناکۆک بوون، وەکو باندێکی ناسیاسی جەردە ڕەفتاریان لەگەڵ خەڵک دەکرد، خەریک بوو ئابڕووی شۆڕش و پێشمەرگایەتیان دەبرد، پارەی زۆریان لە خەڵک ئەسەند، ڕێگایان بە کاروانی قاچاخچی ئەگرت، لە خەڵکیان ئەدا، خەڵکیان ئەکوشت، لەوەش خراپتر دەستدرێژیان ئەکردە سەر ناموسی خەڵک و لە مااڵی هەندێ لە پیاو ماقوڵ و ڕیش سپیەکانی ناوچەکەدا بە تۆپزی بەزمی خواردنەوەو ڕابواردنیان ساز ئەکرد، ئیتر کاتی ئەوە هاتبوو چارەسەر بکرێن.

گـــــەڕانەوەی عـــــەلی چـــــوارتایی

عەلی چوارتایی و هاوڕێکانی نامەیەکیان بە (ڕەسوڵ گرگاشەیی) دا بۆ جەمالی عەلی باپیر ناردو بەرەو موسەک و تیمار بەڕێکەوتن، ڕەسوڵ نامەکەی دابووە کاک جەمال و ووتبوی لە موسەک و تیمارن.

عەلی چوارتایی و پێشمەرگەکانی هاوەڵی لە مووسەکەوە بەرەو گرگاشێ بەڕێکەوتن، لە چۆمان پۆلێک چەکداریان بەدیکرد، دەنگیاندان، ئێوە کێن، ووتیان جەمالی عەلی باپیر، ئەمانیش وتیان عەلی چوارتایی، لێرەوە هێزەکانیان تێکەڵ کردوو بوونە پێشمەرگەی یەکێتی.

لـــــێدانی دوژمـــــن

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٧/١٢/١ لە نێوان کونەماسی و مـارەڕەش کاروانێکی سەربازییان گوللە بارانکرد

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٧/١٢/٢٩ چوونە ناو شاری سلێمانی و تووشی بۆسەیەکی پۆلیس بوون پێشمەرگەکان توانیان بۆسەکە بشکێنن

زیانی دوژمن

کوژرانی پۆلیسێک و دەستکەوت ١ کلاشنکۆف

ئـــــــاهەنگی کـــــانی دارۆغـــــان

حکومەتی عێراق ژمارەیەکی زۆری لە کەس و کـارو خێزانی پێشمەرگەی دەستگیر کردبوو، لە زیندانەکانی بەعسدا ئازاری دەروونی و جەستەییان دەدان، تا پێشمەرگە ناچار بە تەسلیم بوونەوە بکەن، بەڵام ئەمجۆرە سیاسەتە نەیتوانی کاریگەری لە سەر ووڕەی پێشمەرگە دابنێ، بۆیە ناچار حکومەت کەسووکاری پێشمەرگەکانی ئازاد کرد.

یەکێک لەو پێشمەرگانەی کەسووکاری زیندانی کرابوو عەلی چوارتایی بوو، بە بۆنەی ئازادبوونی خێزانەکەیەوە بزنێکی بۆ پێشمەرگەکان کڕی و لە مزگەوتەکەی کانی دارۆغان بزنەکەیان خواردوو ئاهەنگێکی سرودوو گۆرانیان ڕێکخست جگە لە عەلی چوارتایی و جەمالی عەلی باپیر چەندین پێشمەرگەیتر ئامادەی شەوە ئاهەنگەکە بوون، گۆرانی بێژەکانی ئەو شەوە ئاهەنگە، ئیبراهیم سەراوی ، برایمی فاتە دێرەیی و عەبەی مەلابوون، کە دواتر هەردووکیان شەهید بوون.

تۆماری ئەو شەوە ئاهەنگە لە ئەرشیفی نووسەردا ماوەو پارێزراوە، سەرەتا پێشمەرگەیەک بەم شێوەیە دەست پێدەکات.

(١٩٧٨)ە لە دێی کانی دارۆغان دانیشتوین لە مزگەوتەکە، جەماعەت کاک جەمالی عەلی باپیر، کاک عەلی چوارتایی ، کاک شێرکۆ، شێخ برایم کە ڕۆیشتووە قەیناکە، کاک شیروان، کاک هۆشیار، بەکرە درێژ، سامان، ئاوات، ئاسۆ، نەوزاد، محەمەد،

سواره، نەوزاد عەرەبەکە، ئەمانەوێ ئاهەنگێکی خۆش بگێڕین بە بۆنەی بەربوونی عایلەی پێشمەرگەوە، زۆر سوپاسی کاک عەلی چوارتایی دەکەین بزنێکی بۆ سەر بڕیوین ئەمما قوڕگی گرتووە، ئیتر کێ قسەی هەیە بیکات.

جەمالی عەلی باپیر قسە دەکات و دەڵێ، بە موناسەبەتی ئەوەی کە کاک عەلی الحەمدو لیللا کەسووکارەکەی بەر بووە لە خوای گەورە دەپارێینەوە ئەمجارەش خێزانەکەی بگیرێتەوە هەموو بڵێن ئامین، بۆ ئەوەی جارێکیتریش حەیوانێکمان بۆ سەر بڕێتەوە.

لێرە بەدوا شەوە ئاهەنگێکی جوان بە دوو دەنگی زوڵاڵ دەستیپێکرد، دەنگی هەر دوو شەهید عەبدوڵڵای مەلاو برایم سەراوی، لەو شەوەدا زۆرترین شادیان بە پێشمەرگە بەخشی.

جگە لە بەستەو مەقام، عەبدوڵڵای مەلا سروودێک دەڵێت.

خەبات با بکەین بۆ یەکێتی کار
لە کێڵگەی لادێ و کارگەکانی شار
خەبات با بکەین بە دڵ و بە گیان
بۆ بەرگری لە خاکی کوردستان

شەوە ئاهەنگێکی پڕ لە یادگاری شیرین، یادگاری پیاوە مل کەڵ و کەم وێنەکانی کوردستان، پیاوانی خۆرهەڵاتن.

ڕەبـــــیەی ســـــورەزێ

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٨/١/١٥ لەکاتی هێنانی ئازوقە بۆڕەبیەکانیان لە سورەزێ ژمارەیەک سەربازیان گوللە بارانکرد

ســـــەیتەرەی دەبـــــاشان

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٨/٢/١٣ بە ئاربی جی لە سەیتەرەی دەباشان نزیک سلێمانییاندا

زیانی دوژمن

کوژرانی ٩ سەرباز، بریندابوونی ٣ سەرباز.

*تاقمە جاشێک لە ١٩٧٨/٢/٢٥ پەلاماری مەفرەزەیەکی پێشمەرگەیاندا لە دێی چنگیان دوای شەڕێکی کورت پێشمەرگەکان ڕزگاریان بوو.

زیانی دوژمـن کـوژرانـی چەند جاشێک، قوربانی پێشمەرگە شەهیدبوونی پێشمەرگەیەک بوو بەناوی ئەبو بەکر عەبدوڵڵا.

شـــــــیوەکەڵ

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٨/٣/١٩ بە ئاربی جی لە مەخفەری شێوەکەڵیاندا

لێـــــــدانی مـــــەخفەری چـــــوارتا

لە ١٩٧٨/٤/٦ مەخفەری چوارتا کە چوار تەن (تی ئێن تی) دائیرەی ئیشغالی لێدانرابوو تەقێندرایەوە

بینای مەخفەرەکە کە پێکهاتبوو لە (٢٤) ژوور بەتەواوەتی خاپوور بوو هەرچی کەلوپەلی تیدابوو فەوتا، دوژمن زیانی گەورەی بەرکەوت بەمجۆرە

کوژران و بریندابوونی (١٥٦) کەس لەناویدا ٣ معاون پۆلیس، ١ معاونی ئەمن، ٢٧ ئەمن و لێپرسراوی دووەمی مونەزەمەی حیزبی بەعس

*مەفرەزەیکی هەرێمی (٣) لە ١٩٧٨/٤/٢٦ بە ئاربی جی لە هێزێکی دوژمنیاندا لە بایزاوا هەمان شەو لە هێزێکی تری دوژمنیاندا لە کونەماسی.

*مەفرەزەیەکی هەرێمی (٣) لە ١٩٧٨/٤/٢٨ بە ئار بی جی لەسەربازگەی کارێزەیاندا ٩ سەرباز کوژران و ٣ سەرباز بریندابوون

زنـــــــــجیرەیەك چـــــالاکی

*مەفرەزەیەکی هەرێمی (٣) لە ١٩٧٨/٥/٨ دارووپەردووی ئۆردوگای زۆرە ملێی کەناروێیان سووتاند کە بایی (٧٨٠٠٠) دینار بوو.

*مەفرەزەیەکی هەرێمی (٣) لە ١٩٧٨/٥/١٢ لەناو شاری سلێمانی ئۆتۆمبێلێکی دوژمنیان گوللە بارانکرد، ٣ ئەمن و شۆفێری ئۆتۆمبێلەکە کوژران.

*مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٣) لە ١٩٧٨/٥/٢٠ چوونە ناو شاری سلێمانی و لە چەکدارەکانی دوژمنیاندا ٣ پۆلیس کوژران.

*مەرفرەزەیکی هەڕێمی (٣) لە ١٩٧٨/٥/٣٠ چوونە ناو شاری سلێمانی لە نزیک ئەسحابە سپی ئۆتۆمبێلێکی دوژمنیان گوللەبارانکرد پۆلیسێک کوژراو دوو پۆلیس بریندارببوون

هـــــــاتنی کـــــاك نـــــەوشیروان

کاک نەوشیروان و مستەفا چاوڕەش و پۆلێک پێشمەرگە لە دێی چۆخماخ بوون، بەرەو خەمزە بەڕێوەببوون کە هەواڵی شەهید بوونی «شاسوار جەلال» ناسراو بە «کاک ئارام « یان لە دێی تەنگیسەر پێگەیشت، هەواڵێکی دڵتەزێن و بەسۆز بوو، کە گەیشتنە خەمزە لە لایەن ڕێکخستنەکانەوە پێشوازیان لێکراو بۆ پشوویەکی کورت و نانخواردن دایانمەزراندن لەوێشەوە بەرەو سیرەمێرگ بەڕێکەوتن، دوای نانخواردن لە سیرەمێرگەوە بەرەو تەگەران بەڕێکەوتن و لەوێشەوە بەرەو گەڕەدێ و چنگیان.

لە چنگیان کۆبوونەوەیەک ڕێکخراو، کاک نەوشیروان بە هاوکاری مولازم عومەرو سالار عەزیز هەندێک لە، هێزەکانی ڕێکخستەوە، هەر لەو کۆبوونەوەیەدا مەفرەزەکان دروستکران و فەرماندەی مەفرەزەکانیش دەستنیشان کران کە پێکهاتبوون لە « عوسمانی قادر منەوەر، مستەفا چاوڕەش، محمود ڕەشید نەبەز، کەریم دادە مەنە، جەمالی عەلی باپیر، دەرسیم، ئەحمەد فتح الله ئاغا، هەر لەو کۆبوونەوەیەدا عەلی چوارتایی و بەکری حاجی سەفەر بەشداربوون.

هـــــــێرش بۆ چـــــــنگیان

بەرەبەیانی ڕۆژی دوایی لە دەنگی تەقە وەخەبەرهاتن، دیارە دوژمن زانیبووی کە نەوشیروان مستەفا و پۆلێک پێشمەرگە لە چنگیانن بۆیە چواردەوری دێیەکەیان گرتبوو، جەیش و جاشێکی زۆر هێرشیان دەست پێکرد هەشت پێشمەرگە لە مەفرەزەکەی عوسمان قادر منەوەر چوبوونە چایخانەکەی «قەیماسە» لەوێ

کەوتبوونە بۆسەی دوژمنەوە دەستگیر کران، دواتر ڕژێمی عێراقی هەر هەشت پێشمەرگە دیلەکەی لە سێدارە دا.

دێی چنگیان لە دۆڵێکی بە شاخ و کێو دەورە دراو هەڵکەوتووە هەر کە تەقە دەستپێکرد، کاک نەوشیروان و مولازم عومەرو سالار عەزیز و مستەفا چاوڕەش و ژمارەیەکی دیکە بەرەو بەرزاییەکانی پشتی چنگیان خۆیان دەرباز کردوو هەندێکیش ڕووەو دێی باراو ژمارەیەکیش لە نێو دارو دەوەن و پەناو پەسێری کێوەکاندا مابوونەوە، لەگەڵ ڕووناکی بەیانیدا لە قەرەوڵی تفەنگەکانی دوژمن ڕزگاریان بوو، ئێوارە گەڕانەوە چنگیان، لەوێشەوە بەرەو باراو بەڕێکەوتن و لەوێ هێزەکە یەکیان گرتەوە.

دوای یەکگرتنەوەیان بەرەو چەمی شلێر و ناوچەی پێنجوێن بەڕێکەوتن، بە دێیەکانی مامەندەو پاڕەزاندا تێپەڕین، لەو دەمەدا « شێخ حسێن بابە شێخ یەزیدی و دکتۆر خالید سەعید) هاتبوونە سنووری پێنجوێن لەوێ لەگەڵ هێزەکەی کاک نەوشیروان یەکیان گرتەوە، دواتر بەرەو ناوچەی سیوەیل بەڕێکەوتن و گەیشتنە باڕێی گەورە و بچووک، لەو ناوە ڕەبیەی دوژمنی لێبوو، تەقەیان لە هێزەکە کرد، هێزەکە بەرەو ناوچەی ئالان بەڕێوەبوو لە مووسەک و شابەدین و مەرۆێ و شاناخسێ لە چەمی کەڵۆێ بە سیم پەڕینەوە بۆ بەری ئێران، بۆ لای مامجەلال.

بـــــــــۆسەو پـــــەلاماری دوژمـــــن

ڕۆژی ١٩٧٨/٦/٦ هێزێکی دوژمن بەمەبەستی لەناوبردنی مەفرەزەیەکی هەرێمی (٣) پەلاماری چنگیانیدا، دوای دوو کاتژمێر شەڕو ڕووبەڕووبونەوە مەفرەزەکەی هەرێمی (٣) بە سەلامەتی ڕزگاربوون.

*مەفرەزەیەکی هەرێمی (٣) لە ١٩٧٨/٦/٨ بۆسەیەکیان لەسەر ڕێگەی تەگەران – قەلاچواللان بۆ قۆنتەراتچی و کرێکارەکانی ئۆردوگای زۆرە ملێی قەلاچوالان دانا دوای گرتن و ئامۆژگاریکردنیان ئازادیانکردن.

*مەفرەزەیەکی هەرێمی (٣) لە ١٩٧٧/٦/١٠ لە گەڕەکی سەرشەقامی شاری سلێمانی بۆسەیەکیان بۆ دوژمـن دانـا ئۆتۆمبێلێکی نەجدە کەوتە بۆسەکەوە،

لەئەنجامدا پۆلیسێک بریندابوو ئۆتۆمبێلەکەش تێکشێندرا.

*پێشمەرگەیەکی هەڕێمی (٣) لە ١٩٧٨/٦/١٠ لەناو شاری سلێمانی نارنجۆکێکی هەڵدایە ناو ئۆتۆمبێلێکی سەربازی لە ئەنجامدا ٦ سەرباز کوژران.

*مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٣) لە ١٩٧٨/٦/٢٤ بۆسەیەکیان بۆ سەربازەکانی کەڵکە سیر نزیک باسنێ دانا، سێ سەرباز کوژران و سەربازێک بریندابوو.

هـــــــــەڕێمی 3ی شـــــــــارباژێڕ

پاش بەڕێکەوتنی هێزێک بۆ هەکاری ژمارەیەکی بەرچاو پێشمەرگە لە سنووری هەڕێمی (٣)ی شارباژێڕ مابوونەوە مەحمود کەشکۆڵ ئەو سەردەمە فەرماندەی هەڕێمی ٣ بوو، ئەحمەدی فتح الله ئاغاش جێگری بوو، مستەفا چاوڕەش وەکو فەرماندەی کەرت، لە کارەساتی هەکاری مەحموود کەشکۆڵ بەدیل گیرا، ئەحمەد فتح الله ئاغا ئیشووکاری هەڕێمەکەی ڕادەپەڕاند ئەو سەردەمە ئەگەر فەرماندەی هەڕێم کۆمەڵە بووایە دەبووایە جێگرەکەی لە بزووتنەوەی سۆسیالیستی کوردستان بێت چونکە خولە کەشکۆڵ لە هەکاری دیل کرابوو ئەحمەد فتح الله ڕۆڵی فەرماندەی هەڕێمی دەبینی، عەلی چوارتایی و هێمن سەراوی کە لە هێزەکەی جەمالی عەلی باپیر بوو، کاک شۆڕش ئیسماعیل و کاک وەهاب کادێری پێشکەوتووی کۆمەڵە بوون لە ناوچەکەدا مابوونەوەو بە دێیەکاندا دەگەڕان تا خۆیان نیشان بدەن و ئیسپاتی مانەوەی خۆیان بکەن.

شـــــــــەڕی بـــــــیشوانی دڕی 1978/6/21

ڕۆژی ١٩٧٨/٦/٢٠ ڕۆژێک پێش وەرزی کۆتایی بەهارێکی درەنگ وەخت، مستەفا چاوڕەش و دەستەیەک پێشمەرگە لە دێی میراواوە بەرەو دۆڵی (بەردە سپێ) ی سەراو بەڕێکەوتن کە ئەحمەد فتح الله و پۆلێک پێشمەرگە لە کەڵکی خۆڵە پەتەوە بەرەو بەردەسپێ و ڕەزی قۆخان شۆڕ بوونەوە، لە ڕێگا کاک مستەفا و ئەحمەد فەتحوڵڵا بە دیداری یەکتری شاد بوون، خانەی موعینیش لەگەڵ ئەحمەد فتح الله بوو، دوای دیدارێکی کورت لە بن دار مازوارێکی ئەو سەرە ڕێیەی دێی

سەراو ئەحمەد فەتحوڵڵا و هێزەکەی بەرەو یالانقۆز بەڕێکەوتن، خانەش لەگەڵ ئەواندا ڕۆیشت، دەمەو ئێوارەی هەمان ڕۆژ خۆر لە ئاوابووندابوو کە ئەحمەد فتح الله و هاوڕێکانی گەیشتنە دێی یالانقۆزو لەوێشەوە بۆ هاوینە هەواری بیشوانی دڕی بەڕێکەوتن و لەوێ بارگە و هەواریان خست.

تاریک و ڕوونی بەیانی ڕۆژی ١٩٧٨/٦/٢١ سەرەتای یەکەم ڕۆژی وەرزی هاوین، دانیشتوانی دڕی و بەرسماق و ماوەت و یالانقۆزو ژاژڵە لە دەنگی تەقە وەخەبەرهاتن، دوژمن بە هێزێکی زۆرو بێ شومارەوە هێرشی بردە سەر ئەو پۆلە پێشمەرگەیە کە لە بیشوانی دڕی بوون، پێشمەرگە بەرگرییەکی قارەمانانەیان کرد، بەڵام هێزی داگیرکەر گەورەو بێ شومار بوو بە پشتیوانی تۆپ و چەکی قورس و کۆپتەر ڕووبەڕووی هێزی پێشمەرگە بوونەوە، لە ئەنجامدا ژمارەیەک پێشمەرگە شەهید بون، ئەحمەدی فتح الله ئاغا جێگری فەرماندەی هەرێمی ٣ و پۆلێک پێشمەرگە بە خوێنی گەشیان ئەو داستانەیان نووسییەوە کە ئەم نەمرانەن:

- ئەحمەد فتح الله ئاغا جێگری فەرماندەی هەرێم خەڵکی دڕی
- محەمەدی حاجی عەلی سەراوی
- عوسمان عەریف مەجید
- فەرەیدون حاجی برایم چاوشوشە
- جەزا مستەفا سەعید ماشانی
- خانەی موعێنی
- مستەفا حەمە عەلی دەمرکانی بەدیل گیرا لە بەرکەمی تەمەن ئیعدام نەکراو بە لێبووردنی گشتی ئازاد کرا دواتر گەرایەوە ناو هێزی پێشمەرگە.
- کوڕێکی عوسمان قامیشی ئەویش لە بەرکەمی تەمەن ئیعدام نەکراو بەلێبووردنی گشتی ئازاد کرا.

مامۆستا غەفور ژاژڵەیی کادێرو سەرکردەیەکی بزووتنەوەی سۆسیالیستی کوردستان لەو شەڕەدا بریندار بوو، بە حوکمی شارەزایی ناوچەکە لە چەمی بەر بەردەوە لەگەڵ ئاسۆی شێخ عارفی کوڕەداوێ ڕزگاریان بوو، مامۆستا غەفور

سەرکردەی ناسراوی بزووتنەوەی سۆسیالیست و یەکێتی نیشتمانی کوردستان بوو چەند مانگێک دوای بریندار بوونی بەدەستی خیانەت شەهید کرا.

خانەی موعێنی، یەکێک لە کادێرە پێشکەوتووەکانی کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی ئێران بوو، لەڕێگەی مامۆستا صلاح الدینی موهتەدی و محەمەدی مەلا عەلی بێژوێ تەسلیمی هێزی پێشمەرگە کرابوو تا بیگەیەنن سەرکردایەتی بۆ لای هەڤاڵ مامجەلال، بەڵام مخابن لەو داستانەدا شەهید بوو، خانە خەڵکی شاری مهابادی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بوو لە خێزانێکی ناسراوو نیشتمان پەروەرو برای شەهیدان (سلێمان موعێنی و عەبدوڵڵای موعێنی) یە.

کەسووکاری شەهید عوسمان عەریف مەجید چووبوون تا تەرمی شەهید عوسمان بهێننەوە، بەڵام تەرمی خانەیان هێنابووە، لە کاتی شتن و بە خاک سپاردن زانیبوویان کە ئەوە تەرمی شەهید خانەیە، بەڵام وەکو تەرمی شەهید عوسمانی کوڕیان بەو پەڕی ڕێزو خۆشەویستییەوە بە خاکیان سپارد.

شەهید بوونی ئەو پۆلە پێشمەرگەیە خەمێکی قورس و خەسارەتێکی گەورە بوو، هەر بۆیە دوای بیستنی هەواڵی شەهید بوونی ئەحمەد فتح الله و هاوڕێکانی، مستەفا چاوڕەش نامەیەکی بە حاجی چاوشیندا نارد بۆ مامجەلال، دوای چەند ڕۆژێک وەڵامی نامەکەی مام جەلال هاتەوەو سەرەخۆشی لێکردبوون و ڕێنمایی کردبوون و ئەرکی تازەشی بە مستەفا چاوڕەش سپاردبوو کە وەکو جێگری فەرماندەی هەرێم دەستبەکاربێت تا خولە کەشکۆڵ دەگەڕێتەوە کە لای قیادە مۆقەتە سجن بوو، خولە کەشکۆڵ لە سجن هەڵات بەڵام نەگەڕایەوە هەرێم، بۆیە بە نامە و فەرمانێکی کاک نەوشیروان کاک مستەفا کرایە فەرماندەی هەرێمی (٣) ی شارباژێڕ.

عەلی چوارتایی فەرماندەی کەرتی یەکی هەرێمی (٣) بوو، فەرماندەیەکی ئازاو چالاک و نەترس و پیاوێکی سەنگین بوو، ئاسۆی شێخ عارف و غەریب گەنکەیی فەرماندەی مەفرەزە بوون لە کەرتەکەی، تاڵیب کوێخا عەبدوڵڵا جێگری کەرت و هاوڕێ سۆران ڕێبەری سیاسی کەرت بوو لە سنووری چوارتا و شارباژێڕ

بە گشتی، چالاکیان ئەنجام دەداو دەستیان لە دوژمـن دەوەشـاند، بەڕێنمایی ڕێکخستنەکانی ناو چوارتا و لە مانگی ١١ی ساڵی ١٩٧٨ بە چاو ساغی حەمەمینی خەیاتە بەرزەو و حاجی ئاراس، هاتنە ناو چوارتا و قومبەلەی تەوقیت کراویان بۆ سەربازگەیەکی ڕژێم داناو تەقیەوە، لە تۆڵەی ئەو چالاکییەدا ٣٠٠-٤٠٠ کەسیان کۆکردەوەو ژمارەیەکیان لێدەستگیرکردن.

لە هەمان ساڵداو بۆ جاری دووەم عەلی چوارتایی لە ناو چوارتاوە دوو ساروخی ئاڕاستەی ماڵی قایمقامی ئەو دەمی چوارتا کرد.

حەمەمین و مامۆستا جەمال لە کەرتی ٤ی هەرێمی ٣ دوو ئار بی جی یان نا بە ڕەبیەیەکی پشتی چوارتاوە.

کـــــــــانی ژاژاڵـــــە

مەفرەزەیەکی هەرێمی (٣) لە ١٩٧٨/٧/١٤ بۆسەیەکیان بۆ سەربازەکانی دوژمن لە کانی ژاژاڵە دانا لەوبۆسەیەدا دوو عەریف کوژران و سەربازێک بریندارببوو

مەفرەزەیەکی هەرێمی (٣) لە ١٩٧٨/٧/١٦ لەنێوان شانەخشێ و مـەرۆێ بۆسەیەکیان بۆ دوژمن دانا و ناقیلەیەک کەوتە بۆسەکەوە کلاشنکۆفێک دەستکەوت بوو

لەبەرانیەردا دوژمـن کەوتە تۆپبارانی کوێرانەی شانەخشێ و سێ کەسی خێزانێکی شەهید کرد بەمناوانە

١- شەهید محەد حاجی سەعید

٢- شەهید خاتوون حاجی ئیسماعیل

٣- شەهید ئالان محەمەد حاجی سەعید تەمەن یەک ساڵ

هـــــاتنە خـــوارەوەی کاك نـــــەوشیروان

کاک نەوشیروان هاتبووە خوارەوە بۆ شارباژێڕ، ماوەیەک لەگەڵ کەرتی یەکی هەرێمی (٣) مابووەوە لە نزیکەوە چاودێری دۆخی ناوچەکە و جمووجۆڵەکانی ڕژێم و هێزی پێشمەرگەی دەکرد.

وەکو تێکڕای پێشمەرگەکانی تر حەرەسیاتی دەگرت بە تایبەتی دوا حەرەسی بەیانی کە زۆربەی هێرشەکانی ڕژێم لە بەیانیانبوو، شەوێک بەکرە درێژ پێش دوا حەرەس بوو، دوای تەواو بوونی حەرەسیاتەکەی کاک نەوشیروانی خەبەر کردبووەوە، بەکر نەخەوتبوەوە، کاک نەوشیروان ووتبووی کوڕی باش کە نەخەوتیتەوە بۆ خەبەرت کردمەوە، بەکریش ووتبووی ئەگەر شتێک ڕوویدایە کێ بەرپرسیار دەبوو، کاک نەوشیروان ووتبووی ڕاستدەکەیت.

فـــــــــەرمون بـــــــــلەوەڕێن

خەڵکی ناوچەکە نەیاندەزانی کاک نەوشیروانە، وایان دەزانی پێشمەرگەیەکی هەڕیمەکەیە، ڕۆژێک لە باڕیوە بەرەو موسەک چوبوون، لە موسەک لایان دابوو چوبوونە ماڵێک، کولێرەی گەرم و دۆیان بۆ دانابوون، کابانی ماڵەکە ووتبووی دەفەرمون بلەوەڕێن، بەکر دەستی کردبوو بە پێکەنین، کاک نەوشیروان ووتبووی بە چی پێدەکەنی، بەکر ووتبووی بۆ ئێمە چین بلەوەڕێین، کاک نەوشیروان ووتبووی کاکە ئەوە کوردایەتی یە، ئەلەوەڕێین و نالەوەڕێین و، ئیتر ببوو بە پێکەنین.

شـــــــــەڕی خـــــــەمزە

هێزێکی دوژمـن کەپێکهاتبوو لـە جەیش و جـاش لـە ١٩٧٨/٨/٣ پـەلامـاری مەفرەزەیەکی هەڕیمی سێیاندا لە دێی خەمزە، دوای شەڕێکی چوار کاتژمێری پێشمەرگەکان بێ زیان دەربازبوون.

*مەفرەزەیەکی هەڕیمی ٣ لە ١٩٧٨/٨/٩ بە ئاربی جی لە ماڵی قایمقامی قەزای چوارتایاندا کە هێزێکی سەربازی لە چواردەوریبوو لە ئەنجامدا سێ سەرباز و پاسەوانێک کوژران و دوو سەرباز بریندار بوون

لەوکاتەدا بارەگای فەوجی سەربازی چوراتا شڵەژابوون لەناو خۆیاندا کردبوویان بە تەقە چەند کەسێکیان لەیەکتری بریندارکردبوو

بـــــــەردەسپـــــی

مەفرەزەیەکی هەرێمی (٣) لە ١٩٧٨/٩/١٣ هێرشیانکردە سەر مۆڵگەیەکی دوژمن لە بەردەسپیان، سەربازێک کوژراو سەربازێک بریندارببوو

ڕۆژی ١٩٧٨/٩/٢٧ لە نێوان چنگیان و باراو فڕۆکەیەکی دوژمـن هێزی بۆ مەفرەزەیەکی هەرێمی(٣) دابەزاند دوای شەڕێکی سەخت دوو مەفرەزەی لقی دوو هاتن بە هانای پێشمەرگەکانەوە هێزەکەی دوژمن هەڵاتن و زەرەرو زیانیان لێکەوت.

شـــــــەهیدکردنی مـــــامۆستا غـــــەفور

١٩٧٨/١٠/٧دوو تاوانبار مامۆستا غەفور ژاژڵەیی ئەندامی لقی یەکی (ی .ن.ک) و ئەندامی پێشکەوتووی بزوتنەوەی سوسیالستی کوردستانیان لە نێوان باڵخ و گاپیلۆن شەهید کرد.

*چەندمەفرەزەیکی هەرێمی (٤) و هەرێمی پارێزگاری و مەکتەبی سیاسی ١٩٧٨/١٠/١٦ لە دێی خەمزە تووشی تاقمە جاشێکی جەلالی کویخا عەبدوڵڵا بوون و شەڕ دامەزرا، دوای شەڕێکی (٣) کاتژمێری جاشەکان بەرەو سلێمانی هەڵاتن، ٤ جاش بریندارببوون

*مەفرەزەیەکی هەرێمی (٣) لە ١٩٧٨/١٠/٢٢ هێرشیان کردە سەر مۆڵگەیەک لە پشتی دێی ماشانی ناوچەی ئالانی شاربازێڕ، شەڕ ماوەی کاتژمێرێکی خایەند، لەئەنجامدا ژمارەیەک سەرباز کوژران و بریندارببوون .

مامۆستا غەفور ژاژڵەیی ئەستێرەیەکی درەوشاوەی کوردایەتی و گیان بەخت کردن بوو، مامۆستایەکی ڕۆشنبیرو پێشەنگی زانست و خەبات بوو، لە شۆڕشی ئەیلول بەشدار بوو ئەندامی ڕێکخراوی ماوەتی پارتی دیموکراتی کوردستان بوو لە ڕیزەکانی یەکێتی قوتابیان کاری کردووەو لە ساڵی ١٩٧٤ کراوەتە سەر لقی چواری پارتی و لە شەڕەکانی سەرتیژو حاجی هۆمەران و دەرووی هۆمەرئاغا بەشدار بووە.

دوای هەرەسی شۆڕشی ئەیلول و لە ساڵی ١٩٧٨ چووەتە ڕیزی ڕێکخستنەکانی بزووتنـەوەی سۆسیالیستی کوردستانەوە، لە ساڵی ١٩٧٨ و لە سـەر داوای

سەرکردایەتی (ی ن ک) چووەتە شاخ و بووەتە پێشمەرگە لە ڕیزەکانی حزبی سۆسیالیستدا، لە دۆڵی جافایەتی و شارباژێڕدا ڕۆڵی دیارو بەرچاوی بینیوە لە هۆشیارکردنەوەو ڕێبەرایەتی خەڵکی ناوچەکە، ماوەیەک ڕێبەری سیاسی هەڕێمی چوار بووە لەگەڵ جەمالی عەلی باپیردا، لە شەڕی بیشوانی دڕی کە تیایدا ئەحمەد فتح الله و پۆلێک پێشمەرگە شەهید بوون، مامۆستا غەفور بە بریندارى ڕزگاری بوو، چوار مانگ دواى بریندار بوونى لە شەوى ٦-١٩٧٨/١٠/٧ و لە دێى باڵخ بە پیلانێکى نامەردانەى خائین و خۆفرۆشان شەهید بوو.

مامۆستا غەفور کەسایەتیەکى سیاسى، کۆمەڵایەتى ناوچەى شارباژێڕو هێزى پێشمەرگە بوو، شەهید بوونى خەسارەتێکى گەورە بوو لە شۆڕش و کوردایەتى کەوت، کە تا ئێستاش برینى ئەو زامەى سارێژ نەبووە.

ڕاگـــــواستنى گـــــوندەکان

مانگى ٩ى ساڵى ١٩٧٨ ڕژێمى عێراق بە بیانوو پاساوى پشتێنەى ئەمنى دێیەکانى سەر سنوورى ڕاگواست تا پەیوەندى نێوان پێشمەرگەو جەماوەر ببڕێت و لێکیان دابڕێ وەک دابڕانى ماسى و ئاو لە یەکترى، لە سنوورى شارباژێڕ گوندەکانى نۆدێى ئالان، گوێزڵێ، گرگاشێ، دەشتێ، کانى گوێز، ماشان، شاناخسێ، مەروێ، سوورەدزێ، دێرێ، بەرشاڵاوى ڕاگواستن کەوتن، گوندەکانى ئەو دیو بنارى چیاى گمۆ، سەراو، میراوا، دارەبەن، لەگەڵ گوندەکانى سنورى ناحیەى سیوەیل، تیمارو موسەک و شیوەکەڵ، بارێ و گوندەکانى ڕەشەکانى، بێورێ، گۆمڵێ، مڕانە و ژمارەیەک گوندى دیکە بەر شاڵاوى ڕاگواستن کەوتن.

ڕژێمى فاشى عێراق تێکڕاى ئەم گوندانەى لە ئۆردوگاکانى کەنارو، کارێزە، سورەقەڵات، قەڵاچوالاندا کۆکردەوە بەڵام بە پێچەوانەى ویستى داگیرکەر پەیوەندى نێوان جەماوەرو پێشمەرگە پتەوتر بوو، ئۆردووگاکان دووبارە بوونەوە سەرچاوەیەکى گرنگى دابینکردنى پێداویستیەکانى پێشمەرگە.

ڕاگواستنى گوندەکان لە ڕووى ئابوورییەوە زەرەرو زیانى زۆرى بە گوندنشینان گەیاند، ڕەزو باخ و کێڵگەو مەزراى گوندەکان بێناز کەوتن، بە هەزاران سەر ئاژەڵ

فەوتان و زەمینەی گەشەکردن و سەرچاوەی بەخێوکردنیان بەرتەسککرایەوە لە سنووریکی جوگرافی فراوانـەوە، لە لەوەڕگا و پاوانی زۆرو زەوەنـدو ئاوی سازگاری قەدپاڵی چیاکانەوە بۆ چوارچێوەی ئۆردوگایەکی تەلبەند کراو، جگە لە فەوتانی دەیان هەزار پەلەوەرو ئاژەڵی گەورەو لە دەستدانی بەروبوومی توتن و باخداری و دەستکەوتەکانی.

ڕاگواستنی گوندەکان بۆ ماوەیەکی کورت گوندنشینانی لە گوندەکانیان دابڕی بەڵام دوای دەستپێکردنی شەڕی عێراق- ئێران، خەڵکی گوندەکان لە وەرزی هاویندا دەگەڕانەوە گوندەکان و باخ و مەزراکانیان ئاوەدان دەکردەوە.

دێـــــــهاتە ڕاگـــــــوێزراوەکان(ئـــــــۆردوگاکان)

بە بڕیارێکی شۆڤێنیانەی حزبی بەعس و بە پلان و بەرنامەی چۆڵکردنی ناوچە سنووریەکانی کوردستان و دابڕانی لە هێزی پێشمەرگە، لە ژێر ناوو بیانوی پشتێنەی ئەمنی، ڕژێمی کۆنەپەرست و شۆڤێنی عەرەب دێهاتە سنوریەکانی ڕاگواست و لە ئۆردوگا زۆرە ملێکاندا نیشتەجێیکردن.

ڕاگواستنی دێهاتەکانی کوردستـان یـەکـەم هەنگاوو پیلانی ئـەو نەخشەو بەرنامەیە بوو کە ڕژێمی عێراق دایڕشتبوو لە پێناو تواندنەوەی کورد لە بۆتەی نەتەوەی عەرەبداو سووتماککردن و دەستبەسەرداگرتنی هەتایی خاکەکەی، ئەگەر شەڕی عێراق- ئێران ڕووینەدایە پرۆسەی بەدناوی ئەنفال چەند قۆناغێک پێشتر جێبەجێدەکرا، کە شەڕی ٨ ساڵەی عێراق – ئێران ئەو پرۆسەیەی دواخست، ئەگەر ڕاپەڕینی ئازاری کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانیش نەبوایە، سڕینەوەی کوردستان لە سەر نەخشەو زیندوو بە چاڵکردنی خەڵکی کوردستان و ڕاگواستنیان بۆ سەحراو لمەکانی بیابان لە مێژ بوو جێبەجێکرابوو،

پلانی سڕینەوەی ڕەچەڵەک و ناسنامەی کورد، خاک و نیشتمان و کەڵچەڕی کورد، زمان و ڕەسەنایەتی کورد، لە پلان و بەرنامە داڕێژراوەکانی ڕژێمی عێراق بوون، لە پێناوی پان عەرەبیزم و فراوانکردنی دەسەڵاتی فاشیزمی عەرەبی و لکاندنی خاک و نیشتمانی کورد بە عێراق و دواتریش بە نیشتمانی عەرەبییەوە.

مانگی ٨ تا ١٩٧٨/٩ بەرنامەی ڕاگواستنی دێهاتەکانی کوردستان بۆ ئۆردوگا زۆرە ملێکان جێبەجێکرا دێکانی شارباژێڕ لە سنووری قەزای چوارتا و ناحیەی ماوەتی ئەوکات و ناحیەی سیوەیل ڕاگوێزران و لە ئۆردوگا زۆرە ملێکانی کەنارو، قەڵاچواللان، سووڕەقەڵات، کارێزە نیشتەجێکران کە خۆی لە دەیان (دێ) دا دەبینیەوە.

قـــــــەرەبوو (تـــــــــەعویض)

پێش ڕاگواستنی دێیەکان بە ماوەیەک ڕژێمی عێراق لیژنەیەکی پێکهێنا بۆ قرساندن و هەژمارکردن و قەرەبووکردنەوەی ڕەزو باخ و ئاژەڵداری دێهاتەکان، بۆ هەر دێیەک لیژنەیەکی چەند کەسی پێکهێنا کە تیایدا موختاری دێ و هەندێک لە کەسایەتیەکانی دێکانیش ئەندام و بەشدار بوون تیایدا.

هاووڵاتی بانگ دەکرایە بەردەمی لیژنەکان تا سەروەت و سامانی لە ڕەزو باخ و ئاژەڵداری تۆمار بکرێ و قەرەبووی ڕەزو باخی سوتاوی بۆ بنووسرێت و وەرگرێت، بەڵام لە زۆربەی دێیەکان دیاردەیەکی قێزەون دەهاتە پێش و خۆی نمایش دەکرد، ئەگەر جووتیارێک چەند بڕ گوێزێک وچەند سەر ئاژەڵێکی زیاد بووتایە تا شتێک قەرەبووی زیاتری دەستکەوێت، موختاری (دێ) یان ڕیش سپی و پیاو ماقوڵانی دێ ئەوانەی ئەندام بوون لە لیژنەکەدا بە ڕوویدا دەتەقینەوەو ڕێگەیان نەئەدا زیاتر بنووسێت، کە ئەوەش لە بەدبەختی مرۆڤی و کورد و لە بەختی بەعسیان بوو.

عەرەبێکی دەشتەکی لە نێو بیابانی لمەوە هاتبووە بەهەشتێک لە کوردستان، وێران و خاپوری دەکرد، جووتیاری کورد سەروەرت و سامان و ڕەنجی تەمەنی جێدەهێشت، بە بەرچاویەوە ماڵ و موڵک و ڕەزو باخی دەسوتێنراو دەتەقێندرایەوە ، کەچی هەندێک لە موختارو هاوپیشەکانیان دەبوونە خۆرەی گیانی خەڵک، غەدریان لە جوتیاری کورد دەکرد بۆ ئەستوور بوونی گیرفانی داگیرکەر، پارەیەک بەعس لە سەر نەوت و سەروەت و سامانی کوردستان بە دەستی هێنابوو، جوتیاری کورد مافی خۆی بوو دەقات و سەد قات قەرەبوو بکرێتەوە، جوتیارێک کە جگە

لە سووتاندنی ڕەزو باخ و کێڵگەی دێیەکەی، لە گەڵیدا یادەوەری و یادگاریەکانی، گۆڕو گڵکۆی باب و باپیرانیشی وێران دەکراو دەبووە سووتماک و سووتەمەرۆ.

قەرەبووی دێهاتەکان نووسراو چەکی بانق درایە جوتیارەکان زیلەکان قەتارەیان بەست و ماڵ و منداڵی کوردیان ڕاپێچی ئۆردوگا زۆرە ملێکان کرد، کانی وزنە و خانوو، جۆگەو جۆبار و مزگەوتیان بە یەکەوە تەقاندەوەو خاپور دەکرد، لە نێو دارو پەردووی مزگەوتەکانی کوردستاندا پەڕەی قورئانی پیرۆزیش سوتێنراو ڕژێمی درندەی بەعس ڕەحمی بە کتێبە پیرۆزەکانی خوداش نەکرد، خەڵک بە دڵشکاوی لە زێدی خۆیان هەڵکەندران، زیلەکان پێچایانننەوەو لە خانوویەکی ساردووسڕو بێ حەوشەدا هەڵیان ڕشتن بەڵام دڵیان هەر لای ڕەزو باخی دێیەکانیان بوو.

ژمارەیەک خێزان قەرەبوویان پێنەدرا، هەندێک لە بەر ئەوەی کوڕەکانیان پێشمەرگە بوون، هەندێکیش نەیانویست قەرەبووی ڕەزو باخ و کێڵگەی سووتاویان وەرگرن، وتیان ئێمە خاک و ئاوی خۆمان نافرۆشین، هەندێکیش لە ڕژێم یاخی بوون، لە دێی سەراو (کەریم عەبدوڵڕەحمان مستەفا) ناسراو بە مام کەریم سەراوی، باوکی (هێمن و هەڵۆ) سەراوی قەرەبوویان نەدایەو مواڵک و ماڵ و ڕەزو باخی سووتاویان بۆ هەژمار نەکرد لە بەر ئەوەی کوڕەکەی (هێمن سەراوی) ئەو دەمە پێشمەرگە بوو، بێ قەرەبوو بە دەستی بەتاڵ و سکی برسی بۆ ئۆردوگای زۆرە ملێی کەنارو ڕایانگواست.

لە دێی بێوریێ سەر بە ناحیەی سیوەیل (عەبدولی حەمە زۆراب) پیاوی بە هەڵوێست و نیشتمان پەروەر قەرەبوی قبوڵ نەکردوو ڕازی نەبوو ڕەزو باخی بێوریێ بفرۆشێ کە بە سەدان بڕ گوێزو باخ و باخچەی هەبوو، لە دێی مڕانە (عەبدوڵڵا لالە) قەرەبووی پێنەدرا چونکە باوکی کاک شێرکۆ بوو،

عەبدوڵڵا ئیسلامی و مەحموود حەمە حسێن لە شاناخسێ قەرەبوویان وەرنەگرت و لە حکومەت یاخی بوون، بە ماڵ و خێزانەوە چوونە چیای گمۆ، ماوەیەک لەوێ مانەوە دواتر بە تکاو لە سەر داوای خەڵک هاتنە خوارەوە بەڵام ڕازی نەبوون قەرەبوو وەرگرن، حاجی حسێن شاناخسێی قەرەبووی وەرنەگرت و چووە دێی سیرەمێرگ دانیشت.

حاجی عەزیز سەراوی باوکی پوورزا مەجید قەرەبووییان بۆ نەنووسی تا ناچاریان کرد پوورزا مەجید تەسلیم بێتەوە، دوای وەرگرتنی قەرەبووەکە پوورزا مەجید گەڕایەوە ڕیزی پێشمەرگە.

دێهاتە ڕاگوێزراوەکانی ناحیەی سیوەیل

جگە لە ناوەندی ناحیەی سیوەیل (باسنێ) تێکڕای دێیەکانی سنووری کارگێڕی ناحیەکە ڕاگوێزران و ڕاپێچی ئۆردوگا زۆرەملێکان کران، کە ئەم دێیانەن:

کانی شوان، سێونگ، مڕانە، بێوڕێ، گۆملێ، ڕەشەکانی، ملکەتێن، سیرێ، دێرێی خوارو، دێرێی سەرو، سووڕەزێ، سووڕەبان، مەرۆێ، بۆسکان، نەڵەسو، سیرین، باڕێی گەورە، باڕێی بچوک، موسەک، تیمار، شابەدین، هەڵوان، توتکان، زاخێ، ئاشی بارام، کانی گوێز، ئاشقە هۆڵ، بواڵک، شیوەکەڵ، سووڕەبانی نۆڕک، نۆڕک، نۆڕەباب، تەم تەم، سووڕێ

دێهاتە ڕاگوێزراوەکانی ناحیەی ماوەت

لە سنووری ناحیەی ماوەت، جگە لە ناوەندی ناحیەکە (ماوەت) و ژمارەیەک دێی سنووری ناحیەکە، تێکڕای دێیەکانی سنووڕەکە ڕاگوێزرانە ئۆردوگا زۆرەملێکان، کە ئەم دێیانەن:

شاناخسێ، گرگاشە، یاڵانقۆز، دڕی، سەراو، شەشۆ، گابەروا، ماشان، قەشان، گوڵێ، میراوا، سپیدارە، سەرگەڵو، کۆلکە، عیساوا، ژاژڵە، بڵخوان، دەشتی خانی، باساوێ، گەڵاڵە، سەفرە، شینکێ، بەرد بەرد، قامیش، زەرون، ئاوکورتێ، قەڵاتە، بەرگورد، قەرەبابە، هەنجیرە سووڕە، گەماڵان

تێکڕای ئەم دێهاتانە بە سنووری ناحیەکانی ماوەت- سیوەیل، لە ئۆردووگاکانی کەنارو، قەڵاچوالان، کارێزە، سووڕەقەڵات نیشتەجێکران.

ئـــــۆردوگای کـــــەنارو

ئۆردوگای زۆرە ملێی کەنارو پێکهاتبوو لە پێنج بەش هەر بەشەی ژمارەیەک ماڵ بوو.

+ کەناروی سەرەوە ٢٠٠ ماڵ
+ کەناروی ناوەڕاست ١١٠ ماڵ
+ کەناروی خوارەوە ٣٨٩ ماڵ
+ کەناروی ئەو بەر چەم ١١٥ ماڵ
+ ماڵە سیرەیی و ڕەشەکانیەکان ١٠٢ ماڵ

لە ئۆردوگای زۆرە ملێی کەنارو دێیەکانی سەراو، بێوریێ، مڕانە، دێرێ، سیرێ، شابەدین، سورەزێ، کانی شوان، نۆڕک، سورەبان، ڕەشەکانی، باریێ، نۆڕەباب، سێونگ، گۆملێ، زاخێ، نیشتەجێ کرابوون.

ئـــــۆردوگای قـــــەلاچواللان

ئۆردووگای قەلاچوالان ژمارەیەک دێی تیاکۆکرابووەوە:

(شاناخسێ، بەرگورد، شیوەکەل، سیرین، گرگاشێ، ماشان، گوێزلێ، کانی شوان، مەرواێ، دەشتێ، نۆڕک، سورەبان، باریێ گەورەو بچوک، سەفرە، بەرگورد، نەڵەسو، بۆسکان، تیمار، موسەک، شیوەکەل، توتکان.

ئـــــۆردوگای ســـــورەقەلات

ئۆردوگای سورەقەلات چەند دێیەکی تیادا کۆکرابووەوە

(میراوا، شەشۆ، بڵخوان، گابەروا، چنارە، ژاژڵە، سپیدارە، سوورەقەلات.

ئۆردوگاکە ٥٠٠ خانوو بوو، واتە ٥٠٠ ماڵ.

ئـــــۆردوگای کـــــاریزە

ئۆردوگای کاریزە ژمارەیەک دێی تیادا کۆکرابووەوە کە پێکهاتبوون لە دێیەکانی (دڕی، قامیش، گەڵاڵە، سەفرە، زەرون، بەرگورد، باساوێ، شینکی، گەماڵان، ئاوەکورتێ، ئەزمەک، ژاژڵە، هەنجیرە سوورە، کانی بیوکە، کانی بی).

کارێزە دووبەش، دوو بەر بوو، بەشی کارێزە، بەشی کۆلکە ڕەش ئەویش هەر کارێزە بوو، بەری کۆڵکە ڕەش لە ٢٠٠ ماڵ پێکهاتبوو، بەشەکەیتری کارێزە گەورە ١٠٠٠ ماڵ بوو، تێکڕای کارێزە ١٢٠٠ ماڵ بوو.

شـــــەهیدبوونی بـــــرایم ســـــەراوی

بەیانی ڕۆژی ١٩٧٨/١١/١٦ هێزێکی دوژمن هیرشی هێنایە سەر هەولّو شەڕ کاتژمێرێکی خایەند، لەوشەڕەدا ئیبراهیم ڕەشید سەراوی شەهیدبوو.

*شەوی ٢٦-١٩٧٨/١١/٢٧ مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٣) چوونە ناو شاری سلێمانی ، کاتژمێر ٦,١٥ دەقیقە لەسەر جادەی براهیم پاشا لە ئۆتۆمبێلێکی نەجدەی پۆلیسیاندا زیانی دوژمن کوژرانی (٥) پۆلیس و شکانی ئۆتۆمبێلەکە.

فەوجێک سەرباز لەگەڵ (١٥٠) جاشی قالە فەرەج، تەحسین شاوەیس، ئەحمەد عەزیز کاکی هیرشیانهێنایە سەر مەفرەزەیەک پێشمەرگەی هەڕێمی (٣) لە دێی چنگیان، مەفرەزەکە ڕووبەڕووی هێرشەکەی دوژمن بوونەوە شەڕ لە (کانی سەراج) دەسپێکرد و چوار کاتژمێری خایەند.

لەو شەڕەدا دوژمن زیانی زۆری لێکەوت پێشمەرگەیەکیش بریندابوو.

شـــــــــەڕی چـــــــنگیان

شەوی ٢٦-١١/٢٧/ ١٩٧٨ مستەفا چاوڕەش و جەمالی حەمەی خواکەرەم و محەمەدی برای عەلی چوارتایی و چەند پێشمەرگەیەکی دیکە لایاندایە چنگیان و لە ماڵێک خەوتن، ئێشکگری شەو کاتژمێر ٤ی سەر لە بەیانی کاک مستەفای بە ئاگا هێناو ووتی، لە ناو (دێ) دا کەڵەکێک ڕووخاو دەنگی زۆر بوو، ئەوانیش هەستان و چوونە دەرەوەی دێ تا دنیا ڕووناک بوو لە سەر کانی «سەراج» مانەوە، کە دنیا ڕوناک بووەوە بە مەبەستی نان خواردن بەرەو ناودێ گەڕانەوە، سەربازەکان چووبونە ناو ئاوایی کە زانیبوویان پێشمەرگەی لێنییە، ئەوانیش بەرەو ڕێگای دەرەوەی گوندەکە ڕۆیشتبوون، لە ڕێگا مستەفا چاوڕەش و ئەفسەرێکی سەربازی لوتیان بە لوتی یەکدا تەقی و تەقە دەستیپێکرد، پێشمەرگەکان بە بەرگریەکی دلێرانە

بەرەو گردو یاڵ و هەڵەتەکانی پشت ئاوایی ڕۆیشتن، شەڕی مان و نەمانیان کرد، کۆپتەر هاتە سەر ئاسمانی شەڕەکەو دەستڕێژی گوللەی لە پێشمەرگەکان کرد، پێشمەرگەکان گەیشتنە ئەو شاخەی بە سەر دێی باراودا دەیڕوانی، شەڕ کۆتایی هات و پێشمەرگە سەرکەوتوو بوون، تەنها زیانی پێشمەرگە بریندار بوونی جەمالی حەمەی خواکەرەم بوو، دواتر بۆ چارەسەری بریندەکەی ڕەوانەی شاری بانەی ڕۆژهەڵاتی کوردستانیان کرد و دکتۆرەکانی ئەوێ بریندەکەیان بۆ چارەسەر کرد.

لـــە بـــاراو بـــۆ چـــنگیان

مستەفا چاوڕەش و پۆلێک پێشمەرگە کە ژمارەیان ١٥ کەس بوو لە باراو بەرەو چنگیان هاتن، کەسێک بە ناوی «ل» هات بەرەو پیریان و ١٥ ساردی «بیبسی» بۆ پێشمەرگەکان کڕی و لە چاوان وون بوو، پێشمەرگە لە ماڵەکانی چنگیان بۆ نان خواردنی نیوەڕۆ دامەزران، لە ناکاو کۆپتەر هاتە سەر ئاوایی و پێشمەرگە بەرەو ناوباخ و بەرزاییەکانی دەوروبەری دێ ڕۆیشتن و دامەزران، کۆپتەر بەردەوام بوو لە بێژان و کێومااڵ کردنی ناوچەکە، سەربازەکان چووبوونە ناو (دێ) و ووتبوویان کوا مستەفا چاوڕەش، دەزانین لێرە بووەو ژمارەیان ١٥ کەسە.

دەمەو ئێوارە پێشمەرگەکان گەڕانەوە ناو دێ، پێشمەرگەیەک بە ناوی حامید بریندار بوو، خەڵکی ئاوایی قسەی ئەفسەرەکەیان بۆ پێشمەرگەکان گێڕایەوە کە ووتبووی دەزانین ١٥ کەس بوون یەکسەر سەرنجیان ڕۆیشت بۆ لای «ل» کە ١٥ ساردی بۆ کڕیبوون، هەر ئەویش چوو بوو خەبەری لێدابوون.

بۆ ڕۆژی دوایی «ل» هاتەوە بۆ چنگیان، ڕژێم ناردبووی تا بزانن پێشمەرگە زیانی چەند بووە بە گەڕانەوەی بۆ چنگیان پێشمەرگە دەستگیریان کرد و بردیان لەگەڵ خۆیان تا دواجار بە هەزار تکاو ڕجا ئازادیان کرد، دوای چەند ساڵ و لە ساڵی ١٩٨٢ مستەفا چاوڕەش لە سەر هەمان ڕووداو دەستگیری کردەوەو دووبارە کردیانەوە خاتری خەڵک و ئازادیان کردەوە.

بـــــــــالخ، بـــــــاراو

١٩٧٨/١٢/٢ مەفرەزەیەکی هەڕێمی ٣ لە دێی بالخ بو هێزێکی دوژمن هێرشی کردە سەریان، دوای کاتژمێرێک شەڕ ڕوو بەرگری پێشمەرگەکان دەربازبوون تەنها پێشمەرگەیەک بریندابوو

هێزێکی دوژمن لە ١٩٧٨/١٢/٢٦ هیرشی هێنایە سەر مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٣) لە دێی باراو، شەڕ (٣) کاتژمێری خایەند

زیانی دوژمن کوژرانی ٢ سەرباز بوو ، هاوولاتیەکی بەتەمەنیش شەهید بوو

حـــــەمەمین ئـــــاغای بـــــارێ

لە سەر داوای سەرکردایەتی یەکێتی نیشتمانی کوردستان حەمەمین ئاغای بارێ لەگەڵ ژمارەیەکی بەرچاو لە خزم و کەس و کارو براکانی هاتنە ناو ڕیزەکانی پێشمەرگەوە، حەمە مین ئاغا فەرماندەی کەرت بوو لە هەڕێمی (٣) فەرماندەیەکی ئازاو کەسایەتیەکی ناسراوی ناوچەکە بوو، بەداخەوە بە کارەساتی ئۆتۆمبێل گیانی سپارد.

هاتنی بـــەکری حـاجی ســـەفەر - شـــــەڕی ســـەقز

جگە لە کاری پێشمەرگانە، چالاکی و بۆسەو ڕووبەڕووبوونەوەی هێزەکانی داگیرکەر، پێشمەرگەکانی شۆڕشی نوێ ئەرکی هۆشیارکردنەوەی جەماوەرو ڕوونکردنەوەی بەرنامەو پلانی شۆڕشیان لە ئەستۆ گرتبوو،

مستەفا چاوڕەش سەرەتا فەرماندەی کەرت و دواتریش فەرماندەی هەرێمی ٣ی شارباژێڕ بوو لە دێیەکانی سنووری شارباژێڕ لە چوارتا تا ماوەت و سیوەیل، تا دەگاتەوە نۆدێی ئالان جەولەی دەکرد پەیامی شۆڕشی دەگەیاندە خەڵک، سەرەتا خەڵک نائومێد بوو دوای شکستی شۆڕشێکی گەورە بە ماوەیەکی کەم هەڵایسانی شۆڕشێکی نوێخواز لە بەرگ و فۆرمێکی نوێدا، هەروا قبوڵکردنی ئاسان نەبوو، تازە ئەسپی شۆڕش گلابوو بەڵام ڕاستگۆیی و بوێری و پەیامی ڕاستەقینەی شۆڕشی نوێ کە لە هەناوی خەڵکدا هەڵقوڵا بوو، وەڵامدەرەوەی پێداویستیەکانی قۆناغی خۆی بوو جێگەی بە نائومێدی لێژکردوو، بڕواو متمانەی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانی بە دەست هێناو هەنگاو هەنگاو لە دڵ و دەروون و هەستی جەماوەر نزیک دەبـووەوە، تا بووە ئەو یەکێتییەی کێوی لە کێو دەداو دوژمنی هەراسان کردبوو.

دوای گەڕانەوەی بۆ ڕیزەکانی یەکێتی نیشتمانی کوردستان عەلی چوارتایی بە ناوچەکەدا جەولەی دەکرد، مامەو ڕەحمان و ژمارەیەک پێشمەرگەی لە گەڵدا بوو عەلی چوارتایی بە ماوەیەکی کەم تێکەڵاوی لەگەڵ خەڵکی ناوچەکە پەیداکردوو بووە جێگەی ڕێزو متمانەو خۆشەویستی خەڵک، مامۆستا غەفورو جەمالی عەلی باپیرو هێمن سەراوی و شێرکۆ جدی لە ناوچەکەدا بوون، بەڵام زیاتر لە دێیەکانی دەوروبەری ماوەت و ئالان بوون.

حسەین ماوەتی پۆلیس بوو لە چوارتا، ڕایەڵەیەکی ڕێکخستنی دروستکردبوو، غەریب گەنکەیی و پۆلێک خوێندکاری قۆتابخانەی چوارتا، لە ژێر کاریگەری (حسەین ماوەتی).دا چوونە ڕیزەکانی ڕێکخستنەوە، داموددەزگاکانی بەعس لە چوارتا فشاریان خستبووە سەر خوێندکارەکان تا ناچاریان بکەن ببنە تەڵایع و

فتوە، بەڵام خوێندکارەکان نەچوونە ژێر ئەو فشارانە بۆیە ناچار بوون قوتابخانە جێبهێڵن.

یەکێک لەو خوێندکارانەی قوتابخانەی بەجێهێشت و ڕووی کردە شاخ، غەریب گەنکەیی بوو، غەریب لە تەمەنی گوڵدا بو، هێشتا خەتی نەدابوو، تەمەنی لە نێوان سیانزە ساڵ بۆ چواردە هەڵدەکشا، هێشتا ژیان بەدەمیەوە پێدەکەنی، هێشتا پێویستی بە ئامێزی گەرمی دایک و سۆزی باوک بوو، هاوتەمەنەکانی غەریب لە دنیای دیموکراسی و مافی مرۆڤدا زەمینەی لە باریان بۆ دەڕەخسێ تا خوێندن تەواو بکەن و حەزو ئارەزووەکانیان بەدی بهێنن، بەڵام لە ژێر سایەی ڕژێمێکی داگیرکەری وەکو بەعسدا، هیچ بەهایەک بۆ مافە سەرەتاییەکانی مرۆڤ ناهێڵدرێتەوە، قوتابخانەش وەکو دەزگایەکی حزبی و بۆ خزمەتکردنی حزبی بەعس و عروبە بەکاردێت.

بۆیە غەریب گەنکەیی نەیتوانی بچێتە ژێر باری داواکارییەکانی حزبی بەعس و ڕێگەی چونە شاخی گرتە بەر، لە گەنکێوە هەنگاوەکان بەرەو شاری بانەو سەردەشت هەڵیگرت ، غەریب لە بازاڕی سەردەشت تاڵیب کەناروێی بینی ئەویش بردیە لای عەلی چوارتایی و بووە پێشمەرگە.

ڕۆیشتنی مستەفا چاوڕەش هاتنی بەکری حاجی سەفەر

لە شوێنێکی فراوانی سەردەشت، پێشمەرگەکانی هەڕێمی ٣ کۆبونەوە بۆ مالاوایی لە مستەفا چاوڕەش و پێشوازی لە بەکری حاجی سەفەر.

مستەفا چاوڕەش دوو ساڵ بوو فەرماندەی هەڕێمی (٣)ی شارباژێڕ بوو، فەرماندەیەکی ئازاو چەلەنگ و زەبر قورس بوو، دۆست و دوژمن دەیانناسی، پیاوەکانی ڕژێم و سوپای عێراق سڵیان لە ناوبانگی دەکردەوە، هەر ناوچەیەک ئەوی لێبووایە بە قەڵای قایمی شۆڕش دادەنرا، جاش و جاسوس و خۆفرۆش و پیاوەکانی ڕژێم بەناوهێنانی دەلەرزین، دوای بەجێهێنانی ئەرکی سەرشانی لە هەڕێمی (٣)بە بڕیاری سەرکردایەتی گواستراوەتەوە بۆ هەڕێمی (٥)ی قەرەداغ.

مستەفا چـاوڕەش بـەحـوزنـەوە وتـەی مـاڵاوایـی پێشکەش کـردوو سوپاسی پێشمەرگەکانی هەرێمی (٣) ی کرد، داوای لێبوردنیشی کرد لە هەر کەموکوڕیەک یان ئەگەر کەسێک دڵی لێی هێشابێ و گـەردی گرتبێ، هیوای سەرکەوتنی بۆ خواستن و داوای لێکردن چۆن هاوکارو پشتیوانی ئەو بـوون، ئـاواو زیاتریش هاوکارو پشتیوانی کاک بەکری حاجی سەفەربن، دوای یەکتر لە ئامێزگرتن مستەفا چاوڕەش بە دڵی گەرمەوە ماڵاوایی کردوو لە چاوان وون بوو.

شـــــۆڕشی گـــــەلانی ئـــــێران

ساڵی ١٩٧٩ بوو، شۆڕشی گەلانی ئێران سەری هەڵدابوو شاو شابانوو (فەرەح) بەرەو وڵاتی میسر ڕایان کردو لەوێ گیرسانەوە، شای ئێران هەر لەوێ گیانی سپاردوو شابانوش لە ئەمریکا کەناری گرت.

شایی و لۆغانی گەلانی ئێران بوو، داموو دەزگا داپڵۆسێنەرەکانی ئێران ڕووخان و داموو دەزگا ئەمنی و سەربازیەکان کەوتنە دەست جەماوەری ڕاپەڕیوو حزبە سیاسیەکانی سەرگۆڕەپانی ئێران، لە شارەکانی کوردستانیش بە هەمان شێوە داموو دەزگاو سەربازگەکان لە ژێر هەژمونی حزبە کوردیەکاندا بوون.

پێش ڕووخانی ڕژێمی شاهەنشایی ئێران، ئایەتوڵڵا خومەینی لە شاری نەجەفی عێراق بوو، دواتر لە وڵاتی فەرەنسا و پایتەختی ئەو وڵاتە گیرسایەوەو لە پاریسی پایتەختەوە بەرەو ئێران گەڕایەوە.

شـــــۆڕشی کـــــاسێت

داموودەزگا حکومی و ئەمنی و ئابووریەکانی ڕژێمی شاهەنشایی ئێران تووشی داڕمان و داڕووخانی گەورە بوون، گەندەڵی دەزگاکانی حکومەتی شاهەنشایی گرتبووەوە، گەندەڵییەک تێکڕای جومگەکانی ژیانی خەڵکی گرتبووەوە، سەرخان و ژێرخانی کۆمەڵ داڕمابوو، جیاوازی نێوان چینەکان، نێوان دەستەبژێرێکی دەسـەڵاتـدارو خەڵکی ئێران تـا دەهـات دەلاقـەی گـەورەی تێدەکـەوت، نێوانی شاهەنشا- دەسەڵات، جەماوەر- دیوارێکی ئەستورو گەورە بوو، ووڵات بەرەو

ڕووی داڕمانێکی گەورە ببووەوە، بە شێوەیەک هیچ دەنگی ناڕەزاییەک نەدەگەیشتە شا یان کاربەدەستەکانی دەوروبەری ئەو تۆڕاڵەی بازنەی یەکەم و دووەمی شا بوون، دۆخی ئێرانیان بێکێشەو گرفت نیشان دەداو شایان چەواشە دەکرد، تا کوتەکی گەورەی گەل لە کەلله سەری شای داو مێشکی ڕژێمەکەی پژان.

لە سەرەتای سەرهەڵدانی قەیرانەکانی ناوخۆی ئێران و هێواش هێواش ئەستووربوونی قەیران و ناڕەزایەتیەکان لە ڕێگەی تۆمارکردنی کاسێت و ناردنەوەی بۆ ناوخۆی ئێران شۆڕشێکی گەورە دەستپێکرد کە بە شۆڕشی (کاسێت) ناسرا، ناوەڕۆکی کاسێتەکان پێکهاتبوون لە هاندانی گەلانی ئێران دژی ڕژێمی شاهەنشاهی و بە ئاگاهێنانی خەڵک لەو زوڵمە بەردەوامەی لە گەلانی ئێران دەکرا، بزاوتنی هەستی شیعەگەری و ڕاپەڕینی سەرتاسەری دژی حکومەتی شاهەنشایی ئێران، شۆڕشی کاسێت ناردنەوەی شۆڕش بوو بۆ ناوخۆی ئێران، ئەم شۆڕشە کاریگەری بەرچاوی دانا لە سەر هەست و سۆزی خەڵک و ئێرانی بە لێواری ڕووخان گەیاند، زۆر لەو کاسێتانەی دەنێردرانەوە ئێران کاسێتی ڤیدیۆیی بوون، بۆ ئەوەی لە کاتی پشکنیندا دەستیان بە سەردا نەگیرێ، سەرەتای بەشێک لە کاسێتەکان فیلمی تر بوون دوای چەند دەقیقەیەک پەیامەکەی ئیمام دەستی پێدەکرد، بەم شێوەیە شۆڕشی کاسێت شۆڕشی گەلانی ئێرانی بەرهەم هێنا.

خومەینی لە پاریسەوە سوار فڕۆکە بوو تا سەر ئاسمانی تاران لە فڕۆکەکەدا خەوت، کاتێک لە تاران دابەزی پێشوازی گەورەی جەماوەری لێکرا، لە شوێنی دابەزینی ئیمام دەیان ڕۆژنامەنووسی ئێرانی و بیانی ئامادە بوون، لە وەڵامی پرسیارێک کە ئایە هەست بەچی دەکات لە ئێستادا، خومەینی لە وەڵامدا ووتبووی هیچ.

هـــــەڵەی حـــــزبە کـــــوردیەکان

نووسینی ئەم چەند دێڕە ناچێتە سەر تێکڕای هەڵەو کەموکوڕیەکانی حزبە کوردییەکان، چوونکە ئەوە بابەتێکی فراوانەو پێویستی بە چەند پەرەگراف و نووسین هەیە، لەو بوارەشدا کەم تا زۆر نوسراوەو دەست خراوەتە سەر هەڵەو کەموکوڕیەکان.

ئەوەی من دەمەوێ لە سەری ڕاوەستم هەڵەیەکی سەربازیە کە نەدەبوو بکرایەو بە سەر سەرکردەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان تێپەڕ ببوایە، کە دواتر پێچەوانەکەی زەبری کوشندەو گەورەی لە بزووتنەوەی کوردایەتی دا، لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا،

شارە کوردیەکان لە ژێر دەسەڵاتی حزبە کوردیەکاندا بوون، حزبی دیموکرات، کۆمەڵە، سازمانی خەبات و چەندیتر حوکمڕانی واقعی شارە کوردیەکان بوون و شارەکان لە ژێر دەسەڵاتی گەلدا بوون،

سەربازگەکانی ڕژێمی شا هەروەکو خۆیان مابوون، حزبە کوردیەکان دەستیان لێنەدان و سەربازو سەروانەکانیان لە ناو سەربازگەکاندا بە چەک و تەقەمەنی خۆیانەوە هێشتەوە، چواردەوری سەربازگەکان بە پێشمەرگە گیرا بوو، پرسگەیان بۆ سەربازەکان دانابوو دەچوونە بازاڕو دەگەڕانەوە، پرسیان بە پرسگەی پێشمەرگە دەکردو ئازادانە هاتووچۆیان دەکرد.

ئەو سەربازگانە مۆتەکەی سەر دڵی خەڵکی کوردستان بوون دەبوایە هێزە کوردستانیەکان دەستیان بە سەردا بگرن و سوود لە چەک و تەقەمەنی سەربازگەکان وەرگرن بۆ بەهێز کردنی هێزی پێشمەرگە، بەڵام کارێکی لەو شێوەیان نەکرد، تا ئەو کاتەی جمهوری ئیسلامی خۆی ڕێکخستەوەو هێرشیکردە سەر ناوچە کوردستانییەکان، سەربازگەکانیش لولەی چەکەکانیان کردەوە خەڵک و پێشمەرگەو چوونەوە پاڵ ڕژێم.

ئەو سەروان و سەربازە ئێرانیانە خۆشیان لە دۆخی هەڵپەسێردراوی خۆیان بێزار بوون، دەیانویست چەک و سەربازگەکان تەسلیمی هێزە شۆڕشگێڕە کوردییەکان بکەن، بەڵام حزبە کوردیەکان شورەیان بە دەوردا کێشان و لە دۆخی نەشەڕ ئاشتی دا هێشتیاننەوە.

عەلی چوارتایی کە فەرماندەی کەرتی یەک بوو ئەو دەمە لە شاری بانە بوو چەند جارێک چووە لای (مەلا شێخ جەلال) و پێیوتن، بۆچی ئەو چەکانە لەو سەربازو سەروانانە وەرناگرن و هێزەکەی خۆتانی پێ پڕ چەک بکەن، سەربازگەکان پڕن لە چەک و ماشێنی سەربازی، بۆ هێزەکانتان بەکاری بهێنن لە وەڵامدا مەلا شێخ

جەلال ووتبووی، ئەو سەربازگە و چەک و ماشێنانە هی خۆمانن کەی ویستمان بە کاریان دێنین، بەڵام وادەرنەچوو، پێچەوانەکەی لە شەڕی سەقزدا بە تەواوی دەرکەوت.

شـــــــەڕی گـــــوندی (ســـــــەعەب)
نـــــێوان ســـــەقز- دیـــــواندەرە

مەلا شێخ جەلال هاتە لای عەلی چوارتایی و پێیووت دوێنێ لە گوندی (سەعەب) نێوان سەقز- دیواندەرە، پاسدار لە جێبێکی حزبی دیموکراتیان داوە، پێشمەرگەیەک شەهید و یەکێکیتر بریندار بووە، ئێوەش خاوەن تەجرووبەیەکی باش و قاڵبوون لە بواری شەڕی پێشمەرگانە، پێمانخۆشە لە گەڵمان بێن تا بزانین چ باسەو چی بکەین و چ ڕێو شوێنێک بگرینە بەر.

عەلی چوارتایی وتی ئۆتۆمبیلێکمان بۆ بگرن بە سەرچاو دێین، پاسێکیان بۆ گرتن و چوونە سەقز، دەستەکەی عەلی چوارتایی پێکهاتبوو لە غەریب گەنکەیی، بەکرە درێژ، مەجید مەلا صدیق، سەلام بەردە زەردی، بارام، تاڵیب کەناروێی، ڕەشید خانی چیوە ڕۆشیان لە حزبی دیموکرات لەگەڵ ناردن بۆ چاوساغی.

سەعەب شارە دێیەکی گەورە بوو لە نێوان سەقزو دیواندەرە هەڵکەوتبوو لە ٢٠٠ ماڵ پێکهاتبوو، پرسیاریان لە خەڵکی دێیەکە کرد ووتیان دوێنێ شەڕ لە نێوان پاسدارو حزبی دیموکرات ڕوویداوە ووتیان بەڵێ.

کەرتی یەک لە نیو کاتژمێر تا سێ چارەک لە ناو دێیەکەدا مانەوە، دەنگ و وڕەی کۆپتەر لە دوورەوە هاتە گوێ، پێنج کۆپتەر هاتنە سەر ئاسمانی گوندەکە، بە سەر دێیەکەدا دەسوڕانەوە پاسەکەی کە پێی هاتبون ڕۆیشتبوو.

هەر چوار دەوری دێیەکە دەشتایی بوو، هەتا ڕکە بەردوو گاشە بەردێکیش نەبوو پێشمەرگە لێی دامەزرێ، تەنها گردێک لە پشتی ئاوایی هەبوو، قازیفەیەک و دوو گوللەیان پێبو، کۆپتەرێک لە پشتی ماڵەکان نیشتەوە سەربازی دابەزاند و بەرەو ناودێ هاتن.

حەوت پێشمەرگە بەرانبەر (٥) کۆپتەرو دەیان پاسدار شەڕێکی نابەرابەرو زەرەرو زیانی زۆری پێشمەرگەی لێدەکەوتەوە، بۆیە بڕیاریاندا پاشەکشە بکەن و بەرەو لای ئۆتۆمبیلەکە ڕایانکرد، بەڵام پاسەکە لەوێ نەمابوو.

ماشێنێکی (سیمورخ) بەرەو سەقز دەڕۆیشت، دەستیان لێڕاگرتوو وەستا، ووتی فەرموون چیتان دەوێ وتیان سەرمانخەو بمانفرێنە، عەلی چوارتایی چووە پێشەوەو ئەوانیش لە دواوە سەرکەوتن، چەند دەقەیەک لە دێیەکە دەرچوون کۆپتەرێکی جەنگی دوایان کەوت و بە سەر سەریانەوە لەنگەری دەگرت، شۆفێرەکە وتی پێی لێدەم، وتیان چۆن دەڕۆی برۆ، خێرایی (سیمرخ)ەکە گەیشتبووە ڕادەیەک وێنەی جەنازەیەکی نیشان دەدا بە سەر دەستی دوو کەسەوە کە نیشانەی مەرگە.

گەیشتنە ملەیەک دوو لۆفەی دەما دیوی سەقز دەرکەوێ کۆپتەرێک لە قەراغ جادەکە نیشتبوەوەو پاسدار لە سەر جادەکە وەستا بوون بۆ ئۆتۆمبێلەکە، گەیشتنە ئاستی کۆپتەرو پاسدارەکان، بەکرە درێژ جامانەکەی دەرهێناو هەڵی سووڕاند پاسدارەکانیش تفەنگەکانیان داگرت، بەڵام ئۆتۆمبێلەکە نەوەستا و بە خێرایی دەرچوو، دەرچونێک هیچی وای نەمابوو باڵ بگرێ.

ئۆتۆمبێلەکە لە دەشتەکانی قەراخ جادەی سەقز نزیک بووەوە، خەڵکی ناوچەکە سەرقاڵی دروێنە بوون، کۆپتەر دەسڕێژی شەستیری لە جوتیارەکان کرد، خەڵک دەستیکرد بە ڕاکردن.

ماوەیەکی تر ڕۆیشتن گەیشتنە بن گردێک سەرنجیاندا پاسەکەی پێی هاتبوون لەوێ وەستاوە، بە خێرایی لە سیمرخەکە دابەزین و خۆیان کرد بە پاسەکەدا، کۆپتەرەکان هەر بە دوای سیمرخەکەوە بوون، پێشمەرگەکان گەیشتنەوە سەقز، چوونە مزگەوتێک مەلا شێخ جەلال لەوێ بوو، عەلی چوارتایی گلەیی زۆری لە مەلا شێخ جەلال کردوو ئەوەی هاتە سەردەمی پێیوت، چونکە بڕیار بوو مەلا شێخ جەلال لە گەڵیان بچێتە گوندەکە، بەڵام لە سەقز مابووەوەو نەچوو بوو لە گەڵیان، عەلی چوارتایی پێیوت خەریک بوو هەموومان تیا بچین، دەتەوێ بە گورگان خواردووومان بدەی، مەلا شێخ جەلال تەنها هێندەی لە زار هاتە دەرێ (هەق

بە تۆپە) (هەقی خۆتانە).

پێشمەرگەکانی کەرتی یەک سەقزیان بەجێهێشت و گەڕانەوە بانە.

شـــــــەڕی ســـــــەقز

ماوەیەکی کەم لە بانە مانەوە پێیانوتن پاسدار هێرش دەکاتە سەر سەقز، پێشمەرگەش بۆ بەرەنگاری پاسدارو پاراستنی سەقز بەڕێکەوتن، سەربازگەی سەقز ڕێگەی نەئەدا بچنە ناو سەقز، بۆیە پێش ئەوەی بچنە ناو سەقز دابەزین و بە چەمەکەدا ڕۆیشتن، عەلی چوارتایی ووتی پێمان نەوتن ئەو سەربازگانە (پایگایانە) چەک بکەن.

هێزەکانی ڕۆژهەڵات داوایان لە سەربازگەکەی سەقز کرد تەسلیم بن، فەرماندەی پایگاکە ووتبووی، وا هێز دێت بۆ لامان پێویستمان بە ئێوە نییە، کاتێ داوامان دەکرد تەسلیم دەبین بۆ نەهاتن، فەرماندەکە ووتبووی بێنە پێش تەقەتان لێدەکەین، بۆ ئەوەی کەس نەکوژرێ نەیەنە پێشەوە، ئەمە هەڵە گەورەکەی حزبەکانی ڕۆژهەڵات بوو کە دوا جار بە سەریاندا شکایەوە.

هەڕێمی سێ بە تەواوی بەرەو سەقز بەڕێوە بوون، بە چەمی سەقزدا سەرکەوتن و چوونە ناو سەقز، چەند ڕۆژێکیش بەر لە ڕۆشتنی تەواوی هێزەکە بەکری حاجی سەفەر لە ناو سەقز بوو، لە سەقزدا هێزەکانی هەڕێمی (٣) بەرگریەکی بێوێنەو شەڕێکی قارەمانانەیان کرد.

پـــــــردەکەی ســـــــەقز

لە سەرچەمی سەقز پردێک هەبوو کە ڕێگای هاموشۆو پەڕینەوە بوو، ئەمبەراوبەری سەقزی بە یەکەوە گرێدەدا، عەلی چوارتایی بە مەلا شێخ جەلالی ووت ئەگەر ئەتانەوێ بەرگری بکەن پردەکە بتەقێننەوە مەلا شێخ جەلال ووتی (نانا) ئەوە شێلمان بەستی دەکەین شێلمانی گەورەیان هێنا بە هەر چوار لای پردەکەدا ڕاست و چەپیان لێداو لەحیمیان کرد (لەحیم جۆش).

ئەو بەرچەم گیرا، پێشمەرگە لە ناو شاردا بوو، پێشمەرگەکانی هەرێمی سێ بە فەرماندەیی بەکری حاجی سەفەر هێزەکانیان دابەشکرد بە ناو شاردا، جەمالی حەمەی خواکەرەم بە (R.B.G) یەوە لە سەر پردەکە دامەزرا بوو، کەرتی یەکیش دانرا بۆ سەر پارکی شار (پارکی جەنگەڵی).

لە کاتژمێر(٩)ی شەودا سووپای پاسداران ملی نا بۆ ناو شار لە پردەکەوە پێشرەوی کرد، سەربازگەی سەقز کە برادەرانی ڕۆژهەڵات نەیاندەویست تەسلیم بێ و پێیانوابو کەی ویستیان لە دەستی خۆیاندایە، بۆمبارانی شاری سەقزی دەستپێکرد.

دەبابە هاتە ئەو بەر پردەکەوە بە تۆپ لە شێلمانەکانی ئەدا، لەم سەر بۆ ئەو سەری پردەکە شێلمانەکانی قرتاند ڕێگەی پردەکەی کردەوە، جەمالی حەمەی خواکەرەم لە ناوەڕاستی پردەکەدا دەبابەیەکی تێکشکاند نەیهێشت بێتە ئەمبەرەوە، دەبابەیەکی تر هات دەبابە شکاوەکەی لە پردەکە خستە خوارەوە، جەمالی حەمەی خواکەرەم ئەویشی تێکشکاند، پاسدارو دەبابە لە پردەکە پەڕینەوە، پێشمەرگە پاشەکشەی کرد بۆ ناو شار.

ناو شاری سەقز، هێزەکانی یەکێتی، حیزبی دیموکرات، چریکی فیدایی، کۆمەڵە، هێزی بەرگری تیا بوو، بەڵام تاکە هێزی شەڕکەر هێزەکانی یەکێتی بوون.

سوپای پاسداران بە پشتیوانی تانک و تۆپ بەرەو پارکی شار (پارکی جەنگەڵی) بەڕێکەوتن کە هێزەکانی یەکێتی لێدامەزرابوون، عەلی چوارتایی، بەکرە درێژ، مەجید مەلا صدیق، سەلام بەردە زەردی، تالیب کەناروێی و تێکڕای کەرتی یەک هەر یەکەو سەنگەرێکی گرتبوو.

تەقە دەستپێکرد، بە نۆرەو هەر جارەی یەک کەس تەقەی دەکرد، تا دەست بە فیشەکەوە بگرن، ژمارەیەک ماشێنی سەربازی بەرەو سەربازگەکە ڕۆیشتن دەسرێژیان لە چەند ئۆتۆمبێلێک کرد، ووتیان شۆفێرەکانیان نەکوژن گیر بخۆن دەمانخۆن.

سەرەتای هێزی پیادە دەرکەوت بە ئەڵڵا هو ئەکبەر بەرەو سەنگەرەکانی پێشمەرگە هاتن، ژن و منداڵ و پیاوی سەقز گەورەو بچوک نان و فیشەکیان بۆ پێشمەرگە دەهێنا، بەردەوام چای گەرمیان لابوو، فیشەک بە تورەکە دەهات، ژنانی سەلارو ڕووسووری سەقز، کوڕانی سەربەرزو سەرفراز، مێردمندالانی دڵ پڕ لە هیواو ئومێد هاوکارو هاوسۆز و پاڵپشتی پێشمەرگە بوون.

تا دەهات دەنگی اللە ئەکبەر نزیک دەبووەوە، پێشمەرگە لێیاندان و وەک تاوە تەرزەی بەهار گوللەیان بە سەر سوپای کوللەو وێرانکەردا دەباراند، گوللە پرژێنی شەقامەکانی سەقزیان کرد،

خوێن بە پانی و پانتایی شەقامەکان جۆگەلەی بەستبوو، دەیان لاشەی داگیرکەر لە سەر شەقامەکان کەوتبوون، دەبابەکان دەهاتنە پێش بە سەر جەنازەو تەرمی کوژراوەکان و گۆمی خوێندا دەڕۆیشتن، تەرمەکانیان دەشێلا، قرچە قرچی شکان و پسانی ئێسک و پرووسکی پاسدار لە ژێر زنجیری دەبابەکاندا دەگەیشتە گوێ، نالّە نالّی بریندارەکانیان کە هێشتا هەناسەیان تیا مابوو دەبابە دەیشێلان گوێی ئاسمانی کەڕ دەکرد، دەگەیشتە لێواری دەرگاکانی ئیمام بەلّام کەس نەیدەبیست و کەس دەرگای بەزەیی بە ڕوویاندا نەدەکردەوە زڕەی دەبابە خوێن و ئێسک و پرووسک و فرمێسک و کەللە سەرو دەفەی شان و لولاقی قاچی بە یەکەوەو بە یەک مەسافە دەشێلا ئاهو نالّەی ئەو شەوە دەگەیشتە کەشکەلانی فەلەک، هەر هاوارو نالّە و زریکەو دوا هەناسەی بەر لە مەرگ بوو دەبووە مارشی شەڕو دەهۆڵی ئاشوبی دەکوتا.

کاتژمێر (١١)ی شەو پێشمەرگە کشانە دواوە، هێزی داگیرکەر بێ شومارو پەلامارەکانی بێ وەستان بوون، ئیتر شۆکەی بەرگری شکا، لە مالّەکان پەڕینەوە بۆ شەقامی بەری سەروو، ئۆتۆمبێلێک بەجێمابوو پڕ بوو لە فەردە، کە سەریان هەلّدایەوە فەردە خۆڵ بوو سەنگەریان پێ دروست کردبوو، کەس نەیتوانی سەیارەکە لێخوڕێ، ئۆتۆمبێلەکە هەگبەیەکی گەورەی تیا بوو غەریب گەنکەیی هەلّیگرت و کردیە کۆڵی، کۆپتەرەکان شەوە زەنگی شاری سەقزیان بە تەنوێر

ڕووناک کردبووەوە، شاریان کردبووە چراخان، سەربازگەی سەقز تۆپبارانی ناو شاری دەکرد بێ ڕەحمانە دارو بەردوو هەموو شوێنێکی دەکوتا.

خامۆشیەک باڵی بە سەر شاردا کێشا بوو، خامۆشی ڕۆح، خامۆشی خاک، خامۆشی نەتەوە و نیشتمانێک کە هەتا ئاسمانیش فرمێسکی بۆ ناڕێژن و بۆ گوڵەکانی ئەو داناکەن، خامۆشییەک بۆ وڵاتێکی بێ خاوەن، خامۆشیەک کە لە نێو گوللەی ڕۆکێت و کاتیۆشای داگیرکەردا هەر خامۆش، لە ناو قریوەی گوللەی کوڕانی گەل (پێشمەرگەدا) شادوو دڵخۆش.

پێشمەرگەیەکی چریکی فیدایی شارەزای شەقام و کوچەو کۆڵانەکانی شار بوو، بووە چاو ساغی پێشمەرگەکانی کەرتی یەک و بەرەو ڕاستە ڕێی شاری بۆکان بە ڕێیکردن، غەریب گەنکەیی کۆڵە پشتەکەی پێبوو لە ڕێگا عەلی چوارتایی ووتی غەریب چی تێدا بێ شەریکین.

کـــــــۆڵە پـــــشتی کـــــــفن

لە ڕێگا سەر گەڵابەیەک کەوتن گەیشتنە بۆکان، لە بۆکان چوونە ماڵی خزمەکانی عەلی چوارتایی، خزمەتی باشیان کردن و چەند ڕۆژێک پشوویاندا، عەلی چوارتایی بە غەریبی ووت با کۆڵەکە بکەینەوە بزانین چی تیایە، بیکەرەوە بزانین چی تیایە، کۆڵە پشتەکەیان کردەوە جلی قیامەتی تیابوو پڕ بوو لە کفن، غەریب بە گاڵتەوە بە عەلی چوارتایی ووت نامەوێ هەمووی بۆ تۆ، عەلی چوارتایش ووتی منیش نامەوێ بابۆ تۆ بێ، کۆڵە پشتەکەیان فڕێدا.

ئەو ماشێنەی کۆڵە پشتە کفنەکانی تیا بوو، ژمارەیەک تەوریشی تیا بوو، تەور بۆ دار بڕین نا، بۆ کوشتن و جنینی خەڵک، تۆی خوێنەر بەراوردێک بکە لە نێوان هێزێکی خوێن خۆری لەو شێوەیە بەرانبەر هێزێکی تارادەیەک بێ بەرنامەو پلانی کوردەکانی ڕۆژهەڵات کە هێند خەمسارد بوون تاقەتی ئەوەیان نەبوو هەتا سەربازگەکانیش چەک بکەن، کە خۆیان داوایان دەکرد تەسلیم بن.

بەرەی کوردستانی و سەرکردایەتی سیاسی کورد لە باشوور لەکاتی ڕاپەڕیندا بە تایبەت (ی ن ک) ئەو تەجروبەیان دووبارە نەکردەوە، بەڵکو تێکڕای سەربازگەو

مۆڵگەکانی ڕژێمیان چەک کردوو لە تەپڵی سەریان لە سەری مارەکەیاندا، کێشایان بە ڕەگی ملی بەغدادا، چەکەکانیان کردە دەستکەوتی گەورە بۆ پێشکەوتن و گەشەپێدان و پڕ چەککردنی هێزی پێشمەرگە.

بـــــەرەو مـــــەهابـــــاد

پێشمەرگەیەکی چریکی فیدایی ئێران شەهید ببوو لە گۆڕستانی سەرو شاری بۆکان بە خاکیان سپارد، هەڕێمی سێ بەشداری پرسەو بە خاکسپاردنی شەهیدەکەیان کرد، دواتر مالاواییان لە بۆکان کردوو بەرەو مەهاباد بەڕێکەوتن تا لەوێوە بچنە بانە، کابرایەک لە ناو بۆکان نارنجۆکێکی پێبوو خەریک بوو بە ئۆتۆمبێلی پێشمەرگەکاندا بیتەقێنێتەوە ئەوانیش کابرایان گرت و تەسلیمی حزبی دیموکراتیان کردوو سوار پاس بوون بەرەو مەهاباد.

ڕۆژیی دوایی هێزەکەی هەڕێمی سێ گەیشتنە مەهاباد، خەڵکی مەهاباد هاتنە پێشوازیان و بردیانە مزگەوت، بۆ بەیانی نانیان بۆ هێنان بۆ مزگەوت هەر پێشمەرگەیەک قاپێ ماست، قاپێک هەنگوین، لەگەڵ نانی گەرم، هەر پێشمەرگەیەک پارچەیەک جگەرەی (وینستۆن) لە بەردەمی دانرا، هەر یەکەو شتێکی دەهێنا.

کـــــاتژمێرەکەی شـــــەماڵ

شەماڵ پێشمەرگەی هەڕێمی سێ بوو، کاتژمێرێکی ستیزنی لە دەست دا بوو، لە سەر حەوزی مزگەوتەکە لە بیری چوو بوو، دواتر گەڕابووەوە بۆ کاتژمێرەکەی لە سەر حەوزەکە نەمابوو، پرسیاری لە خەڵکەکە کردبوو ووتبووی کاتژمێرێکی ستیزینم لە بیر چووە کەس نەیدیوە، پێدەچو کاتژمێرەکە کەوتبێتە حەوزی مزگەوتەکەوە، خەڵکی مەهاباد چوبون لە بازاڕ کاتژمێرێکی لەوەی خۆیان بۆ کڕیبووەوە، شەماڵ دەیوت کاکە ئەو کاتژمێرە هی من نیە ئەوەی من ڕووشاوە، خەڵکەکەش دەیانوت نا هی خۆتە، بە زۆر کاتژمێرەکەیان کردە دەستی.

دووکـــــــانی قـــــــوماش

خەڵکی مەهاباد پارەیان لە پێشمەرگە وەرنەدەگرت، هەر شتێکیان بوێستایە و بە هەر نرخێک بوایە، تالیب کەناروێی و غەریب گەنکەیی و بەکرە دڕێژ چوونە دوکانێکی قوماش، تا قوماش بکڕن و بیکەنە قات، بە خاوەن دووکانەکەیان ووتبوو ئەو قوماشە بە چەندە، خاوەن دووکانەکەش ووتبووی هەرزانە خەمتان نەبێ ئێوە هەڵی بژێرن لای خۆتان هەرزانترە، سەرو قاتیان لێکردەوەو وتیان چەند دەکات، کابرای دووکاندار ووتبووی سەرچاوم میوانی منن، ئێوە هاتوونە شارەکەی قازی، ئێوە میوانی قازین، شورەییە بۆ من پارە وەرگرم، ئێوە هاتوون خوێن دەبەخشن لە شارەکەی قازی.

ســـــــەردانی مـــــــحەمەدی مـــــــاملێ

ماملێ هونەرمەندێکی گەورەو خاوەن دەنگێکی زوڵاڵ و ڕەسەن، پیاوێکی سالارو سەنگین، کەسایەتیەکی کۆمەڵایەتی گەورە، شۆڕشگێڕو خەباتگێڕی ڕێگەی قازی، خاوەن پایەو مەقام و دیوەخان، هەمیشە دەرگای بە ڕووی پێشمەرگەو خەڵکدا کراوە بوو.

(تالیب، غەریب، بەکر) لە نێو خۆیاندا ووتیان بۆ سەردانی ماملێ نەکەین، سۆراغی ماڵی ماملێیان کرد لە گەڕەکی چوارچرا لە خانوویەکی دوو قاتدا بوو لە دەرگایاندا چالاک دەرگاکەی کردەوە ووتی فەرموون، ووتیان کاکە حەمە لە ماڵە، ماملێ هاتە دەنگ و ووتی ماڵی نۆکەرتانە ئاغایانی عێراقی فەرموون وەرنە سەرەوە، پێشمەرگەکان چوونە سەرەوە، ماملێ لە ئامێزی گرتن، ڕێزی زۆری لێگرتن، بەکرە دڕێژ ووتبووی کاکە حەمە گۆرانیەکمان بۆ ناڵێی ماملێش بە چالاکی ووتبوو ئەو نەوارە بخەرە سەر زەفتەکە با بیڵێ، گۆرانیەکی خستبووە سەرو ووتبووی ئەوە گۆرانی، زۆر هەوڵیدا بو ئێوارە لەوێ بن بەڵام نەمانەوە، بۆ ڕۆژی دواتر لە سەردەشت و کاوڵان و ڕەبەتەوە هاتنەوە بانە.

شـــــەڕی بـــانە، ســـەر شـــیوی ســـەقز

کەرتی یەکی هەڕێمی سێ بە فەرماندەیی عەلی چوارتایی گەڕانەوە (بانە) نزیکەی دوو مانگ لە بانە مانەوە، سوپای پاسداران لە هەوڵی گرتنەوەی تێکڕای شارەکانی کوردستاندا بوو، هێرشی کردبووە سەر سەرشیوی سەقز، ئەنوەری مەجید سوڵتان ئەفسەرو فەرماندەی قارەمانی هێزی پێشمەرگە لە سەر شیوی سەقز شەهید بوو.

کۆپتەرەکانی ئێران بە سەر شاری بانەدا دەسووڕانەوە شاری بانە بە بێ بەرگری ڕادەستکرا، مەلا شێخ جەلال بە پێشمەرگەکانی یەکێتی ووت تەقە مەکەن، با خەڵکی بانە تیا نەچێت، پێشمەرگە بێ بەرگری کشانەوە بۆ (کانی گوێز)ی پشتی ئاربەبا.

دوای کشانەوەیان لە شاری بانە، گەڕانەوە سنووری شارباژێڕ، لەوێش دەستیان کردەوە بە چالاکی پێشمەرگانە.

گرنگە ئەوەش بڵێین لە شەڕی سەر شیوی سەقز مەفرەزەیەکی کەرتی یەک بەشدار بوون کە مەجیدی مەلا صدیق یەک لەو پێشمەرگانە بوو، تفەنگێکی (ژێرسێ) یان دەستکەوت بوو، لە شەڕی سەقزیش دا زیلێکی سەربازی و تۆپێکیان دەست بە سەردا گرتوو گواستیانەوە بۆ سەردەشت.

خـــــاڵخاڵی، کـــــوردو ســـــێدارە

خاڵخاڵی یان صادقی خاڵخاڵی یەکێک لە کاربەدەستانی ئێران بوو، لە سەردەمی بەرەنگاری کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان و ئەو دەمەی حکومەتی ئێران هێرشی هێنایەوە کوردستان، لە زۆربەی شارەکانی کوردستان تاوانی دژی خەڵکی سڤیل ئەنجامدا، دەیان و سەدان لاوو پیری کورد بە فەرمانی خاڵخاڵی بڕیاری لە سێدارەدان و گوللەبارانکردنیان بۆ دەرچوو، ڕووداوەکانی سنەی خوێناوی وسەقز و مەهاباد لە شەڕی سێ مانگەدا بەڵگەو شایەدی دەیان چیرۆکی حەزین و ئاهو فرمێسک و خوێنن.

ئەگێڕنەوە لە شاری مەهاباد خاڵخاڵی حوکمی لە سێدارە دانی بە سەر کوردێکی سڤیلی ئەو شارەدا سەپاندبوو کوردەکە بێتاوان و بێچەک هیچ تاوانێکی لە خۆیدا

شک نەدەبرد بۆیە ڕووداوەکانی خاڵخاڵی و پێیدەڵێ تۆ بێتاوان سزای لە سێدارەدانت بە سەر مندا سەپاندووە صادقی خاڵخاڵیش دەڵێ ئەگەر تاوانبار بیت ئەوا سزای تاوانەکەت وەردەگریت، ئەگەر بێتاوانیش بیت لەو سەرەوە دەچیتە بەهەشت، کێ بەهەشتی بەو ئاسانییە دەستدەکەوێت.

صادقی خاڵخاڵی یەکێک لە شیعە توندڕەوەکانی نزیک خومەینی بوو.

شەڕی سێ مانگە پڕ لە سوێ و زام و برینە، ئەگێڕنەوە لە ناوچەی شنۆ کاربەدەستانی ئێران پاسێکی پڕ لە نەفەر ڕادەگرن، دایاندەبەزێنن و دەیانکەن بە دوو بەشەوە بەشێکیان ئازاد دەکەن و بەشەکەی تریشیان لە سێدارە دەدەن.

شەڕی سێ مانگە بارتەقای سێ ساڵ بریندی پڕ لە ئێش و ئازار بوو، لە ئەدەبیاتی ڕۆژهەڵات بە تایبەت کۆمەڵەی زەحمەتکێشان ڕەنگی داوەتەوەو هەڵوەستەی لە سەرکراوە.

نووسەرو هۆنەرەکانی کۆمەڵە، بۆ ڕووداوەکانی ڕۆژهەڵات و لە سێدارەدانی جەوانانی کورد لە کوڕو کچ، هەروا بۆ شاری سنەو شارەکانی دیکەش لە ئاستێکی بەرزدا نووسیوویانە، جەلالی مەلەک شاو موسلیح شێخە لئیسلام (ڕێبوار)ی شاعیر بۆ سنەو سەقزو ڕووداوەکانی ئێرانیان نووسیوە.

هۆنراوەی (سنە) ی (ڕێبوار)ی شاعیر کە ناسری ڕەزازی بە مەقام ووتوویەتی، بۆن و بەرامەی سنەی لێدێ و ژانی سنەو ڕۆژانی پڕ لە یادگاری لەگەڵ خۆیدا ڕادەژەنێ،

لە سەر ئاریزەوە با بڕوانم
بۆنەکەی خۆشە دەگاتە گیانم
قیبلەکەم شاری سنەی سەربەرزم
خاوەنی شۆڕەجەوانی تەرزم
قیبلەکەم شاری کزی مل بە کوێن
گۆڕی پیرۆزی شەهیدان لە کوێن

بابچم دەستە گوڵی لێدانێم
دڵی داماوی لە بەر پێدانێم
گوڵە بارانی گڵی سمکۆ کەم
گڵە بانانی دڵی پرسۆکەم
چەپکە شیعرێکی بڵێم بۆ سمکۆ
تاوەکو دەردی گران بێتەوە سۆ

قارەمان تاجی سەری شێر پیاوان
ناوی تۆ بۆەتە سرودی لاوان
بێ تۆ بێ بابە هەتیوی سەنگەر
بێ وریشانەوەیە ئاگری شەڕ
ژیلەمۆی بێ گڕە پڕ سەودایە
ئاگری سووری لە من بەردایە
کوڕە کورسانی بە عەشقی مەیمان
هەموو گیانیان گڕو سۆزەو پەیمان
لە بن ئەو ئاگرە سکڵی سورن
مەشعەلی نوری بەرەو ڕێی دوورن
سوێند بە خوێنی گەش و سووری دڵی تۆ
لە جیاتی دەست و چەکی ژێر گڵی تۆ
بە هەزاران هەزار دەست و تفەنگ
هەڵئەگیرسێننەوە ئاگری جەنگ
تا ئەگەینە ئەوی ڕۆژی والا
شەنگە بالا بشەکێنن ئالا

هەر موصلیح شیخەلئیسلام (ڕێبوار) بۆ کچێکی لە سێدارە دراوی سەقزی دەنووسێ.

(قەلا لە جەرگمان دەکەندرێ کە شێت نابین گێڕایەوە دەستێک لیباسی کچانەی، سێ چوار کون تێ، سووربوو بە خوێن، لەگەڵ جوتێک کەوشی وێڕنی ناسکی پاژنە خوێناوی، فڕێدرا بە نێو حەوش و کۆشی دایک، لەگەڵ ئەسکەناسێکی پەنجا تمەنی، ئەو پارەیەش مارەیی کچەکەتانە).

دەسەڵاتی ئەو کاتی ئێران جیهادیان دژی کورد ڕاگەیاند بوو گوایە لە مزگەوتی جامیعەی سنە ژمارەیەک ژنی موسڵمان دەستگیرکراون، دیارە ئەم بیانووە پاساو بوو بۆ قەتڵ و عامی خەڵکی کوردستان بەڵام لە ژێر سەردێڕی بەرگری لە موسڵمانان.

خاڵخاڵی لە کوردستان بە قەڵای زوڵم و ستەم ناوبانگی ڕۆیشتبوو، دوای چۆڵکردنی شاری سەقزو هاتنەوەی سوپای پاسداران بۆ ئەو شارە بڕیاری لە سێدارەدانی بۆ (٣٠ تا ٥٠) کەس دەرکرد، لە مەریوان و پاوەو شارەکانی دیکەش بە هەمان شێوە تاوانی ئەنجام دابوو، لە فڕۆکەخانەی سنەش(١١) کەس گوللە باران کران.

ژنانی ڕۆژهەڵات لەم نێوەندەدا بێبەش نەبون لە قوربانی بەڵکو لە زۆر بواردا پێشەنگ بوون، ژنانی دکتۆرو پەرستار سەرقاڵی تیمارکردنی بریندارەکانی پێشمەرگە بوون، ژنانی تریش نان و ئاوو پێداویستیان دەگەیاندە خەڵک، جگە لە ژنانی پێشمەرگە کە ئەرکی بەرەنگارییان لە ئەستۆ بوو شان بە شانی پیاوان.

لە سنە ژمارەیەک ژن گوللە بارانکران، لە شارەکانی تریش بە هەمان شێوە ژنان سنگیان قەڵغانی گوللە بوو، (نەسرین و شەهلا) کەعبی لە سەقز نموونەی دوو گیان بەختکردووی ژنانی ڕۆژهەڵاتن، لەگەڵ دەیان ژنیتری سەلارو سەنگین.

هێزەکانی یەکێتی ڕۆڵی دیاریان بینی لە بەرەنگاربوونەوەی هێرشەکانی سوپای پاسداران، بە تایبەت هەرێمی ٣ی شارباژێڕ لە سەر پردی سەقزو پارکی سەقز بەرگری بێوێنەیان کرد.

نیگەرانم لەوەی هەندێک لەو نووسەرو پێشمەرگانەی مێژووی بەرەنگاری سێ مانگەی ڕۆژهەڵاتیان نووسیوەتەوە بە تایبەت لە شاری سەقزدا خۆیان لە ڕۆڵی

پێشەنگ و سەرەکی پێشمەرگەکانی (ی ن ک) لاداوەو ئاماژەیان پێنەداوە، یان بە ئەنقەست وێستوویانە ئەو مێژووە نادیدە بگرن، بەڵام مێژووی پڕ لە شانازی و بەرگری یەکێتی ناشاردرێتەوەو بەری خۆر بە بێژنگ ناگیرێ.

شـــــەڕی عـــــێراق-ئـــــێران

ساڵی ١٩٨٠ شەڕ لە نێوان عێراق و ئێران هەڵایسا تازە شۆڕشی گەلانی ئێران ڕوویدابوو، شای ئێران بەرەو میصر هەڵاتوو خومەینی هاتە سەر حوکم و جمهوری ئیسلامی ئێرانیان ڕاگەیاند، صدام حسێن لە بەرنامەیەکی تەلەفزیۆنیدا ڕێکەوتنامەی جەزایری هەڵوەشاندەوە ئاگری تێبەردا و ڕایگەیاند ئەو ڕێکەوتنە هیچ بەهایەکی نەماوەو لە هەموو ئەو بەڵێنانە پاشگەزبووەوە کە لە ڕێکەوتنامەکە ئیمزا کرابوون و بەشێک لە ئاوەکانی کەناوی دەدایە ئێران، کردیەوە بە (شط العرب) بەم جۆرەش لە ساڵی (١٩٨٠)دا ئاگری شەڕێکی ماڵ وێرانکەر هەڵایسا کە تیایدا سەدان هەزار کەس کوژران و هەزارانیش ماڵوێران و کەمئەندام بوون، بە سەدان هەزار بێ باوک و بە سەدان هەزار ژن بێوەژن کەوتن، شەڕی ماڵ وێرانکەری ئێران- عێراق ٨ ساڵی خایاند هەشت ساڵ لە خوێن و فرمێسک و خوێن و داچۆڕانی ئابووری، ٨ ساڵ کاولکاری و نغرۆبوون ئەگەرچی شەڕی عێراق- ئێران ماڵوێرانکەر بوو، ئابووری ووڵاتی هەڵلوشی، بەڵام بەدیوێکی تردا فشاری لە سەر خەڵکی کوردستان کەمکردەوە، بەرنامەی کۆمەڵکوژی بە کۆمەڵ و ڕاپێچانی خەڵکی کوردستانی بۆ خوارو ناوەڕاستی عێراق دواخست، هەرچەندە لە ساڵی ١٩٨٨ بەشێک لەو بەرنامە نەگریسەی لە چوارچێوەی ٨ قۆناغی پرۆسەی بەدناوی ئەنفال و کیمیاباراني هەڵەبجەدا ئەنجامدا، بەڵام دووبارە ڕاپەڕینی ئازاری ١٩٩١ ڕیسەکەی بەعسی داگیرکەری کردەوە بە خوری و فریای ئەوە نەکەوت تێکڕای مرۆڤی کورد زیندە بە چاڵ و تێکڕای شارو شارۆچکەکانی کوردستان وێران و تەخت و یەکسانی خاک بکات.

لە پەراوێزی شەڕی عێراق – ئێران دا، هێزی پێشمەرگە زیاتر گەشەی کردو بەشێکی بەرچاو لە خەڵکی کوردستان بوونە پێشمەرگە، زەمینەیەکی لە بار خولّقا تا

پێشمەرگە بتوانێت لە گوندەکاندا بارەگای خۆی دابنێ و باسکی ئەستورو بەهێزتر بێت و چالاکی گەورەو فراوان دەست پێبکات تا گەیشتە شەڕی گەورەی جەبهەیی و ڕزگارکردنی شارۆچکەو زنجیرە شاخی گەورە و شارەدێی گەورە.

دوای گـــــەڕانەوە لە ڕۆژهـــــەلاّت تەسلیم بوونـەوە:

دوای شەڕی سەقزو پاشەکشە لە بانە و گورزی گورچکبڕی قارەمانەکانی هەرێمی ٣ و کەرتی یەک لە سەر شیوی سەقز، دوو پێشمەرگەی کەرتی یەک بە بیانووی سەردانی کەسووکاریان مۆڵەتیان وەرگرت، تەسلیم بە ڕژێم بوونەوەو نەهاتنەوە ڕیزەکانی شۆڕش.

(س، ف) دوو پێشمەرگەی کەرتی یەک برنەوێکی دار شوشەی جوان و کلاّشینکۆفێکیان تەسلیم بە ڕژێم کردەوە.

مـــــــامۆستایەکـــی بەعـــــسی

ژمارەیەک مامۆستای فێر کردنی خێرا (محو الاّمی) لە چوارتا بوون بۆ فێر کردنی خەڵکانی بە تەمەن یان ئەوانەی دەرفەتی خوێندنیان بۆ نەڕەخساوە، حکومەتی عێراق لە سەر ڕاسپاردەی بڕیارەکانی مەجلیسی بە ناو (قیادەی ثورة) بە ئیمزاو فەرمانی (ئەحمەد حسن بەکر) بڕیاری خوێندنی نیشتمانی ڕاگەیاند، لە نێو ئەو ژمارە مامۆستایە مامۆستایەکی تیا بوو پیاوی ڕژێم بوو کاری بۆ دەزگا جاسوسیەکانی بەعس دەکرد، بۆیە پێشمەرگە بڕیاریاندا دەستگیری بکەن.

دانـــــــانی ســـــەیتەرە لە چـــــوارتا

لە سەر ڕێگای ئەسحاب و لە سیلەی بەرانبەر ماڵەکانی چوارتا، کەرتی یەک بە فەرماندەیی عەلی چوارتایی بۆسەیەکیان بۆ دەستگیرکردنی مامۆستا بەعسیەکە دانا.

هەواڵ گەیشتبوو کە مامۆستاکان چوونە کەنارو لەو سەرەوە ئەگەڕێنەوە، بۆیە پێشمەرگە لە سەر جادەکە چاوەڕوانی گەڕانەوەی پاسەکە بوون.

کەماڵە سووری گەنکێ پاسێکی پۆڵۆنی پێبوو لە کەناروەوە بەرەو ئەسحابی چوارتا و ناو چوارتا بەڕێکەوتبوو، مامۆستاکان لە پاسەکەدا بوون، کەوتنە بۆسەی پێشمەرگەکانەوەو دایانبەزاندن.

لە کەنارو شۆفلێتێک بەرەو چوارتا هات، ئەویشیان وەستاند، شۆفێری شۆفلێتەکە برازای ئەو دوو پێشمەرگەیە بوو کە تەسلیم بە ڕژێم بوونەوەو بڕنەوو کڵاشینکۆفێکیان بردبوو، ئەویشیان دەستگیرکرد، بەرەو مێکۆکان و بەردە زەرد شۆڕبوونەوە.

سەیارەیەکی پڕچەکداری پۆلیس بەرەو پێشمەرگەکان هاتن، دەسڕێژیان لێکردو هەڵات هیچ وەڵامێکی نەبوو.

سەربازەکانی سنوورەکە بە کەمینی پێشمەرگەکانیان زانی بەر هاوەن و(بی کەی سی) یاندان، بەڵام بێ زیان بوون و ئێوارەکەی گەیشتنە بەردە زەرد.

ئەو مامۆستایەی مەبەستیان بوو لەگەڵ ئەو مامۆستایانە نەبوو کە لە کەناروێ دەگەڕانەوە، بۆیە عەلی چوارتایی لە مزگەوتەکەی بەردە زەرد کۆبوونەوەیەکی پێکردن و ڕێبازی شۆڕشی بۆ ڕوونکردنەوە، پێیان ووتن ئێوە خەڵکی شۆڕشگێڕو بە هەڵوێستن تێکۆشەرو پێشەنگی کۆمەڵن، ویستمان بتانبینین و ڕێبازی شۆڕشتان بۆ ڕوون بکەینەوە.

هەر ئەو شەوە لە بەردەزەرد مامۆستاکانیان بە جێهێشت و بۆ سبەی گەڕانەوە چوارتا، بەڵام ئەویتریان لەگەڵ خۆیاندا برد، چوونەماڵی مامەو ڕەحمان لە ڕەشکی، نان و چایان خوارد، تا بەرەبەیان لەوێ مانەوە، بۆ نان خواردنی بەیانی چوونە وەڕاز.

نـــــــێوان دێـــگەڵ و وەڕاز 1980/3/9

دوای نان خواردنی بەیانی بزنێکی باش و قەڵەویان کڕی تا بچنە سەر کانی نورەدین پشوویەک بدەن و بزنەکەش سەر بڕن و بیخۆن، بزنەکە لە دەستیان ڕایکرد، دوای کەوتن بەو شاخ و کێوە تا گرتیانەوە بەرەو کانی نورەدین ڕۆیشتن، لە شانەکەی وەڕاز دەڕۆیت بەو دیودا کانی نورەدینە، لە سەر کانییەکە خۆیان کردەوە، بزنەکەیان سەربڕی و گۆشتیان لێدا، بەڵام بێ خەم دانەنیشتن ئێشکگریان

دانا، محەمەد کەنارۆیی لە بەرزاییی پشت کانیەکە ئێشکگر بوو.

کە بزنەکەیان کڕی خوشکێکی کوێخا ئەحمەدی وەڕاز ووتی سەروپێکەمان بۆ دائەنێن ئەگەر بێین.

ئاسۆس ئەو کچە وەڕازیــە بـوو کـە هـات سەروپێکە وەرگـرێـت و بیبات، سەروپێکەیان بۆ کردە گوێنییەک و لەگەڵ دوو باوەش چیلکە بۆیان لە گوێ درێژ ناو بەڕێیان کردەوە بۆ وەڕاز.

گوێیان هەڵخست، هەموو گوێ قوڵاغ بوون، لە دوورەوە دەنگ و ووڕەی کۆپتەر دەهاتە گوێ، بانگی محەمەدیانکرد ووتیان ئەو کۆپتەرانە بۆ کوێ دەچن، محەمەد وەڵامی دایەوە، بەرەو کوڕاداوێ دەڕۆن کۆپتەرەکان جەیشیان دەبرد بۆ کوڕاداوێ و ئامادین و گردە زبێر، لە وەڕازیش کۆپتەر نیشتەوەو سەربازی دابەزاند، بە پیادە بەرەو کانی نورەدین هاتن ئەو شوێنەی پێشمەرگەکانی لێدانیشتبوون.

ئاسۆس لە گەڕانەوەدا گەیشتبووە دەم سوێیەکە کە دەڕوات بە دیوی وەڕازدا، سەربازەکان بـەرەو ڕووی دەهاتن لوتیان بە یەکا تەقی، بـەڵام لێیان نەپرسی لە کوێ بووین و بۆ کوێ دەچی، بانگی محەمەدیان کرد ئەو قەرەبالّغیە چییە، ووتی سەربازن، ئنجا زانیان کە سەربازیان دابەزاندوە، دوو کۆپتەریش هاوشانی سەربازەکان ڕووەو پێشمەرگەکان دەهاتن، بانگی محەمەدیان کرد بێتە خوارەوە، ئەوانیتریش بەرەو چەمەکە ڕۆیشتن کە دەچێتەوە قوتابیان.

پێشمەرگە مەسافەیان وەرگـرت و بـەرەو چەمەکە ڕۆیشتن، لە ناو بێشەو بێشەڵانی چەمەکەدا لە چاو وون بوون، ئەو بارمتەیەشیان پێبوو کە ڕۆژی پێشوو دەستگیریان کرد بوو.

عەلی چوارتایی بە غەریب گەنکەیی ووت تۆ مەڕۆ چاوەڕێی محەمەد دەکەین بێتە خوارەوە، هەر بانگی محەمەدیان دەکرد بێتە خوارەوە، محەمەد لە شوێنی خۆی نەدەجوڵا کۆپتەرەکان بە سەر سـەری محەمەدەوە سووڕیان دەخـوارد محەمەد ژێرسێیەکی پێبوو، دەسڕێژی گوللەی لە کۆپتەرەکان کرد کۆپتەرەکان چوونە ئاسمان.

کۆپتەرێک گەڕایەوە سەر محەمەدو دەسڕێژی لێکرد، محەمەد دەسڕێژێکی تری لێکردن، کۆپتەرەکان بە سەر سەرو چواردەوری محەمەدا دەسووڕانەوەو بە نۆرە دەسڕێژیان لە محەمەد دەکرد، جارێکیتر کۆپتەر هاتەوە سەر سەری محەمەدوو دەسڕێژی لێکرد، ئەمجارەیان محەمەد پێکرا، شەستیرەکان بریسکەی دەهات کە دەیدا لە شوێنی محەمەد، محەمەد هەستا ڕاکات بەڵام فریانەکەوت جارێکیتر پێکرا و لە شوێنی خۆی دانیشت بە بریندارى دەسڕێژێکیتری لە کۆپتەرەکان کرد، جارێکیتر کۆپتەر لێیدایەوە، وایانزانی شەهید بووە وازیان لە تەقەکردن هێنا.

سەربازەکان هاتنە خوار بۆ سەر شوێن ئاگری پێشمەرگەکان بۆ سەر کانی نورەدین.

عەلی چوارتایی دووربینە بچوکۆلەکەی نابوو بە چاویەوە تەماشای سەربازەکانی دەکرد، غەریب گەنکەیی کامێرایەکی کۆداکی لێجێمابوو، سەربازێک کردیە ملی، سەربازێکیتر دەستی برد بۆ شیشە گۆشتێک کە لە سەر پشکۆکان دانرابوو، نەیانهێشت بیخوات پێیان فڕێدا.

سەربازەکان غیرەتی ئەوەیان نەبوو بچنە سەر شوێنی محەمەد، بۆیە دە سەربازیان جیاکردەوە لە سەر قۆڵ و ئەژنۆ بۆ شوێنی محەمەد سەرکەوتن، محەمەد هێشتا گیانی نەدابوو، چاوەکانی سەربازەکانی بەدیکرد دەسڕێژی گوللەی لێکردن، بەڵام چوونکە دەستەکانی وزەیان تیا نەمابوو گوللەکان زۆر نەڕۆیشتن، بەڵکو بە دەوری خۆیدا بازنەیەکی دروستکرد، سەربازەکان سەرو دەسڕێژیان لێکرد، محەمەد دوا هەناسەی سپارد.

دوای شەهید بوونی محەمەد سەربازە ترسنۆکەکانی بەعس نەیاندەوێرا ڕاستەوخۆ بچنە سەر تەرمەکەی، لە تەرمەکەشی دەترسان، سەربازێک لەو دیوەوە گەڕایەوە سەری و تفەنگەکەیان هەڵگرت و مەخزەنەکانیان لێکردەوە، تەرمەکەیان ڕاکێشایە خوارەوە بۆ شوێنی ئاگرەکە، کۆپتەرەکان لە نزیک کانیەکە نیشتنەوە.

پۆلێک جاشی خۆفرۆش، کاسەلێس، نیشتمان فرۆش، زەلیل بۆ مشتێ پارە لەگەڵ سەربازەکانی ڕژێمدا کێومالّی ناوچەکەیان دەکرد، خۆفرۆشانەو زەلیلانە

هاواریان دەکرد پێشمەرگەکان وەرنە دەرەوە ئێمە پێشمەرگەی هەرێمی چوارین، عەلی چوارتایی بە غەریبی ووت نەکەیت ئەوانە جاشن، پێشمەرگە نین پێشمەرگە لە کوێوە دەگات بە هانای ئێمە، عەلی چوارتایی و غەریب گەنکەیی، بە نۆرە ئێشکگری سەروخواروی خۆیان بون، ئەم هیلاک دەبو ئەویتر دەچووە جێگەی.

شـــــــەهیدبونی دوو هـــــاولاتی

دوای ماوەیەک لە شەهید بوونی محەمەد لە دیوی دێگەڵ تەقە دروستبوو، حاجی کەریم و حاجی ئەحمەد خەریکی ڕەز بڕین بوون لە دیوی دێگەڵ، کۆپتەرەکان دەسڕێژی گوللەیان لێکردبوون هەر لە جێدا گیانیان سپارد بوو، حاجی کەریم و حاجی ئەحمەد دوو پیاو ماقوڵ و ڕیش سپی دێگەڵ بوون، تەمەنیان لە نێوان ٧٥ بۆ ٨٠ ساڵ بوو، کاتێک جەیش دەچێتە سەریان دوو پیاوی بە تەمەنن هەریەکەو مشارێکی ڕەزبڕینیان پێبوو خەریکی ڕەز بڕین بوون.

سەربازەکان تەرمی شەهید محمد یان نەبرد لە جێگەی خۆی بە جێیان هێشت، تفەنگەکەی شەهید محەمەدیان کردبووە ملی حاجی کەریم و حاجی ئەحمەد، تا نەڵێن دوو پیاوی بە سالاچووی بێ چەکیان شەهید کردووە، بەم جۆرە تەرمی شەهید محەمەد کەوتەوە دەستی پێشمەرگە.

لە سەر کانی نورەدین نزیک تەرمی شەهید محەمەد کۆپتەرێک نیشتەوەو سەرنشینەکانی دابەزین، شوانێکیان دەستگیرکردبوو (جەماله سمێڵی وەڕاز) قۆری و پیاڵەکەی هەر بە پشتەوە بوو، نانیان خواردوو ڕۆیشتن، دووبارە جەمالیان سوار کۆپتەرەکە کردەوەو جەیشەکە کشایەوە.

تەرمی شەهید محەمەد لە کانی نورەدین بەجێما، کۆپتەرەکان سەربازەکانیان هەڵگرتەوەو ڕۆیشتن کاتژمێر دووی دوانیوەڕۆ بە سەر بوو، غەریب بە عەلی چوارتایی ووت با بچینە سەر تەرمەکە، عەلی چوارتایی فەرماندەیەکی بە تەجروبە بوو ووتی نەخێر ئێستا کۆپتەرەکان دەگەڕێنەوە، دەیانەوێت بزانن ئێمە دەچینە سەر جەنازەکە یان نا.

ئەو ڕکە شاخە ڕەشەی عەلی چوارتایی و غەریبی لێبو بەرز بوو، چاویان لە کۆپتەرەکان نەترازا تا گەیشتنە قەڵاچواللان ، نیو کاتژمێر دوای کشانەوەی جەیش کۆپتەرێکی جەنگی گەڕایەوە سەر هەمان شوێن دوو سووڕیداو ڕۆیشت، ئنجا عەلی چوارتایی ووتی با بچینە سەر تەرمەکە.

ئێوارەیەکی درەنگ وەخت بوو خۆر بەرەو هەڵکشان دەچوو ئەو کێوو دەشت و دەرە بەرگی ڕەشی پۆشی و تروسکایی چراکان لە دوورەوە بەدیدەکران، چرای ماڵە قوڕینەکانی دێ».

لە ناو تارمایی ئێوارەدا ژمارەیەک پیاوی وەڕاز بەرەو ڕووی پێشمەرگەکان هاتن تابووتیان لەگەڵ خۆیان هێنا بوو ووتبوویان حەتمەن شەهیدیان داوە.

ئاسۆس خوشکی کوێخا ئەحمەد هەوالّی دابووە ناودێ جەیش و جاشی بینیوەو تەقە ڕوویداوە وورد ووردە پێشمەرگەکان لە ناو چەم و بێشەڵانی ناوچەکەدا دەهاتنە دەر پێشمەرگەکان پێکهاتبوون لە عەلی چوارتایی و غەریب گەنکەیی، مەجید مەلا صدیق، سەلام بەردە زەردی، عوسمان کیسەڵاوایی، جەلالی عەلی وورگە ، بارام، بەکرە دریژ، ئیبراهیم مڕانەیی، ئیبراهیم گردە زبێری، حەمەمینی خەیاتە بەرزە، حاجی ئاراس.

تەرمی شەهید محەمەد کەناروێیی بەرەو وەڕاز بەڕێکرا تەرمەکەیان شت و کفن کرد، عەلی چوارتایی نامەیەکی بۆ باوکی شەهید محەمەد نووسی، محەمەد شەهید بووە تەرمەکەی لە وەڕازە، لە وەڕاز دەینێژن یان لە کەنارو لە خزمەتداین،

نامەکە گەیشتە دەست باوکی شەهید محەمەد، تا تەرمەکەیان شت و کفن کرد مام ئەحمەدو خزمانی کەنارو گەیشتە وەڕاز، ووتیان خاک هەر خاکی کوردستانە لێرە دەینێژین.

(هەموو سالّێ کە وەرزی بەهارو نێرگز دێتەوە، کانی نورەدین سەر لە نوێ دەژێتەوە، هەرچی گوڵی قەدپاڵ و لاپاڵی نێوان وەڕازو گوندی دێگەڵە بە ڕەنگی گوڵاڵە سووڕە دەڕازێت و ئەو ناوە سوور دەچێتەوە، ڕەنگی گوڵاڵە سووڕەی خوێن، دەڕسکێن و لە خاک دەردێن، ئەو گوڵاڵە سووڕە چاوڕەشە بەرزانە، دڵۆپ

دڵۆپ خوێنی گەشی شەهیدانە، تا ئێستاکەش ئەو دەشت و گردوو یاڵانە هەر نااڵەی دێ، نااڵەی شەهید محەمەدە دەگاتە گوێ، هەر خوێنەو جۆگە دەبەستێ و لە شێخەڵ و دارەبەنەکان دەهاڵێ، گۆرانی و سروودێکی نوێ، سروودەکەی مەشخەڵانم بە چۆرەی خوێنی محەمەد دەنەخشێت و لە هەورەکانی دەنووسێ هەموو ساڵێ ڕۆژی دەی سێ، وێنەی شەهیدێک لێرەدا هەڵدەواسرێ).

بـــــارمتەکە ئـــــازاد کـــــرا

لە بۆسەی (چوارتا- ئەسحاب)دا برازایەکی (س.ف) دەستگیرکرابوو، دوای بە خاکسپاردنی شەهید محەمەد کەسووکاری بارمتەکە هاتبوون بۆ لای کاک عەلی تا هەواڵی بزانن و تکای ئازاد بوونی بۆ بکەن، عەلی چوارتایی داوای گەڕانەوەی هەر دوو چەکەکە کاڵاشینکۆف و بڕنەوە دار شوشەکەی لێکردن، داوایان کرد بڕنەوەکە دەبێ هەمان بڕنەو بێ کە بردوویانەتەوە، ئەوانیش بڕنەوو کاڵاشینکۆفەکەیان هێنایەوەو بارمتەکەیان بردەوە، دیار بوو هەر لە سەرەتادا بڕنەوەکەیان تەسلیم بە بەعس نەکردبووەوە.

لە دوای شەهید بوونی محەمەد کەناروێیی تا ماوەی مانگێک پێشمەرگە لە سنوورەکە جەولەیان دەکرد، دوای پشوویەکی کورت بەرەو سنووری دۆڵێ بەڕێکەوتن.

بـــــەرەو هـــــەرێمی چـــــوار

بەکری حاجی سەفەر ئاگاداری کەرتی یەکی کردەوە جەولەیەکی هەرێمی(٤) دەکەین.

١٩٨٠/٤/٩ مانگێک دوای شەڕی کانی نورەدین و شەهید بوونی محەمەد کەناروێیی گەیشتنە یاخسەمەر شەو لەوێ مانەوە، بۆ ڕۆژی دوایی ١٩٨٠/٤/١٠ جەمالی عەلی باپیر فەرماندەی هەرێمی(٤) ووتی بەرەو هەڵەدن دەچین.

چوار ڕەشاش بڕنەویان سەرخستە سەر شاخ و بەرانبەر هەڵەدن دامەزران تا پاسەوانی هێزەکە بکەن، هێزەکەش بە ڕێگەی خۆیدا ڕۆیشت.

جەمالی عەلی باپیر بە عەلی چوارتایی ووت بۆ ئێمە لە خوارەوە نەڕۆین، پێچێک لێبدەین و بێینەوە دیوی مالومە، کاک عەلی ووتی زۆر باشە با هێزەکەش بەربلاو بێت، ئەوان ملی ڕێگەیان گرت و کاک بەکرو هاوڕێکانیشی لە دەشتەکەوە ڕۆیشتن.

گەیشتنە بەرزایی ئەو دیو ماڵەکانی یاخسەمەر تا بە ڕێگاکەدا بێتە خوارەوە بۆ سەر جادەی مالومە کۆپتەر هات کاک جەمال ووتی ئەم کۆپتەرانە ڕەنگە لە مالومە بن، سوپا هاتبێتە مالومە، ئەوە کاک عەلی بۆ نەچین گەڕێکیان پێبکەین، کاک عەلی ووتی تۆ چی دەڵێی وادەکەین.

ئەو دەمە حەمەی تەیب لای کاک جەمال بوو، بە حەمەی تەیبی ووت مەفرەزەیەک بەرەو سەرکەونە سەر شاخی ئاسنگەران، ئێمە لەو دیوەوە دەڕۆین بزانین چ باسە، جەمالی عەلی باپیر و عەلی چوارتایی و هێزەکەی تر گەڕانەوە بەرەو مالومە گەیشتنە نزارەکەی پشت مالومەوە، بن چیای ئاسنگەران کۆپتەر بە سەر مالومەدا دەسووڕایەوە، عەلی چوارتایی و هێزەکەی بەڕێگایەکی باریکدا بەرەو ناوەڕاستی چیای ئاسنگەران هەڵکشان جەمالی عەلی باپیر و تالیب کەناروێیی سەرەو خوار ڕۆیشتن.

سوپا خەڵکی مالومەی لە قەبرستانەکەی مالومە کۆکردبووەوەو قسەیان بۆ دەکردن، کۆپتەرێکیش لەوێ نیشتبووەوە عەلی چوارتایی لە ناوەڕاستی چیای ئاسنگەراندا هێزەکەی کرد بە دوو بەشەوە تا بتوانن بەرگری لە یەکتر بکەن.

جەمالی عەلی باپیر چووە سەر بەردێکی گەورەو بەرەو ڕووی سوپاکە هاواریکرد ئەگەر پیاون ئەو خەڵکە واز لێبێنن من جەمالی عەلی باپیرم وەرن بۆ من، فەرماندەی سوپا بە خەڵکەکەی ووت ئەوە شێتە لەوێ، وتیان شێتی چی ئەوە جەمالی عەلی باپیرە، سوپاکە لە ترسا پەرش و بڵاو بوون دەستیان کرد بەڕاکردن، جەمالی عەلی باپیر دەسڕێژی گوللەی لێکردن شەڕ بە گەرمی دامەزرا.

پێنج کۆپتەری بارهەڵگر و جەنگی بە سەر ئاسمانی شەڕەکەدا دەسوڕانەوە، کاک جەمال دەیویست سەربازەکان پەلکێش بکات بۆ ناو شاخەکە.

لە سەر شاخی ئاسنگەران کۆپتەر نیشتەوە دیار بوو مەفرەزەکەی ناردبوویانە سەر شاخ نەگەیشتبوون یان نەچووبوون، سوپا دابەزی و سەر شاخی ئاسنگەرانی گرت.

پێشمەرگە بە ناوقەدی شاخەوە بوون، کاک جەمال بەرەو شانی بنارەکە کشا ڕووەو لای عەلی چوارتایی، کەرتی یەک سێ جیهازیان پێبوو پەیوەندیان هەبوو بە یەکەوە، تالێب کەناروێی ووتی ئێمە دەڕۆین ئێوەش ئاگاتان لە خۆتان بێت.

سوپا بە هەر دوو لا شانەکەی (ئاسنگەران)دا هاتنە خوارەوە کۆپتەر بەردەوام سەربازی دادەبەزاند، پێشمەرگە خۆیان لە بۆسە نابوو، شەڕی سەخت و دژوار بەردەوام بوو، بەڵام کەی دوژمن توانیویەتی بە قەڵای سەخت و ئەستەمی پێشمەرگە و شۆڕش دا هەڵزنێ، هەر لوتی شکاوەو هەڵوەریوەو پیشەی ڕاکردن بووە.

ئـــــاسنگەران، پـــــــەرتوکێکی نـــــەنووسراو

سەر شاخ و بناری چیای ئاسنگەران سوپاو پێشمەرگەی پێوە بوو چیای ئاسنگەران هێندە نزاریکی چڕوپڕە، مرۆڤ ناتوانێ بە ووردی جوڵەو هاتووچۆ بەدی بکات، مرۆڤ بە ئاستەم جیا دەکرێتەوەو جوڵەی دەستنیشان دەکرێت نزارە چڕووپڕە سەر دڕێنەکانی ئاسنگەران بە جۆرێک تێک هاڵاون و لە یەکتر گیر بوون، ئەگەر خەڵکی خاک و خۆڵ و زێدی ئەوێ نەبیت، ئاسان نییە ڕێگاکان بەریتەوە سەر یەک و لە گاشە بەردوو کەڤرو تاوێرو ئەشکەوت و هەورازی کوڕو دۆڵی کپ و هەزار بە هەزاری ئەوێدا دەربەیت و جێگە پێی خۆت بکەیتەوە.

ئاسنگەران چیرۆک و ڕۆمانێکی دەگمەن و کەم وێنەیە تاکو ئێستا بەشێکی زۆر لە چیرۆک و لاپەڕە شاراوەکانی نەنووسراون و مرۆڤ پەی پێنەبردوون، ئەو چیا سەرکەشە هەڵگری دەیان و سەدان سەرگوزەشتە و چرپە و نهێنییە کە تا ئێستا لە ناخی خۆیدا هەڵی گرتوون و هەر بە پەنهانی ماونەتەوە.

ئاسنگەران باوک و باپیرە گەورەی زۆربەی چیاو گەوەو لوتکەکانی جافەتییە، هەر بۆیە سەری لە هەموان بەرزترە و ئەوان لە ئاستیدا بوونە یاڵ و لوتکە و گردۆڵکە، هەر بۆیە ئاسنگەران پەرتوکێکی نەنووسراوەو هەروا نوسینەوەی نهێنیەکانی ئاسان و سانا نییە.

پـــــــەڕۆی ســـــــــوور

لە نێو ئەو چیا سەرکەشەدا جیاکردنەوەی سەربازەکانی داگیرکەرو هێزی پێشمەرگە هەروا ئاسان و هەرزان نەبوو بۆ کۆپتەرەکان، بۆیە بۆ جیاکردنەوەی شوێنی سەربازەکان لە پێشمەرگە و تاکو بەرچاو ڕوونی بدەنە کۆپتەرەکان لە کاتی بۆردومانکردندا، سەربازەکان پەڕۆیەکی سووریان پێبوو دەیانویست بیدەن بە سەر بەردێکدا تا هێڵی نێوان خۆیان و پێشمەرگە جیا بکەنەوە،

سەربازی یەکەم ویستی پەڕۆکە بدات بە سەر بەردەکەدا پێشمەرگە لێیانداو کوشتیان، سەربازی دووەم و سێهەم بە هەمان شێوە خوێنیان تێکەڵی یەکتر بوو، ئەوانیش کوژران، هەر چیان کرد پەڕۆ سورەکەیان بۆ نەدرا بە سەر بەردەکەدا لە شوێنی پەڕۆ سوورەکە خۆیان بوونە پەڵەیەک خوێن بە سەر تاتە بەردەکەدا، ناچار وازیان لە پەڕۆ سوورەکە هێنا.

سەنگەرەکان بە شێوەیەک بوون عەلی چوارتایی تەقەی لە پشتی پێشمەرگەکانی بەرانبەریان دەکرد و ئەوانیش لە پشتی سەنگەرەکەی عەلی چوارتایی.

سەربازەکان بە BKC لە سەرەوە تەقەیان دەکرد، قەوانی فیشەکەکان لە بەردەم ئەشکەوتی پێشمەرگەکانی دەدا، جهازەکان لە نێوان عەلی چوارتایی و غەریب گەنکەیی و تالیب کەناروێیی کراوە بوون.

کۆپتەرەکان کوێرانە ناو ڕەزو دانەبەردەکانی ئاسنگەرانی دەکوتا، هەر نزارو داری گەورەو پیرە دار بوو بە گوللەی شەستیر و ڕۆکێتی کۆپتەر دەبڕایەوە، کۆپتەر شاخ و بەردوو داروو درەختیشی دەهاڕی، بەڵام نەیتوانی زەفەر بە ورەی بەرزی پێشمەرگە بەرێت.

سەربازەکان بە سەر سەری چیای ئاسنگەرانەوە بوون پێشمەرگەش لە ناوەڕاست و خواروی شاخەکەوە بوون سەربازەکان هێندە لە پێشمەرگە نزیک بوون قوتوی خواردنی لە قوتونراویان بە سەر سەری پێشمەرگەدا هەڵئەدایە خوارەوە ئەوە جگە لە قاوەنی زەردی BKC ، شەڕ تا ئێوارەی خایاند، ئیتر خۆر لاواز بوو شاخ و دەشت و دەر تاریکی دایپۆشی.

کەرتی یەکی شارباژێڕ سێ پێشمەرگەی لێهەڵبڕا، جەمال کەناروێی، عەزیز وەڕازی، بەکر، پێشمەرگەکانی ئەشکەوتەکە غەریب گەنکەیی، عوسمان کیسەڵاوایی، مەجید مەلا صدیق، سەلام بەردەزەردی، بارام، حەمەمینی خەیاتە بەرزە.

بەکرە درێژو عەلی چوارتایی لەو دیو ئەشکەوتەکەوە بوون تالیب کەناروێیی لە خوارەوە بوو لەگەڵ جەمالی عەلی باپیر.

پێشمەرگە ڕادیۆیان پێبوو لە ئێف ئێمەوە گوێیان لە پەیوەندی کۆپتەرەکان بوو دەیانوت کەسێک ڕایکرد بە شیوەکەدا لێیدەین، لە وەڵامدا دەیانوت لێیدەن هەموو موخەڕیبن.

شەڕ لە کاتژمێر هەشتی بەیانی تا کاتژمێر سێی ئێوارەی خایاند سەربازەکان سەرکەوتنەوە سەر شاخ، کۆپتەرەکان هەڵیانگرتنەوە.

پێشمەرگەکان زۆر بانگی ئەو سێ پێشمەرگەیان کرد وەڵام نەبوو، پێشمەرگەش بەرەو خوار داکشان کە شەو داهات بەرەو چاڵاوا بەڕێکەوتن بۆ سەر لە بەیانی ڕۆژیی دوایی عەزیز و بەکر هاتنەوە لایان بۆ چاڵاوا، تەنها جەمال عەزیز بێ سۆراغ مایەوە.

گـــــــەڕان بە دوای (جـــــــەمال) دا

ڕۆژی دوایی شەڕی ئاسنگەران ١٩٨٠/٤/١٠ هێزەکەی کەرتی یەک لە چاڵاوا لەگەڵ جەمالی عەلی باپیرو بەکری حاجی سەفەر تێکەڵ بوون و یەکیانگرتەوە.

هێزەکەی جەمالی عەلی باپیرو بەکری حاجی سەفەر وتیان ئەچینە هەرزنە بۆ سنووری ئێران، پشوویەک ئەدەین، عەلی چوارتایی ووتی ئێمە نایەین، پێشمەرگەیەکمان دیار نییە بە دوایدا دەگەڕێین تا سۆراغی دەزانین، نەتیجە هەبێ یان نا ئێمە دەچینەوە کوڕاداوێ،

تا سەر شاخی پشتی چاڵاوا هێزەکەیان بەڕێکرد، ئەوان بەرەو هەرزنە هەنگاویاننا، کەرتی یەکیش بەرەو گەڕەدێ، ئێوارە لە ماڵەکان دامەزران، کەوتنە هەواڵپرسین و سۆراغی جەمال عەزیز لە خەڵکی ئاوایی، بەڵام ووتیان نەماندیوە.

بۆ شەوی دووەم هێزەکەی کەرتی یەک چوونەوە بۆ مالومە تا هەواڵێکی جەمال

بزانن، لە دەرگای مالێکیاندا، خاوەن مالّەکە ووتی تا ئەم ئێوارەیەش سەربازەکان لە ناو مالومە بوون، خەڵکیان نارد بووە چیای ئاسنگەران بگەڕێن تا بزانن چەند پێشمەرگە شەهیدوو بریندار بوون، دوای هاتنەوەی خەڵکەکە ئنجا جەیشەکە ڕۆیشت.

مـــــــــــەلای ئـــــــــاوایی

یەکەم مارْ کە لە دەرگایاندا دوای گفتوگۆیەکی کورت، هەواڵی مالّی مامۆستای ئاینی مالومەیان پرسی، ئەوانیش مالّی مامۆستایان نیشاندان، لە دەرگای مالّی مامۆستایاندا عەلی چوارتایی خۆی پێناساندن ووتی من عەلی چوارتایم، هاتووم بۆ هەواڵ و سۆراغی پێشمەرگەیەکمان ئەگەر زانیاریت لابێ مامۆستا ووتی فەرمون وەرنە ژورەوە دانیشن.

دوای دانیشتن مامۆستا ووتی ئەمڕۆ فەرماندەی جەیشەکە خەڵکی کۆکردەوەو ووتی دەبێ بچن ئەو شاخە بگەڕێن تا بزانین کێ کوژراوەو چەند کوژراوە.

سێ چوار پیاوی ئاوایی چوونە ئەوێ دوای گەڕان دوو مەخزەنی خڕیان دۆزیوەتەوە لە کیفی مەخزەنەکەشدا دەفتەرێکی بچوکی تیابووە، دەفتەرەکە لای مامۆستا بوو دایە دەست عەلی چوارتایی کە سەیریان کرد دەفتەرە بچوکەکەی جەمال عەزیزە، لەگەڵ چەند وێنەیەکی منالّەکانی.

ئەو شەوە لە مالّی مامۆستای ئاینی مالومە خەوتن، بۆ بەیانی چەند گەنجێکی مالومە چاوساغیان کردن بۆ نزارە چڕەکانی ئاسنگەران، مامۆستا ووتی نان و چاتان بۆ دەنێرم بۆ ئەو بن کێوە تا لەوێ نان بخۆن و بە دوای هاوڕێکەتان دا بگەڕێن.

پێشمەرگەکان بە هاوکاری خەڵکی مالومە گەیشتنە سەر شاخ، گەنجەکان شوێنی دۆزینەوەی مەخزەن و دەفتەرەکەی عەزیزیان نیشاندان، شاخێکی بەرزو یاخی و گیر بوو شاخێکی هەزار بە هەزار زیاد لە دوو سەد مەتر بەرز بوو.

چـــــــیرۆکی شـــــــەهید بوونی جەمال عـــــەزیز

جەمال عەزیز لە شەڕی ئاسنگەرانی دوو ڕۆژ لەوەو بەر لە نێو بێشەو چڕی دارستان و نزارە بە یەکا چووەکانی ئاسنگەراندا دامەزرا بوو، وەک هاوڕێکانی سێرەی تفەنگی گرتبوو، دەستی لە سەر پەلە پیتکەی ڕەشاشەکەی بوو، دەمەو ئێوارە کە خۆر بەرەو ئاوا بوون دەڕۆی و خەریک بوو لە کەل ئاوا بێ، دەنگی تەقەش نەمابوو، کۆپتەرەکانیش سەربازەکانیان هەڵدەگرتەوە، جەمال لە دووکەوان و دووشیوانی ئەو بەرزاییە چڕو ئاست تەنگەدا دێتە خوارەوە، لەوێ ڕەشاشەکەو مەخزەنەکانی پشتی دادەنێ و دەیانشارێتەوە، دەیکات بە ژێر گەڵا جارێکەوە تا بێتە خوارەوە ڕێگاکە بدۆزێتەوەو دڵنیا بێت، دواتر بگەڕێتەوە ڕەشاش و مەخزەنەکانی هەڵگرێت،

چلە دارەبەنێکی بچکۆلە بە ناو قەدی شاخەکەوە بوو دەستی بە چڵە دارە بەنەکە گرتبوو، قاچەکانی شۆڕ کردبوونەوە، لە ناکاو قاچەکانی ترازابوون و دەستی لە چڵە دارە بەنەکەش بەر ببوو کەوتبووە خوارەوە، لە کەوتنە خوارەوەدا بەلا شان و ئەمبەراوبەری شاخەکەدا درابوو، کەوتبووە ناو ئەشکەوتێکەوە کە پێشمەرگەکان چوونە سەر شاخەکەو دارەبەنەکەیان بینی هەڵکەندراوە زانییان لێرەوە کەوتووەتە خوارەوە، کەمێک لەولاتر ڕەشاشەکەیان دۆزیەوە، گەنجەکانی مالومە وتیان دەچین حەبل دێنین و هەڵی دەکێشینە سەرەوە.

پێشمەرگەکانیش پێیانوتن ئاوو حەبل و پاچ و بێڵ و کفن بێنن، مامۆستاش بێنن هەر لێرە کفنی دەکەین و دەینێژین.

خەڵکی ئاوایی هاتنە سەر شاخ، مامۆستای ئاوایش لە گەڵیاندا هات، بە حەبل تەرمەکەیان هەڵکێشاو گۆڕیان بۆ هەڵکەند و کفن کرا، هەر لەوێش بە خاکیان سپارد.

بۆ ئێوارە هێزەکە پەڕیەوە بۆ هەباس چەقەڵ، (هەباسە گوڵە) عەلی چوارتایی بە (غەریب گەنکەیی) دا نامەیەکی بۆ باوکی شەهید جەمال عەزیز نارد تیایدا نووسیبووی ئێوەو خۆمان خۆش، جەمال شەهید بووە، لە بن چیای ئاسنگەران بە

خاکمان سپاردووە، لەوێ دەیهێڵنەوە یان دەیبەنەوە خۆتان سەرپشکن،

تا ئێستاش جەمال بە هێمنی لە بناری ئەو چیا سەرکەشەدا ڕاکشاوەو لەوێوە بۆ ئاوەدانی و سەرفرازی کوردستان دەڕوانی.

کەناروێ لە ماوەی یەک مانگی یەک ساڵدا، دوو شەهیدی قارەمانی بە نیشتمان بەخشی، ئەو کاروانی زامور خوێنە هەر بەردەوام بوو نەوەستا، تالیب و کاروان و مەریوان و عەتاو جەمال بوونە ڕێبوارانی ڕێگای ئەو مەشخەڵەی لە تروسکاییەوە بووە مەشخەڵ، مەشخەڵی تێکۆشەرانی گەردن سەوزو بە هەزاران گوڵە نێرگزی شەهیدو پیاوی مل کەڵ.

پـــــــشوویەك لـــە بـــــــــەنەژاژ

عەلی چوارتایی خەڵکی گوندی سووتووی ناوچەی دەشتە تاڵی بانە بوو، لە شەستەکانی سەدەی ڕابردوو هاتبوونە چوارتا بۆ لای ماڵە خاڵوانی، لە گوندی بەنەژاژ خزمی زۆری هەبوو، بۆیە لەگەڵ کەرتەکەیدا بۆ پشوودان بەرەو بەنەژاژ بەڕێکەوتن.

مـــــــەرکەزی ســـــــورەزێ

مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی عەلی چوارتایی لە کوڕاداوێ بەڕێکەوتن بۆ سەراو، لە سەراو پشوویەکی کورتیاندا کۆڵەپشتەکانیان تۆپشوی ڕێ بوو، نان و خۆراکیان لە کۆڵەپشتەکان دەرهێناو و نانی ئێوارەیان لە بناری چیای گمۆدا خوارد، دوای پشودان بە هەورازو بناری گمۆدا هەڵگەڕان، گەیشتنە سەر تەختایی دیوی «گۆمێ» بە بنارو قەدپاڵ و لاپاڵەکانی (دێرێ)دا بەرەو سورەزێ شۆڕبوونەوە.

بەهارێکی کەمێک درەنگ، گیا و گوڵ بەرەو سپی بوون دەڕۆیشت و پووش و پەڵاش ڕووی لە زەردی و پەڕین بوو، گیای ئەو قەدپاڵ و سەرەو خوارەی سوورەزێ تا دەگەیشتە لێوارەکانی (چۆمان) باڵاکردوو بژوێن بوو مرۆڤ هەندێک جار قاچی ئەترازا لە سەر گیاکە دەخزاو تەپاوتلی ئەدا، تا بە بنچکێک یان چڵی دارێک خۆی دەگرتەوە.

مەفرەزەیەک بەرەو ئاسۆی سەرکەوتن و سەرفرازی هەنگاوەکان هەڵیگرتبوون، لە کـوڕاداوێ بۆ میراواو سـەراو ڕێگەیەکی کەمێک دووروو هەندێک شوێنیش هەورازێکی کورتی دەهاتە ڕێ تا دەگەیشتە سەر تەختایی بناری گمۆو بەرەو دێرێ و سووڕەزێ سەربەرەو خوار دەبوویتەوە.

مەفرەزەکە بە نیازبوون چەند ڕۆژێک بۆ پشودان بچنە دێهاتەکانی ئێران، چونکە ئەو دەم شۆڕشی گەلانی ئێران ڕوویدابوو، پێشمەرگەکانی یەکێتی بە ئازادی دەپەڕینەوە شاری بانەو سەردەشت و سەقز، بەڵام نەخشەو پلانیان دانابوو پێش پەڕینەوە بۆ بەری ئێران لە مەرکەزی سووڕەزێ بدەن، بۆ ئەم مەبەستەش پلانی ووردیان داڕشت.

ئـاوی مـەرکـەزی سـوورەزێ لە جۆگەو سـەرچـاوەی ئـاوی (تـوڵـوێ)ی پشتی (سوورەزێ) هەڵدەقوڵێ و بە جۆگەیەکدا دێتە خوار، بۆ سووڕەزێ ڕابەسترا بوو، پێشمەرگە گەیشتنە سەرچاوەی ئاوەکەو ڕێڕەوی ئاوەکەیان بڕی، لە سەرچاوەی ئاوەکەوە تا قونەبانی مەرکەزەکە (مین)یان دانا، تا بەو سەربازانەدا بتەقێتەوە کە دێن بۆ سۆراغ و هەڵبەستنەوەی ئاوەکە لە سەرچاوەی (تولوێ)وە.

جگە لە دانان و نانەوەی (مین) لە سەر ڕێگای هاتوچۆی مەرکەزەکەی سووڕەزێ، پێشمەرگەکانیش لە دوو قۆڵەوە دامەزران بە مەبەستی لێدانی ئەو سەربازانەی لەگەڵ شەبەقی بەیانیدا بەرەو سەرچاوەی ئاوەکە ئەڕۆن و بە ناوچەکەدا بڵاودەبنەوە.

لە بەشی خوارەوەی مەرکەزەکە، مەجیدی مەلا صدیق، بەکرە دڕێژ، سەعید مامە خەلانی، نامیق نۆرکەیی، ڕەحمانی حاجی محەمەدی مەروێ دامەزران و لە بۆسەدابوون.

عەلی چوارتایی، تالیب کەناروێی، غەریب گەنکەیی، قادر نۆرکەیی، لە سەر ڕێگای سووڕەزێ لە بەشی سەرەوە دامەزران.

بەم شێوەیە مەفرەزەکە بوونە دوو بەش و لە سەروو خواروی مەخفەرەکە دامـەزران، تا دنیا ڕوناک بێتەوەو سەربازەکان بێنە دەرەوە بەرەو سەرچاوەی ئاوی (تولوێ) بەرنامەو پلانی پێشمەرگە وابوو لەگەڵ هاتنە دەرەوەی سەربازەکان

دەستڕێژی گوللەیان لێبکەن، لەگەڵ دەستڕێژی گوللەشدا لوغمەکانیان پیا بتەقێتەوە کە لە سەر ڕێگای مەخفەرەکەو سەرچاوەی ئاوەکە دایاننابوو.

هەر دوو بۆسەی سەروخواری پێشمەرگە جیهازی دەستیان پێبوو تا لە هەر ڕووداوو پێشهاتێک یەکتری ئاگادار بکەنەوە.

بۆسەی بەشی خوار مەخفەرەکە لە جولّەدابوون، چاویان لە دوو سەرباز بوو، پاسەوان بوون، لە دەوروبەری مەرکەزەکە هاتوچۆیان دەکردو جگەرەیان دەکێشا.

بەرانبەر مەخفەرەکە شوێن سەنگەری ڕۆژی سەربازەکان بوو سەربازەکان بە ڕۆژ دەچوونە ئەو سەنگەرانەوە، لەوێوە چاودێری ناوچەکەیان دەکرد، خۆرئاوا بونیش دەگەڕانەوە ناو مەخفەرەکە.

مەجیدی مەلا صدیق چەند هەنگاوێک لە شوێن سەنگەرەکە نزیک بووەوە، بومە لێڵی بەیانی، لە نێوان تاریک و ڕووندا تارمایی تەلێک بەدیکرا، مەجیدی مەلا صدیق وتی لەوانەیە ئەڵغام بێت، هێشتا قسەکەی تەواو نەکردبوو، بریسکەیەک لە تەلەکە هەستاو گرمەو نالّەی بەدواداهات، لوغمەکە مەجیدی مەلا صدیقی هەڵدا دووربین و جامانەکەی پەڕیبوو قۆناغی کلّاشینکۆفەکەی لەت بوو، بەشی خوارەوەی جەستەی لەگەڵ جلەکانی بەریدا سووتان.

مەجیدی مەلا صدیق ڕۆیشتە شیوی خوار مەرکەزەکەوە عەلی چوارتایی لە سەرەوە گوێی لە گرمەی لوغمەکە بوو جیهازی دەکرد بۆ خوارەوە، جیهازەکە بە مەجیدی مەلا صدیق بوو ئەویش بریندار بوو توانای وەڵامدانەوەی نەبوو بەکرە دریژ و نامیق نۆڕکەیی فریای مەجید کەوتن و گەیشتنە سەری، حەمە سەعید مامە خەلانیش لە هەمان شوێن بریندار بوو.

مەجیدی مەلا صدیق بە بەکرە دریژو نامیق نۆرکەیی ووت کاک عەلی جیهازی کردووەو نەمتوانیوە وەڵامی بدەمەوە ئێوە جیهازی بۆ بکەنەوە، بەکرو نامیق جیهازیان بۆ عەلی چوارتایی کرد وتیان مەجید بریندارە، هێشتا نەزانرا بوو سەعید مامە خەلانیش بریندار بووە، کاک عەلی داوای لێکردن بەرەو چۆمان بڕۆن ئەمانیش دەگەنە لایان، بەکر بانگی سەعید مامە خەلانی کرد، سەعید وەڵامی دایەوە،

بریندارەکان گەیەندرانە چۆمان لەوێشەوە ولّاغیان بۆ ئامادە کرا بۆ نەخۆشخانەکانی ئێران، مەجیدی مەلا صدیق نزیک بە ٤٠ شەوو ڕۆژ لە نەخۆشخانە مایەوە.

سەربازی ناو مەخفەرەکە دەنگیان لێوە نەهات تا دنیا ڕووناک بووەوە، کە هاتبوونە دەرەوەو چوار دەوری مەخفەرەکە گەڕابوون کلّاوو جامانەو دووربینەکەی مەجیدی مەلا صدیقیان بینیبوو، بە دوای پێشمەرگەکاندا تا ئەو بەری ماڵەکانی چۆمان ڕۆیشتبوون، بەڵام بەدەستی بەتاڵ گەڕابوونەوە.

ئەو شەوە پلانی لێدانی مەرکەزی سوورەزێ تێک چوو جێبەجێ نەکرا بەڵام (مینەکان)، (لوغم) کاری خۆیان کردوو بە سەربازەکاندا تەقینەوە، دوای سێ ڕۆژ هەواڵ گەیشتە پێشمەرگە، لە سەرچاوەی (تولّوێ) دوو سەرباز بە تەقینەوەی مینەکان کوژراون لە سەرو مەخفەرەکەش سەربازێک کوژراوەو چەند سەربازێکیش بریندار بوون.

نەخشەو پلانی چاندنی مینەکان وەکو خۆی جێبەجێبوو، چۆن پێشبینی کرابو هەروا دەرچوو، دوای بڕینی سەرچاوەی ئاوی (تولّوێ) لە مەخفەرەکە، بەیانی سەربازەکان بۆ هەڵبەستنەوەی ئاوەکە بەرەو سەرچاوەی ئاوەکە ڕۆیشتبوون، مینەکانیان پیادا تەقیبووەوە.

پێشمەرگەکانی مەفرەزەکە پێکهاتبوون لە:

١- عەلی چوارتایی
٢- مەجید مەلا صدیق
٣- سەعید مامەخەلانی
٤- بەکرە دریژ
٥- غەریب گەنکەیی
٦- نامیق نۆڕکەیی
٧- قادر نۆڕکەیی
٨- تالّیب کەناروێیی
٩- ڕەحمان حاجی محەمەد مەرویّی

پـــــــەلاماری فـــــــڕۆکە

ڕۆژی ١٩٨٠/٨/٨ فڕۆکەکانی دوژمن پەلاماری کاروانێکی دێی کـوڕاداوێ و سنکێی شارباژێڕیاندا و (٦) کەسیان لێکوشتن و کەلوپەلەکانیان تاڵنکردن

هـەر دوای ئـەو پـەلامـارە لە کاروانێکی تریاندا و کەلوپەلەکانیان بـردن و ولاخەکانیان کوشتن، چەند کەسێکیان سەربڕی و لاشەکانیان فڕێدان.

شـــــەهید کردنی جـــــوتیارێك

ڕۆژی ١٩٨٠/٩/٢ چەند جوتیارێکی دێی گرگاشەی شارباژێڕ سەرقاڵی گوێز تەکاندن بوون، کۆپتەرەکانی ڕژێمی عێراق پەلامارياندان و جوتیاریکیان شەهید کرد.

دانـــــــانی لـــــــوغم

عەلی چوارتایی شارەزا بوو لە دانانی لوغم، لە ڕەبیەکانی سوورەقەڵات و واژەو ڕەبیەی نزیک کێڵێ، لە پشتی ماڵەکانی سوورەقەڵات کانیەکی لێبوو، ڕادیۆیەکیان بۆمبڕێژ کرد بوو لە سەر کانیەکە دایاننا و بە جێیان هێشت، سەربازی ڕەبیەکە هاتنە خوارەوە بۆ سەر کانیەکە، لە پشتی کێڵێوە بە دووربین سەیریان دەکرد.

سەربازێکیان لە پێشەوە بوو ڕادیـۆکـەی بینی بێریەکەی خستە سـەری تا سەربازەکەیتر نەیبینێت و نەیکاتە شەریک، جلیکانەیەکیان پڕ کرد لە ئاو، سەربازەکە ڕادیۆکەی هەڵگرتوو ڕۆیشت، لەوێ نەیکردەوە، شەو لە کاتی خەوتندا لە ژێر بەتانییەوە ڕادیۆکەی کردبووەوە، پیایدا تەقیبووەوە.

جوتیارێکی کێڵەیی ڕۆژانە ماست و هێلکەی دەبرد بۆ ڕەبیەکە، پێشمەرگە ناردیان بۆ ڕەبیەکە تا بزانن چی ڕوویداوە، جوتیارەکە لە ڕەبیەکە نزیک دەبێتەوە ئەفسەری ڕەبیەکە دەڵێ نەیەتە پێشەوە، ئەویش دەڵێ بۆچی بووە، بە گلەییەوە دەڵێ من هەموو ڕۆژێک ماست و هێلکەتان بۆ دەهێنم ئێستە تۆ ناهێڵی بێمە پێشەوە، ئەفسەرەکەش دەڵێ ئەمشەو بەتانییەکمان تەقیوەتەوە دوو سەربازی کوشتووە.

تەمەن دەڕواو ساڵ بەرەو پێش دەچێ، چالاکی پێشمەرگە بەردەوامە و دوژمن

جێگە بە خۆی ناگرێت، کەرتی یەکی هەرێمی(٣) لە سنوری شارباژێڕ دا پڕ چالاکی بوو، بەڵام هەر لە سنووری شارباژێڕ چالاکی هەرێم و مەفرەزەکانی تریش بەردەوام بوو، جەمالی عەلی باپیر فەرماندەی هەرێمی چوار بوو بەڵام لە شارباژێریش پڕ جوولّە و چالاکی بوو، هێمن سەراوی، مەجیدی حاجی عەلی، شێرکۆ جدی، کەرتی ئیزگە و هەرێمی پارێزگاری بوون بەڵام چەندین نەبەردی و چالاکیان لە شارباژێڕ ئەنجامدا پێش ئەوەی تیپی ٣٧ دروست بێت.

زەیـــــــــنەڵ بـــــــۆسە

مەفرەزەیەکی هەرێمی (٤) لەنێوان دێی زەینەڵ و دەشتی تلێ بۆسەیەکیان بۆ دوژمن نایەوە ، زیلێکی سەربازی کەوتە بۆسەکەوە و پێشمەرگەکان لێیاندان

زیانی دوژمن کوژرانی (٨) سەرباز وو بریندابوونی (٧) سەربازیتروو شکاندندی زیلەکە

نـــــــوکتەو جـــــاش و چـــــالاکی

پایزی ساڵی ١٩٨٠ مەفرەزەیەکی هەرێمی سێ لە دێی بزورگ لە ماڵی حاجی عبدوڵڵا باوکی تالّیب کەناروێیی بوون هەرەوەزەگەڵیان بوو، بەرخێکیان سەر بڕیبوو، مەفرەزەکە لە بەرزاییەکانی پشت ماڵان مانەوە، دواتر هاتنە خوار بۆ نان خواردن، دوای نان خواردن بەرەو ئۆردوگای کەناروێی خوارەوە ڕۆیشتن.

چوونە ئۆردوگاکە لە گەڕەکی ماڵە سیرەییەکان لە گەنجێک هەوالّی ماڵە جاشێکیان پرسی بە ناوی (ع) کوڕەکە دەستیکرد بە گریان، ژنێکی سەلارو ئازا لەوێوە تێپەڕی ووتی چیتان دەوێ، وتیان ماڵی (ع) مان دەوێ، ووتی دوامکەون دەستم بۆ کوێ ڕاکێشا مانای ئەو ماڵەیە، ئەوەندە پەنجە بەرز دەکەمەوەو دەڕۆم، ژنەکە لە ئاستی ماڵی (ع) دەستی هەڵبڕی و دواتر دوو پەنجەی هەڵبڕی واتە (٢) جاشی لێیە.

مەفرەزەکە پێکهاتبوو لە تالّیب کەناروێیی، عومەر، ئازاد بێستان سووری، غەریب گەنکەیی،

پێشمەرگە چوونە سەر ماڵەکە دوو جاشی لێبوو، تفەنگیان خستە سەر سەریان، تاقم و تفەنگیان لێسەندن و بەرەو دێگەڵ بردیانن، جاشێکیان لە ترس و شڵەژاوی خۆی ووتبووی « سێ بە سێ تەڵاقم کەوتبێ جاش نیم».

جاشێکیان پێڵاوی بەرزی لەپێدا بوو توانای ڕۆشتنی نەبوو، بۆیە پێڵاوەکانی فرێداو بە پێی پەتی بەرەو دێگەڵ بردیانن،

لە «کانی تـوان» ی دێگەڵ هەردووکیان بە یەکەوە بەستنەوەو خستیانە شیوێکەوە گەڵایان کرد بە سەریانداو ووتیان خشەی گەڵا بێ، گوێمان لە دەنگتان بێ، ئەتانکوژین لە «کانی توان» بە جێیان هێشتن چوونە دێگەڵ، لەوێ نانیان خوارد پشویاندا، دوو جووت پێڵاوی لاستیکیان بۆ جاشەکان کڕی و نان و چایان بۆ هێنان جاشەکان هەر لە جێگەی خۆیان بوون نەجوڵابوون، نانیان دانێ و خستیانەوە ناو چاڵەکە.

زۆر جار هەندێک چالاکی و جەولەی پێشمەرگانە، نوکتەو قسەی خۆشی لێدەکەوتەوە، گرتنی دوو جاش لە کەناروو نمونەی دەیان چالاکی نوکتە ئامێزە،

غەریب گەنکەیی و جەلال سنکەیی چووبوونە پەرخ و بیوەک، لەوێ چووبوونە ماڵێک، ئەویش بووە نوکتەیەکی خۆش و پڕ لە پێکەنین.

پـــــــەرخ و بـــــــیوەك

نیوەڕۆیەک غەریب گەنکەیی و جەلال سنکەیی چووبوونە مالێک لە پەرخ و بیوەک، ژووڕەکانیان تاریک بون، کابانی مالەکە چرایەکی هێنا کەمێک ڕووناک بووەوە، تەماشایان کرد کچێکی نەخۆشیان هەیە لە جێدا کەوتووە، کاک غەریب ووتبووی پورە بۆ نایبەن بۆ دکتۆر، کابانی مالێش ووتبووی بە خوا حاجی دەیزانێ.

دکتۆر هەژار لەگەڵ پێشمەرگەکان بوو، ئێوارە حاجی هاتەوە لە شوانی ووتیان حاجی ئەو کچەتان نەخۆشە دکتۆر هەژارمان لایە بۆ بانگی نەکەین پشکنینی بۆ بکات، حاجی ووتبووی دکتۆر هەژار سجنە لاتان، ووتیان نا حاجی پێشمەرگەیە، حاجی بڕوای نەدەکرد دکتۆر هەبێ پێشمەرگە بێ، ووتی دکتۆری فرە گەورە وەک ئەوانەی سلێمانی، ووتیان بەڵێ فرە گەورەیە وەک ئەوانەی سلێمانیە،حاجی هەر باوەڕی نەکرد دەیوت بە خوا نا، سجنە، دکتۆری گەورەو پێشمەرگایەتی، نا، نا، نا، نابێ.

کوڕێکی حاجی دەستی بە لاشیپانی دەرگاکەوە گرتبوو ووتبووی، باوە، باوە، تۆ چی یەژی پێشمەرگەش پیاوی عاقڵی تیا هەس.

حاجی ئێستاو ئەو ساش بڕوای نەکرد دکتۆرێک پێشمەرگە بێ.

دوو جـــــــــــەژن 1980
جەژنی یەکەم:

کەرتی یەکی هەرێمی سێ لە کـوڕاداوێ بـوون، ووتیان جەژن لە کـوڕاداوێ ناکەین، دەچین بۆ گۆڕانکە لەوێ نانی جەژن دەخۆین.

پێش نانی جەژن کوڕاداوێیان بەجێهێشت بەرەو گۆڕانکە بەڕێکەوتن، کە گەیشتنە گۆڕانکە نانی جەژنیان خواردبوو

جەژنی دووەم:

هەواڵ گەیشت جەیش دێتە کوڕاداوێ، کەرتی یەک بەڕێکەوتن بەرەو سەراو، سەراو چۆڵ بو ڕاگوێزراو بوو، ناچار نان و تەماتەیان خوارد.

کـــەرتی ئـــیزگەی هـــەڕێمی پـــارێزگاری

ساڵی ١٩٨٠ ساڵی زیاتر گەشەکردن و فراوانبوونی سنووری چالاکی هێزی پێشمەرگە بوو، هەروەک ساڵی گەشانەوەو بوژانەوە بوو، لە دوای کارەساتی جەرگبڕی هەکاری وئەو پێشمەرگانەی لە سنووری شارباژێڕ شەهید بوون، بەشێکی دیارو بەرچاو لە ڕێکخستنە چالاکەکانی کۆمەڵە ڕێگەی شاخیان گرتە بەروو بوونە پێشمەرگە، ئەو لاوە خوێن گەرمانەی لە سنووری شارباژێردا لە ڕیزی ڕێکخستنەکاندا بوون، لە مەکتەبی عەسکەری و کەرتی ئیزگەی هەڕێمی شارباژێڕ ببوونە پێشمەرگە.

مانگی (٤) ی ساڵی ١٩٨١ کەرتی ئیزگە بە بڕیاری مەکتەبی عەسکەری دابەزینە ناوچەی شارباژێڕ، هێزەکە نزیک بە ٢٤ پێشمەرگە بوو بە فەرماندەیی شێرکۆ جدی و ژمارەیەک پێشمەرگە، بە مەبەستی ئەنجامدانی چالاکیەک بەرەو قەرەتەپە بەڕێکەوتن، کاتژمێر دووی شەو هێرشیان کردە سەر بارەگای جەیش الشعبی و ١١ جەیشی ناشەعبی بەدیل گیران و ٨ کلاشینکۆف دەسکەوت بوو، دواتر بەرەو شارباژێڕی سەخت بەڕێکەوتن.

مانگی ٥ ی ساڵی ١٩٨١ کەرتی یەکی هەڕێمی (٣) ، ئاسۆی شێخ عارف، عومەر، قادر گەنکەیی کەمینێکیان بۆ دوژمن داناو دوو سەربازیان کوشت و تفەنگەکانیان دەسکەوت بوون، لە بەرانبەردا سوپای عێراق کێوماڵی دەستپێکردوو تا بێتوات هات و دوو شوانی خەڵکی ناوچەکەی شەهید کرد.

لە مانگی ٦ی ساڵی ١٩٨١ دا کەرتی ئیزگەی هەڕێمی پارێزگاری لە سەر جادەی کێڵێ-سوورەقەڵات کەمینێکیان بۆ دوژمن داناو دوو ئیڤای سەربازی کەوتنە بۆسەکەوەو تێکشکێندران، کۆپتەر دەستیکرد بە کێوماڵی ناوچەکەو پێشمەرگەکان سەرکەوتووانە و بێزیانبوون، دواتر کەرتی ئیزگەی هەڕێمی پارێزگاری گەڕانەوە سەرکردایەتی.

لە ئـــــــــۆردوگا بـــۆ تـــــوژەڵە

ڕێکخستنەکانی (ی ن ک) بزوتنەوە، کۆمەڵە، هێڵی گشتی بە تایبەت ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە ڕەگی قوڵیان بە ناخی زەویدا داکوتا بوو، پەلوو پۆیان هاویشتبوو، لە ئۆردوگاکاندا گەشەی بەرچاویان کردبوو، ڕاگواستن نەک وەری خەڵکی کوردستانی نەچەماندبوو، بەڵکو هێندەی تر خەڵکی لە سەر بیری ڕزگاری و چەمکی نەتەوەیی و کورد بوون سوورکردبوو، قەڵاچوالان، کەنارو، لەو ئۆردوگایانە بوون ژمارەیەکی دیار لە ڕێکخستنەکانی تیا بوو، چالاکی جۆراوجۆریان ئەنجام ئەدا، پۆستەرو دروشمەکانی شۆڕشیان هەڵدەواسی و بـڵاودەکردەوە، ڕیزەکانی شۆڕشیان جۆشدەدا، ڕێکخستنەکانیان دەنارده شاخ و سەنگەرەکانی پێشمەرگەیان ئاوەدان دەکردەوە.

مەجیدی حاجی عەلی شاناخسێ یەکێک لە پێشەنگ و کادیرەکانی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە بو لە ئۆردوگای قەڵاچوالان، سەرەتای ساڵی ١٩٨٠ لەگەڵ پۆلێک پێشمەرگەدا ڕوویان کردە شاخ و بوونە پێشمەرگە.

لە قەڵاچوالانەوە بەڕێکەوتن چوونە کـوڕاداوێ، حەڤدە گەنجی خوێن گەرمی چالاک، شاخیان لە شاخ ئەدا گڕی ناخیان هێند بە تین بوو بەردەبووە پوش و پەڵاش و مۆڵگەی داگیرکەر.

مەجیدی حاجی عەلی، قـادری حاجی عەلی، عبدالله ئیسلامی، جـەلال صاڵح شەریف، ڕەئوف حاجی حسەین، حەمەمین حاجی حسەین، لە ئۆردوگای کەناروێش حاجی سـەراوی، مەلا سـەراوی، خاڵە سـەراوی، بەکر گرگاشەیی و ژمارەیەکی تر گەیشتنە کوڕاداوێ و لەگەڵ مەفرەزەیەکی پێشمەرگە، شێرکۆ جدی و هێمن سەراوی یەکیان گرت و بەرەو سەرکردایەتی ڕۆیشتن.

مـەفرەزەیـەکی کـەرتی پـارێـزگـاری ئیزگە سـەر بـە هـەرێمی پـارێـزگـاری بە جەوله هاتبوونە خوارەوە بۆ شارباژێڕ، شێرکۆ جدی و هێمن سەراوی و چەند پێشمەرگەیەکی تر بوون، بۆ جەوله و چالاکی هاتبوونە شارباژێڕ لە گەڕانەوەیاندا ئەو پۆله گەنجەش بەرەو سەرکردایەتی هاوڕێیان بوون.

بە میراواو سەراوو شاناخسێدا تێپەڕین بۆ بەری دۆڵی ڕەشکان- گردێز – پاشان بۆ بێژوێ لە ناوچەی ئالانی ڕۆژهەڵات دوو شەو مانەوە، دوا مەنزڵیان خڕی ناوزەنگ، توژەڵە بوو، بارەگای کەرتی پارێزگاری ئیزگەی لێبوو.

بارەگای کەرتی ئیزگە لە توژەڵە بوو، بارەگای ئیزگەش لە «خەجەگا» هەر لە توژەڵە بوو، تێکڕای پێشمەرگەکانی شارباژێڕ لە هەرێمی پارێزگاری لە کەرتی ئیزگە بوون.

هەندێکیش لای کاکە برا بەرزنجی بوون کە فەرماندەی کەرت بوو لە هەرێمی پارێزگاری، کەرتی ئیزگە کە پێکهاتبوو لە پێشمەرگەکانی شارباژێڕ لە شەڕی بەرگری لە چیای مامەندە ڕۆڵی دیاریان هەبوو.

ورچ و لە بـــــــارچـــــوون

کەرتی یەکی هەرێمی سێ لە دێی شێخ ئاودەلانی پشتی سەردەشت بوون، مەلای دێیەکە کوڕێکی کردبوو بە ورچ تا پێشمەرگەکان بترسێنێ، دەموو چاوی بە ڕەشی مەنجەڵ ڕەش کردبوو پێستەیەکی کردبووە بەر.

غەریب گەنکەیی حەرەس بوو، مەلای ئاوایی پێیوتبوو بچۆ بە کاک عەلی بڵێ ورچەکە دەکەمە ژورەوە بەڵام چەکەکان لە پێشمەرگە بسەنێ.

کاک عەلی تفەنگی لە پێشمەرگەکان وەرگرتبوو ووتبووی ژمارەکانیان دەنووسم.

دوای چەند دەقیقەیەک مەلا ورچەکەی کردبووە ژورەوە ورچەکە ڕووبەڕووی کاک ئاسۆ ببووەوە، پێشمەرگەکانیش پەلاماری ورچەکەیان دابوو، ورچەکە کە لە بنەڕەت دا گەنجێک بوو لە ترسا ڕای کردبوو خۆی کردبوو بە مااڵی براکەیدا، ژنی براکەی دووگیان بوو، هێندە ترسا بوو منااڵەکەی لە بار چووبوو.

بـــــەرەو ســـــەردەشت
هێـــــــنانی چـــــەك 1980-1981

بۆ هەندێک کاری نهێنی هەرێمی سێ و بە تایبەت کەرتی یەک بانگ کرانە سەرکردایەتی لە (بێوران) بارەگایان داناو لەوێ مانەوە، دواتر چوونە گوندی

(میراو شێخ ئاودەل) لە پشتی سەردەشت ماوەی دوو مانگیش لەوێ مانەوە.

گوژمەیەک چەکی لیبی هاتبوو دەبوایە پێشمەرگە پاسەوانی بکەن و بیانگوازنەوە بۆ سەرکردایەتی، هێزەکە بەرەو گوندی کاولان ڕۆیشت، لەوێشەوە ئۆتۆمبێل ئامادە بوو بۆ مەهاباد لەوێشەوە بۆ میاندواو، ئۆتۆمبیلەکان پەردەیان لێدرابوو داپۆشرابوون، گەیشتنە میاندواو، پێیان وتن چاوەڕێ بن ئۆتۆمبێلێک دێت نیشانی زەردوو سەوز لێدەدات، ئەو نیشانە نەبێت نەیەنە سەر ڕێگا.

لۆریەکان چەکیان لێ بار کرابو سێ لۆری بوون، مەفرەزە پێشمەرگەکە بە سەر سێ لۆریەکەدا دابەشکران.

لۆریەکان هاتن، پێشمەرگەکان چوونە ناو ئۆتۆمبێلەکان و لە ژێر خێمەی ئۆتۆمبێلەکان خۆیان حەشاردا، لە ناو مەهاباد دوو لۆریان لێونبوو، دواتر یەکتریان گرتەوە.

چـــــەمی کـــــەڵۆێ

بۆ سەر لە بەیانی ڕۆژیی دوایی لۆریەکان گەیشتنە (ڕەبەت) چەک و تەقەمەنیەکانیان داگرت و بە چەمی کەڵۆێ و پردی (بریسوێ)دا پەڕینەوە بۆ بەری سەردەشت، چەمەکە قەیاغی لێبوو بە چوپی گەورە دروستکرابوو، بە سەرپەرشتی ئەو قەیاغانەدا سەرجەمی چەکەکانیان پەڕاندەوە.

وڵاخداری دێهاتەکانی سەردەشت و ناوچەکانی دیکە هاتن بۆ پەڕاندنەوەو بارکردنی چەکەکان، بارەکان هەر تفەنگ نەبوو پارەشی تیا بوو.

دوای پەڕینەوەی چەکەکان، هەر باریک و دوو پێشمەرگەی لە گەڵدا دەڕۆی تا دەگەیشتە سەرکردایەتی کە ئەو دەمە لە کانی زەرد بوو،

مامجەلال ژمارەیەک چەکی دا بە کەرتی یەکی هەرێمی سێ، مزەلیەکی دایە عەلی چوارتایی، هاوەنێکی ٦٠ ملم و چەند کلاشینکۆف و دارداش کە دووربینی لە سەربوو.

دوای هێنانی چەکەکان و تەسلیم کردنیان بە سەرکردایەتی کەرتی یەک گەڕایەوە شارباژێڕ.

حـــــــەیران و کـــــــۆبونەوە

عەلی چوارتایی، عەبدولڕەحیم، عەلی شامار و ژمارەیەک پێشمەرگەی دیکە لە دێی بێوران بوون لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، ووتیان بۆ کۆبوونەوەیەک نەکەین، عبدالرحیم ووتبووی ئاساییە هەموو ڕۆژێک کۆبونەوە دەکەین.

عەلی شاماریش وتبووی تا برادەران کۆدەبنەوە بۆچی بە حەیرانێک دەست پێناکەیت، عەبدولڕەحیم تۆڕە ببوو عەلی شاماریش ووتبووی (کوڕ خوایە بۆ تۆڕە بوو).

گـــــرتنی جـــــاشێك

هەواڵ گەیشتبوو سبەی جاشێک لە سلێمانیەوە دێتە مارە ڕەش و دەگەڕێتەوە شـار، شەوێک لە نێوان دارو شەخسەکەی مـارە ڕەش و گەنکاوادا مانەوە، لە چاوەڕوانی هاتنی جاشەکەدا.

پێشمەرگەکانی کەرتی یەکی هەرێمی سێ ئەو شەوەیان لە چاوەڕوانی هاتنی ئەو جاشەدا ڕۆژ کردەوە، بەرەبەیان جاشەکە گەیشتە مـارەڕەش باری پێبوو، دەستگیر کراو بەرەو بارەگای هەرێم ڕەوانە کرا.

بارەگای هەرێم لە «مەریوان» بوو، لە گوندی (بەیانە) بارەگایان هەڵدا بوو، لە موبڕەو مامە خەلان بۆ سووڕەبان و لەوێشەوە بۆ بلەکێ هەنگاوەکان هەڵیگرتن.

گەیشتنە بارەگای هەرێم لە گوندی بەیانەو جاشەکەیان تەسلیم کرد، بارەگای هەرێم کاک بەکری حاجی سەفەرو نووسەرو ڕووناکبیر بورهان قانع و شەریفی قورئانی و ژمارەیەک پێشمەرگەی دیکەی لێبوو.

لە بارەگای هەرێمیش جاشێکیان گرتبوو تەمەنی لە نێوان ٧٠ بۆ ٨٠ ساڵ دابوو، لە سەر خراپەکاری چوار جار گیرابوو هەر کۆڵی نەدابوو، بە بەکری حاجی سەفەری دەوت تۆ دە چەکم بدەرێ دە چەکیش لە صدام حسێن وەردەگرم عێراق و ئێرانت بۆ دەهەژێنم.

شـــەهیدبوونی حـــەمەمین خـــەیاتە بـــەرزە

حەمەمینی خەیاتە بەرزەی چوارتا یەکێک لە پێشەنگی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە لە ساڵی ١٩٧٦ و داینەمۆو هەڵسوڕێنەری شانە نهێنییەکانی کۆمەڵە لە چوارتا و شارباژێڕ، پیاوی ژیرو ڕۆشنبیرو کادێری پێشکەوتووی کۆمەڵەو ڕێبەری سیاسی کەرتی (١)ی هەرێمی (٣) بوو، فەرماندەو کادێرێکی لێهاتوی هێزی پێشمەرگە و کۆمەڵە بوو لە شەوی ٢٤-١٩٨١/٦/٢٥ لە گوندی وەڕاز لە دۆخێکی تەمومژاوی نەخوازراودا دەستێکی چەپەڵ شەهیدی کرد، شەهید بوونی حەمەمینی خەیاتە بەرزە، خەسارەتێکی گەورە بوو لە هێزی پێشمەرگە و ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە لە ناوچەکە کەوت.

****

مانگی ٨ی ساڵی ١٩٨١ کەرتی یەکی هەرێمی ٣ لە بەندەنی واژە بۆسەیەکیان داناو دوو سەربازی دوژمنیان کوشت و دوو تفەنگ دەسکەوت بوون، سوپا تا گوندی واژە هات و دواتر گەڕایەوە.

چـــالاکییەکانی کـــەرتی پـــاریزگاری

مەفرەزەیەکی کەرتی پاریزگاری ئیزگە بە فەرماندەیی هێمن سەراوی هاتنە خوارەوە بۆ ناوچەکانی شارباژێڕو دۆڵی جافەتی، کۆڕو کۆبونەوەی جەماوەرییان لە گوندەکان ساز ئەدا بۆ وشیار کردنەوەی خەڵک.

لە سەر جادەی کێڵێ، سورەقەڵات، ماوەت و ئۆردوگاکانی قەڵاچوالان، کەنارو، چەند چالاکیەکیان ئەنجامدا دوای جەولەیەکی چەند مانگی گەڕانەوە سەرکردایەتی.

چـــالاکی شـــاخەسوور-گـــەنکاوا بەهـــاری ســـاڵی 1981

مەفرەزەیەک بە سەرپەرشتی و فەرماندەیی هێمن سەراوی لە جەولەدا بوون لە دێیەکانی شارباژێردا، بڕیاریاندا لە سەر جادەی ئۆردوگای قەڵاچوالان شاخەسور چالاکییەک ئەنجام بدەن.

شەو چوونە گەنکاوا لە ماڵی کەسایەتی بەناوبانگ «حاجی شێخ کەریم»ی گەنکاوا مانەوە، هەر ئەو شەوە حاجی عەلی شاناخسێ باوکی مەجید و قادری حاجی عەلی شاناخسێ هاتبووە گەنکاوا بۆ بینینی قادری کوڕی، ئەو شەوە تا بەرەبەیان لە گەنکاوا مانەوە، سەرو دوو هێلکەی کوڵاوو دوو نانیان لە ماڵی حاجی شێخ کەریم وەرگرت و لە شەبەق دا دەرچوون.

قادری حاجی عەلی، برایم شارەزوری، حەمەمینی حاجی حسێن، ڕەئوفی حاجی حسەین، خاڵە سەراوی، جەلال سالّح شەریف، خدری حاجی ئەحمەد، ئیسماعیل، بەکر چۆخماخی ئەو مەفرەزەیە بوون هێمن سەراوی فەرماندەیان بوو، مەفرەزەکە هاتنە شاخە سوور بەرانبەر لۆفەکانی دڕەڵە، لەوێ مەفرەزەکە دامەزرا، سێ پێشمەرگە نزیک بوونەوە لە چەمەکەی شاخەسوور، باقی پێشمەرگەکانیتر لە زنجیرە شاخەکەی دڕەڵێ دامەزران.

هەموان سازوو ئامادەبوون، چاو لە سەر ڕێگای قەڵاچواللان لانە دەچوو، لە لۆفەکانی ئەو دیوەوە قافڵەیەک لە سەرباز دەرکەوتن، ملی ڕێگەیان گرتبوو بێ ئاگا لەوەی ملی ڕێگە، ئەبێتە ملەی مەرگ و بە دۆزەخیان دەسپێرێ، قافڵەکە گەیشتە بەردەمیان و کەوتە بەر دەستڕێژی گوللەی پێشمەرگە، هەر لە جێدا هەشت سەرباز کوژران دوانزە سەربازی تریش بریندار بوون، ئەمبەراو بەری شوێنی چالاکییەکە ڕەبییە بوو، بۆیە سەرنەپڕژان دەستکەوتەکان کۆکەنەوە.

لەو داستانەدا پێشمەرگەیەکی مەفرەزەکە (ئیسماعیل) بریندار بوو، هەواڵیش واڕۆیشتبوو قادری حاجی عەلی بریندارە، بەڵام سەلامەت بوو تەنها پەنجەی ئازاری پێگەیشتبوو، دوای چالاکیەکە سەرکەوتووانە کشانەوە گەنکاوا.

پێشمەرگە دەرمانخانەیەکی گەڕۆکیان پێبوو، هێمن سەراوی خولێکی تەندروستی بینیبوو، شارەزای دەرزی لێدان و تەداوی بوو، چارەسەری سەرەتاییان بۆ بریندارەکە کرد، دواتر سوار وڵاغێکیان کردوو چوونە قەیوانی بچوک، دواتریش بەرەو وەڕازو لەوێوە بۆ کوڕاداوێ.

چـــــالاکی کـــێڵێ / بـــــەهاری 1981

دوای دە ڕۆژ لە چالاکی شاخەسوور، پێشمەرگەکانی هەمان مەفرەزە بە فەرماندەیی هێمن سەراوی لە سەر جادەی کێڵێ چالاکییەکیان ئەنجامدا، نیوەڕۆ لە شیوە کوێر نانیان خواردو کاتژمێر (١)ی دوانیوەڕۆ لە ئەمبەراوبەری جادەی کێڵێ دامەزران، هەر چوار دەوری جادەکە ڕەبییە و مۆڵگە بوو.

کاتژمێر دوو چەند ئیڤایەک کەوتنە بۆسەکەوە، لێیاندان و دوو ئیڤا وەرگەڕان، ٨ سەربازی تیادا کوژراو ژمارەیەکیش بریندار بوون، دوای لێدانی قافڵەکە بە چەمی شێوە کوێردا گەڕانەوە بەرزاییەکانی وەڕاز، دوژمن بە چەکی قورس ناوچەکەی تۆپباران کرد،

ڕۆژێک دوای چالاکییەکە سوپا هێرشی هێنایە سەر گوندەکانی شارباژێڕ، عەبدوڵڵا ڕەجەب شاناخسێیی بە دەستڕێژی شەستیر گیانی لەدەستدا، عەبدوڵڵا ڕەجەب پیاوێکی کاسب بوو، هەر بۆ کاسبی هاتبووە شیوە کوێر.

هـەر لـە سـاڵی ١٩٨١ چـەند ڕۆژنـامـەنـووسـێکی نەمسایی هاتنە بـارەگـای سەرکردایەتی، داوایانکرد مەفرەزەیەکیان لەگەڵ بنێرن بۆ ناوچەکانی شارباژێڕو دۆڵی جافایەتی بۆ کۆکردنەوەی زانیاری لە سەر دۆخی شۆڕش و ئامادەکردنی ڕاپۆرت و بەرنامەی مەیدانی بۆ کەناڵە جیاجیاکانی نەمسایی لە ڕۆژنامەو گۆڤارو وێنەی فۆتۆگراف و ڤیدیۆیی تا لە میدیاکانی نەمسا بە نووسراوو بینراوەوە ڕاپۆرتی تێرو تەسەل لە سەر هەڵگیرساندنی شۆڕش و دڕندەیی بەعس و واقعی دێهاتەکانی کوردستان بکەن بۆ ئەم مەبەستە مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی هێمن سەراوی، ئەرکی پاراستن و هاوکاریکردنی گروپی ڕۆژنامەنووسی نەمسایان پێسپێردرا، لە شارباژێڕ تا دۆڵێ بۆ ماوەی مانگێک هاوەڵ و هاوکاریان بوون، دوای مانگێک لە گەڕان و بەدەستهێنانی زانیاری گرنگ و مەیدانی گەڕانەوە سەرکردایەتی.

کـــەمینێك لە واژە کـــــۆتایی ســـــاڵی 1981

کەرتی یەک چوونە سەر جادەی واژە و لە بۆسەیەکدا ئیڤایەکیان دایە بەر دەستڕێژی گوللە.

مام بەکر بەردە زەردی و چەند پێشمەرگەیەک لەو بەری جادەکە دامەزرابوون، سەربازێک لە دوای ئیڤاکەوە خۆی هەڵدایە ئەوبەر جادەکە دەسڕێژی لە مام بەکر کرد، بەڵام پێشمەرگەکانی بەری ئەوبەر دەسڕێژیان لە سەربازەکە کردو بریندار بوو، عەلی چوارتایی هاواری لە مام بەکر کرد، وەرە خوارەوە سەربازەکە بریندارە، مام بەکر هاتە خوار، سەربازەکە ڕەوانەی دۆزەخ کرا.

بـــۆسەی بەفر، کـوێستانی گـمۆ
کـــانوونی دووەمی ســـاڵی 1982

کوێستانی گمۆ دڵگیرو جوان و بە سەفایە، پڕ لە چرپە و قاسپەی کەوو، لە کانی و ئاوی سازگارو شنەی شەماڵ، لە سروەی نەسیمی بەیان، لە هاتوچۆو پڕمە پڕمی وڵاخێکی خزیوی ڕێ و لە دەنگی پێ، پێی ڕێبواران، جارناجارەش ڕەشەبایە.

قەتارچی یان کاروانچییەکانی ئەمدیواو دیوی سنوور، گمۆیان دەکردە ژوان و پشوو حەوانەوەی ڕێی دوور، بانەو سەردەشت هەتا بۆکان و سەقزو کاروانچیەکانی ڕۆژهەڵات بە گمۆدا قەتارەیان دەبەست و شۆڕدەبوونەوە (بەردە سپێ) لەوێشەوە بۆ مەملەکەتەکەی بابان، قەڵاچواللان، سلێمانی، لەوێشەوە دەگەڕانەوە بۆ سنوور.

کوێستانی گمۆ چەندە هەوارو بن دارو نزارو کانیاوەکانی بن بناری دڵڕفێن و خەمڕەوێنین، سەد هێندەش زستانی سەخت و گیان تەزێنن، لە ڕووکاری هەر دوو دیوی گمۆو لە خۆڵە پەتە زستانان، زۆر ڕێبواری ئەو بنارە تەموومژ ڕێی لێونکردن، بەفر و زریان دایپۆشیوون بۆ لێواری مەرگی بردن.

شـــــەهید بونی دوو پـــــێشمەرگە

کانوونی دووەمی ساڵی ١٩٨٢ زستانێکی سەخت و سەهۆڵبەندان و شەختە بەند، گمۆی لە بەفر هەڵکێشا بوو، شەڵاڵی بەرگێکی سپی بە تەموومژ داپۆشراوو ئاودامان بوو، هەندێک جاریش تەڵخ و لێڵی دەم زریان و ڕەشەبا بوو، ئەو زستانە گمۆ خوێنی دەویست، پەڵە خوێنێک لە قەدو باڵای هاڵا بوو.

فەرەیدوونی مامە سەعە و جوامێر و ڕەحمان ئەمین، سێ پێشمەرگەی ناوەندی کۆمەڵە، گواستراببوونەوە کەرتی یەکی هەرێمی سێ، فەرەیدوون کادیری کۆمەڵەو جوامێرو ڕەحمانیش پێشمەرگە بووون، بۆ جێبەجێکردنی فەرمانی شۆڕش و گواستنەوەیان بۆ هەرێمی سێ بەرەو شارباژێڕ هاتبوون.

ناوچەکە بێ ئاوەدانی بوو، شاناخسێ و دێیەکانی دەوروبەری ڕاگوێزرابوون بۆ ئۆردوگا زۆرە ملێکان، تەنها کانی و دارو نزارو گاشە بەردوو بەفر لەوێ ئێشکگری نیشتمان بوون.

فەرەیدون و جوامێر و ڕەحمان پەڕینەوە، لە ناو شوێن دێی شاناخسێ وە، بۆ سنجەڵێ و بەرجۆو پردی کارەش و دەڵاوان، لەوێشەوە هەنگاوەکان هەڵیگرتن بۆ شەرۆێنێ و ناوگەڵوان و بێران و کانی کۆلکە ڕەش.

بومە لێڵ و تاریک و ڕوونی بەیانی ڕۆژێکی سارد، بە ڕێگایەکی هەورازو بەفرگردا سەرکەوتن، بەفر شیوو قەدپاڵ و لاپاڵ و دۆڵ و گردوو یاڵ و لوتکەی هەرەبەرزی گمۆی داپۆشیبوو، بەفر ئەو ساڵە بارتەقای ئەو کێوانە باریبوو، تان و پۆی لە ناو هەورابوو، وەکو دەڵێن ئیقلیم گیر بوو.

لە کانی کۆلکە ڕەشەوە بە ناو بەفرو تەمی گمۆدا بەرەو خۆڵەپەتە سەرکەوتن، تا لەوێوە شۆڕبنەوە بۆ سەراو بە دۆڵی (بەردەسپێ)دا بێنە خوارێ بۆ کوڕاداوێ بەڵام سەختی چیاکەو ڕێگاکەی، هەرەسی بەفرو تەموو مژی ئەو زستانە ڕێگەی دەربازبوونی نەدان، لە نێو هەرەسی بەفرو ڕنوودا ڕۆچوون و بوونە تەرم.

فەرەیدوون، کادێری کۆمەڵە یەک لەو سێ پێشمەرگەیە بوو، دوای ململانێ و زۆرانبازیەکی زۆر لەگەڵ بەفرو ڕێگەی سەخت و تەم توماندا دەربازی بوو، هاتبووە دیوی بەردەسپێ، کۆڵەپشتەکەی پڕبوون لە کتێب و نامێلکە و ئەستێرە سوورەی کۆمەڵە، دانە دانە و پەڕە پەڕە کتێبەکانی سووتاند بوو، تا جەستەی ساردوو تەزیوی گەرم بکاتەوە، دەمەو ئێوارەش کاروانچی و قەتارچییەکان بە سەر جەستەی هیلاک و ماندوویدا کەوتبوون و ڕزگاریان کردبوو هێنابوویانە کوڕاداوێ، فەرەیدون ووتبووی دوو پێشمەرگەی تریشم لە گەڵە، بۆ ڕۆژی دوایی مەفرەزەیەک

پێشمەرگە چووبوونە خۆڵە پەتە، تەرمی ساردوو تەزیوو سەرمابردووی جوامێرو ڕەحمانیان هێنایەوە بۆ کونجرین، لەوێ بە خاکیان سپاردن.

فەرەیدون ماوەی چەند مانگێک لە ژێر چارەسەردابوو، تا برینەکانی ساڕێژ بوون، دوای چاکبوونەوەی کرایە ڕێبەری سیاسی کەرتی یەکی تیپی ٣٧ی شارباژێڕ.

+++++++

کوێستانی گمۆ و تەختی خۆڵەپەتە چەند بەرزو دلگیرو سەرکەشن، هێندەش خەم و سوێ و ئازاریان بە دڵی خەڵکا کردووە، ئەو بنارە ئێستاکەش پڕە لە قاچ و لولاقی ڕان و کەلله سەری ئەو کاروانچی و ڕێبوارانەی تێپەڕیوون و دەرباز نەبوون، لە ناو گەرووی خۆڵەپەتەدا نقوم بوون.

ڕێگەی خۆڵە پەتە درێژو تولانی نییە، لە هاوین دا هەر بە تەنها چەند میلێکە، بەڵام زستانی سەخت و بێ ئامانە.

ئەمبەراوبەری گمۆ قەدپاڵ و لاپاڵەکانی، جێگە شەڕی عێراق-ئێران بوون، جگە لە بێ مروەتی بەفرو زریان و زستانی خۆڵەپەتە، شەڕیش دەیان مرۆڤی کردە خۆراکی قەل و داڵ.

دوای ڕاپەڕینی خەڵکی کوردستانیش ئەو دەمانەی خەڵکی گەڕایەوە دێیەکان، تۆڕە لوغمە (مین) چێنراوەکان درووێنەی گیانی دەیانیان کرد، سەدانیش کەم ئەندام و سەرگەردان بوون، خاک و خۆڵی ئەو دێیانە بۆنی بارووتیان گرتبوو.

هەر چەندە بەفرو زریانی زستانی گمۆ بێ ئامان بوو، دەبووە کفن و تاتە شۆرو هەر خۆشی تابوتی وەرزێک، بەڵام بەفر بە ڕەنگێکی کاڵی سپی کە ڕۆژ لە سەر سینەی ئەدا دەبووە ڕەونەقی ئەو کێوە، ئیتر هێواش، وردە وردە خاڵ خاڵ دەبوو، ڕەشایی لێدەردەکەوتوو دەتوایەوە تا دەگەیشتە خاکە لێوە.

جـــــەژنانەی پـــــێشمەرگە

دوو سەرباز لە ڕەبییەکەی واژە لە دەستە ڕاستی قەڵاچواللان هاتنە خوارەوە تالیب کەناروێی و غەریب گەنکەیی بۆیان چوونە سەرجادەکە، سەربازەکان لە نێوان خۆیاندا باسی جەژنیان دەکرد، گلەییان لە بەختی خۆیان دەکرد کە نەیانتوانیوە

بڕۆنە ماڵەوە، گەیشتنە ئاستی پێشمەرگەکان و وتیان تەسلیم بن، بەڵام تەقەیان کرد، پێشمەرگەش دەستڕێژیان لێکردن و کوشتیانن، لە ڕەبییەکەوە بەر هاوەن دران.

پارچەیەک سێ قەفی جامانەکەی غەریب گەنکەیی بڕی، پێشمەرگەکان پێکهاتبوون لە، بەکرەدرێژ، مەجید مەلا صدیق، قادر گەنکەیی، عومەر گەنکەیی، سەلام بەردە زەردی.

* کـــورتە مێژوویەکی دووکـان
* مـەفرەزە ســـەرەتایـیەکان
* هـــەرێمی چـــوار

مـێژووی کـۆن و نـــــوێی دووکـــان
ســەربووردەیـــــەکی مـێژوویی دووکـــان

شارۆچکەی دووکان کە شارۆچکەیەکی دێرین و دڵگیرو گەشتیارییە بە دووری ٦٥ کیلۆمەتر لە سەرووی ڕۆژئاوای شاری سلێمانییە، ناوچەی سلێمانی و هەولێرو کۆیە لە لایەک و پشدەرو خۆشناوەتی و بیتوێن بە یەکەوە گرێدەداو ڕێڕەوێکی دێرین و لەمێژینەی هاموشۆیە لە نێوان شارو شارۆچکەکانی دەوروبەری.

ناوی دووکان چەند لێکدانەوەو تەفسیرێک لە خۆدەگرێت، ئەو سەردەمانەی دووکان گوندێکی بچووک بووە، دوو سەرچاوەی ئاوی تیا بووە کە لە شێوەی کانی و کارێز هەڵقوڵیون و تا ئێستەش ماون، بە کانی پیاوان و کانی ژنان ناسراون، لێکدانەوەی یەکەم لێرەوە سەرچاوەی گرتووە کە بووەتە دووکانی، یان دووکان، ئیتر بووەتە وێردی سەرزمان و بە دووکان ناسراوەو ناوبراوە.

لێکدانەوەو تەفسیری دووەم ئەوەیە لە سەردەمی حوکمداری و دەسەڵاتداریێتی عوسمانیەکان واناونراوە، چونکە ناوچەی دووکان ژمارەیەک ئەشکەوتی تیابووە، لە زمانی تورکیشدا بە ئەشکەوت دەڵێن «دووکان» ئەشکەوتەکانی ناوچەی دووکان دیارو بەرچاون و بە ناوەکانیان «ئەشکەوتی دووکون، ئەشکەوتی زورایان، ئەشکەوتی پیرێژن، ئەشکەوتی سلێمان بەگ، ئەشکەوتی سارا» دەناسرێن و جیا دەکرێنەوە، بە پێی سەرچاوە مێژووییەکان و شوێنەوارەکانی و شایەتحاڵەکانی ڕابردوو ئێستا، لە ساڵی ١٧٢٠ زاینی دووکان ئاوەدان کراوەتەوەو مرۆڤی تیا ژیاوەو نیشتەجێ بووە.

سەرەتای دروستبوونی دووکان لە جێگەو پێگەی ئێستای نەبووە، بەڵکو لە دوو شوێنی جیاواز نیشتەجێ بوون، شارەلو، سلێمان بەگ کە پێیدەچێت هی سەردەمی ئاشوریەکان بن، کە ئێستا بوونەتە دوو گەڕەکی تازەی دووکان، وەک دەڵێن دووکان لە سەرەتادا دوو گەڕەک بووە، گەڕەکی سەروو خواروو، هەندێکیش دەڵێن لە دوومااڵەوە گەشەی کردووەو پێگەیشتووە دواتر بووەتە ٤٠ ماڵ.

هەندێک لەوانەی کە ڕوویان کردووەتە دووکان و ڕۆڵیان هەبووە لە گەشە کردن و فراوانبوونی (دووکان)دا، دوو بنەماڵەی ڕەوەند و جوتیار بوون لە شارباژێڕی

سەختەوە هاتوونەتە دووکان، بنەماڵەی حەمەی شەمسە و کوێخا عەوڵان، کە ئێستا بەشێکی بەرچاو لە دانیشتوانی دووکان پێکدێنن .

عوسمانیەکان کە سەردەمێک حاکم و فەرمانڕەوا بوون لە ناوچەکە کشانەوەو ئینگلیز لە بەشێک لە خاکی عێراقدا حوکمدارو سەردار بوو، پلانی وردیان بۆ دروستکردنی بەنداوی دووکان دارشت، لە ساڵی ١٩٥٢ جادەی نێوان سلێمانی- دووکانیان دروستکردوو قیرتاو کرد.

ئینگلیزەکان دوو کەمپیان لە دووکان دروستکرد، دوو کەمپی نیشتەجێ بوون لە دوو شوێنی جیاواز، کەمپێک لە خانووە بەردەکان «قەسرەکان» کە شوێنی ستافی کارگێڕی دروستکردنی بەنداوەکە بوو، دووەمیان کەمپی فەڕەنسی کە ستافی کۆمپانیای بەڵێندەرایەتی «دوومیز باڵو»ی فەڕەنسی بوو، ساڵی ١٩٥٤ بەردی بناغەی بەنداوی دووکان لە لایەن مەلیک فەیسەڵی دووەم پادشای عێراقەوە دانرا، ماوەی کارکردن تا تەواو بوونی بەنداوی دووکان چوار ساڵ و شەش مانگی خایاند، لە سەردەمی کۆماریدا عبدالکریم قاسم وەریگرت، واتە ساڵی ١٩٥٤ بۆ ساڵی ١٩٥٩ لە سەردەمی دوو حوکم و دوو ڕژێم و سیستەمی جیاوازدا.

دووکان لە گوندەوە بووە شارۆچکەیەکی دیار، یەکە کارگێڕیەکانی تیادا دروست بوو، دووکانی سەروو خواروو لە ١٨٠ ماڵ پێکدەهات لە ساڵی ١٩٦٣ دەستی گەڵاوی حەرەس قەومیەکان لە پەنای کودەتای شومی ساڵی ١٩٦٣ ی بەعسیەکان گەیشتە دووکانی خواروو تەخت و یەکسانی خاک کرا.

ساڵی ١٩٦٤ بە لێبووردنی گشتی دانیشتوانی دووکان گەڕانەوەو خانوەکانیان بنیادنایەوە، بەڵام بە پێش مەرجی گەڕانەوەو پێدانی چەکێک بوو بەڕژێم، خەڵکەکەشی لە ناچاریدا قبوڵیان کرد.

دوای بەیاننامەی ١١ی ئازاری ساڵی ١٩٧٠ و دەستپێکردنی گفتوگۆی بەغداو شۆڕشی ئەیلول، لە ساڵی ١٩٧١ دا دووکان کرایە قەزاو جەمال ڕەمزی بووە قایمقامی دووکان لە نێوان ساڵانی ١٩٧١ بۆ ١٩٧٤ چەند فەرمانگەیەکی حکومی تیا دروستکراو دامەزرا، بەڕێوەبەرایەتی پۆلیس و ڕەگەزنامە و باری شارستانی،

بەڕێوەبەرایەتی بەنداوی دووکان، فەرمانگەی تەندروستی، قوتابخانەی ناوەندی، باخچەی ساوایان، فەرمانگەی داد، فەرمانگەی بەخێوکردنی بەرووبومی کشتوکاڵ و ئاژەڵ و ماسی.

قـــــــــــەزای دووکـــــان و نـــــــاحیەکانی

قەزای دووکان لە ناوەندی قەزاو ٥ ناحیە پێکهاتووە:

١- ناحیەی پیرەمەگرون
٢- ناحیەی سورداش
٣- ناحیەی بنگرد
٤- ناحیەی خەلەکان
٥- ناحیەی خدران

ژمـــــارەی خـــــێزان و دانـــــیشتوانی قـــەزای دووکـــــان

ناوەندی	قەزاو ناحیە	خێزان	دانیشتوان
دووکان	٣٠٤٣	١٠٨٦٤	
پیرەمەگرون	٨٠٠٠	٤٠٠٠٠	
سوورداش	٥١٢٣	٢٥٦١٥	
بنگرد	١٢٣٧	٦٣٠٦	
خەلەکان	١٠٨٩	٥٢٠٤	
خدران	٤٩٠	٣٥٥٠	
کۆی قەزاکە	١٨٩٨٢	٩١٥٣٩	

شـــــــوێنەوارە دێـــــــرینەکان

- قەڵای پادشای گەورە دەکەوێتە دامێنی زێی بچووک لە بەشی خوارەوەی دووکان.

- ئەشکەوتی قزقاپان دەکەوێتە دەروازەی چەمی ڕەزان.

- ئەشکەوتی جاسەنە شوێنگەی مەلیک محموود بوو لە دژایەتی کردنی ئینگلیز، لە ساڵی ١٩٢٣ چووە ئەشکەوتی جاسەنە، چاپخانەیەکی لە ئەشکەوتی جاسەنە داناو چەند ژمارەیەکی بانگی حەق لەوێ دەرکرا.

- شوێنەواری خات و سارا، ژنێکی جولەکە و جەسوور لە سەر لوتکەی چیای سارا.

- دەربەندی قەمچووغە و پاشماوەی مەتەرێزەکان.

ناوچەی دووکان لە ڕووی کۆمەڵایەتییەوە لە دوو عەشیرەتی جیاوازو تەباو گونجاو پێک دێت عەشیرەتی جاف و شێخەکان، دانیشتوانی قەزای دووکان خوێندەوارو تێگەیشتوو ڕۆشنبیرن، شارستانی و پێشکەوتووخوازن.

دووکان ناوچەیەکی گەشتیاری هەرێمی کوردستانەو ڕۆژانی هەینی و نەورۆز بە سەدان هەزار کەس ڕووی تێدەکەن.

دووکـــــان و شـــــۆڕش

ناوچەی دووکان بە تێکڕای ناحیەو گوندەکانییەوە لە هەر دوو شۆڕشی ئەیلول و نوێدا تێکۆشەری گەورەو پیاوی جوامێرو دلێریان بەخشیوەتە شۆڕش و بەشداری کاریگەریان لە شۆڕشەکاندا کردووە.

لە شۆڕشی نوێی گەلی کوردستان بە ڕێبەرایەتی «ی ن ک» ناوچەی دووکان ڕۆڵی گەورەو گرنگیان هەبووە، هەر دوو هەرێمی (٤،٢) لە سنووری قەزای دووکان بوون و دەیان تێکۆشەری ناوچەکە سەرقافڵەی تێکۆشان بوون.

لە ساڵی ١٩٨٧ و لە بەرانبەر هەڵوێستی جوامێرانەی خەڵکی دووکان لە هاوسۆزی و پاڵپشتی هێزی پێشمەرگەی کوردستان، ڕژێمی عێراق دووکانی تەختکردو لەگەڵ خاکدا یەکسانی کردوو بۆ ئۆردوگای زۆرە ملێی پیرەمەگرون ڕایگواستن ، ساڵی

١٩٨٨یش یەکەم قۆناغی ئەنفالی بەدناوی لێرەوە دەستپێکرد.

لەم دەروازەیەوە مێژووی دێرین و کارگێڕی دووکانمان پێناساندن، فەرموون بۆ ناساندنی مێژوویەکی پڕ لە سەروەری و نەبەزین و تێکۆشان و قوربانیدان لە شۆڕشی نوێدا، مێژوویەک خوێنی لێ دەتکێ و وانەی نەبەزین و کۆڵنەدانمان پێدەڵێتەوەو بۆ دەگێڕێتەوە.

دۆڵی جافەتی دووکان- مەرگە

دۆڵـــــی جـــافایەتی-دووکـــان-بـــــەری مەرگە هـــەڵگیرساندنی شـــۆڕش

ڕێکەوتنامەی جەزائیری نێوان ڕژێمی عێراق و شـای ئێران کۆتایی بە بزووتنەوەیەکی چەکداری ١٤ ساڵە هێنا، بە ناوی شۆڕشی ئەیلول، هەزاران چەک سەرەوخوار کران و تەسلیم بە ڕژێم کرانەوە، بەشێکیش ڕوویانکردە ئۆردوگاکانی ئێران و هەندێکیش بەرەو ئەوروپا سەری خۆیان هەڵگرت، بەشێکیش نەفی کران بۆ خواروو ناوەڕاستی عێراق.

وڵات ماتەم دایگرتبوو چیاو لوتکە بەرگی ڕەشی پۆشیبوو دۆڵ و دەربەند کش و مات بوو، بەڵام هیواو ئاوات لە دڵی خەڵکدا زیندووە، خەڵک خاوەنی بڕوابوو، ئەمڕۆ سبەی پێشمەرگە دەچنەوە شاخ و هەرەس بە هەرەس دەهێنن.

لە شامەوە هەواڵ گەیشت، شۆڕش لە چەخماخەیدا پزیسکی شۆڕش، خۆیکرد بە ماڵ بە ماڵی کوردستاندا هەواڵی هەڵگیرساندنی شۆڕش لە چرپەوە بوو بە ڕەشەباو زریان گوێچکەی دارو بەردی سمی، بوو بە شا هەواڵی ساڵ.

مەفرەزەکان نێردرانەوە شـاخ، دۆڵـی جافەتی، دووکـان، مەرگە، سـووڕداش، سەرگەڵوو بەرگەڵوو، شاخ و لوتکە پڕبوونەوە لە پێشمەرگە، دۆڵـی دڵسۆزی جافەتی، دووکانی کەڵە پیاوان، مەرگەی بینایی چاوان، ئاسۆس، دابان، شانیان دایە بەر باری قورسی شۆڕش و بەڕاپەڕینیان گەیاند.

هـــــەڵەدن کوانووی شۆڕش و هـــەستانەوە ئارامـــگەی پـــێشمەرگە ســـــەرەتاییەکان

ساڵی ١٩٧٦ بوو عەبدوولقادر هەڵەدنی لەڕێگەی تالیب ڕۆستەمەوە پەیوەندیکرد بەکاک ئارامەوە، کاک ئارام داوایلێکرد جێگەیەکی بۆ دیاری بکات .

کاک ئارام نامەی بۆ عەبدولقادر هەڵەدنی نارد کەوا دوو کەسم نـاردووە بۆ گاپیلۆن بیانبەرە لای خۆت، عەبدولقادر هەڵدنی چوو بۆ گاپیلۆن سالار عەزیز و جەمالی عەلی باپیر هاتبوون ووتیان کاک ئارام ئێمەی ناردووە بۆ لای تۆ بمانبەیتە هەڵەدن ئەویش ووتی شەو دەنێرم بەدواتاندا.... شەو خەڵگی نارد بەدوایاندا چوونە

هەڵەدن بەنهێنی مانەوە، غەریب هەڵەدنی نامەی سالار عەزیز و جەمالی عەلی باپیری دەبردە ناو شار دەیگەیاندە کاک ئارام و دەگەڕایەوە هەڵەدن. دوای دوو هەفتە مانەوەیان لە هەڵەدن کاک ئارام نامەیەکی بۆ سالار عەزیز و عەبدولقادر هەڵەدنی نارد لە نامەکەدا نوسیبووی کاک عەلی عەسکەری لە (زۆنگی) یە بچن بیبەن بۆ مالّی خۆتان چوون بەدوای عەلی عەسکەریدا و هێنایە هەڵەدن بۆ مالّی عەبدولقادر هەڵەدنی. لەسەر داوای عەبدولقارد هەڵەدنی حاجی ئەحمەدی ئامان چوار چەکی هێنا چەکەکانیان دایە عەلی عەسکەری و سالار عەزیز و جەمالی عەلی باپیر، لەسەرگەڵوو شێخ حسێن چەکێکی ژەنگاوی نارد مالّی شێخ صدیق چۆخماخی چەکێکیان نارد.

لەیاخسەمەرو هەڵەدن و گوێزیلە ژمارەیەک کەسیان ڕێکخست ئامادەیانکردن بۆ پێشمەرگایەتی تەنها لە هەڵەدن (٢٢) کەس ئامادەبوون چەکی پێشمەرگایەتی بکەنەشان . دوای (٤٥) ڕۆژ مانەوە لە هەڵەدن عەلی عەسکەری داوای لە عەبدولقادر هەڵەدنی کرد شوێنێکیان بۆ پەیدابکات بچنە ئەوێ، ئەویش بردنی بۆ تەنگی مادێنا.

نـــــاردنی تـــــاپەکە

کاک ئارام لەسلێمانییەوە تاپێکی بەغەریب هەڵەدنیدا نارد بۆ هەڵەدن، غەریب تاپەکەی تا سەیتەرەی سوسێ بە ئۆتۆمبێل گواستەوە لەوێ دابەزی و بە پشتی سەیتەرەکەدا چووە حاجیتان بەداباندا گەیاندیە تەنگی مادێناو یەکەم بەیاننامەی شۆڕشی پێ چاپکرا، حەمە سەعید بەیاننامەکەی چاپکرد. ژمارەی پێشمەرگە لە هەڵگشان بوو، سەلاح چاوشین، جەلیل بێدەری، خەلیل بێدەری هاتن، کاکە حەمەی کاکە ڕەزا نۆ پێشمەرگەی نارده لای عەلی عەسکەری تێکڕا بوونە (٧٠) پێشمەرگە.

ڕۆژێک شوانێک پێشمەرگەکانی بینی ، عەلی عەسکەری داوای لە عەبدولقادر هەڵەدنی کرد بیانگوێزێتەوە شۆێنێکیتر، ئەویش بردنیە کونەکەوی پشتی ژیلوان، دواتر خۆیان ئاشکراکرد دەستیانکرد بە گەڕان بە ناوچەکەدا دواتریش چوونە شارباژێڕ.

یـــــەکەم تـــــەقە

مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی جەمالی عەلی باپیر تەقەیان لە دوژمن کرد لە مۆکەبە ئەوەش بووە یەکەم تەقە لەناوچەکەدا شەوی دواتر چوونە باسنێ و ڕەشەکانی تەقەیان لە هێزەکانی دوژمن کرد. دوای ماوەیەک کاک ئارام شاری جێهێشت و هاتە شاخ چووەکانی تووە.

هـــــێنانی مـــــەڕەکان

عەبدولقادر هەڵەدنی و هێزێک چوونە سەرچنار و (١١٠٠) مەڕی حکومییان هێنایە دەرەوە، مەڕەکانیان لە سیرە مێرگ تەسلیمی کاک ئارام کرد لەوێوە بردیانننە ئێران بە (٧٠٠٠) دیناری سویسری فرۆشتیانن. لێرەوە ئەم کاروانە بەرداوام بوو.

دوای هـــــەرەس
مـــــەفرەزەکانی کـــــانی تووـ بـــــەری مەرگە

دوای هەرەسی شۆڕشی ئەیلول دوژمن خەڵکی هەراسان کردبوو، دەچوونە دێیەکان ئازاری خەڵکیان دەدا بە دوای چەکدا دەگەڕان.

ڕۆژی ١٩٧٥/١٠/١٥ هێزێکی سەربازی چوونە کانی تووی بنگرد تەقەیان لە خەڵک کرد، لێپێچینەوەیان لەگەڵ خەڵکدا دەکرد داوای ژمارەیەک کەسیانکرد بچنە بنگرد.

ڕۆژی ١٩٧٥/١٠/١٧ نزیکەی ١٦ کەسی کانی توو چوونە بنگرد داوای چەکیان لێکردن دەستگیریان کردن، هەر کەسەو چەکێکی کڕی و تەسلیمی ڕژێمیانکرد، دوای ئازارو ئەشکەنجەیەکی زۆر ئازاد کران.

گرتن و ئـازاردانـی خەڵکی کانی تـوو مەرگە بـووە هەوێنی نـاڕەزایـی، ئەو ناڕەزاییە بووە هۆی دروستبوونی مەفرەزەیەکی پێشمەرگە، ڕۆژی ١٩٧٦/٤/٢٤ مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لەم تێکۆشەرانە دروست بوو:

١- ڕەسوڵ ڕەشید سەعید – ڕەسوڵ کاکە ڕەش
٢- ئەحمەد عوسمان ئەحمەد

٣- عەبدوڵڵا سەعید محەمەد
٤- ئەبوبەکر خدر قادر
٥- ئەبوبەکر حەمە عەزیز
٦- عەبدوڵڵا محەمەد ڕەسوڵ
٧- ئیبراهیم حەسەن
٨- حەمەدەمین عەزیز حەسەن
٩- ئەبوبەکر حسێن عەلی
١٠- عومەر محەمەد مەحموود
١١- مستەفا مەحموود

ڕژێمی عێراق بارەگایەکیان لە کانی توو بە ناوی تەعاونییەوە دانابوو داوای وێنەیان لە خەڵک دەکرد هەتا بیانکەن بە بەعسی ئازاری خەڵکی ناوچەکەیان دەدا، مەفرەزەکەی کانی توو چوونە سەر بارەگای تەعاونییەکەو تێکیانداو پێیان چۆڵکردن مەفرەزەکەی کانی توو پەیوەندییان بە عەلی عەسکەرییەوە کردوو بوونە پێشمەرگەی (ی ن ک).

مـــــــــەفرەزە ســـــــــەرەتاییەکان

لە دۆڵی جافەتی و ناوچەی دووکان و مەرگە، لە بناری ئاسۆس و سارای سەرکەش، لە گوندە سەربەرزو کۆڵنەدەرو شۆڕشگێڕەکانی ئەو ناوچەیە، هەواڵی هەڵگیرساندنی شۆڕش دڵ و دەرونی ئاوەدان کردنەوەو پێشوازی گەرمیان لێکردوو لە ئامێزیان گرت.

هەواڵی بینین و دەرکەوتنی پێشمەرگە لێرەو لەوێ هەواڵی گەرمی ڕۆژو گوندنشینەکان بوو، چپەی شەوانی شارو بروسکەی خێرای ناودڵی ئازادیخوازان بوو.

هەنگاو هەنگاو لێرەو لەوێ، پێشمەرگە دەرکەوتن و خۆیان ناساند، پەیامی هەڵگیرساندنی (شۆڕشی نوێ)یان بە گوێی خەڵکدادا خەڵکیان وشیارکردەوەو تۆوی شۆڕشی نوێیان لە ناو دڵ و دەروونی خەڵکدا چاند، تۆوی ئومێدو هەستانەوەو ژیانەوە.

زۆری نەبرد سوپاسالاری کوردستان شەهید علی عەسکەری و کاک زێڕۆو حمەی مامە سەلام هاتنە ناوچەکەو کۆڕوکۆبوونەوەیان لەگەڵ خەڵکی ناوچەکە سازدا، وورده وورده خەڵکیان لە دەور کۆبووەوەو بوونە پێشمەرگەی شۆڕشی نوێ، لە دۆڵی جافەتی تا دووکان و شارستێن و سێدەرو مەرگەو ئاسۆس پێشمەرگە ژیانەوەو لە مەفرەزەی بچووک و چەندکەسیدا خۆیان ڕێکخستەوەو سازدا.

ڕێکخستنەکانی بزووتنەوەی سۆسیالیست و کۆمەڵەی مارکسی-لینینی لە ناوچەکە وجودیان هەبوو، کاریگەری گەورەیان لە سەر جەماوەری ناوچەکەدانا لە بەرژەوەندی فراوانبوونی شۆڕش و ئەستوربوونی باسکی بەهێزی پێشمەرگە.

جـــــــافایەتی

*دەستەیەک پێشمەرگەی سەرەتایی دۆڵی جافایەتی لە ١٩٧٦/٨/٢٥ لە مۆڵگەیەکی دوژمناندا لە بایزاوا

*١٩٧٦/١١/٣٠ لەسەر ڕێگەی دۆڵبێشک نێوان کارێزە – ماوەت کاروانێکی سەربازی دوژمن درایە بەر دەستڕێژی گوللە.

*١٩٧٦/١٢/٦ مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە نزیک شاری سلێمانی لە زیلێکی سەربازیانداو (٤) سەرباز کوژران.

دەستکەوت (٤) کلاشنکۆف بوو

شـــــــەڕی شـــــارستێن

بەرەبەیانیەکی سەرەتای زستان و ڕۆژی١٢/٢٦/ ١٩٧٦بوو. شوانی بەرغەلی ئاوایی بەرەو ناودێ هاواریان کرد، سوپا بەرەو شارستێن دێت، شەوەکەی بارانێکی زۆر باریبوو، سەربازەکانی سوپای عێراق سەرما بردەڵەو کەسیرەی بەربارانی ئەو شەوە بوون، خەڵکی ئاوایی بەرەو پیریان ڕۆیشتن، هێنایانەنە ناو دێ، ڕێزیان لێگرتن و ئاگریان بۆ کردنەوە، لە مزگەوتی ئاوایی خواردنیان دانێ، مەلا ڕەسوڵ شارستێنی مەلای گوندی شارستێن بە گەنج و کوڕوکاڵی ناودێی وت، بچنە دەرەوەی ئاوایی با سوپا گوندەکە بپشکنن و بگەڕێنەوە.

سوپای عێراق لە دوو قۆڵەوە پێشڕەوی کرد بو بۆ ناوچەکە، قۆڵێک بەرەو گوندی سێدەر، قۆڵێکی دیکە لە هەنجیرەوە بۆ بەرزایی کونە ماریێ بەرەو گوندی شارستێن، دوای پشوودان و نان خواردن لە شارستێن بەڕێکەوتن بۆ دۆڵەبی.

هێشتا سوپا بە تەواوی لە دێ نەچووبووە دەرێ «سلام کوێرەکانی» کە پێشمەرگە بوو لای علی عەسکەری، لە «قۆپی سوژە» تەقەی لە سوپاکەی دوژمن کرد، سوپا گەڕایەوە ناو دێ و «هاتووچۆیان» قەدەغە کرد، پێشمەرگە لە چیاکانەوە دابەزینە ناو دێ و شەڕێکی قورس دەستیپێکرد، تا ئێوارە شەڕ بەردەوام بوو حەوت پێشمەرگە لە بەردەم مالێکدا شەهید بوون، دوژمن زەرەرو زیانی بەرکەوت و بەدەیان کوژراوو بریندارى هەبوو، پێشمەرگە و سوپا ئەو شەوە لە ناو(دێ)دا مانەوە، سوپای عێراق ژمارەیەکی زۆر ژن و منالّی لە مالّەکاندا بە بارمتە گرتبوو تا خۆیان لە هێرشی پێشمەرگە بپارێزن، بەرەبەیان پێشمەرگە لە گوندەکە چوونە دەرەوە.

تاریک و ڕوونی بەیانی چەند کۆپتەرێک هاتنە سەر ئاسمانی شارستێن و بە بڵندگۆ ئاگاداری خەڵکیان کردەوە تا لە مالّ بێنە دەرەوەو بچنە دەرەوەی گوندەکە چوونکە شارستێن دەسووتێنن، سوپا خەڵکی ئاوایی پێش خۆیدا بۆ پشت دێ، لە ژێر دارەبەنی مامە خەلیفە کۆی کردنەوە، لە تەختایی پشتی ئاوایی دارەبەنێکی گەورەی لێبوو بە داری مامە خەلیفە ناسرابوو.

بە بەرچاوی دانیشتوانی گوندەکەوە «حاجی مەلا ڕەسوڵ» مەلای گوندی شارستێنیان گوللە باران کرد، خەڵکەکە لە دەستی سوپا ڕایانکرد بەڵام نامەردانە تەقەیان لە خەڵکی گوندەکە کردو ١٢ کەسیتریان شەهید کردوو ٩٠ کەسیش بریندار بوون، بەشێکی دیکە لە خەڵکەکەیان دەستگیر کردوو بردیانننە قەزای دووکان، بەشێکی دیکەشیان بەرەو ئەبوغرێب بەڕێکرد.

شـــــەهیدەکانی شـــــارستێن

١- حاجی مەلا ڕەسوڵی شارستێنی، مامۆستای ئاینی
٢- حەمە ئەمین عبدالله
٣- قادر مام حسن
٤- حاجی قادر ئەحمەد
٥- زێڕین قادر
٦- ئامین
٧- پیرۆز حاجی مستەفا
٨- مەلیحە حاجی مستەفا
٩- سوارە حەمە ئەمین / تەمەن ٢ ساڵ
١٠- کوڕێکی محموود قادر / تەمەن ٢ ساڵ

٢ هاوواڵاتی دیکەی گوندی شارستێن لە ئەبوغرێب شەهید کران

١- ئەحمەد ساڵح، لە ژێر ئەشکەنجەدا شەهید بوو.
٢- ساڵح محموود قادر لە سێدارە درا.

لە قۆڵێکی دیکەوە سوپای عێراق چووبوونە گوندی سێدەر، داوایان لە موختاری دێیەکە کردبوو دوو کەسیان لەگەڵ بنێرێ بۆ « قۆپی سوژان» فەرماندەی سوپاکە بە موختاری سێدەری ووتبوو دەچمە سەر شاخ تەقەمان لێبکەن ئەم دووانە دەکوژم، دوای ئەوەی چوونە سەر قۆپی سوژان هیچ تەقەو ڕووبەڕووبوونەوەیەک ڕووینەدا بەڵام زۆر نامەردانەو ڕەفتار بەعسیانە هەر دوو هاوواڵاتییەکەیان شەهیدو گوللە باران کرد کە ئەم نەمرانە بوون:

حەمە جۆڵا هەورامی و یاسین خاڵە ڕەشید سێدەری. حەمە جۆڵا ، هەورامی بوو لە مێژ بوو بە جۆڵایی هاتبووە سێدەرو لەوێ مابووەوە.

کاتێک لە قۆپی سوژە تەرمەکانیان دۆزرایەوە، گوللەیەکی زۆر بەردەستیان کەوتبوو، کاتێک دەستیان هەڵبڕیبوو تا گوللە باران نەکرێن.

دوای کارەساتی شارستێن ژمارەیەک لە خەڵکی شارستێن بوونە پێشمەرگە لە ڕیزی مەفرەزە سەرەتاییەکان، لە تێکڕای سنوورەکەش لە مەرگە و جافایەتی ژمارەیەکی دیکە بوونە پێشمەرگە، لە سنووری شارستێن و مەرگە، عوسمان شارستێنی، عبدالله سەعید، قادر ملا علی، حاجی صاڵح، سعید مەرگەیی، سلام، مام ئەحمەد خۆڵەو عەلی کوڕی پێشمەرگەی ١٩٧٦ بوون، مەفرەزەی سەرەتایی شۆڕش بوون لە ناوچەکە، لە دۆڵی جافەتیش غەریب هەڵەدنی و قادر چاوشین پێشمەرگەی سەرەتایی بوون.

مام ئەحمەد خۆڵە، لە سنووری مەرگە ژمارەیەک پێشمەرگەو کەسووکاری خۆی لە گەڵدا بوو، بە پارەی خۆی چەکی بۆ کڕیبوون.

لە ماوەی کۆتایی ١٩٧٦ تا دروستبوونی هەرێمەکان، چالاکیەکانی پێشمەرگە زیاتر هۆشیارکردنەوەو ڕوونکردنەوەی پەیامی شۆڕش بوو لە گوندەکان، شەوانە دەچوونە گوندەکان و بەرنامەی شۆڕشیان بۆ باس دەکردن، جەولەو گەڕانی بەردەوامیان بە گوندەکان دا دەکرد.

ئەو سەردەمە پێشمەرگە هێندەی پەنجەی دەست و سوپاش پۆشتەو بە هەزاران بوو، زۆر جار ڕژێم بۆ چەند پێشمەرگەیەک ڕەوە کۆپتەری هەڵدەستان و لە شاخ و کێوو ناو گوندەکان سەربازی دادەبەزاند، ئەو سەردەمە پێشمەرگە چالاکی بچووک و خێرای ئەنجامدەدا، وەک لێدان و کشانەوە، دانانی لوغم بۆ سەر ڕێگەی سەیارەی سەربازی، تەقە کردن لە ڕەبیەو کەمینی ڕژێم، خۆنیشاندان و بزر بوون، هەندێک جاریش بڵاوکردنەوەی بەیاننامەو نووسینی هەمەجۆری شۆڕش.

دوانـــــــزە دێـــــــی دۆڵـــێ

دوانزە دێی دۆڵێ ڕۆڵی گەورەو دیاریان بینی لە هەڵگیرساندنی شۆڕش و سااڵنی دواتریش پەناو پەناگەی هێزی پێشمەرگە بوون، بەشێک لە پێشمەرگە و فەرماندەکانی شۆڕشی ئەیلول لە سنووری گوندەکانی دۆڵێ بوون، پەیوەندی پتەوو لە مێژینەیان لەگەڵ سوپاسالاری کوردستان عەلی عەسکەری هەبوو، هەر بۆیە لە سەرەتای هەڵگیرساندنی شۆڕشی نوێ عەلی عەسکەری نامەی بۆ ناردبوون تا لە

شۆڕشی نوێدا بەشداری بکەن ئەوانیش لە ژێر فەرمانی عەلی عەسکەری بوون و بوونە پێشمەرگە.

سەرەتای شۆڕش لە سنووری گوندەکانی دۆڵێ عبدالقادر هەڵەدنی و کوێخا عبداللەی چۆخماخ، حاجی محموودی گەورەدێ، سەلیمی فەقێ ئەولای قەڵەم پاشا، سەلیم هەڵەدنی، حاجی سەلیمی قامیش، حاجی عەزیزی قامیش، سمایل گەورە دێیی، بوونە پێشمەرگە، بەشێک لەو کەسایەتییانە ژمارەیەکی زۆر لە خزم و کەسووکاری خۆیان لەگەڵ بوو بە جۆرێک لە سنوورەکە نزیک بە ٢٠٠ پێشمەرگە وجودیان هەبوو بە تایبەت لە گوندەکانی «مالومە، چۆخماخ، گەورەدێ و سنگر، ژمارەیەکی زیاتر چەکیان هەڵگرتبوو، حاجی جبار، مام عەلی مالومە، مامە عەزەی مالومە، ئەحمەد جەنگی لە ڕیزی ئەو پێشمەرگانەدا بوون، لە وڵاغلو صدیق ابراهیم و لە باڵخ عوسمان باڵخی پێشمەرگە بوون.

گوندەکانی دۆڵێ پێکهاتبوون لە «وڵاغلو، باڵخ، گاپیلۆن، گەڕەدێ، کانی مێو، گەورەدێ، مالومە، چۆخماخ، مێولاک، سنگر، قولەجاخ،کۆڵەرد».

ماوەیەک صلاح چاوشین فەرماندەی مەفرەزە بوو، سەردەمێکیش حەمەی مامە سەلام، بۆ ماوەیەکی کورت لە ناوچەکە بوو، بەڵام هێزی چەکداری گوندەکانی دۆڵێ زیاتر پەیوەندیان بە کوێخا عبداللەی چۆخماخ و حاجی محموودی گەورە دێوەبوو، تا تەشکیلەی مەفرەزەو هەرێمەکان کرا.

شـــــەڕی کـــــەڵکی قـــــامیش
1976/12/26

لە سنووری ناوچەی شینکایەتی، حاجی سەلیم و حاجی عەزیزی قامیش لەگەڵ کەسووکارەکانیان پێشمەرگە بوون و پشتیوانی شۆڕشیان دەکرد، ناوچەکە ببووە مەڵبەندێکی گرنگی پێشمەرگەو سەرکردەکانی ئەوسای شۆڕش، عەلی عەسکەری و ئارام و سالار عزیز ماوەی چەند مانگێک لەو سنووره بوون.

لە کۆتایی ساڵی ١٩٧٦دا هێزێکی زۆری دوژمن هێرشیکرده سەر کەڵکی قامیش، بەڵام هێزی پێشمەرگە و خەڵکی شۆڕشگێڕی ناوچەکە بەرپەرچیان دانەوەو

هێرشەکەی ڕژێمیان تێکشکاند لەو شەڕەدا سێ سەرباز کوژران و سەربازێک بەناوی تۆفیق دەستگیرکرا.

هەر لەو ماوەیەدا و لە سەرەتای ساڵی ١٩٧٧دا ڕژێمی عێراق هێرشی کردە سەر گوندەکانی «هەڵەدن، چۆخماخ، مالوومە، گەورەدێ» و تەنها لە گوندی گەورەدێ ٢٠ خانوویان سووتاند و تیایدا ئەحمەدی مام عەولا لە گەورەدێ بریندار بوو، حامید یاخسەمەری و پێشمەرگەیەکی دیکە بە دیل گیران، حامید یاخسەمەری لە سێدارەدرا، دانیشتوانی گەورە دێیان ڕاپێچی قامیش کرد، هەمان ساڵ کۆپتەر هێرشیکردە سەر پێشمەرگە لە چۆخماخ و شەڕ ڕوویدا.

شـــــەهیدکردنی هـــــاوولاتیـــان دۆڵی جـــافایەتی 1976

لە پەلامارە یەک لە دوای یەکەکانی دوژمن بۆ سەر دۆڵی جافایەتی لە (١٩٧٦/١٢/٢٧) ژمارەیەک هاوولاتی شەهید بوون کە ئەمە ناوەکانیانە :-

١- یاسین مام ڕەشید خەڵکی سێدەر
٢- حەمە جۆلا خەڵکی سێدەر
٣- عوسمان سەعید خەڵکی هەنجیرە
٤- مەحموود مامە عەولا خەڵکی یاخیان
٥- کوێخا حسێن خەڵکی دۆڵەیی
٦- عەلی حاجی سەعید خەڵکی سێکانیان
٧- حاجی مەلا ڕەسول مستەفا ئیمام و خەطیب خەڵکی شارستێن
٨- حاجی قارد حەمە وەیسی شارستێن
٩- حەمەدەمین عەبدوڵڵا شارستێن

شەهید بوونی (٦) ژن

١- زیڕین قادر
٢- ئامینە عەبدوڵڵا
٣- شورە حەمەدەمین

٤- خەدیخە محەمەد قادر
٥- پیرۆز حاجی مستەفا
بێسەروشوێن بوونی (ئەحمەد سالّح شارستێنی)

مـــــــامە عـــــەزەی مـــــالومە

کۆتاییەکانی سالّی ١٩٧٦ و سەرەتای سالّی ١٩٧٧ سوپای عێراق هێرشی کردە سەر گوندی مالوومە، بەشێک لە پێشمەرگەکانی ناوچەکە لە چیای ئاسنگەران بوون، مامە عەزەی مالوومە لە مالّی خۆی و لە ناو گوندی مالوومە بوو سوپای عێراق چواردەوری گوندی مالوومەی گرت، لە نێوان سوپای عێراق و مامە عەزە شەڕ دامەزرا، مامە عەزەی مالوومە تا دوا فیشەک بەرگریکرد، ئەفسەرێکی عەرەبی بە ناوی «کاظم عاشور» بە سزا گەیاندو کوشتی تا ئەو کاتەی فیشەکی لێبڕا بەرگریکرد، دواتر بە بریندارى کەوتە دەست سوپای داگیرکەر، مامە عەزە بە بریندارێش تفی لە سەربازو ئەفسەرەکانی بەعس دەکرد، بەعس مامە عەزەی بردو بە سەربەرزی سەرینایەوە.

هەمان سالّ و لە زستانی سالّی ١٩٧٧ ڕژێم چیای ئاسۆسی گرتبوو، هێزەکەی دۆلّی جافەتی لێیاندان و پاشەکشەیان پێکردن.

هـــــــێنانی چـــــــەک

هێزەکانی دۆلّی جافایەتی لە کۆتایی سالّی ١٩٧٦ تا کۆتایی سالّی ١٩٧٧ دوو وەجبە چەکیان لە سەرکردایەتی وەرگرت لەو چەکانەی لە سوریاو تورکیا هێنرا بوون، کە زیاتر کلاّشینکۆف و یەک لاق و ئار بی جی بوون وەجبەی دووەم لە ١٩٧٧/١٢/٢٨ لە گوندی گەورەدێ داگیران و دابەشکران بە سەر پێشمەرگەدا.

لە سەرەتای سالّی ١٩٧٧ تا ١٩٧٨ و دروستبوونی هەرێمی ٤ عبدالله سعید، پێشمەرگەی مەفرەزە سەرەتاییەکان سەرپەرشتی پێشمەرگەکانی سنووری مەرگەو دووکان و بناری کۆسرەت-ی دەکرد، کە هەندێک جار ١٥ بۆ ٢٠ پێشمەرگە بوون.

پێشترو لە سالّی ١٩٧٦ عەلی عەسکەری هاتبووە شەدەلّەو کانی توو ناوچەکانی

دیکەی سنوورەکە و ماوەیەک لە ناوچەکە مایەوە، لە کاتی گەڕانەوەی بۆ سەرکردایەتی و بە مەبەستی خۆسازدان بۆ ڕۆیشتن بۆ ناوچەی هەکاری باکووری کوردستان، عوسمان شارستێنی و حەمەی مامە سەلام و ژمارەیەک پێشمەرگە، تا گوندی گەڵاڵە هاوەڵی بوون و لە گەڵی ڕۆیشتن، لە گەڵاڵە مالاواییان لێکرد، ئیتر ئەوە دواسەفەرو دوا دیدار بوو، لە سنووری دۆڵی جافەتیش زیاتر لە ١٠٠ پێشمەرگە بەرەو هەکاری ڕۆیشتن.

دۆخی ئەو دەمەی پێشمەرگە سەخت و قورس و گران بوو، مانەوە لە ناو گوندا ئەستەم بوو، بۆیە شەوان دادەگەڕانە ناو گوندەکان و نانیان دەخوارد، داوای یەک دوو نان و هێلکەو هەندێک جاریش داوای شەکرو چایان دەکرد، دوای نان خواردن و پشوویەکی کورت بەرەو شاخ و کێوە یاخیەکان دەڕۆشتنەوەو هەڵدەگەڕان.

جـــــــافایەتی (پـــەلاماری دوژمـــن)

هێزێکی گەورەی دوژمن لە (١٩٧٧/٣/١١) بەنیازی گرتن و لەناوبردنی پێشمەرگە و خەڵکی ناوچەکە لە مانگی (٣) ١٩٧٧ پەلاماری دۆڵی مەرگەیدا پێشمەرگە لە قوللەی بابل بەرەنگاری پەلاماردەکەی دوژمن بوونەوە و شەڕ (٥) کاتژمێری خایەند.

هێزێکی دوژمن لە ڕۆژی (١٩٧٧/٣/١٣) هێرشی هێنایە سەرپێشمەرگە لە چیای ئاسۆس، پێشمەرگە بەرەنگاری هێزی دوژمن بوونەوە و شەڕ (٤) کاتژمێری خایاند.

زیانی دوژمن

کوژران و بریندارببوونی (١٤) سەرباز

١٩٧٧/٣/١٧ دوژمن هێزێکی زۆری بە کۆپتەر لەسەر چیای ئاسۆس دابەزاند، پێشمەرگەکان لەسەرتیکان لەکاتی دابەزیندا لێیاندان .

زیانی دوژمن کوژرانی (٤) سەرباز بوو

شـــــەڕی یـــــاخیان
دەســـــتگیرکردنی پـــــیرۆت مـــــانگی 1977/3

پیرۆت سەعید پێشمەرگەی سەرەتاکانی شۆڕش بوو ساڵی (١٩٧٧) ئەو دەمە عەلی عەسکەری هاتە ناوچەکە چەکی پێشمەرگایەتی کردەشان.

ڕۆژی (١٩٧٧/٣/١٥) پیرۆت بۆ هەواڵپرسینی کەسووکاری هاتەوە یاخیان بەیانی لە خەو هەستا هێزی دوژمن گەمارۆی یاخیانیاندابوو، پیرۆت دەستیدایە تفەنگەکەیی و ویستی بچێتە دەرەوەی دێ ، بەڵام بەسەر کەمینی دوژمندا کەوت دوای بەرگرییەکی سەخت و دلێرانە پیرۆت بە بریندارى کەوتە دەست دوژمن بەکۆپتەر گواستیانەوە حامیەی دووکان پیرۆت گوللەیەک لەسنگیدابوو لە پشتییەوە دەرچوبوو خوێن لە بریندەکەی دەچۆڕا، بۆ بەیانییەکەی کەوتنە ئەشکەنجەدانی بێئەوەی چارەسەرێبکەن، پیرۆت نکۆڵیکرد لەوەی پێشمەرگەبێت.

پیرۆت بەدەم ئازارەوە دەتلایەوە بەڵام ورەیەکی بەرز و خۆڕاگربوو بۆ ئەوەی بریندەکەی بۆگەن نەکات پێڵاوەکانی پڕکرد لە میزوو کردی بە بریندەکەیدا.

پیرۆت هێشتا لە دووکان بوو خەڵکیتریش لەگەڵیدا زیندانیکرابوون، ڕۆژێک ئەفسەرێک هاتە ژوورەوە بە زیندانیەکانی ووت پێڵاوەکانتان داگرن و بیگرنە ئەو موخەڕیبە، زیندانییەکان ناچار پێڵاوەکانیان داکەندو گرتیانە پیرۆت. دوای ماوەیەک پیرۆتیان گواستەوە بۆ ئیستخباراتی سلێمانی لەوێش ئەشکەنجەی زۆریاندا بەڵام پیرۆت لەئاسۆس خۆڕاگرتربوو دانی بەهیچدانەنا،کوردێکی سیخوڕ کە خەڵکی ناوچەی دووکان بوو شاهید بوو بەسەر پیرۆتەوە ئەو کوردە سیخوڕە دەیزانی پیرۆت سەربازێکی دەستگیرکردووە و چەکەکەی لێسەندووە .

بەعسییەکان کوردە سیخوڕەکەیان هێنایە ڕووی پیرۆت، سیخوڕەکە ووتی تۆ پیرۆت سەعید ڕەسولی سەربازێکت گرتووە و چەکت کردووە، پیرۆت نکۆڵیکرد.

بەعسیەکان دارکارییەکی باشی کوردە سیخوڕەکەیان کرد دواتر ئەو سەربازەیان هێنایە ڕوو کە پیرۆت چەکیکردبوو سەربازەکە خۆی لێ نەبانکرد ووتی نەمدیووە و نایناسم. دوای ئەشکەنجەیەکی زۆر لە ئیستخباراتی سلێمانی گواستیانەوە هەیئەی کەرکوک لەوێشەوە بردیانە مەسڵ و بڕیاری لەسێدارەدانی دەرچوو.

ئەو ماوەیەی پیرۆت لە چاوەڕوانی لەسێدارەدانی بوو (٧٢) تێکۆشەر و کوردی دلێر لەبەرچاوی پیرۆت بەرەو ژووری سێدارە بران و گەیشتە کاروانی سەروەران.

هەواڵیاندایە پیرۆت ئەمشەو لەسێدارە دەدرێت، دایک و کەسووکاری پیرۆت بۆ دوادیدار و دوا ئامێز و ماڵاوایی سەردانیانکرد کەلووپەلەکانی پیرۆتیان لەگەڵ خۆیان برد تا وەکو یادگارییەک بۆنی پێوەبکەن، ئەوەشەوە کەسوکاری پیرۆت چوونە بەغداد تاشەو لەوێ بمێننەوە و بەیانی تەرمەکەی وەرگرنەوە . پیرۆت چرکەو کاتژمێری دەژمارد تاپاسەوان بانگیبکات و بەرەو ژێر پەتی سێدارە و ژووری ترسناکەکانی مەرگی بەرن.

ئەو شەوە پیرۆت لەچاوەڕوانی مەرگدابوو هەرچی یادگاری منااڵی و پێشمەرگایەتییە هەرچی باوەش و ئامێزی دایکی و هەرچی موحیببەتی خوشک و کەسوکاری بوو گیان و مێشک و دڵیان داگیرکردبوو ئەو شەوە صدام حسێن لێبوردنی گشتی دەرکردبوو پیرۆت و هاوڕێکانی لەپەتی سێدارە گەڕانەوە.

بەیانی کەسووکاری پیرۆت بە دڵی خەمبار و شکاوەوە هاتنەوە بۆ وەرگرتنی تەرمەکەی بەاڵم بەسەر هەواڵی ئازادکردنیدا کەوتن . پیرۆت هێنرایەوە ڕانیە و ئازادکرا دوای ئازادکردنی گەڕایەوە ڕیزەکانی پێشمەرگە .

دەستگیرکردنی کەسووکاری پێشمەرگە

ڕژێمی عێراق پێیوابوو بە دەستگیرکردنی کەسووکاری پێشمەرگە کۆتایی بە شۆڕش دەهێنن و پێشمەرگە ناچار بە تەسلیم بوونەوە دەکەن.

ڕۆژی ١٩٧٧/٣/١٥ هێزێکی زۆری سەربازی بە پشتیوانی کۆپتەر پەالماری مەرگەو دۆڵی جافەتی و مەفرەزەکانی (یەکێتی) دا بە مەبەستی چاوترساندنی خەڵک لە هەر دێیەو چەند کەسێکیان دەستگیر کرد.

ڕۆژی ١٩٧٧/٣/٢٠ ژمارەیەک خەڵک و کەسووکارو ژن و منااڵی پێشمەرگەیان دەستگیر کردو بردیانن سلەیمانی و لەوێشەوە بۆ خواروی عێراقیان گواستنەوە.

شـــــەهیدبوونی ژمـــــارەیەك هـــــاوولاتی

لە ئەنجامی ئەو هیرش و پەلامارانەی دوژمـن لە ١٩٧٧/٣/٢٩ کردییە سەر هاوولاتیان ژمارەیەک هاوولاتی شەهیدکران

١- شەهید مەلا مەحموود ئیسماعیل خەڵکی خۆرخۆرە- دووکـان ، ئیمام و خەطیب

٢- شەهید قادر مامە ڕەش یاخیانی

٣- شەهید کەمال یاخیانی

٤- شەهید حاجی سەلیم عەبدوڵڵا سەرتەنگ

٥- شەهید ئیبراهیم ڕەسوڵ حەسەن قامیشی

٦- شەهید ڕەحمان ئەحمەد خدر قامیشی

٧- شەهید عەبدوڵڵا مارف سەرگەڵوویی

کـــــەڵکی مـــــەرگە

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٤/١٢ لە کەڵکی مەرگە ڕێگەیان لە هێزێکی دوژمن گرت سێ سەرباز کوژران و دوو سەرباز بریندار بوون .

شـــــەڕی شـــــیلانە
1977/4/16

مەفرەزەیەکی پێشمەرگەی مەرگە- کانی توو لە سەر کانی شیلانە بوون، بەیانی بوو دەنگی کۆپتەر دەهاتە گوێ پێشمەرگەکان لە سەر کانی شیلانەوە سەرکەوتن بۆ چیای باش باریکان.

کۆپتەر لە بەرزاییەکانی پشتی دۆڵەگۆم چڕی هێزی دابەزاند، لە بەری چڕی بە پۆل سەرباز دەهاتنە خوار.

سەربازەکانی دوژمن گەیشتنە سەر کانی شیلانە، ئاگریان کردەوە قۆری و کتری پێشمەرگەکانیان دۆزییەوەو خستیانە سەر ئاگر بە نیازی چا لێنان بوون.

ئەفسەرێک گۆچانێکی بەدەستەوە بوو گەیشتە سەر کانییەکە، تەقەیان لە

ئەفسەرەکە کردوو شەڕ دروووست بوو لە سەر کانی شیلانە سەربازێکی زۆر کوژران، کۆپتەر لە پشتی کانی شیلانە سەربازی دابەزاند سێ کۆپتەر تەقەیان دەکرد پێشمەرگەکان بە بڕنەو تەقەیان لە کۆپتەرەکان دەکردەوە.

شەڕەکە بە سەرکەوتنی پێشمەرگە کۆتایی هات، زیانی دوژمن کوژرانی ئەفسەرێک و ١٧ سەرباز بوو.

دوای شەڕی کانی شیلانە دوژمن گەمارۆی ماڵە پێشمەرگەکانی کانی تووپدا، سوار زیلی سەربازییان کردن و بردیانن.

هەمان ڕۆژ خەڵکی سەرتەنگیان کۆکردەوە لاشەی کوژراوەکانیان پێگواستنەوە، سێ هاوولاتیان لە سەر تەنگ شەهید کردوو شانزە کەسیان دەستگیرکرد.

بـــــەرگورد، کـــــانی شیلان، خـــــەلەکان

١٩٧٧/٤/١٧ مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە نزیک دێی بەرگورد هێرشیانکردە سەر هێزێکی دوژمن، لە تۆڵەی ئەو چالاکییەدا دوژمن خەڵکی دێیەکەی کۆکردەوە و سوتاندی.

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٤/١٨ نزیک کانی شیلانی چیای ئاسۆس بەرەنگاری هێزێکی دوژمن بوونەوە.

زیانی دوژمن کوژران و بریندار بوونی (١٧) سەرباز لە تۆڵەی ئەو چالاکییەدا دوژمن زیاد لە (٣٠) جوتیاری دێی سەرتەنگی گرت و (٣ بۆ ٥) ساڵ حوکمیدان.

١٩٧٧/٤/١٩ دوو ئۆتۆمبێلی دوژمن لە نزیک خەلەکان-دووکان کەوتنە بۆسەی پێشمەرگەوە

لەئەنجامدا (٣١) سەرباز کوژران دوو ئۆتۆمبێل تێکشکێندران دەستکەوت (٩) کلاشنکۆف.

ڕاگـــــواستنی دێـــــیەکان

وەک تێکڕای ناوچە سنووریەکان و بە بیانووی پشتێنەی ئەمنییەوە بەشێک لە گوندەکانی سنوورەکە، گۆمەزەل، خورخورە، یاخیان، لە سنووری بنگردیش، ئاوەژە، هەوارەبەرزە، کانی توو، چنارنە، ڕاگوێزران، بەشێکیشیان هێنایە بنگرد، کانی توو برایە ئۆردوگای تۆسووران، ئاوەژێییەکان برانە ئۆردوگای تەکیە.

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٦/١٩ هێرشیانکردە سەر سەربازەکانی دوژمن لەقامیش و گەڵاڵە، لەئەنجامدا سەربازێک کوژرا

بـــــۆسەو لـــــێدان

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە ٧/٢٧/ لە نێوان دێی مالومە و گوێزیلە بۆسەیەکیان بۆ کاروانێکی سەربازی دانا و بە ئاربی جی و چەکی سووک گوللە بارانیانکردن.

زیانی دوژمن کوژرانی (٤٣) ئەفسەر و سەرباز

بریندارببوونی (١٣) سەرباز

سووتاندنی (٤) ئۆتۆمبیل و پێشمەرگەیەکیش بریندارببو.

١٩٧٧/٩/١٣ دوژمن پەلاماری دێی سنگرو مێوڵاکەیدا، شوانێک بەناوی (محەمەد سالّح حەوێزی) شەهید بوو

١٩٧٧/١٢/١ لەنێوان حاجیتان و کانیمیران جێب قیادەیەک کەوتە بۆسەی پێشمەرگەوە و گوللەبارنکرا. ئەفسەرێک و سێ سەرباز بریندار بوون.

دروســـــتبوونی هـــــەڕێمی چـــــوار

سەرەتای دروستبوونی هەرێمی چوار، حەمەی مامە سەلام فەرماندەی هەرێمەکە بوو، بەڵام دواتر جەمالی عەلی باپیر کرایە فەرماندەی هەرێم.

جەمالی عەلی باپیر زۆر نەبوو لە هەکاری گەڕابووەوە، بە بڕیاری سەرکردایەتی نێردرایە ناوچەکە و کرایە فەرماندەی هەرێمی چوار، مامۆستا غەفور ژاژڵەیی ڕێبەری سیاسی هەرێم بوو، دوای ماوەیەک لە گوندی باڵخ شەهید بوو، مامۆستا دڵشاد کادێری کۆمەڵە بوو، سەرەتا ژمارەی پێشمەرگەکانی هەرێمی (٤) نزیک بە(٤٠) پێشمەرگە بوو.

عوسمان شارستێنی بە برنەوێکەوە چووبووە لای جەمالی عەلی باپیر، لە سنووری هەڵەدن و گوندەکانی دەوروبەری غەریب هەڵەدنی وقادر چاوشین و صاڵحە سووری هەڵەدن کە ١٢ پێشمەرگە بوون هاتبوونە لای کاک جەمال، دواتر کە هەڕێمی دوو درووستکرا، ئەوان چوونە سنووری هەڕێمی (٢) بۆ ناوچەی چەمی ڕەزان.

فەرماندەو کەسی یەکەمی هەڕێمی چوار، جەمالی عەلی باپیر بوو کەسێکیشی دەست نیشان کردبوو تا ئەرک و حەرەسیاتی پێشمەرگەکان ڕێکبخات، ماوەیەک سەلام کوێرەکانی بوو ماوەیەکیش ئاسۆی شێخ عارفی کوڕاداوێ بوو.

سنووری چالاکی هەڕێمی (٤) لە قزلەرو دۆڵی جافەتی تا چیای ئاسۆس و مەرگە و بناری کۆسرەت بوو، هاتنی جەمالی عەلی باپیر دڵنیایی دایە خەڵکی ناوچەکە، کە پێشتر هەندێک بە ناوی پێشمەرگەوە هەڵیان دەکوتایە سەر خەڵکی گوندەکان.

جـــــــافایەتی - دووکـــــــان

هێزی دوژمن لە ١٩٧٨/١/٤ هەڵیانکوتایە سەر مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە دێیەکانی گۆمەزەڵ-یاخیان، دوای شەڕێکی چەند کاتژمێری دووژمن شکاو هەڵات

هێزێکی دووژمن لە ١٩٧٨/١/٨ بەمەبەستی گرتن و لەناوبردنی پێشمەرگە هێرشی هێنایە سەر دۆڵی جافایەتی، پێشمەرگەکانی ناوچەکە لەمالومە و گەورەدێ بەرەنگاری هێزەکەی دوژمن بوونەوە، لەئەنجامدا دووژمن چەند ماڵە پێشمەرگەیەکی بەکەلووپەل و وولاخەوە سووتاند.

مانگی 1978/2

دەستەیەک پێشمەرگە لە ١٩٧٨/٢/٣ لەمونەزەمەی بنگردی حزبی بەعسیانداو پۆلیسێک کوژرا.

*مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٨/٢/١٥ بە ئاربی جی لەمۆڵگەیەکی دوژمنیاندا لە کانی بەردینە

مەفرەزەیەکیتر لە ١٩٧٨/٢/١٩ لە ناو شاری سلێمانی لە ئۆتومبێلی پۆلیسی نەجدەیاندا (٤) پۆلیس کوژران و بریندارببوون .

مانگی 1978/3

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٨/٣/١ بە ئاربی جی لە مەخفەری پۆلیسی گردەبۆری سەرچناریاندا.

مانگی 1978/4

ڕۆژی ١٩٧٨/٤/١٢ جاشەکانی قالە فەرج، تەحسین شاوەیس ، عوسەی هۆکل لەگەڵ هێزێکی مغاویر پەلاماری ناوچەی جافایەتییاندا پێشمەرگەکانی ناوچەکە لەنزیک چۆخماخ لێیاندان و شکاندیانن، لەو شەڕەدا جاشێک بریندارببوو.

*مەفرەزەیەکی پێشمەرگە ١٩٧٨/٤/١٣ لە خێوەتەی سەرچنار ئاگریان بەردایە خێوەتەکانی دائیرەی ئیشغال و مینێکیان لە قوللەیەکی سووپایی پاراستنی پرۆژەکە دانا

ڕۆژی دوایی و لەکاتی هاتنی سەربازەکان مینەکە تەقیەوە و چەند سەربازێک بریندارببوون.

*مەفرەزەیەکی هەرێمی (٤) لە ١٩٧٨/٤/١٨ لە هێزێکی دوژمنیاندا لە هەواره بەرزە و سەربازێک کوژرا.

مانگی 1978/5

مەفرەزەیەکی هەرێمی (٤) لە ١٩٧٨/٥/١ بە ئاربی جی لە مەفرەزەی سورداشیاندا زیانی دوژمن کوژرانی (٤) پۆلیس و تێکشکاندنی (٢) ئۆتۆمبێل

*مەفرەزەیەکی هەرێمی (٤) لە دووکانی سەروو و خوارووە لە ١٩٧٨/٥/٥ هێزەکانی دووژمنیان گوللە بارانکرد.

*مەفرەزەیەکی هەرێمی (٤) لە ١٩٧٨/٥/٨ لەپشتی ماڵەکانی شەدەڵە ڕووبەڕووی هێزێکی پەلاماردەری دوژمن بوونەوە، هێزەکەی دوژمن شکاو هەڵات.

*ڕۆژی ١٩٧٨/٥/٢٨ مەفرەزەیەکی هەرێمی (٤) لە دێی دۆڵە گۆمی نزیک دووکان لە گەلە جاشێکیاندا

مانگی 1978/6

مەفرەزەیەکی هەڕیمی (٤) لە ١٩٧٨/٦/٤ ڕووبەڕووی هێزێکی دوژمن بوونەوە کەهاتبوونە بەردە کەشک لە قەزای دووکان هێزەکەی دوژمنیان تا سەربازگەی کانی توو ڕاونا دوو سەرباز کوژران و چواریتر بریندار بوون.

*مەفرەزەکی هەڕیمی (٤) لە ١٩٧٨/٦/٩ چوونە ناو شاری سلێمانی و لە هێزێکی دوژمنیاندا زیانی دوژمن کوژرانی (١) سەرباز و بریندار بوونی ئەفسەر و سەربازێک.

*مەفرەزەیەکی هەڕیمی (٤) لە ١٩٧٨/٦/١٣ بەهاوەنی (٦٠) ملم لەسەربازگەی کارێزەیاندا .

*مەفرەزەیەکی هەڕیمی (٤) لە ١٩٧٨/٦/١٦ لەناو خدران بەگژ تاقمە جاشێکی ئەنوەر بەگی بێتواتەدا چوونەوە (٣) جاش کوژران و (٤) جاش بریندابوون پێشمەرگەیەکی هەڕیمی چواریش بریندار بوو.

*مەفرەزەیەکی هەڕیمی (٤) لە ١٩٧٨/٦/٢٢ بەهاوەنی (٦٠) ملیم لەسەربازگەی شەدەڵەی نزیک دووکانیاندا.

دوای تۆپبارانی سەربازگەی شەدەڵە دوژمن تۆپبارانی ناوچەکەی دەستپێکرد کە بووە هۆی کوژرانی (٤٠) سەر ئاژەڵی شەدەڵە .

*مەفرەزەیەکی هەڕیمی (٤) لە ١٩٧٨/٦/٢٤ لە نێوان کەلەکان-بناویلە لەگەڵ بەشێک لە جاشەکانی قەڵادزێ ڕووبەڕووبوونەوە دوای کاتژمێرێک شەڕ جاشەکان هەڵاتن.

مانگی 1978/7

مەفرەزەیەکی هەڕیمی (٤) لە ١٩٧٨/٧/٨ بە ئاربی جی لەسەربازگەی کارێزەیاندا دوو ئۆتۆمبێلیان تێکشاند.

مەفرەزەیەکی هەڕیمی (٤) لە ١٩٧٨/٧/١٧ بۆسەیەکیان لەسەر ڕێگەی کۆتەڵ-دووکان دانا چوار ماتۆڕی سووپا کەوتنە بۆسەکەوە و هەرچی بەسەرەوە بوو کوژرا.

مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٤) لە ١٩٧٨/٧/١٨ لەسەر ڕێگەی بنگرد- دووکان بۆسەیەکیان دانا لەو بۆسەیەدا دوو ئیستخبارات کوژران ئەمینێک و مەئمور مەرکەزی بنگرد بەبریندارى کەوتنە دەستی پێشمەرگە و ئازادکران

دەستکەوت (٢) کلاشنکۆف (١) دەمانجە

مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٤) لە ١٩٧٨/٧/٢٢ نزیک بنگرد لە بۆسەیەکی دوژمنیاندا بەهۆی سەردانی هەندێک ڕۆژنامەنووسی بیانی بۆ ناو شاری سلێمانی لە ڕۆژی ١٩٧٨/٧/٢٦ مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٤) بە ئاربی جی لە سەیتەرەی دەباشانیاندا تا دەنگی تەقە بگاتە گوێیان و بزانن پێشمەرگە لە بناگوێی سلێمانیدایە

لەکاتێکدا کۆمەڵێک بەرپرسی گەورەی حکومی و حزبی بەعسی میوانی مالّی کوێخا سمایلی تەلان بوون لە دووکانی خوارەوە، دەستەیەک پێشمەرگەی هەڕێمی (٤) لە ١٩٧٨/٧/٢٨ چوونە سەریان و (٩) کەسیان لێکوشتن لەناویاندا قایمقام ، مودیری ئەمن ، مودیری پۆلیس، بەرپرسی منەزەمەی حزبی بەعس لە دووکان، ئەفسەرێکی گەورەی ئیستخبارات، یەک معاونی ئەمن، یەک نەقیب، کوێخا سمایل و چەند کەسێکیتر لە میوانەکان بریندار بوون.

مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٤) لە ١٩٧٨/٧/٢٨ لە مۆڵگەیەکی دوژمنیاندا لە مۆکەبە زیانی دوژمن

کوژرانی (٦) سەربازو بریندار بوونی (٣) سەربازیتر

مانگی 19787/8

مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٤) لە ١٩٧٨/٨/١ لەسەربازگەی بەرچالاواو مۆڵگەیەکی دوژمنیاندا لە کارێزە

*مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٤) لە ١٩٧٨/٨/١٦ لە کەلەکان ڕووبەڕووی تاقمە جاشێک بوونەوە جاشێک کوژرا و (٢) جاش بریندار بوون

*تاقمە جاشێکی قالّە فەرەج و ئەحمەدی عەزیزکاکی کەلەلایەن دوژمنەوە بۆ پیلانگێڕی نێردابوونە ناو هێزی پێشمەرگە لە دۆڵێ کەوتبوونە ڕاوو ڕووت و ئازاردانی خەڵک هەر بۆیە هێزی پێشمەرگە ڕۆژی ١٩٧٨/٨/٢٥ لەمالومە چەکیکردن،

لەکاتی چەککردنیاندا تەقەیان لە پێشمەرگەکانکرد، هەردوو پێشمەرگەی قارەمان محمەد دەرویش عەبدوڵڵاپێنجوێنی و عەلادین کانی ساردییان شەهید کرد.

چوار لە جاشەکان کوژران و جاشێکیش بەدیلگیرا جاشێکیش ڕایکرد بەرەو سەربازگەی کارێزە هەڵات لە گاپیلۆن پێشمەرگەیەکی بەناوی عوسمان ئەحمەد بەفیڵ شەهید کرد کە بە مۆڵەت لەوناوە بوو دوای شەهیدکردنی ئەو پێشمەرگەیە خۆی کردەوە بە باوەشی دوژمندا

دەستکەوتەکان (٤) کلاشنکۆف و دەمانچەیەکی چواردەخۆر.

مانگی 1978/9

هێزێکی دوژمن لە ١٩٧٨/٩/٢٦ بە مەبەستی گەمارۆدان و لەناوبردنی پێشمەرگە هێرشی هێنایە سەر شاخی (کەوتاو) ی دووکان.

مەفرەزەیەکی هەرێمی (٤) ڕووبەڕوویان بوونەوە و شەڕ (٤) کاتژمێری خایاند زیانی دوژمن کوژرانی دوو سەرباز بوو پێشمەرگەیەکیش بریندار بوو

مانگی 1978/10

مەفرەزەیەکی هەرێمی (٤) لە ١٩٧٨/١٠/٣١ لە دێی سێدەری نزیک دووکان لەگەڵ هێزێکی سەربازی تووشی شەڕێکی (٧) کاتژمێری بوون

زیانی دوژمن کوژرانی (١٢) سەرباز

بریداربوونی (١٤) سەرباز

شـــــــــەڕی ئـــــاسۆس

پایزی ساڵی ١٩٧٨ هەرێمی چوار بە فەرماندەیی جەمالی عەلی باپیر بە جەوڵە چوونە گوندەکانی مەرگەو بناری چیای ئاسۆس و ئەو دیوی کانی هەنجیر، مام ئەحمەدە خولەش لەگەڵ هێزەکەدا بوو کە خەڵکی ناوچەکە بوو، شەوەکەی چوونە مەمەندواوا، دەبوایە ئەو شەوە بێپشوودان بهاتنایەوە دۆڵەبی و سێدەر، بەڵام کاک جەمال بەهێزەکەی ووت، ئەمشەو ماندووین و دەرناچین، لە مەمەندواوا نانی ئێوارەیان خواردو هاتنەوە بناری ئاسۆس.

بۆ بەیانی کە ڕۆژهەڵات و ڕوانییان، سەربازو سوپای عێراق بە سەر شاخی ئاسۆسەوەن.

سوپا لە لۆتەرو مەرگەو بێدەلانەوە سەرکەوتبوونە سەر شاخ، کاک جەمال فەرمانیداو ووتی لە شوێنی خۆتان دامەزرێن، ئێمە هەر تووشی شەڕ دەبین.

قوتەی کانیلان قوتەیەکی بەرزی ناوچەکەیە کاک جەمال ٤ پێشمەرگەی بڕنەو بەدەستی ناردە سەر قوتەکە، پێشمەرگە دامەزران، سوپای عێراقیش لە جمووجوڵ و پێشڕەویدا بوو.

کاتژمێر ١١ی پێش نیوەڕۆ سوپای عێراق لە پێشمەرگە نزیک بووەوە، پێشمەرگە یەکەم گورزی لێدان، لەگەڵ لێدانی یەکەم گورزدا سوپای عێراق شڵەژاو پەرش و بڵاو بوو، دوای لێدانی یەکەم گورزی کەمەرشکێن، پێشمەرگە بەرەو قۆپ و قوتەی کانیلان سەرکەوت، کە پێشتر ٤ پێشمەرگەیان بۆ سەرخستبوو.

بەشێک لە سوپای عێراق لە چیای ئاسۆسەوە بەرەو قۆپی کانیلان هێرشیان کرد، پێشمەرگە ڕووبەڕوویان بوونەوەو هێرشەکەیان ڕاگرت، هێزەکەی تری پێشمەرگە کە ٢٥ کەس بوون گەیشتنە سەر قۆپی و دامەزران.

٧ کۆپتەری جەنگی هاتنە سەر ئاسمانی ناوچەکەو سەربازیان دابەزاند، هێزی پێشمەرگە بەرگری قارەمانانەیانکرد تا دنیا تاریک بوو خۆر ئاوا بوو، دوژمن دەیان هێرشی کردوو تێکشکا.

لەو داستان و نەبەردییەدا پێشمەرگەی قارەمان «عوسمان حەسەن بانەیی» خەڵکی گوندی بالخ کە پێشمەرگەی هەرێمی(٤) بوو شەهید بوو، تەرمی شەهید عوسمانیان لە ناوشاخ و ڕکە بەردەکانی ناوچەکەدا شاردەوە، چوونکە دەرفەتی بردن و دەربازبوونی نەبوو.

عەلی مام ئەحمەد خەڵکی ناوچەکە بوو، شارەزا بوو، ڕێگەی دەربازبوونی بۆ هێزەکە کردەوەو هاتنە خوار بۆ گوندی بەردەکۆس، لەوێشەوە دەبوایە بپەڕێنەوە بۆ بناری کۆسرەت، بە دەریاچەو بەدەم کەناری زێدا ڕۆیشتن هیلاک و ماندوو برسی بوون، دەم زێ کەڵەک و شووتی و خەیارو میوە بوو، بێستانێکی چڕ

بوو، بەدەم زێوە کاڵەک خواردن، گەیشتنە تەنگژەی بەرانبەری بنگرد لەوێ بەرەو بناری کۆسرەت و گوندی چناران پەڕینەوە ماوەی دوو ڕۆژ لەوێ مانەوە، دوای پشوودان و پەیداکردنی تەقەمەنی، لە گوندی تۆربەوە پەڕینەوە بۆ دۆڵی جافایەتی.

تەرمی شەهید عوسمان باڵخەیی لە نێو ڕکە شاخ و بەردەکانی ئاسۆسدا حەشاردرابوو، ئەو دوو ڕۆژ بوو بە هێمنی لە ئامێزی نیشتماندا، لە باوەشی پڕ سۆزی ئاسۆسدا چاوەکانی لێک نابوو.

مەفرەزەیەکی پێشمەرگەی هەڕیمی ٤ لە ناو گوندی «قەرەتەپە» خۆیان حەشاردابوو، چوونە چیای ئاسۆس و تەرمی شەهید عوسمانیان دەرهێنا، دوای شۆردن و کفن کردن، لە گوندی کانی هەنجیر بە خاکیان سپارد.

لە شەڕی چیای ئاسۆسدا ژمارەیەکی زۆر لە هێزەکانی ڕژێم کوژران.

هێزێکی دوژمن لە ١٩٧٨/١١/٣٠ هاتبوون بۆ قایمکردنی سەربازگەی کارێزە مەفرەزەیەکی هەڕیمی (٤) چوونە سەریان و لێیاندان

زیانی دوژمن کوژرانی (٣) سەرباز

شکاندنی (10) ئۆتۆمبێل

١٩٧٨/١٢/٣ مەفرەزەیەکی هەڕیمی (٤) لە مالومە بوون هێزێکی دوژمن گەمارۆیدان، مەفرەزەکەی هەڕیمی (٤) زیرەکانە خۆیان لە گەمارۆی دوژمن ڕزگارکرد لەسەر ڕێگەی گەڕانەوەی دوژمن لە نێوان کانی مێوو گەڕەدێ دامەزران، لەکاتی گەڕانەوەی هێزەکەی دووژمن بۆ سەربازگەی کارێزە کەوتنە بۆسەی پێشمەرگەکانەوە شەڕ دەستپێکرد لە سەربازگەی کارێزەوە هێزێکیتر هات بە هانای شەڕەکەوە .

زیانی دوژمن کوژرانی دوو سەرباز و بریندارببوونی سەربازێکیتر

مەفرەزەیەکی هەڕیمی (٤) لە ١٩٧٨/١٢/٦ و لە ناوچەی چەمی ڕەزان بۆسەیەکیان بۆ شێخ حەسەنی حەپسەخان دانا کە دەستیکردبوو بەڕاوو ڕووت و ئازادانی جوتیارانی ناوچەکە لەهەمانکاتدا کوێخای دێی گەبە و ژنەکەی کوشتبوو، شێخ حەسەن کەوتە بۆسەی پێشمەرگەکانی هەڕیمی چوارەوە و کوژرا

مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٤) لە ١٩٧٩/١/٢ نزیک قەرەتەپە و مەمەنداوا زیلێکی سەربازییان گوللەبارکرد

زیانی دوژمن کوژرانی ٧ سەرباز

مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٤) لە ١٩٧٩/١/٤ نزیک هۆمەرقەوم کەمینێکی دوژمنیان دایە بەردەسڕێژی گوللە و (١٠) سەرباز کوژران

مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٤) لە ١٩٧٩/١/٢٨ چوونە ناو شاری سەرچنار و لە ئۆتۆمبێلێکی قوات خاسەیاندا

زیانی دوژمن کوژرانی (٣) قوات خاسە

دەستکەوت (٣) کلاشنکۆف

شـــــەڕی جـــــوبلاخ

چەند ڕۆژێک تێپەڕیبوو بە سەر داستانە شەڕی ئاسۆسدا، مەفرەزەیەکی هەڕێمی چوار چوونە ناو سیاحیەکەی دووکانەوەو بە دوای ژمارەیەک خۆ فرۆشدا دەگەڕان، بەڵام هیچ بەردەست نەکەوت مەفرەزەکە بەرەو قەڵەم پاشا و ورچەچ گەڕانەوە کە شوێنێکی سەخت و لە بارو یاخی بوو، بۆ شەوی دوایی مەفرەزەکەی هەڕێمی چوار کە جەمالی عەلی باپیر پێشەنگ و فەرماندەیان بوو، چوونە گوندی جوبلاغ، بێ ئاگا لەوەی جاسوس شوێن پێی هەڵگرتوون و هەنگاو هەنگاو چاودێریان لە سەرە، پێشمەرگەکان مەفرەزەیەکی ١٠ کەسی بوون، جەمالی عەلی باپیر، عوسمان شارستێنی، سەلام، مستەفا یەعقوب، ڕەسوڵ، کەمال شێخەو چەند پێشمەرگەیەک چوونە ماڵی برایەکی ڕەسوڵ، ئەوانیتریش لەگەڵ کاک جەمال لە ماڵێک بوون.

زۆری نەبرد لەو ماڵەی سەلامی لێبوو تەقە دروست بوو لە دەرگاوە لێیان دابوون، سەلام و مستەفا و ڕەسوڵ، لەگەڵ برایەکی ڕەسول کە خاوەن ماڵ بوو شەهید بوون.

عەزیزە ڕەش پێشمەرگە بوو، خەڵکی قەراخ بوو، ئەو حەرەس بوو، ڕووبەڕووی سوپاکە بووەوەو لێیدابوون، هەر لە جێدا شەهید بوو، جەمالی عەلی باپیرو عوسمان شارستێنی و حەمەی ڕیحان لە گوندەکە دەرچـوون، باقی پێشمەرگەکانی دیکە

لە دەرەوەی گوند کەمین بوون، ئەو پێشمەرگانەی دەرباز بوون بەرەو گوندی قەرەنگوێ بەڕێکەوتن لەوێش کۆپتەر هاتە سەریان و کۆپتەرێک خرایە خوارەوە.

مانگی 1979/2

مەفرەزەیەکی هەرێمی (٤) لە ١٩٧٩/٢/٣ چوونە ناو شارۆچکەی دووکان و لە ئۆتێل سیاحییاندا، لەئەنجامدا ئەفسەرێک و چوار سەرباز کوژران

*لە ١٩٧٩/٢/٣ هەمان مەفرەزە لە دێی جوبڵاخ لەلایەن هێزێکی جاش و سەربازەوە گەمارۆدران، پێشمەرگەکان شەڕێکی جوامێریانەیان لەگەڵداکردن

زیانی دوژمن کوژرانی شەش سەرباز و جاشێک (٥) سەرباز بریندابوون، قالە فەرەج لەوشەڕەدا بریندار بوو

قوربانی پێشمەرگە لەو شەڕەدا چوار شەهید بوو بەمناوانە:-

١- شەهید سەلام حمە شوان کوێرەکانی

٢- شەهید عەزیز حەمەد فەرەج گێڵەرەیی

٣- شەهید ڕەسوڵ مام عەلی جوبڵاخی

٤- شەهید مستەفا یەعقوب کوێرەکانی

پـــــێکانی کـــــۆپتەرێك
1979/2/4

دوای ئەوەی پۆلێک پێشمەرگە لە گوندی جوبلاغ شەهید بوون، ئەو پێشمەرگانەی لە بۆسەی دوژمن ڕزگاریان بوو بۆ بەیانیەکەی هاتنە گوندی قەرەنگوێ، لەوێ ڕووبەڕووی هێرشی ڕژێم بوونەوەو چەند کۆپتەرێک هاتنە سەر ئاسمانی شەڕەکە، شەڕ دەستی پێکرد، پێشمەرگە بەرەنگاری هێزەکەی دوژمن بوونەوەو کۆپتەرێکیان پێکاو لە ئاسمانی ناوچەکەدا کەوتە خوارو تێکشکا. زیانی دوژمن کوژرانی ١٠ سەرباز و بریندار بوونی ٧ سەرباز.

مەجید حەمە عەزیز سەرگەڵویی ئەو پێشمەرگەیە بوو کۆپتەرەکەی پێکاو هەر خۆشی لەو داستانەدا لەگەڵ پێشمەرگەیەکیتردا بەناوی ڕەحمان حسێن مارف

قەرەنگوێی شەهیدبوون.

فاتح شوانی کە جێگری هەرێمی(٤) بوو لەگەڵ (٣٠) پێشمەرگەیتردا لە دۆڵ مازەڵە بوون، کاک جەمال پێیوتبوون ئەگەر ئێمە شەو نەهاتینەوە یان درەنگ کەوتین ئێوە بچنە «دۆڵە بی» دوای شەڕی جووبلاغ و «قەرەنگوێ« هێزەکە لە دۆڵە بی یەکیانگرتەوە.

هاوولاتییەکی خەڵکی سێکانیان بە بریندارى کەوتە دەست دوژمن و لە دووکان لە ژێرئەشکەنجەدا شەهید بوو

مانگی 1979/2

مەفرەزەیەکی هەرێمی (٤) لە ١٩٧٩/٢/٥ لە دۆڵەبی بەرەنگاری هێزێکی دوژمن بوونەوە لەئەنجامدا دوو سەرباز کوژران و سەربازێک بریندار بوو.

ڕووخـــــانی شـــــا1979-

دوای شەڕی جووبلاغ و قەرەنگوێ، دوای تێکەڵ بوونەوەو یەکگرتنەوەی هێزەکە لە دۆڵەبی، سوپا لە دۆڵەبی دابەزی، بەڵام پێشمەرگە خۆیان لادا و بەرەو چالاواو مالوومە ڕۆیشتن، لەوێش سوپای دوژمن دابەزی، لە ناوچەی دۆڵێش بە هەمان شێوە.

پێشمەرگەکانی هەرێمی (٤) بە فەرماندەیی جەمالی عەلی باپیر بەرەو هەرزنە بەڕێکەوتن تا لە ڕێگەی قاچاخچییەکانی سنووردەوە فیشەک و تەقەمەنیان دەست بکەوێت، بە گەیشتنیان بۆ گوندی هەرزنە، دامەزران و تەقە دەستیپێکرد.

مامۆستای گوندەکە هەواڵی پێدان، شا ڕووخـاو ڕایکرد، بۆ ڕۆژیـی دوایی چوونە ئەشکان لەوێشەوە بۆ زەڵێ و قاسمە ڕەش، بـەرەو مەکتەبی سیاسی بەڕێکەوتن، دواتریش بەرەو سەردەشت و لەوێشەوە بۆ بانە، لەگەڵ بەکری حاجی سەفەر فەرماندەی هەرێمی (٣) و جەمالی حەمەی خواکەرەم یەکیانگرتەوە، دوای گەڕانەوەیان لە شەڕەکانی ئێران تەشکیلەی هەرێمی چوار کرا.

مانگی 1979/4

مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٤) لە ١٩٧٩/٤/٢٠ لەناو شاری سلێمانی و لەنزیک ناوەندی جمهوری نارنجۆکێکیان هەڵدایە ناو ئیڤایەکی سەربازییەوە

زیانی دوژمن کوژرانی (٨) سەرباز بوو

مانگی 1979/5

مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٤) لە ١٩٧٩/٥/١ هێرشیانکردە سەر هێزێکی داگیرکەر لە دێی قەرەچەتان

زیانی دوژمن کوژرانی (٣) سەرباز و بریندابوونی دوو سەرباز

لـــــێدانی ســـەربازگەی ســـووسێ

پێشمەرگەکانی هەڕێمی (٤) لە ساڵی ١٩٧٩ بە هاوەن گوللە بارانی سەربازگەی (سووسێ) یانکرد، زیانیان بە سەربازگەکە گەیاندوو سەرکەوتوانە گەڕانەوە، هەمان کات لە گوندی زێوێ مانەوە، دوژمن لە قەرەچەتانەوە هێرشیکردە سەریان پێشمەرگەکانی هەڕێمی چوار بە فەرماندەیی جەمالی عەلی باپیر بۆیان دابەزینە قەرەچەتان و کوژراوو بریندارییان بە جێهێشت.

چـــــالاکی قـــــەڵاچوواللان

کەمال شێخەو عیزەت شەمساوایی دوو پێشمەرگە و فەرماندەی هەڕێمی ٤ بە مەبەستی دانانی بۆمبی تەوقیت کراو لە بەرانبەر ڕەبیەکانی قەڵاچوواللان، چوونە ناو قەڵاچوواللان و چەند بۆمبێکیان بە ئاڕاستەی ڕەبییەکانی دوژمن دانا، دوای کاتژمێرێک بۆمبەکان بە ئاڕاستەی ڕەبییەکان تەقینەوەو دوژمن دەستی بە تەقەی کوێرانە کرد بە ناوچەکەدا.

لە کاتی گەڕانەوەدا کەمال شێخە کڵاوەکەی سەری جێمابوو بە عیزەت شەمساوایی ووت دەگەڕێمەوەو کڵاوەکەم دێنم با دەست دوژمن نەکەوێت و بڵێن کڵاوی پێشمەرگەیەکمان گرتووە، بە ناو تەقەو دەسڕێژی ڕەبییەکانی ڕژێمدا گەڕایەوەو کڵاوەکەی هێنایەوەو کردیەوە سەری.

شـــــــەڕی مـــــالومە

جەمالی عەلی باپیرو بەشێک لە پێشمەرگەکانی هەرێمی چوار پێش خۆر ئاوا بوون هاتنە گاپیلۆن بۆ نان خواردن و پشوودان مانەوە، دوای نان خواردنی ئێوارە سەرو بەتانیان لە ماڵەکان وەرگرت، تا ئەو شەوە لە گاپیلۆن بمێننەوە.

شەوێکی ساردی مانگی ١ی ساڵی ١٩٨٠ بوو بەفرێکی زۆر باریبوو، کزەیەکی ساردی هەبوو، سەرما ڕوومەت و لامل و بنا گوێی دەتەزاند، شەوێکی خامۆش، نیشتمانێکی سپی داپۆشراو بە بەفرێکی ئەستوور، بەفرێک کە بە نیاز نەبوو وا زوو بڕواو بچێتەوە، بتوێتەوە.

پیاوێکی بە تەمەنی گوندی گاپیلۆن کە ئەو ئێوارەیە لە شار هاتبووەوە بە چپەوە بە کاک جەمالی ووت، کە لە سلێمانی گەڕامەوە لە سەیتەرەکەی حکومەت سەربازێکی لێبوو، ورتە ورتێکی کرد بە گوێمدا، واتێگەیشتم بڵێ وریابن هێرش دەکەنە سەرتان.

پێشمەرگە بەتانیەکانیان بردەوە ماڵەکان، بەوشەوە بەرەو مالوومە بەڕێکەوتن، لە مزگەوتی مالوومە دامـەزران و کەمینیان لە سەر ئەو ڕێگایە دانا کە بەرەو چۆخماخ دەڕۆیشت.

بـەری بەیان بـوو، تـازە مـەلا بانگیدابوو، تەقە دەستیپێکرد، سوپای عێراق دەیویست ئاسنگەران بگرێت و بەرەو ئەو چیایە پێشڕەوی بکات، پێشمەرگە لێیان داو تارومااریانکردن، پێشمەرگەکانی ناو دێش بەرەو ئاسنگەران ڕۆیشتن و شەڕ دروست بوو، پێشمەرگە گەیشتنە ئاسنگەران و بێ زیان بوون، سوپای عێراق لە ناو گوندەکە مانەوە خەڵکی مالوومەیان کۆکردەوە، دوژمن ژمارەیەک کوژراوی هەبوو.

کـــــوشتنی ئـــــەفسەرە ڕەشـــەکە، (ظابـــطە ڕەش)

ئەفسەرێکی ڕەش و هاروهاجی ڕژێمی عێراق لە دۆڵی جافەتی بوو، بەردەوام خەریکی هاش و هوش و سنگ دەرپەڕاندنبوو، ژن و پیاو، پیرو منااڵی گوندەکانی کۆدەکردەوەو دەیوت جەمالی عەلی باپیر دەگرم، پێشمەرگە لە ناودەبەم دەیانگرم و دەیانکوژم.

ڕۆژێکی بەهاری ساڵی ١٩٨٠ هەواڵ گەیشتە پێشمەرگە، ئەفسەرە ڕەشەکە، چووەتە گوندی وڵاغلو، وڵاغلو ئەو سەردەمە سنوور بوو، لە بەینی هەرزنە و وڵاغلو باری ئێرانی دەهات و دەچوو، ئەفسەرە ڕەشەکە چووبووە وڵاغلو هەرچی دەست کەوتبوو تاڵانیکردبوو لە دوو ئێڤادا باری کردبوو هێنابووی.

هێزی پێشمەرگەش بە بیستنی هەواڵەکە لە نزیک پیرەلیاس لە نێوانی باڵخ و کارێزە بۆی دامەزران، ١٠ پێشمەرگەی قارەمان خۆیان بۆ لە بۆسەنا، جەمالی عەلی باپیر، عوسمان شارستێنی، سەعید مەرگەیی، جەلالی حەمەی محە، بەختیاری حەمەی محە، عێزەت شەمساوایی، سمایل گەورەدێیی.

ئەفسەرە ڕەشەکە گەڕایەوە دوو ئێڤاو جێب قیادەیەکی لە گەڵدابوو، جێب قیادەکە کەوتە بۆسەو کەمینی مەحکەمی پێشمەرگەوە، لەگەڵ یەکەم لێدانا تاسان و دەستیان پێنەکرایەوە، ئێڤاکانی دواوە خۆیان هەڵداو شەڕ دروستبوو، پێشمەرگە لەگەڵ یەکەم گورزی کاریگەردا کشانەوە، جێبەکە تێکشکاوو ئەفسەرە ڕەشەکەش کوژراو لە هاش و هوش کەوت، پێشمەرگەش بە دۆڵی کۆڵەردا هەڵگەڕان و لە چاو وونبوون.

هەر بەهاری ساڵی ١٩٨٠ و دوای کوشتنی زابتە ڕەش هەرێمی (٤) چوونە چاڵاوا، لەگەڵ گەیشتنی پێشمەرگە بۆ ناو دێ ٨ کۆپتەری جەنگی ڕژێم گەیشتە چاڵاواو لە بەرزاییەکان و خۆرئاوای لەشکریان دابەزاند.

پێشمەرگەش لە ئاوایی چوونە دەرو بەرەو شاخەکان کشانەوە تا ئێوارە لەوێ مانەوە، لەگەڵ تاریکبوون بە قەمورغاندا تێپەڕین و چاڵاوایان بەجێهێشت.

جیابوونەوەی بزووتنەوەی سۆسیالیست

بزوتنەوەی سۆسیالیستی کوردستان لە یەکێتی نیشتمانی کوردستان جیابووەوە حزبی سۆسیالیستی کوردستانیان دامەزراند، بەشێک لە پێشمەرگەی هەرێمەکان لە گەڵیان ڕۆیشتن، بەڵام زۆری نەبرد بەشێکی بەرچاویان گەڕانەوە ڕیزەکانی یەکێتی و تەشکیلەی نوێی هەرێمەکان بەهێزترو پتەوتر بوو.

لـــــێدانی ســـەربازگەی کـــــاریێزە 1980/9/26

دەستەیەک لە پێشمەرگەکانی کەرتی (١) چوونە سەربازگەی کاریێزە و دایانە بەردەستریێژی گوللە

دوای لێدانی سەربازگەکە و لە ئاستی چەمی پیرەلیاسدا کەوتنە بۆسەی دوژمنەوە لەو بۆسەیەدا سالار عەبدوڵڵا بەسەختی بریندار بوو

لەلێدانی سەربازگەی کاریێزەدا چوار سەرباز کوژران

لە بۆسەکەدا پێشمەرگەکان هاتنە دەست و دوو سەربازیان کوژران

ئـــــازادبوونی هـــــەڤاڵانی زیـــــندان

لە نێو زیندانەکانی ڕژێمدا سەدان تێکۆشەری دلێرو نەبەز لە بەردەم پەتی سێدارەو ئەشکەنجەدا قارەمانانە خۆیان ڕاگرت و نەبەزین، خاڵە شیهاب، ئەنوەر، جەعفەر، لە سێدارەدران و هاوڕێکانیشیان حوکم دران.

کۆتایی ساڵی ١٩٧٩ ژمارەیەکی بەرچاو لە کادیرەکانی کۆمەڵە بە لێبووردنی گشتی ئازادکران و ڕوویان کردە شاخ.

دوای ئازاد بوونیان هەر یەکە کاریێکیان پێسپێردراو لە ڕیزەکانی ڕێکخستن، ڕاگەیاندن، پێشمەرگە، هەڤاڵ جەبار فەرمان بە بڕیاری هەڤاڵ مامجەلال کرایە ڕێبەری سیاسی هەریێمی ٤ کە ئەو سەردەمە جەمالی عەلی باپیر فەرماندەی هەریێمەکە بوو.

پـــــێکهاتەی هـــــەریێمی ٤، کـــــۆتایی ساڵی ١٩٨٠ و ســـــەرەتای ١٩٨١

جەمالی عەلی باپیر فەرماندەی هەریێم(٤)

فاتح شوانی جێگری فەرماندەی هەریێم

جەبار فەرمان ڕێبەری سیاسی هەریێم

بابە تایەر فەرماندەی کەرت

عومەر چاوشین کەڵەکنێ فەرماندەی کەرت

جەلال حەمەی محە فەرماندەی کەرت
سمایل گەورە دێیی فەرماندەی کەرت

چـــــەند چـــــالاکییەك

دوای داڕشتنەوەو ڕێکخستنەوەی هەڕێمی ٤ لە سەر جادەی هەنجیرە- بنگرد، چەند چالاکییەک ئەنجامدرا:

١- لە مەخفەری بنگرد درا

٢- پەلاماری مەخفەری سورداش درا

لە هەر دوولێدان و پەلاماری مەخفەری (بنگرد- سورداش)دا زەرەرو زیانی زۆر بە دوژمن گەیشت.

کـــــارەساتی ســـــێکانیان

شەڕی ناوخۆ زامێکی گەورەو خەمێکی قوڵە لە میژووی گەلی کوردو لە ناخی تاک بە تاکی خەڵکی کوردستاندا، لەو نێوەدا دەیان فەرماندە و سەرکردەو کادێری تێکۆشەر لە گشت لایەک شەهید بوون و گیانیان بەخشی.

مانگی ١٩٨١/٨ شـەڕی سێکانیان لە نێوان پێشمەرگەکانی هەڕێمی (٤) بە فەرماندەیی جەمالی عەلی باپیرو پێشمەرگەکانی سۆسیالیست بە فەرماندەیی شێرکۆی شێخ عەلی ڕوویدا.

لە (ی ن ک) جەمالی عەلی باپیر فەرماندەی هەڕێمی ٤، سمایل گەورەدێی فەرماندەی کەرت، حەسەن قارەمان ، ئەنوەر ملا صاڵح، کاروان چاڵاغی شەهید بوون.

دوای شەهید بوونی جەمالی عەلی باپیر، ماوەیەک فاتیح شوانی و دواتر شێخ دارای حەفید سەرپەرشتی هەڕێمی ٤ی دەکرد، دواتر سنووری هەڕێمی چوار بووە دوو بەش، بە سەر تیپی ٤٧ و ٤٣ دا دابەش بوو.

هـــــــێزی مـــــــەرگە

هێزی مەرگە نزیک بە ٨٠ پێشمەرگە بوو، زێڕۆ عبدالله فەرماندەی هێزەکە و حەمەی تەیب جێگری بوو، بەکری مەلا قادر فەرماندەی کەرت بوو، دوای شەهید بوونی جەمالی عەلی باپیر بەشێک لە پێشمەرگەکانی هەرێمی ٤ چوونە هێزی مەرگە، کەرتێکیشیان پێکهێنا، سەعید مەرگەیی کرایە فەرماندەی کەرت و عوسمان شارستێنی بووە جێگری.

لە مانگی «٩» تا سەرەتای ساڵی ١٩٨٢ هێزی مەرگە لە ناوچەکە جەولەیان دەکرد، تا لە سەرەتای ساڵی ١٩٨٢ تیپەکان تەشکیل کران، تیپی (٤٣)ی ئاسۆس، تیپی ٤٧ی پیرەمەگرون، تیپی ٢٣ی سورداش.

شـــــەهید بـــــارزان عـــــوسمان

مامۆستا بارزانی پێشمەرگە و شێوەکار و ئەدیب، ساڵی ١٩٥٧ لە شاری سلێمانی لە دایک بووە، بەشی شانۆی لە بەغدا تەواو کردوەو مامۆستا بووە لە پێنجوێن، کارێزە.

مامۆستا بارزان، خاوەن خامەیەکی ڕەنگین و فکری پێشکەوتنخوازانە بوو، ئەدەبیاتی چەپ و مارکسیزم، بە سەر فکرو ڕوانینی دا زاڵ بووەو لە نووسین و هەڵوێستەکانیدا ڕەنگی داوەتەوە، ساڵی ١٩٧٧ لە ڕیزەکانی کۆمەڵە تێکۆشاوە.

ساڵی ١٩٨٢ لە مەکتەبی عەسکەری بووەتە پێشمەرگە، هەمان ساڵ و لە ١٩٨٢/١٢/١٨ لە ئۆردوگای کارێزە، تووشی شەڕێکی سەخت و نابەرانبەر بوو، بەڵام تا دوا فیشەک و هەناسە بەرگری کردوو لە دواجاردا گیانی سپاردوو شەهید بوو.

مامۆستا بارزان جگە لە پێشمەرگایەتی و شانۆ، ئەدیب و هۆنەرێکی بە ئەزمون و هەست ناسک بووە، یەکێک لە شیعرە جوان و بەناوبانگەکانی کە تێکڕا گوێ بیستی بووین نمونەی ئاستی بەرزی مامۆستا بارزان بووە.

پرچی زەردت وەک زنجیرێک، لە دەست و قاچم ئاڵاوە
نیگای چاوت وەکو تیرێ، ئاوێنەی ڕووتی پێکاوە
ئاگرێکی بێ خۆڵەمێش دڵی منە کڵپەی داوە
ئاگرێکی بێ خۆڵەمێش دڵی منە واسووتاوە

مـــــــەفرەزە ســـــەرەتاییەکانی گـــــــەرمیان- قـــــــــەرەداخ هـــەرێمی (5)ی قـەرەداخ

لـــە هـــەرەسەوە بۆ هـــــــیوا

ناوچەکانی گەرمیان و قـەرەداخ گەورەو فراوان بوون، سنووریکی جوگرافی گەورەو دانیشتوانیکی نیشتمان پەروەرو شۆڕشگێڕو دەگمەن بوون لە کۆڵنەدان و قوربانیدان، هێشتا تەپوتۆزی هەرەس لە سەر دەشت و دەرو هەردەو هەڵەتی گەرمیان و سەری سەگرمە و قـەرەداخ نەتەکیبوو، درەختە شەنگەکان غەمبارو زیزو تەپوتۆزی هەرەس لە سەر پەلک و لق و بەژن و بالایان کەوتبوو، کاتێک شنەی شۆڕش هەڵیکردو ئەو دەشت و دەرانەی تەکاند درەختە شەنگەکانی خستە سەماو قژی شۆڕەبی داهێنا ڕەنگ و ڕووی جوتیارەکانی بناری سەگرمە و ئاژداخ و سەڵباتو گەشانەوە.

قەراخ و دەشتە ڕەشتاڵەکانی گەرمیان تاچاو بڕکات تارمایی بوو، تا چاو بڕکات ڕەشایی بوو لە نێو تارمایی و تاریکی گەرمیان و قەرەداخدا هیوایەک، ئومێدێک، تروسکاییەک سەری دەرهێنا تروسکاییەک لە سەگرمە سەریکردو ڕووناکی گەیشتە ڕۆخانە، ئەو تروسکاییە بووە مەشخەڵ و بە پانتایی قەراخ و گەرمیان ڕووناکی بەخشی، ئەویش (ی ن ک) و شۆڕشی نوێ بوو.

مـەفرەزە سـەرەتاییەکانی گـەرمیان- قـەرەداخ

لەگەڵ هەڵایسانی شۆڕشی نوێ بەڕێبەرایەتی (ی ن ک) ناوچەکانی گەرمیان و قـەرەداخ وەکو باقی ناوچەکانیتری کوردستان جووڵەی تێکەوت، مەفرەزەی پێشمەرگەی تیادا دروست بوو.

- لە سنووری سەگرمە (ئازاد غەریب) ئازادی سەگرمە کرایە فەرماندەی مەفرەزە و مام ڕۆستەم جێگری بوو لەگەڵ (٨) پێشمەرگە.
- حسێن تلەزەیتی فەرماندەی مەفرەزەی قەرەداخ بوو
- سیروان تاڵەبانی فەرماندەی مەفرەزەی گەرمیان بوو
- مامۆستا حەمەدەمین پۆڵا ڕێبەری سیاسی هەر سێ مەفرەزەکە بوو

هەر سێ مەفرەزەکە تێکڕا ٢٥ بۆ ٣٠ پێشمەرگە بوون، هەندێک جار مەفرەزەکان کۆدەبوونەوە بەیەکەوە دەگەڕان لە قەراخەوە تا گەرمیان لە جمووجۆڵدا بوون،

هەندێک جاریش بە جیاو هەر مەفرەزەیە لە ناوچەی خۆی جەولەی دەکرد.

پێشمەرگەکانی گەرمیان قەرەداخ شەوانە دەچوونە ناو دێیەکان خەڵکیان کۆدەکردەوە کۆبوونەوەیان پێدەکردن بارودۆخی شۆڕشیان بۆ خەڵک ڕوون دەکردەوە مژدەو هیوایان بە خەڵک دەبەخشی، دوای کۆبوونەوە پێداویستی ڕۆژانەیان وەردەگرت و لە دێیەکان دەردەچوون لە شاخ و کێوو دەوروبەری ئاواییەکان خۆیان دەشاردەوە.

لەو ماوەیەدا پێشمەرگە چەند چالاکییەکیان ئەنجامدا شۆڕش لە قۆناغی خۆناساندن و هوشیارکردنەوەی خەڵکەوە چووە قۆناغی لێدان و سزادانی هێزەکانی دوژمن.

شـــــەڕی قـــــەڵبەزە

هێزێکی دوژمن لە ١٩٧٧/٣/٩ بە پشتیوانی ناقیلە و مودەرەعە پەلاماری مەفرەزەیەکی پێشمەرگەیاندا لە دێی قەڵبەزەی دەربەندیخان، شەڕ شێ کاتژمێری خایەند

لەوشەڕەدا سێ سەرباز کوژران و و ئەفسەرێک بریندار بوو بەشێکی ناقیلەکە شکا

لە ناوەڕاستی مانگی (٧)ی ساڵی ١٩٧٧ لە بارۆیی چالاکییەکیان ئەنجامدا لەو چالاکییەدا ژمارەیەک جاش کوژران.

بـــــۆسە - دارە ڕەش

دمەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٤/٢١ لە دارە ڕەشی نزیک تانجەڕۆ بۆسەیەکیان بۆ کاروانێکی سەربازی دانا و گوللەبارانیان کرد

زیانی دوژمن کوژرانی ٤ سەرباز و ئەفسەرێک بە پلەی ڕائید و بریندابوونی ٤ سەرباز، بەدیلگرتنی ٨ سەرباز و ڕائیدێک دوای ڕووبەڕووبونەوەی ڕێبازی شۆڕش ئازادکران

دەستکەوت ٨ کلاشنکۆف و یەک دەمانچە و یەک دووربین

*مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٤/٢٣ لە ناوچەی شەمێران بۆسەیەکیان دانا

لە ئەنجامدا مفەوزێک کوژرا

دەستکەوت ١ کلاشنکۆف و ١ دەمانچە

لە شاخی سەگرمە زنجیرەیەک ڕەبییە هەبوو مەفرەزەکەی ئازاد غەریب لێیاندان و زەرەروو زیانی زۆریان پێگەیاندن، لە بازیان لە ئۆتۆمبیلێکی سەربازییاندا و ژمارەیەکیان لێکوشتن، بەرنامەی مەفرەزە سەرەتاییەکان لە سەر بنەمای لێدان و کشانەوە بوو دەستوەشاندن و جێهێشتنی شوێنی چالاکییەکە بوو.

مەفرەزە سەرەتاییەکانی گەرمیان قەرەداخ، ئاربیجی، بیکەیسی و چەکی قورسیان نەبوو تەنها کلاشینکۆف و برنەویان هەبوو لە ڕووی ژمارەشەوە هێزی پێشمەرگە هاوسەنگ نەبوو لەگەڵ دوژمن بەڵکو لاسەنگ بوو.

هێزی پێشمەرگە لە گەشەکردندا بوو، مەفرەزەکان لە هەڵکشاندا بوون ژمارەی پێشمەرگەکان ڕۆژ بە ڕۆژ لە زیاد بوونداا بوو.

کاک ئارام لە ناوچەی قەرەداخ بوو، ڕایەڵەی پەیوەندییەکانی نێوان ڕێکخستن و پێشمەرگە بوو، بوونی کاک ئارام لە قەرەداخ کاریگەری گەورەی هەبوو لە سەر گەشەکردن و ڕێکخستنی پێشمەرگەو مەفرەزەکان، خۆشەویستی خەڵکی دێیەکانی قەرەداخ بوو.

زۆربەی بەیانیان کۆپتەر دەهاتە سەر دێیەکان قوات خاسە و جاش دەردەچوون، پێشمەرگەکان بەیانیان زوو بە تاریکی هەڵدەستان لە خەو دەچوونە شاخ، زۆر جار پێکدادان و بەریەککەوتن دروست دەبوو، بە تایبەت ناوچەی قەرەداخ سەخت بوو بۆ پێشمەرگە دوژمن چاوی لە سەری بوو زۆر بە توندی چاودێری دەکرد.

کۆپتەر قوات خاسە و جاشی لە کێوەکان دادەبەزاند کێومالّی ناوچەکەی دەستپێکرد، ئەم کێومالّە لە گەرمیان و قەراخدا ماوەی (١٠) ڕۆژ بەردەوام بوو لە زۆربەی ناوچەکانیتری کوردستان کێومالّ دەستی پێکردبوو.

مـــــــلازم جـــوامێر ســـــایەمیر

یەکێک لە پێشمەرگە و فەرماندەی مەفرەزە سەرەتاییەکان لە ناوچەکانی گەرمیان و قەرەداخ جوامێر سایە میر بوو جگە لەوەش دامەزرێنەری ڕێکخراوی هەڵۆی سوور بوو کە دوای ئەنجامدانی چەند چالاکییەک لە ناو شار ملازم جوامێرو هاوڕێکانی دەستگیرکران و لە سێدارەدران.

مـلازم جوامێر فەرماندەی قارەمانی مەفرەزە سەرەتاییەکانی شۆڕش بوو، مەفرەزەکەی ملازم جوامێر پێکهاتبوو لە:

مەلا ئەحمەد مەسۆیی، حەمەی تەلە (شاهۆ)، گۆران تلەزەیتی ، مامە قالە، مەولود گوڕبازی، عەبدوڵڵا سوور، سلەیمان تلەزەیتی، عەلی خەڵکی ژاڵەی حاجی قادر (جوامێر)، شەوکەت، سمکۆ

مەفرەزەکە هەندێک جار زیادو کەمیدەکرد.

چالاکی:

مەفرەزەکەی ملازم جوامێر چەند چالاکییەکیان لە ناوچەی قەرەداخ ئەنجامداو گورزی کاریگەریان لە دوژمن وەشاند.

• ئۆتۆمبیلێکی سەربازی سەوز دوو ئەمنی لە گەڵدا بوو دەهاتنە دێیەکانی قەرەداخ کەسووکاری پێشمەرگەیان دەگرت و دەیانناردنە خواروووی عێراق.

مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی ملازم جوامێر لە چەمی سمۆر ئۆتۆمبیلەکەیان سووتاند دوو ڕۆژ بە دیار ئۆتۆمبیلەکەوە دانیشتن تا هێزی دوژمن بێت و لێیانبدەن.

• دوو ئیڤای سەربازی ڕۆژانە لە سلێمانییەوە ئازوقەیان دەهێنا بۆ فەوجی قەرەداخ مەفرەزەکە بۆسەیەکیان لە جادەی دارە ڕەش دانا لە ئیڤاکانیاندا.

لەو شەڕەدا ١٦ سەرباز کوژران

٢ ئەفسەر بە پلەی ڕائید

٢ نائب زابت و چەند سەربازێک دەستگیر کران

دوای ڕوونکردنەوەی ڕێبازی شۆڕش ئازاد کران

دەستکەوت:

٨ کلاشینکۆف

١ دەمانچە

دوای گرتن و لە سێدارەدانی ملازم جوامێر مەفرەزەکە گۆڕانی بە سەرداهات.

مـــــۆتەکەی تـــــەعریب

لە دوای هەرەسی ساڵی ١٩٧٥ ئەو ناوچانەی لە دەرەوەی بە ناو ناوچەکانی حوکمی زاتی بوون لە کورد چۆڵکران، خەڵکی دێیەکانی مەیدان قۆرە توو ئاگادار کرانەوە دێیەکانیان چۆڵبکەن ئەگەر چۆڵی نەکەن دەست بە سەر سەروەت و سامانتاندا دەگرین خۆشتان دەستگیر دەکەین.

خەڵکی قۆرەتوو مەیدان دێیەکانیان چۆڵکرد هاتنە دەربەندیخان، پێوازەکان، دەرەدۆین، دێیەکانی قەراخ، ئەوانەی ئاژەڵدار بوون لە دێیەکان مانەوە ئەوانەشی ئاژەڵدار نەبوون چوونە شارەکان.

لە جێگەی ماڵە کوردەکان هۆزە عەرەبەکانیان هێنایە سەر مووڵک و ماڵ و ڕەزو باخی بەجێماویان، ڕژێمی عێراق هۆزە عەرەبەکانی چەکدار کردبوو مووچەی بۆ دابینکردبوون ماڵ و مووڵکی کوردی بەسەردا دابەش کردبوون.

قەزای خانەقین بە تێکڕا لە کورد چۆڵکرا دێیەکانی دەوروبەری خانەقین هەتا مەیدان و قۆرەتوو شاخی زمناکۆ تەعریبکران.

بەهاری ساڵی ١٩٧٥ عەرەب هاتنە ناوچەکانی خانەقین خێمەیان هەڵدا هەندێکیان لە دێهاتەکاندا مانەوە لەو ماڵانەی کە نەڕووخا بوون، ئەو بەری ئاوی سیروان عەرەب نشین کرابوو.

ساڵی ١٩٧٦ و ساڵانی دواتریش هێزی پێشمەرگە لە هۆزە عەرەبە بە ناهەق نیشتەجێکراوەکانیاندا.

لە ساڵی(١٩٧٨) هەوە هەر کوردێک لەو ناوچانە بگیرایە باجیان لێدەسەند یان دەیانکوشت.

شـــــــەڕی بـــــــاڕۆیی
1977/8/15

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە دێی باڕۆیی بوون جاشەکانی فەرهادی مەلا ڕەزا هاتنە سەریان، پێشمەرگەکان شەڕی قارەمانانەیان لە گەڵدا کردن، ژمارەیەک پێشمەرگە لە گوڕباز بوون چوون بە هانای پێشمەرگەکانی باڕۆیی، لەو شەڕەدا دوژمن لوتی شکاو (٥) جاش کوژران.

قوربانی هێزی پێشمەرگە شەهید بوونی پێشمەرگەیەک بوو بە ناوی (ڕێبوار ئەحمەد) خەڵکی سلێمانی لەگەڵ بریندار بوونی چەند پێشمەرگەیەک.

شـــــەهید بوونی پـــــــۆلێك پـــــێشمەرگە
1977/9/3

کاک ئارام لە قەرەداخ لێپرسراوی ڕێکخستن و پەیوەندییەکان بوو، پەیوەندی نێوان ڕێکخستن و پێشمەرگە، شاخ و شار کاک ئارام ڕایەڵەی بوو، هەر زانیاری و هەواڵێک هەبووایە کاک ئارام دەیدا بە مەفرەزەکان.

ساڵی ١٩٧٧ کاک ئارام ویستی مەلا ئەحمەدی مەسۆیی بکاتە فەرماندەی مەفرەزە سیروان تاڵەبانی بنێرێت بۆ شوێنێکیتر یان بیکاتە لێپرسراوی سیاسی.

مەلا ئەحمەدو هاوڕێکانی هاتنە قازانقایە، جاشەکانی تەحسین شاوەیس، قالە فەرەج، عوسەی هۆکل و عاسی دەوریان گرتبوون دوای شەڕێکی سێ کاتژمێری لەگەڵ جاشدا ئەم پێشمەرگانە شەهید بوون.

١- شەهید مەلا ئەحمەد حەمەدەمین مەسۆیی (مەلا ئەحمەد گەرمیانی)
٢- شەهید شوان عەلی سەعید ناسراو بە شامیل
٣- شەهید جوامێر خەڵکی کفری
٤- شەهید حەمە غەریب قەرەگۆلی
٥- شەهید سمکۆ
٦- شەهید عەبدوڵڵا سوور

هەر لەو شەڕەدا عەزیز پێشمەرگەی قارەمان کەوتە دەست دوژمن و دواتر شەهید کرا، تەرمی هەر شەش شەهیدەکە لە گۆڕستانی قازانقایە بەخاکسپێردران.

لە کاتی ڕووداندا شەڕەکەدا مام ڕۆستەم و ئاوات قارەمانی و چەند پێشمەرگەیەک لە نێوانی مێولێ و قازانقایە بوون چاوەڕێیاندەکرد ڕۆژ بەرەو هەڵکشان بڕوات و بچنە ناودێ.

دوای ئەوەی سیروان تاڵەبانی و چەند پێشمەرگەیەک لە ناودێ هاتنە دەرەوە لەگەڵ مام ڕۆستەم و ئاوات قارەمانی یەکیان گرتەوەو هێرشیانکرد بۆ ناو دێی قازانقایە.

لەو شەڕەدا جگە لە شەهید و دەستگیرکراوەکان کە دواتر شەهید کران ئەم پێشمەرگەو فەرماندانە ڕزگاریان بوو:

١- سیروان تاڵەبانی
٢- حەمەی تەلە (شاهۆ)
٣- نەجم (سالار جاف)
٤- سلێمان تلەزەیتی
٥- گۆران تلەزەیتی
٦- حەسەن خاوێیی
٧- ئاشتی

مـــــــــەفرەزەی ســـــــەرکەوت

ساڵی ١٩٧٧ مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی کاک سەرکەوت پێکهات، مەفرەزەکە کەوتە چالاکی و پەیداکردنی دۆست و هاوکارو لایەنگر بۆ (ی ن ک) و شۆڕشی نوێ لە هەوڵی چالاکی و لێدانی مۆڵگەکانی دوژمندا بوون.

مفەوەزی ئەمنی سەنگاو لەگەڵ دوو ئەمنی تردا لە ماڵی مفەوەزی پۆلیس داوەت بوون، مەحموود سەنگاوی و ڕێکخستنەکان زانیبوویان شوێن و کاتی چالاکییەکەیان دیاریکردبوو بەڵام پێشمەرگەکان شوێنەکەیان لێتێکچوو تا کاتژمێر (٩) چاوەڕێیانکردن، دوو کەس هاتن بۆ لای مەحموود سەنگاوی کەسێکیان دەستگیر کردبوو کاتێک نزیک بوونەوە دراوسێیەکی ماڵی مەحموود سەنگاوی بوو، پاش چەند دەقیقەیەک لە مەرکەزی پۆلیسەوە تەقە دەستیپێکرد، دوای نیو کاتژمێر پێشمەرگەکان گەڕانەوە، مەحموود سەنگاوی پێیووتن کارێکی خراپتانکرد من چالاکی باشترم دەستنیشانکردبوو.

مەحموود سەنگاوی ئەو شەوە بووە پێشمەرگە چوونکە ئاشکرابوو لەگەڵ پێشمەرگەکان ڕۆیشتە مەسۆیی چوونکە مەحموودێکی تریان لە گەڵدا بوو ئەمنیان ناونا مەحموود سەنگاوی.

سـیروان تـالّەبانـی
هـەڕێمی (5)ی قـەرەداخ

هێزی پێشمەرگە لە گەشەکردن و فراوانبووندا بوو مەفرەزەکان بوونە هەڕێم، هەڕێمەکان دەسەڵاتیان فراوانترو بەرینتر بوو، هێزی پێشمەرگە دەسەڵاتی زۆرتر بە سەر ناوچەکاندا دەشکا چالاکی و لێدانی دوژمن بەربڵاوتر بوو ملازم عومەر پێشمەرگەو فەرماندەی مەفرەزە سەرەتاییەکان کرایە فەرماندەی هەڕێمی (٥).

لە ڕۆژی ١٩٧٧/٩/١٢ هەڕێمی (٥)ی قەرەداخ دروست بوو، سنووری هەڕێمەکە قەرەداخ، گەرمیان، بازیان و ناوچەی جەباری تا لێوارەکانی کەرکوکی دەگرتەوە سەرەتای ساڵی ١٩٧٨ فەیسەڵ ڕەشید تالّەبانی ناسراو بە سیروان تالّەبانی کرایە فەرماندەی هەڕێمەکە، ملازم فەرهاد جێگری فەرماندەی هەڕێم بوو.

هەڕێمی (٥) لە سێ کەرت پێکهاتبوو:

- حسێن حاجی حەسەن ناسراو بە گۆران فەرماندەی کەرتی (١)ی قەرەداخ
- حەسەن حەمید ناسراو بە مام ڕۆستەم فەرماندەی کەرتی (٢)ی بازیان
- سامان گەرمیانی فەرماندەی کەرتی (٣) ی گەرمیان

قـەرەداخ – گـەرمیان

*١٩٧٧/١٠/١٩ مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە دێی دارۆغـای قـەرەداخ تووشی جاشەکانی قالە فەرەج و عوسەی هۆکل بوون، شەڕ دوو کاتژمێری خایەند.، لەو شەڕەدا دوو جاش کوژران و لاشەکانیان جێما

*ڕۆژی ١٩٧٧/١٠/٢٩ موەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە دەربەند باسەڕە بەرەنگاری دوژمن بوونەوە شەڕ نیو کاتژمێری خایاند

زیانی دوژمن کوژرانی سەربازێک بوو

لـێدانی نـاحیەی تـیلەکۆ

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٧/١١/١٦ بە ئاربی جی لە مەخفەری ناحیەی تیلەکۆیاندا.

پـــــــەلاماری دوژمـــــــــن

ڕۆژی ١٩٧٧/١٢/٢٦ هێزێکی دوژمن بە پاڵپشتی (١٧) تانک و ناقیلە پەلاماری دێی دەرەدۆینی دەربەندیخانیاندا پێشمەرگەکانی ناوچەکە ڕووبەڕوویان بوونەوە

زیانی دوژمن کوژرانی (١٨) سەرباز

ناقیلەیەک و تانکێک و جێب قیادەیەک شکێندران، سەربازێک گیرا و دواتر ئازادکرا لە تۆڵەی شکستەکەیدا دووژمن دوو جوتیاری بە تەمەنی شەهید کرد کە ئەم نەمرانە بوون

١- شەهید قارد مەلا محەمەد

٢- شەهید محەمەد

*١٩٧٧/١٢/٢٧ لە ڕووداوێکی نەخوازراودا و لە نزیک دێی چرچە قەڵای سەنگاو هەڤاڵ صادق شەریف ئەندازیار و ئەندامی هەرێمی بەغدای کۆمەڵەی مارکس لینینی کوردستان شەهید بوو

قـــــــــەرەگـــۆل

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٨/١/١ هێرشیانکردە سەر سەیتەرەی قەرەگوڵ و هەرچی تیادابوو دەستیان بەسەردا گرت.

شـــــــەهید بوونی شـــاسوار جـــەلال (ئـــارام) 1978/1/31

شاسوار جەلال ناسراو بە کاک ئارام ساڵی ١٩٧٧ هاتە ناوچەی قەرەداخ لە دێیەکانی قەرەداخ دەمایەوە، پەیوەندی پتەوی لەگەڵ خەڵکی دێیەکانی قەرەداخ هەبوو، ڕێکخستنی پتەوو تۆکمەی لە ناویاندا دروست کردبوو.

کاک ئارام چەند ناوێکی هەبوو بۆ ئەوەی خۆی لە چاوی خۆفرۆش و سیخوڕەکانی دوژمن بپارێزێ و نەزانن ئەوە ئارامی سەرکردەیە، لە شارباژێڕ ناوی مامۆستا بەکر بوو، کە هاتە قەرەداخ جارێک لە خاوێ واخۆی نیشان دابوو کە بۆ شوانی دەگەڕێت، بە کاک حەمەدەمین خۆی ناساندبوو.

چـــــــیرۆکی شـــــەهید بوونی کـــاك ئـــارام

ڕۆژی ١٩٧٨/١/٣١ شاسوار جەلال ، (کاک ئارام) لە گوڕبازەوە دەهات بەرەو تەنگیسەر لە مالّی حاجی سالّح لایدا، کاتژمێر ٤ی ئێوارە گەلە جاشێک لە ڕێی گەڕەزیلەوە هاتن بۆ تەنگیسەر، مالّی حاجی سالّح کاک ئارامیان لە هاتنی چەکدارەکان ئاگادار کردەوە هەوڵیاندا لە دێیەکە دەرنەچێت بەلّام کاک ئارام لە ناودێ نەمایەوە بەڕێگەی کونە کۆترردا دەرچوو بەرەو لای هاوڕێکانی بڕواتەوە کاک ئارام گەیشتە بەرانبەر تەنگیسەر جاشەکان گەیشتنە ناودێ و ئارامیان بەدیکرد.

جاشەکان لە خەڵکیان پرسی ئەوە کێیە لەو بەرەوە دەڕوات ووتیان خەڵکی دێیەکەیە، جاشەکان بانگی کاک ئارامیان کرد کاک ئارام وەستاو لایکردەوە چەکدارەکانی بینی چەکەکەی لە شانی داگرت خستیە شانەکەیتر بریقەیدایەوە جاشەکان تەقەیان لێکرد لەگەڵ تەقەکاندا کاک ئارام کەوتوو هەستایەوەو ڕۆیشت چووە شیوەکەوە جاشەکان وایانزانی بە ڕێگەکەدا دەڕوات دوایکەوتن کاک ئارام چووە ناو جۆگایەکەوە، جۆگاکە لەوێدا کۆتایی هات چوار جاش لای خوارەوەیان لێگرت و تەقەیان لێکرد، پێشمەرگە گوێیان لە تەقەکان بوو لە کونە کۆترەوە هاتن گەیشتنە نێوان کونە کۆترو تەنگیسەر کۆپتەر هات، پێشمەرگەکان نەیانتوانی بێنە ناودێ لەو یالّانە خۆیاندا بە زەویدا تا ئێوارە.

کۆپتەر سەربازێکی زۆری دابەزاندبوو، کە ئێوارە کۆپتەر سەربازەکانی هەڵگرتەوە پێشمەرگەکان وایانزانی جاش نەماوە لە ناو دێدا.

خەڵکی ئاوایی چوون بۆ هێنانەوەی تەرمی کاک ئـارام، تەرمەکەیان هێنایە مزگەوت دایاننا بوو بە تەقە، پێشمەرگەکان هاتبوونە مالّی ئەحمەدی حاجی عەلی لەگەڵ جاشەکاندا لوتیان بوو بە لووتی یەکەوە، کە زانییان جاشن تەقەیان لە یەکتر کرد.

دوو پێشمەرگە دکتۆر ئاسۆو عەزیز چوونە مالّی عومـەری حەمە قـازی، بالّەخانەیەک بوو پێشمەرگەکان دەرگایان کردبووەوە سەیر دەکـەن ١٢ جاش لە مالّەکە دانیشتوون، قاپییەکەیان دابەیەکدا و ڕایانکرد جاشەکان لە پەنجەرەوە

کردیان به تەقە جاشەکان خەریک بوو خاوەن ماڵەکە بکوژن پێیان ووتبوو تۆ ئەوانەت لێرە شاردووەتەوە.

تەرمی کاک ئارام تا بەیانی لە مزگەوت مایەوە بەیانی خەڵکی تەنگیسەر کاک ئارامیان بە خاکسپارد.

کـــــــورتەیەک لە ژیـــــانی کـاک ئـــارام

• لە مانگی ١١ی ساڵی ١٩٤٧ لە گەڕەکی حاجی حانی شاری سلێمانی لە دایک بووە

• خوێندنی سەرەتایی لە ماوەت و چوارتا تەواو کردووە

• قۆناغی ناوەندی لە ناوەندی (الوطن) تەواو کردووە، قۆناغی دواناوەندی لە ئامادەیی سلێمانی کوڕان تەواو کردووە

• ساڵی ١٩٦٤ لە کۆلێژی ئەندازیاری وەرگیراوە لە زانکۆی بەغدا لە بەشی میکانیک بەڵام لە بەر کزی چاوەکانی ڕەتکراوەتەوەو بە ناچاری چووەتە کۆلێژی بازرگانی ساڵی (١٩٦١-١٩٧٠) کۆلێژی تەواو کردووە.

• ساڵی ١٩٧٠ چـووەتـە ڕیـزی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی مارکسی لینینی کوردستانەوە

• ساڵی ١٩٧٤ وەکو نوێنەری یەکێتی قوتابیانی کوردستان بەشداری کۆنگرەی لاوانی جیهانی کردووە لە مۆسکۆ.

• ساڵی ١٩٧٦ دوای گرتنی خاڵە شیهاب و هاوڕێکانی بووەتە سکرتێری کۆمەڵە پاشان چووەتە شاخ و یەکەم دەستەی پارتیزانەکانی شۆڕشی نوێی دروستکردووە.

• ساڵی ١٩٧٧ بووەتە ئەندامی مەکتەبی سیاسی (ی ن ک).

• لە ١٩٧٨/١/٣١ لە دێی تەنگیسەری ناوچەی قەرەداخ بەدەستی کۆمەڵێک جاشی ڕوو ڕەش شەهید کراوە.

شەهید بوونی کاک ئـارام لە ئەدەبی بەرگری و سـرووەدوو لە نێو شیعری شاعیراندا ڕەنگدانەوەو دەنگدانەوەی خۆی هەبوو، چەندین شاعیر ووشەی ناسک و پڕ لە حەماس و بەرگرییان بە باڵای کاک ئارامدا بڕیوە، مامۆستا شێرکۆ بێکەس

یەکێک لە جوانترین شیعرەکانی لە ژێر سەردێڕی ئارام، بۆ کاک ئارام نووسیوە.
بەشـــێک لە شـــیعری ئـــارام

ئەوە بۆچی ئەم ئێوارەیە تەنگیسەر ئەڵێی
ژنێکی پڕچ زەردی گۆنە ئاڵەو دەستی ناوەتە
ژێر چەنەی کەل و غەمگین غەمگین
دەڕوانێتە گەواڵە هەوری چاو تەڕی ملەی ئەوبەر
ئەوە بۆچی ئەم ئێوارە بای کەژان زۆر توڕەیەو
قژی دێلێژەو مێولێی جووتە خووشک
ڕائەکێشێ و وا بە پرتاو خۆی بە دەرگای
لە سەر پشتی هەردوو دەربەندا ئەکات و
دەست دەکاتە ملی تەنها تاقەیاری گەڵا ڕێزان
ئەوە بۆچی ئەم ئێوارەیە کراسی بەری هەموو درەختەکان
بەری بەندەن، بەری ڕووبار لە یەک ئەچن و وەک یەکن
ئەوە بۆچی ئەم ئێوارەیە نان و گوڵ
لە وواڵاتی هەژارانا سەریان ناوە بە یەکەوەو بەڕێکەوتوون
ڕیز ڕیز هەموو چرای سووڕن و بەرەو ئەم مەڵبەندە هاتوون
ئەوە بۆچی وەک قەڵەمێک لە سەر کاغەز بەجێمابێ و
شاعیرەکەیان کوشتبێ و ژووڕەکەیان لە سەر شیعر
داخستبێ، ئێستا ئاوا ئەم کێڵگانەش، ئەم
گوندانەش، ئەم خەڵکانەش وەکو ئەشکەوت دڵ و دەروون تارو مارن
وەک دارستانی داربڕاو بێزارو پەست
وەکوو ڕقی شەپۆلی دوای بەگیرهێنان
هەوری دەموچاو بەسامن بێ ئارامن

ڕێی هەزار میل
لە ڕێگەی کوردستاندا

دوو ڕۆژەی تێکۆشەری ئەم گەلە دوای هەرەسی شۆڕشی ئەیلول لەگەڵ دەیان کەسیتر لە مسافیر خانەی ئاسایشی شاری تەبرێز گیرسانەوە مسافیر خانەکە لە ژێر چاودێری وردی ڕژێمی شادا بوو.

دوو کوردی سوریا هاتبوونە تەبرێز هەواڵی هەڵایسانی شۆڕشیان بە کوردی ئاوارەکانی تەبرێز گەیاند، ئەو کوردانەی لە موسافیرخانەی ئاسایشی تەبرێز مابوونەوە بڕیاری گەڕانەوەیاندا بۆ ڕیزەکانی شۆڕش (٩) کەس ڕێکەوتن تەبرێز جێبهێڵن دواتر مانەوە (٤) کەس ئەوانیش، سامان گەرمیانی، عەبدولڕەحمان بادینی، عادل شکور، مامۆستا داوود بوون.

بەیانییەکەی زوو کەلوپەلەکانیان کۆکردەوەو لە موسافیرخانە هاتنە دەر بەرەو ڕەزاییە، لەوێ چوونە گەراجی دێی خورشید بەگ لە بەردەم گەراجەکە تووشی کەسێک بوون پرسییان ئێرە گەراجی دێی خورشید بەگە، ووتی بەڵێ بۆچیتانە، ووتیان دەڕۆین بۆ ئەوێ، کەسەکە لە دووکانی ساردەمەنییەک ساردەمەنی بۆ کڕین دوای پشوودانێکی کورت ووتی بۆچی دەچنە دێی خورشید بەگ ئەمانیش ووتیان لە شۆڕشی ئەیلولدا باوکمان دۆستی خورشید بەگ بووە ئێستەش شۆڕش هەڵگیرساوەتەوە دەمانەوێت لە ڕێگەی خورشید بەگەوە بگەڕێینەوە ڕیزەکانی شۆڕش.

ئەو کەسەی ساردەمەنییەکەی بۆ کڕین ووتی ئەز خورشید بەگم لەم چایخانەیە چاوەڕێ بکەن، جێبێکم پێیە کەمێکیتر دێمەوە هەڵتاندەگرم.

کە خورشید بەگ ڕۆیشت گومانی ئەوەیانکرد بە گرتیان بدات لە دووری چایخانەکە خۆیان پەنادا چاودێری چایخانەکەیان دەکرد، خورشید بەگ بە جێبەکەیەوە هاتە بەردەمی چایخانەکە و هۆڕنی لێدەدا کە زانییان هەر خۆیەتی و کەسیتری لە گەڵدا نییە ڕۆیشتن بەرەو چایخانەکە خورشید بەگ ووتی لە کوێ بوون ووتیان هەندێک کەلوپەلمان کڕی، هەر چواریان بە دڵی پڕ لە ئومێدەوە لەگەڵ خورشید بەگ سەرکەوتن، خورشید بەگ ووتی دوو ڕێگە هەیە قیرو خۆڵ، ڕێگە

قیرەکە سەیتەرەی لێیە لە کامیانەوە بڕۆم ووتیان لە خۆڵەکەوە.

بە ڕێگەی خۆڵدا گەیشتنە ماڵی خورشید بەگ لە دیوەخانێکی گەورە حەسانەوە شەو لەوێ مانەوە، ئەو شەوە نییەتی دڵی خۆیان بۆ خورشید بەگ ئاشکرا کرد ووتیان دەمانەوێت بچینە سوریا.

خورشید بەگ بە هەر چواریانی ووت ئەگەر بە قسەی من دەکەن مەچنە لای قیادە مۆقەتە بڕۆن بۆ لای مامجەلال.

ئەو شەوە لە ماڵی خورشید بەگ مانەوە بۆ بەیانی خورشید بەگ بە پیاوێکی خۆیدا ناردنی بۆ لای حەمەمین بەگی لۆلان تا بیانگەیەنێتە سووریا.

پیاوەکە کۆڵێک چیلکەو چەوێڵ و تونێشووی ڕێی کردە کۆڵی، ماوەی سێ کاتژمێر بە شاخێکدا ڕۆیشتن بەفر گرتبووی، لە قەدپاڵی شاخەکەدا پشوویەکیاندا پیاوەکەی خورشید بەگ ئاگری بۆ کردنەوەو چای دەمکرد دوای نانخواردن بەڕێکەوتنەوە گەیشتنە دێیەکی کوردستانی تورکیا لە ماڵێکدا لایاندا.

ژنی ماڵەکە چووە سەر کانی و گەڕایەوە ووتی جەندرمە هات ناچار چوونە دەرەوەی ماڵەکە دوای ڕۆیشتنی جەندرمەکان گەڕانەوە ماڵەکە شەو لەوێ مانەوەو بەیانی گەیشتنە دێیەکی تر لەوێش جەندرمە هات چوونە گەورِی ئاژەڵی ماڵێکەوە تا جەندرمەکان گەڕانەوە.

دێیەکەی حەمەمین بەگ بە بەرزییەکەوە بوو گەیشتنە دێیەکە کۆمەڵێک جەندرمە لە ژێر سێبەری دارەکاندا ئەسپەکانیان بەستبووەوە، بە سەر سەری جەندرمەکاندا ڕۆیشتن چوونە ماڵی حەمەمین بەگ.

خورشید بەگ نامەیەکی بۆ حەمەمین بەگ ناردبوو داوایلێکردبوو هاوکارییان بکات تا دەگەنە شوێنی مەبەست، ئەو شەوە لەوێ مانەوە بەیانییەکەی حەمەمین بەگ سوار پیکابی کردن و بردنییە گەڤەر لەوێشەوە بۆ دیاربەکر، دوای چەند ڕۆژێک مانەوە لە دیاربەکر بە کەسێکدا ڕەوانەیکردن بۆ جەزیرە لەوێ بردیانن ماڵی قاچاخچی لە ڕێگەی قاچاخچییەوە ڕەوانەی ناو خاکی سوریا کران.

لە ناو خاکی سوریا چوونە دێیەک لەوێوە ڕێگەیان نیشاندان چوونە (دێرەک–

مالکییە) لە دێرەک چوونە بارەگای (ی ن ک) فەرهاد شاکەلی و حەسەن فەیزوڵڵاو چەند کەسێکی بادینی لێبوو لە بارەگاکە مانەوە.

ئەو تێکۆشەرانەی لە بارەگاکەی (ی ن ک) بوون لە دێرەک هەڤاڵ مامجەلالیان لە هاتنی ئەو چوار کەسە ئاگادار کردەوە، هەڤاڵ مامجەلال داوایکرد بە زووییی ناسنامەیان بۆ دروست بکەن تا لە ناو سوریادا تووشی کێشە نەبن.

خـــــــولی پـــــــارتیزانی

دوای ماوەیەک مانەوە لە دێرەک بۆ بینینی خولێکی پارتیزانی بردیانن قامیشلو، خولەکە بە سەرپەرشتی موهەندیس ئیبراهیم عەزۆ بوو، لە خولەکەدا چەند وانەیەکی تیۆری و پراکتیکی دەگوترانەوە:

- چۆنییەتی خۆشاردنەوە لە کاتی پارتیزانیدا
- خۆپاراستن و پەڕینەوە لە جادە
- ئاگرکردنەوە بێ ئەوەی دوکەڵی هەبێت
- شوێن پێ سڕینەوە لە کاتی ڕۆیشتندا
- جگەرەکێشان بە شێوەیەک ئاگرەکەی نەبیندرێت لە لایەن دوژمنەوە، لەگەڵ چەند بابەتێکیتر

جگە لە وانەی تیۆری شەوانە دەچوونە دەرەوە لە شار بۆ شەو ڕۆیی، خوێندنی وانەکان دەکرانە پراکتیک.

خولەکە ماوەی مانگێکی خایاند دوای تەواو بوونی خولەکە خۆیان ئامادە کرد بگەڕێنەوە کوردستان.

گـــــــــەڕانەوە بـــۆ کـــــوردستان
مـــــانگی 1976/11

پێشتر بـرایـم عـەزۆو هاوڕێکانی گـەڕابـوونـەوە کـوردسـتـان قـیـادە مۆقەتە شەهیدیکردبوون، دوای ئەو کارەساتە هێزێکی (ی ن ک) لە سوریاوە خۆی ئامادە کرد بگەڕێتەوە کوردستان بەڵام سەرکەوتوو نەبوون.

هێزەکە کرابە سێ بەشەوە بەمشێوەیە:

بەشی یەکەم: بە سەرپەرشتی ملازم حەسەن خۆشناو بە کەڵەک لە ڕووباری دیجلە بپەڕنەوە.

بەشی دووەم: بە سەرپەرشتی فواد عومەر کە دەبوو بە کەڵەک بپەڕنەوە لەگەڵ حەسەن خۆشناو بچنە ناوچەی سلۆپی، عیسمەتدینوو پێشمەرگەکانی ئامادە بکەن کە لە سەر سنوور بوون چەکێکی زۆری یەکێتییان لابوو.

بەشی سێیەم: عادل موراد، سەید کەریم، سەردار دەلۆیی، فەرهاد شاکەلی، نەوشیروان مستەفایان لە گەڵدا بوو لە ١٩٧٦/١١/٢٤ لە دیجلە بپەڕنەوە لای عیسمەت دینو یەکبگرنەوەو بەرەو بادینان بەڕێبکەون.

عیسمەت دینو تەسلیم بە حزبی بەعس بووەوە بەشێک لە هێزەکەش تەسلیم بە قیادە مۆقەتە بوون.

کۆپتەری عێراق- تورکیا بە سەر سنوورەکاندا دەگەڕان، بۆیە هێزەکە بڕیاریاندا پاشەکشە بکەن و بگەڕێنەوە ناو خاکی سوریا، بۆ ئەوەی هەمان کارەساتی شەهید بوونی برایم عەزۆو هاوڕێکانی بە سەر ئەمانیشدا نەیەت[١٠]

هێزەکە ١٨ کەسیان مایەوە بەشێک لەوانە نەوشیروان مستەفا، ملازم حەسەن خۆشناو، ملازم سەید کەریم، ملازم عەبدوڵڵا هەولێری، ملازم ڕەئوف ناسراو بە شوانە، دکتۆر خدر، عادل شکور، سامان گەرمیانی، سابیر (سمکۆ) مامۆستا داود، ئەنوەر میری و ژمارەیەکیتر.

دووبـــــارە گـــــەڕانەوە

ئێزیدییەکان وەکو هێزێکی جیا لەگەڵ شێخ حسێن بابە شێخ گەڕانەوە کوردستان، سامان گەرمیانی، عـادل شکور، ئـەنـوەر میری، مامۆستا داود و ژمـارەیـەک پێشمەرگەیتر بە بێ چەک گەڕانەوە کوردستان، سەرەتا هاتنە دێیەکانی هەدن، گەڕەپێچ، لە ناو خاکی کوردستاندا.

لە کاتی گەڕانەوەیاندا مەفرەزەیەکی قیادە مۆقەتە بە سەرپەرشتی ملازم فاتیح

---

١٠ نەوشیروان مستەفا لە کتێبی (لە کەناری دانوبەوە بۆ خرێ ناوزەنگ) لە لاپەڕە ١٢٤ لە ژێر سەردێڕی ڕێپێوانێکی سەرنەکەوتوو باسی گرفتەکان دەکات کە هاتوونەتە ڕێگەی هێزەکە.

لە هەدن ڕێگەیان پێگرتن، فاتیح زنجیرەیەک قسەی نەشیاوو ناشرینی پێوتن بە بیانووی ئەوەی گوایە لە سوریا قسەیان بە بارزانی وتووە لە سەریان نووسیوە بۆیە دەبێت سزا بدرێن و بکوژرێن.

ملازم فواد جێگری فاتیح بوو چەند مانگێک لەوەوبەر لە یەکێتی تۆرابوو ببوو بە قیادەی مۆقەتە فواد بەرگرییەکی پیاوانەی لە پێشمەرگەکانی یەکێتی کرد بە فاتیحی ووت ئەمانە کەسی بەڕێزو سەنگینن.

فاتیح زۆری ووت ئەوان هەر بنەماڵەی بەرزانی بە سەرکردەی کورد دەزانن ئەوەی دژی بنەماڵە بێت وای لێدەکەن وابچێ، ئیتر زۆری ووت و کەمی بیست.

پێشمەرگەکانی یەکێتی ئەو شەوە تا بەیانی لە هەدن مانەوە بەیانییەکەی فاتیح چەکداری قیادە مۆقەتەی لە گەڵدا ناردن بۆ گەڕەپێچ تا لەوێ نان بخۆن.

سامان گەرمیانی و عادل شکور لە ماڵێک دامەزرابوون ملازم فوادی قیادە مۆقەتەش لەو ماڵە بوو.

کەریم جادر وولاخی ئەو ماڵەی بردبوو فەردە ئاردی لێبارکردبوو بۆ بارەگای دکتۆر خالید کەریم وولاخەکەی هێنابووەوە بۆ ماڵەکە.

سامان گەرمیانی و عادل شکور دەنگی کەریمیان ناسییەوە پێشتر لە تەبرێز بەیەکەوە بوون کەریمیان بانگکردە ژوورەوە، لە کەریمیان پرسی پێشمەرگەی قیادە مۆقەتەیت کەریم هەزارو یەک قسەی بە قیادە مۆقەتە وت نەیدەزانی ملازم فواد قیادە مۆقەتەیە خەریک بوو کێشەیەک دروست بکات.

لە ڕێگەی دوو چەکداری قیادە مۆقەتەوە کە لە گوێسەبانەی ماڵەکە وەستابوون و گوێیان لە قسەکانی کەریم بوو ملازم فاتیح لە قسەکانی کەریم ئاگادار کرایەوە، ملازم فاتیح کەریمی بردو دارکاریکرد، کەریم لە دەستی فاتیح ڕزگار ببوو بە پەلە خۆی گەیاند بووە دکتۆر خالید ووتبووی برادەرانمان لە سووریا گەڕاونەتەوە قیادە مۆقەتە کۆیکردونەتەوە خەریکن بیانکوژن.

فاتیح گەڕێکی تری قسەی ناشرین بەرانبەر پێشمەرگە بێ چەکەکانی یەکێتی کرد پێشمەرگەکان لە دەستی قیادە مۆقەتە ڕزگاریان بوو لە گەڕەپێچ دەرچوون

دکتۆر خالید کە هەواڵی پێشمەرگەکانی زانیبوو جەوهەری برای و مەفرەزەیەکی پێشمەرگەی نارد بە هانایانەوە، جەوهەر لە ڕێگا پێشمەرگەکانی دیبوو بردنییە لای دکتۆر خالید لە سێ سنوور.

شـــــەهید بوونی مـــــامۆستا داود

دوای گەیشتنیان بە سەرکردایەتی و دروستنبوونی هەرێمەکان سامان گەرمیانی ، عادل شکور، جەلال کفرە دۆڵی، سمکۆ، ئەحمەد سماقە، کاوە مەخموری، محەمەد جەلیل نێردرانە هەرێمی (٨)ی دەشتی هەولێر، مامۆستا داود لەگەڵ مەفرەزەیەک پێشمەرگەدا لە کوێستانی کێلەشین شەویان بە سەرداهاتبوو چووبوونە گۆمەشین لە خاکی ئێراندا، موختاری گۆمەشین خەبەری لێدابوون بۆ بەیانی هێزی ئێرانی دەورەیدابوون، مامۆستا داوود قسەی لەگەڵ ئەفسەرەکەیاندا کردبوو لە ناکاو فیشەکێکی نابوو بەخۆیەوە فریای دکتۆر نەکەوتبوو هەر لە جێدا شەهید بوو.

دوای شەهید بوونی مامۆستا داوود هاوڕێکانی ئازاد کران لە قەندیل هاتنە ئەمدیو مامۆستا داوودیان لە کێلە شین بە خاک سپارد.

لـــــە دەشـــتی هـــــەولێر

ئەو پێشمەرگانەی هاتبوونە دەشتی هەولێر چەندین جار لەگەڵ جاش و سووپای عێراق تووشی شەڕو پێکدادان بوون چەندین چالاکییان ئەنجامدا لەو شەڕانەدا جەلال کفرە دۆڵی و ئەحمەد سماقە شەهید بوون.

محەمەد جەلیل فەرماندەی مەفرەزە بوو شەوی ١٩٧٧/١٢/٢٠/١٩ لە دێی کونە گورگی سەر بە ناحیەی تەقتەق لە ماڵی حاجی سلێمان مانەوە، مەلا بەختیار لە ژوورەکەدا بوو محەمەد جەلیل لە لولەی زۆپای ژورەکەوە نارنجۆکی هەڵدایە ئەو ژوورەی مەلا بەختیاری تیا بوو سەلامی ئامۆزای محەمەد جەلیل لە دەرگاوە دەستڕێژی بە ناو ژورەکەدا کردبوو.

دوای هەڵدانی نارنجۆک و دەستڕێژی کلاشینکۆف لە دەرگای ژوورەکە محەمەد جەلیل و سەلاح و حەویز هەلاتن و تەسلیم بوونەوە، لەو تاوانەدا شاهۆ شەهید بوو، کاوە مەخموری بریندار بوو.

بـــــــەرەو هـــــــەڕێمی (5)ی قـــــــەرەداخ

دوای ئەو ڕووداوانە سامان گەرمیانی و دواتریش عادل شکور چوونە هەڕێمی (٥) و درێژەیان بە خەباتدا- هەر لە سەرەتای هەڕێمی (٥) سامان گەرمیانی کرایە فەرماندەی کەرت.

نـــــــاو قـــــــەرەداخ

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٨/٢/٢٤ چوونە ناو قەرەداخ و بە ئاربی جی لە بارەگای منەزەمەی حزبی بەعسیاندا و ئامۆژگاری چەند پیاو خراپێکیان کرد

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٨/٢/٢٥ بە ئاربی جی لە مۆڵگەیەکی قەرەگوڵی دوژمنیاندا

٤ سەرباز کوژران و ٧ سەرباز بریندار بوون

شـــــــەهید بوونی ئـــــــاشتی
1978/2/26

ئاوات قارەمانی و ئاشتی لە گەڕەزیل و تیمارەوە بەرەو دێی (قارەمان) بەڕێکەوتن، ئاوات و ئاشتی زۆر ماندوو شەکەتی ڕێ بوون شەو لە ناو دێیەکە مانەوە.

هێشتا دنیا ڕووناک بوو کە چوونە ناو دێ خەڵکی دێی قارەمان زۆر تکایان لێکردن شەو لەوێ نەمێننەوەو بڕۆن چوونکە مانەوەیان جێگەی مەترسییە بە ڕووناکی هاتوون و خەڵک بینیونی زۆر دەترسن خەبەریان لێدابن بەڵام ئەوان شەو لەوێ مانەوەو نەڕۆیشتن.

شەو لە دێی قارەمان مانەوە بەیانی زوو جاشەکانی ئەحمەدی عەزیز کاکی هاتنە سەریان، ئەو ماڵەی تیایدا مابوونەوە ئاواتیان خەبەر کردەوەو ووتیان دەورتان گیراوە.

ئاشتی زووتر هەستا بوو لە خەو نانی خواردبوو ڕیشی تاشیبوو جاشەکان ئاشتییان دەستگیر کرد بەڵام ئاوات قارەمانی ڕزگاریبوو دواتر ئاشتی لە سێدارەدرا.

ئاشتی کادیرێکی بە توانابوو هێندە خۆڕاگر بوو لە کاتی دەستگیرکردنیدا ناوی ئاواتی نەهێنابوو، سەر بەرزانە لە بەردەم پەتی سێدارە ڕاوەستاو شەهید بوو، ئاشتی لە یەکێک لە بنەماڵە خانەدان و تێکۆشەرەکانی سلێمانی بوو.

شەهید بوونی مامۆستا حەمەدەمین (شەماڵ) مانگی 1978/2

مەلا بەختیار، عەلی ئامەخان، دلێری سەید مەجید، ئاوات قارەمانی، سامان گەرمیانی، ئازاد غەریب و مامۆستا حەمەدەمین و ژمارەیەکیتر پێشمەرگە چوونە میریاسی خواروو شەو لەوێ مانەوە.

شەو ئێشککگرییان دەرکرد بەیانی لە ماڵەکان دامەزران بۆ نانخواردن، هێزێکی دوژمن لە میریاسی سەروو بەرەو میریاسی خواروو دەهات، پێشمەرگەکان بەرەو دێی نەوتی و چەمی دێوانە ڕۆیشتن لەوێوە بۆ بناری شاخەکەی دەلوجە دوژمن لەوێش سەربازی دابەزاندبوو ناچار بەرەو چەمی دێوانە گەڕانەوە بۆ بەردەمی ماڵەکانی ئەستێڵی خواروو.

کۆپتەر لە سەر ئاسمانی ناوچەکە بوو پێشمەرگەکان خۆیان پەنا دابوو، دوای گەڕانەوەی هێزەکەی دوژمن پێشمەرگەکان بەرەو دەلوجە بەڕێکەوتن.

لە کاتی هاتنی هێزی دوژمن بۆ میریاسی خواروو پێشمەرگەکان لە یەکتری دابڕان دوای یەکتر گرتنەوەیان زانییان مامۆستا حەمەدەمین ناسراو بە شەماڵ شەهید بووە.

دوای شەهید بوونی مامۆستا حەمەدەمین لە میریاسی خواروو کۆپتەر تەرمی مامۆستا حەمەدەمینی هەڵگرتبووەوە بردبوویە قەرەداخ لەوێشەوە بۆ کەرکوک.

مـــــام ســـاڵح گـــۆڕ ئـــەسپی

مام ساڵح سەر بە ڕێکخستنەکانی (ی ن ک) بوو لە سەرەتای هەڵایسانی شۆڕشی نوێ چوست و چالاک و جوڵاوبوو.

ساڵی ١٩٧٧ مام ساڵح تفەنگێکی وەسەتی ڕەشی بە (٨٠) دینار کڕی و بووە پێشمەرگە شێخ عەبدولعەزیز سەرکەوتی بە مام ساڵح ناساند.

سەرکەوت، مام ساڵح، مەحموود مەسۆیی، حەمە ڕەشید، فایەق بوونە (٥) کەس سیروان تاڵەبانی هاتە لایان و کۆبوونەوەی پێکردن.

مام ساڵح گۆڕ ئەسپی جگە لەوەی پێشمەرگە و تێکۆشەرێکی ئازابوو کەسێکی نوکتەباز و قسە خۆش بوو ناوی هەمە جۆری لە پێشمەرگەکان دەنا هەر پێشمەرگەیەک ناوێکی بۆ دانابوو.

ڕووحـــــــــە

کۆپتەر بەردەوام بە دوای پێشمەرگەدا دەگەڕا بەر لەوەی کۆپتەر دەرکەوێت دەنگی دەهاتە گوێ مام ساڵح کۆپتەری ناونابوو ڕووحە کە لە دوورەوە دەنگی کۆپتەر دەهات مام ساڵح هاواریدەکرد دەیووت کورگەل ئاگادار بن ڕووحە هات.

مـــــام ســـــاڵح و هـــــەزار نـــــاو

مام ساڵح ناوی هەمە جۆری لە پێشمەرگەکان نابوو بە ناوی خۆیانەوە بانگینەدەکردن، لە قەڕناقا و پشت ئاشان کاک نەوشیروان بە مام ساڵحی ووتبوو ڕووحە تۆ توانج زۆر لە پێشمەرگە دەدەیت ناوی سەیریان لێدەنێیت بچۆ کۆبوونەوە لەگەڵ پێشمەرگەکان بکە بەڵام بە ناوونانۆرە بانگیان مەکە.

مام ساڵح لە سەر ڕاسپاردەی کاک نەوشیروان کۆبوونەوەی بەهێزەکە کرد پێشمەرگەکان ووتبوویان تۆ ناوو ناتۆرەمان لێدەنێیت ئیتر قبوڵی ناکەین، مام ساڵح ووتبووی بەسەرچاو لە گەرمەی قسە کردندا ئاوڕیدابووەوە بە پێشمەرگەیەکی ووتبوو ئا (مچە قۆری مل) گیان بزانە ولاخەکەم لەوێ ماوە، لە سەر ئەو قسەیە کاک نەوشیروان مام ساڵحی بانگکردەوەو پێیووتبوو بڕیارەکەت شکاند بە یەکێک دەڵێیت مەجە لۆری بە یەکێک دەڵێی مچە مل قۆری منیشتان ناو ناوە گوڵحە.

گـــــــوڵـــــحە

کابرایەک هەبوو جاف بوو گوڵحەی ناو بوو ڕەنگ و ڕووی لە کاک نەوشیروان دەچوو شاهۆی تەلە کاک نەوشیروانی ناو نابوو گوڵحە.

کاک نەوشیروان بە مام ساڵحی ووتبوو کێتان منی ناو ناوە گوڵحە، مام ساڵح ووتبووی وڵڵایی من ناوم نەناوی بەڵام یەژن گوڵحەی.

کاک نەوشیروان ووتبووی من چیم ناشیرینم مام ساڵح ووتبووی حەز دەکەیت ئاوێنەت دەدەمێ سەیری خۆت بکە.

کاک نەوشیروان مام ساڵحی خۆشدەویست دەیووت هەرچی دەڵێ با بیڵێ حەز دەکات قسە بە من بڵێ ئەمە قسەی بێ تۆیکڵە.

مام ساڵح لە فەرماندەی مەفرەزەوە پلەکانی پێشمەرگایەتی بڕی بۆ فەرماندەی کەرت لە هەر دوو تیپی گەرمیان و شێروانە، دواتر جێگری تیپی مەڵبەندو دواتریش فەرماندەی تیپی بەرگری.

چـــــــالاکی تـــــــەویلە گا
1978/8/28

حکومەتی عێراق لەگەڵ فەرمانبەرانی ئاماری کشتوکاڵ هێزی سەربازی دەنارده گەرمیان پێشمەرگەکانی گەرمیان لە تەویلەگا بۆسەیەکیان بۆ هێزەکەی دوژمن داناو لێیاندان شەڕ چەند کاتژمێرێکی خایاند.

پێشمەرگەکانی گەرمیان زیانی گیانی زۆریان بە دوژمن گەیاندوو چەکەکانیان پێجێهێشتن پێشمەرگەکان سەرکەوتووانە گەڕانەوە، بۆ ڕۆژی دوایی هێزەکەی دوژمن گەڕانەوە چەکە جێماوەکانیان کۆکردەوە.

بـــــــناری گـــــل

مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی خالید گەرمیانی چوونە بناری گل مونەزەمەی حزبی بەعسیان سووتاندوو گەڕانەوە.

پـــــــــەلاماری دوژمـــــــن

هێزێکی دوژمـن لە ١٩٧٨/٣/٢ پـەلامـاری دێی میریاسی سـەرووی ناوچەی قەرەداخیاندا، لەو پەلامارەی دوژمندا بۆ سەر دێی میریاسی کادێری پێشکەوتووی کۆمەڵەی مارکسی لینینی کوردستان و ڕابەری سیاسی قەرەداخ محەمەد ئەمین شێخ عەلی ناسراوە بە شەماڵ شەهید بوو.

*پێشمەرگەکانی قەراداخ لە ١٩٧٨/٣/٣٠ لە دێی سەرزەل تووشی گەلە جاشێک بوون پێشمەرگەکان لێیان هاتنە دەست و شەڕ دامەزرا هێزێکی سەربازی گەورە بە پشتیوانی کۆپتەری جەنگی هاتن بە هانای جاشەکانەوە، دوای شەڕێکی سەخت دوژمن بەرەو سەربازگەی تیمار هەڵات

زیانی دوژمن کوژرانی ١٥ جاش و بریندابوونی ٢٠ سەرباز پێکرانی کۆپتەرێک

*مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٨/٢/٣٠ بۆسەیەکیان لە ناوچەی زمناکۆی نزیک دەربەندیخان داناو دوو ئۆتۆمبێلی سەربازی کەوتنە بۆسەکەوە (٢٠) سەرباز و ئەفسەرێک کوژران.

مانگی 1978/4

سێ سەربازی ئۆتۆمبێل لە ١٩٧٨/٤/٦ چوونە سەر شایی بۆ دێی تیماری قەرداخ، مەفرەزەیەکی پێشمەرگە بۆسەیەکیان بۆ دانان لە گەڕانەوەدا کەوتنە بۆسەکەوە (١٥) سەرباز کوژران و بریندابوون.

*مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٨/٤/٧ لەسەر ڕێگەی سەربازگەی تانجەڕۆ (مین) یەکیان داناو بە ئۆتۆمبێلێکی سەربازیدا تەقییەوە (١٠) سەرباز کوژران و ئۆتۆمبێلەکەش تێکشکا.

*ڕۆژی ١٩٧٨/٤/١٨ دوژمن پەلامارێکی بەرینی هێنایە سەر گەرمیان کۆپتەرێکی حەماڵ لە نزیک بەکر بایف کەوتە خوارەوە و سووتا، ژمارەکەی (٠٩٣٣٠١٤٤٩) بوو (٣٤) سەرباز لەناو کۆپتەرەکەدا مردن.

مانگی 1978/5

مەفرەزەیەکی هەریمی (٥) لە ١٩٧٨/٥/١ چوونە ناو شاری سلێمانی لە ئۆتۆمبێلێکی نەجدەیاندا مفەوەزێکی ئەمن کوژرا و پۆلیسێک بریندار بوو.

*مەفرەزەیەکی هەریمی (٥) لە ١٩٧٨/٥/٦ چوونە ناو شاری سلێمانی و هێزەکانی دوژمنیان گوللەبارانکرد پۆلیسێک کوژرا و کلاشنکۆفێک دەستکەوت بوو.

*مەفرەزەیەکی هەریمی (٥) لە ١٩٧٨/٥/١٢ هێرشیانکردە سەر سەیتەرەی تونێلی دەربەندیخان و بە ئاربی جی لێیاندا

زیانی دوژمن کوژرانی (٧) سەرباز بوو

هەمان مەفرەزە لەکاتی گەڕانەوەیاندا لەناو دەربەندیخان چەند پیاو خراپێکیان دەستگیرکرد.

*مەفرەزەیەکی هەریمی (٥) لە ١٩٧٨/٥/١٩ پردی سەنگاو کربچنەیان تێکدا لە ١٩٧٨/٥/٢٩ پردی جافەرانیان تەقاندەوە.

مانگی 1978/6

مەفرەزەیەی هەریمی (٥) لە ١٩٧٨/٦/٩ هێرشیانکردە سەر هێزێکی دوژمن لە نزیک ولیانی قەرەداخ مەفرەزەیەکی هەریمی (٥) لە ڕۆژی ١٩٧٨/٦/١٦ لەسەر ڕێگەی دەربەندیخان بۆسەیەکیان دانا و چەند ئۆتۆمبێلێکیان ڕاگرت ڕێبازی شۆڕشیان بۆ ڕوونکردنەوە

دوای ڕۆشتنی خەڵکەکە دوژمن پەلاماری ناوچەکەیاندا، پێشمەرگەکانی هەریمی (٥) ڕووبەڕوویان بوونەوە و ڕاویاننان.

*تاقمە جاشێکی تێکەڵە لە جاشەکانی قالە فەرەج تەحسین شاوەیس، عوسەی هۆکل، عوسەی عەودالانی لە ١٩٧٨/٦/٢٧ هێرشیانکردە سەر ناوچەی قەرەداخ پێشمەرگەکانی قەرەداخ لە دێی سێوسێنان لە سێ لاوە هێرشیانکردە سەریان و بە ئاربی جی وچەکیتر لێیاندان، لەو شەڕەدا (٩) جاش کوژران، تا ڕۆژی دوایی هێزی ئاسمانی دوژمن فریایانکەوت کوژرا و بریندارو جاشەکانیان گواستەوە.

مەفرەزەیەکی هەریمی (٥) لە ١٩٧٨/٦/٢٩ ڕێگای سلێمانی دەربەندیخانیان گرت و ژمارەیەک ئۆتۆمبێلیان ڕاگرت ڕێبازی شۆڕشیان بۆ ڕوونکردنەوە

دوژمن لەسەربازگەی دەربەندیخانەوە تۆبارانی ناوچەکەیکرد.

ڕۆژی ١٩٧٨/٦/٣٠ دوو پێشمەرگەی هەڕێمی (٥) لەگەرمیان دوو ئەندازیاری لوبنانییان بە ئۆتۆمبێلەکانیانەوە گرت، دوای ڕوونکردنەوەی ئامانجی شۆڕش ئازادیانکردن

لەبەرانبەر گرتنی دوو ئەندازیارە لوبنانییەکە هێزێکی دوژمن پەلاماری ناوچەکەیاندا، پێشمەرگەکانی هەڕێمی (٥) ڕووبەڕوویان بوونەوە، یەک جیهازی بێتەل دەستکەوت بوو.

مانگی 1978/8

مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٥) لە ١٩٧٨/٨/١٥ هیرشیانکردە سەر مۆڵگەیەکی دوژمن لە نزیک دەربەند باسەڕە کە بۆ پاڕێزگاریکردن لە دروستکردنی ڕێگاکە دانرابوو لەوهێرشەدا (٩) سەرباز کوژران و (٣) بلدۆزەر تێکشکێندران .

*چەند پێشمەرگەیەکی هەڕێمی (٥) لە ١٩٧٨/٨/١٧ نارنجۆکێکیان فڕێدایە ماڵی سەرۆک جاشێکەوە لە دەربەندیخان، (١٠) جاش بریندار بوون.

*مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٥)لە ١٩٧٨/٨/٢٤ هێرشیانکردە سەر هێزێکی دوژمن کە پاڕێزگاری دروستکردنی ڕێگەیەکی سەربازییان دەکرد لە نزیک دێی خێوەتەی بازیان

زیانی دوژمن کوژرانی دوو سەرباز.

مانگی 1978/9

مەفرەزەیەکی قەرەداخ لە (١٩٧٨/٩/١٢) دارو تەختەی پردی زیومەری سەرووی ناوچەی قەرەداخیان سووتاند

مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٥) چوونە سەر ناحیەی سەنگاوو دائیرەی کارەباو مەرکەزی پۆلیسیان گوللەبارانکرد.

*ڕۆژی ١٩٧٨/٩/١٤ هێزێکی دوژمن بە جاش و سەرباز و پشتیوانی کۆپتەر پەلاماری پێنج پێشمەرگەی هەڕێمی (٥) قەرەداخیاندا، دووای دوو کاتژمێر شەڕ

و بەرگری هەر پێنج پێشمەرگەکە کەوتنە دەستی دوژمن کە یەکێکیان بریندابوو.

*مەفرەزەیەکی هەڕیمی (٥) لە ١٩٧٨/٩/٢١ چوونە سەر بارەگای جەیشی نا شەعبی لە دێی کانی قادری ناوچەی خورماتوو هەرچی تیادابوو سووتاندیان و ژمارەیەکیان گرتن، دوای ڕوونکردنەوەی ڕێبازی شۆڕش ئازادیانکردن

هێزێکی دوژمن کە پێکهاتبوو لە ناقیلەیەک و سێ زیلی سەربازی و تۆپێتایەک و یەک قەمەرەی پڕ سەرباز لە ١٩٧٦/٩/٢٥بەرەو دێی مەسۆیی بچووک و درۆزنەی گەرمیان کەوتنە ڕێ، مەفرەزەیەکی هەڕیمی (٥) لە کاتژمێر ٥,٣٠ دەقیقەی ئێوارە ڕووبەڕووی هێزەکەی دوژمن بوونەوە و شەڕ کاتژمێرێکی خایەند

زیانی دوژمن کوژران و بریندارببوونی ژمارەیەک سەرباز، سووتاندنی یەک زیل، یەک تۆپتا

لـــــــێدانی ســـــــەنگاو

مەفرەزەیەکی کەرتی (٣)ی گەرمیان لە شەوی ١٩٧٨/٩/٣٠ چوونە سەر ئەمنی سەنگاو، دوو گوللە ئاربیجیان لە بارەگای ئەمن داو دوو پۆلیس بریندار بوون.

لەو شەوەدا دوژمن بە هاوەنی ٨٢ ملم دەوروبەری سەنگاوی هاوەن بارانکرد، تەنویری هەڵدا تا ناوچەکە ڕووناک بکاتەوە ناقیلەی بە دوای پێشمەرگەکاندا نارد، پێشمەرگەکان سەرکەوتووانە گەڕانەوە.

ئەو ڕۆژانە دژوارو سەخت بوون کۆپتەر کێومالّی ناوچەکانی دەکرد لە سەر دێیەکان، سووپا دادەبەزی بن کەڵوەزو دۆڵ و شیویان دەپشکنی، بەڵام پێشمەرگە هێندەی هێزو توانای داگیرکەر وڕەیان بەرز بوو.

پێشمەرگەکانی مەفرەزەی کاک سەرکەوت، کەرتی دووی گەرمیان لە دێی دووبرا خۆیان پەنا دابوو ئاگادار کرانەوە جاش شوێن پێی هەڵگرتوون، جاشەکان پەلاماری پێشمەرگەکانیاندا شەڕەکە لاسەنگ بوو جاشی زۆرو پێشمەرگەی کەم، پێشمەرگەکان خۆیان دەرباز کرد جاشەکان تا دێی حەسەن کەنۆش بە دوایانەوە بوون.

مانگی 1978/10

جاشەکانی شارەزورو گەرمیان لە ١٩٧٨/١٠/٤ پەلاماری دێی زەردەلیکاوی گەرمیانیاندا و لە ناوخۆیاندا بوو بە شەڕیان، لەئەنجامدا سێ جاش بریندارببوون.

*مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٥) لە ١٩٧٨/١٠/٤ چوونە سەر جاشەکانی عوسەی هۆکل لە تاسلوجە و جاشەکانیان کوشت

*مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٥) ١٩٧٨/١٠/١٠ سەیتەرەی دیوانەی خوار دەربەنیخانیان دایە بەر دەستڕێژی گوللە، دوژمن زیانی لێکەوت.

*ڕۆژی ١٩٧٨/١٠/١٣ لە دێی جەمەگەی قەرەداخ پێشمەرگەیەکی هەڕێمی (٥) لەلایەن جاشەکانی ڕەشەی سالّحەوە شەهیدکرا.

*پێشمەرگەکانی هەڕێمی (٥) لە ١٩٧٨/١٠/٢٠ سێ کۆمەڵە دزیان بەبارو چەکەکانیانەوە دەستگیرکرد کە بە ناوی پێشمەرگەوە کەوتبوونە دزی و ڕاوو ڕووت لە ناوچەی گەرمیان

دەستکەوت ٣ کلاشنکۆف، ٢ بڕنەوە، ١ سیمینۆف.

*دوو پێشمەرگەی هەڕێمی (٥) لە ١٩٧٨/١٠/٢٠ نزیک دێی هەزارکانی قەراخ مینێکیان چاند، لەژێر پێی ئەفسەرێک و سەربازێکدا تەقییەوە، ئەفسەرەکە کوژراو و سەربازەکە بریندارببوو.

مانگی 1978/11

مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٥) لە ١٩٧٨/١١/١ چوونە سەر مۆڵگەیەکی دوژمن لە دێی هەزار کانی گەرمیان و دوو سەربازیان کوشت.

*مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٥) لە ١٩٧٨/١١/٢ لە دێی گۆڕی ئەسپ لەکاتژمێر دوانزەی دوانیوەڕۆ لەلایەن گەلەجاشێکەوە گەمارۆدران، پێشمەرگە قارەمانەکان لێیان هاتنە دەست و ڕاویاننان

زیانی دوژمن بریندارببوونی ٣ جاش و، دەستگیرکردنی ٢ جاش، دەستکەوت ٣ دەمانچە.

*مەفرەزەیەکی هەڕیمی (٥) لە ١٩٧٨/١١/٥ لەسەر ڕێگای گشتی سلێمانی – کەرکوک لە بازیان (٥) ئەندازیاری لوبنانییان دەستگیرکرد دوای ڕوونکردنەوەی ڕێبازی شۆڕش ئازادیانکردن.

*لە ١٩٧٨/١١/٦ دوو مەفرەزەی هەڕیمی (٥) چوونە سەر کۆمەڵێک سەربازی دوژمن لە دێی قازانقایە، دوای کاتژمێرێک شەڕ دوو سەربازیان کوشت و سێ سەرباز بریندار بوون.

*١٩٧٨/١١/٧ دوو مەفرەزەی هەڕیمی (٥) چوونە سەر کۆمەڵێک سەرباز لە دێی تیماری قەرەداخ و بە ئاربی جی لێیاندان

زیانی دوژمن کوژرانی (١٢) سەرباز بوو.

*١٩٧٨/١١/١٩ مەفرەزەیەکی هەڕیمی (٥) لە دێی خاوێی قـەرەداخ لەلایەن تاقمە جاشێکەوە گەمارۆدران، دوای شەڕێکی جوامێرانە دەربازبوون، لەوشەڕەدا پێشمەرگە عومەر ڕەزا قادر شەهید بوو .

چـــــوونە نـــاو ســـــەنگاو

مەفرەزەکەی کەرتی (٣)ی گەرمیان پلانی کوشتنی ئەندامێکی مونەزەمەی سەنگاویان داڕشت، لە زینانەی سەنگاو بوون لەگەڵ تاریکی شەودا چوونە ئاژداخ خۆیان پەنادا، کاتژمێر (٣)ی دوانیوەڕۆی ڕۆژی دوایی بەرەو سەنگاو شۆڕبوونەوە کە دنیا تاریکی پۆشی چوونە شوێنی دیاریکراو، کاتژمێر ٧:٣٠ دەقیقە لەگەڵ بۆسەی دوژمندا گەیشتنە سەر ماڵەکە، کاک سەرکەوت فەرماندەی مەفرەزەکە بە سەر دیواردا چووە ناو حەوشەی مونەزەمەکە، لە دەرەوەش شەڕ لە نێوان پێشمەرگەو بۆسەکانی دوژمندا دروست بوو، تەقەی زۆریان لە ماڵی ئەندامەکەی مونەزەمە کرد، کاک سەرکەوت بە سەر دیوارەکەدا دەرباز بوو، پێشمەرگەکانیش بە تەقە بە کۆڵانەکاندا دەرچوون و لە دەرەوەی شار یەکیان گرتەوە.

لەو شـەڕەدا سێ سەرباز کوژران، پێشمەرگەکان سەرکەوتووانەو بێ زیان بوون.

دوای شەڕی سەنگاو کەرتی دووی گەرمیان بەمشێوەیە بوو:

- سامان گەرمیانی فەرماندەی کەرتی دووی گەرمیان
- مەفرەزەی یەکەم سەرکەوت فەرماندەی بوو مام سالّح گۆڕ ئەسپی جێگری بوو
- مەفرەزەی دووەم هەژار فەرماندەی بوو مەحموود سەنگاوی جێگری بوو
- مەفەرزەی سێیەم خالید گەرمیانی فەرماندەی بوو تاهیری حاجی ڕۆستەم جێگری بوو

چـــــوونە نـــــاو بـــــاوەنور

مەفرەزەی یەک و دووی کەرتی (٣)ی گەرمیان چوونە ناو باوەنور بۆ سزادانی ئەوانەی بەنیاز بوون ببن بە جاش، مەفرەزەکان کران بە دوو بەشەوە بەشێک بۆ ناو باوەنور بەشەکەیتریش لە دەرەوەی باوەنور دامەزران.

لە ناو باوەنوردا چوونە سەر مالّی لێپرسراوی نەقابەی کرێکارانی کشتوکالّ چوونکە کرێکارانی ناچار دەکرد ببن بە بەعسی، پێشمەرگەکان لە دەرگایاندا نەیکردەوە، کاک سەرکەوت شانێکی لە دەرگاکەدا چوارچێوەکەی شکاند و هێنایانە دەرەوە.

هەر ئەو شەوە چوونە سەر مالّی جاشێک بە ناوی فەرماندەی مەفرەزەکەیەوە قسەیان لە گەڵدا کرد جاشەکە دەرگاکەی کردەوە کە پێشمەرگەکانی بینی وێستی دایخاتەوە کاک سەرکەوت ملیوانی کراسەکەی گرت و هێنایە دەرەوە، مەحموود سەنگاوی هەر دوو دەستگیرکراوەکەی بردە قەراخ شار.

هەر ئەو شەوە لە باوەنور سیخورێکیان لە مالّ هێنایە دەرو ڕایکرد پێشمەرگەکان تەقەیان لێکرد[١١]، پێشمەرگەکان بە سەرکەوتوویی گەڕانەوە، لە ناوچەی ڕوغزایی لەگەڵ سیروان تالّەبانی، حەسەن خاوێی، عەلی چەلەبی و ئاسۆی دەلاک یەکیان گرتەوە، دیلەکانیان تەسلیم کاک سیروان کرد.

١١ ئەو سیخورەی تەقەیان لێکرد بە بریندارى کەوتبووە ئاوی سیروانەوە و خنکابوو.

شـــــــەڕی هـــــــاوبەش

مەفرەزەکانی کەرتی (٣)ی گەرمیان لەگەڵ مەفرەزەی عەلی ڕەش و سالار دەرەدوێنی یەکیان گرت شەو لە سەرچاوە خەوتن، بەیانی کە ڕۆژهەڵات مەحموود سەنگاوی بە نیازی گۆڕینی ئێشکگرەکان بوو تەماشایکرد سەربازێکی زۆر بە ڕاکردن لە سەرچاوە ڕەتدەبن بەرەو سەرقەڵا، پێشمەرگەکان دوای هێزەکەی دوژمن کەوتن تا سەرقەڵا لەوێ بوون بەدوو بەشەوە.

* مەفرەزەی سالار دەرەدوێنی لە پێشەوە لێیاندەن

* مەفرەزەی کاک سەرکەوت لە پشتەوە لێیاندەن بەڵام نەخشەو پلانی شەڕەکە تێکچوو هێزەکەی دوژمن لە عەلیانەوە بەرەو سێوسێنان دەڕۆیشت پێشمەرگەکان دوایان کەوتن لە نێوان عەلیاواو مەسۆیدا لەگەڵ مەفرەزەکەی کاک گۆران یەکتریان هەڵەکرد[١٢] دوای یەکترناسینەوە لە عەلیاوا کۆبوونەوە هێزەکەی دوژمن گەیشتبووە تەکیە بڕیاریاندا بچنە سەریان و لێیاندەن.

شـــــــەڕی تـــــــەکیە

کاتژمێر دووی پاشنیوەڕۆ لە بەڵخەوە بەرەو تەکیە بەڕێکەوتن، سەردار ناوتاقی لەگەڵ مەفرەزەیەک هاتە لایان نەخشەی شەڕەکەیان دانا:

– سەردار ناوتاقی و چەند پێشمەرگەیەک بە بناری شاخدا بۆ ڕۆژئاوای تەکیە و سەنگەرەکانی پشت ئاوایی.

– سەرکەوت، مەحموود سەنگاوی، مامە عەلە بۆ سەر مۆڵگەکانی دوژمن لە قوتابخانەکەو شوێنەکانیتر.

پێشمەرگەکان لە دوژمن نزیک بوونەوە کاتژمێر (٥)ی ئێوارە هێرشیانکردە سەر هێزەکانی داگیرکەر شەڕێکی قارەمانانەیان لە گەڵدا کردن ژمارەیەکی زۆریان لە دوژمن کوشت و بریندار کرد، موقەدەم فەریق فەرماندەی هێزەکانی دوژمن بریندار بوو، دوای زەرەرو زیانێکی زۆر لە دوژمن پێشمەرگەکان سەرکەوتووانە گەڕانەوە.

---

١٢ لە مێژووی شۆڕشی نوێدا زۆر جار پێشمەرگە لە یەکتری گۆڕاون تەقە ڕوویداوەو شەهید و بریندارێشیان هەبووە.

کـــــــــێوماڵی دوژمـــــــن
مـــانگی 1978/12

دوای گەڕانەوەیان لە چالاکییەکە سیروان تاڵەبانی پێیووتن دەبووایە ئەو شەڕە نەکەن، دوژمن ٢٤ هەزار سەربازی هێناوە لە دەربەندی بازیانەوە تا دەربەندیخان کێوماڵی ناوچەکەیان دەستپێکردووە.

سیروان تاڵەبانی مەفرەزەکەی گەرمیانی ئاگادار کرد بگەڕێتەوە، بارانێکی بەخوڕ دەباری تەڕوو تووشی گەیشتبووە سەرجل و گۆشت و ئێسقانی پێشمەرگە مەفرەزەکەی گەرمیان ماڵاواییان لە کاک سیروان کرد لە قۆپییەوە سەرکەوتنە دیوی گەرمیان، قۆپی حەمەی حەواس و حەوت ماڵە پێشمەرگە دۆستەکەیان جێهێشت، هاتنە دیوی گەرمیان و دەنگی کۆپتەر دەهاتە گوێ حەوت کۆپتەر لە پشت تەپە گەڕوس و قەڵاوە سەربازیان دابەزاند ئەو دیوەشیان لێگیرابوو ناچار بە سەر شاخدا سەرکەوتنەوە بەرەو قۆپی و دابەزینەوە ناودێ.

شەو بوو شاهۆ ئێشکگر بوو پێشمەرگەکانی ئاگادار کردەوە لە سەر شاخەکەی پشتی زەردە لیکاو بەرد بەردەبێتەوە ڕەنگە هێزی دوژمن هاتبنە ئەوێ.

کاتژمێر شەشی بەیانی هەستان چوونە پشتی ماڵەکان تەماشایانکرد لە سەر لوتکەکان سەربازەکان دەسوڕێنەوە لەگەڵ خۆر هەڵاتن هاتنە ناو دێ.

مامە عەلی لەگەڵ ژمارەیەک پێشمەرگە چوو بووە سەر شاخی (مەڕۆ) مەحموود سەنگاوی چوو بوو بە دوایدا کاتێک گەڕانەوە سەرکەوت و چەند پێشمەرگەیەک مابوون هەموویان ڕۆیشتبوون هێزەکەی خۆیان لە ناو قۆپییەکەدا لێونبوو دلێر قەڵایی و حەسەن کۆڵنەدەر هاتنەوە لایان بوونە چوار کەس.

پێشمەرگەکان هێزەکەی دوژمنیان بەدیکرد کە بوونە دوو بەش، بەشێک ئەوبەری شاخەکەی گرت بەشەکەی تریش کە هێزێکی نۆزدە کەسی بوون و جاشێکیان لە گەڵدا بوو دوای پێشمەرگەکان کەوتن تا پشتی بەلەکجار، پێشمەرگەکان بەرەو سەر شاخ سەرکەوتن دوژمن هەر بەدوایانەوە بوو.

کاک سەرکەوت بڕیاریدا لە هێزەکەی دوژمن بدەن شوێنی پێشمەرگەکان بەرزو لە بار بوو هێزەکەی دوژمن کەوتنە ناو دۆڵێکی باریکەوە، بڕیاردرا تا نزیک نەبنەوە تەقەیان لێنەکەن.

هێزەکەی دوژمن هێندە نزیک بوونەوە ئەستێرەی سەر شانی ئەفسەرەکەیان بەدیدەکرا سێ نەجمە بوو، هەر چوار پێشمەرگەکە دایاننە بەر دەستڕێژی لوولەی چەکەکانیان لەو دۆڵەدا دۆزەخێکیان بۆ داخستن، بە بەرچاوی پێشمەرگەوە یەکە یەکە دەکەوتن، ئەو کێوانە ببوونە گۆڕستانی داگیرکەر لەگەڵ تەقەی پێشمەرگەدا هێزەکانی دوژمن لە هەر چوار لاوە تەقەیان لە پێشمەرگەکان کرد.

پێشمەرگەکان بەرەو سەر شاخ هەڵکشان لە سەر شاخ ڕێگە نەما، کاک سەرکەوت پێشمەرگەکانی لە سەر شان گواستەوە، ڕەوە کۆپتەرێک هاتن و ئەو کێوانەیان دەبێژا.

پێشمەرگەکان چوونە بەلەکجار لە سەرووی دێیەکە چوونە یەکەم ماڵ نان و چایان خواردو هەندێک نانیان هەڵگرت بە خاوەن ماڵیان ووت ئێمە گەرمیانین شارەزا نین شوێنێکمان نیشان بدە تا سبەینێ تیایدا بمێنینەوە ووتی جێگە نییە.

ووتیان لەم چیا گەورەیەی قەرەداخ جێگەیەک نییە ووتی شارەزا نیم.

ووتیان تا لای تەکیە بمانبە ووتی تا بەردەرگا ناتانبەم.

ووتیان باشە بمانخەرە سەر ڕێیەکە، چەند هەنگاوێک لە ماڵ دوور نەکەوتنەوە ووتی ئەوە ڕێگەیە، کاک سەرکەوت تورە بوو بە پێشمەرگەکانی وت ئێوە کەمێک دوور بکەونەوە ڕوویکردە کابرا ووتی نەیەیت دەتکوژم، هەر چۆنێک بێت تا پشتی تەکیە بردیان لەوێوە مەحموود سەنگاوی شارەزا بوو کابرا گەڕایەوە کاک سەرکەوت دە دیناری بە زۆر دایە.

مەحموود سەنگاوی کەوتە پێش مەفرەزەکە بەفرێکی ئەستوور باریبوو سەرو گوێلاکی ئەو شاخ و کێوو کەڵوەزانەی سپی کردبوو لە بازیانەوە تا دەربەندیخان ئاگری هێزەکانی داگیرکەر بوو لە سەر شاخەکاندا کردبوویانەوە.

گڕی ئاگری دوژمن لە سەر شاخەکانی قەراخ، سۆڵە، سێوسێنان، ئەڵڵایی، دەشتەکانی دۆڵی قەراخ، شیوو قەدپاڵ و لاپاڵەکانی دیاربوو.

کێومالّی دوژمن زۆربەی ناوچەکانی کوردستانی گرتەوە، بەڵام نەیتوانی بە سەر وڕەی پێشمەرگەدا زاڵ بێت، دوای (١٠) ڕۆژ کێومالّ دەیان کەسیان لێکوژرا و لەو کێوانەی کوردستان ڕەق بوونەوە.

مانگی 1978/12

مەفرەزەیەکی هەڕێمی ٥ لە ١٩٧٨/١٢/٦ چوونە ناو شاری سلێمانی و بە ئاربی جی لە مەخفەری قووەی سەربازیاندا

ئەفسەرێک و (٣) پۆلیس بریندابوون.

*هێزی دوژمن لە ١٩٧٨/١٢/١١ هێرشی بەربڵاویان کردە سەرناوچەی قەرەداخ و دەستیانگرت بە سەرناوچەکەدا

هێزە پەلامارەرەکەی دوژمن لە چەندلایەکەوە ڕووبەڕووی بەرگری پێشمەرگە جوامێرەکانی قەرەداخ بوونەوە، لەو شەڕەدا پێشمەرگە (بەیان خالید) ناسراو بە (پۆلا) ڕابەری سیاسی کەرتی قەرەداخ بەدیل گیرا، ئەم هاوولاتیانەش شەهید کران

١- شەهید ئیبراهیم عەلی حاجی ئەمین – گەرمیان

٢- شەهید حمە صالّح حاجی حەمە عەزیز – گەرمیان

٣- شەهید ئاسکە حسێن- سێوسێنان

٤- شەهید حەسەن ئەحمەد- باخچەی- شارەزوور

*مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٥) لە ١٩٧٨/١٢/١٢ لە مەرکەزی پۆلیسی سەرقەڵایاندا و شەش پۆلیس کوژران.

*١٩٧٨/١٢/١٣ مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٥) چوونە سەر هێزێکی دوژمن لە تەکیەی قەرەداخ ، بە ئاربی جی و چەکیتر لێیاندا

زیانی دوژمن کوژرانی ئەفسەرێک و (٢٠) سەرباز و بریندارباوونی ئەفسەرێک.

*١٩٧٨/١٢/١٥ مەفرەزەیەکی هەڕێمی قەرەداخ لە قۆپی قەراخ بۆسەیان بۆ هێزێکی دوژمن دانا، دوای شەڕێکی یەک کاتژمێری و نیوی (٧) سەرباز کوژران

هـــــــــەرێمی پـــــــێنج
ســـــاڵی 1978

هەرێمی (٥) لە (٣) کەرت پێکهاتبوو:

سیروان تاڵەبانی فەرماندەی هەرێم

- گۆران تلەزەیتی فەرماندەی کەرتی (١)ی قەرەداخ
- مام ڕۆستەم فەرماندەی کەرتی (٢)ی بازیان
- سامان گەرمیانی فەرماندەی کەرتی (٣)ی گەرمیان و جێگری هەرێمی (٥)

خالید گەرمیانی فەرماندەی دەستەکەی سیروان تاڵەبانی بوو

کەرتی گەرمیان (٢) مەفرەزەی هەبوو:

- هەژار تەپەگەڕۆزی فەرماندەی مەفرەزەی (١) بوو
- سەبار خەڵکی قەڵای تەپەگەڕۆز جێگری بوو
- سەرکەوت خەڵکی خێڵی ئاخە فەرماندەی مەفرەزەی (٢) بوو، مام سالّح جێگری بوو

دواتر خالید گەرمیانی گواستراپەوە کەرتی (٣)ی گەرمیان وکرایە فەرماندەی مەفرەزەی (٣).

چـــــــالاکی
ســـــــەنگاو- قـــــــادرکەرەم

مانگی ١٩٧٨/١٢ مەفرەزەی (٣)ی کەرتی (٣)ی گەرمیان بە فەرماندەیی خالید گەرمیانی لە نێوان ڕێگای سەنگاو قادرکەرەم لە ڕەبییەی سەرگەڕاویاندا.

جـــــەردە- چـــــــەتە

دیاردەی چەتە و جەردە لە دێهاتەکانی کوردستاندا نامۆ نییە، لە سەرەتای هەڵایسانی شۆڕشی نوێدا لە ناو دێهاتەکاندا چەتە و جەردە سەریهەڵدا بوو هەندێک خەڵک بە ناوی پێشمەرگەوە دەچوونە سەر مالّی خەڵک، پارەیان لە خەڵک دەسەند خەڵکیان ڕووت دەکردەوە.

چەتەگەری لە زۆربەی ناوچەکانی کوردستاندا هەبوو بە ناوی پێشمەرگەوە

ئازاری خەڵکیان دەدا، هەڕێمی (٥)ی قەرەداخ ئەو دیاردەیەیان کۆتایی پێهێنا.

دوای باڵا دەستبوونی هەڕێمی (٥) بە سەر گەرمیان و قەراخدا دیاردەی چەتەگەری و ڕاووڕووت بە یەکجاری کۆتایی هات.

ئەو چەکدارانەی ڕاوو ڕووتیان دەست دابوویە یان وازیان هێنا یان تەسلیم بە ڕژێم بوونەوەو بوونە جاش.

دێی چاوشین- تەپە گەڕوس

١٩٧٨/١٢/٢١ مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٥) لە دێی چاوشین ٣ جاشیان کوشت کە دوژمن لە دەربەندیخان بەریدابوون بۆ جاسوسیکردن دژی شۆڕش

دەستکەوت ٣ بڕنەو، ١ تفەنگی ئینگلیزی، ١ دەمانچە

*١٩٧٨/١٢/٣٠ مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٥) لە دێی تەپەگە ڕووسی گەرمیان لەلایەن جاشەوە گەمارودران و شەڕ دەستیپێکرد لە شەڕەدا شەش پێشمەرگە بەدیلگیران کە دوانیان بریندار بوون

لێدانی مامە ڕیشە کۆشتنی (ك)

تەحسین شاوەیس و قالە فەرەج لە ژێر ناوی پێشمەرگە نێردرابوونەوە ناوچەی گەرمیان شەڕی یەکێتی بکەن تا سەغڵەت دەبن هەر کات سەغڵەت بوون تەسلیم بە ڕژێم ببنەوەو ببنە جاش هەر حسابی پێشمەرگەی پارتیتان بۆ دەکەین.

پێش ئەوەی تەسلیم بنەوە دەچنە ناوچەی قایتەوەن بەرەو ژاڵە دەڕۆن کۆپتەر دێتە سەریان و حەوت کەسیان بەردەکەون، یەکێک لەوانە کادیر دەبێت جانتاکەی دەکەوێتە دەست دوژمن، جانتاکە (١٠٠) ناوی تیادا دەبێت، ڕژێمی عێراق ناوەکانی بە پێی لیست دەستگیر کردوو سزای بە سەردا سەپاندن، یەکێک لە دەستگیرکراوو حوکمدراوەکان «ک» بوو.

(ک) سزای لە سێدارەدانی بە سەردا سەپێندرا بوو، دەزگای ئیستخباراتی عێراقی (ک) یان بانگکردبوو پێیانوتبوو دەتنێرین چالاکییەک ئەنجامبدەیت سامان گەرمیانی

یان خالید گەرمیانی ئەگەر دەستت بگاتە سیروان تاڵەبانی ئەوە باشترە یەکێک لەوانە بکوژەو وەرەوە لە چەمچەماڵ مەفرەزەیەکت بۆ دروست دەکەین ئۆتۆمبیل و خانووت دەدەینێ لە سزاکەشت دەتبورین، (ک) بە داواکەی ئیستخبارات ڕازی بوو.

ئیستخباراتی عێراقی (ک)یان هێنایە چەمچەماڵ بڕنەوێکیان دایەو ناردیان بۆ جێبەجێکردنی کارەکە.

(ک) شارەزای ناوچەکە بوو چووە ماڵی مام شکور لە تاڵەبان دوای نانخواردن دەڵێت دەچم دەبمە پێشمەرگە.

نەجمەدین کوڕی شکور گەنجێکی خوێن گەرم و دڵ گەرم شەیدای پێشمەرگایەتی و تێکۆشان بوو بێ ئاگا لەوەی (ک) بۆچی هاتووەو مەبەستی چییە دەڵێت منیش دێم لە گەڵتا دەبمە پێشمەرگە.

ڕێکخستنەکانی (ی ن ک) زۆر بەهێز بوون لە ناو سووپای عێراق و داموودەزگاکانی دوژمن خەڵکیان چاندبوو ڕێکخستنیان دروست کردبوو.

ڕێکخستنەکان هەرێمی (٥)و سیروان تاڵەبانیان لە هاتن و مەبەست و جوڵەی (ک) ئاگادار کردبووەوە کە چۆن دێت و بۆچی دێت.

هێزێکی هەرێمی (٥) بە فەرماندەیی سیروان تاڵەبانی لە مەسۆیی سەرچەم بوون، (ک) و نەجمەدین چوونە لای سیروان تاڵەبانی هەر دووکیان دەستگیرکران بڕنەوەکەیان لە کامیل سەند.

سیروان تاڵەبانی لە (ک) پرسی تۆ لە بەغدا بەند بوویت سزادراویت پێمان بڵێ چۆن ئازاد کراویت، (ک) هەندێ پاساو دێنێتەوە دەڵێت من هیچم نەدرکاندووەو دانم بە هیچدا نەناوە بۆیە ئـازاد کـراوم، کاک سیروان پێیدەڵێت تۆ سـزای لە سێدارەدانت بە سەردا سەپاوە هیچ لێبوردنێک دەرنەچووە تا ئازاد بکرێیت، تۆ چۆن ئازاد کراویت، ئێمە دەزانین ئیستخبارات تۆی ناردووە بێیت ببیت بە پێشمەرگە چالاکییەک ئەنجامبدەیت دواتر بگەڕێیتەوە لە چەمچەماڵ مەفرەزەیەکت بدەنێ، خانوو ئۆتۆمبیلت پێ ببەخشن، لە سزاکەت بتبوورن و پارەشت بدەنێ، (ک) دان بە

ڕاستییەکەدا دەنێ چۆن و بۆچی هاتووە.

نەجمەدین شکور تاڵەبانی لەگەڵ (ک)دا هاتبوو کاک سیروان لێی پرسی تۆش لەگەڵ ئەم پیاوەدا هاتوویت نەجمەدین ووتی بەڵێ، پرسی چۆن هاتوویت نەجمەدین ووتی ئەم پیاوە هاتە ماڵمان لە تاڵەبان ووتی دەبمە پێشمەرگە منیش لە گەڵیدا هاتم تاوەکو ببمە پێشمەرگە.

پێشمەرگە زۆریان لە (نەجمەدین)دا لە پەلوپۆیانخست بەلۆکە ئاویان دەکرد بەدەمیدا، بەڵام نەجمەدین بێتاوان بوو ئاگای لە هیچ نەبوو (ک) نەدەناسی تەنها ئەو ڕۆژە (ک) بینیبوو کە هاتبووە ماڵیان.

پێشمەرگەکانی هەڕێمی (٥) لە مەسۆیی سەرچەمەوە بەرەو خانی خواروو بەڕێکەوتن، لە خانی خواروو ووتیان نەجمەدین دەمرێت.

لە خانی خواروو (نەجمەدین)یان تەسلیمی مام ئەمین کرد، سیروان تاڵەبانی بە مام ئەمینی ووت ئەم کابرایە ڕەنگە لێرە بمرێت ئەگەر لێرە مرد یان لێرە بە خاکی بسپێرن یان بینێرنەوە بۆ تاڵەبان.

(نەجمەدین) یان لە خانی خواروو بەجێهێشت (ک)یان لەگەڵ خۆیاندا برد هاتنە بناری سەنگاو تا کاک سیروان ڕەوانەی قەرەداخ بکەنەوە.

هێزەکە چوونە تیلەکۆی قەلەندەر، نەجمەدین بەدوایاندا هاتبووە تیلەکۆ، هێشتا دوو ڕۆژ تێپەڕ ببوو بە سەر جێهێشتنی لە خانی خوارو ووتیان ئەم کابرایە زیندوو بووەتەوە هاتووە بەدواماندا.

سیروان تاڵەبانی بە نەجمەدینی ووت تۆ کوڕی پیاوێکی هەژاریت وازمان لێبێنە با نەتکوژین لەم ناوە مەمێنە کوشتمانی بەڵام تۆ زیندوو بوویتەوە، نەجمەدین بە ناچاری ڕۆیشت، (ک) لە ناوچەی قەرەداخ گوللەبارانکرا.

دیـــــسان نـــــەجمەدین

پێیاننایە ساڵی ١٩٧٩ خالید گەرمیانی و شێخ کەریم و دوو پێشمەرگەیتر بە جەولە چوونە قایتەوان چەند موختارێکیان دەستگیرکرد موچەی ڕژێمیان هەبوو بە بڕیاری شۆڕش بەشێکی موچەکەیان لێسەندن بۆ شۆڕش پارەکە بۆ کڕینی

پێداویستی و تەقەمەنی و جلوبەرگی پێشمەرگە خەرجکرا.

لە قایتەوەن پیاوێک هات بۆ لای خالید گەرمیانی ناوی مام واحید بوو ووتی کاک خالید کورێکی خزمم چەکێکی پێیە بە تەنیا لەم دێیانە جەولە دەکات، کتێبی عەرەبی و ئەو کتێبانەی باس لە حزبی بەعس ئەکەن دەسوتێنێ جاشەکانیش چاودێری دەکەن ڕۆژێک تیادەچێت خالید گەرمیانی لە مام واحیدی پرسی خزمەکەت کێیە، مام واحید ووتی ناوی نەجمەدینە، خالید گەرمیانی ووتی کاتی خۆی ئێمە لێماندا، دەرمانکرد نەمانکردە پێشمەرگە، مام واحید ووتی بیکەنە پێشمەرگە بە خوا لە ناو دەچێت خالید گەرمیانی بە مام واحیدی وت تۆ کەفالەتی ئەکەیت مام واحید ووتی کەفالەتی ڕۆحی دەکەم بیکەنە پێشمەرگە خالید گەرمیانی ووتی مام واحید ئێمە دەگەڕێینەوە ناو زەنگنە بنێرە بەدوایدا دەیکەینە پێشمەرگە.

دوای سێ ڕۆژ مەفرەزەکەی خالید گەرمیانی لە دەوری سپی سەرو تۆپخانە بوون نەجمەدین هاتە لایان و لە مەفرەزەی خالید گەرمیانی بووە پێشمەرگە، گورجوگۆڵ و ئازاو چەلەنگ بوو دواتر گواستراییەوە کەرتی چوارو کرایە فەرماندەی مەفرەزە.

خـــــالید گـــــەرمیانی

خالید گەرمیانی پیاوێکی ژیرو و وریا بوو لە لایەک کوڕە مەلا بوو لە لایەک لە ناو حزبی شیوعی پێشمەرگایەتی کردبوو، کوردپەروەرێکی پاک و بێگەرد بوو مامۆستای شەڕی پارتیزانی بوو کەسێکی زۆر وورد بوو، لە ڕووی کۆمەڵایەتییەوە تێکەڵاوی خەڵک و جێگەی متمانەی خەڵک بوو.

لە شەڕەکاندا مانەوەی پێشمەرگەی لا گرنگ بوو ئەگەر لە سنووری قادرکەرەم چالاکییەک بکرایە دەیووت با چەند کاتژمێرێک ماندوو بین بەڵام گیانی پێشمەرگە سەلامەت بێ، لە دوای هەر چالاکییەک لانیکەم شەش کاتژمێر دوور دەکەوتنەوە لە شوێنی چالاکییەکە لە بەر ئەوەی دوژمن نەیاندۆزێتەوەو شوێن پێیان هەڵنەگرێت.

خالید گەرمیانی پێیوابوو دەبێت زۆرترین گورز لە دوژمن بدەین بەڵام کەمترین

زیانمان بەرکەوێت، لە زۆربەی چالاکی و پێشهاتەکاندا پرسی پێدەکراو بیروڕای وەردەگیرا.

مەفرەزەکەی خالید گەرمیانی گوێدرێژێکیان هەبوو شەکرو چایی و کتری و خواردنیان پێهەڵدەگرت، خالید گەرمیانی ناوی کەرەکەی نابوو شاوەیس، ئێوارە دەچوونە دێکان نانی ئێوارەیان دەخوارد، نانی دووژەمیان لە ماڵەکان وەردەگرت و دەچوونە دەرەوەی دێیەکان.

بـــــۆسەی پـــــێشمەرگە

سەرەتای ساڵی ١٩٧٩ کەرتی دووی گەرمیان لە سەر ڕێگەی قەترە، خواروو بانیخێڵانەوە بۆسەیەکیان داناو ژمارەیەک ئۆتۆمبیلیان ڕاگرت، سەرنشینە کوردەکان سامان گەرمیانی قسەی بۆکردن، عەرەبەکان مەلا برایم.

هێزەکانی داگیرکەر لە دەربەندیخانەوە بەرەو بۆسەی پێشمەرگەکان هاتن بە هاوەن و دۆشکا تەقەیان لە پێشمەرگەکان دەکرد، پێشمەرگەکانیش هێرشیان کردە سەر هێزەکەی داگیرکەرو پاشەکشەیان پێکردن.

چـــــەند چـــــالاکییەك
کـــــانوونی دووەمـــــی 1979

مانگی (١)ی ١٩٧٩ مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی خالید گەرمیانی شەو چوونە ناو قادرکەرەم و لە فەرمانگەی کارەباياندا، هەمان مانگ لە نێوان دووز قادرکەرەم چالاکییەکیان ئەنجامدا، مەفرەزەی (٣)ی کەرتی (٣)ی گەرمیان لە کانی شیرینەکە بۆسەیەکیان دانا دوو ئۆتۆمبیلی ئیشغال لە نێوان قادرکەرەم دووز قیریان دەگواستەوە ئۆتۆمبیلەکانیان ڕاگرت و سووتاندیانن.

لە کاتی گڕگرتنی ئۆتۆمبیلەکان لە قادرکەرەمەوە لێپرسراوی مونەزەمەی قادرکەرەم بەرەو ڕووی پێشمەرگەکان هات پێش ئەوەی بکەوێتە بۆسەکەوە بە پێشمەرگەکانی زانی و بە بەگ گەڕایەوە، پێشمەرگەکان تەقەیان لێکرد بەڵام دەربازی بوو.

چـــــــالاکی غـــەڕەو پـــەلکانە

غـەڕەو پەلکانە بیری نەوتی لێبوو پۆلیسی شەریکەی نەوت پاسەوانی بوو، ڕۆژانـە ئۆتۆمبیلێکی پۆلیس لە دوزەوە دەهات بۆ سەر بیرە نەوتەکە خواردنی دەهێناو وەجبەکانی دەگۆڕی.

مانگی ١٩٧٩/١ مەفرەزەی (٣)ی گەرمیان بە فەرماندەیی خالید گەرمیانی لە ئۆتۆمبیلەکەیانداو چەند پۆلیسێکیان کوشت.

دوای لێدانی ئۆتۆمبیلەکەی پۆلیس مەفرەزەکە گەڕانەوە ئەو شەوە بەڕێوە بوون تا بەرە بەیان گەیشتنە خۆرنەوازان.

چـــالاکی – ســـەنگاو سلێمانی – کـــــفری

لە ١٩٧٩/١/٤ مەفرەزەیەکی هەرێمی (٥) چوونە سەر هێزێکی دوژمن لە دێی گڕاوی گەرمیان

*مەفرەزەیەکی هەرێمی (٥) لە ١٩٧٩/١/١٢ چوونە ناو شاری سلێمانی و بە ئاربی جی لە مەرکەزی پۆلیسی سەرشەقامیاندا

*ڕۆژی١٩٧٩/١/١٥ مەفرەزەیەکی هەرێمی (٥) لە دێی گوڕبازی قەرەداخ لەگەڵ گەلە جاشێک تووشی شەڕ هاتن

دوو جاش کوژران و دوان بریندار بوون

زیانی پێشمەرگە بریندار بوونی دوو پێشمەرگە بوو.

*مەفرەزەیەکی هەرێمی (٥) لە ١٩٧٩/١/١٦ چوونە ناو شاری سەنگاوو لە هێزێکی مغاویریاندا، زیانی دوژمن کوژرانی (٥) مغاویربوو

چوونە کفری

مەفرەزەیەکی هەرێمی (٥) لە ١٩٧٩/١/٢١ چوونە ناو شاری کفری نزیکەی چوار کاتژمێر لەناو شاردامانەوە

مەفرەزەکە بە ئاربی جی لە دائیرەی تەجنیدی کفری و ئۆتۆمبێلێکی وازی سەربازییاندا دوژمن لە تۆڵەی زیانەکانی زیاتر لە (١٠٠) کەسی لە دانیشتوانی کفری

گرت، سەرباز و ئەفسەری سەیتەرەی کفری و ژمارەیکی زۆر ئەمن و ئیستخباراتی خۆیگرت، زیانی دوژمن کوژرانی یەک ئەفسەر و کوژرانی (٢٣) سەرباز

لـــــێدانی تـــــەجنیدو مـــــەرکەزی کـــــفری چـــــوونە نـــاو کـــــفری

هێزێکی کەرتی (٣)ی گەرمیان بە فەرماندەیی سامان گەرمیانی فەرماندەی کەرتی (٣)ی گەرمیان و خالید گەرمیانی فەرماندەی مەفرەزەی (٣)ی گەرمیان چوونە ناو شاری کفری و لە مەرکەزو تەجنیدی کفری یاندا.

رۆژی ١٩٧٩/١/٢١ کەرتی ٣ی گەرمیان پلانی چوونە ناو کفری و لێدانی تەجنیدو مەرکەزی کفری داڕشت بەمجۆرە:

- مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی خالید گەرمیانی بۆ سەر تەجنیدی کفری
- مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی سامان گەرمیانی بۆ سەر مەرکەزی ئیمام محەمەد

پێش ئەوەی بچنە ناو کفری چوونە دێی دوانزە ئیمام کۆبوونەوەیان بەدێیەکە کرد دوای کۆبوونەوەکە نانیانخواردو لەگەڵ تاریک بووندا چوونە ناو کفری.

چوار پێشمەرگە لەمبەری ئیمام محەمەد بە کەمین دانران نەوەک لە کاتی گەڕانەوەدا پشتیان بگیرێت.

- خالید گەرمیانی و چەند پێشمەرگەیەک چوونە سەر تەجنیدەکەی کفری و دایانە بەر دەستڕێژی گوللەو پاسەوانەکەیان کوشت.
- سامان گەرمیانی و چەند پێشمەرگەیەک چوونە سەر مەرکەزی ئیمام محەمەدو بە ئاربیجی لێیاندا.

شەوێکی باران و لێزمە بوو دوای لێدانی تەجنیدو مەرکەزەکە گەڕانەوە، ئەو چالاکییە دەنگدانەوەی گەورەی هەبوو بۆ ئەو سەردەمە گرنگ بوو لە ناو شاری کفری چالاکی بکرێت.

ســـــاڵیادی شـــــەهید ئـــارام – چـــالاکی

دوژمن کامل طیب دێوانەی ناردبووە نازچەی قەرەداخ بۆ جاسوسی و خراپەکردن پێشمەرگەکانی هەرێمی (٥) لە ١٩٧٩/١/٢٤ دەستگیریانکرد .

دەستکەوت دوو برنەوبوو

مەفرەزەیەکی هەرێمی (٥) لە ١٩٧٩/١/٢٩ لە شێخ تەوێڵ ڕووبەڕووی گەلەجاشێک بوونەوە و لێیاندان

١٩٧٩/١/٣١ بەبۆنەی ساڵێک بەسەر شەهیدبوونی شاسوار جەلال (ئارام) دا مەفرەزەیەکی هەرێمی (٥) چوونە سەر گەلە جاشێک لە دێی بەردەکەڕی شارەزور، دوژمن بە فڕۆکە هێزی گەیاندە جاشەکان، شەڕ چوار کاتژمێری خایەند

زیانی دوژمن کوژرانی (٤) جاش و بریندابروونی (٣) جاش

زیانی پێشمەرگە بریندارببوونی چوار پێشمەرگە

هەر لە ساڵیادی شەهید ئارامدا مەفرەزەیەکی هەرێمی (٥) چوونە ناو شاری سلێمانی و لە هێزێکی دوژمنیاندا، دوژمن زیانی پێکەوت

قوربانی پێشمەرگە شەهیدبوونی دکتۆر بەختیار خالید ئەندامی کۆمیتەی مارکسی لینینی کوردستان بوو.

مانگی 1979/2

هێزێکی دوژمن کە پێکهاتبوون لە سەرباز و جاش ڕۆژی ١٩٧٩/٢/١ پەلاماری بەردەکەڕی ناوچەی شارەزوریاندا.

پێشمەرگەکانی هەرێمی (٥) بەرەنگاریان بوونەوە و شەڕێکی جوامێرانەیان لەگەڵدا کردن.

ڕێـــــگای ســـــەنگاو دەربـــــەند
کـــۆتایی مـــانگی 1979/2

ڕێگەیەک لە سەنگاوەوە بۆ دەربەندیخان، لە دەربەندیخانیش ڕێگایەک بەرەو سەنگاو دروستدەکرا تاوەکو لێکی بدەنەوە.

دروستکردنی ئەو ڕێگایە بۆ پێشمەرگە زیانی زۆر بوو چوونکە دوژمن ڕەبییەی لێدادەناو هاتووچۆی پێشمەرگەی سنووردار دەکرد، پێشمەرگە مەبەستیان ئەوە بوو ئەو ڕێگایە دروست نەکرێت.

ئەو گەلاّبەو شۆفلاّنەی کە دەهاتن بۆ لێدانی ڕێگەکە هێزێکی سەربازی پارێزگارییان لێدەکردن، زانیاری گەیشتە پێشمەرگە بەیانی دوو مودەڕەعە و سریەیەکی سەربازی لەگەڵ گەلاّبەو شۆفلّەکاندا دێن، ڕێگەکە لە بانیخێلاّنەوە بەرەو دەرەدۆین و بەرکەل و چرچەقەلاّ خەریک بوو دەگەیشتە بەرکەل.

پێشمەرگەکانی کەرتی «٣»ی گەرمیان شەو لەو ڕێگەیە دامـەزران بەیانی گەلاّبەو شۆفلّەکان هاتن هێزێکی سەربازیان لە گەلّدا بوو مودەڕەعەیەک لە پێشەوە یەکێک لە دوای هێزەکەوە دەڕۆیشت.

سەربازەکان چوونە بەرزاییەکان بۆ پارێزگاری لە گەلاّبەو شۆفلّەکان دامەزران، پێشمەرگەکانی کەرتی «٣»ی هەرێمی (٥) لە هێزەکەی دوژمنیانداو حەوت سەربازیان لێکوشتن.

قـــــادر کـــــەرەم خـــــێوەتە

پێشمەرگەکانی کەرتی گەرمیانی هەرێمی (٥) لە ١٩٧٩/٣/٢ سەیتەرەیەکیان لەسەر ڕێگەی قادر کەرەم سەنگاو دانا ، دوای ڕاگرتنی ئۆتۆمبێلّکی زۆر خەلّکەکەیان کۆکردەوە و بەرنامە و ئامانجی شۆڕشیان بۆ ڕوونکردنەوە.

هەمان کەرت لە ١٩٧٩/٣/١١ لەسەر ڕێگەی سەرقەلاّ کەلار سەیتەرەیەکیان دانا دوای ڕاگرتنی ئۆتۆمبێل و کۆکردنەوەی سەرنشینەکانی ڕێبازی (ی.ن.ک) یان بۆ ڕوونکردنەوە.

مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٥) لە ١٩٧٩/٣/١٢ نارنجۆکێکیان هەڵدایە ناو مااڵی قایمقامی دەربەندیخانەوە.

مەفرەزەیەکی کەرتی بازیانی هەڕێمی (٥) لە ١٩٧٩/٣/١٤ ڕەبییەی سەربازەکانی خێوەتەیان گوللە بارانکرد، لەئەنجامدا دوو سەرباز کوژران و (٣) سەربازیش بریندارببوون

مەفرەزەیەکی کەرتی گەرمیانی هەڕێمی (٥) لە ١٩٧٩/٣/١٧ چوونە ناو دێی شێخ لەنگەری نزیک کەالرو مۆڵگەی جاشەکانیان گوللەبارانکرد.

شـــــــەڕی نـــــــەمەڵ
بەهـــــاری 1979

هێزێکی هەڕێمی (٥) بە فەرماندەیی سیروان تاڵەبانی کە پێکهاتبوون لە بەشێک لە کەرتەکانی هەڕێم بەرەو ناوچەی شارەزوور بەڕێکەوتن چوونە دێی (نەمەڵ).

ئێوارە سیروان تاڵەبانی خەڵکی دێیەکەی کۆکردەوەو کۆبوونەوەی پێکردن دوای کۆبوونەوەکە لە (نەمەڵ) نانیانخوارد دوای نانخواردن (نەمەڵ)یان بەجێهێشت و چوونە بناری کانی هەنجیرو سێتەاڵن.

جاشەکانی زەڕایەن حەمەخان و بایز بە دوای پێشمەرگەدا دەگەڕان، هێزەکەی هەڕێمی (٥) لە کانی هەنجیر بوون جاشەکان شەو هاتبوون دەوری سێتەاڵنیان گرتبوو، فیراریک لە سێتەاڵن دەرچوو جاشەکان تەقەیانلێکرد بەو تەقەکردنەدا پێشمەرگەکان زانییان جاشی لێیە.

هێزەکەی هەڕێمی ٥ هێرشیانکردە سەر جاشەکان بەشی شاخەکەیان لێسەندن، جاشەکان شکان شوێنێکی کەمیان لە شاخەکە بەدەستەوە مابوو لەو هێرشەدا سیروان تاڵەبانی بریندار بوو فیشەکێک لە سەریدا چیغی کرد بریندەکەی قوڵ نەبوو دوای بریندار بوونی سیروان تاڵەبانی خالید گەرمیانی بریندار بوو بەاڵم بریندەکەی ئاسان بوو.

دوای بریندار بوونی خالید گەرمیانی جەمال فیشەکێک لە سەر دڵیداو لە پشتییەوە دەرچوو، جەمال بە بریندارێ کەوتە نێوان جاش و پێشمەرگەکان، بەرگرییان لە سەر کرد تا نەکەوێتە دەست دوژمن.

کاتژمێر نۆی بەیانی بوو کۆپتەر هاتە سەر ئاسمانی شەڕەکە، قوات خاسە هاتن بۆ پشتیوانی جاشەکان، شەڕێکی قورس لە نێوان پێشمەرگەو دوژمندا بەرپا بوو.

پێشمەرگەکان بە جەمالیان ووت پشتت چۆڵناکەین ناهێڵین بکەوێتە دەست دوژمن هەوڵبدە بە سکە خشێ بەرەو ئێمە بێیت.

جاشەکان بە سەر شوێنی جەمالدا زاڵ بوون پێشمەرگەکان تا نیوەڕۆیەکی درەنگ تەقەیان لە سەرکرد.

خالید گەرمیانی هەر چەند بریندار بوو بە جەمالی ووت دێینە نزیکتەوە پشتێنت بۆ هەڵئەدەین پشتوێنەکە بگرە ڕاتدەکێشین، پێشمەرگەکان چوونە نزیک جەمال دوو پشتێنیان بەیەکەوە گرێداو بۆیان هەڵدا جەمال پشتێنەکەی گرت کلاشینکۆفەکەی کردە ملی تاقمەکەی لە پشتیدا بوو، جەمالیان ڕاکێشاو ڕزگاریانکرد لە سێتەڵان ووڵاخێکیان بۆ پەیدا کردو بەڕێیانکرد.

کە شەو داهات هێزەکەی دوژمن بە زیانی زۆرەوە گەڕانەوە زەڕایەن، پێشمەرگەکانیش کشانەوەو چوونە مچەکوێر.

جەمال خوێنی زۆری لێڕیشتبوو برسی بوو داوای نانیکرد، لە ماڵێک دوو هێلکەیان بۆ کوڵاندو بەنانەوە خواردی.

شەو چوون دکتۆریان هێنا کاک سیروان و خالید گەرمیانی و جەمالیان تەداویکرد، بۆ بەیانی سیروان تاڵەبانی کلاوو جامانەیەکی بە سەر برینەکەیەوە کردە سەری بە پێشمەرگەکانی ووت با بچینە سێوسێنان بۆ ئەوەی خەڵک بمانبینێ هەواڵ بگاتە حکومەت کە سیروان تاڵەبانی بینراوەو بریندار نەبووە.

لە کاتی ڕۆیشتندا خێزانەکەی سیروان تاڵەبانی ووتی هاوڕێ ورەت بەرز بێت گوێی مەدەرێ کاک سیروان پێیووت مادام تۆ ئەوەندە ورەت بەرزە ئەوە حسابکە بریندار نیم.

کاتژمێر»٣«ی ئێوارە چوونە سێوسێنان خەڵک بینی کە سیروان تاڵەبانی بە پێی خۆی دەڕوات و بریندار نییە، سێوسێنان دێیەکی قەرەباڵغ بوو خەڵک زۆر هامووشۆی دەکرد بۆیە چوونە ئەوێ.

دەرمـــانخواردکردنی ســـامان گـــەرمیانی 1979

مامۆستایەک لە مەسۆیی سەرچەم بوو سامان گەرمیانی سەردانیکرد ماوەی نیوکاتژمێر لای مایەوە.

دوای هاتنە دەرەوەی لە مااڵی مامۆستاکە بـەرەو فەقێ مستەفا بەڕێکەوتن، پیاوێک هەبوو لە مەسۆیی سەرچەم سەر بە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە بوو ئەو پیاوە چوو بووە سەردانی دێیەکانیتر، لەو کاتەی سامان گەرمیانی و هاوڕێکانی خەریک بوو لە مەسۆیی سەرچەم دەردەچوون ئەو بەرەو مەسۆیی دەگەڕایەوە، لە ڕێگا چاوی بە کاک سامان کەوت پێیووت من زانییارییەکم لایە بەاڵم چەند ڕۆژە ئێوەم نەبینیوە تا پێت بڵێم.

پیاوەکە بە کاک سامانی ووت نەچوویتە لای فاڵن مامۆستا سامان گەرمیانی ووتی بەڵێ سەردانم کردووە، پرسی هیچت نەخوارد، کاک سامان ووتی پرتەقاڵێک و هەنارێکم خواردووە پیاوەکە کە سەر بە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە بوو، بە کاک سامانی ووت من زانیارییەکم هەیە ئەم مامۆستایە دوژمن ڕایسپاردووە یان تۆ یان هەر برادەرێکیتر دەرمانخوارد بکات دڵنیابە دەرمانخوارد کراویت.

دوای بیستنی ئەو هەواڵە چەند پێشمەرگەیەک گەڕانەوە مامۆستاکەیان دەستگیر کـردو بـردیـان، شیریان دایـە سامان گەرمیانی بۆ ئـەوەی بڕشێتەوەو ئـەوەی خواردوویەتی بیهێنێتەوە.

کە شەو داهات بە پەلە چوونە کربچنە یاریدەدەرێکی پزیشکی لێبوو حەمەی شێخ عەبدولکەریم لە کربچنە تەکیەو خانەقای هەبوو یاریدەدەری پزیشکەکە ووتی سرنجێک خوێنم بۆ بگرن دەینێرینە بەغدا تا بزانین دەرمانخوارد کراوە.

سرنجێک خوێنیان لـە کـاک سـامـان وەرگـرت شێخ محەمەد دایـە دەست کەسێک دوای چەند ڕۆژێک ئەنجامەکەی گەڕایەوە لە پشکنینەکەدا دەرکەوتبوو دەرمانخواردکراوە بەاڵم بە ڕێژەیەکی کەم، مامۆستاکە بە سرنج ژەهری کردبووە ناو پرتەقاڵەکەوە سامان گەرمیانی پرتەقاڵەکەی خواردبوو.

مامۆستاکە دەستگیرکرابوو زۆریان لێدا بەڵام نکۆڵی لە تاوانەکەی دەکرد ئەنجامی پشکنینەکەیان نیشان داو ووتیان ئەوە دەیسەلمێنێ ژەهرت کردووەتە ناو پرتەقاڵەکەوە، مامۆستاکە زانی بەڵگەکان ڕاستن و دەرفەتی نکۆڵی کردن نەماوە دانی بەوەدانا کە لە سەر داوای دەزگا سیخوڕییەکانی ڕژێم سامان گەرمیانی ژەهر خوارد کردووە.

دوای ئاشکرا بوونی ڕاستییەکان و دانان بە تاوانەکەیدا مامۆستا بە سزای تاوانەکەی گەیشت و گوللەبارانکرا.

دوای ئەوەی سامان گەرمیانی سەردانی وولاتی ئێرانیکرد بۆ چارەسەر دەرکەوت دەرمانەکە کاریگەری لە سەر چاوی هەبووە.

کـــــــەرتی بـــازیان - چـــالاکی

مەفرەزەیەکی کەرتی بازیانی هەرێمی (٥) لە ١٩٧٩/٣/٢١ بۆسەیەکیان بۆ کۆمەڵێک پۆلیسی ناحیەی سەنگاو دانا و پۆلیسێک کوژرا

هەمان مەفرەزە لە ١٩٧٩/٣/٢٠ بۆسەیەکیان لەسەر ڕێگەی گەڕانەوەی هێزێکی دوژمن لە ئاهەنگی قەشقۆڵی نزیک معسکەر سەلام دانا و لێیاندان ژمارەیەکی زۆر سەرباز کوژران و بریندار بوون.

مەفرەزەیەکی کەرتی بازیانی هەرێمی (٥) لە ١٩٧٩/٣/٢٤ سەیتەرەیەکیان لە گەڕەکی حاجیاوا دانا ژمارەیەکی زۆر خەڵکیان کۆکردەوە و بەرنامەی (ی.ن.ک) یان بۆ ڕووەنکردنەوە .

مەفرەزەیەکی کەرتی بازیانی هەرێمی (٥) لە ١٩٧٩/٣/٢٦ بۆسەیەکیان لە دێی تیماری قەرداخ دانا و هێزێکی گەورەی دوژمن کەوتنە بۆسەکەوە.

دوای شەڕێکی جوامێرانە (٥٠) سەرباز کوژران و (٣) سەربازیش بریندار بوون نەقیب غازی فەرماندەی هێزەکە کوژرا.

لەو ماوەیەدا (٥) مین لەناوچەکانی شاخی گوڵان، تلەزەیت، کاتی پانکە، چێندران و تەقینەوە

(١٧) سەرباز کوژران و (١١) سەرباز بریندابوون

شـــــــــەڕی بـــــانیخێلاّن
بەهــاری ســـــاڵی 1979

کەرتی یەکی قەرەداخ لە ناوتاق بوون دوژمن کێومالّی سەرتاسەری دەستپێکرد مەفرەزەکان بە سەر ناوچەکەدا دابەش بوون تا دوژمن نەیاندۆزێتەوە چەند ڕۆژێک لە شاخی ناوتاق و سۆلّە خۆیان پەنادا.

ئێوارەیەک هاتنە ئیمام قادر هێزێکی گەورەی دوژمنیان بەدیکرد لە باوەخۆشێنەوە دەهاتن بۆ چەمرگە، پێشمەرگەکانی کەرتی قەرەداخ چوونە جادەی تایەر مشێر نێوان باوەخۆشێن و ئیمام قادر هێزەکەی دوژمن شپرزەو ماندوو بوون.

پێشمەرگەکان لە بەرزایی تایەر مشێر دامـەزران لە هێزەکەی دوژمـن هاتنە دەست و بیست سەربازیان کوشت، دوای لێدانی هێزەکەی دوژمن کشانەوە دواوە.

پـــــەلاماری دوژمـــن – چـــالاکی

مەفرەزەیەکی کەرتی گەرمیان هەرێمی (٥) لە ١٩٧٩/٤/٣ چوونە سەر گەلەجاشێکی زەڕایەن لە دێی تەنگیسەر.

زیانی دوژمن کوژرانی (٧) جاش و بریندارباوونی (٥) جاشیتر.

ڕۆژی ١٩٧٩/٤/٥ دوژمن هێرشی بەربلاّوی هێنایە سەرناوچەکانی قەرەداخ، پێشمەرگەکانی هەرێمی (٥) لە نزیک مەسۆیی بەرەنگاری بوونەوە و تا دێی تەکیە ڕاویاننان.

دوژمن زەرەرو زیانی زۆری لێکەوت، پێشمەرگەیەکیش بریندارباوو.

مەفرەزەیەکی هەرێمی (٥) قەرەداخ لە ١٩٧٩/٤/١٧ (مین) یکیان لەسەر ڕێگەی سەربازەکانی دوژمن دانا، مینەکە تەقییەوە دوو سەرباز کوژران.

مەفرەزەیەکی هەرێمی (٥) لە ١٩٧٩/٤/١٨ هێرشیانکردە سەر ئۆتۆمبێلّکی سەربازی، دوو سەرباز کوژران و سەربازێک بریندارباوون

مەفرەزە هاوبەشەکەی لقی (٢) ی.ن.ک و کەرتی گەرمیانی هەرێمی (٥) لە ١٩٧٩/٤/٢٠ چوونە سەر جاشەکانی قالە فەرەج لە دێی تەپە عەرەب

(١٠) جاش کوژران و (٦) جاش بریندارباوون. پێشمەرگەیەکیش بریندارباوو.

شـــــەڕی تـــــەپە عـــەرەب

ڕۆژی ١٩٧٩/٤/١٩ عومەر سەنگاوی پێشمەرگەی مەفرەزەکەی کاک سەرکەوت لە دووڕیانی جامڕێز مەسۆیی کەوتە بۆسەی جاشەوە عومەر سەنگاوی ڕزگاری بوو جاشەکان دوایکەوتن.

کەرتی دووی گەرمیان لە دێی دەرەوار بۆسەیەکیان بۆ جاشەکان دانا بەڵام نەکەوتنە ناوی، پێشمەرگەکان دوای جاشەکان کەوتن لە کاتژمێر ٥ی ئێوارەی ڕۆژی ١٩٧٩/٦/٢٠ لە ناو دێی تەپە عـەرەب شەڕ لە نێوان پێشمەرگەو جاشدا دروست بوو شەڕ تا کاتژمێر ٧ی ئێوارەی خایاند، جاشەکان شکان و هەڵاتن.

زیانی جاش:

کوژرانی ٨ جاش و بریندار بوونی ٢ جاش ، دوو پێشمەرگەش بریندار بوون.

شـــــەهید بوونی ســـیروان تـــاڵەبانی و هـــاوڕێکانی

شـەوی ١٩٧٩/٤/٣٠/٢٩ لە دێی زێڕینجۆی شـارەزوور سیروان تاڵەبانی و هاوڕێکانی کەوتنە بۆسەی دوژمنەوە کە پێشتر لە لایەن ئیستخباراتی عەسکەری نەخشەی بۆ کێشرا بوو تا ئەم تێکۆشەرانە بخاتە بۆسەو شەهیدیان بکات چوونکە سیروان تاڵەبانی و هەرێمی (٥) لە ناوچەکانی قەراخ و گەرمیان گورزی گەورەیان لە دوژمن وەشاند بوو ڕۆژ بە ڕۆژ هەرێمی (٥) لە سەر دەستی سیروان تاڵەبانی و هاوڕێکانی لە گەشەسەندندا بوو.

دوژمـن پێی وابووبە شەهید کردنی ئەم تێکۆشەرانە پێشمەرگە لە جوواڵە دەکەوێت و قەرەداخ و گەرمیان بێدەنگ دەبن.

هەر چەندە شەهید بوونی سیروان تاڵەبانی و هاوڕێکانی زەرەرو زیانی زۆری لە هێزی پێشمەرگەدا، بەڵام شەهید بوونی ئەوان بووە گوڕو تینی شۆڕشگێڕانەو سەنگەرەکانی پێشمەرگەی زیاتر جۆشدا.

شەهیدەکان:

١- شەهید فەیسەڵ ڕەشید حەمید (سیروان تاڵەبانی)

٢- حەسەن حەمە سالّح مەحموود (حەسەن خاوێیی)

٣- شەهید نەجات کەرکوکی
٤- شەهید محەمەد کەریم حەمە بارام (محەمەدی حاجی بارام)
٥- شەهید عەلی چەلەبی
٦- شەهید حاجی چاوشین

دوای شەهید بوونی سیروان تالّەبانی فەرماندەی هەرێمی (٥)ی قەرەداخ مستەفا چاوڕەش لە هەرێمی (٣)ی شارباژێڕەوە گواستراییەوە قەرەداخ و کرایە فەرماندەی هەرێمی (٥)ی قەرەداخ، ئازاد هەورامی لێپرسراوی سیاسی هەرێم بوو.

لەگەڵ هاتنە خـوارەوەی بۆ هەرێمی (٥) مستەفا چـاوڕەش دەستیکرد بە ڕێکخستنەوەی هەرێمەکە، هەندێک گۆڕانکاریکرد، عادل شکورو حەمە ڕەشی کردە فەرماندەی مەفرەزە، جموجۆڵی خستە هەرێمەکەوە، شێخ جەعفەر کرایە فەرماندەی کەرت، خالید گەرمیانی کرایە فەرماندەی کەرت، مام ڕۆستەم فەرماندەی کەرت بوو.

مانگی 1979/5

مەفرەزەیەکی هەرێمی (٥) لە دارە ڕەش مبینێکیان چاند لە ١٩٧٩/٥/٥ مینەکە تەقییەوە و (٣) سەرباز بریندار بوون

*مەفرەزەیەکی کەرتی گەرمیانی هەرێمی (٥) لە ١٩٧٩/٥/٦ قومبەلەیەکی دەستیان هەڵدایە ناو مونەزەمەی حزبی بەعس لە سەنگاوو لێپرسراوی مونەزەمەکە و سێ ئەمن کوژران.

*فڕۆکە جەنگیەکانی دوژمن لە ١٩٧٩/٥/١٤ هێرشیانکردە سەر هەرێمی (٥) مەفرەزەکانی هەرێم بەرەنگاریان بوونەوە .

لەو هێرشە ئاسمانییەدا پێشمەرگەیەکی هەرێمی (٥) بەناوی ئەحمەد ئیبراهیم شەهید بوو

مەفرەزەیەکی هەرێمی (٥) لە ١٩٧٩/٥/١٥ مینێکیان لە سەیتەریەی دێوانەی دەربەندیخان چاند، مینەکە تەقییەوە و سەربازێکی کوشت

*مەفرەزەیەکی هەرێمی (٥) لە ١٩٧٩/٥/٢١ لە ڕەبییەکانی نزیک دەربەندیخان

مینێکیان چاند مینەکە تەقییەوە و چوار سەرباز کوژران

*١٩٧٩/٥/٢٣ مەفرەزەیەکی کەرتی یەکی هەڕیمی (٥) لەشانە دەرییاندا و تا ئاوایی حاجی نامیق ئاگریان بەردایە دەغڵ و دانی ڕژێم

*١٩٧٩/٥/٢٤ مەفرەزەیەکی هاوبەشی لقی (٢) ی (ی.ن.ک) و کەرتی دووی بازیان مینێکیان لەسەر ڕێگەی سەربازگەی قۆپی چاند، مینەکە تەقییەوە و دوو سەرباز کوژران و سەربازێکیش بریندار بوو.

١٩٧٩/٥/٢٤ مەفرەزەیەکی کەرتی بازیانی هەڕیمی (٥) لە دێی گۆمەزەرد لەگەڵ جاشەکانی تەحسین شاوەیس تووشی شەڕ بوون، دوای دوو کاتژمێر شەڕ جاشێک کوژرا، جاشێکیش بریندار بوو، لەو شەڕەدا پێشمەرگەی قارەمان میرزا گۆمە زەردی شەهید بوو.

١٩٧٩/٥/٢٧ مەفرەزەیەکی کەرتی (١) هەڕیمی (٥) لە ئوتۆمبێلێکی پۆلیسی سەید سادقیاندا، (٣) پۆلیس کوژران و پۆلیسێک بریندار بوو.

*١٩٧٩/٥/٣١ هێزێکی دوژمن بە هاوکاری جاشەکانی زەڕایەن، تاسلوجە، چەمچەماڵ، قەرەداخ بە پشتیوانی (١٢) کۆپتەری جەنگی و (٨) کۆپتەری بارهەڵگر هێرشێکی فراوانی کردە سەرناوچەی بازیان و قەرەداخ لەو هێرشەدا (٣) پێشمەرگە شەهید بوو

بـــــــۆسەی دەربـــــــەندیخان- بـــاوەنوور

هەڕیمی (٥) بە فەرماندەیی مستەفا چاوڕەش لە سەر ڕێگای دەربەندیخان باوەنوور بۆسەیەکیان دانا، چەند ئۆتۆمبێل لە هەر دووڵاوە هاتن ڕایانگرت لە سەر شۆڕش و ڕۆڵی پێشمەرگە لە شۆڕشدا قسەیان بۆ کردن لەو کاتەدا چوار کۆستەر هاتن هەر کۆستەرێک پۆلیسی لە گەڵدا بوو، خەڵکی لە سنووری خانەقینەوە لە ئێران گەڕابوونەوە پۆلیسیان لەگەڵ ناردبوون بۆ سلەیمانی، پێشمەرگەکان کۆستەرەکانیان ڕاگرت پۆلیسەکانیان دابەزاندو چەکیان کردن، نائب زابتێکی سنووریان گرت نامەیەکی پێبوو قوتیدا، دەستگیرکراوەکان پێنج کەس بوون ئۆتۆمبیلێکی گەورەی حکومیان لەگەڵ خۆیان هێناو بەرەو چرچە قەڵا بەڕێکەوتن

ڕێگە قوڕ بوو ئۆتۆمبیلەکە دەرنەچوو سووتاندیان، پۆلیسەکانیان بردە دێی ئاوە سپی، خالید گەرمیانی لە کفرییەوە (٢٠٠) سەر بەرانی لەگەڵ خۆی هێنابوو، ژمارەیەک بەرانیان سەربڕی و خواردیان.

دوای چەند ڕۆژێک چوونە دێی کانی ساردی نزیک دەربەندیخان مستەفا چاوڕەش و جەلال شێخ تۆفیق کە لێپرسراوی ناوچە بوو خەڵکەکەیان کۆکردەوەو قسەیان بۆ کردن، هەر لەوێ پۆلیسە عەرەبەکانیان ئازاد کردوو ڕادەستی خەڵکی کانی ساردیانکردن تا ڕەوانەی دەربەندیخانیان بکەن.

عـــــادل شـــــــکور
1979

عادل شکور یەکێک لە پێشمەرگە سەرەتاییەکانی شۆڕشی نوێ دوای ئەوەی لە سوریا گەڕایەوە کوردستان ماوەیەک لە دەشتی هەولێرو دواتر لە بارەگای مامجەلال گیرسایەوە، دوای ماوەیەک مانەوە لە بارەگای مامجەلال گەڕایەوە گەرمیان و لە هەرێمی (٥)ی قەرەداخ دریژەی بە تێکۆشاندا.

ساڵی ١٩٧٩ کرایە فەرماندەی مەفرەزە لە هەرێمی (٥) لە ماوەی پێشمەرگایەتیدا چەندین چالاکی ئەنجامدا:

- لە ناحیەی تیلەکۆ چالاکییەکیان ئەنجامدا، ئێوارەیەک چەند گوللە هاوەنێکیان هاویشتە ناحیەی تیلەکۆ.
- لە نێوان کفری کەلار بۆسەیەکیان بۆ دوژمن داناو زیانیان پێگەیاندن.
- لە نێوان خورماتوو کفری بۆسەیەکیان داناو زیانی زۆریان لە دوژمندا.
- چەندین چالاکیتریان لە ناوچەکانی گەرمیاندا ئەنجامدا.

شـــــەهید بوونی کـاك ســـــەرکەوت
1979/6/24

هێزێکی سەربازی دوژمن لەگەڵ کەمپینی هەرەوەزی نێردرابوون بۆ درەوکردنی دەغڵودانی ناوچەی شاتری.

پێشمەرگەکانی کەرتی دووی گەرمیان لە سەر ڕێگەی هاتنی سەربازەکان و زنجیرە شاخی پشتی هێزەکەی داگیرکەرو دانانی دەستەیەک پێشمەرگە بۆ هێرشکردنە سەر هێزەکەی داگیرکەر دامەزران کاتژمێر (٥)ی ئێوارەی ڕۆژی ١٩٧٩/٦/٢٤ شەڕ دەستپێکرد، مەحموود سەنگاوی و کاک سەرکەوت دەستەی هێرش بوون هێزەکەی دوژمن لە دێی خاڵە بەگ بوون پێشمەرگەکان بە پەلە خۆیان لە ئۆتۆمبیلەکان نزیک کردەوە تەقەیەکی زۆریان لە سەر بوو هەنگاو هەنگاو چوونە پێش هێرشیان کردە سەریان دەستیان گەیشتە یەکەم ئۆتۆمبێل و شۆفێرەکەیان کوشت، ژمارەیەک ئۆتۆمبێل سووتان و ژمارەیەکیش سەرباز کوژران.

سەرکەوت لە پێشەوە دەڕۆیشت، سەربازێک بەرانبەر سەرکەوت سەرەتاتکێی دەکرد مەحموود سەنگاوی دووجار ئاگاداری کردەوە سەرکەوت ووتی هیچ نییە، سەربازەکە تەقەی لێکرد سەرکەوت کەوت، مەحموود سەنگاوی تەقەی لە سەربازەکە کردوو کوشتی گەڕایەوە لای کاک سەرکەوت تەماشای مەحموود سەنگاوی کردو چاوەکانی لێکناو شەهید بوو.

هێزێکی دوژمن لە ڕێگەی زەماوەنگەوە بە هانای هێزە شکست خواردووەکەیانەوە هات پێشمەرگەکانی کەرتی دووی گەرمیان، سامان گەرمیانی، مام سالّح، شێخ کەریم، شێخ جەمال و پێشمەرگەکانیتر لێیان هاتنە دەست و تێکیانشکاندن.

زیانی دوژمن:

کوژرانی ٨٠ سەربازو سەرۆک جاشێک

سووتاندنی ٨ ئۆتۆمبێل

دەستکەوت:

کەلوپەلێکی زۆری سەربازی

قوربانی پێشمەرگە:

شەهید بوونی کاک سەرکەوت فەرماندەی مەفرەزە بوو، تەرمی شەهید سەرکەوت بردرایە گۆڕستانی کەلارو بە خاکسپێردرا، دوای شەهید بوونی کاک سەرکەوت مەحموود سەنگاوی کرایە فەرماندەی مەفرەزە.

لێـــــدانی عـــەرەبی هـــاوردە
1979/6/24

چوار پێشمەرگەی کەرتی (١)ی هەرێمی (٥)ی قەرەداخ بەرەو دێی تەعریبکراوی قەسڵانی بەڕێکەوتن چوونە سەر ماڵە عەرەبە هاوردەکان و دوو شوانی هاوردەیان کوشت و سەرکەوتووانە گەڕانەوە، دوای گەڕانەوەیان هاتنە مەیدان لەوێ هەواڵی شەهید بوونی کاک سەرکەوتیان بیست.

کـــەرتی بـــازیان- شـــارەزور – قـــەراخ

مەفرەزەیەکی کەرتی شارەزوری هەرێمی (٥) لە ١٩٧٩/٨/١ هێرشیانکردە سەر ڕەبییەی (فەقی جن) ی نزیک دەربەندیخان بە ئاربی جی و چەکی سووک لە ڕەبییەکەیاندا.

زیانی دوژمن کوژرانی ئەفسەرێک و چوار سەرباز.

*دوو پێشمەرگەی کەرتی گەرمیانی هەرێمی (٥) لە ١٩٧٩/٨/٣ هێرشیانکردە سەر ڕەبییەی هەزارکانی سەنگاوو لێیاندان.

زیانی دوژمن کوژرانی سەربازێک بوو

*مەفرەزەیەکی هەرێمی (٥) لە ١٩٧٩/٨/٣ هێرشیانکردە سەر ڕەبییەیەکی نزیک قادر کەرەم و گوللەبارانیانکردن.

مانـگی 1979/8

مەفرەزەیەکی هەرێمی (٥) لە ١٩٧٩/٨/٥ چوونە سەر ڕەبییەی جافەرانی قەراخ و گوللەبارانیانکرد

*مەفرەزەیەکی کەرتی شارەزوری هەرێمی (٥) لە ١٩٧٩/٨/٨ بە ئاربی جی و چەکی سووک لە ڕەبییەی ئۆردوگای زۆرەملێ زەڕایەنیاندا.

*مەفرەزەیەکی هەرێمی (٥) لە ١٩٧٩/٨/٩ بە ئاربی جی لە ڕەبییەی تافانی قەرەداخیاندا.

*١٩٧٩/٨/١٣ کەرتی قەرەداخی هەڕێمی (٥) لە دارەڕەش مینێکیان چاندوو تەقییەوە .

مەفرەزەیەکی کەرتی بازیانی هەڕێمی (٥) لە ١٩٧٩/٨/١٤ بە ئاربی جی لە سەیتەرەی سلێمانی قەرەداخیاندا .

زیانی دوژمن کوژرانی دوو ئەفسەر و دوو سەرباز بوو

شـــــەهید بوونی چـــــەند پـــــێشمەرگەیەك

ڕۆژی ١٩٧٩/٨/٧ لە خوار دێی تەپە گەڕوسەوە تەقە لە نێوان جاشەکانی تەحسین شاوەیس و نەوزاد محەمەد ئەمین (شەماڵ) و دوو پێشمەرگەکەیتر دروست بوو، لە ئەنجامدا شەماڵ شەهید بوو دوو پێشمەرگەیتر دەرباز بوون.

ڕۆژی ١٩٧٩/٨/٨ جاش و سەرباز چوونە دێی گۆڕئەسپ دوو پێشمەرگە لە ناو دێ بوون بەڵام دەربازیان بوو.

هەمان ڕۆژ ١٩٧٩/٨/٨ لە ئاوایی کانی گوڵی، پێشمەرگەکانی گەرمیان تەقەیان لە کۆپتەرێکی جەنگی کردوو وویستیان لە دێ دەرچن، کۆپتەر دەستڕێژی لێکردن و سێ پێشمەرگە شەهید بوون:

١- شەهید برایمە ڕەش گۆبانی
٢- شەهید سەلام کوردە میری
٣- شەهید نەبەز گۆڕئەسپی

بـــــــــەردەم قـــــــایمقامیەت ســـــاڵی 1979

شەوێک ئەحمەدە ڕیشە و حەمە قاشتی لە دێی قەڵاتەپزانی گەرمیانەوە هاتنە ناو دەربەندیخان چالاکییەک ئەنجامبدەن، چایخانەیەک نزیک گەراجی سلیمانی بوو ئەمنەکانی دەربەندیخان شەوانە دەهاتنە ئەوێ.

ئەحمەد و حەمە قاشتی چوونە ماڵی حسەینی حەمە سوور کە یەکێک لە ڕێکخستنەکانی ناو شار بوو ماڵیان لە گەڕەکی سەرا بوو، ئەو شەوە سەربازو

جاشی نا شەعبی بۆسەیان دانابوو نەیانتوانی بچنە چایخانەکە لە مالّی حسەین مانەوە درەنگانێکی شەو ڕۆیشتن بۆ مالّی پورزایەکی حەمە قاشتی ئەو شەوە لەوێ مانەوە[١٣] .

کاتژمێر ٣ی دوانیوەڕۆ ناردیان بە دوای (عەلی حسێن)[١٤] دا ووتیان چالاکییەکمان بۆ بدۆزەرەوە کە شەو داهات عەلی حسێن مالّی جاش نا شەعبییەکی نیشاندان کە چوونە ژوورەوە جاشەکە لە مالّ نەبوو لە مالّی جاشەکە هاتنە دەرەوە دەرگایان لە سەر مالّەکە داخست و ڕۆیشتن چوونە ناوەڕاستی بازاڕی دەربەندیخان بە نیاز بوون بچنە چایخانەکە تەماشایانکرد سەربازێکی زۆرو قوات خاسە بە ئەمبەراوبەری جادەکەدا دەهاتن.

حەمە قاشتی و ئەحمەد گەڕانەوە چوونە بەردەمی خوێندنگەی زمناکۆ و قایمقامیەت کە بە تەنیشت یەکەوە بوون.

حەمە قاشتی و ئەحمەد لە چالّێکی بەردەم خوێندنگەی زمناکۆ دانیشتن گلّۆپێک لە بەردەم قایمقامیەت دەهایسا زۆری نەبرد سەربازو قوات خاسەکان هاتنە بەردەمی گلّۆپەکە وەستان حەمە قاشتی و ئەحمەد ڕیشە سەرو مەخزەن فیشەکیان بە ناو سەربازەکاندا تەقاندو ڕۆیشتن بۆ قەلا تەپزان چوونە مالّی حاجی برایم.

بۆ بەیانی کوڕێکی حاجی برایم کە لە دەربەندیخان خوێندکار بوو گەڕایەوە مالّەوە هەوالّی دەربەندیخانیان لێپرسی ووتی ئەمشەو لە بەردەم قایمقامیەت، پێشمەرگە (٦) سەربازیان کوشتووە، حاجی برایم دەستخۆشی لێکردن.

---

١٣ پورزاکەی حەمە قاشتی ناوی برایم بوو

١٤ عەلی حسێن یەکێک لە ڕێکخستنەکانی ناو شاری دەربەندیخان بوو

سووتاندنی بەنزینخانەی دەربەندیخان لێدانی مالّی قایمقام 1979

سالّی ١٩٧٩ بەنزینخانەیەک لە دەربەندیخان درووستکرا دوو سەرباز دەیانپاراست، حەمە قاشتی و ئەسعەدی دێوانە هاتنە بەنزینخانەکە دوو سەربازەکە لەوێ نەبوون، کەسێکی لێبوو ناوی مەولود بوو.

حەمە قاشتی و ئەسعەد چوونە ناو بەنزیخانەکە نامەیەکیان بۆ حسێن برایم دەرۆێشی قایمقامی دەربەندیخان نووسی، لە نامەکەدا نووسیبوویان ئێمە وەکو پێشمەرگەی (ی ن ک) ئەم بەنزیخانەیە دەسووتێنین بۆ ئاگاداریت.

حەمە قاشتی نامەکەی ئیمزا کردوو دایە دەست مەولود، دوای ڕۆیشتنی مەولود بەنزیخانەکەیان سووتاند ئاگرێکی گەورە کەوتەوە خەڵکی دەربەندیخان هاتبوونە سەر بانی مالّەکانیان سەیری سووتاندنی بەنزیخانەکەیان دەکرد.

ڕەبییە و مۆڵگەکانی دوژمن لە دەربەندیخان بە دۆشکە تەقەیان لە شاخەکەی پشتی دەربەندیخان دەکرد، حەمە قاشتی و ئەسعەد لە پشتی بەردێکەوە دانیشتن هەتا تەقەکان تەواو بوو دوای گەیشتنی نامەکە حسێن برایم دەرۆێش باوکی حەمە قاشتی بانگکرد بوو قسەی ناشیرینی پێوتبوو وێستبووی پەلاماری بدات، ئەحمەد ناوێک لەقایمقامیەت کارگوزار بوو نەیهێشتبوو.

شەوێک پێنج پێشمەرگە لە ناویاندا حەمە قاشتی ڕەئوفی یاسە، ئەحمەد قەراخی هاتن بۆ مالّی حسێنی برایم دەرۆێش لە دەربەندیخان ئاربیجییەکیان لە مالّی حسێنی برایم دەرۆێش دا زۆر شپرزە بوون بەڵام کەسیان نەکوژرا.

حسێن دەرۆێش زانیبووی لە تۆڵەی ئیهانە کردنی باوکی حەمە قاشتی ئاربیجیان لە مالّەکەیداوە بۆ ڕۆژی دوایی باوکی حەمە قاشتی بانگکردبوو ووتبووی چ هەڤێکتان لە سەرمە.

لەو ڕۆژەوە حسێنی برایم دەرۆێش وازی لە بنەمالّەی حەمە قاشتی هێناو وەکو دەڵێن عاقڵ بوو.

پـــــەلاماری دوژمـــــــن

رۆژی ١٩٧٩/٨/١٧ هێزێکی دوژمن پەلاماری دێی ئەستێڵی ناوچەی قەرەداخیاندا، مەفرەزەیەکی کەرتی قـەرەداخ بەرەنگاری پەلامارەکەی دوژمن بوونەوە و دوو کاتژمێر شەڕ بەردەوام بوو.

زیانی دوژمن کوژرانی دوو سەرباز و بریندارببوونی سێ سەربازیتر

*مەفرەزەیکی هەریمی (٥) لە ١٩٧٩/٨/٢٣ چوونە سەر ڕەبییەکانی باوە خۆشێن و بۆ ماوەی دوو کاتژمێر گوللەبارانیانکردن. زیانی دوژمن کوژرانی (٤) سەرباز .

*مەفرەزە هاوبەشەکەی کەرتی گەرمیان هەریمی (٥) لە ١٩٧٩/٨/٢٦ بە ئاربی جی لە مەرکەزی پۆلیسی تیلەکۆیاندا.

کۆپتەرەکانی دوژمن لە ١٩٧٩/٨/٢٨ بۆ گەڕان بەدوای پێشمەرگەدا پەلاماری دێیەکانی مەسۆیی، عەلیاوا، سێوسێنان و بەلەکجارپایاندا.

مەفرەزە هاوبەشەکانی هەریمی (٥) و لقی (٢) ی.ن.ک لە سێوسێنان لە کاتی گواستنەوەی سەربازەکاندا تەقەیان لە کۆپتەرەکانکردوو دوای کاتژمێرێک شەڕ کۆپتەرێک پێکرا و سەربازێک کوژرا.

ئـــــــاسۆی دەلاك
شـــــــەهیدێکی بـــێ گـــــۆڕ1979/9/6

ئاسۆی دەلاک ئەو ناوە بوو داموودەزگاکانی بەعسی لە ناو شاری سلێمانی هێنابووە لەرزە، سیخوڕەکانی ڕژێم بەناو هێنانی ئاسۆی دەلاک شپرزە دەبوون.

ئاسۆی دەلاک پێش ئەوەی بێ سەرو شوێن بکرێت و پیلانی دژ بگێڕدرێت پێشمەرگەی هەریمی (٥)ی قـەراخ بوو چەندین چالاکی لە ناو شاری سلێمانی ئەنجامداو هەنگاو هەنگاو بە دوای ملازم موحسینەوە بوو.

لە یەکێک لە ڕووبەڕووبوونەوەکانی لەگەڵ مـلازم موحسین لە ناو شاری سلێمانی ملازم موحسینی بریندار کرد، ناوو ناوبانگی ئاسۆی دەلاک سەرتاپای شارو هەتا کوردستانیشی تەنیبوو ئازایەتی و جوامێری جێگەی خۆشحاڵی خەڵک بوو، ئەو کاتانەی ئاسۆی دەلاک دەهاتە شارو چالاکی ئەنجامدەدا سیخوڕێک،

خۆفرۆشێک، تاوانبارێکی بە سزای گەل و شۆڕش دەگەیاند.

داموودەزگاو سیخوڕو ئەڵقە لە گوێکانی دوژمن خەو نەدەچووە چاویان و لە ژیانی خۆیان دڵنیا نەبوون.

لە دواجاردا ئاسۆی دەلاک لەگەڵ هاوڕێیەکی پێشمەرگەی بە ناوی حسێن لە هەڕێمی (٥) هوە بەرەو سلێمانی بەڕێدەکەون، حسێن بە ئاسۆی ووتبوو من جێگەم هەیە لە ناو شار پارێزراوو ئەمینە بەمجۆرە ئاسۆ دەکەوێتە داوی (حسێن) هوە کە پەیوەندی بە بەعسەوە هەبوو.

ڕۆژی ١٩٧٩/٩/٦ ئاسۆی دەلاک کەوتە داوی ئەمنی سلێمانی و ملازم موحسین لە زیندانداا ئەشکەنجەی دەدات و لێکۆڵینەوەی لەگەڵ دەکات بەڵام ئاسۆ هەروەک چۆن قارەمانی شاخ و چالاکییەکانی ناو شار بوو ئاواش قارەمانی خۆڕاگری زیندان بوو هیچ نەهێنییەکی نەدرکاند، لەو ڕۆژەوە ئاسۆی دەلاک بێ سەرو شوێن بێ گۆڕو گلکۆیە.

دوای بێ سەرو شوێن بوونی ئاسۆی دەلاک حسێن لە ناو شاری سلێمانی دەسووڕایەوە، حسێن کەسێکی لە ناو شاردا بینیبوو پێیوتبوو دەمانچەکەمت دەدەمێ بیبەرەوە بۆ مستەفا چاو ڕەش، کاک مستەفا ئەو قسەیەی بیستبوو بە کەسەکەی ووتبوو دەمانچەی لێوەرنەگریت چوونکە ئەوە دەیسەلمێنێ تۆ پەیوەندیت لەگەڵ من هەیە بۆیە پێیبڵێ من پەیوەندیم بە مستەفا چاوڕەشەوە نییە.

پاش ماوەیەک حسێن جوابی بۆ کاک مستەفا چاوڕەش ناردبوو ئامادەم چالاکییەک بکەم و بێمە دەرەوە، مستەفا چاوڕەش وەڵامی بۆ حسێن ناردەوە کەسێکی خائین بکوژێت، حسێن تەقەی لە کەسێک کردوو بە سەختی بریندارێکرد بەڵام نەمرد.

ڕێکخستنەکانی ناو شاری سلێمانی زانیبوویان حسێن ئاسۆی دەلاکی بە گرتداوە، (حسێن)یان لە ناو شاردا کوشت.

مانگی 1979/9

مەفرەزەیەکی کەرتی بازیانی هەرێمی (٥) لە ١٩٧٩/٩/٤ بە نارنجۆک ئەنداز لەسەربازگەی خاتوو نازداریاندا.

*مەفرەزەیەکی هەمان کەرت لە ١٩٧٩/٩/٧ بە نارنجۆک ئەندازە و چەکی سووک لە ڕەبییەکانی دێلێژەیاندا.

هەمان مەفرەزە چوونە سەر ڕەبییەی خێوەتە و گوللە بارانیانکرد لە ئەنجامدا ئۆتۆمبێلێکی سەربازی تێکشکا

مەفرەزەیەکی هەمان کەرت هەمان ڕۆژ بە ئاربی جی و نارنجۆک ئەنداز لە ڕەبییەی تەپلەڕەشیاندا. چوار سەرباز کوژران و چواریتر بریندابوون

*مەفرەزەیەکی کەرتی بازیانی هەرێمی (٥) لە ١٩٧٩/٩/١٠ لە ڕەبییەی دێلێژەیاندا.

بـــــــەرەو ســـــــــەرکردایەتی مـــــانگی 1979/10

بەشێک لە هەڕێمی (٥)ی قـەرەداخ بە سەرپەرشتی سامان گەرمیانی بەرەو سەرکردایەتی کەوتنە ڕێ هێزەکانی بەرهەڵستکاری ئێران لەگەڵ دەسەڵاتی شادا لە شەڕدا بوون، هێزەکانی (ی ن ک) پشتیوانی شۆڕشی گەلانی ئێران و بە تایبەت خەڵکی کوردستان بوون.

مامجەلال نامەیەکی بە مەحموود سەنگاویدا نارد بۆ حەمە سووری سەردەشت، نامەکەیان گەیاندە دەست حەمە سورو گەڕانەوە سەرکردایەتی.

مانگی ١٢ی ساڵی ١٩٧٩ سامان گەرمیانی هێزەکەی ئاگادار کردەوە دەگەڕێنەوە گەرمیان، هاوەنی ٨١ملم و ٦٠ ملم و هەندێک چەکیان پێبوو لە پردی ڕەبەت پاسداری لێبوو شۆفێری ئۆتۆمبیلەکە نەوەستاو هاتنە بانە لەوێشەوە بۆ بلەکێ، هاتنە شارباژێڕ و لەگەڵ محەمەدی حاجی مەحموود بەرەو شارەزوور هاتن، دوای چەند ڕۆژێک مانەوە لە شارەزوور بەرەو قەرەداخ بەڕێکەوتن، شەوێکی تووش و بارانێکی بە خوڕ دەباری ئەو شەوە چوونە قەڵبەز.

ملی شەوگاریان شکاند بوو دەرفەتی ڕۆیشتن نەمابوو، نەیاندەتوانی لە ڕێگەی سلێمانی دەربەندیخان بپەڕنەوە لە قەڵبەزە مانەوەو بە سەر ماڵەکاندا دابەش بوون.

دوای نانخواردن نیوەڕۆ سامان گەرمیانی کۆبوونەوەی بە خەڵکی دێیەکە کرد سووپاسی کردن، بەرەو کانی مرواری و قلینجی بەڕێکەوتن لەوێشەوە بۆ ناوتاق، شەو لەوێ مانەوە کە دنیا ڕووناک بووەوە بەرەو مچە کوێر ڕۆیشتن لەوێشەوە بۆ مەسۆیی.

خەڵکی ئاوایی لە دەوریان کۆبوونەوە هاوەنەکە گوللەیەکی لەگەڵ بوو سامان گەرمیانی لە بەرچاوی خەڵک تەقاندی هاوەنەکەیاندا بە کۆڵداو بەرەو بەلەکجار ڕۆیشتن.

کۆتایی ساڵی ١٩٧٩ بوو لە بەلەکجار مستەفا چاوڕەشیان بینی لە کۆبوونەوەیەکدا بڕیاری دروستکردنی کەرتی (٥)ی دوز درا خالید گەرمیانی کرایە فەرماندەی کەرتەکەو مەحموود سەنگاوی کرایە جێگری کەرتەکە.

کـــــــــەرتی چـــــــواری جـــــەباری کۆتـــایی ســـاڵی 1979

ژمارەی پێشمەرگە لە زیادبووندا بوو، کەرتی گەرمیان کرایە دوو کەرت و کەرتی چواری جەباری درووستکرا.

دوای کۆبوونەوەیەک لە چرچە قەڵا کەرتی ٤ی جەباری درووستکراو مام ڕۆستەم کرایە فەرماندەی کەرتی چواری جەباری، لە هەر کەرتێک سێ پێشمەرگەیان گواستەوە کەرتی ٤ی جەباری، شێخ جەعفەر کرایە فەرماندەی کەرتی (٢)ی بازیان.

دوای ماوەیەک شێخ جەعفەر گواستراییەوە بۆ کەرتی (١)ی قەرەداخ، مام ڕۆستەم گەڕایەوە کەرتی ٢ی بازیان، بێستون باڕۆیی کرایە فەرماندەی کەرتی ٤ی جەباری.

دوای شەهید بوونی بێستوون باڕۆیی لە شاخی شۆراو خالید گەرمیانی کرایە فەرماندەی کەرتی ٤ی جەباری کە فەرماندەی کەرتی (٥)ی دووز بوو.

کـــــــەرتی پـــــــێنجی دووز کـــــۆتایی ســـــاڵی 1979

کۆتایی مانگی ١٢ی ساڵی ١٩٧٩ مستەفا چـاوڕەش بڕیاری درووستکردنی کەرتی ٥ی دوزیدا، پێکهێنانی کەرتەکە بەم شێوەیە بوو:

١- خالید گەرمیانی فەرماندەی کەرتی (٥)ی دووز

٢- مەحموود سەنگاوی جێگری فەرماندەی کەرتی (٥)

سنووری چالاکی کەرتی (٥)ی دووز لە بناری سەنگاوەوە تا کفری دووز بوو کە تێکڕای دێهاتەکانی سەنگاوو بناری ئاژداغ و بناری زەنوورو ناوچەی زەنگنەو بناری گل و ناو داویەو دێهاتەکانی سەر ئاوەسپی و سەرقەڵای دەگرتەوە.

شـــــــەڕی مـــــــیرەدێ 1980

کاتژمێر دووی دوانیـوەڕۆ حەمە قاشتی و مام دەرویـش، حسەینی حاجی، عەبدوڵڵا دسکەرەیی بەکر عەلیاوایی هاتنە سەرجادەی میرەدێ وبۆسەیەکیان دانا دوو ئیڤای سەربازی کەوتنە بۆسەی پێشمەرگەکانەوەو شەڕ دروست بوو، لە

ڕەبییەکانی سەربازگەی دوو دارەوە بە هاوەن و دۆشکە لە پێشمەرگەکانیان دەدا. دوای لێدانی ئیڤاکان پێشمەرگەکان چوونە سەر بەرزاییەک هێزێکی دوژمن بەرەو شەڕەکە هات پێشمەرگەکان لەوانیشیاندا.

جاشەکانی زەڕایەن بەرەو شەڕەکە هاتن پێشمەرگەکان بەرەو ڕووی جاشەکان ڕۆیشتن هاوەنێک دای لە زەوی مام دەرۆیش بریندار بوو هاواریکرد شێخ سمایلی کلاو قوچ، مام دەرۆیشیان لە شەڕەکە دوورخستەوە دەمەو ئێوارە پێشمەرگەکان پاشەکشەیانکرد مام دەرۆیشیان برد بۆ چارەسەر.

ئەو ڕۆژە ژنێکی میردێیی کۆچی دوایی کردبوو هێنابوویان بۆ گۆڕستان بە خاکی بسپێرن لە کاتی تەقەکاندا تەرمەکەیان جێهێشتبوو.

پێشمەرگەکان ئاگادار نەبوون ئەو ژنە مردووەو بەخاکی دەسپێرن ئەگینا ئەو شەڕەیان نەدەکرد.

شـــــــەڕی کـــــانی شـــــیرینە
مـــــانگی 1980/1

کەرتی (٥)ی دووز لە سەر ڕێگای کانی شیرینە کە دەکەوێتە نێوان قادرکەرەم و دووزەوە بۆسەیەکیان بۆ لێپرسراوی مونەزەمەی قادرکەرەم دانا کە لە سەر ڕێگای دووز قادرکەرەم هاتووچۆی دەکرد.

پێشمەرگەکانی کەرتی (٥) لە سەر ڕێگاکە دامەزران سەربازێک لە ناو قولەیەکدا خەوتبوو پێیان نەزانیبوو پێشمەرگەیەکیان ناردە سەر بەرزاییەک تا لە کاتی هاتنی ئۆتۆمبیلی بەرپرسی مونەزەمە ئاگاداریان بکاتەوە.

سەربازەکان تا کاتژمێر (٣)ی پاشنیوەڕۆ لە هەندێک شوێن دەمانەوە بۆ پاراستنی ڕێگاکان، دوای ماوەیەک ئۆتۆمبیلی مونەزەمە هات چەند ئۆتۆمبیلێکی بووک گواستنەوە تێکەڵ بە ئۆتۆمبیلی لێپرسراوی مونەزەمە بوون، پێشمەرگەکان نەیانزانی ئۆتۆمبیلی بووکە، ئۆتۆمبیلی لێپرسراوی مونەزەمە گەیشتە بەردەمی پێشمەرگەکان و دایانە بەر گوللە ئۆتۆمبیلی بوکیش بەرکەوت چەند هاوولاتییەک بریندار بوون، بەڵام بووک سەلامەت بوو.

لە گەرمەی شەڕدا ئەو سەربازەی لە ناو قولەکەدا خەوی لێکەوتبوو تەقەی لە پێشمەرگەکانکرد، پێشمەرگە تەقەیان لێکردو کوشتیان، ئۆتۆمبیلی مونەزەمە بە زەحمەت ڕزگاری بوو.

پێشمەرگەکان کشانە دواوە لە ڕێگاکە دوورکەوتنەوە تەماشایانکرد هێزێکی گەورەی داگیرکەر بەرەو لایان دێت پێشمەرگەکان بۆی دامەزران، هێزەکە گەیشتە بەر لوولەی تفەنگەکانیان و لێیاندان، هێزەکەی دوژمن تێکشکاو گەڕانەوە.

زیانی دوژمن:

کوژرانی ٣ جاش شەعبی

پێشمەرگەکان سەرکەوتووانە گەڕانەوە

قـــــــادر کـــــــەرەم
مـــانگی 1980/2

هێزێکی کەرتی (٥)ی هەرێمی (٥) بە فەرماندەیی مەحموود سەنگاوی چوونە سەر ماڵی بەعسییەک لە قادرکەرەم لە ماڵ هێنایانە دەر، بەڵام چەکەکەی لە مونەزەمە جێهێشتبوو.

بەعسییەکەیان پێش خۆیاندا بۆ سەر ماڵە بەعسییەکانیتر چوونە سەر ماڵێک سێ مەخزەن و هەندێک فیشەکیان دۆزیەوە بەڵام بەعسییەکە لە ماڵ نەبوو.

لە کاتی گەڕانەوەدا تەقەیان لە ڕەبییەیەک کرد بە هاوەن وەڵامی دانەوە، بەعسییەکەیان لەگەڵ خۆیان بردوو چەکێکیان پێ کڕی.

بـــەرەو دەشـــتی هـــەولێر
1980

هێزێکی هەرێمی (٥) بە فەرماندەیی سامان گەرمیانی چوونە دەشتی هەولێر بۆ یارمەتیدان و پشتیوانی هەرێمی (٨)ی دەشتی هەولێر.

هێزەکەی هەرێمی (٥)ی قەرەداخ لە چیوەی سەروو بوون، هێزێکی هەرێمی (١) بە فەرماندەیی محەمەدی حاجی مەحموود لە چیوەی خواروو لەگەڵ چەکدارەکانی سلێمان بێرێژی و سۆسیالیست تووشی شەڕ بوون هێزەکەی هەرێمی (٥) ماوەیەکی

زۆر لە ناوچەکانی هەڕێمی (٨)مانەوە.

هێزەکەی حزبی سۆسیالیست ١٩٠ کەس بوون دواتر ١٤ کەسیان مایەوەو خۆیان کرد بە ئێراندا.

شـــــــەڕی دەرەدۆیـــــــن
1980/4/17

هێزێکی سەربازی دوژمن بەرەو دەرەدۆین هاتن کەرتی یەکی قەرەداخ بە فەرماندەیی سەردار ناوتاقی بۆسەیەکیان بۆ هێزە سەربازییەکەی دوژمن دانا، هێزە سەربازییەکەی دوژمن کەوتە بۆسەی پێشمەرگەکانی کەرتی یەکی قەرەداخەوە شەڕ تا ئێوارە درێژەی کێشا.

دەمەو ئاوا بوون پێشمەرگەکانی قەراخ لە یەکتری گۆڕان بە گوللەی هاوەڵە پێشمەرگەکانیان سەلامی کۆیخا عەزیزو سالحی کۆیخا عەزیز بریندار بوون.

زیانی دوژمن کوژرانی زیاتر لە ٢٢ مغاویر بوو

دەستکەوت:

٤ ئاربیکەی

٥ کلاشینکۆف

تێکڕا ١٢ چەک دەستکەوت بوو

بۆ بەیانی کۆپتەر هاتە دەرەدۆین سەربازیان دابەزاند پێشمەرگەکان چوونە شاخی زەردە دکتۆر چیا سەلام و سەلاحی کۆیخا عەزیزی تەداوی کرد.

بریندەکەی سەلام سەخت بوو بۆ چارەسەر بردرایە نەخۆشخانەی مەراغا لە ئێران، دوای چارەسەر گەڕایەوە قەرەداخ، سالی پێشوو لە سەرەتای مانگی ١٩٧٩/٤ کەرتی ١ی قەرەداخ لە ڕەبییەیەکی دەربەندیخانیانداو دوو سەربازیان کوشت.

لـــە تـــــۆڵەی شـــــەهید ســـــــەرکەوت

ڕۆژی ١٩٨٠/٦/٢٤، (٩) پێشمەرگەی کەرتی (٥)ی دووز بە فەرماندەیی مەحموود سەنگاوی بۆسەیەکیان لە کانی شیرینە دانا.

تویوتایەکی فەلاحی کەوتە بۆسەکەوەو ڕایانگرت سەرنشینەکانیان داگرت بەڵام شۆفێری تویوتاکە ڕایکرد پێشمەرگەکان تەقەیان لێکرد.

پێشمەرگەکان لە ڕێگاکە کشانەوە تا سەنگەر بگرن، پەنجا مەترێک لە ڕێگاکە دوورکەوتنەوە (٥) زیلی سەربازی گەیشتە سەریان بە پەلە دامـەزران و شەڕ دەستپێکرد، هێزەکەی دوژمن تا دەهات زیادیدەکرد[١٥]، پێشمەرگەکان هەڵمەتیان بردە سەریان سەربازێک کوژرا تفەنگێکی ئاربیکەی پێبوو.

لە گەرمەی هەڵمەت و هێرشکردنە سەر هێزەکانی داگیرکەر والی قوبەیی پێشمەرگەی قارەمانی گەرمیان پێکراو شەهید بوو، دوای کۆتایی هاتنی شەڕەکە تەرمی پیرۆزی شەهید والیان گواستەوەو لە دێی بەگزادە بەخاکیان سپارد.

زیانی دوژمن:

کوژرانی ١٨ سەربازو بریندارێکی زۆر

قوربانی هێزی پێشمەرگە شەهید بوونی پێشمەرگەی قارەمان والی قوبەیی

پـــــــــەلاماری دوژمـــــــن

هێزێکی دوژمن لە ١٩٨٠/٤/٢٥ پەلاماری دێیەکانی دەرەدۆین و ئیمام محەمەدی ناوچەی قەرەداخیاندا

پێشمەرگەکانی کەرتی یەکی هەرێمی (٥) ڕووبـەڕووی پەلامارەکەی دوژمن بوونەوە، دوای دووکاتژمێر شەڕ دوژمن زیانی زۆری لێکەوت

زیانی دوژمن کوژرانی (٢٥) سەرباز و بریندابوونی ئەفسەرێک و (٥) سەرباز دەستکەوت ٣ ڕەشاشی ئاربی جی ، ٤ کلاشنکۆف و ٣٤ مەخزەن، یەک دووربین.

---

١٥ ئەو ڕۆژە بارەگای لیوای قادر کەرەم ئاڵوگۆڕی پێدەکرا و بەرەو دووز ڕۆیشتن بۆیە هێزێکی زۆر بوون.

چـــــــالاکی دەرەویـــــــان

ڕۆژی ١٩٨٠/٦/١٥ لە نزیک دێی دەرەوێـانـی سـەرووی قـەراخ پێشمەرگە قارەمانەکانی کەرتی بازیانی هەڕێمی (٥) لە چوار ئۆتۆمبێلی سەربازیاندا و دوو جێب قیادەیان تێکشکاند

لەوچالاکییەدا (١٢) سەرباز و ئەفسەرێک و ڕەئیس عورەفایەک کـوژران، جیهازێکی گەورە تێکشکێندرا

لەتۆڵەی ئەو چالاکییەدا فڕۆکە جەنگیەکانی دوژمـن بەربوونە گیانی خەڵکی ناوچەکە و هاوواڵاتی حاجی صادق تەمەن (٧٣) ساڵ خەڵکی دۆڵانی سەرووبان شەهید کرد ووسێ کوڕی حاجی صادق بریندابوون

لـــــــێدانی زیـــــلی ســـــەربازی

مەفرەزەیەکی کەرتی (١) هەڕێمی (٥) لە شەوی ١٩٨٠/٦/١٦ بە ئاربی جی و چەکی سووک لە زیلێکی سەربە قواتی مەنسوریاندا (١٩) سەربازیان کوشت، زیلەکەش سووتا

هەر دوای لێدانی زیلەکە تووشی شەش ئۆتۆمبێلی قوات خاسەی بـوون و دایانە بەر دەستڕێژی گوللە لەئەنجامدا چوار کەسیان بریندارکرد، پێشمەرگەکانیش سەرکەوتوانە گەڕانەوە.

لـــــــێدانی جـــــاش

پێشمەرگە قارەمانەکانی کەرتی (٤) جەباری هەڕێمی (٥) لە مانگی ١٩٨٠/٧ لەنێوان قەرەوەیس و گوڵەباندا لەسەر ڕێگای قارد کەرەم چەمچەماڵ بۆسەیەکیان بۆ جاشەکانی چەمچەماڵ دانا و گوللەبارانیانکردن لەئەنجامدا چوار جاش کوژران کە یەکێکیان جێگری تەحسین شاوەیس بوو

یەکێکیتر لـەو جاشانە فەرماندەی مەفرەزەیەکی جاشەکان بـوو بەشداری شەهیدکردنی کاک ئارامی کردبوو لە تەنگسیەر ، هەر لەو بۆسەیەدا (١١) جاشیتر بریندابوون.

ڕێـــــــگای ســـــەنگاو دەربـــــەندیخان

ڕژێمی عێراق دەستی بە دروستکردنی ڕێگایەک کردبوو بۆ دابڕینی ناوچەکانی قەرەداخ و دەست بە سەرداگرتنی ناوچەکانی گەرمیان.

کەرتی (٥)ی دووز لە نزیک دێی کچان بۆسەیەکیان دانا کاتژمێر (٥)ی ئێوارە ئەو ئۆتۆمبیلەی بەڵێندەرو کرێکارەکانی دەگواستەوە نزیک بۆسەی پێشمەرگەکان بوونەوە دەستیان لێڕاگرت نەوەستا، پێشمەرگەکان تەقەیان لێکرد بە ناچاری وەستاو جاشێک بریندار بوو.

دوای لێدانی ئۆتۆمبیلەکە بەرەو ئاژداخ کشانەوە هێزێکی دوژمن بە پشتیوانی زرێپۆش و ناقیلە و چەند ئۆتۆمبیلێکی قوات خاسە کەوتە دوای پێشمەرگەکان.

پێشمەرگەکانی کەرتی (٥) لە بناری چیای ئاژداخ دامەزران، هێزەکەی دوژمن نزیک کەوتەوەو کەوتە بەر دەستڕێژی پێشمەرگەکان، شەڕ تا ٧ی ئێوارەی خایاند ژمارەیەکی زۆر لە دوژمن کوژراو بریندار بوو پێشمەرگەکانی کەرتی (٥) کشانەوە دێی پێنج ئەنگوست لەوێشەوە بۆ تەپە عەرەب.

هەواڵ گەیشت بۆ بەیانی کۆپتەر دێتە سەر ناوچەکە و سەرباز دادەبەزێنێ، بەیانی زوو لە تەپە عەرەب دەرچوون چوونە سەر کانییەک، هێزەکەی کەرتی (٥) ، (١٠) پێشمەرگە بوون خۆیان پەنادا، لەگەڵ خۆر هەڵاتن ١١ کۆپتەر هاتنە سەر ناوچەکە بەڵام پێشمەرگەکانیان نەبینی.

شینەی حەمە ڕەش پێشمەرگەی کەرتی (٥) کە کۆپتەرەکانی بینی ووتی بۆ گرتنی خۆمان هاتوون هەر کۆپتەرەی پێشمەرگەیەکی تێدەکەن کۆپتەرێک لە پێشەوە دەڕوات دەڵێت ئەمانەمان گرتووە.

لـــــــێدانی ســـریەی پاســـەوانی قـــادر کـــەرەم مـــــانگی 1980/7

کەرتی (٥)ی دووز ٦ گوللە هاوەنیان گرتە سریەی پاسەوانی قادرکەرەم بەڵام هیچیان نەپێکا، خالید گەرمیانی داوای لە مەحموود سەنگاوی کرد بە هاوەن لە سریەی قادر کەرەم بدەن مەحموود سەنگاوی نەیدەزانی هاوەن بەکار بهێنێت،

خالید گەرمیانی هەندێک زانیاری دایە.

لە بەرانبەر لێدانی سریەی پاسەوانی قادرکەرەم بە هاوەنی (٦٠) ملم، دوژمن هاوەن بارانی کردن و دوو پێشمەرگە بریندار بوون.

گـــــــرتنی چـــــــەند ڕووســـییەك 1980/8/9

مستەفا چـاوڕەش و ژمـارەیـەک پێشمەرگە لـە دێلێژە بـوون پاسەوانەکە ئاگاداریکردن لە دۆڵی باسەڕەوە خەڵکێکی زۆر بەڕێوەن، پێشمەرگەکان خۆیان بەست و چوونە سەرەوە بۆ لای پاسەوانەکە لە پشتی دێلێژەوە دامەزران، کە نزیک بوونەوە مامە ڕیشە و مەفرەزەیەک پێشمەرگە بوون ژمارەیەک (ڕووسی) یان لە گەڵدا بوو، مامە ڕیشە بە مەستەفا چاوڕەشی ووت ئەمانە ژمارەیەک ڕووسین هاتوون بۆ ڕاوە ماسی بۆ چەمی باسەڕە منیش گرتومن ئۆتۆمبیلێکی گەورەشیان پێبوو سووتاندمان.

مستەفا چـاوڕەش دەسـت خۆشی لە مامە ڕیشە کـردو ووتـی ئەمە کارێکی سیاسییە ئیزگەکانی دنیا باسمان دەکەن دەنگدانەوەی گەورەی دەبێت.مامە ڕیشە گەڕایەوە کەرتی (٤)ی جەباری، مستەفا چاوڕەش، ئازاد هەورامی، شێخ جەعفەر، مام ڕۆستەم، کاک گۆران و پێشمەرگەکانیتر نانی ئێوارەیان لە مێوڵی خواردو چوونە بەرزاییەکانی پشتی مێوڵی ناردیان بە دوای (ئەحمەدی حاجی سالّح)دا سەد دیناریان دایە بچێت لە شار فانیلەو جلی ژێرەوە بۆ ڕووسییەکان بکڕێت چوونکە هەموو لەشیان عەرەق بوو.

بەیانی ڕۆژی ١٩٨٠/٨/١٠ چوونە سەر کانی چنارە لە نێوان مێوڵی و خاوێ دوو سەر ئاژەڵیان کڕیبوو ئاگریان کردەوە گۆشت ببرژێنن.

پێشمەرگەکان ڕووسییان نەدەزانی یەکێک لە گیراوەکان خەڵی باکۆ بوو تورکی دەزانی، مام ڕۆستەم بە تورکی قسەی لە گەڵدا کرد.

شـــــــەڕی نـــێوان مـــێوڵی دێـــــــلێژە

لە سەر کانی چنارە ئاگریان کردبووەوە گوشت ببرژێنن هەلیگۆپتەر دەرکەوت جارێک بە سەریاندا هات، جاری دووەم دەستڕێژی لێکردن پێشمەرگەکان بڵاوەیان لێکردو دامەزران شەڕ دەستیپێکرد.

سەر شاخی پشتی دێلێژە تا پشتی خاوێ سەربازو جاش گرتبوونی پێشمەرگەکان لە دامێنی شاخەکەدا بوون، پشتی سۆڵەو کونە کۆتر سەرباز گرتبوونی سەربازو کۆپتەر دەستڕێژیان لە پێشمەرگەکان دەکرد شەڕ لە کاتژمێر ٩:٣٠ دەقیقەی پێش نیوەڕۆ تا ئێوارەی خایاند.

ڕووسییەکان چووبوونە ناو کانیەکەوە خۆیان حەشاردابوو، یەکی بەردێکی گەورەیان لە سەر سەریان دانابوو، ئەوانیش دوو کەسیان بریندار بوو.

لەم شەڕەدا (٦) پێشمەرگەی قارەمانی هەرێمی (٥) شەهید بوون:

١- شەهید حسێن حاجی حەسەن تلەزەیتی ناسراو بە گۆران فەرماندەی کەرتی هەرێمی (٥)

٢- شەهید عەلی قادر شەریف دکتۆری هەرێم

٣- شەهید ئەحمەد حارس خەڵکی کانی هەنجیر

٤- شەهید بەهادین عەلی سەعید خەڵکی قازانقایە

٥- شەهید ئەسعەد حامید خەڵکی دێوانە

٦- شەهید هیوا نوری ڕەباتی

لەو شەڕەدا ١٦ پێشمەرگە بریندار بوون شێخ جەعفەر یەکێک لە بریندارەکان بوو.

چەند مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە قازانقایەوە هاتن بە هانای شەڕەکەوە ئەوانیش لە ڕێگا تووشی شەڕ بوون لەگەڵ هێزەکانی دوژمندا، پێشمەرگەکانی هەرێمی (٥) ڕووسییەکانیان بەشەڕ تەسلیم نەکرد.

مستەفا چاوڕەش، مام ڕۆستەم، ئازاد هەورامی، شێخ جەعفەر کۆبوونەوە دوای گفتوگۆ سەبارەت بە چارەنووسی ڕووسییەکان تەنها مستەفا چاوڕەش لەگەڵ

ئەوەدا نەبوو ئازادیان بکەن دواتر ئەویش هاتە سەر ئەو بڕوایەی ئازاد بکرێن و نامەیەک بۆ سەفارەتی ڕووسی بنووسن، مستەفا چاوڕەش نامەکەی نووسی:

دەقی نامەکە:

بەڕێز سەفیری یەکێتی شۆڤیەت سڵاوتان لێبێت، بۆمان دەرکەوت ئەوانەی گیراون ڕووسن، ئێمەش ڕووسیا بە پشت و پەنای میللەتانی هەژار دەزانین میللەتی کورد هەمیشە دۆستی ئێوە بووە، لە گرتنیاندا نەیانزانیبوو ڕووسن وا بڕیارماندا ئازادیان بکەین، داوای ئێمەش لە ئێوە ئەوەیە چەک بە حکومەتی عێراق مەفرۆشن لە بەر ئەوەی دژی گەلێکی وەک ئێمەی هەژار بەکاریدەهێنێت.

مۆری هەڕێمی پێنجی قەرەداخ
ئیمزا مستەفا چاوڕەش

دوای نووسینی نامەکە ناردیان بەدوای حاجی ڕەشید موختاری خاوێ داوایان لێکرد (١٢) گوێدرێژیان بۆ پەیدا بکات بۆ ئەوەی ڕووسییەکان بنێرنەوە، ڕووسییەکانیان سواری گوێدرێژ کردوو بە چەند پێشمەرگەیەکدا ناردیاننە خاوێ تا تەسلیم بکرێنەوە.

دوای تەواو بوونی شەڕەکە تەرمی شەهیدەکانیان ناردەوە بۆ کەسووکاریان تا بە خاکیان بسپێرن.

دوای شەڕی مێولێ- خاوێ و شەهید بوونی شەش پێشمەرگە کەرتێکی قارەمانی هەڕێمی (٥) هێرشیانکردە سەر ڕەبییەیەکی دوژمن لە دوای زەرەرو زیان گەیاندن بە دوژمن دوو پێشمەرگە شەهید بوون:

١- شەهید عوسمان حاجی کەریم (بەختیار)
٢- شەهید محەمەد فەرەج فەتاح

شـــــەڕی هـــــۆمەر قـــــەڵا
1980/8/10

مامە ڕیشە ژمارەیەک شارەزای ڕووسی دەستگیرکرابوو بردبووینە میۆڵی، دوژمن بەدوای ڕووسییەکاندا هات و شەڕ لە نێوان میۆڵی و دێلێژە لە سەر کانی چنار دروست بوو، هاوکات کەرتی (١)ی قەرەداخ لە ژمارەیەک زیلی سەربازیدا.

ڕۆژی جـەژن بـوو چەند ڕەبییەیەک لـە سـەر شاخی گـوڵان بـوو ئیڤایەک سەردەکەوتە سەر شاخەکەو خواردنیان بۆ دەبردن، ئیڤاکە چەند سەربازێکی لە گەڵدا بوو.

کەرتی (١)ی قەرەداخ بەرنامەیان دانا لە ئیڤاکە بدەن، حەوت پێشمەرگە ڕۆیشتنە شوێنی دیاریکراو بەختیار، هیوا، سلیمان تلەزەیتی ، ڕەئوفی یاسا، حەمە قاشتی لە سەنگەرێکدا دامەزران، هەندێک خەیارو تەماتە و دەبەیەک ئاویان پێبوو لە ناو سەنگەرەکەدا بوون دەنگی ئۆتۆمبێل هات تەماشایانکرد (٧)ئیڤای سەربازی بە دوای یەکدا دەهاتن پێشمەرگەکانیش (٧) کەس بوون، حەوت پێشمەرگەکە چوونە کەلی پەیکوڵی کە هاوشانە لەگەڵ شاخی زەردە سەربازەکان لە تەنیشت سەنگەری پێشمەرگەکان دابەزین بە جۆرێک نزیک بوون بیکەیسییەکیان خستە ناو سەنگەری پێشمەرگەکانەوە.

دوای (٧) ئیڤاکە ژمارەیەکیتر ئۆتۆمبیلی سەربازی هاتنە لای خانوویەک لە پەیکوڵی، فەرماندەیەکی سەربازی لە ناوەڕاستی سەربازەکاندا وەستابوو فەرمانی پێدەکردن بەرەو سەرچاوو هۆمەرقەڵا پێشڕەوی بکەن.

کاتژمێر ٧:٣٠ دەقیقەی بەیانی بوو بەختیاری باخی سەروو ئاربیجییەکی کرد بە ناو سەربازەکاندا پێشمەرگەکانیش هەریەکەو مەخزەنێک فیشەکیان بەناویاندا تەقاند ژمارەیەکی زۆر سەرباز کەوتن.

دوای لێدانی هێزەکەی دوژمن پێشمەرگەکان کشانەوە شاخی زەردە دوای دوو کاتژمێر ژمارەیـەک کۆپتەر لە پشتی هۆمەر قـەڵا لە سـەر شاخی زەردە سەربازێکی زۆریان دابەزاند سەربازەکان بە سەر شاخەکەدا بڵاوەیانکردوو بە دوای پێشمەرگەکاندا دەگەڕان پێشمەرگەکانی قەرەداخ هەتا نزیک ئێوارە خۆیان

پەنادا سەربازەکان شوێنی پێشمەرگەکانیان نەدۆزییەوە.

ئێوارەی ئەو ڕۆژە فەوجە سەربازییەکە بەرەو هۆمەر قەڵا ڕۆیشتن مام دەرۆیش و حەمە قاشتی سەرێکی هۆمەر قەڵایاندا تا ئەگەر سەربازەکان ڕۆیشتن پێشمەرگەکانیتریش بەدوایاندا بڕۆن، پێشمەرگەکان نزیکی هۆمەر قەڵا بوونەوە لە سەر کانی درێژ ئاویان خواردەوەو دانیشتن تەماشایانکرد لەولایانەوە بە دووری (٥٠) مەتر سەربازی لێبوو.

حەمە قاشتی مام دەرۆیشی لە سەر کانییەکە جێهێشت و گەڕایەوە پێشمەرگەکانیتری ئاگادار کردەوە، کەرتەکە هەموویان یەکیان گرتەوە بڕیاریاندا لە هێزەکەی دوژمن بدەن بە سەر چەند قۆڵێکدا دابەش بوون.

شەڕ لە نێوان پێشمەرگەو هێزی دوژمندا دروست بوو بە جۆرێک پێشمەرگە و سەربازی دوژمن تێکەڵ بە یەکتری ببوون شەڕی قۆناغە تفەنگ دروست بوو.

کلاشینکۆفەکەی ڕەئوفی یاسە لەگەڵ لوولەی کلاشینکۆفی سەربازەکاندا دەیدا لە یەک، هێزەکەی دوژمن لە قۆڵی حەمە قاشتی و ڕەئوفی یاسەوە دوو سەنگەریان گرت، لە سەنگەری دووەمدا بەختیاری باخی سەروو پێکراو بریندار بوو حەمە قاشتی ڕایکێشایە دواوە ڕەئوفی یاسەو سمایل تلەزەیتی تەقەیان دەکرد ڕەئوفی یاسەش بریندار بوو لەو قۆڵەوە سمایل تلەزەیتی و حەمە قاشتی مانەوە.

حەمە سەعیدی حاجی غەریب و سەلامی کوێخا عەزیزو چەند پێشمەرگەیەک هاتن بە هانای شەڕەکەوە بەختیاریان بە بریندارى بردە دواوە هیوا تفەنگەکەی وەستا بوو تفەنگی بەختیاری هەڵگرت.

حەمە قاشتی، هیوا، سلیمان مابوونەوە دنیا بەرەو تاریک بوون دەڕۆیشت ئەمانیش هەستان ڕۆیشتن پشتیان کردە هێزەکەی دوژمن (١٥٠) مەترێک ڕۆیشتن لە دواوە دەستڕێژیان لێکردن فیشەکێک لە پشتی هیوای (حەمە فەرەج)یداو شەهید بوو.

تەرمی هیوایان هەڵگرت بردیانە دواوە بەختیار پرسی ئەوە کێیە شەهید بووە ووتیان هیوایە ووتی تەواو شەهید بووە ووتیان بەڵێ لەو قسانەدا بوون بەختیاریش شەهید بوو.

شاخی زەردە گڕی گرتبوو دەسووتا هێستریێکیان لە سەرچاو هێنا تەرمی هەر دوو شەهیدەکەیان خستە سەر پشتی هێسترەکە بردیاننە بناری شاخی زەردە خستیاننە کونە ئەشکەوتێکەوەو ئاگر بڕیان بۆکردن گەڵاو داریاندا بە سەر تەرمەکانداو هاتنە خوارەوە بۆ ئاوەسپی.

ڕەئوفی یاسە و شێخ حەسەن بریندار بوون نارديانننە سێوسێنان دکتۆریان هێناو تەداویانکردن پێشمەرگەکان گەڕانەوە پشتی ئاوەسپی بۆ بن شاخی زەردە بۆ ڕۆژی دووەم گەڕانەوە هۆمەر قەڵا خەڵکیان ئاگادار کرد، شەهیدەکانیان هێنایە خوارەوە لە کانییەکەی پشتی هۆمەر قەڵا ئاویان بۆ گەرمکردن کفنیان کردن و لەولا کانییەکەوە هەر دوو شەهیدەکەیان بەخاکسپارد.

شـــــــەڕی عـــــەزیز قـــادر-تـــوکن
1980/8/22

کەرتی (٣)ی هەرێمی (٥) بە فەرماندەیی سامان گەرمیانی لە عەزیز قادر بوون دامەزرابوون بۆ نانخواردنی نیوەڕۆ فریانەکەوتن نانەکەیان بخۆن شاور لێیدا ووتیان هێزی دوژمن هات.

هێزەکەی هەرێمی (٥) لە عەزیز قادر دەرچوون کاتژمێر ٢ی دوانیوەڕۆ شەڕ دەستپێکرد لەگەڵ شەڕەکەدا خۆڵبارینیش دەستپێکرد چاو لە چاو وون بوون، وادەی بینین کەم ببووەوە، کەریم چاوڕەش، ئاسۆ، فەرهاد، ئەحمەد چاوشین (١٠) سەربازیان بینی بەرەو دۆڵێک دەهاتن، مله سوورەیەک بوو پێشمەرگە خۆیاندا بە زەویدا هەتا سەربازەکان هاتن گوێیان لە هەناسە بڕکێیی سەربازەکان بوو دەیانوویست پشت لە پێشمەرگەکان بگرن.

پێشمەرگەکان هەستانە پێ و لە سەربازەکانیاندا شەش سەربازیان لێکوشتن، سەربازەکان پەشۆکابوون شەڕو تێکڕژان دروست بوو فەرهاد بالای کورت بوو ئەفسەرێک باوەشی پیاکرد بوو دەیخستە بەر لوولەی تفەنگی پێشمەرگەکان هەتا نەیکوژن، پێشمەرگەکان فرسەتیان هێناو ئەفسەرەکەو سێ سەربازەکەیتریان کوشت.

زیانی دوژمن:

کوژرانی ١٠ سەرباز کە یەکێکیان ئەفسەر بوو بە پلەی ڕائید

پێشمەرگەکان سەربازەکانیان خستە ئاودڕێکەوە لاشەکانیان لە سەر یەک هەڵچنی خۆڵ و پوشیان کرد بە سەریاندا.

بۆ بەیانی دوژمن (عەلی و هیدایەت) دوو کەسی عەزیز قادری ناردبوو تا لاشەکانیان بدەنەوە، پێشمەرگەکان شوێنی لاشەکانیان پێووتن، عەلی و هیدایەت گەڕانەوەو شوێنی لاشەی کوژراوەکانیان بە هێزەکەی دوژمن نیشاندا، بەڵام هێزە دڕندەکەی دوژمن دوای دەرهێنانەوەی تەرمی کوژراوەکانیان زۆر نامەردانە عەلی و هیدایەتیان شەهید کرد.

عەلی و هیدایەت دوو هاوڵاتی دانیشتووی دێی عەزیز قادر بوونە قوربانی عەقڵی کۆنەپەرستانەو بێ بەڵێنی دوژمنی داگیرکەر.

شـــــەڕی بـــــاوەخۆشێن ئـــــیمام قـــادر مـــــانگی 1980/11

هێزێکی هەڕیمی (٥) بە فەرماندەیی مستەفا چاوڕەش هاتنە نزیک دەربەندیخان چالاکییەک ئەنجامبدەن ژمارەیەک فلیپینی لە دەربەندیخان بوون بە نیاز بوون دەستگیریان بکەن ڕێکخستنەکانی ناو شاری دەربەندیخانیان ئاگادار کردەوە شەو دێنە ناو شار بۆ ئەنجامدانی چالاکییەک.

ڕێکخستنەکان هاتبوونە دێی (سەلیم پیرک) پێشمەرگەکان بەڕێوە بوون بچنە سەلیم پیرک، هێزەکانی دوژمن لە ڕێگا زنجیرەیەک بۆسەیان دانابوو ئۆتۆمبیلێکی سەربازی بە سەر بۆسەکاندا دەگەڕا گڵۆپەکانی داگیرساند بوو پێشمەرگەکان بە بۆسەکانیان زانی گەڕانەوە چوونە (فەقێ جنە) لە پشتی دەربەندیخان.

ئۆتۆمبیلێک هەموو بەیانییەک دەچوو کانەبەردێک و ئێوارە دەگەڕایەوە دوو سەربازی لە گەڵدا بوو حەمە قاشتی پرسی بە مستەفا چاوڕەش کردوو هاتن بۆ گرتنی ئۆتۆمبیلەکە.

حەمە قاشتی و ڕەئوفی یاسە بە جلی مەدەنییەوە هاتن بۆ پشتی ماڵەکانی دەربەندیخان، عومەر سەر بە ڕێکخستنەکانی یەکێتی بوو ناردیانە سەر ڕێگەی ئۆتۆمبیلەکە لە هاتنی ئۆتۆمبیلەکە ئاگاداری کردنەوە.

حەمە قاشتی و ڕەئوفی یاسە لە پشت بەردێکی گەورەوە دانیشتبوون چوونە بەردەمی ئۆتۆمبیلەکە و ڕایانگرت بەڵام ئەو دوو سەربازەی تیا نەبوو کە ڕۆژانە لەگەڵ ئۆتۆمبیلەکە دەهاتن، شۆفێری ئۆتۆمبیلەکە میسری بوو لەگەڵ کرێکارەکان بردیاننە خوارەوە بۆ باوەخۆشێن کاک مستەفا چاوڕەش دەستخۆشی لێکردن.

لەگەڵ مستەفا چاوڕەش و ئازاد هەورامی و مامە ڕیشە باسی چالاکییەکەیان دەکرد پێشمەرگەیەک ئێشکگر بوو فیشەکێکی تەقاند پێشمەرگەکان لە دەنگی تەقەکە هاتنە دەرەوە تەماشایانکرد چەند مودەڕەعەیەک و چوار ئیڤای سەربازی و جێب قیادەیەک بەرەو باوەخۆشێن دەهاتن پێشمەرگەکانی هەرێمی (٥) جیابوونەوەو بوونە چەند بەشێک.

مستەفا چـاوڕەش، ئـازاد هەورامی، مامۆستا جەلال دەرویـش سالّح و چەند پێشمەرگەیەکیتر بەرەو دێی ئیمام قادر سەرکەوتن بۆ پشتی هێزەکەی دوژمن.

مامە ڕیشە، حەمە قاشتی، حەمە تیماری بـەرەو هێزەکەی دوژمـن ڕۆیشتن ڕەشاش بڕنەوو بڕنەوێک و کلاشینکۆفێکیان پێبوو.

مامە ڕیشە و حەمە قاشتی وێستیان لە ژێر پردێکەوە بچنە پشتی هێزەکەی دوژمن، چوونە ژێر پردەکەوەو مودەڕەعەیەک هاتە سەر پردەکە مودەڕەعەکە جولّا مامە ڕیشەو حەمە قاشتی چوونە پشتی هێزەکەی دوژمن.

دوو پێشمەرگە لە دواوە تەقەیان لێکردن، ٤٠ فیشەکیان پێوەنان حاجی نەجم باوەخۆشێنی بە پێشمەرگەکانی ووتبوو بۆ تەقەیان لێدەکەن ئەوە مامە ڕیشەو حەمەن، ووتبوویان نەخێر تۆ نازانیت ئێمە خۆمان دەزانین ئەوانە جاشن.

ئەو هێزەی پشتی ئیمام قادر بە فەرماندەیی مستەفا چاوڕەش و ئازاد هەورامی گورزی کاریگەریان لە دوژمن وەشاند.

حەمە قاشتی و مامە ڕیشە و حەمە تیماری لە لایەکیترەوە باوەخۆشێنیان کردە گۆڕ بۆ دوژمن، شەڕ تا ئێوارەی خایاند، لە ئەنجامی شەڕێکی قورسدا هێزەکەی دوژمن شکاو زەرەرو زیانی زۆریان لێکەوت ژمارەیەک چەک دەستکەوت بوو.

بۆ ڕۆژی دوای شەڕەکە چوونە مەسۆیی قەرەداخ لە سەر کانی و ئاوی گۆمە زەرد کۆبونەوە، مستەفا چاوڕەش چالاکییەکەی بەرز نرخاند دەستخۆشی لە پێشمەرگەکان کردوو ووتی لە دوای شۆڕشی ئەیلولەوە شەڕی لەمجۆرە لەم سنوورەدا نەکراوە.

مامە ڕیشە و حەمە قاشتی لە کۆبوونەوەکەدا ڕەخنەیان لەو دوو پێشمەرگەیە گرت کە لە دواوە تەقەیان لێکردن دوو پێشمەرگەکە هەستان و ڕەخنەیان لە خۆیان گرت ئەو سەردەمە ڕەخنە لە خۆگرتن دان نان بوو بە هەڵەدا.

پـــــــەلامـــاری دوژمـــــن شـــــاخی شـــۆراوە

پۆلێک پێشمەرگەی کەرتی چواری جەباری هەرێمی (٥)ی قەرەداخ لە شاخی شۆراوی ناوچەی هەمەوەندی بازیان بوون.

لە بەیانی ڕۆژی ١٩٨٠/١١/١٧ هێزێکی دوژمن پەلاماری پێشمەرگەکانیدا دوای شەڕێکی قارەمانانە ١٦ پێشمەرگەی قارەمانی کەرتی چواری جەباری شەهید بوون کە ئەم نەمرانەن:

١- شەهید خالید محەمەد ئەمین ناسراو بە بێستوون باڕۆیی فەرماندەی کەرتی چواری جەباری، لە ساڵی (١٩٧٧)ەوە پێشمەرگە بوو فەرماندەی ئازاو دلێری چەندین نەبەردی بوو.

٢- شەهید نوری محەمەد عەلی ناسراو بە مەلا نوری خەڵکی کەرکوک بوو ساڵی (١٩٧٨) بووەتە پێشمەرگە ڕێبەری سیاسی کەرتی چواری جەباری بوو.

٣- شەهید شەریف سابیر کەریم ناسراو بە شەریف کونە کۆتری ساڵی ١٩٧٨ بووەتە پێشمەرگە.

٤- شەهید نەوزاد محەمەد ئەمین ناسراو بە نەوزاد تەکیەیی لە ساڵی (١٩٨٠) بووەتە پێشمەرگە.

٥- شەهید حسێن عەبدوڵڵا محەمەد ناسراو بە حسێن دڵگەیی، لە ساڵی ١٩٧٦ بووەتە پێشمەرگە.

٦- شەهید نەجمەدین عوسمان قادر ناسراو بە نەجمەدین کەرکوکی، لە ساڵی ١٩٨٠ بووەتە پێشمەرگە.

٧- شەهید ڕەمەزان مستەفا کەریم ناسراو بە ڕەمەزان کانی مستەفایی، لە ساڵی (١٩٧٩) بووەتە پێشمەرگە.

٨- شەهید عەدنان عەلی محەمەد ناسراو بە عەدنان کەرکوکی ساڵی ١٩٨٠ بووەتە پێشمەرگە.

٩- شەهید نورەدین ڕەشید ناسیح ناسراو بە نورەدین ساڵەیی، ساڵی ١٩٨٠ بووەتە پێشمەرگە.

١٠- شەهید ئەرکان ئەمین قادر ناسراو بە ئەرکان چراغە ڕووتەیی، ساڵی ١٩٧٩ بووەتە پێشمەرگە.

١١- شەهید عومەر ئەمین ڕەزا ناسراو بە عومەر باینجانی، ساڵی ١٩٧٦ بووەتە پێشمەرگە.

١٢- شەهید فاتیح حەمە سەعید محەمەد ناسراو بە فاتیح سەنگاوی، ساڵی ١٩٧٩ بووەتە پێشمەرگە.

١٣- شەهید جەبار فایەق مەجید ساڵی ١٩٧٩ بووەتە پێشمەرگە

١٤- شەهید عەلادین عەبدولکەریم محەمەد ناسراو بە دکتۆر عەلادین، دەرچووی پەیمانگای پزیشکی سلێمانی بووە ساڵی ١٩٨٠ بووەتە پێشمەرگە.

١٥- شەهید قادر حسێن ئەحمەد ناسراو بە قادر شا حەسەنی ساڵی ١٩٧٩ بووەتە پێشمەرگە.

١٦- شەهید جەوهەر حسێن ئەحمەد ناسراو بە جەوهەر هەشەزینی، ساڵی ١٩٧٩ بووەتە پێشمەرگە.

شـــــــەهید بوونی خـــــالید گـــــەرمیانی 1980/12/8

دوای شەهید بوونی بێستوون باڕۆیی فەرماندەی کەرتی (٤)ی جەباری و هاوڕێکانی لە شاخی شۆراو خالید گەرمیانی کرایە فەرماندەی کەرتەکە.

ڕۆژی ١٩٨٠/١٢/٨ خالید گەرمیانی بە نیازی دەست بەکاربوون وەکو فەرماندەی کەرتی (٤) ی جەباری بەڕێکەوت.

هێزێکی زۆری دوژمن بە پشتیوانی کۆپتەر بەرزاییەکانی (خاوێ)یان گرتبوو، مستەفا چاوڕەش و شێخ جەعفەرو مام ڕۆستەم لە خاوێ بوون دوژمن لە سەر شاخەوە تەقەی لێکردن لەو قۆڵەوە شەڕ دروست بوو.

هێزەکەی دوژمن لە چەند لایەکەوە پەلاماری دێیەکانی خاوێ، هاڵدەرەو مێوڵێ و گوڕبازو قازانقایەیدا، قارەمانەکانی هەڕێمی (٥)ی قەرەداخ لە بەیانییەوە تا کاتژمێر ٦ی ئێوارە بەرگرییەکی سەختیان کردو زیانی زۆریان لە دوژمندا.

مامۆستا جەعفەر لە سەرکردایەتییەوە هاتبووە خوارەوە خالید گەرمیانی بە نیاز بوو بیگەیەنێتە لای کاک مستەفا چاوڕەش و دواتریش بچێتە کەرتی چواری جەباری بەڵام

کەوتنە بۆسەی دوژمنەوە دوای شەڕێکی قارەمانانە خالید گەرمیانی شەهید بوو.

خالید گەرمیانی فەرماندەی ئازاو بوێری گەرمیان و قاڵبووی دەیان شەڕو داستانی پێشمەرگانە بوو شەهید بوونی خەسارەتێکی گەورە بوو بۆ شۆڕش، فەرماندەیەکی زەبر قورس و چالاک بوو بەردەوام لە ناو کفری و ناوچەکانی گەرمیاندا چالاکی ئەنجامدەدا، یەکێک لەو چالاکییانە کوڕی بەڕێوەبەری پۆلیسی کفریان گرت و دواتر بەرانبەر ئازادکردنی کەسووکاری پێشمەرگە ئازادیانکرد، لە قوڵایی گەرمیان و لە خوار دوز چالاکی ئەنجامدەدا.

لەو داستانە گەورەیەدا دوو کۆپتەری دوژمن پێکرا، زیانی گەورە بەر دوژمن کەوت و ژمارەیەکیان لێکوژرا.

لەو داستانە کەم وێنەیەدا سەلامی فەقێ عەلی لێپرسراوی دەستەی مستەفا چاوڕەش بە بۆردومانی فڕۆکە چاوێکی بریندار بوو ساچمەی بەرکەوت پێشمەرگەی دلێری هەرێمی (٥) هیوای چەچە سووتا و بریندار بوو.

نـــــــێوان بـــــــیرکێ ســـــــیارە
کـــۆتایی ســـاڵی 1980

پێشمەرگەکانی شـــارەزوور لـە سـەر ڕێگای بیرکێ سـیارە دەربەندیخان بۆسەیەکیان بۆ دوژمن دانا.

حەمە قاشتی بەلای دەربەندیخاندا یەکەم کەس بوو دامەزرا بوو، مام دەرویش لە بەری سلێمانی یەکەم کەس بوو.

مـدیری مـونـەزەمـەی زەڕایـەن قەمەرەیەکی بیجۆی پێبوو کـەوتـە بۆسـەی پێشمەرگەکانەوەو ڕاوەستا بگەڕێتەوە، حەمە قاشتی تەقەی لێکرد تایەی قەمەرەکە تەقی نەیتوانی بڕوات دابەزی کەوتە بەردەمی جادەکە بە دەمانچە تەقەی دەکرد فیشەکی پێنەما تەسلیم بوو لە ناسنامەکەی نووسرا بوو مامۆستا ڕەشید مودیری مونەزەمەی زەڕایەن.

مودیری مونەزەمەیان بردە لای کاک مستەفا چاوڕەش قسـەی لە گەڵدا دەکرد ووتی کاکە من ژنەکەم کوردە مام ڕۆستەم زللەیەکی لێدا دای بە زەویدا، دوای وەرگرتنی زانیاری وورد لە مدیری مونەزەمە بە سزایان گەیاند.

هـەڕێمی 5 قەرەداخ ساڵی 1980 هـــــەڕێمی سـاڵ قــارەمانی سـاڵ بـوو

ساڵی ١٩٨٠ ساڵێکی پر لە خەبات و قوربانیدان ساڵێکی پڕ لە دەیان دەرسی پاڵەوانێتی و خۆڕاگرییبوو، هێزی پێشمەرگەی کوردستانی تێکۆشەر لە ماوەی ئەو ساڵەدا زیاتر و ئازایەنەتر لە پێشوو دەستی کوشندە و کاریگەریان لە دوژمن وەشاندووە

هەڕێمی (٥)ی کۆڵنەدەر هەڕێمی قـەرەداخ دەیـان داستانی جەسووری و بە جەرگی شۆڕشەکەمان، لەناو هەڕێمەکانی هێزی پێشمەرگەی کوردستانی سەربە (ی.ن.ک) دا بە (٣٣٠) چالاکی یەکەمی لەدەست وەشاندنی دوژمن وەرگرت و زۆربە شایستەوە بوون بە قارەمانی ساڵی ١٩٨٠

شایەنی باسە هەڕێمی قەرەداخی خۆڕاگر هەڕێمی (١) هەورامانی تێکۆشەر پلەی دووەمـی وەرگرت بە (١٢٨) چالاکی، هەڕێمی ٣ شارباژێڕی ئازا بە (٨٢) چالاکی، سێهەم هەڕێمی هێزی پێشمەرگەی کوردستان بوو بەپێی چالاکییەکانی لە بەرگری لە خۆو دەستوەشاندن لە سوپای فاشست

شایەنی باسە کە هەڕێمی قـەرەداخی هەرگیز نەبەزیو لە ساڵی (١٩٧٩) دا قارەمانی هەڕێمەکانی (هــپ.ک) بوو، سەرەڕای فراوانبوونی هێرشە دڕندەکانی سووپای دوژمن و سەرەڕای دەیان پیلان و نەخشەی گلاوی هێزەکانی سووپاو چلکاوخۆرەکانی بـەڵام لەهەمانکاتدا قارەمانێتی قـەراخـی کۆڵنـەدەر شتێکی چاوەڕوانکراو بوو بەوەی بەوپەڕی لێهاتوییەوەوە بتوانێت بۆ ساڵێکیتریش واتە ساڵی (١٩٨٠) جێی دیاری لەناو هەڕێمەکانی (هـپ.ک) ڕۆشن بکاتەوە

ئەم هەڕێمە پاڵەوانە لە ڕووی دوژمنی فاشست و نۆکەرەکانیدا هەروەک شێری مەیدانی مەردایەتی ڕاوەستاوە و دەرسی ئەو تۆی داوە بە دوژمنە دڕندەکان کە تاماون لە یادیان نەچێ و وەک لەکەیەکی ڕسوایی و ڕووڕەشی بە نێوچاوانی پڕ تاوانیان بۆ هەتا هەتایی بمێنێتەوە .

لەگەڵ نالەباری شوێن و هەڵومەرجی هەڕێمەکە لە ڕووی عەسکەری و تۆبۆگرافییەوە چوونکە ناوچەکانی قـەرەداخ بۆ قوڵکردنەوەی شەڕی پارتیزانی

زۆر گونجاونییە، کەچی پێشمەرگە قارەمانەکانی هەرێمی قەرەداخ یەک پارچە ئەو ناوچەیەیان لە دوژمن کردووە بە دۆزەخ.

ئەم قارەمانێتی و سەرکەوتنە گەورانەی هەرێمی قەرەداخ وەنەبێ لەخۆیەوە بەدەست هێنرابێت بەڵکو ڕۆڵە گیان بازوو بەدیهێنەرانی ئازادی گەل و خاک بەدەیان قوربانی مەزنیان داوەو دەیان پاڵەوانی هەرێمەکە خاکی قارەداخیان سوورکردووە و وەفادارییان بۆ خوێنی پاکی (ئارام) ی مەزن لە مێژوودا تۆمار کردووە، بەتایبەتی لە ساڵی (١٩٨٠) دا کە ئەم هەرێمە خۆڕاگرە چەندین ڕۆڵەی خوێن گەرم و ئازایان کردووە بە قۆچی قوربانی شۆڕش و کاروانە دێرینەکەی شەهیدانیان نەخشاندووە وەک شەهیدان (گۆران و بەختیار و دکتۆر عەلی و مامۆستا نوری و خالید گەرمیانی و دلێر بابە ڕەسول و بێستون و دەیانیتر)کە لە کادرە سیاسی و عەسکەرییەکانی هەرێمی (٥) و لقی ٢ بوون

ئێمە لەکاتێکدا پیرۆزبایی و سڵاوی خۆمان بۆ پاڵەوانە خۆڕاگرەکانی قەرەداخ دەنێرین هێوادارین کە هەرێمەکانیتریش هەمیشە سەرکەوتووبن بۆ بەدیهێنانی ڕۆژی سەرکەوتن.

ئەم هەڵسەنگاندن و نرخاندنی هەرێمی (٥) قـەرەداخ لەلایەن سەرکردایەتی (ی.ن.ک) وە کراوە و لە هەواڵنامەی کوردستانی عێراق، مەکتەبی ڕاگەیاندنی (ی.ن.ک) بڵاوکراوەتەوە

کـــــــــانی شـــــیرینە
1981/1/1

دوای شەهید بوونی خالید گەرمیانی فەرماندە دلێرەکەی گەرمیان مەحموود سەنگاوی کرایە فەرماندەی کەرتی (٥).

لە سـەری ساڵی تـازەی ١٩٨١ کەرتی (٥) لە کانی شیرینەی سـەر ڕێگای قادرکەرەم- دووز چالاکییەکیان ئەنجامدا، لەو چالاکییەدا ٣ سەرباز بەدیل گیران ٣ چەک دەستکەوت بوو.

هەر لە مانگی (١)دا نەخشەی لێدانی هەندێک شوێنیان داڕشت کە لە سەردەمی خالید گەرمیانیدا بە نیاز بوون جێبەجێیبکەن لە بۆسەیەکدا دوو جاشی شەعبی دەستگیرکران ئۆتۆمبیلێک دەستکەوت بوو.

لە مانگی ١٩٨١/٢ لە سەر ڕێگای کفری کەلار بۆسەیەکیان دانا سەرۆکی بەشی کشتوکاڵی کەلارو بەڕێوەبەری پێشووی ناحیەی کۆکس دەستگیرکران، بەڕێوەبەری ناحیەی کۆکس بە کەفالەتی حزبی شیوعی تەسلیم بە ئەوان کرا چوونکە کۆنە شیوعی بوو.

بەرلوت بۆسەی پێشمەرگە مانگی 1981/1

عەسرێک مەفرەزەیەکی کەرتی (٣) بە فەرماندەیی ئەحمەد چاوشین بۆسەیەکیان بۆ دوژمن دانا جێب قیادەیەک کەوتە بۆسەکەوە، لەو شەڕەدا (٥) سەربازو ئەفسەرێک کوژران.

دەستکەوت:

٥ کلاشینکۆفی مزەللی

چالاکی ناو شار

پێشمەرگەیەکی هەرێمی (٥) بە هاوکاری لەگەڵ هاوڕێیەکیدا لە ناوشاری سلێمانی ڕووبەڕووی مەفرەزەیەکی قوات خاسە بوونەوە، دوای شەڕێکی جوامێرانە (٣) قوات خاسەیان کوشت

لەونەبەردییەدا ئاوات صابر شەهید بوو

مەفرەزەی مامە ڕیشە

مامە ڕیشە فەرماندەی مەفرەزەی (٣) بوو، سنووری مەفرەزەکەی مامە ڕیشە، ناوچەکانی جەباری و قەرە حەسەن بوو کە لە (٧٥) دێ پێکهاتبوو، هەڵکەوتەی ناوچەکە بۆ پێشمەرگە زەحمەت و لاسەنگ بوو ڕۆژهەڵاتی سنوورەکە چەمچەماڵ بوو باشووری چەمچەماڵ بە چەند کیلۆ مەتریک سەنگاو بوو، ڕۆژئاوای سەنگاو

قادرکەرەم بوو، ڕۆژئاوای قادر کەرەم لەیلان بوو، ڕۆژهەڵاتی لەیلان قەرەهەنجیر بوو، ناوچەکە بە چەندین سنووری جیاوازەوە بەسترابووەوە.

دێیەکانی ناوچەکە قەرەباڵغ بوون، خەڵکی زۆریان تیادا نیشتەجێبوو، دێیەکی وەکو خاڵە بازیانی نزیکەی ٣٠٠ ماڵ دەبوو دێیەکانی تریش بە هەمان شێوە بوون.

پێشمەرگە نەیدەتوانی بچێتە هەموو دێیەکانی سنوورەکە مامشەو ساڵەیی و باوا، بەیانلو، تەپەلو، دوژمن زاڵ بوو بە سەریاندا، بەشێک لە دێیەکان بە زۆر چەکدار کرابوون، بەڵام لە لایەن پێشمەرگەوە چەکەکانیان پێ دانراو وازیان هێنا.

بەشێك لە دێیەکانی قەرەحەسەن

باشبڵاخی سەرووخوارو، شێخ جیری خواروو سەروو، عومەرە گەدە، تەیمزاوا، عوسمانلەکە، سیا مەنسوور، شوانە، پەلکانە، فەرقان، قایش پاشا، حسێن ئیسلام، خاڵە بازیانی، کەمەڵە، زەنگنە، جافان، مەملی، جەوەڵ بۆر، خدر بەگ، تەپەلو، مامشە، ساڵەیی، باوا، بەیانلو، چەند دێیەکی تر.

بەشێك لە دێیەکانی جەباری

حەسەن خانە، چیمەن، حەمک، پیزڵ، هەنارەی خواروو سەروو، هەنارەی سەید ڕەووف، مۆردانە، زنە خۆر، تەکیە، جانی، تەپەکوڕە، شێخ مەحموود، داوڵ، سۆران، عەلی مستەفا، زەردە، قۆچەلی، چنگی، وەستا خدر، بەکر باجەلان، قەشقە، وێڵە، سەوسکە، جافان، چەند دێیەکیتر.

ئەم دێیانە سنووری جووڵە و جەولەی مەفرەزەکەی مامە ڕیشە بوون، بەڵام مامە ڕیشە لەم ناوچانەدا نەدەوەستا دەچوو بۆ سنوورەکانی تریش.

جووڵەو جەولە و چالاکی مەفرەزەکەی مامە ڕیشە لە سنووری دێیەکانی ناوچەی جەباری و قەرەحەسەن نێوان جادەی لەیلان و قادرکەرەم، قەرەهەنجیر و کەرکوک، نێوان قەرەهەنجیر و چەمچەماڵ، سەنگاو چەمچەماڵ بوو، ئەوە جگە لە چوونە ناو شارەکانی کەرکوک و شارو شارۆچکەکانی دیکەو دواتریش ئەو شەڕانەی کە لە ناوچەکانی دیکەی کوردستاندا دەکران و سەرکردایەتی بانگی دەکردن.

مـــــــووانی ڕۆســـــــتەم
1981

دوای سزادانی ژمارەیەک لەو کەسانەی سەر بە حزبی بەعس بوون حەوت پێشمەرگەی هەڕێمی (٥) چوونە مووانی ڕۆستەم لە دوو ماڵ پێخەفیان هێناو لە ماڵی ڕەئوف زەڕایەنی خەوتن.

کەریم کۆمەڵە ئێشکگری بەیانی بوو لە بەر هەیوانی ماڵەکە دانیشتبوو نەچوو بووە دەرەوە بەیانییەکەی زوو ٣٥٠ جاش چواردەوری مووانی ڕۆستەمیان گرت، کەریم کاتژمێر ٧ چووە ژوورەوە پێشمەرگەکانی لە خەو هەستان حەمە قاشتی دەرگای ماڵەکەی کردەوە ٢٠ جاش لە بەردەم ماڵەکەدا دانیشتبوون حەمە قاشتی سڵاوی لێکردن ئەوانیش سڵاویان سەندەوە بێ ئەوەی هیچ بڵێن پێیان وابوو ئەمیش جاشی یەکێک لە مەفرەزەکانە.

جاشەکان لە سێ مەفرەزە پێکهاتبوون، مەفرەزەی زەڕایەن، سەید صادق، تاسلوجە بوون، دوای بینینی جاشەکان حەمە قاشتی گەڕایەوە ژوورەوە بە پێشمەرگەکانی ووت چوار دەورمان گیراوە کەس بیر لە تەسلیم بوون نەکاتەوە هەتا فیشەک هەبوو بیتەقێنن فیشەک نەما ڕاکەن با بتانکوژن.

پێشمەرگەکان لە ماڵی ڕەئوف زەڕایەنی هاتنە دەرەوە بە بەردەمی جاشەکاندا تێپەڕین گەیشتنە سەر کۆڵانێک یەکێک لە جاشەکان ناسیاو بوو ناوی حەسەن بوو تەوقەی لە گەڵدا کردن ووتی کاکە حەمە بیکە بە خاتری خوا تەقەمان لێمەکەن جاشەکە گەڕایەوە دواوە.

پێشمەرگەکان دەیانویست بگەنە چەمی تانجەرۆ هەمووی کەندەڵان بوو دەیانتوانی بەرگری بکەن گەیشتنە نزیک کەندێک ٤٠ جاش لە قەراغی کەندەکەدا بوون، جاشێک ئاوڕیدایەوە پێشمەرگەکانی ناسی ٣٠ فیشەکی بەرەو ڕووی پێشمەرگەکان تەقاند پێشمەرگەکان هەڵمەتیان بردە سەر جاشەکان و ڕاویاننان جاشەکان کەوتنە ئەو سەری ماڵەکان کەلێنێک دروست بوو تا پێشمەرگەکان لێوەی دەرچن.

پێشمەرگەکان بەرەو موانە کۆن ڕۆیشتن مەفرەزەیەکی جاش لە زەڕایەنەوە هاتن پێشیان لە پێشمەرگەکان گرت، بانگیان دەکردن تەسلیم بن تازە ڕزگاربوونتان نییە.

پێشمەرگەکان گوللە ئاربیجییەکیان پێمابوو نایان بە جاشەکانەوەو ئاربیجیەکەیان خستە ناو ئاوێکەوە تا بەردەستی جاش نەکەوێت بەرەو کانی پانکە ڕۆیشتن جاش لە هەر دوو مووانەکەوە بەدوایانەوە بوون گەیشتنە ناو مووانی حەمەی حەسەن خەڵکی مووانی حەمەی حەسەن بە پێشمەرگەکانیان ووت تازە ئێوە دەرچوونتان نییە پێشمەرگەکان ووتیان باشە تەسلیم دەبین پەلە مەکەن با جاشەکان بێن مەبەستیان بوو خەڵکەکە و جاشەکان سەرقاڵ بکەن.

پێشمەرگەکان چوونە ناو ماڵەکان باخێکی گەورە لە کانی پانکە هەبوو چەم و توترک و بێشەی زۆری تێدا بوو لەوێوە دەرچوون بەرەو گرێزە لە جادەکە چوونە ئەو بەرەوە.

سەربازەکان بە سەر یاڵەکانەوە سەیریان دەکردن نەیاندەزانی کێ پێشمەرگەیەو کێ جاشە ئەوان تێکەڵی شەڕەکە بوون، تراکتۆرێک لە حەوشەی ماڵێکی گرێزەدا بوو بەزمەی تفەنگ خستیانە ئیش و هێنایانە دەرەوە سواری تراکتۆرەکە بوون و چوونە شێرەبەرە جاشەکان تا شێرەبەرە دوایانکەوتن دوای کاتژمێرێک شەڕ گەڕانەوە، دوای گەڕانەوەی جاشەکان پێشمەرگەکان گەڕانەوە شارەزوور.

لەو شەڕەدا کەریم کۆمەڵە بریندار بوو سەید والی لە ناو ماڵەکانی مووانی ڕۆستەمدا کەوتە دەست جاشەکان دواتر بەر لێبوردن کەوت و ئازاد بوو گەڕایەوە ڕیزەکانی پێشمەرگە.

شـــــــەڕی ئـــــالان و حـــــاسڵ
مـــــانگی 1981/4

زانیاری گەیشتە پێشمەرگە چەند ئۆتۆمبیلێکی حکومی لەگەڵ ژمارەیەک کرێکارو چەند ڕەفیق حیزبییەک دێنە زێڕینجۆی نزیک عەربەت بۆ ئیشوکاری فەرمانگەی کشتوکاڵ.

حەمید قەرەگۆلی، عەبدوڵڵا دسکەرەیی، حەمە قاشتی ڕۆیشتن بۆ دەستگیرکردنیان لۆرییەکی ئاخچەم هات ٩٤ کرێکاری تیابوو لەگەڵ دوو تراکتۆری فیاتی گەورە، لۆری و دوو تراکتۆریان هێنا هەر پێشمەرگەیەو لەگەڵ یەکێکیان سەرکەوت هێنایانن کانی کەوە کرێکارەکانیان ئازادکردوو لۆری و تراکتۆرەکانیان بردوو چوونە ئالان و حاسڵ.

ئێوارەکەی ویستیان بپەڕنەوە بەری قەراخ لۆریەکە چەقی لەوێدا لۆریەکەیان سووتاند و دوو تراکتۆرەکەیان بردوو چوونە پشتی قەڵبەزە نزیک کانی مرواری خۆیان پەنادا، بۆ ڕۆژی دوایی ئامرلیواو سەدان جاش و سەرباز پەلاماری ناوچەکەیاندا.

ئامر لیوا لە زەڕایەن ووتبووی چەند موخەڕیبێکن ئێستا دەچین دەیانگرین دەیانخەینە ناو ئۆتۆمبیلەکانمان و دەیانهێنینەوە.

پێشمەرگەکان لە کانی مرواری بوون، سەلامی کوێخا عەزیزو مەفرەزەیەک لە حاسڵ بوون هێزەکەی دوژمن چوونە حاسڵ لەگەڵ سەلامی کوێخا عەزیزو مەفرەزەکەیدا تووشی شەڕهاتن.

سێ پێشمەرگە لە کانی مرواری لەگەڵ ژمارەیەک پێشمەرگەی حزبی شیوعی هاتن لە دواوە لە هێزەکەی دوژمنیاندا ماوەی دوو کاتژمێر شەڕ بوو دوای دوو کاتژمێر شەڕ هێزێکی حزبی سۆسیالیست بە فەرماندەیی محەمەدی حاجی مەحموود لە کانی بەردینەوە هاتن بە هانای شەڕەکەوە، ژمارەیەک پێشمەرگەی پارتی و پاسۆک شان بە شانی هێزەکانیتر بەشداری شەڕەکە بوون.

دوای شەڕێکی قورس هێزەکەی دوژمن شکاو تا دێی (بەخشی) ڕاویاننان، عەبدوڵڵای دێ فاتە، فوئاد، مەحموودی مامە عەزە، نوری حزبی سۆسیالیست،

حەمە قاشتی بە یەکەوە بوون، سێ سەرباز لە ناو گەنمدا بوون تەقەیان لێکردن سەربازێکیان کەوت، سەربازێکیتر ویستی تەقە بکات کوشتیان، سەربازێکیتر هەستا دەستی بەرز کردەوە ووتی مەمکوژن ئەوە سەیدالقائیدە لەوێدا بریندار بووەو کەوتووە، کە چوونە سەری ئامر لیوا بوو فیشەکێک لە سنگی دابوو فیشەکێک لە ڕانی، پێشمەرگەکان داوایانلێکرد قسە بکات بەڵام هیچی نەوت، پێشمەرگەکان بڕیاریاندا بیکوژن، تەڵقە ڕەحمەیەکیان نا بە ئامر لیواوەو کوشتییان، نەجمەکانی سەرشانی و دەمانچەکەیان لێکردەوەو بردیان.

شەڕ کۆتایی هات پێشمەرگە سەرکەوتنی گەورەی بەدەستهێنا.

دوای کۆتایی هاتنی شەڕەکە پێشمەرگەکان لە سەر گردێکی پشتی کانی کەوە دەستیانکرد بە هەڵپەڕکێ و گۆرانی ووتن.

لە کاتی ئاهەنگ و خۆشی پێشمەرگەکاندا (٥) کۆپتەر بە تەختی زەویدا هاتن بە ساروخ و دۆشکا لە پێشمەرگەکانیاندا لە ئەنجامدا ١١ پێشمەرگە شەهید بوون خالید حاجی عەبدوڵڵا

مەلا عومەر

حەمە مین قەرەگۆلی لەو ١١ شەهیدە بوون

شـــــــەڕی زەمـــــــاوەنگە بەهـــــــاری 1981

مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی عادل شکور لە زەماوەنگە بوون لە چەمە بیسمیللاو ژاڵەی سەفەرەوە ئۆتۆمبیلێکی زۆری سەربازی بەرەو زەماوەنگە هاتن، دوو شۆفلێتی جاش کەوتبوونە پێشیان، پێشمەرگەکان چوونە پەڕی زەماوەنگەو دامەزران.

لەگەڵ نزیکبوونەوەی هێزەکەی دوژمن پێشمەرگەکان لێیاندان، ئەفسەری فەرماندەی هێزەکە لە ناو جێبەکەیدا خۆی فڕێدایە خوارەوەو دارەکەی دەستی بەجێما جاشەکان خستیانە شۆفلێتێکەوە شەڕێکی گەرم لە نێوان پێشمەرگەو هێزی دوژمندا ڕوویدا، دوژمن شکاو هەڵات.

زیانی دوژمن:

کوژراوو بریندارياں هەبوو

دەستکەوت:

جێبێکی قیادە

چـــــالاکی کـــــەرکوك ، تـــــەرجیل
مـــــانگی 1981/5

پێشمەرگەکانی مەفرەزەی (٣) کەرتی (٤)ی جەباری بە فەرماندەیی مامە ڕیشە لە نێوان لەیلان کەرکوک و لە تەرجیل چالاکیەکیان ئەنجامدا و لە قافڵەیەکی دوژمنیاندا، لەو شەڕەدا دوژمن زیانی لێکەوت، کوژراوو بریندارى هەبوو لە هێزی پێشمەرگەش، عومەر ژاڵەیی، پێشمەرگەی مەفرەزەکەی مامە ڕیشە شەهید بوو.

«لە یـــــادی شـــــەهیدان ســـــەرکەوت و والی»دا

لە یادی شەهیدان سەرکەوت و والی قوبەیی کەرتی شارەزوور بڕیاریدا گورزێک لە جاشەکانی زەڕایەن بدەن.

ڕۆژی ١٩٨١/٦/٢٤ شەش پێشمەرگەیان نارد تەقە لە جاشەکانی زەڕایەن بکەن لەو لاشـەوە بۆسەیان بۆ دابنێن، پێشمەرگەکان بێئاگا بوون لـەوەی جاشەکان کۆبوونەتەوە پەلاماری بناری شارەزوور بدەن لەگەڵ لێدانی جاشەکان لە لایەن پێشمەرگەوە جاشەکان وەڵامیان دانەوەو دوای پێشمەرگەکان کەوتن پێشمەرگەیەک بریندار بوو.

مەحموود سەنگاوی و پۆلێک پێشمەرگە خۆیان لە بۆسە نابوو تاکو جاشەکان بـەرەو لای ئـەوان ڕابکەن و لێیاندەن بەڵام کە دۆخەکە وای لێهات لە بۆسەکە کشانەوەو هاتن بە هانای پێشمەرگەکانەوە لە جاشەکانیانداو پاشەکشەیان پێکردن شەڕ تا ئێوارە درێژەی کێشا، جاشەکان شکان لەو شـەڕەدا (ڕەفیق باریکەیی) شەهید بوو عەلی عومەریش بریندار بوو، عەلی ڕەوانەی لای دکتۆر کرا لەو ڕۆژەدا باوکی هاتبوو بیبینێ بە دیار عەلی کوڕیەوە مایەوە تا لە ڕۆژی ١٩٨١/٦/٢٥ شەهید بوو.

باوکی بە وردیەکی بەرزەوە ناوچەوانی ماچکردوو ووتی ئافەرین ڕۆڵە بەڕاستی شەهید بوونت سەرمان بەرز دەکاتەوە.

چـــــالاکی قـــــادر کـــــەرەم
مـــــانگی 1981/7

قارەمانەکانی مەفرەزەی (٣) کەرتی چواری جەباری بە فەرماندەیی مامە ڕیشە، شەوێک چوونە ناو قادرکەرەم چالاکییەکیان ئەنجامدا، تەقەیان لە چەند ڕەبییەیەکی دوژمن کردوو گەڕانەوە.

نـــــێوان کـــــفری- کـــــەلار بـــــۆسە
1981/7/25

مەفرەزەیەکی کەرتی (٣) لە نێوان کفری کەلار بۆسەیەکیان بۆ دوژمن دانا، هێزێکی دوژمن کەوتە بۆسەکەوە و پێشمەرگەکانی کەرتی ٣ دایانەنە بەر دەستڕێژی گوللە.

زیانی دوژمن:

کوژرانی ١٥ سەرباز

دەستکەوت: ١ بیکەیسی ،٧ کلاشینکۆف

کـــــەریم حـــــەمدانی لە خـــــاڵە بـــــازیانی
مـــــانگی 1981/8

تۆفەی جەبار قارەمان و کەریم حەمدانی ئامر لیوای چەمچەماڵ هاتنە مزگەوتەکەی خاڵە بازیانی کۆبوونەوەیان بە خەڵک کرد، مەفرەزەکەی مامە ڕیشە لە هەردەی بزەڵە خۆیان حەشاردابوو لە کاتی گەڕانەوەی ئامر لیواو جاشەکاندا کاتژمێر ٤ی ئێوارە لە نێوان حسێن ئیسلام لە قافڵەکەی ئامر لیوایاندا، ئامر لیوا پەنای بردە بەر کۆپتەر.

مەفرەزەکەی مامە ڕیشە دوو جاشیان بەدیل گرتبوو سێ پێشمەرگەیان لا جێهێشتبوون لە هەردەی بزەڵە، جاشەکانی تەحسین شاوەیس شارەزای ناوچەکە

بوون بە کۆپتەر چوونە سەر هەردەی بزەڵە، سێ پێشمەرگەیان شەهید کردوو دوو جاشەکەش کوژران.

سێ پێشمەرگە شەهیدەکە:

١- فەرهاد قرخی

٢- حەمە بڕنەو خەڵکی بەیانلوو

٣- سامان کەرکوکی

شەهید بوونی باوکی مامە ڕیشە شکور ڕەئوف تاڵەبانی
1981/8/28

هەر کاتێک مامە ڕیشە چالاکییەکی ئەنجام دەدا گورزێکی لە دوژمن دەوەشاند، ئازاری دەگەیاند بە دوژمن جاش و سیخوڕەکانی داگیرکەر لە بەرانبەر مامە ڕیشە دەستەوسان بوون ناچار پەنایان دەبردە بەر ئازاردانی کەسووکاری و باوکی مامە ڕیشە، یان کۆپتەرەکانی ڕژێم دەچوونە سەر دێی تاڵەبان زێدی مامە ڕیشە و ئاگر بارانیاندەکرد.

زۆر بەیانی خەڵکی تاڵەبان و ماڵی مامە ڕیشە هەڵنەستابوون لە خەو جاش و سەرباز چواردەوری ئاواییان دەگرت و ئازاری خەڵکیان دەدا، هەر جارێک کۆپتەر بهاتایە سەر تاڵەبان یان جاش و سەرباز چواردەوری دێیان بگرتایە خەڵک یەکسەر دەیزانی مامە ڕیشە چالاکی کردووە ئازاری دوژمنی داوە، ئەو سەردەمە مامە ڕیشە فەرماندەی مەفرەزە بوو کە بووە فەرماندەی کەرت و شەڕ فراوان بوو ئیتر جاش و سووپا نەیاندەتوانی بگەنە تاڵەبان مام شکور ڕەئوف باوکی مامە ڕیشە چەندین جار لە لایەن جاشەوە دەستگیرکراوو ئازار درا.

جارێک بردیانە دێی قولە قۆڵێکیان شکاند و بردیانە چەمچەماڵ بەندیان کرد، پاش ماوەیەک ئازاد کرا.

جارێکیتر لە خاڵی پشکنینی کەرکوک سەربازو جاش دەزانن باوکی مامە ڕیشەیە پاڵێکی پێوە دەنێن قۆڵی دەشکێنن.

مام شکور دەیان جار ئازارو ئەشکەنجە دراوە، چوار جار لە چەمچەماڵ و دوو جار لە کەرکوک و جارێک لە سەنگاو بەند کراوە.

کـــــەریم حـــــەمدانی پیاوتر بـــوو

جاشەکان لە تاڵەبان مـام شکوری باوکی مامە ڕیشەیان گرت و بردیانە چەمچەماڵ، مام شکوریان بردە لای کەریم حەمدانی کە ئامر لیوا بوو کەریم حەمدانی مام شکوری بینیبوو پیاوێکی ڕیش سپی و بەسالاچووە ڕووی کردبووە جاشەکان و پێیوتبوون ئێوە بە مامە ڕیشە ناوێرن دەچن باوکی دەگرن ئەگەر ئێوە پیاون مامە ڕیشە بگرن و بیکوژن کەریم حەمدانی زۆر ڕێز لە باوکی مامە ڕیشە دەگرێت و ئازادی دەکات.

چـــــارەنووسی مـــــام شـــــکور

مام شکور هێندە ئازار درابوو، هێندە دەردەسەری دیبوو، هێندە دەستگیرکرابوو، بەند کرابوو، قۆڵی شکابوو بێزار ببوو بۆیە بە نەهێنی چووە کەرکوک و لە فەرمانگەی ئیشغال دامەزرا ناوی لە خۆی نابوو مامە حەمە.

پاش ماوەیەک جاش و سیخوڕەکانی دوژمن زانییان مامە حەمە مام شکوری باوکی مامە ڕیشەیە لە شەوی ١٩٨١/٨/٢٨ لە کەرکوک دەستگیریانکردوو بێ سەروو شوێن بوو.

پاش دوو مانگ لە بێ سەروو شوێن بوونی مام شکور تەرمێک لە ناو بیرەکانی تەرجیل لە نزیک لەیلان دۆزرایـەوە، عەرەبانەیەک بەردیان لە سەر تەرمەکەی هەڵچنیبوو بە فەخرەدینیان ووتبوو ئەوە باوکی ئێوەیە، تەرمەکەیان بردە شارەوانی لەیلان و لەوێوە بۆ شارەوانی کەرکوک.

بنەماڵەی مامە ڕیشە دایک و خوشک و براکانی بـەردەوام لە ژێر هەڕەشەی گرتن و ڕاوناندا بوون، ئەحمەدی برای مامە ڕیشە خوێندکار بوو لە چەمچەماڵ دەیانگرت و دەیانبردە ئەمن پاش ماوەیەک ئازادیان دەکرد.

شـــەڕی زەنـــگەکە- حـــــەمەی قـــــادر 1981/8/18

هێزێک بە فەرماندەیی ئەحمەد چاوشین لە زەنگەکە بوون مانگە شەو بوو خەریک بوو ڕۆژ هەڵدەهات پێشمەرگەیەک ئێشکگر بوو ئەحمەد چاوشینی هەستاند لە خەو، بیرێک نزیک بوو ئەحمەد چاوشین ڕۆیشت ئاو دەربێنێ بەڵام ئاوی تیا نەبوو ڕۆیشتە سەر گردەکەی پشتی ئاوایی.

دەنگە دەنگێکی زۆر دەهاتە گوێ یەکێک لە جاشەکان ئەحمەدی بەدیکردبوو ووتبووی ئەوە زەلامە بە سەرگردەکەوە، جاشێکیتر ووتبووی نەوەڵڵا دالّە، لە نێوان دالّ و زەلامدا دوو فیشەکیان پێوەنا تەقە دروست بوو جاشێک پێکرا، جاشەکان لە هەر چوار لاوە تەقەیان لە گردەکە دەکرد.

ئەحمەد چاوشین بە سەر گردەکەوە بوو پێشمەرگەکانیتر لە ناو دێ بوون جاش گەمارۆیدا بوون، لە گەمارۆی جاشەکان دەرچوون.

جاشەکان گەمارۆی گردەکەیانداو ووتیان چەکەکەت دانێ، ئەحمەد چاوشین تەقەی لێکردن و لە گردەکە دەرچوو بەدەم تەقەوە ڕزگاریبوو گەیشتە دۆڵێک.

ئەحمەد (٨) مەخزەنی پێبوو (٧)ی تەقاند (١) مەخزەنی پێمابوو بۆ بەیانییەکەی گەڕایەوە ناودێ تراکتۆری جاشەکان نزیک بیرەکە بوو لە ڕۆیشتندا بوون.

خەڵکی دێیەکە کە ئەحمەدیان بینی ئاویان بۆ هێنا، فیشەکیان دایەمەخزەنەکانی پڕکردەوەو ڕۆیشت بۆ لای برادەرەکانی لە زەنگی بچووک دەمەو ئێوارە هێزی دوژمن بەرەو ئەوێ هات.

عەدنانی حەمەی میناو حەمید و مام سالّح زانیبوویان تووشی شەڕ بوون بە هانای پێشمەرگەکانەوە هاتن کەوتنە بۆسەی دوژمنەوە، ناقیلە بەرەو ڕوویان هات ئۆتۆمبیلی پێشمەرگەکان و ناقیلە زۆری نەمابوو بەر یەکتری بکەون هێندە نزیک بوو، پێشمەرگەکان هاتنە دەست و سەربازی سەر دۆشکەی ناقیلەکەیان کوشت، لەو شەڕەدا حەمید فەرەج، و پێشمەرگەیەکیتر شەهید بوون.

شـــــــــەڕی زەنـــــــگنە
مـــــانگی 1981/9

دۆخی ناوچەکە سەخت بوو، ئێوارە پێش خۆرئاوابوون پێشمەرگە دەچوونە ناو دێیەکان، قسەیان بۆ خەڵک دەکرد، شەوانە لە مزگەوت دەخەوتن کاتژمێر ٣ی شەو لە دێیەکان دەردەچوون دەڕۆیشتنە ناو باخ و هەردەکانی ناوچەکە خۆیان حەشاردەدا.

دوژمن بە دوای پێشمەرگەدا دەگەڕا، شوێن پێی پێشمەرگەکانی هەڵدەگرت، بەڵام قارەمانەکانی گەرمیان لە هەر شوێنێک وانەی گرنگی دوژمنیان دادەدا.

مامە ڕیشە و مەفرەزەکەی لە زەنگنە بوون جاش پەلاماریدان، پێشمەرگەکان شەڕێکی سەختیان لە گەڵدا کردن و جاشەکانیان ڕاونا.

شـــەهید بوونی دوو پـــــێشمەرگە
1981/10/6

جاش هاتبوونە سەر ماڵی حەمە سەعیدی حاجی غەریب کادیری کەرتی قەرەداخ لە سێتەڵان، هێزێک بە فەرماندەیی مەحموود سەنگاوی بەرەو سێتەڵانی خواروو ڕۆیشتن تا ئەحمەد ئاوا جاشەکانیان ڕاونا.

جاشەکان هاواریاندەکرد ئێستە شەوە ڕاوماننێن بەیانی باوکمان دێت ئەو کاتە دەزانین چیتان لێدەکەین[١٦]، بۆ بەیانی چوونە نێوان سێتەڵان و کانی هەنجیر، ئەبو شەهاب جێبێکی لاندرۆڤەری هێنابوو لە خوار پێشمەرگەکانەوە ڕایگرتبوو، دوو کۆپتەر هاتنە سەریان دەستڕێژیان لە جێبەکەی ئەبو شەهاب کردو گڕیگرت دواتر دەستڕێژیان لە پێشمەرگەکان کرد، دوو پێشمەرگە شەهید بوون:

١- عومەر عەلی ئەحمەد

٢- یوسف محەمەد قادر

جاشەکان بەرەو کانی هەنجیرە دەهاتن کەوتنە سەروی دێیەکە هێندە نزیک

---

١٦ باوکیان مەبەستیان لە کۆپتەر بوو جاشەکان کۆپتەریان بە باوک و پشتی خۆیان دەزانی کە دایکی نیشتمانی دەسووتاند.

پێشمەرگەکان بوونەوە دەنگیان دەبیسترا.

پێشمەرگەکان گوێیان لێبوو جاشێک بە ئەویتری دەووت مەڕۆ بگەڕێرەوە، جاشەکەش دەیووت بۆ کوێ بگەڕێمەوە ئەوە نییە باوکمان لە گەڵدایە، جاشەکەی هاوەڵی پێیووت باپیریشت لە گەڵدا بێت دەتکوژن جاشەکە گەڕایەوەو بەقسەیکرد.

دوای کۆتایی هاتنی شەڕەکە تەرمی شەهیدەکانیان بردە گۆڕستانی کانی هەنجیر بە خاکیان سپاردن.

شـــــــەڕی زەمـــــــاوەنگە
1982/1/3

ئازاد هەورامی لێپرسراوی لقی کەرکوکی (ی ن ک) بوو لەگەڵ مەفرەزەیەکدا هاتنە گەرمیان مەحموود سەنگاوی بۆ شارەزایی لە گەڵیدا بوو.

کۆتایی ساڵی ١٩٨١ ئازاد هەورامی هاتە گەرمیان دوای بەڕێکردنی سەری ساڵ و چەند کۆبوونەوەیەک لەگەڵ هێزی پێشمەرگە بە کاری پێشمەرگانە لە ڕۆژی ١٩٨٢/١/٣ چوونە دێی تووە قوتی وردە شاتری، لە ماڵەکان دامەزران و ئاگادارکرانەوە جاش هات، پێشمەرگەکان بوونە سێ بەش بۆ لێدانی جاشەکان:

* لە سەر ڕێگای چەمە بیسمیللا
نێوان تووە قوت و کیژۆک
بەشێک وەک یەدەک ئامادە بوون

کە جاشەکان جولەی پێشمەرگەکانیان بینی کشانەوە بەرەو دەشتایی زەماوەنگە، پێشمەرگەکان دوایانکەوتن و شەڕ دەستیپێکرد، لە کاتژمێر ١٠ی بەیانی تا ٥ی ئێوارە شەڕ بەردەوام بوو.

تۆپخانەی دوژمن تۆپبارانی پێشمەرگەکانی دەکرد زرێپۆش پەلاماریدەدان دوژمن بۆ یەکەمجار لە گەرمیاندا قومبەلەی فسفۆڕی بەکارهێنا.

پێشمەرگە شەڕی بیروباوەڕیان لەگەڵ داگیرکەردا دەکرد، جاش و سەرۆک جاش و چلّکاوخۆرو سیخوڕو دارو دەستەکانی داگیرکەر لە بەردەم هەڵمەتی پێشمەرگەدا چۆکیان شکابوو لە ترسا هەڵدەلەرزین، ئەو دەشتە کرکانەی گەرمیان

ببووە پشکۆ بۆ داگیرکەر.

لە گەرمەی شەڕدا پۆلێک پێشمەرگە بە سەر گردێکەوە نەخشەی هێرشیان دادەڕشت بۆ سەر دوژمن لە ناوەڕاستیاندا گوللە هاوەنێک دای لە زەوی لە نێو دوکەڵ و گرمە و نالەی گوللە هاوەنەکە دوو پێشمەرگە بریندار بوون بەرەو پشتی شەڕەکە گواستیانەوە.

قاسم فەقێ عەلی فەرماندەی مەفرەزەی کەرتی سێ یەکێک لە بریندارەکان بوو، دوای دوو ڕۆژ مانەوە لە بەر سەختی برینەکەی شەهید بوو.

قـــــــەلا ڕێـــــــویلە و هـــــەوارە بەرزە
1982/2/29

کاتژمێر ١١ لە دەنگە وەرەو حاجی ڕۆیتەن دەنگی ئار بی جی دەهات، سامان گەرمیانی و مام سالّح و هاوڕێکانیان کەوتبوونە شەڕەوە.

مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی ئەحمەد چاوشین بەرەو شەڕەکە چوون پشتیان لە جاشەکان گرت و لێیاندان جاشەکان ٧ ئۆتۆمبیلی لاندکرۆزیان پێبوو (٥) یان کەوتنە دەست پێشمەرگە.

دەستکەوت:

٥ ئۆتۆمبیلی لاندکرۆز

٢٠ کلاّشینکۆف

٥٠ پالّتۆو فیشەکێکی زۆر

کوژرانی ژمارەیەک جاش

شـــــــەڕی حـــــــەمك
1982/5/17

مامە ڕیشە ئەفسانەی شەڕی پارتیزانی، پێشمەرگەیەکی ئازاو گورجوگۆڵ، پێشمەرگەیەک ماندووبوونی نەدەزانی، برسیەتی نەدەزانی، هەنگاوەکانی خێراتر دەبوون، لە ڕۆیشتندا هێندە وریاو هەستیار بوو گوێت لە دەنگی پێی نەدەبوو، لە

ڕۆژێکدا یان لە شەوو ڕۆژێکدا لە چەند شوێنی جیاوە لە دوژمنی دەدا دوژمنی هەراسان دەکرد، ناوو ناوبانگی مامە ڕیشە بەس بوو تا هێزی دوژمن چۆکی بشکێ.

پـــــێش حـــــەمك

مامە ڕیشە و چوار پێشمەرگە چوونە شەریکەیەک لە جەنگەڵاوای کەرکوک، ١٣٢ گەڵابە و ٢٥ شۆفڵیان سووتاند، چوار جاشی ناشەعبیان کوشت، دوو تەنکی بەنزینخانەیان تەقاندەوەو گەڕانەوە.

لە شەوی ١٩٨٢/٥/١٤/١٣ مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی حەمە ڕەش، کەرتی جەباری ، لەگەڵ مەفرەزەکەی ڕیشە، چوونە دەوروبەری لەیلان شەڕێکی گەورەیانکرد، (٣) کاتژمێری بەردەوام لە مۆڵگەو هێزەکانی داگیرکەریاندا، لەو شەڕەدا پێشمەرگەیەک فیشەکێک لە ملیدا، لە کاتی گەڕانەوەداو لە سیا مەنسور (سۆران)ی پێشمەرگە لە ژێر کاریگەری برینەکەیدا شەهید بوو، پێشمەرگەکان چوونە تەیمزاوا، تەرمی شەهیدەکەیان شاردەوە، بۆ ڕۆژی دوایی حەمە ڕەش و هاوڕێکانی بردیانە (سۆفی حەسەن) بە خاکیان سپارد.

تـــــــۆڵەی شـــــەهید ســـۆران

شەوی ١٩٨٢/٥/١٧/١٦ مامە ڕیشە مەفرەزەکەی کۆکردەوەو وتی دەچین تۆڵەی شەهید سۆران دەکەینەوە، هاتنە سیا مەنسورو دابەش بوون، دواتر لەوێوە بەرەو لەیلان بەڕێکەوتن، مامە ڕیشە و مەفرەزەکەی بە سواری تراکتۆرێک ڕۆیشتن، ئازاد بیلال دووربینێکی لە ملدا بوو تەماشای دەوروبەری دەکرد (٩) جاشی بەدیکرد وتی مامە ڕیشە ئەوانە جاشن بە سەر ئەو گردەوە لەوە دەچێت کەمین بن، مامە ڕیشە خۆی تراکتۆرەکەی لێدەخوڕی، تراکتۆرەکەی وەستاندو دابەزی پێشمەرگەکانی دابەشکرد، ئازاد بیلال، ئامۆزا تاڵەبانی، عەلی ڕەش، ستاری نارەدە نێوان لەیلان تەپەلو، چوار پێشمەرگەی تری نارەدە نێوان قادرکەرەم تەپەلو، چوار پێشمەرگەی تریش هێرشیان کردە سەر تەپەلو، جاشەکان لە بۆسەدا بوون پێشمەرگەکان کەوتنە کەمینەوە، بەدەم شەڕو تەقەکردنەوە گەڕانەوە دواوە، سوار

تراکتۆرەکە بوون، کاتژمێر ١٢ی شەو گەیشتنە حەمک، تراکتۆرەکە لەوێ گەڕایەوە، جاشەکان دێ بە دێ بە دوای پێشمەرگەکانەوە بوون تراکتۆرەکە گەڕایەوە لە سەرووی حەمکەوە، جاشەکان گرتیان، خەلیلی خالە گوڵناز جاش بوو بە خاوەن تراکتۆرەکەی ووتبوو پێشمەرگەن تۆ پێشمەرگەت گواستووەتەوە ئەویش نکۆڵی لێکردبوو، خەلیل فیشەکێکی خستبووە ناو عەرەبانەی تراکتۆرەکەوە، بە جاشەکانی ووتبوو بگەڕێن بزانن فیشەکی تیا نیە، کە لایت دەدەن لە ناو عەرەبانەی تراکتۆرەکە فیشەکێکی تیایە، خەلیل زللەیەکی لە خاوەن تراکتۆرەکە دابوو، خاوەنی تراکتۆرەکەش ووتبووی لێم مەدەن پێشمەرگەکان لە ناو حەمک بوون، چەکی قورس تەنها ژێرسێیەکیان پێبوو.

شـــــــەڕی حـــــــەمک

پێشمەرگەکان لە ناو حەمکدا بوون، مامە ڕیشە هەندێک کاری تایبەتی هەبوو بە پێشمەرگەکانی وت دابەش بن نان بخۆن تا من دەگەڕێمەوەو دەڕۆین.

پێشمەرگەکان ماندوو بووبوون شەوی پێشوو ڕۆژانی پێشتریش لە کەرکوک، لەیلان، لە جاشەکانی تەپەلویان دابوو، ماوەیەکی زۆر بە پێ و بە سواری تراکتۆر بەڕێوەبوون، لە بەردەم کۆڵان و مزگەوتەکەی حەمکدا ڕاکشا بوون خەویان لێکەوتبوو، مامە ڕیشە گەڕایەوەو پێشمەرگەکانی ئاگادار کردەوە خۆیان کۆبکەنەوەو بڕۆن، پێشمەرگەکان وتیان ئێمە نانمان نەخواردووەو هیلاکین، عەلەڕەش وتی ناتوانین بڕۆین پەکمان کەوتووە، مامە ڕیشە وتی بۆ دابەش نەبوون نان بخۆن، وتیان هیلاک بووین خەوتین.

مامە ڕیشە پێشمەرگەکانی دابەشکرد بە سەر ماڵەکاندا بۆ نان خواردن، یەکێک لە خەڵکی دێیەکەی نارده سەرگردێک تا بزانێت دەنگووباس چییە، ئەو کەسەی مامە ڕیشە ناردی بۆ سەر گردەکە گەڕایەوەو وتی قەرەباڵغیەک هەیە، پێشمەرگەیە، دوژمنە نازانم، مامە ڕیشە دووربینەکەی هەڵگرت و چووە سەر گردەکە تەماشایکرد، چەکدارن دۆست نین دوژمنن، ئاگاداری پێشمەرگەکانی کردەوە دەوری حەمک گیراوە.

پێشمەرگەکان لە ماڵەکان هاتنە دەرەوە هاتن بۆ لای مامە ڕیشە کە لە بەردەم مزگەوتەکە وەستا بوو.

مامە ڕیشە جامانەکەی لە ملی بوو، کڵاوەکەی لە سەری بوو سەرو ڕیشی تاڵ تاڵ وەستا بوو، پێشمەرگە چوار دەوریان دابوو، مامە ڕیشە وتی برادەران ئێمە پێشمەرگەی یەکێتین، پێشمەرگەی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستانین، ئەمڕۆ دوا ڕۆژمانە لە دنیادا کارێکی وابکەن چۆن تا ئێستەش عەرەبی شیعە فەخر بە ئیمامی عەلیەوە دەکەن هەتا هەتایە گەلی کوردو (ی ن ک)یش شانازیمان پێوە بکەن، مرۆڤ هەر دەمرێت گرنگ ئەوەیە مێژوویەک بۆ خۆمان تۆمار بکەین، با لە دوای خۆمان نەوەی داهاتوو بڵێن ژمارەیەک پێشمەرگە لە حەمک چوار دەوریان گیراوە بەڵام شەڕی مان و نەمانیان کردووە.

لەو کاتەدا مامە ڕیشە قسەی بۆ پێشمەرگەکان دەکرد سەرکەوت شێخ جیری یەخەی کراسەکەی مامە ڕیشەی گرت و وتی مامە ڕیشە تۆ بۆ گەلی کورد کەم نیت بە تایبەتی بۆ جەباری و قەرەحەسەن وەرە بچۆرە ناو ئەو بیرەوە با تۆ تیا نەچیت من بەرپرسیاریەتی شەڕەکە هەڵدەگرم، مامە ڕیشە وتی نەخێر شتی وا نابێ هەموومان بەرپرسیاری هەڵدەگرین، یان بە یەکەوە سەردەکەوین یان بە یەکەوە دەمرین.

مامە ڕیشە بە پێشمەرگەکانی وت خەمی ئەوەتان نەبێ چوار دەورمان گیراوە، ئێمە خاوەن بیرو باوەڕو (ی ن ک)ین هەموو کاتێک ئامادەین لە پێناوی گەل و نیشتماندا وەکو هاوڕێکانمان شەهید بین، پێشمەرگەکانیش ڕوویانکردە مامە ڕیشە و وتیان ئێمە لە شەهیدەکان زیاتر نین، مامە ڕیشە وتی کارێکی وا دەکەین لەم دێیەدا مێژوو بینووسێتەوەو نەوە بۆ نەوەی بگێڕێتەوە.

جاشەکانی لەیلان، قەرەهەنجیر، گەرمیان، چەمچەماڵ، لەگەڵ قوات خاسەدا نزیک بە حەمک بوونەوە، جاشەکان هاواریان لە دێیەکە کرد وتیان پێشمەرگە لەوێن، مامە ڕیشە وتی برۆن بۆ لایان بڵێن پێشمەرگە لێرە نین بەڕێیان بکەن، بەڵام جاشەکان باوەڕیان نەبوو کە پێشمەرگە لە حەمک دەرچووبن.

هێزەکانی دوژمـن، جاشە خۆفرۆشەکان لە ڕێگەی بڵندگۆوە بانگەوازیان بۆ خەڵکی حەمک دەکـرد شێرەکەمان گـەمـارۆداوە، تا وڕەی خەڵک و پێشمەرگە دابەزێنن بەڵام وڕە بەرزتر دەبوو.

مامە ڕیشە خەڵکی ئاوایی حەمکی ئاگادار کردەوە ئێمە لە حەمک دەرناچین، پێشمەرگەکان وتیان با لە حەمک دەرچین، مامە ڕیشە وتی لە حەمک دەرچین کۆپتەر لێمان دەدا ناوچەکە تەختە، سەخت نییە، دەستمان بۆ لە دوژمن ناوەوشێنرێت زەرەرمان لێدەدات.

جاش و قوات خاسە چوار دەوری حەمکیان گرت مامە ڕیشە خەڵکەکەی نارەدە دەرەوەی دێ، کە ژمارەیان نۆ مالّ بوو وتی با ئێوە زەرەرمەند نەبن.

هێزەکانی دوژمـن لە ڕێگەی بێتەلەوە داوای کۆپتەریان کرد، دوو کۆپتەری حەربی، (٥) هێلیکۆپتەری باری و دوو سەمتی هاتنە سەر ئاسمانی حەمک، لە کاتژمێر ٤ی بەیانی کۆپتەر بوردوومانی حەمکی کرد تا کاتژمێر ٨:٣٠ دەقیقە.

مامە ڕیشە پێشمەرگەکانی ئاگادار کردەوە دەست بە فیشەکەوە بگرن جاسووس نەبێت لێی مەدەن، چوونکە فیشەکیان لە ناوچەکەدا نەبوو تەنها ئەوە نەبێت کە بە قەدی پێشمەرگەکانەوە بوو، بۆیە مامە ڕیشە پێیوتن هەر فیشەکێک دەبێت دوو کەسی پێ بکوژن.

کۆپتەرەکان بۆ ماوەی چوار کاتژمێر بۆردوومانی حەمکیان کرد، تێزابیان بە سەر ماڵەکانی حەمکدا کرد، دوای چوار کاتژمێر بۆردومانی حەمک کۆپتەرەکان گەڕانەوە، جاش و قوات خاسەو جاشی نا شەعبی پەلاماری حەمکیاندا، پێشمەرگەکان ڕووبەڕووی جاش و قوات خاسە بوونەوە زۆر بە قورسی لێیاندان ژمارەیەکی زۆر جاش و قوات خاسە و جاشی ناشەعبییان کوشت، هێزە فشۆڵەکەی دوژمن ئەوانەی لە کاتی ئاساییدا سنگیان بە سەر خەڵکدا دەردەپەڕاند لە بەردەم گوررزی پێشمەرگەکاندا شکان و ڕایانکرد.

جارێکیتر کۆپتەر هاتەوە سەر حەمک، کۆپتەرو پیلاتۆز حەمکیان دایە بەر ڕۆکێت و ساروخ، خانووەکانی حەمک بە سەر یەکدا ڕووخان.

ئازاد بیلال لە پەنا خانوویەکی ڕووخاودا بریندار بوو فیشەکێک لە ناوچەوانیدا چاوی ڕژایە ناو دەستییەوە بەڵام ئەو باوەڕە کەڵەگەتە نە ووتی ئاخ نە ووتی ئۆف، بەردەمی ئەو خانووەی ئازادی لێ بریندار بوو جاش گرتبووی، دلاوەر مامشەیی بە حەربە خانووەکەی کون کردو لەوێوە تەقەیان لە جاشەکان دەکرد، جگە لە ئازاد بیلال ئامۆزا تاڵەبانیش بریندار بوو.

لە شەڕی حەمکدا چوار پێشمەرگە شەهید بوون، جاشێک پەلاماری تەرمی پێشمەرگەیەکیدا تا ڕای بکێشێ و دەست بکات بە گیرفانیدا پێشمەرگە لێیانداو کوشتیان، دوو جاش هاتنە سەر جاشە کوژراوەکە ئەوانیشیان کوشت و خست بە سەریدا، جاش و قوات خاسە ئەمجارەش شکان و ڕاونران بەرەو مۆڵگەکانیان.

چوار پێشمەرگە شەهید بوون، دوو پێشمەرگەش بریندار بوون، مامە ڕیشە و پێنج پێشمەرگەی تر مابوون، شەڕیان لەگەڵ هەزاران جاش و قوات خاسە دەکرد.

دوای تێکشکاندنی جاش و قوات خاسە و ڕاونانیان بۆ مۆڵگەکانیان، جارێکیتر کۆپتەر گەڕایەوە سەر پێشمەرگەکان لە ناو ماڵە ڕووخاوەکانی حەمک دا، بۆمبارانی پێشمەرگەکانی کرد، دوو پێشمەرگە بە پاچ دیواری ماڵەکانیان کون دەکرد، تەنها شەش پێشمەرگە شەڕیان دەکرد، جاش و قوات خاسەیان تارومار کردبوو.

مـــــامە ڕیـــــشە بە جـــــلی ژنـــانەوە

ئامۆزا تاڵەبانی و ئازاد بیلال بریندار بوون، تینوویان بوو داوای ئاویان دەکرد، مامە ڕیشە جلی ژنانی پۆشی و سەرپۆشی ئافرەتانی دا بە سەریدا و تفەنگەکەی کردە شانی، چووە سەر چەمەکەو سەتڵێ ئاوی هێنا.

مامە ڕیشە بە بەردەمی جاشەکاندا ڕۆیشت بۆ چەمەکە تا ئاو بۆ پێشمەرگەکان بێنێ گوێی لێبوو جاشەکان لە ناو خۆیاندا دەیانووت باشە لە بەیانییەوە شەڕە لەم دێیەدا چۆن ئافرەتێک لەم دێیە ماوەتەوە.

مامە ڕیشە سەتڵە ئاوەکەی لە چەمەکەوە هێنا بۆ پێشمەرگەکان، ئاوی دایە بریندارەکان و سەروچاوی بۆ شتن، پێشمەرگەکانی تریش ئاویان خواردووە.

پێشمەرگەکان (٢٥) دیواریان کون کردبوو بە ناو یەکدا، سێ حەوشەیان

بەدەستەوە بوو، چوار پێشمەرگە شەهید بوون، دوان بریندار بوون، دوانیش خانوو ڕووخا بوو بە سەریاندا، پێشمەرگەیەکیش خانووەکانی کون دەکرد.

کاتژمێر ١:٣٠ دەقیقەی دوانیوەڕۆ تەحسین شاوەیس و ئامر لیواو ئامر ڕەتڵێک کە ناوی (غانم محەمەد خەڵەف) بوو بووە دەمەقاڵێیان دەیانووت ژمارەیەکی کەم پێشمەرگە ماوە لە دێیەکەدا هەموویان سووتاون بۆ ناچن تەرمەکەیان بهێنن.

حەوت جاش کوژرابوون، قوات خاسە گەیشتە ئاوایی حەمک، وەکو پیشەی هەمیشەییان (هەلهلۆلە بعث الثامت) یان دەوت، بە ناو کۆڵانەکانی حەمکدا دەسووڕانەوەو هاواریاندەکرد (سلم نفسکم).

مامە ڕیشە و پێشمەرگەکان لە حەوشەیەکدا بوون، حەوت قوات خاسە و ئامر ڕەتڵەکە (غانم محەمەد خەڵەف) چوونە حەوشەکەوە مامە ڕیشە هەموویانی کوشت، قەناسەیەک و پێنج کڵاشینکۆف و ئاربیجیەک کەوتە دەست پێشمەرگەکان، مامە ڕیشە فیشەک و چەکی کوژراوەکانی بە سەر پێشمەرگەکاندا دابەشکرد، پێشمەرگە مەخزەنەکانیان پڕ کردەوە لە فیشەک، جاش و قوات خاسەیان لە حەمک دەرکردوو ڕاویاننان.

کاتژمێر ٢:٣٠ دەقیقە بوو کۆپتەر هاتەوە سەر پێشمەرگەکان بۆردوومانی حەمکی دەکرد، کۆپتەرەکان قومبەلەیەکی غازیان تەقاند ماوەی چارەکێک بووە چەڕە دوکەڵ، پێشمەرگەکان بەرچاوی خۆیان نەدەدی[١٧]

کاتژمێر ٤:٣٠ دەقیقە هێزەکانی داگیرکەر، جاش و قوات خاسە پەلاماری حەمکیان دایەوە پێشمەرگەکان ژمارەیەکی زۆر جاش و قوات خاسەیان لێکوشتن و لە حەمک دەریان کردن و ڕاویاننان.

مامە ڕیشە بە قەناس تەقەی لە کۆپتەرەکان دەکرد ئەو قەناسەی لە قوات خاسەکانی گرتبوو، کۆپتەرەکان لە نێوان خۆیاندا قسەیان دەکرد دەیانووت چەکێکیان پێیە تەقەمان لێدەکەن لە بەیانییەوە چەکی وایان پێ نەبووە، نەیاندەزانی

١٧ ئەو قومبەلە غازیەی تەقاندیان چەڕە دوکەڵی دروست دەکرد لەو کاتەدا دوژمن کوژراوو بریندارەکانی دەگواستەوە.

قەناس و ئاربیجی کوژراوەکانی خۆیانە دەست پێشمەرگە کەوتوون.[١٨]

کاتژمێر ٦ی ئێوارە جاش و قوات خاسە بە یەکجاری لە حەمک دەرکران و ڕاونران خەڵکی ناوچەی جەباری هاتن بە هانای پێشمەرگەکانەوەو پێداویستییان بۆ هێنان.

لە هەڵاتن و شکانی هێزەکانی داگیرکەر قوتابیانی کەرکوک هێزەکانی دوژمنیان بەردبارانکرد درووشمیان بە سەر پێشمەرگەدا دەوتەوە.

دوای تەواو بوونی شەڕەکە و سەرکەوتنی پێشمەرگە تەرمی شەهیدەکانیان گواستەوەو بە خاکیان سپاردن.

مامە ڕیشە قوات خاسەیەکی بە ناوی مەحموود محەمەد جەبار خەڵکی بەغدا بەدیل گرت دێ بە دێ دەیانگێڕا تا خەڵک بزانن پێشمەرگە چ قارەمانێکن.

لە شەڕی حەمکدا دوو پێشمەرگە بریندار بوون:

١- ئازاد بیلال

٢- ئامۆزا تالەبانی

چوار پێشمەرگەش شەهید بوون:

١- شەهید عەلی ڕەش (عەلە ڕەش)

٢- شەهید ستار باوە فەتی

٣- شەهید فەتاح کەرکوکی

٤- شەهید هاوار کەرکوکی

تێکڕا ١٢ پێشمەرگە بەشداری شەڕی حەمکیان کرد:

١- مامە ڕیشە فەرماندەی مەفرەزە

٢- عەلی ڕەش جێگری فەرماندەی مەفرەزە

٣- ستار باوە فەتی

٤- فەتاح کەرکوکی

٥- هاوار کەرکوکی

١٨ *خەڵکی دێهاتەکانی جەباری بە FM گوێیان لێبوو کۆپتەرەکان لە ناو خۆیاندا دەیانووت چەکێکیان پێیە تا ئێستا بەکاریان نەهێناوە.

٦- ئامۆزا تاڵەبانی
٧- ئازاد بیلال
٨- سەید برایم
٩- لالۆ
١٠- نەسرەدین خاڵە بازیانی
١١- کەریم شێخ جیری
١٢- دلاوەر مامشەیی

ئازاد بیلالی برد بۆ سەوسەکە لە کونە شاخێکدا داینا، ئامۆزا تاڵەبانی بردە تاڵەبان پارچەیەک ئاسن لە چاوی ئازاد بیلال دابوو مامە ڕیشە بە مووکێش بۆی دەرهێنا، دواتر ئازاد نێردرایە ناوزەنگ بۆ چارەسەر، مامجەلال، ئازاد هەورامی، هێرۆ خان، مولازم عومەر، هەڤاڵ خەجۆ سەردانی بریندارەکانیان کرد مامجەلال لە بریندارەکانی دەپرسی لە کوێ بریندار بووی، گەیشتە سەر ئازاد بیلال لێی پرسی لە کوێ بریندار بوویت ئازاد وتی لە حەمک، مامجەلال پێیوت ئەوەی ئێوە کردتان کەس باوەڕ ناکات، مامجەلال بە ئازادی وت دەتنێرین بۆ ئەڵمانیا لە ڕێگەی دۆستەکانمانەوە، ئازاد وتی ناچمە دەرەوە خەبات دەکەم.

ســـــێ بـــــۆسە

مانگی ١٩٨٢/٧ مەحموود سەنگاوی لەگەڵ فەرماندەی مەفرەزەکان کۆبووەوە بۆ ئەنجامدانی چەند چالاکییەک لە نێوان سەربازگەی دوو دارەو دەربەندیخان.

• **بۆسەی یەکەم:**

ئۆتۆمبیلێکی ئیستخبارات ڕۆژانــە دەچــووە دەربــەندیخــان و دەگــەڕایــەوە، پێشمەرگەکان گەیشتنە سەر ڕێگاکە و هێشتا دانەمەزرابوون ئۆتۆمبیلەکە دەرچوو فریای لێدانی نەکەوتن.

ژمارەیەک ئۆتۆمبیلیان ڕاگرت بۆ پشکنین، قەمەرەیەکی تیوتا کراون تێپەڕی و نەوەستا پێشمەرگەکان تەقەیان لێکرد، شۆفێرەکە کوژراو ٣ سەرنشینی ئۆتۆمبیلەکە بریندار بوون یەکێکیان ئەندامی مونەزەمە بوو.

پێشمەرگەکان بە سەر دوو قۆڵدا دابەش بوون قۆڵەکەیتر پێشمەرگەکانی سەر ڕێگای دەربەندیخانیان ئاگادار کردەوە لە هاتنی هێزێکی دوژمن، بەرەو دێی سیارە کشانەوە هێزەکەی دوژمن گەیشتە شوێنی ڕووداوەکە، پێشمەرگەکانی قۆڵەکەیتر لێیاندان و کوژراوو بریندارى زۆریان لێخستن.

- **بۆسەی دووەم:**

دوای چەند ڕۆژێک لە هەمان شوێن بۆسەیەکیان دانا ژمارەیەک ئۆتۆمبیلیان ڕاگرت تیوتایەکی سەر بە ڕۆژنامەی (العراق) کەوتە بۆسەکەوە شۆفێرەکەی میسری بوو، هێزێکی دوژمن بەرەو لای پێشمەرگەکان هات تەقەیان لێکردوو کشایەوە.

ئۆتۆمبیلەکە دەرنەچوو لە بەرزاییەک فڕێیاندایە خوارەوە کاغەزێکی زۆری تیابوو، دوای ڕوونکردنەوەی ڕێبازی شۆڕش میسرییەکەش ئازاد کرا.

- **بۆسەی سێیەم:**

دوای چەند ڕۆژێک چوونە سەر ڕێگای دەربەندیخان دوو دارە بۆسەیەکیان بۆ دوژمن دانا خەڵکێکی زۆریان لە ئۆتۆمبیلەکان دابەزاند کوڕێکی بالأبەرزی تیابوو لە کاتی هاتنی ئۆتۆمبیلی مونەزەمەی دەربەندیخان کوڕە بالأبەرزەکە سەرخۆش بوو پەلاماری فەرماندەی مەفرەزەیەکیدا بۆکسێکی لێداو دەستی برد بۆ چەکەکەی لە پێشمەرگەکان وابوو جاشە. ئۆتۆمبیلی مونەزەمەکە گەیشتە لای پێشمەرگەکان، تەقەیان لێکردو گورزێکی کوشندەیان لێدا.

زیانی دوژمن:

کوژرانی ئەفسەرێک و دوو سەرباز

پێشمەرگەکان سەرکەوتووانە و بێ زیان بوون

پاش ماوەیەک لە بۆسەو چالاکی سەر ڕێگای دەربەندیخان هاتنە دیوی قەراخ شارەزوور، نەخشەی هێرشکردنە سەر زەرایەنیان داڕشت، بەهاوەن لە جاشەکانیانداو هێرشیانکردە سەریان ٤ جاش کوژران، ٢ کلاشینکۆف دەستکەوت بوو.

شـــــەهید بوونی پـــــێشمەرگەیەك

محەمەد قادر سەعدون پێشمەرگەیەکی ئازاو قارەمانی کەرتەکەی مەحموود سەنگاوی بوو، مۆڵەتی شەوێکی وەرگرتبوو تا سەردانی ماڵەوە بکات وڕۆژی دواتر بگەڕێتەوە، لە سەر ڕێگای کانی سپیکەی نزیک گڵەزەردە کەوتە بۆسەی جاشەوەو شەهید بوو.

هـــــــەرێمی شـــــەش
پشـدەر - مەنـگوڕایەی لەبۆتەی شـۆڕشدا

هـــــــــەڕێمی شـــــــەش
پـــــــشدەر - مـــــــەنگورایەتـــــی
لە بـــــۆتەی شـــــۆڕشدا

ناوچەکانی پشدەر و مەنگورایەتی ڕۆڵی دیاریان لە بووتنەوەی ڕزگاریخوازانەی گەلی کورد بە گشتی و شۆڕشی نوێ بە تایبەت بینیوە.

پشدەر و مەنگورایەتی هەروەکو چۆن لە خانەدانی و جوامێریدا پێشەنگ بوون ئاوهاش لە کوردایەتی و خەبات و تێکۆشاندا پێشەنگ و سەرمەشق و سەردەق شکێن بوون.

لە دوای هـەرەس پشدەر کوانووی شـۆڕش و هەڵسانەوە بـوو، پشدەر و مەنگورایەتی دوانەی یەک ژان بوون، ژانی لە دایک بوونی شۆڕشێکی نوێ، هەر زوو تێکۆشەرەکانیان چوونەوە شاخ و سەنگەرەکانیان ئاوەدان کردەوە.

مەفرەزە سەرەتاییەکان لە پشدەر دروست بوون دواتر هەرێم و تیپەکان زیاتر گرۆتینیان بە شۆڕش داو سنووری چالاکیان فراوان بوو.

لە مێژووی شۆڕشی نوێدا مەفرەزەو هەرێم و تیپەکانی پشدەر جێگە دەستیان بە چالاکی و سەرکەوتنی شۆڕشەوە دیار بووە و هەمیشە لە سەنگەری پێشەوەی تێکۆشاندا بوون لە ڕیزەکانی (ی ن ک)دا.

لە دوای دروستبوونی مـەفرەزە سەرەتاییەکانەوە هەرێمەکان پێکهاتن، سنووری پشدەر هەرێمی (٦)ی ئازادی، هەرێمی ١٠ی جووتیاران، هەرێمی (١١)ی لە خۆدەگرت.

دوای هەڵوەشانەوەی هەرێمەکان تیپەکانی ٦١ی کوڕەش، ٤٤ی چەکوچ، ٦٨ی مامەندە، ٦٥ی بڵفەت، ٥٦ی گەڵاڵە پێکهاتن.

لەم بەشەدا مەفرەزەو هەرێمەکانی سنووری پشدەر دەنووسینەوە، دەچینە مەفرەزە و هەرێم بە مێژووی هەمیشە گڕگرتوو درەوشاوەی تێکۆشەرانی پشدەر ئاشناتان دەکەین.

جگە لە سەربوردەی تێکۆشانی تێکۆشەرو پێشمەرگەکانی (ی ن ک) لە ناوچەی پشدەرو مەنگورایەتی گوزەرێک بە مێژووی پشدەردا دەکەین.

نـــــــاوی پـــــــشدەر

ناوی پشدەر لە پشت دەرگا یان پشت دەرەوە هاتووە مەبەست لە پشتی دەرو یان دەرگا دەربەندی ڕەمکانە کە بە دەربەندی ڕانیەش ناودەبرێت.

لە دەربەندی ڕانیە ڕەمکان کە تەماشا دەکەیت ناوچەیەکی گەورەو فراوان لە شاخ و چیاو گردو یاڵ و لوتکەی لە هەورگیر بوو سەرنجت دەبەن، لە دامێنی ئەم چیاو گردو یاڵانە قەڵادزێ و ناوچەیەکی فراوان کە لە چەند ناحیەیەک و (٢٧٦) دێ و مووچە پێکهاتووە بووەتە ناوەندی قەزای پشدەر.

پشدەر واتە پشتی دەرووی ڕەمکان یان پشتی دەربەندی ڕەمکان- ڕانیە کە هەر دووکیانی پێدەوترێت، هەندێک دەڵێن دەربەندی ڕانیە، هەندێک دەڵێن دەربەندی ڕەمکان.

ناوچەی پشدەر بە زنجیرە چیاکانی قەندیل، بڵفەت، ئاسۆس، مامەندە، دەورەدراوە ناوچەیەکە سنووردێکی فراوانی بە ئێرانەوە هەیە پەیوەندی بازرگانی لە نێوان پشدەرو ئێراندا لە چەندین ڕێگەوە بەڕێوەدەچێت.

قـــــــــەڵادزێ

قەڵادزێ ناوەندی قەزای پشدەرەو لە ناحیەکانی هەڵشۆ، سەنگەسەر، ژاراوا، هێرۆ، ئیسێوە پێکدێت، دیارە ناحیەی هێرۆ کۆنترین ناحیەی سنووری پشدەرە.

جگە لە ناحیەکان و ناوەندی قەزا (٢٧٦) دێ و مووچە لە خۆدەگرێت کە ڕووبەرەکەی ١٥٠٠ کیلۆمەتر چوارگۆشەیە.

ناوی قەڵادزێ لە قەڵای دووزێ یان ناوەڕاست و لاشانی دووزێ پێکهاتووە، دووزێ دوو چۆم بە لای باشورو باکوری قەڵاکەدا تێدەپەڕن لە خۆرئاوادا تێکەڵی یەکتر دەبن، زێ یان چەمی قەڵادزێی لێ پێکدێت.

قەڵای قەڵادزێ کە لەملاولایدا دوو زێ دوو چەم تێدەپەڕن و پێیدەڵێن قەڵای دووزێ یان قەڵای نێوان دوو زێ بۆ سەردەمی ئاشوریەکان دەگەڕێتەوە، یان لە سەردەمی (خان بوداخ) کوڕی فەقێ ئەحمەدی دارەشمانە بە تورەکە ڕێژ دروستکراوە، واتە خۆڵیان کردووەتە تورەکەوەو هەڵیانچنیوە بووەتە قەڵا.

ئەو شێوازە لە تورەکە ڕێژ لە سەردەمی ئێستادا بنکەو ڕەبیە سەربازیەکان ڕەچاوی دەکەن بە مەبەستی پتەوکردنی بنکەو ڕەبیە سەربازیەکان و دروستکردنی هێڵی بەرگری، پێدەچێت ئەو قەڵایەش بە تورەکە ڕێژ بۆ هەمان مەبەست دروست کرابێت.

مـــــــەفرەزە ســـــــەرەتاییەکـــــــان
پـــشدەر – مـــــەنگورایەتی

لە دوای هەرەسی شۆڕشی ئەیلول زۆری نەبرد تروسکایی ئومێدێک دەرکەوت، پێشمەرگە پارتیزانەکان چوونەوە شاخ، تێکۆشەران ئەو کێوانەیان پڕکردەوە لە چپە، لە هەنگاو.

لە سنووری پشدەر مەنگورایەتی بەری ئاسۆس جموجۆڵی پێشمەرگانە پەیدابوو، تاک و تەرا پێشمەرگە دەبینرا، بە دێیەکاندا دەگەڕان مژدەی شۆڕشی نوێیان بە گوێی خەڵکدا دەدا.

ڕەسوڵ مامەند، محەمەد وەتمان، حاجی حاجی برایم، عەلی سۆفی ئەحمەد، عەبدوڵڵا هەمزەو چەند پێشمەرگەیەکی تر، پشدەریان پڕکردەوە لە ئومێد- پشدەر تا مەنگورایەتی و تا دەپەڕێتەوە بەری ئاسۆس هەنگاوەکانی ئەوانی دەژمارد، ئەوان سەرکردەو فەرماندەو پێشمەرگەکانی شۆڕشی نوێ بوون.

(شێنێ) لانکەی شۆڕش و کوردایەتی بوو لە ناوچەکە، محەمەد وەتمان یەکێک لە پێشمەرگەکانی شۆڕشی ئەیلول لە کاتی هەرەسی شۆڕشدا تەسلیم بە دوژمن نەبووەوە لە (بێدەلان) ی شێنێ مایەوە تا شۆڕشی نوێ هەڵایسا لە شۆڕشی نوێدا بووە یەکەم پێشمەرگەی پشدەر.

یەکەمجار شێروان شێروەندی و سەلاح چاوشین هاتنە شێنێ محەمەد وەتمانیان بینی، بیرۆکەی دروست بوونی مەفرەزە سەرەتاییەکانیان بۆ باسکرد داوایان کرد هاوکاریان بێت، محەمەد وەتمان بەڵێنی پێدان و بووە یەکەم پێشمەرگەی سەرەتایی شۆڕش لە پشدەر.

مام عەلی سۆفی لە شۆڕشی ئەیلولدا پێشمەرگە بوو لە هەرەسی شۆڕشدا (١٦) پارچە چەکی شاردبووەوە کە پێکهاتبوون لە کلاشینکۆف، برنەو، غەداره،

سێ دەمانچە، دوژمن بە شاردنەوەی چەکەکانی زانیبوو هەواڵ گەیشتە مام عەلی، تفەنگەکانی گواستەوە ماڵی یار ئەحمەد و لە حەوشەکەیاندا شاردییەوە.

مام عەلی سۆفی لە نورەدین خەریکی تفەنگ پاک کردنەوە بوو، حاجی حاجی برایم و کوێخا مستەفای هەڵشۆ هاتن بۆ نورەدین و مام عەلیان بینی، هەواڵی هەڵایسانی شۆڕشیان پێدا، حاجی حاجی برایم بە مام عەلی سۆفی ئەحمەدی ووت هەواڵی عەلی عەسکەریم بۆ هاتووە، شۆڕش هەڵدەگیرسێ دەبینەوە بە پێشمەرگە، هەر ئەو شەوە مام عەلی سۆفی ئەحمەد بووە یەکێک لە پێشمەرگە سەرەتاییەکانی شۆڕش.

عەبدوڵڵا هەمزە یەکێک لە پێشمەرگە سەرەتاییەکان لە بەری ئاسۆس، مام عەلی، ڕەسوڵ مامەندی بینی لە گەڵیان بووە پێشمەرگە، لە دۆڵە گۆم و سەر تەنگول بان حەمە ڕەسوڵی حاجی عەلی و سالحی دەرویش قادریان بینی، عەبدوڵڵا هەمزەو پێشمەرگەی تریش خۆیان چەکیان کڕی، بە ناوچەکانی ئاسۆس و پشدەردا دەگەڕان دوو ڕەشاش بڕنەویان پێبوو، یەکێکیان بە هەمزە شێنەیی بوو ئەویتریان بە ڕەسوڵی حاجی عەلی، ڕەشاش بڕنەوەکانیان دێ بە دێ دەگێڕا تا خەڵک بزانن چەکیان هەیە، خەڵکێکی زۆریان لە دەور کۆبووەوەو بوونە پێشمەرگە.

دوای ماوەیەک ڕەسوڵ مامەند هاتە شێنێ محەمەد وەتمان چاوی پێکەوت، ڕۆژێک لە پشتی بێگەڵاس بوون ڕەسوڵ مامەند نامەیەکی بۆ عەلی عەسکەری نووسی بە شێخەی پورزای محەمەد وەتماندا ناردی بۆ ڕەفاعیە بۆ لای عەلی عەسکەری کە ئەو کاتە دوورخرابووەوە بۆ خواروی عێراق.

ڕەسوڵ مامەند لە نامەکەدا داوای لە عەلی عەسکەری کردبوو بگەڕێتەوە شاخ، شێخەی پورزای محەمەد وەتمان نامەکەی گەیاندە عەلی عەسکەری لە ڕەفاعیە، وەڵامی نامەکەشی هێنایەوە بۆ ڕەسوڵ مامەند، عەلی عەسکەری لە وەڵامی نامەکەی ڕەسوڵ مامەندا نووسیبووی (کاک ڕەسوڵ نامەکەت گەیشت هەفتەی داهاتوو لە لاتم) عەلی عەسکەری ڕەفاعیەی جێهێشت و هاتەوە شاخ، بە گەڕانەوەی عەلی عەسکەری شۆڕش گەشەی بەرچاوی بە خۆوە بینی، دێیەکانی ناوچەی پشدەر و

مەنگوڕایەتی ئاوەدان بوون، خەڵک بە تفەنگی خۆیەوە دەهات دەبوو بە پێشمەرگە، ڕەسوڵ مامەند، حاجی حاجی برایم سەرپەرشتی سنوورەکەیان دەکرد.

دیـــــــداری هـــــــەڤاڵان

عەلی سۆفی ئەحمەد لەگەڵ حاجی حاجی برایم چووە (سەرگەی نێڵێ) عەلی عەسکەری، دکتۆر خالید، شێخ حسێن بابە شێخیان بینی، لە سەرگەی نێڵێ میوانی کوێخا مینە بوون، سێ سەر ئاژەڵی بۆ سەر بڕین، حاجی حاجی برایم عەلی سۆفی و عەبدوڵڵای برای چوونە ناوچەی مەنگوڕایەتی کوێخا قادری مەنگۆڕ کەوتە گەڵیان و بووە پێشمەرگە.

لەگەڵ عەلی سۆفی ئەحمەد، خدری حەمەی مەروان، خدری حەمە سووری بادینی و محەمەد حاجی ڕەسوڵ پێشمەرگە بوون، ژمارەی پێشمەرگە لە هەڵکشان بوون ڕۆژ بە ڕۆژ زیادی دەکرد.

ڕژێمی عێراق لە جموجوڵی پێشمەرگە و هەڵایسانی شۆڕشی نوێ نیگەران بوو دەیویست بە هەر نرخێک بێت نەهێڵێت شۆڕش گەشە بکات و کۆتایی بە پێشمەرگە سەرەتاییەکان بێنێ هەر بۆیە لە کۆتایی ساڵی ١٩٧٦ چەند جارێک پەلاماری ناوچەی پشدەریدا.

دووپـــــــەلاماری دوژمـــــــن
1976/11/12

لە ڕۆژی ١٩٧٦/١١/١٢ هێزەکانی داگیرکەر لە دوو لاوە پەلاماری سەنگەرەکانی پێشمەرگەیاندا.

لە (قەڵادزێ) وە پەلاماری شیوە ڕەزیدا، کە حاجی حاجی برایم ڕەسوڵ مامەند، محەمەد وەتمان و کۆمەڵێک پێشمەرگە لەم قۆڵە بوون لە سەنگەسەرەوە پەلاماری سیوەیسی بناری قەندیلی دا کە (عەلی عەسکەری) لێبوو.

پەلاماری دوژمن بۆ سەر شیوەڕەز کە حاجی حاجی برایم ، ڕەسوڵ مامەند، محەمەد وەتمان و کۆمەڵێک پێشمەرگەی لێبوو لە بەیانیەوە دەستیپێکرد، فەوجێکی

دوژمن بە پشتیوانی دوو کۆپتەر پەلاماری سەنگەرەکانی پێشمەرگەیاندا، هێزی پێشمەرگە پەلامارەکەی دوژمنیان تێک شکاندو تا قەڵادزێ ڕاویان نان، دوو سەربازیان بەدیل گرت و چەند سەربازێکیش کوژران، بەڵام دیلەکانیان ئازاد کرد تا سووپای عێراق بزانێت ئەوان پێشمەرگەن خاوەن مەسەلەیەکی ڕەوان دیل کوژ نین، هەم لە بەر ئەوەش لە داهاتوو سەربازەکان خۆیان تەسلیم بکەن و دڵنیابن کە گیانبان پارێزراو دەبێت.

لە قۆڵی سەنگەسەر بۆ سێوەیس کە عەلی عەسکەری لێبوو دوژمن زیانی زۆری لێکەوت، لاشەی ١٤ سەربازی دوژمن لە بەردەم سەنگەرەکانی پێشمەرگەدا جێمان، دواتر نێردرانە سەنگەسەر قوربانی هێزی پێشمەرگەش لەم قۆڵەوە شەهید بوونی دوو پێشمەرگە بوو، (فایەقی حاجی مستەفا قەڵادزەیی و سەید حەسەنی سەید قادر ناسراو بە سەید حەسەنی پورە مێرێ)، دوو پێشمەرگەی قارەمانی مەفرەزە سەرەتاییەکان لە بەرگرییەکی قارەمانانەدا شەهید بوون و داستانی (سێوەس) یان بە خوێنی خۆیان نووسیەوە، تەرمی پیرۆزی هەر دوو شەهید لە دێی (توتمە)ی بناری قەندیل بە خاکسپێردران.

تێکشکاندنی دوژمن لە هەر دوو قۆڵەوە دەنگدانەوەی گەورەی بە دوای خۆیدا هێنا، هەر ١٠ ڕۆژ دوای پەلاماری دوژمن بۆ سەر شیوە ڕەزو سێوەس لە بناری قەندیل پەلاماری (دۆڵە ڕەقەشی) دا بەڵام لەوێش تێکشکا، هەمان کات پەلاماری (باڵەکایەتی)دا کە مولازم عومەرو قادر خەباتی لێبوو لەوێش تێکشکا.

بـــــارەگای شـــــێنێ

ڕەسوڵ مامەند بارەگایەکی لە (شێنێ) دانا، پێشمەرگەکان کە دەڕۆیشتنە مەرگە و بیتوێن و باڵەکایەتی و دەگەڕانەوە لەو بارەگایە پشوویان دەدا، بارەگاکە بە ناوی (ی ن ک) دانرا.

کـــــۆبوونەوەی شـــــێنێ

کۆتایی مانگی ١١/ ساڵی ١٩٧٦ کۆبوونەوەیەک لە نێوان یەکێتی و قیادە موەقەتە لە (شێنێ) بەڕێوەچوو، کۆبوونەوەیەک سەبارەت بە ڕەواندنەوەی هەندێک گرژی

بوو کە لە نێوان هەر دوو لادا هەبوو.

لە لایەن قیادە موەقەتە کەمال کەرکوکی و فەقێ سمایلی یاخیان بەشداربوون، لە لایەن یەکێتی عەلی عەسکەری، ڕەسوڵ مامەند، دکتۆر خالید، کاک ئارام، حاجی حاجی برایم، مەحموود سەیدە، سەید کاکە، کوێخا ڕەسوڵی بێتواتە، محەمەد وەتمان، بەشدار بوون، کۆبوونەوەکە چەند ڕۆژێکی خایاند، دوای کۆبوونەوەکە کارەکان دابەشکران، پێشمەرگەکانی یەکێتی گەڕانەوە ناوچەکانیان، قیادە موەقەتەش گەڕانەوە ئێران.

ئەو ماوەیەی لە (شێنێ) بوون هەر سەرکردە دەچووە ماڵێک بۆ مانەوەو پشوودان

عەلی عەسکەری شەوانە دەچووە ماڵی کوێخا عەبدوڵڵا.

ڕەسوڵ مامەند دەچووە ماڵی کوێخا خدر.

دکتۆر خالید دەچووە ماڵی ڕەسوڵی حاجی شێخە.

کاک ئارام دەچووە ماڵی محەمەد وەتمان لەوێ دەمایەوە پەیوەندی لەگەڵ محەمەد وەتمان خۆش بوو.

تا کۆتایی ساڵی ١٩٧٦ هێزەکانی دوژمن چەند جارێک پەلاماری (شێنێ)یاندا نەیانتوانی بیگرن، لە هەموو پەلامارەکاندا تێکشکان و دەیان کەلاکیان لێ بەجێما.

پـــــــەلاماری دوژمـــــــن

فەوجی (٣) لیوای (٣٢) دوژمن لە ١٩٧٦/١٢/١٤ پەلاماری دێهاتەکانی ناوچەی مەنگۆڕایەتیدا پێشمەرگە قارەمانەکانی ناوچەکە بەرەنگاریان بوونەوە و شەڕ (٥) کاتژمێری خایەند دوژمن تاسەربازگەی سەنگەسەر ڕاونرا

زیانی دوژمن کوژرانی (٢٠) سەرباز و ئەفسەر و (١٢) لاشەیان لە مەیدانی شەڕ جێمان (٢٠) سەرباز بریندابوون.

دەستکەوت (١٢) کلاشنکۆف، (١) قەناس، (١) ئابی جی ٧، (٣) دەزگای بێتەل و چەند گوللەیەکی هاوەن

لەم داستانەدا دوو پێشمەرگە شەهیدبوون

١- شەهید فایەق مستەفا خەڵکی قەڵادزە

٢- شەهید سەید حەسەن خەڵکی قەڵادزە

هەمان ڕۆژ فەوجی (١) لیوای (٣٢)ی دوژمن پەلاماری دیهاتەکانی مامەشی ناوچەی قەڵادزەیدا بەمەبەستی گرتنی خێزانی پێشمەرگە و دوور خستنەوەیان بۆ خواروو‌ی عێراق، پێشمەرگەکانی ناوچەکە بەرەنگاریان بوونەوە و شەڕ (٨) کاتژمێری خایاند

زیانی دوژمن کوژرانی (١٥) سەرباز و بریندارب‌وونی چواردەیتر

بەدیلگرتنی ئەفسەرێک و دوو سەرباز دوای ڕووبەڕووبونەوەی ڕێبازی شۆڕش ئازادکران

دەستکەوت (٣) کلاشنکۆف (١) بێتەل و هەندێک کەلوپەلیتر .

بریندداربوونی پێشمەرگەیەك ڕانـــــیە - ســـــەنگەسەر

١٩٧٦/١٢/٢١ لەنزیک دەربەند لە ڕێگەی ڕانیە- سەنگەسەر پێشمەرگە قارەمانەکان لە ئۆتۆمبێلێکی سەربازییاندا

زیانی دوژمن کوژرانی دوو سەرباز و ئەفسەرێک بە پلەی ڕائید، ئەفسەرێکی تر بە پلەی ڕائید بریندارب‌وو، ئۆتۆمبێلەکەش تێکشکێندرا

کـــــــێومالّی نـــاوچەکە

سالّی ١٩٧٧ ڕژێمی عێراق کێومالّی زۆربەی ناوچەکانی کوردستانی دەستپێکرد، هێزەکانی پشدەر و مەنگوڕایەتی چوونە سنوور، لە بن تیرو گوێنی و شێخەڵ و دارو درەخت خۆیان حەشاردا.

هـــــەڕێمی (6)ی ئـــــازادی

سالّی ١٩٧٧ هەڕێمی (٦)ی ئازادی دروستکرا کە لە چەند کەرتێک پێکهاتبوو، تالیب ڕۆستەم کرایە فەرماندەی هەڕێمەکە.

کـــــــەرتەکان

١- محەمەد وەتمان فەرماندەی کەرت
٢- محەمەد ڕازانی فەرماندەی کەرت
٣- مام عەلی سۆفی ئەحمەد فەرماندەی کەرت
٤- سالّح دەرویّش قادر فەرماندەی کەرت
٥- ڕەسولّی حاجی شێخە فەرماندەی کەرت
٦- فەقێ عەلی شێنەیی فەرماندەی کەرت

سنووری هەرێمی (٦)ی ئازادی هەموو پشدەرو مەنگورایەتی، بناری قەندیل، تا سەنگەسەری دەگرتەوە.

شـــــەڕی ڕەزگـــــە 1977

دوای دروستبوونی هەرێمی شەش، پێشمەرگەکانی هەرێم کەوتنە جولّەو لێدانی هێزەکانی دوژمن.

پێشمەرگەکانی هەرێم لە چالاکییەکدا چوونە سەر جاشەکانی ڕەزگە و دەوریان گرتن، پێشمەرگەکان لێیاندان و پێنج جاشیان لێکوشتن، لە هێزی پێشمەرگەش (حەمە سووری باوزێ) شەهید بوو، جەلال کەرکوکی بریندار بوو هەر لەو چالاکیەدا (٤٥) جاش چەککران و هێنرانە لای عەلی عەسکەری دواتر بە کەفالەت ئازاد کران.

بـــــــۆسەو لـــــێدان

ڕۆژی ١٩٧٧/٢/٢ سەربازێک بەناوی (حەیدەر) لەسەر ڕێگەی هەلّشۆ قەلّادزێ دیلکرا، دوای چەککردن و ئامۆژگاری ئازاد کرا

دەستەیەک پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٢/٩ نزیک قەلّادزێ بۆسەیەکیان بۆ دوژمن دانا دوو ئیڤای سەربازی کەوتنە بۆسەکەوە زیانی دوژمن کوژرانی (١٣) سەرباز و بریندابوونی (١٤) سەربازیتر.

دەستەیەک پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٢/١٤ چوونە ناو شاری قەلّادزێ و دوو پۆلیسیان چەککرد، دوای ئامۆژگاریکردن ئازادکران.

١٩٧٧/٢/٢١ دەستەیەک پێشمەرگە لە نزیک سەنگەسەر بۆسەیەکیان دانا، لەو بۆسەیەدا (٤) سەرباز کوژران ، دەستکەوت (٣) کلاشنکۆف بوو .

ئـــــاسۆس
بـــەری ســـەرتەنگ و دۆڵـــە گـــۆم

مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٦) لە بەری سەرتەنگ و دۆڵە گۆم، ئاسۆس بوون، هێزەکانی دوژمن بەرەو سەرتەنگ و دۆڵەگۆم هاتن، پێشمەرگەکانیش چوونە بەری شاخی شیلانە کە بەرانبەر سەرتەنگە، دوژمن بەرەو شاخی شیلانە ڕۆیشت، پێشمەرگەکان ڕووبەڕووی هێزەکەی دوژمن بوونەوەو شەڕێکی قورسیان لە گەڵدا کردن، کۆپتەر هاتە سەر ئاسمانی شەڕەکە، پێشمەرگەکانی هەڕێمی (٦) پەلامارەکەی دوژمنیان تێکشکاند، لە گەڕانەوەدا هێزەکانی دوژمن (٧) هاووڵاتی (سەرتەنگ) یان دەستگیر کرد.

ســـــەنگەسەر پـــــشدەر

دەستەیەک پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٥/٢١ چوونە ناو شاری سەنگەسەر چەند خۆفۆرشێکیان تەمێ کردوو مەرکەزی پۆلیسیان گوللە بارانکرد.

بـــۆسەری دوژمـــن

مەفرەزەیەک پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٦/١١ لە نێوان ماخ وبزنان دوو گۆمان کەوتنە بۆسەی دوژمنەوە لەو بۆسەیەدا دوو پێشمەرگە شەهید بوون

١- شەهید کانەبی ڕەسول کانەبی خەڵکی بایەوان

٢- شەهید عومەر عەبدوڵڵا خەڵکی گرتک

شـــــەڕی هـــــێرۆ

هێزێک لە پێشمەرگەکانی هەڕێمی شەش بە فەرماندەیی (مام عەلی) لە سێ لاوە هەڵمەتیان بردە سەر مەرکەزی هێرۆ، ڕەبیەکانی باپیرکوژو کانیە سەری [١٩]

[١٩] کانی سەری بە سەر ناحیەی هێرۆدا دەڕوانێ، باپیر کوژ لایەکی بە سەر هێرۆداو لایەکی بە سەر باوزێدا دەڕوانێ.

هەڵمەتیان برایە سەر تا نەتوانن بەرگری لە مەرکەزەکە بکەن.

پێشمەرگە قارەمانەکانی هەرێمی (٦) دوای بێدەنگ کردنی ڕەبیەکان هەڵمەتیان بردە سەر مەرکەزی ناحیەی هێرۆو دوو گوللە ئاربیجیان لێدا، کە تەنها سێ گوللەیان پێبوو.

دوای لێدانی مەرکەزی هێرۆو ڕەبییەکانی باپیر کوژو کانیە سەری کشانەوە، بۆ بەیانی ئەو شەوە هێزەکانی دوژمن لە ناو مەرکەزی ناحیەی هێرۆ قەدەغەی هاتووچۆیان ڕاگەیاند تا زەرەرو زیان و کوژراوەکانیان کۆبکەنەوە.

بەیـــاننامەی کـــۆمیتەی ســـەرکردایەتـــی یـــەکێتی نـــیشتمانی کوردســـتان

دوای ساڵێک لە هەڵایسانی خەباتی چەکداری سیاسی لە کوردستان و سەرکەوتنی شۆڕش لەو قۆناغە سەختەدا، کۆمیتەی سەرکردایەتی بەیاننامەیەکی بڵاوکردەوەو ئەو قۆناغەی بە گرنگ ناوبردوو هەڵسەنگاند، ئەمەش دەقی بەیاننامەکەیە:

شـــۆڕشی کـــوردستان سەرکەوتووانە ســـاڵێک تـــەمەنی تەواو دەکات

گەلی عێراقی تێکۆشەر

گەلی کوردستانی نەبەز

ڕژێمی شۆڤێنی بەغدا پاش ئاشبەتاڵەکەی ئازاری (١٩٧٥) وایزانی کە ئیتر گەلەکەمان هەرچی وزەو گوڕی شۆڕشگێڕانەی هەیە لە دەستی داوەو توانای دیفاع لە خۆکردنی نەماوەو بۆیە بەو پەڕی لە خۆبایی بوون و درندەییەوە بە پەلە کەوتە جێبەجێکردنی نەخشەی شۆڤێنیانەی خۆی بۆ لە ناو بردنی گەلەکەمان، بەڵام جەماوەری کوردستان سەرەڕای ئەو کارەساتە گەورەیەی دووچاری کراو لەگەڵ ئەو هەموو زەبرو زەنگەی ڕژێمی فاشیستی بەغدا بۆ تواندنەوەی

نەتەوەکەمان ئەمجارەش بە تاوترووە چالاکانەتر ڕاپەڕی و شۆڕشێکی نوێی بەرپاکرد بۆ پاراستنی بوونی نەتەوەیی خۆی و بەدەستهێنانی مافە ڕەواکانی.

لە ماوەی ساڵێکدا کە شۆڕشی نوێی گەلی کوردستان بە سەرکردایەتی (ی ن ک) دەستی پێکردووە، سەرەڕای کورتی ماوەو زەبرو زەنگی دوژمن شۆڕشەکەمان گەلێک سەرکەوتنی بەدەستهێناوە و گەلێک تاقیکردنەوەی نوێ و بەنرخی خستووەتە دەست گەلەکەمان، ڕژێمی دکتاتۆری و شۆڤێنی بەغدا بە بەرپا بوونی شۆڕش بە جارێک سەرسام بوون، چوونکە هەرگیز چاوەڕوانی ئەو گۆڕانە کتوپڕەیان نەدەکرد کە لە مەیدانی خەباتی گەلی کوردستان و هەموو گەلی عێراقدا ڕوویدا، بەرانبەر ئەم ڕاستیە کاربەدەستە شۆڤێنستەکانی بەغدا تووشی هستریا بوون و کەوتنە بەکارهێنانی ناڕەواترین و ناشرینترین و خراپترین شێوەی تیرۆر بۆ گرتن و کوشتن و ئازاردانی هاونیشتمانیانی تێکۆشەر تەنانەت زۆر کەسانی بێ ئاگاو بێ لایەنیشیان گرت و تووشی ئازارو سزاو چەرمەسەریانکردن، هەر لە سەرەتای دەستپێکردنی خەباتی چەکدار بۆ ترساندنی ڕۆڵەکانی گەل گەلێک حوکمی قورس و ناڕەوایاندا بە سەر تێکۆشەرانی گەلەکەماندا، ئەوە بوو لە ١٩٧٦/١١/٢١ تێکۆشەران شەهاب و جەعفەرو ئەنوەریان لە سێدارەدا، پاش ئەوە دەستیانکرد بە گرتن و دوورخستنەوەی کەسووکاری ئەو کەسانەی گومانی ئەوەیان لێدەکرا کە چوونبنە ناو هێزی پێشمەرگەوە لە پیرو ئافرەت و منالّی ساوا کە هەموویان بەدیلگیران و ڕەوانەی بەندیخانەکانی خواروی عێراق کران و بە هەزاران خێزانی جوتیارو کرێکارو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان گواستراندەوە بۆ خواروی عێراق بە سەدانیشیان لە بەندیخانەکان تونداکران، جگە لە سەدان ڕۆڵەی کورد کە لە ژێر ئازارو ئەشکەنجەدا شەهید بوون یان کراون بە سێدارەدا ئەمە سەرەڕای ئەو هەموو پلانە فڕوفێڵاویانەی بەکاریهێنا بۆ کڕینی پێشمەرگەو تێکدانی ڕیزیان، لەگەڵ ئەمانەشداو لەگەڵ ئەو هەموو هێرشە دڕندانەیەی کاربەدەستان کردیانە سەر هێزەکانی پێشمەرگە، بێ ئەوەی هیچ جۆرە سەرکەوتنێک بەدەست بهێنن، نە کوشتن و بڕین، نە لە سێدارەدان و هێرشە دڕندانەکانی کاربەدەستە فاشیستەکانی بەغدا نەیانتوانی گیانی شۆڕشگێڕی گەلەکەمان سارد بکەنەوە، بەڵکو بە پێچەوانەی ئەمە شۆڕشی زیاتر خۆشکرد، کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر لە

دەوری شۆڕش کۆدەبنەوەو گیانی بەربەرەکانیان بەرانبەر بە هێرشی دوژمن تیا بەهێزتر دەبێت.

ئەمڕۆ دوژمن زیاتر لە شەش فیرقە سەربازو بە هەزاران پۆلیس و پارێزگاری سنوورو سەدان هیلیکۆپتەرو فڕۆکە و تانک و زرێپۆشی خستووەتە کارەوەو کەوتووەتە پەلاماردانی سەرانسەری کوردستان، لە هەموو لایەکەوە دەستیکردووە بە گرتن و کوشتن و وێرانکردن و سووتاندن، لەگەڵ ئەوەشدا تا ئێستا نەیتوانیوە هیچ جۆرە سەرکەوتنێک بەدەست بهێنێ، هێزەکانی (ی ن ک) سوورن لە سەر هێنانەدی ئامانجەکانی گەل و دلێرانە ئەجەنگێن دژی هێزەکانی دوژمن.

خەباتکەرانی عێراق
تێکۆشەرانی کوردستان

ڕێبازی ڕاستی شۆڕشی کوردستان جارێکیتر ئەو ڕاستیەی سەلماندەوە کە ئەگەر گەلێک بە ڕێگەی بیروباوەڕی زانستی شۆڕشگێڕی چینە زەحمەتکێشەکان خەبات بکات و پشت بە هێزو توانای گەل ببەستێ ئەتوانێ بەرەنگاری دوژمن بکات و سەرکەوتن دەست بخات.

شۆڕشی ئەمجارەمان هەر لە سەرەتاوە ڕێگایەکی شۆڕشگێڕانەی زانستیانەی گرتووەو سیاسەتی دوژمنایەتی داگیر کەرانی کوردستان و کۆنەپەرستانی ناوخۆو بێگانە و هێزە ئیمپریالیستەکانی کردووە بە ڕێباز، هەر بەردەوامە لە سەر ڕێبازی خۆی لە پێناوی عێراقێکی دیموکراتی و کوردستانێکی خاوەن ئۆتۆنۆمی ڕاستەقینەدا، عێراقێکی پێشکەوتوو کە بە تەنگ چاکەی گەلی کوردو عەرەبەوە بێت و سیاسەتێکی ئاشکرای هەبێت دژی ئیمپریالیزم و کۆنە پەرەستی جیهانی ناوچەکە.

سەرکەوتن بۆ شۆڕشی کوردستان و خەباتی شۆڕشگێڕانەی هەموو گەلی عێراق.

مردن و سەر شۆڕی بۆ فاشیست و دکتاتۆری و شۆڤێنستەکانی بەغدا.

نەمری و سەربەرزی بۆ شەهیدانی شۆڕشی کوردستان و بزووتنەوەی شۆڕشگێڕی گەلی عێراق.

ی ن ک

کۆمیتەی سەرکردایەتی وڵات

ئاب/١٩٧٧

ڕاگـــــواستنی دێیـــەکانی پـــــشدەر

بۆ پچڕاندنی پەیوەندی نێوان پێشمەرگەو دێنشینەکان و نەهێشتنی دەرفەتی مانەوەو حەوانەوەی پێشمەرگە، دوژمن خەونی لە سەر چۆڵکردنی دێیەکان هەڵچنیبوو بە بیانووی پشتێنەی ئەمنی و دابڕینی خەڵک و پێشمەرگە لە یەکتری و پێیوابوو ئەم سیاسەتە پێگەی پێشمەرگەو شۆڕش لاواز دەکات بەڵام پێچەوانە دەرچوو.

ڕژێمی عێراق لە ناوچەکانی دیکەی کوردستان لە ساڵی (١٩٧٨) دا دێیەکانی ڕاگواست بەڵام لە ناوچەی پشدەر لە ساڵی ١٩٧٧ یەکەم قۆناغی ڕاگواستنی دەستپێکرد و لە ئۆردوگای چوارقورنە دایبەزاندن.

قۆناغی یەکەم لە ساڵی ١٩٧٧ ئەم دێیانە ڕاگوێزران:

١- قڕناقا
٢- پشت ئاشان
٣- کاسکان
٤- شارۆش
٥- سینەمۆکە
٦- سەرگەینەڵ
٧- سوورەدێ
٨- بڕەدێ

٩- ئاشقۆلکە
١٠- پیرمەمکە
١١- بن شاخان
١٢- بێ پاڵان
١٣- باداوە

گـــــەڕانەوەی مـــــامجەلال

لە تەموزی ساڵی ١٩٧٧ مامجەلال گەڕایەوە کوردستان هاوشانی هەڤاڵانیتر، عەلی عەسکەری، حاجی حاجی برایم، ڕەسوڵ مامەند چوونە پێشوازی مامجەلال، بە گەڕانەوەی مامجەلال گڕووتینی زیاترو جۆشوو خرۆشی زیاتر کەوتە ناو خەڵک و هێزی پێشمەرگەی کوردستان.

دیـــــارە قـــــەڵەو

مامجەلال گەڕابووەوە کوردستان، ئێران داوای مامجەلالی دەکرد، دلاوەر پێشمەرگە بوو ناردیان بۆ لای پاسدارەکان، تا وەکو مامجەلال خۆی بناسێنێ و مامجەلال نەناسرێ.

شـــــەڕی بـــــاوزێ
1977/7/13

ساڵی ١٩٧٧ سووپای عێراق پەلاماری ناوچەکانی کوردستانیداو کێوماڵی دەستپێکرد، پۆلێک پێشمەرگەی هەرێمی (٦) لە ئاسۆسەوە پەڕینەوە بێنە باوزێ، لە ناوچەی ئیسێوە دوور بە دوور هێزێکی دوژمنیان بەدیکرد بەرەو گەناو دەڕۆی پێشمەرگەکان خۆیان حەشاردا تا هێزەکەی دوژمن تێپەڕی شەو هاتنە باوزێ، تا کاتژمێر ١٢ی شەو لە باوزێ بوون دواتر هەڵکشان بۆ کوێستانی (قۆرغان) هێزێکی دوژمن هاتبووە کوێستانەکانی باوزێ پێشمەرگەکان بەلایاندا ڕۆیشتبوون بەڵام تەقەیان لێنەکردبوون تاکو لە بەیانیدا پەلاماریان بدەن، پێشمەرگەکان چوونە ماڵی (هۆمەری حاجی حسێن) شەو لەوێ خەوتن بەیانی زانیان سووپا هاتووەتە ناوچەکە.

١٩٧٧/٧/١٣ بوو، بەرە بەیانیەکی زوو پێشمەرگەکان سەنگەریانگرت و دامەزران، دوژمن پەلاماریدان و هێرشی فراوانی کردە سەریان، کۆپتەرو تۆپخانەکانی ڕژێم هاوکاری سووپای عێراق بوون پێشمەرگەش چەکی قورسیان تەنها ڕەشاش برنەوێک بوو، سەرەتای شەڕەکە چەند پێشمەرگەیەک بریندار بوون و ناردیانن دیوی ئێران، خەڵکی ناوچەکە هاتنە لای بریندارەکان، کۆپتەر چووە سەر خەڵکەکەو بۆمبارانی کردن، پێشمەرگەکانی هەڕێمی شەش شەڕی قارەمانانەیان لەگەڵ دوژمندا کرد، شەڕ تا ئێوارە درێژەی کێشا.

هێزی پێشمەرگەی کوردستان، دەستی کوشندەیان لە دوژمن وەشاند دەیان سەربازیان لە داگیرکەر کوشت و گلاند قوربانی هێزی پێشمەرگەش شەهید بوونی (١٢) پێشمەرگەی قارەمان بوو کە بە خوێنی گەشیان ئەو داستانەیان نووسییەوە:

شەهیدەکان

١- بابەکر مەحموود ئەحمەد
٢- حەمە ئەحمەد عەبدوڵڵا
٣- هۆمەر حسێن هۆمەر
٤- خدر حەمەدەمین مەحموود
٥- حەمە خلە خان عەلی
٦- مەحموود ئەحمەد مەحموود
٧- ئەحمەد عەبدوڵڵا عەبدوڵڵا
٨- حاجی ڕەسوڵ محەمەد
٩- ئەحمەد مەحموودئەحمەد
١٠- ڕەسوڵ مەحموود ئەحمەد
١١- محەمەد عەبدوڵڵا بابەکر
١٢- عەبدوڵڵا حەمە حەسەن

مامە وڵا کوڕی حەماغا یەکێک لەو پێشمەرگانە بوو بە بریندارى جێمابوو دوای چەند ڕۆژ دۆزرایەوە پەرێشان بوو، شۆڕش ناردی بۆ چارەسەر، شەهیدەکانی داستانی باوزێ لە دوای دوو ڕۆژ بەخاکسپێردران.

شـــــــــەڕی گـــــەرمکان
پـــــاییزی 1977

پێشمەرگە لە مزگەوتی گەرمکان بوون، جاش هاتبوون بۆ (بێخری) هەواڵی پێشمەرگەیان پرسیبوو، کەسێکی خەڵکی بێخری پێیوتبوون وازبێنن هەموو کونێک هی دەست تێهەڵکردن نییە، جاشەکان ووتبوویان دەچین بە دەست دەیانگرین ئەو کەسەش ووتبووی ئەوە لە گەرمکانن.

کابرای خەڵکی گەرمکان هاتە مزگەوت بۆ لای پێشمەرگەکان ووتی ئەوە هەندێک کەس لە سەر چنگ بەرەو چاڵە گەنمەکان دێن، پێشمەرگەکان خۆیان کۆکردەوە، حەمە ڕەسوڵ و عەبدوڵڵا هەمزە بەرەو ڕووی جاشەکان ڕۆیشتن، پێشمەرگەکانی تریش لە دەوروبەری مزگەوتەکە دامەزران، پێشمەرگە لە جاشەکانیاندا، تەقەیان لێکردن، جاشەکان خۆیان ڕانەگرت و هەڵاتن، هەموو دەست و چنگیان بریندار ببوو هێندە هەستا بوون و کەوتبوونەوە.

چەند ڕۆژێک دوای شەڕەکە، ئەو کەسەی لە (بێخرێ) بە جاشەکانی ووتبوو هەموو کونێک هی دەست تێهەڵکردن نییە، لە ناو قـەڵادزێ جاشەکەی بینیبوو پێیوتبوو ئادەی لەپە دەستت بزانم بریندار بووە.

هـــــــێرشی دوژمـــــن

هێزێکی دوژمـن لە ١٩٧٨/١/٦ هێرشی هێنایە سەر دێی شێنێ و بێدەلان لە ناوچەی قەڵادزێ

پێشمەرگەکانی ناوچەکە بەرەنگاری هێرشەکەی دوژمن بوونەوە و دوای سێ کاتژمێر شەڕ بەشکاوی گەڕایەوە

زیانی دوژمن کوژرانی (٣) سەرباز و بریندابوونی (٥) سەربازتر.

لـــــێدانی مـــــۆڵگەی جـــــاش

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٨/٢/١٢ هێرشیان کردە سەر مۆڵگەی جاشەکانی عەلی حەسەن ئاغا لە دێی شناوە و سپییە، هێرشەکە سێ کاتژمێری خایەند

زیانی دوژمن کوژرانی چوار سەرباز و بەدیلگرتنی (١٦) جاش
دەستکەوت (١٨) کلاشنکۆف و (٤) دەمانچە
قوربانی پێشمەرگە شەهیدبوونی فەرماندەی مەفرەزە محەمەدە سوور خەڵکی باوزێ لەگەڵ بریندار بوونی پێشمەرگەیەک

پـــــەلامارداڕی شـــــێنێ

هێزێکی گەروەی دوژمن لە ١٩٧٨/٢/٢٢ بەهاوکاری جاش و پشتیوانی کۆپتەری جەنگی هێرشیانکردە سەر دێی شێنێ ، پێشمەرگەکانی ناوچەکە ڕووبەڕوویان بوونەوە شەڕ شەش کاتژمێری خایەند، دوژمن شکاو کرایەوە بە سەربازگەی گۆجاڕدا
لە ١٩٧٨/٢/٢٤ مەفرەزیەک پێشمەرگە لە ناوشاری قەڵادزێ بە ئاربی جی لە مۆڵگەی جاشەکانی عەلی حەسەن ئاغایاندا
مەفرەزەیەکیتر لە پێشمەرگەکانی ناوچەکە هێرشیان کردە سەر مۆڵگەی جاشەکانی عەلی حەسەن ئاغا لە دێی ڕەزگە – توتمە
لەوهێرشەدا (١١) جاش بەدیلگیران و دەستەکەوت (١) کراشنکۆف (١٠) تفەنگی برنەوبوو.

بەیـــــاننامەی مـــەکتەبی سـیاسی (ی ن ک)
بە بـــــۆنەی ڕاگـــــواستنی دێـــیەکانی کـــــوردستان

ڕژێمی فاشستی عێراق لە ژێر ناوو بیانوی پشتێنەی ئەمنی دێیەکانی سەر سنووری ڕاگواست و ڕەوانەی ئۆردوگا زۆرە ملێکانیکردن.

بەو بۆنەیەوە مەکتەبی سیاسی (ی ن ک) بەیاننامەیەکی بۆ ڕای گشتی جیهانی، ناوخۆیی، عەرەبی دەرکردوو تیایدا لەو سیاسەتە ڕەگەز پەرستانەیە ئاگاداری کردنەوەو مەترسییەکانی ڕووبەڕووبونەوە کە ئەمە دەقەکەیەتی

ئەی جەماوەری گەلی کوردستان

ڕاپەڕین بۆ بەربەرەکانی کردنی سیاسەتی فاشستانەی کورد گواستنەوە لە نیشتمانی باوک و باپیری خۆی .

ئەی جەماوەری شۆڕشگێڕی کوردستان

ئەی جوتیارانی زەحمەتکێش و نەبەز

دیسان کاربەدەستە فاشستەکانی بەغدا دەستیان کردووەتەوە بە گواستنەوەو دەربەدەرکردنی جەماوەری جوتیارانی کوردستان و دەرپەڕاندنیان لە گوندو دێیەکانیان کە سەدان سالّە باوک و باپیرانیان ئاوەدانیان کردووەتەوە، وا فاشیستە خوێن ڕێژەکان خۆیان ئامادە دەکەن بۆ سووتاندن و کاولکردنی سەدان دێهاتی تر لە ناوچەکانی پشدەر و مەنگورو ئالان و سورکێوو شلێرو هەورامان و شارەزور، دوای ئـەوەی لە سووتاندن و کاولکردنی هەموو دێهاتەکانی بادینان لە سەر سنووری عێراق تورکیا بوونەوە، پاش وێرانکردنی ناوچەی بالّەکایەتی و ئاکۆیان، بۆ هێنانەدی ئەم نیازە گلّاوەیان کاربەدەستە فاشستەکان موالیدی (١٩٥٢) شیان بانگکردوو هەتا دێ زیاتر لەشکر بۆ کوردستان دەنێرن تا دێهات و باغ و بێستانی کوردستانیان پێبسووتێنن و جەماوەری لە زەوی و زارو ئاژەلّداری بێبەش بکەن.

ئەم سیاسەتەی کاربەدەستانی خوێنڕێژی بەغدا نیشانەیەکی تری درێژەپێدانی سیاسەتی فاشیستانەی کـوردو کوردستان لە نـاوبـران و تەفرو تونا کردنی

بزووتنەوەی کوردایەتی بە پێچەوانەی دەستووری داتاشراوی عێراقیشە و هەڵگەڕانەوەیەکی دیارو ئاشکرایە لە هەموو قانون و پەیمانە دەولیەکان و هەموو ئەو گفتانەی دەوڵەتی عێراق بە ڕێکخراوە دەولیەکانی داوە کاتێک کوردستانی عێراق بە نوکە نێزەی ئیمپریالیزم خرایە سەری.

کاربەدەستە فاشیستەکانی بەغدا لە دوو ساڵی ڕابردوودا لە جیاتی ئەوەی وەک چاوبەست بڵاویان دەکردەوە زەوی و زار دابەش بکەن بە سەر جوتیارانی کوردستانداو دەرەبەگایەتی نەهێڵن، وەک هێزێکی پەلاماردەری بێگانەی خوێن ڕێژ سیاسەتی دڕندانەی خۆیان دژی گەلەکەمان دریژە پێداوە، هەر بەوەوە نەوەستان کە هەزاران دێهاتی کوردستان لە شەنگارو تەلەعفەرو زومارو عەین زالە و سلێمانی و قەزاکانی زاخۆ، دهۆک، ئامێدی، ئاکرێ، شێخان چۆمان، دەشتی هەولێرو کەرکوک و خانەقین کاول بکەن بە خانوو مزگەوت و قوتابخانەو باغ و بێستان و خەرمانەوە ئاگر تێبەر بدەن، بەڵکو خەڵکەکانیشیان بە زۆر لە زەوی و زار و ماڵ و دێیەکانیان دەرکردووە، بەمە لە ئیسڵاحی زراعی و هەقی ئاژەڵ بەخێو کردن و میراتی باوک و باپیران و دەستکەوت و دەرامەتی چەندین ساڵەی خۆیان بێبەشیکردوون.

فاشیستەکان لە باتی ئیسڵاحی زەوی و زار، کاولکردنی زەوی و زار، لە جیاتی زەوی بە جوتیار بەخشین، زەوی لە جوتیار داگیرکردن پەیڕەو دەکەن، لە جیاتی دەرەبەگایەتی لە ناو بردنیش چەندین ئاغاو دەرەبەگی خوێنڕێژی نیشتمان فرۆشیان کۆکردووەتەوە بە ناوی جاشایەتیەوە ئەیانسەپێننەوە بە سەر بێدەسەڵاتەکانی عەشیرەتەکانیاندا، لە لایەکیتریشەوە بۆ ترساندن و تۆقاندنی خەڵکی کوردستان و یەکخستنی خەباتی هەق و ڕەوایان دریژە دەدەن بە سیاسەتی بە کۆمەڵ کوشتن و بە تاقم هەڵواسینی ڕۆڵە بێتاوانەکانی کوردستان، تا ئێستا سەدان ڕۆڵەی کوردی بێتاوانیان هەڵواسیوەو دەیانیتریش لە زیندانەکاندا چاوەڕێی هەڵواسینن سەدان ڕۆڵەیتریش لە بەندیخانەکاندا ئازار دەدرێن ئەچەوسێندرێنەوە بە جۆرێک مەترسی مردن هەڕەشە لە ژیانی سەدان ڕۆڵەی بێتاوانی کورد دەکات، ئەمڕۆش جارێکیتر ئەو دەستە تاوانبارانەی خوێنی گەشی شەهیدانی کوردستانیان لێدەتکێت سەر لە

نوێ دروێژ دەکرێتەوە بۆ سووتاندن و کاولکردنی کوردستان و دەربەدەرکردنی جوتیارە زەحمەتکێشەکانی، بۆ زەوتکردنی زەوی و زارو ئاژەڵ و قەدەغەکردنی مافی کشتوکاڵ و چاندن لێیان، دیسان دەیانەوێت بەهاری کوردستانمان بە خوێنی ڕۆڵە دڵسۆزەکانی ڕەنگین بکەنەوە کە بێگومان ئەبێتە هۆی پەرەسەندنی ئاگری تورەیی و هەڵچوونی هەستی نارەزایی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان و خۆشکردنی ئاگری شەڕی براکوژی لە عێراقدا و تێوەگلاندنی لەشکری عێراق لە پیسترین کاری دڕندانەی دوور لە هەموو ڕەوشت و خوێکی ئینسانی و ئیسلامی و عەرەبی، لە کاتێکدا ئەرکی نیشتمانی و نەتەوەیی لەشکری عێراق بەشداربوونیەتی لە بەرەی ڕۆژهەڵاتی دوژمنی سەهیۆنی و پاراستنی خاکی عەرەب و پارێزگاری شۆڕشی گەلی فەڵەستین و کڕینەوەی ئابڕوی نەتەوەیی عەرەب کە کۆنە پەرستە خۆفرۆشەکان لە خوت و خۆڕایی ئەیبەن.

شوێنی لەشکری عێراق ڕۆخەکانی ڕووبـاری ئـەردەن و بانوی جۆلانە بۆ بەشداری لە ڕزگارکردنی خاکی داگیرکراوی عەرەب نەک کوردستانی نیشتمانی دێرینی کوردی برای دڵسۆزی عەرەب ، نەک کاولکردن و سووتاندنی ناوچەو دێهاتی کوردستان و دەربەدەر کردنی جوتیارو ڕەنجکێشەکانی، کاربەدەستە فاشستەکانی عێراق لە کاتێکدا پشت دەکەنە دوژمن ڕادەکەن لە فەرمانی نەتەوایەتی عەرەبی و بۆ خۆپێشخستن لە لای ئیمپریالیزمی ئەمریکی و ڕژێمی کۆنە پەرستی ئێران و کۆنە پەرستانی عەرەب، خۆیان ئەدزنەوە لە کۆڕی خەباتی نەتەوایەتی عەرەبی و لە جیاتی هاوکاری و بەشداربوونی ڕاستەقینە شین و ڕۆ ڕۆی درۆزنانە بۆ فەلەستین دەکەن و بە ساختە فرمێسکی پەرۆشی بۆ دەڕێژن و لەم کاتە ناسکەدا زۆربەی لەشکری عێراق ئەڕژێنێتە کوردستانەوە بۆ سووتاندنی دێهاتەکانی و گواستنەوەی جوتیارە ڕەنجکێشەکانی.

ئەی جەماوەری جوتیارانی کوردستان

ئەی ڕۆڵە زەحمەتکێشەکانی مەنگوڕایەتی و مامەش و پشدەرو ئالان و ماوەت و سوورکێو شلێروو ناوخوان و هەورامان و شارەزوور

وا فاشستەکان خۆیان ئامادە دەکەن بۆ سوتاندنی دێهات و خانوو بەرەو باخ و بێستان و ماڵ و مزگەوت و هۆڵە مەڕەکانتان، وا خەریکن بتانگوێزنەوە لە دێهات و مەڵبەندی باوک و باپیرانتان، وا ئەیانەوێ بێبەشتانکەن لە زەوی و زارو ئاژەڵەکانتان، دە ئێوەش ڕاپەڕن بۆ بەرهەڵستی و بەربەرەکانی پەلاماردەرە فاشستەکان هەقە ملی ڕێگەی خەبات بگرن و بە هەموو شێوەیەکی سیاسی و چەکدارانەش پاریزگاری دێهات و ماڵ و مااڵتی خۆتان بکەن، پێویستە خۆتان ئامادە بکەن بۆ خەباتێکی سەختی دلێرانە، با هەموو ڕۆڵە چەکدارەکانتان قۆڵ و بازووی دلێری لێهەڵکەن و خۆیان بگەیەننە ڕیزی هێزی پێشمەرگەی کوردستان و مل بدەنە شەڕی پێشمەرگانە تا کوردستانی خۆشەویستمان بێننە لەرزان لە ژێر پێی پەلاماردەرە خوێنڕێژەکاندا، با کوردستانیان لێبکەینە دۆزەخ و با کوردستان بکەینە گۆڕستانی فاشیستە پەلاماردەرەکان.

ئـــــەی گەلی براو هاوپەیمانی عەرەب

بە بەرچاوی تۆوە کاربەدەستە فاشستەکان بەر بوونەتە گیانی کوردی براو هاوپەیمانت، بۆ لە ناوبردنی کورد و وێرانکردنی کوردستان بە شێوەیەکی دڕندانە کەوتوونەتە کار، دەیان هەزار ماڵی ئاوارەی کورد لای خۆت ئەبینی کە فاشیستەکان بە زۆری زۆردارەکی لە ماڵ و شارو دێهاتی خۆیان گواستوویانناەتەوە، بە بەرچاوی تۆشەوە تووشی چەندین جۆر کوێرەوەری و هەژاری و کارەساتیان کردوون...

دەسا تۆش دەنگی ناڕەزایی و تووڕەیی خۆت بەرز کەوە با پێکەوە خەبات بکەین بۆ لەناو بردنی حوکمی فاشستەکان، دوژمنی خوێنڕێژی کوردو عەرەب و هەموو گەلی عێراق لە پێناو هێنانە سەر کاری حوکمێکی ئیئتلافی دیموکراتی کە نوێنەری ڕاستەقینەو دەسەاڵتی هەموو گەلی عێراق بێت بە کوردو عەرەب و نەتەوایەتیەکانەوە، تا نیشتمانی خۆشەویستمان لە جەورو زۆرداری و چەوساندنەوەو ڕووتاندنەوەی فاشستەکان ڕزگار بکەین.

ئەی برایانی سەربازو ئەفسەرانی سووپای عێراق

ئێمە برای کوردی ئێوەین، گەلی کوردو عەرەب بە درێژایی مێژوو هەر براو هاوپەیمانی یەکتر بوون، لە زەمانی سەلاحەدینی ئەیوبییەوە تا ڕۆژگاری فەلەستین و بەرگریکردنی دوژمنانی هەر دوو لا فیداکاری دەکەن ئێمەی کورد برای جێ باوەڕو متمانە پێکراوی تێکۆشەرانی عەرەبی – ڕۆژی تەنگانەی خەباتی یەکگرتووی کوردو عەرەبین دژی ئیمپریالیزم و زایۆنیزم و کۆنەپەرستان چەکەکانتان ئاڕاستەی سنگی برایانی خۆتان مەکەن، بەسیەتی، بەسیەتی سووتاندن و کاولکردنی نیشتمان دەبا پێکەوە دەست لە دەست و هێزو پشتیوانی لە گەلی عێراق قۆڵ و بازووی جوامێرانەی لێهەڵماڵین و حوکمی زۆردارانەی کار بە دەستە فاشستەکان بڕوخێنین و گۆڕەو شاریانکەین تا پێکەوە لەگەڵ هەموو هێزە پێشکەوتنخوازەکانی عێراق بنچینەی عێراقێکی دیموکراتی و پێشکەوتوو دابڕێژین و هەموو هێزو توانای خۆمان بخەینە کار بۆ بەشدار بوون لە شەڕی ڕەوای نەتەوەی عەرەب دژی پەلامارەرانی سەهیۆنی و ئیمپریالیزم لە پێناوی ڕزگارکردنی فەلەستینی داگیرکراودا.

ئەی هێزە پێشکەوتووەکانی عەرەب

لە پێناوی پاراستنی برایەتی دێرین و مێژوویی کوردو عەرەب و یەکێتی تێکۆشانمان دژی دوژمنانی هەر دوو لا ناڕەزایی خۆتان دەربڕن دژی سیاسەتی فاشیانەی ڕژێمی بەغدا بەرانبەر گەلی براو هاوپەیمانتان کە هەر وەک ئەو سیاسەتە وایە کە سەهیۆنیە فاشستەکان دژی گەلی عەرەبی فەڵەستین بە کاری دەهێنن، ئەو سیاسەتە گەورەترین زیانی بە ناوبانگی نەتەوەی عەرەب و عروبە و دەستکەوتی ڕاستەقینەی عەرەب دەگەیەنێت.

ئەی هێزە ئازادیخوازو پێشکەوتووەکانی هەموو جیهان

شەڕی لە ناو بردنی کوردو کوردستان شەڕی تەفرو تونا کردنی گەلێکی ئارام و ئاشتی و ئازادیخوازە ئەو شەڕە گڵاوەیە کە هەموو گەلان قەدەغەیان کردووەو بە تاوانێکی گەورەی دوژمن بە مرۆڤایەتییان داوەتە قەڵەم.. با دەنگی

ناڕەزایی و تورەیی ئێوە بگاتە گوێی کاربەدەستە خوێنڕێژە وڵات کاولکەرەکانی بەغدا، با دەنگی هاوکاری و هاودەنگیتان لەگەڵ گەلی زۆر لێکراوی کوردستان لە دۆڵ و شیوەکانی کوردستاندا دەنگ بداتەوەو ببێتە مژدە هێنەری هاوخەباتی ئازادیخوازو پێشکەوتنخوازانی جیهان لەگەڵ گەلی کوردی تێکۆشەر خەبات بکەن بۆ ڕسوا کردنی ڕەفتاری دڕندانەی ڕژێمی شۆڤێنستی عێراق بۆ نەهێشتنی چەکی گشتکوژە فرۆشتن بە عێراق کە هەر دژی جەماوەری کوردستان بە کاری دێنێت نەک بۆ پاراستنی سەربەخۆیی عێراق، ئەو سەربەخۆییەی کاربەدەستان لە سەوداکاریەکانیاندا لەگەڵ دەوڵەتانی سەر بە ئیمپریالیزم بێشەرمانە پێشێلی دەکەن... دەبا هێزو پارتییە کرێکاری و شۆڕشگێڕەکانی جیهان، دەبا دەوڵەتە سۆسیالیستەکانی جیهان بیرێکیش لە گەلی زۆر لێکراوی کوردستان بکەنەوەو ئەرکی ئەنتەرناسیۆنالستانەی خۆیان بەرانبەر جەماوەری ڕەنجکێشی کوردستان بەجێبهێنن.

ئەی پێشمەرگە دلێرو قارەمانەکانی کوردستان

هیچ خەباتێک لە خەباتی شۆڕشگێڕانەی ئێوە ڕەواتر نییە، شەڕی پێشمەرگانەتان شەڕی پاراستنی نیشتمان و خانەو بەرە و دێهاتی خۆتانە شەڕی شەرەفی نەتەوەیی و پاراستنی ناموسی گەلەکەتانە کە لە ژێر جزمەی پەلاماردەرەکاندا ئەپلیشێتەوە.. با دروشمە پیرۆزەکەی کوردستان یان نەمان بەرزتر بە سەرتانەوە بشەکێتەوە.. بۆ پێشەوە بە باوەڕی نەگۆڕەوە بە سەرکەوتنی خەباتە پیرۆزە ڕەواکەمان، بە فیداکاری و خۆبەختکردنی دلێرانە بۆ پاراستنی دێهات و باخ و گوڵزاری نیشتمانی خۆشەویستمان کوردستان.

سەرکەوێ خەباتی یەکگرتووی گەلی کوردوو عەرەب دژی ڕژێمی کار بە دەستی فاشیست و خوێنڕێژی بەغدا لە پێناوی هێنانە سەر کاری حوکمێکی ئیئتلافی نیشتمانیدا کە چارەسەری دیموکراتی و ئاشتیانەی مەسەلەی کورد بکات.

مەکتەبی سیاسی (ی ن ک) / ١٩٧٨/٣/١٦

قـــــــــەلادزێ

مـەفرەزەیـەکی پێشمەرگە لـە ١٩٧٨/٣/٢٥ چـوونـە نـاو شـاری قـەلادزێ، لە ئۆتۆمبێلێکی پۆلیس و بارەگای لیوای سەربازی و جاشەکانیاندا

*مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٨/٣/٢٩ بە ئاربی جی لە مۆڵگەی ئالی ڕەش، بەستێ، قەڵادزێیاندا

لە ١٩٧٨/٣/٣٠ بۆ جاری دووەم لە مۆڵگەکانی (بەستێ) یان دایەوە.

شـــــــەڕی پـــــاشکێل
1978

پاشکێل ڕەبیەی دوژمنی لێبوو، مەحموود ڕازانـی و دوو پێشمەرگەی تر بۆسەیەکیان بۆ دانان سەربازێکیان کوشت و بڕنەوێک دەستکەوت بوو.

تـــــێکشکاندنی پـــــــەلاماری دوژمن

لە ١٩٧٨/٤/١ هێزێکی دوژمن هێرشیان هێنا بۆ گرتنی شوێنەکانی لە گردی وارەکانی ناوچەی قەڵادزێ، پێشمەرگە بەرەنگاریان بوونەوە و دوژمن بەشکاوی گەڕایەوە

لە ١٩٧٨/٤/٢ دوژمن هێرشی هێنا بۆ سووتاندنی دێیەکانی زێوکە و بێدەلان پێشمەرگەی ناوچەکە بەرەنگاریان بوونەوە شەڕ سێ کاتژمێری خایەند، دوای شەڕێکی دلێرانە دوژمن شکا و گەڕایەوە

زیانی دوژمن کوژرانی (١٠) سەرباز و بریندابوونی (٧) سەربازیتر

ڕەبـــــیەی ســـــەر گۆڕی کـــــرۆسکان

هەر لەو ماوەیەدا جارێکیتر بۆسەیەکیان بۆ سەربازەکانی ڕەبیەی سەر گۆڕی کرۆسکان دانا، دوو سەربازیان کوشت و دوو تفەنگ دەستکەوت بوون.

بـــــەرەنگاربـــــوونەوەی دوژمـــــن

١٩٧٨/٥/٦ پێشمەرگەکانی هەڕیمی (٦) ڕووبەڕووی هێزێکی دوژمن بوونەوە لە شێنێ و شکاندیانن

دەستکەوت یەک بار تەقەمەنی بوو

*مەفرەزەیەکی هەڕیمی (٦) لە ١٩٧٨/٥/٢٨ بە ئاربی جی هێرشیانکردە سەر دوژمن لە ئاشی زادەی قەڵادزێ

زیانی گیانی دوژمن کوژرانی (٢) سەرباز و بریندارببوونی (٢) سەرباز.

چـــــالاکی ســـــورکەی ڕازان

هەمان ساڵ، مەحموود ڕازانی، محەمەد ڕازانی، حەسەنە سوور بۆسەیەکیان لە سورکەی ڕازان دانا سەربازێک کوژراو تفەنگێک دەستکەوت بوو.

بـــــێگەڵاس

مەفرەزەیەکی هەڕیمی (٦) لە ١٩٧٨/٦/٢٤ بە ئاربی جی لە مۆڵگەیەکی دوژمنیاندا لە بێگەڵاس

زیانی دوژمن کوژرانی (٦) سەرباز و بریندابوونی دوو سەربازیتر

شـــــەڕی بـــێ کڵۆ- ڕەبـــیەی چـــاوڕێژان

هەمان مەفرەزە بۆسەیەکیان لە بێ کڵۆ دانا سەربازەکان دەهاتنە سەرکانی، حەوت سەرباز بەرەو ڕوویان هاتن، سەربازێک هێسترو جلیکانەی پێبوو تەقەیان لێنەکرد، زۆری نەبرد نائیب زابتێک هات دەمانچەیەکی میکارۆفی پێبوو تەقەیان لەویش نەکرد، محەمەد ڕازانی بە دوای ئەو دوو سەربازەدا ڕۆیشت مەحموود ڕازانیش پێشیلێگرتن، نائیب زابتەکە هەستی کردبوو دەمانچەکەی دەرهێنا، میلیان لێهێنایەوەو دەمانچەکەی لە دەست کەوتە خوارەوە سەربازو نائب زابتەکەیان دەستگیر کرد، هێسترەکەشیان برد، دیلەکانیان بردوو چوونە ماڵی مام فەقێ لە جەمالەدین نانیان خوارد، دواتر بردیانننە ناوزەنگ.

ژاراوا

مەفرەزەیەکی هەریمی (٦) لە ١٩٧٨/٧/١٩ بە ئاربی جی لە مۆڵگەیەکی دوژمنیاندا لە ژاراوای نزیک قەڵادزێ، سەربازێک کوژراو سەربازێکیتر بریندابوو

دەســـتگیرکردن- لە ســـێدارەدان

دوای هەڵایسانی شۆڕشی نوێ بەڕێبەرایەتی (ی ن ک) ڕژێمی عێراق بە هەموو شێوازێک پەلاماری تێکۆشەرانی دەدا، خەڵکی کورد پەروەرو نیشتمان پەروەری دەستگیر دەکرد بە تایبەت ئەو کەسانەی لە ڕیزەکانی (یەکێتی) دا کاریان دەکرد یان دۆست و هاوهەڵوێستی یەکێتی و شۆڕش بوون دەستگیر دەکران و دەخرانە زیندانەوە، بەشێک لەو کەسانە لە ژێر ناوی پەیوەندی لەگەڵ پێشمەرگە، وەکو لە بەڵگە نامەکانی حزبی بەعسدا هاتووە (موخەڕیب) سزای لە سێدارە دانیان بە سەردا سەپێندراو سزاکەشی جێبەجێکرا.

هاوولاتیانی کوردی ڕەسەن و تێکۆشەری قەڵادزێ بەدەرنەبوون لەو هەڵمەتی دەستگیرکردن و تۆمەتبارکردنە کە هەمیشە قەڵادزییەکان لە سەنگەری پێشەوەی قوربانیدان و تێکۆشان بوون لە سەرەتای مانگی ١٩٧٧/٧ لە لایەن دەزگای ئیستخباراتی قەڵادزێوە (١١) هاوولاتی دەستگیرکران دوای نزیک بە ساڵێک مانەوە لە گرتوو خانەکانی کەرکوک و موسڵ، دوای ئازارو ئەشکەنجەی نامرۆڤانە سزای لە سێدارەدان بە سەر (١٠) کەس لە هاوولاتیانی دەستگیرکراوی قەڵادزێ سەپێندراو لە شەوانی ٥/٤و ١٩٧٨/٤/٦/٥ بە بڕیارو نووسراوی ژمارە (٨٤٠٦) لە سێدارە دران کە لە ١٩٧٨/٧/١٥ ئاڕاستەی بەڕێوەبەرایەتی ئەمنی عامە کراوە کە تیایدا جگە لە ئاماژەدان بە لە سێدارەدانی (١٠) هاوولاتی قەڵادزێ تێکڕا (٤٤) هاوولاتی بە پێی نووسراو لە سێدارە دراون، بەشێک لەو هاوولاتیانە خەڵکی شارەکانی دیکەی کوردستان و ناوەڕاست و خواروی عێراقن.

شـــــەهیدانی قەڵادزێ

١- عەبدوڵڵا حەسەن کامەلا
٢- ئەحمەد کاک ئەمین مەمەند
٣- خدر ڕەسوڵ مەحموود
٤- ئەحمەد حەمە عەبدوڵڵا
٥- عوسمان شەفیق فەرەج
٦- حسێن ڕەسوڵ ئەحمەد
٧- ئەحمەد عەبدوڵڵا ئیسماعیل
٨- ڕەسوڵ محەمەد غەفور
٩- لەتیف کەریم ئەحمەد
١٠- خدر مەحموود خدر

بڕیارەکە لە لایەن بەڕێوەبەری ئەمنی نەینەوا ئاڕاستەی ئەمنی عامە کراوە.

تێکڕای (٤٤) کەس لە خەڵکی کوردستان و عێراق بە بڕیارێک لە مانگی (٤) تا کۆتایی مانگی ١٩٧٨/٦ لە سێدارە دراون کە لە ناویاندا سەربازو پۆلیس بەر چاو دەکەوێت.

لێرەدا کۆی ئەو ناوانە دەخەینە بەرچاو کە لە شارو شارۆچکەکانی کوردستان و عێراق بەم بڕیارە لە سێدارە دراون، بەڵگە نامەکان لە بەردەستە و لە پاشکۆی ئەم بەشەدا دایاندەنێین، ڕاستە ئەوانیتر پەیوەندیان بە (قەڵادزێ) وە نیە بەڵام بەشێکی زۆریان خەڵکی شارەکانی کوردستانن بۆیە بە گرنگی دەزانین بیانخەینە ڕوو.

نـــــــاوەکان

١- عەلی ئەحمەد عەزیز- سلێمانی- ناحیەی ماوەت- گاپیلۆن
٢- فایەق مستەفا عەبدوڵڵا سلێمانی – ماوەت
٣- حامید حەمە دەمین صابر سلێمانی – سورداش- یاخسەمەر
٤- تەها محەمەد تۆفیق سلێمانی – گەڕەکی گۆیژە- پۆلیس

٥- ئازاد سالّح عەبدوللّا سلێمانی – گۆیژە- پۆلیس
٦- نەسرەدین سالّح ئەحمەد
٧- کازم عەباس- کەربەلا- نائب عریف
٨- عەباس عەزیز عەبدوللّا- ئاسکی کەرکوک- خەرابە
٩- سابیر حسێن ئەمین- سلێمانی
١٠- نادر محەمەد ئەمین حەمە مستەفا – هەولێر
١١- سەباح زاهیر شێخ محەمەد- هەولێر- شەقلاوە
١٢- عومەر تەها عەلی – هەولێر
١٣- عبدالحسێن محەمەد سدخان – میسان
١٤- ئەحمەد عبدالڕەحیم حسێن- سلێمانی – هەڵەبجە
١٥- لەتیف حەمە سالّح فەقێ محەمەد- سلێمانی
١٦- یوسف حاجی سەعید عەزیز- سلێمانی – سەرباز
١٧- نوشاد حەیدەر ئەحمەد- سلێمانی – چەمچەماڵ
١٨- موحسین حەمەد ئەمین فەرەج- سلێمانی – هەڵەبجە
١٩- مستەفا ڕەشید مەحموود ئیسماعیل- سلێمانی – چواریاخ
٢٠- ئەمین حسێن مەحموود- سلێمانی – هەڵەبجە
٢١- فەیسەڵ قادر ئیسماعیل- هەولێر
٢٢- کەمال واحید مەعروف – کۆیە
٢٣- جەواد کەریم مەحموود- ناحیەی شۆڕش
٢٤- سەید حسێن ڕەحمان سەعید- کۆیە
٢٥- جەعفەر ئەسوەد ئەحمەد – کۆیە
٢٦- نامیق محەمەد کەریم مارف- سلێمانی – ئازادی
٢٧- ئیبراهیم فەتاح ڕەسوڵ- سلێمانی – سەرکارێز
٢٨- عومەر عەبدولقادر ئەمین – سلێمانی – خەبات
٢٩- عەلی عەبدولقادر قادر – سلێمانی – خەبات

٣٠- ئەبوبەکر نوری قادر – سلێمانی
٣١- ڕەشید بابەکر حەمە – هەولێر
٣٢- تاریق جەمیل جاسم – دهۆک
٣٣- مەحموود محەمەد ئەمین
٣٤- عەبدوڵڵا خدر حسێن- هەولێر

هـــەکاری – دوای هـــەکاری

هەڕیمی شەش، بەرەو ناوچەی هەکاری ڕۆیشت دوای ئەوەی لە کارەساتی هەکاری تالیب ڕۆستەم فەرماندەی هەڕیمی شەش بە ناچاری تەسلیم بە ڕژێم بووەو کوژرا، ماوەیەک زێڕۆ عەبدوڵڵا فەرماندەی هەڕێم بوو، دواتر حاجی حاجی برایم فەرماندەی هەڕیمی شەشی ئازادی بوو تا جیابوونەوەی بزووتنەوەی سۆسیالیست لە یەکێتی.

چـــالاکی و تـــێکشاندنی پـــەلاماری دوژمـــن

ڕۆژی ١٩٧٨/٨/٣ هێزێکی دوژمن هێرشی کردە سەر دۆڵی هەڵشۆ بەنیازی ڕاگوێزانی ناوچەکە، دەستەیەک لە پێشمەرگەکانی هەڕیمی (٥-٦) لە نورستە تووشی بەشێک لەو هێزە پەلاماردەرەی دوژمن بوون و لێیاندان لە ئەنجامدا (٥) سەربازکوژران و (٢) سەرباز بریندار بوون

ڕۆژی دواتر ٨/٤ فڕۆکەیەکی جەنگی هاتە سەر ئاسمانی ناوچەکە و بۆردومانی دۆڵی هەڵشۆیانکرد ، لەئەنجامی بۆردوومانەکە ژمارەیەک پێشمەرگە شەهید بوون

١- شەهید عەبدوڵڵا هەمزە ڕەسوڵ
٢- شەهید عەبدوڵڵا ڕەسول مامەند
٣- شەهید عەبدوڵڵا ئیبراهیم

لەکاتێکدا هێزێکی دوژمن لە ١٩٧٨/٨/١٦ هێرشی هێنابووە سەر ناوچەی مەنگوڕایەتی بۆ ڕاگوێزانی دێهاتەکانی ناوچەکە، چەند مەفرەزەیەکی هەڕیمی (٦)

و پارێزگاری لە پشتی قەڵاتوکان و ئەبو بەکرە ڕووبـەڕووی هێزەکەی دوژمن بوونەوە و شەڕێکی جوامێرانەیان لەگەڵدا کردن لەو شەڕەدا زیاد لە (٨٠) ئەفسـەر و سەرباز کوژران و بریندابوون

دەستکەوت ٢ کلاشنکۆف (١٠) بار تەقەمەنی (٣) دەزگای تەقاندنەوە

بریندابوونی دوو پێشمەرگە

*مەفرەزەیەکی هەرێمی (٦) لە ڕۆژی ١٩٧٨/٨/١٦ لە دۆڵی هەڵشۆ بۆسەیەکیان بۆ دوژمن دانا و حەوت سەرباز کوژران

دوو پێشمەرگەی هەرێمی (٦) لە ١٩٧٨/٨/١٧ بە مۆڵەت گەڕابوونەوە ناوچەی خۆیان تووشی زیلێکی سەربازی بوون دوو پێشمەرگەکە لە زیلەکەیاندا و هەرچی تیادابوو کوشتیان

مەفرەزەیەکی هەرێمی (٦) لە ١٩٧٨/٨/١٨ لە بنکەیەکی دوژمنیاندا لە گۆجارِ

زیانی دوژمن کوژرانی (٦) سەرباز و بریندابوونی (٣) سەربازیتر

١٩٧٨/٨/١٩ دوو (مـین) لـەلایـەن پێشمەرگەکانی هەرێمی (٦) چێنرا و بە ئۆتۆمبێلێکی سەربازیدا تەقیەوە و ١٨ سەرباز کوژران .

ڕاگـــواستنـــی دێـــیەکان 1978

هـــــەنگاوی دووەمـــی بـــــەعسیەکان

قۆناغ یان هەنگاوی یەکەمی ڕاگواستنی دێیەکانی پشدەر مەنگوڕایەتی ساڵی (١٩٧٧) بەڕێوەچوو، دوژمن بەوەوە نەوەستا لە ساڵی ١٩٧٨ هەنگاوی دووەمی وێرانکاری و ڕاگواستنی جێبەجێکرد.

قۆناغی دووەمی ڕاگواستنی دێیەکانی پشدەر مەنگوڕایەتی بۆ ئۆردوگاکانی بەستەسێن و تووە سووران ڕاگوێزران کە ئەم دێیانە بوون:

قەڵاتووکان، دەشتێوان، سێوەیس، ورتە، ئەبوبەکرە، شێخان، باریکان، ڕەزگە، تۆپکە، سووڕە گڵە، مـارەدوو، ئاڵیە ڕەش، شناوە، کۆزینە، سپیە گڵە، سەرخان،

سیکەنە، زودان، شەرویت، سێدەلان، سپیرۆ، کولکولە، ئالان، خواران، ڕیشوان، مامەندە، شێخ ئاودەلان، داودێ، ئەمەر کاکۆڵ، شۆڕان، تەنگژە، باداوان، دێڵۆ، بەلک، گرد ئێستر، دوو چۆمان، بەستێ، مێرگە، شیوە ڕەز، دوبێ، دەرگەلە، سەید ئەحمەدان، قندۆڵ، ڕازان، سەرشیو، گەناو، ئیسێوە، چەکوان، باوزێ، ئەشکەنە، نێسێ، بێناسە، سێوەلە، پیریسکە، زێوەلە، گواران، هەڵشۆ.

پەلاماری ناوچەکانی پشدەر

هێزێکی دوژمن لە ١٩٧٨/٩/٦ بەنیازی ڕاگواستنی ئەو دیهاتانەی لەوێ مابوون پەلاماری ناوچەی پشدەریدا

*مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٦) لە بێگەڵاس و سەری مامەندەوە بەرەنگاری پەلامارەکەی دوژمن بوونەوە

زیانی دوژمن کوژران و بریندابوونی (٤٠) سەرباز کە دووان لە کوژراوەکان ئەفسەربوون

*مەفرەزەیەکی هەڕێمی ٦ لە ١٩٧٨/٩/١٥ چوونە ناو شاری قەڵادزێ و لە دەورەیەکی مغاویرییاندا، سێ مغاویر کوژران و سیانیتر بریندابوون

*تاقمە جاشێک لە ١٩٧٨/٩/٢٨ لە دێی چومخرکەی قەڵادزێ تەقەیان لە هاوولاتی عەبدوڵڵا خدر کرد و شەهیدیانکرد

مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٦) مینێکیان لەسەر ڕێگەی خڕی شێوەڕەز دانا، ڕۆژی ١٩٧٨/٩/٣٠ لە ژێر زیلێکدا تەقییەوە

زیانی دوژمن کوژرانی ١٢ سەرباز و بریندارببوونی ٨ سەرباز و تێکشکاندنی زیلەکە

نزیک سەنگەسەر

مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٦) لە ١٩٧٨/١٠/٨ نزیک سەنگەسەر هێرشیان کردە سەر هێزێکی دوژمن کە خەریکی سەنگەرلێدان بوون

*مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٦) لە شەوی ١١-١٩٧٨/١٠/١٢ مینێکیان لەسەر ڕێگەی هێرۆ- قەڵادزێ دانا و بۆ بەیانی بە ئیڤایەکی سەربازیدا تەقییەوە

زیانی دوژمن کوژرانی و بریندارببوونی (١٢) سەرباز و شکاندنی ئیڤایەک بوو

شـــــەڕی (9) ڕۆژەی شـــــێنێ
جـــــەنڕاڵ بـــــەفر
(1)

بارەگاکانی سەرکردایەتی هاتبوونە گوێزێ، سەرما هاتبووە گوێزێ بۆیە ئەوێشیان چۆڵ کردوو هاتنە خڕی ناوزەنگ.

هێزی پێشمەرگە لە شێنێ بە پانتایی سنوور دابەش بوون، هێزی پێشمەرگەی کوردستان سەرقاڵی خانوو دروست کردن بوون، چونکە تازە گواستبوویانەوە ناوزەنگ، دەبوایە سەر لە نوێ خانوو دروست بکەنەوە، شەڕی شێنێ دروستکردنی خانووەکانی دواخست.

بەردەوام کۆڕوکۆبوونەوە بۆ هێزی پێشمەرگە ڕێکدەخرا، مامجەلال، کاک نەوشیروان، هەڤاڵانیتر کۆڕو کۆبوونەوەکانیان بەڕێوە دەبرد، بابەتی گرنگیان لە سەر هەلوومەرجی شۆڕش و بابەتی فکری و مێژوویی و پێشمەرگانەیان بۆ هێزی پێشمەرگە باس دەکردوو شیدەکردەوە.

مزگەوتی (شێنێ) جێگەی کۆڕو کۆبوونەوەکانی (ی ن ک) بوو بەردەوام جمەی دەهات لە پێشمەرگە، چوونکە هێزی پێشمەرگە تازە گواستبوویانەوە شێنێ شوێنی وایان نەبوو کۆڕو کۆبوونەوەی تیادا ئەنجام بدەن بۆیە مزگەوتی شێنێ گونجاوترین شوێن بوو بۆ کۆڕو کۆبوونەوەکان.

شەوی ١٩٧٨/١١/٨ مامجەلال لە مزگەوتی شێنێ کۆڕێکی بۆ هێزی پێشمەرگە ڕێکخستبوو، سەبارەت بە دروستبوونی کۆمەڵە و پێگەی کۆمەڵە قسەی بۆ هێزی پێشمەرگە دەکرد.

کاتژمێر (٩)ی شەو بوو، مامجەلال لە گەرمەی قسەکانیدا بوو حاجی برایم هاتە ژووری مزگەوتەکەی (شێنێ) و نامەیەکی دایە دەست مامجەلال، مامجەلال نامەکەی خوێندەوەو دایە دەست کاک نەوشیروان، مامجەلال ڕوویکردە پێشمەرگەکان و ووتی: (٥٠) کۆپتەر هاتونەتە چوارقورنە[٢٠]، بەنزینی یەدەگی فڕۆکەیان هێناوە،

---

٢٠ سەرکردەی ئەو کاتی فەیلەقی یەک وەلید مەحموود سیرەن بوو، وەلید لە شەڕی کوردستاندا سەقەت کرابوو، بەڵام عیبرەتی وەرنەگرتبوو دیسان هاتبووەوە بۆ شەڕی کورد تا لە ساڵی ١٩٧٩ سەدام حسێن کوشتی.

فەیلەقێک سەرباز لە قەڵاتوکان و ئەبوبەکرەو ڕەزگە و مارەدوو تا دەگاتە شێنێ و ماندە ئەمشەو هێرش دەکەن بۆ گرتنی سەرکردایەتی، دەڵێن دوژمن هێزێکی زۆری هێناوەتە سەید ئەحمەدان.

مامجەلال- کاک نەوشیروان گەڕانەوە ناوزەنگ، پێشمەرگەیان بە سەر ناوچەکەدا دابەشکرد تا لە هەر هێرشێکی دوژمندا بەرگری بکەن و لوتی دوژمن بشکێنن،(١٠٠) پێشمەرگەی بالەکایەتی لە شێنێ بوون، چەند کەرتێکی پێشمەرگەش لە ناوزەنگ بوون.

کاتژمێر ١:٣٠ دەقیقەی شەو بوو خەڵکی ناوچەکە و هێزی پێشمەرگەش لە دەنگی تەقە بە خەبەر هاتن گوللەی دۆشکە ئەیدا لە سەری مامەندە، گوللەکان لە سەری مامەندە سەریان دەکردوو دەهاتن بە دیوی بارەگاکانی پێشمەرگەدا.

سەری مامەندە چوارەدە پێشمەرگەی خەڵکی (شێنێ)ی پێوەبوو، دوای بەرگرییەکی نیو کاتژمێری شکان و گەڕانەوە دواوە، دوژمن سەری (مامەندە)ی گرت، کە بە کلیلی ناوچەکە دادەنرا[٢١] پێشمەرگەکانی هەولێرو بالەکایەتی لە دوو قۆڵەوە هێرشیانکردە سەر هێزەکەی دوژمن، گورزی گەورەیان لێدان و شکاندیانن، دوو لاشەیان پێجێهێشتن، دوو کلاشینکۆف دەستکەوت بوون.

تەقەی دۆشکاو تۆپباران بەردەوام بوو، کۆپتەر بە سەر ئاسمانی ناوچەکەدا دەسوڕانەوەو بۆردوومانی سەنگەرەکانی پێشمەرگەیان دەکرد، سەربازەکانی داگیرکەر هەوڵیاندەدا بێنە شێنێ بۆ ڕۆژی دوایی بە پشتیوانی ڕەوەیەک کۆپتەرو هێزێکی زۆر بە هاوکاری تانک و تۆپ هێرشیان کردەوە ئەمجارەشیان شکان.

مولازم عومەر هێزێکی کۆکردەوە، ژمارەیەک فەرماندەو پێشمەرگەی بانگکرد، ئازاد غەریب، عزەت شەمساوایی، کاک وەهاب، مستەفا سەرگەڵویی و چەند هەڤاڵێکیتر چوونە شێنێ.

عوسمانە بچکۆل فەرماندەی کەرت بوو، خەڵکی پشدەر بوو لەگەڵ مولازم عومەر لە شێنێ وەستا بوون قسەیان دەکرد لە ناکاو عوسمان ووتی ئەرێ وەڵڵا

[٢١] مامەندە کلیلی ناوچەکە بوو لەوێوە دەیانتوانی شۆڕبنەوە هەموو شوێنێک بکەنە ئامانجی خۆیان و زاڵ بوون بە سەر ناوچەکەدا.

ئەوا هاتن کە تەماشایانکرد هێزێکی سەربازی بەرەو ڕوویان دەهاتن بەرەو شێنێ.

مولازم عومەر بەرەو ڕووی هێزەکە ڕۆیشت پێشمەرگەکانیش بە دوایدا، بووە تەقەو شەڕ دەستیپێکرد.

ئەحمەد مەولود یەکێک لە فەرماندە قارەمانەکانی باڵەکایەتی لە شەڕەکەدا بوو پاڵتۆیەکی سەربازی لە بەردا بوو لە ناو بەفرەکەدا خۆی دابوو بە زەویدا بە بڕنەو لە سەربازەکانی دوژمنی دەدا، سەربازەکان ئاڵایەکی سووریان پێبوو ڕێنمایی کۆپتەرەکانیان پێدەکرد تا لە پێشمەرگەکان بدەن، ئەحمەد مەولود بە بڕنەوەکەی لە سەربازەکانی دەداو دەیدان بە زەویدا، کۆپتەرەکان تەقەیان دەکرد بە سەر پێشمەرگەدا.

شەو بە سەرداهات، شەوێکی ساردوو تەزیو بەفرێکی ئەستوور باریبوو باڵا پیاوێک هەڵکشا بوو، هێندە (ساردوو تووش و تەڕی) بوو، دەرفەتی ئاگر کردنەوەش نەبوو ناچار بە لولەی تفەنگەکانیان خۆیان گەرم دەکردەوە.

هێزی پێشمەرگە شەڕێکی کەموێنەیانکرد نەیانهێشت سەربازەکانی دوژمن هەنگاوێک بێنە ناو (شێنێ) ژمارەیەکی زۆر لە هێزەکەی داگیرکەر کوژراو ژمارەیەکیش لە ناو بەفری شێنێ و مامەندەدا ڕەق بوونەوە.

بەفر بەردەوام دەباری و نوێ دەبووەوە، هێزی پێشمەرگە لە گەڕانەوەدا بوون، بەفرێک دەباری بەرچاوی دەگرت و تێکدەهاڵا، مرۆڤ بەر چاوی لێڵ دەبوو ڕەسوڵ مامەند، حاجی حاجی برایم و دوانزە پێشمەرگە هاتن بە هانای پێشمەرگەکانی مەیدانی شەڕەوە، هەمووان پێکەوە گەڕانەوە بۆ ناو شێنێ، لە ناو شێنێ هەندێک نۆک و مێوژیان دانێ گەرم بوونەوەو بوژانەوە.

مـــــــحەمەد وەتـــــــمان

محەمەد وەتمان یەکێک لە فەرماندەکان بوو بارەگای لە شێنێ بوو هەر خۆشی خەڵکی شێنێ بوو، یەکێک لەو پێشمەرگانە بوو لە شۆڕشی ئەیلولدا پێشمەرگە بوو دوای ئاشبەتاڵ تەسلیم بە ڕژێم نەببووەوە.

لە کاتی پەلاماری دوژمن بۆ شێنێ و مامەندەو جاسووسان محەمەد وەتمان، فەقێ عەلی، ڕەسوڵ حاجی سووڕە دانران بۆ سەری میراب کە دەکەوێتە شانی ڕاستی مامەندە، سەعید دارایی سەر بە مەکتەبی سیاسی بوو دانرا بۆ قوتەی مامەندە.

محەمەد وەتمان فەرماندەی کەرت بوو لە هەڕێمی شەش، لە شەڕی شێنێ ڕۆڵی دیاری بینی چوونکە خەڵکی شێنێ بوو تێکڕای ڕێگەو هەورازو نشێوی شێنێ شارەزا بوو.

سووپای عێراق بە کۆپتەر سەربازی لە سەری جاسووسان دابەزاند ئەو پێشمەرگانەی دانرابوون بۆ سەری جاسووسان لە بەر سەرما نەچووبوونە شوێنی خۆیان لە پشتی زێوکە دامەزرا بوون، بە سەر سەری ئەوانەوە سووپای عێراق لە جاسووسان و قۆتەمان سەربازی دابەزاند بوو لەگەڵ ئەفسەرەکانی ئێران ڕێککەوتنیان هەبوو هاتبوونە ناو ڕەبیەکانی ئێران.

ئەو هێزەی لە جاسووسان دابەزیبوون لە ناو بەفردا هەرولەیان دەکرد تا گەرم ببنەوە بەڵام لە ناو بەفری جاسووساندا خۆیان پێڕانەگیرا، ئەوان پیاوی سەرماو چیاو بەفر نەبوون، ناچار کۆپتەر هات و هەڵیگرتنەوە.

کۆپتەرو تۆپە دوور هاوێژەکانی دوژمن سەری مامەندەو شێنێ و زەڵێ و ناوزەنگیان بۆردومانەدەکرد، هێزی پێشمەرگە (٣) دۆشکای هەبوو، دوو دۆشکە بەسترا بوون و خرابوونە کار، بە دۆشکا تەقەیان لە کۆپتەرەکان دەکرد.

هێزێک بە فەرماندەیی مولازم سەید کەریم پێکهات بۆ لێدانی ئەو سەربازانەی لە گردی جاسووسان کۆپتەر دابیەزاندبوون بەڵام بەفر ڕاوی نان و فریای لێدانیان نەکەوتن.

(٥٠) کۆپتەری دوژمن بە ئاسمانی ناوچەکەدا دەسووڕانەوە، بۆردوومانی سەنگەرەکانی پێشمەرگەو دێیەکانی ناوچەکەیان دەکرد.

ئێرانیەکان ئاگاداری هێرشەکە بوون، لە بەرزاییەکانی پشتی نۆکان سەربازگەیان دانابوو، چەند ئەفسەرێکی عێراقی چووبوونە بارەگای ئەرتەشی ئێران لە نۆکان

لەوێوە چاو ساغی کۆپتەرو تۆپەکانیان دەکرد، ببوونە ڕەسەدو چاودێر بە سەر هێزی پێشمەرگەدا.

لە شیوەکەی بەردەمی ناوزەنگدا، (میلی سنووری) لێبوو، هێزەکانی ئێران هاتبوونە نزیک میلەکە ئالای ئێرانیان چەقاندبوو، هەندێک ماڵە شێنەیی لەو شیوەدا خۆیان پەنا دابوو، پاسدارەکان پێیان ووتبوون ئەمە خاکی ئێرانە نابێ بپەڕنەوە ئەمبەر ئەگینا دەتانگرین و تەسلیمتان دەکەینەوە.

بـــــارەگای مـــــامجەلال

بارەگای مامجەلال لە خڕی ناوزەنگ لە چادرەکاندا بوو شەش کۆپتەری باری و جەنگی هاتنە سەر بارەگاکەی مامجەلال و دەستیان بە ڕۆکێت تەقاندن و بۆمباران کرد گوللەیەک بەر چادرەکەی مامجەلال کەوت، پێشمەرگەیەک لەو کاتەدا لە بارەگاکەی مامجەلال بوو ناوی ڕەشاد بوو، بە مامجەلالی ووتبوو مامجەلال خۆ ئێرە نەوتی کەرکوکی لێنیە بۆ لێرە نەڕۆین، مامجەلال بە تورەیی وەڵامی دابووەوە ووتبووی دەبێ ئێرە گۆڕی هەموومان بێ، بچینە هەر شوێنێ دوژمن دوامان دەکەوێت، لێرە بمرین باشترە، جگە لە بارەگای مامجەلال، بارەگای کاک نەوشیروانیش لە ناوزەنگ بوو لە شوێنێک بە ناوی (زینی سوور).

کـــــۆمەك بـــۆ شـــــۆڕش

مامۆستا برایم جەلال بە هاوڕێیەتی عەلی حەمە خان، ڕێباز بە پاڵپشتی و چاو ساغی کۆمەڵە چووە دێهاتەکانی سەردەشت و دەوروبەری، کۆمەکی بۆ هێزی پێشمەرگەی کوردستان کۆکردەوە، دوای دوو ڕۆژ لە ڕۆیشتنی مامۆستا برایم جەلال کۆمەکی خەڵکی ڕۆژهەڵات گەیشتە خڕی ناوزەنگ.

نـــــامەی جـــــوتیارێکی ســـــەردەشتی بۆ مـــــامجەلال

جوتیارێکی سەردەشتی جاجمێک و ڕاخەرێکی ماڵەکەیانی ناردبوو بۆ هێزی پێشمەرگە، لەگەڵ ناردنی جاجمەکەدا نامەیەکی بۆ مامجەلال ناردبوو لە نامەکەدا نووسیبووی مامە گیان بە کوردستان زیاتر تواناو دەسەڵاتم نییە ئەگینا ڕووحیشم بۆ کوردستان فیدا بکەم هێشتا کەمە، خودا بتپارێزێ سەری ئێمەشتان بەرز کردەوە.

جـــەنڕاڵ بـــەفرو پـــێشمەرگە پـــێکەوە بوون

نۆ شەوو نۆ ڕۆژ شەڕی بەردەوام لە چیای مامەندەو شێنێ و سەنگەرەکانی ئەو سنوورە دوژمنی تووشی شکستی گەورە کرد، دەیان و سەدان سەرباز کوژران، دەیانیان لە ناو بەفری (مامەندەو شێنێ) دا ڕەق بوونەوە، بەفرێکی ئەستوورو تەزیو ئەو کوێستانانەی سپی کردوو داپۆشی.

داستانی دوژمن بەزێنی شێنێ نۆ شەوو ڕۆژی خایاند زۆر لە پێشمەرگەی هەڕێم و دەستەو مەفرەزە بەشداریان تیادا کرد.

هەڤاڵ مامجەلال، بەفری مامەندەو کوێستانەکانی داستانی (شێنێ)ی ناونابوو جەنڕاڵی بەفر، جەنڕاڵی بەفرو پێشمەرگە بە یەکەوە هێرشی دوژمنیان بەزاندوو شکاند.

دواین هێرشی دوژمن بۆ سەر شێنێ، لە دواین ڕۆژدا هێزەکانی دوژمن کەمێک هاتنە پێش تا پشت ڕەزەکانی پشتی شێنێ، هێزی پێشمەرگە لێیاندان و شەڕ تا ئێوارە دریژەی کێشا، لە ئێوارەدا هێزەکەی دوژمن بە یەکجاری شکاو کۆتا جار لوتی دای لە مامەندەو هەڵەتەکانی شێنێ.

ڕۆڵـــــی خـــەڵکی شـــــێنێ

شێنێ (٩٠) ماڵ بوو بە چەک و ئازوقەو هەموو پێداویستیەک هاوکاری هێزی پێشمەرگە بوون جگە لەو پێشمەرگە (شێنێ)یانەی لە شەڕەکەدا بوون ژن و پیاوی شێنێ بەشداری شەڕەکەیان کرد، نان و خواردنیان بۆ پێشمەرگە دابین دەکرد فیشەکی ماڵەکانی خۆیان بەخشیە پێشمەرگە مەخزەنی پشتی پێشمەرگەیان پڕ کردەوە، خەڵکی شێنێ پشت و پەنای پێشمەرگە بوون.

بەفرو سەرما و وەرەی بەرزی پێشمەرگە دوژمنی بەزاندو شکاند، لە بەهاردا لاشەی سەربازو کلاشینکۆفیان دەدۆزیەوە.

لە شەڕی شێنێ (٥٠٠) سەرباز کوژران، ڕەق بوونەوە لە ناو بەفردا، لە شاخ هەڵدێران، چەندین لاشە جێمابوون.

مـــــــامـــــجەلال

کۆپتەر تەقەیان دەکرد مامجەلال لە سەر بەردێک بوو تەماشای دەکرد، محەمەد وەتمان هاتبووە خـوارەوەو سەرکەوێتەوە کە مامجەلالی لە سەر بەردەکە بینی پێیووت تۆ چ ئیشت بەوەیە تەماشای کۆپتەر دەکەی ئەگەر تۆ بەرکەویت ئێمە مالّمان وێران دەبێ برۆ ژووڕەوە یان برۆرە بن شاخێک مامجەلال ووتبووی کاکە حەمە ئیشەلّلا هیچ نابێت، مامجەلال ئومێدی زۆر گەورەی دەدایە پێشمەرگە.

شەڕی شێنێ، داستانی (٩) ڕۆژەی شێنێ، وەرچەرخانێکی گرنگ بوو لە شەڕی پێشمەرگانە، سەرکەوتنێکی نەوعی بوو، تاقیکردنەوەیەکی سەرکەوتوو بوو لە شەڕی چەند ڕۆژەو هەفتەو (٩) ڕۆژیدا، پێشمەرگە لە قۆناغی شەڕی پارتیزانی و لێدان و بۆسەو کشانەوەو گواستنەوە قۆناغی بەرگری و خۆڕاگری چەند ڕۆژی و زالّبوونی بە سەر هێزی زەبەلاحی داگیرکەردا ڕاستە بارینی بەفرێکی زۆر لەو کوێستانانە هۆکار بوو بۆ وەستاندنی هێزەکەی داگیرکەر بەلّام نەبەزین و قالّبوون و وەرەی پێشمەرگە دوای کارەساتی هەکاری هۆکاری سەرەکی و یەکەمی تێکشکاندنی داگیرکەر بوو.

دوای داستانی نۆ ڕۆژەی شێنێ، پێشمەرگە دەستیان کرد بە دروستکردنی بارەگاکان، چەندین خانوو بارەگای پێشمەرگە دروستکران، ناوزەنگ گەورەو فراوان بوو، بازاڕی تیادا کرایەوە، ئالّوگۆڕی بازرگانی لە نێوان هەر دوو دیو دەستپێکرد کە ئەوەش سوودی شۆڕشی تیا بوو، هەم بوژاندنەوەی بازاڕو ئابووری، هەم بوژاندنەوەی شۆڕش و سەرکردایەتی و قەرەبالّغییەکی دلّخۆشکەر.

شـــــەڕی شـــــێنی
زیـــانی دوژمـن
(2)

هێزێکی دوژمن لە ١٩٧٨/١١/٨ لە دێی بێگەڵاسی ناوچەی قەڵادزێوە هێرشی هێنایە سەر شێنی پێشمەرگەکانی هەڕێمی (٦) لە مامەندە ڕوو بەڕوویان بوونەوە و ماوەی کاتژمێر ونیوێک شەڕ بەردەوام بوو

زیانی دوژمن کوژران و برنیداربوونی (٢٠) سەربازبوو

*ڕۆژی ١٩٧٨/١١/٩ دوژمن هێرشی هێنایە سەر شێنی، کاتژمێر ٥،٤٥ دەقیقەی بەیانی پێشمەرگەکانی هەڕێمی (٦،٧) و هەڕێمی پارێزگاری ڕووبەڕوویان بوونەوە شەڕ لە بەیانییەوە تا ئێوارەی خایاند، دووژمن تێکشاو بەرەو سەربازگەی گۆجارِ هەڵات

زیانی دوژمن کوژرانی (٦) سەرباز و بریندار‌بوونی زیاتر لە (٥٠) سەربازبوو.

*لـەڕۆژی ١٩٧٨/١١/١٠ دوژمـن جارێکیتر هێرشی هێنایەوە بۆ شێنێ، هێزە هاوبەشەکانی هەڕێمی (٦،٧) و پارێزگرای ئەمجارەش شکاندیانن و ژمارەیەکی زۆریان لێکوشتن و بریندارکردن، تا سەربازگەی گۆجارِ ڕاویاننان

*ڕۆژی ١٩٧٨/١١/١٢ دوژمن جارێکیتر پەلاماری شێنێی دایەوە و بۆ جاری چوارەمین تێکیانشکاند، دوای کوژران و بریندارێکی زۆر بەرەو گوجارِ ڕاویاننانەوە دوو کلاشنکۆف و چەند حەقیبەیەک و کڵاشنکۆفێکی زۆر دەستکەوت بوو

*ڕۆژی ١٩٧٨/١١/١٤ دوژمن لە تۆڵەی زیانەکانی بە کۆپتەری جەنگی بۆمبارانی شێنێی کرد هەندێک مەڕوو مااڵتی جوتیارانی کوشت و زیانی گیانی نەبوو.

دوژمـن دیسان لە ١٩٧٨/١١/١٥ هێرشی هێنایەوە سـەر دێی شێنێ هێزە هاوبەشەکەی پێشمەرگە لە کۆنە ڕەبییەکانی پشتی شێنێی و بەری زێوکە بەرەنگاری هێزی دوژمن بوونەوە و زەرەرو زیانی زۆریان لێدان دوژمن لە ناو خاکی ئێران هێزی سەربازی دابەزاند دوای شەڕێکی سەخت تێکشکێندرا

*دوژمن جارێکیتر لە ١٩٧٨/١١/١٦ پەلاماری شێنی دایەوە، مەخفەری پۆلیسی شێنێ و چەند ماڵە جوتیارێکیان تەقاندەوە، فڕۆکەکانی دوژمن کوێرانە کەوتنە

بۆردومانی ناوچەکە و دوو پێشمەرگە بریندابوون

چەکە دژە ئاسمانییەکانی شۆڕش ناوچەکەیان لە کۆپتەرەکانی دوژمن کردە ئاگر و سێ کۆپتەریان خستەخوارەوە

زیانی دوژمن کوژران و بریندارێکی زۆر، خستەنە خوارەوەی سێ کۆپتەر دەستکەوت (٣) کلاشنکۆف و یەک ڕەشاشی گرینۆف

زیانی پێشمەرگە بریندارببوونی دوو پێشمەرگە

زیانی دوژمن لەسەرجەم هێرش و پەلامارەکانی بۆ سەر دێی شێنێ (٢٥٠) کوژراو لاشەیەکی زۆر جێماو لە مەیدانی شەڕ، (٣٠٠) بریندار هەبوو، کەوتنە خوارەوەی سێ فڕۆکەی کۆپتەر و سوتاندنی سەرنشینەکانیان، بەکوژراوو ڕەقبوونەوە زیانی دوژمن گەیشتە (٥٠٠) کوژراو.

دەستکەوت کلاشنکۆف و یەک ڕەشاشی گرینۆف و فیشەک و کەلوپەلی زۆر

مـــــۆڵـــــگەی دوژمـــــن

مەفرەزەیکی هەرێمی ٦ لە ١٩٧٩/٢/١٦ لە مۆڵگەیەکی دوژمنیاندا نزیک تیتمە زیانی دوژمن کوژران و بریندابوونی (٥) سەرباز بوو.

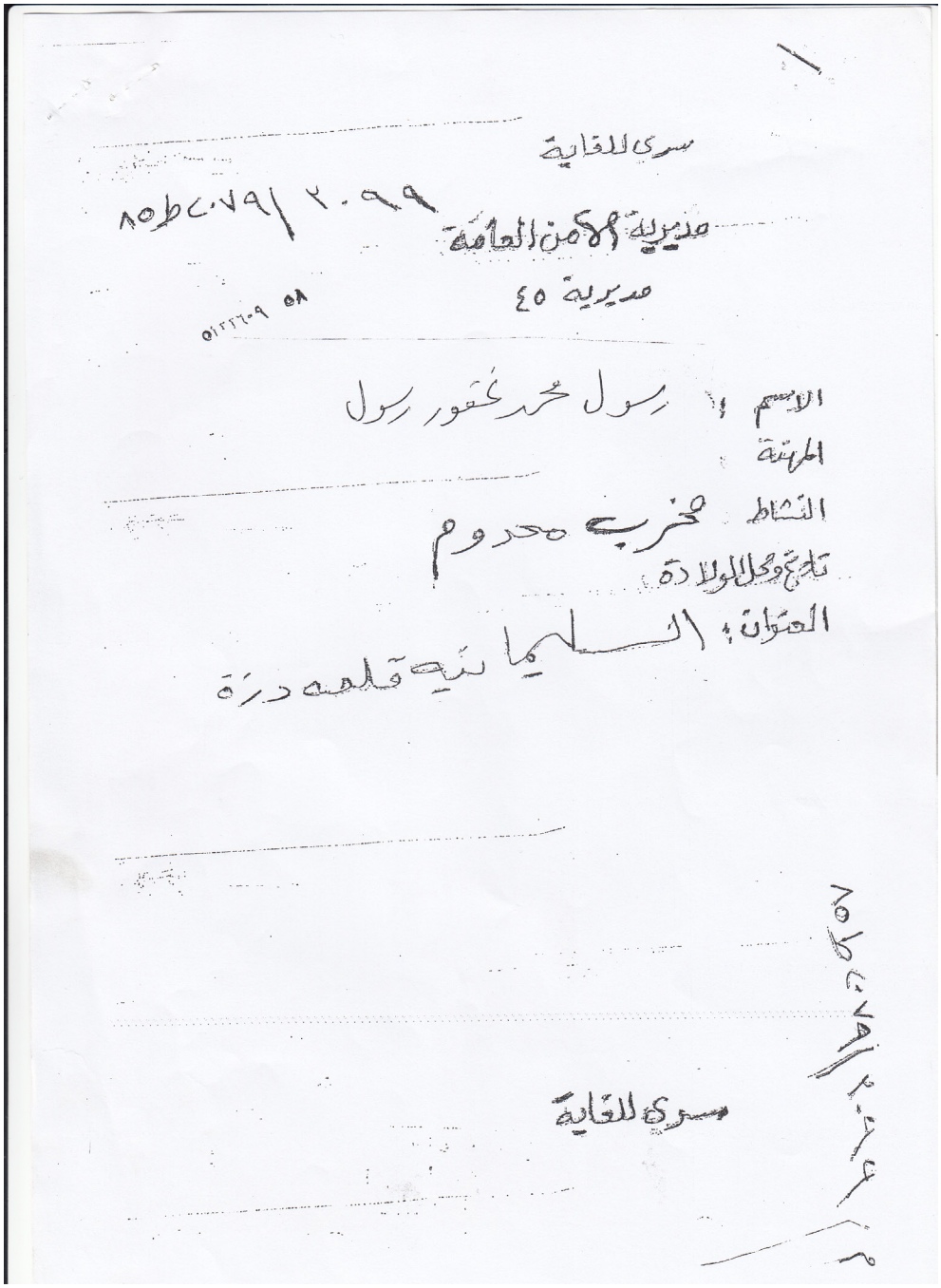
سری للغاية

٢٠٩٩/ ٧٩ ط ٨٥

مديرية الأمن العامة

مديرية ٤٥

٥٨ ٥١٢٢٦٠٩

الاسم : رسول محمد غفور رسول

المهنة :

النشاط : مخرب محروم

تاريخ ومحل الولادة :

العنوان : السليمانية قلعه دزة

سري للغاية

م/ ٧٩ ط ٨٥

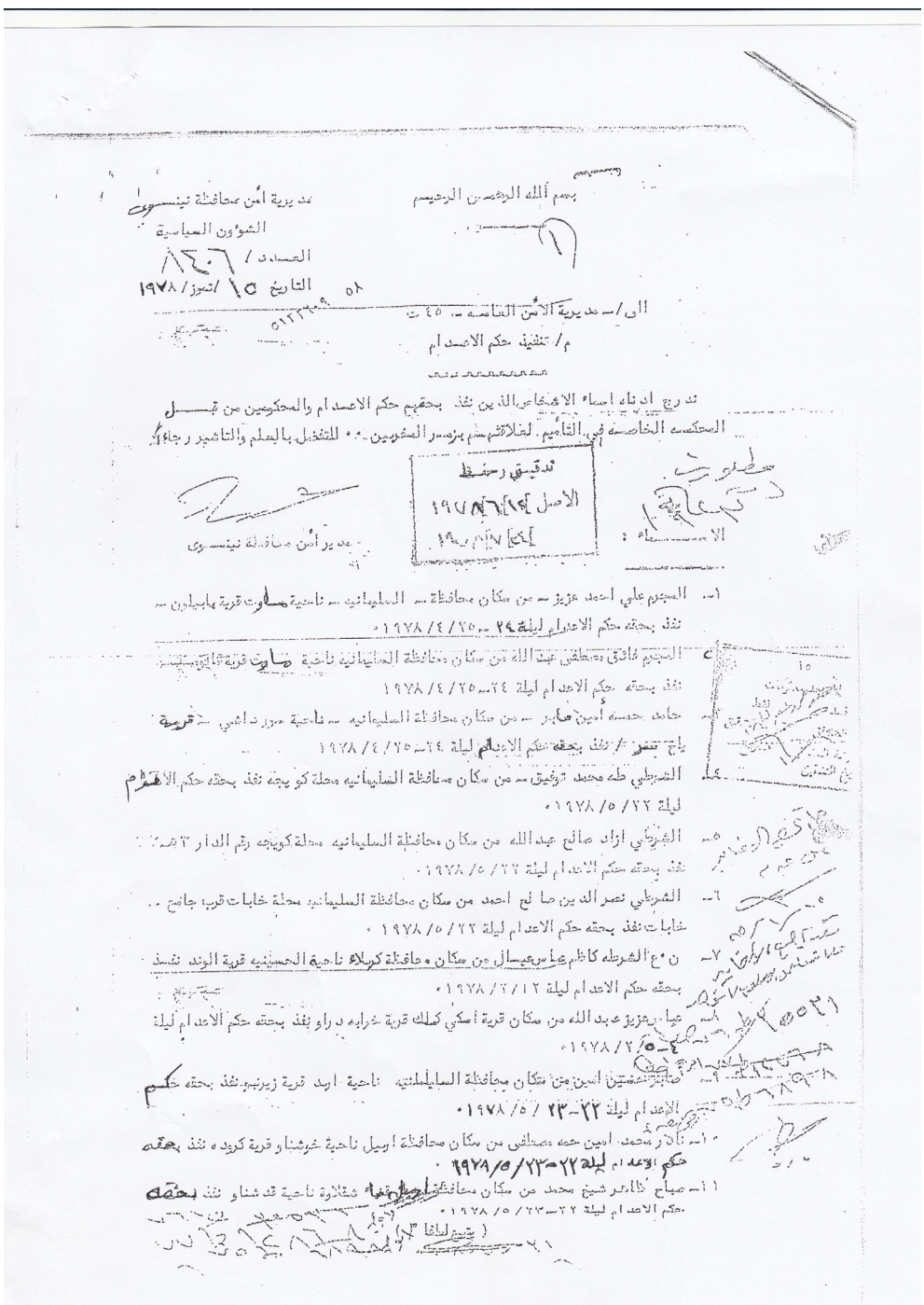

بسم الله الرحمن الرحيم

مديرية امن محافظة نينوى
الشؤون السياسية
العدد / ٨٢٠٦
التاريخ ١٥ / تموز / ١٩٧٨

الى / مديرية الأمن العامة - ق ٤٥ ت

م / تنفيذ حكم الاعدام

تدرج ادناه اسماء الاشخاص الذين نفذ بحقهم حكم الاعدام والمحكومين من قبل المحكمه الخاصه في التأميم . لطلاقتهم بزمر المحكومين .. للتفضل بالعلم والتاشير رجاءً .

الامضاء :

تدقيق وحفظ
الاصل [illegible] ١٩٧٨
[illegible]

مدير امن محافظة نينوى

١- المجرم علي احمد عزيز - من سكان محافظة السليمانيه - ناحية حلبجه قرية هايلون - نفذ بحقه حكم الاعدام ليلة ٢٤ - ٢٥ / ٤ / ١٩٧٨ .

٢- المجرم فائق مصطفى عبد الله من سكان محافظة السليمانية ناحية حلبجه قرية هايلون - نفذ بحقه حكم الاعدام ليلة ٢٤ - ٢٥ / ٤ / ١٩٧٨

٣- حامد حمه امين طاهر - من سكان محافظة السليمانيه - ناحية مورد اشي - قرية باخ تمر - نفذ بحقه حكم الاعدام ليلة ٢٤ - ٢٥ / ٤ / ١٩٧٨

٤- الشرطي طه محمد توفيق - من سكان محافظة السليمانيه محلة كويجه نفذ بحقه حكم الاعدام ليلة ٢٢ / ٥ / ١٩٧٨ .

٥- الشرطي ازاد صالح عبد الله من سكان محافظة السليمانيه محلة كويجه رقم الدار ٢٠٣ - نفذ بحقه حكم الاعدام ليلة ٢٢ / ٥ / ١٩٧٨ .

٦- الشرطي نصر الدين صالح احمد من سكان محافظة السليمانيه محلة خابات قرب جامع خابات نفذ بحقه حكم الاعدام ليلة ٢٢ / ٥ / ١٩٧٨ .

٧- ن ع الشرطه كاظم عباس عيسى ال من سكان محافظة كربلاء ناحية الحسينيه قرية الوند نفذ بحقه حكم الاعدام ليلة ١٢ / ٢ / ١٩٧٨ .

٨- عباس عزيز عبد الله من سكان قرية أسكي كملك قرية خرابه دراو نفذ بحقه حكم الاعدام ليلة ٤-٥ / ٢ / ١٩٧٨ .

٩- صابرين مصطفى امين من سكان محافظة السليمانيه ناحية اربد قرية زيرنو نفذ بحقه حكم الاعدام ليلة ٢٢-٢٣ / ٥ / ١٩٧٨ .

١٠- نادر محمد امين حمه مصطفى من سكان محافظة اربيل ناحية خوشناو قرية كروه نفذ بحقه حكم الاعدام ليلة ٢٢-٢٣ / ٥ / ١٩٧٨ .

١١- صباح ظاهر شيخ محمد من سكان محافظة السليمانية قلاذزة ناحية قدشناو نفذ بحقه حكم الاعدام ليلة ٢٢-٢٣ / ٥ / ١٩٧٨ .

(يتبع لفا)

(٤)

٢٢ـ عمر طه علي ـ من سكان محافظة اربيل ناحية محلة بستقرب ممعل السجاد نفذ بحقه حكم الاعدام ٢٢ـ٢٣/٥/١٩٧٨

١٣ـ عبد الحسين محمد سدخان من سكان محافظة ميسان قضاء العيمونه قرية القبه نفذ حكم الاعدام بحقه ليلة ٢٢ـ٢٣/٥/١٩٧٨ .

١٤ـ احمد عبد الرحيم حسين من سكان محافظة السليمانيه قضاء حلبجه ناحية سيد صادق نفذ بحقه حكم الاعدام ليلة ٢٥ـ٢٦/٦/١٩٧٨

١٥ـ ج لطيف محمد صالح فقي محمد من سكان محافظة السليمانيه محلة جبان نفذ حكم الاعدام بحقه ليلة ٢٠/٦/١٩٧٨ .

١٦ـ ج م يوسف حاج سعيد عزيز / س ن ج / ١ من سكان محافظة السليمانيه قضاء حلبجه قرية ناحية قسور مال نفذ بحقه حكم الاعدام ليلة ١٠/٦/١٩٧٨ .

١٧ـ ج م نوشاد جيد راحمد / ك ه فصية / ٧ من سكان محافظة السليمانيه قضاء جمجمال مجيد احمد رقم الدار ٢٢٧ تم تنفيذ حكم الاعدام بحقه ليلة ١٠/٦/١٩٧٨ .

١٨ـ محسن محمد امين فتح من سكان محافظة السليمانيه قضاء حلبجه نفذ بحقه حكم الاعدام ليلة ٢ـ٣/٤/١٩٧٨ .

١٩ـ مصطفى رشيد محمود اسماعيل من سكان محافظة السليمانيه محلة جوازباغ نفذ بحقه حكم الاعدام ليلة ٢ـ٣/٤/١٩٧٨ .

٢٠ـ امين حسين محمود من سكان محافظة السليمانيه قضاء حلبجه نفذ بحقه حكم الاعدام ليلة ٢ـ٣/٤/١٩٧٨ .

٢١ـ فيصل قادر اسماعيل من سكان اربيل محلة سيدان نفذ بحقه حكم الاعدام ليلة ٢ـ٣/٤/١٩٧٨

٢٢ـ كمال واحد محمود = = = قضاء كويسنجق حلقالقلعه نفذ بحقه حكم الاعدام ليلة ١٥ـ١٦/٤/١٩٧٨

٢٣ـ جواد كريم محمود = = = = = = ناحية شورش قرية كوشين كـــــــــــــــــــــــــــذا

٢٤ـ سيد حسين رحمن سعيد = = = = = = = = كوشين كـــــــــــــــــــــــــــذا

٢٥ـ جعفر اسول احمد = = = = = = محلة القلعه كـــــــــــــــــــــــــــذا

٢٦ـ نادش محمد كريم صارف = = السليمانيه محلة ازادى كـــــــــــــــــــــــــــذا

٢٧ـ ابراهيم فتاح رسول = = = محلة سركز كـــــــــــــــــــــــــــذا

٢٨ـ عمر عبد القادر امين = = = شابات كـــــــــــــــــــــــــــذا

٢٩ـ علي عبد الله قادر من سكان محافظة السليمانيه ناحية سيد صادق قرية سراو سجان افا نفذ بحقه حكم الاعدام ليلة ١٧ـ١٨/٦/١٩٧٨

٣٠ـ ابوبكر نوري قادر من سكان محافظة السليمانيه شارع كاوه نفذ بحقه حكم الاعدام ليلة ١٧ـ١٨/٦/١٩٧٨

٣١ـ رشيد بابكر حمد = = = اربيل محلة بلاخواه = = = = = = = =

٣٤- عبد الله خير حسين من سكان أبيلى قضاء راشد وزوجته دينه نفذ بحقه حكم الاعدام ليلة ١٧/١٨/ ٦/ ١٩٧٨

٣٥- خير محمد خير موسى من سكان السليمانيه/ تلمة دوه نفذ بحقه حكم الاعدام ليلة ١٥/٤/١٩٧٨

٣٦- عبد الله حسن حمه كاميران = = = = = = = = = = ٣-٥/٤/١٩٧٨

٣٧- احمد كاك امين مند = = = = = = = = = = ٣-٥/٤/١٩٧٨

٣٨- احمد حمه عبد الله رسول = = = = = = = = = = ٣-٥/٤/١٩٧٨

٣٩- خدر رسول محمود = = = = = = = = = = ٣-٥/٤/١٩٧٨

٤٠- عثمان شفيق فرج = = = = = = = = = = ٥-٦/٤/١٩٧٨

٤١- حسين رسول احمد رسول = = = = = = = = = = ٥-٤/٤/١٩٧٨

٤٢- احمد عبد الله اسماعيل = = = = = = = = = = ٥-٤/٤/١٩٧٨

٤٣- رسول محمد تمور رسول = = = = = = = = = = ٥-٤/٤/١٩٧٨

٤٤- لطيف كريم احمد = = = = = = = = = = ٥-٤/٤/١٩٧٨

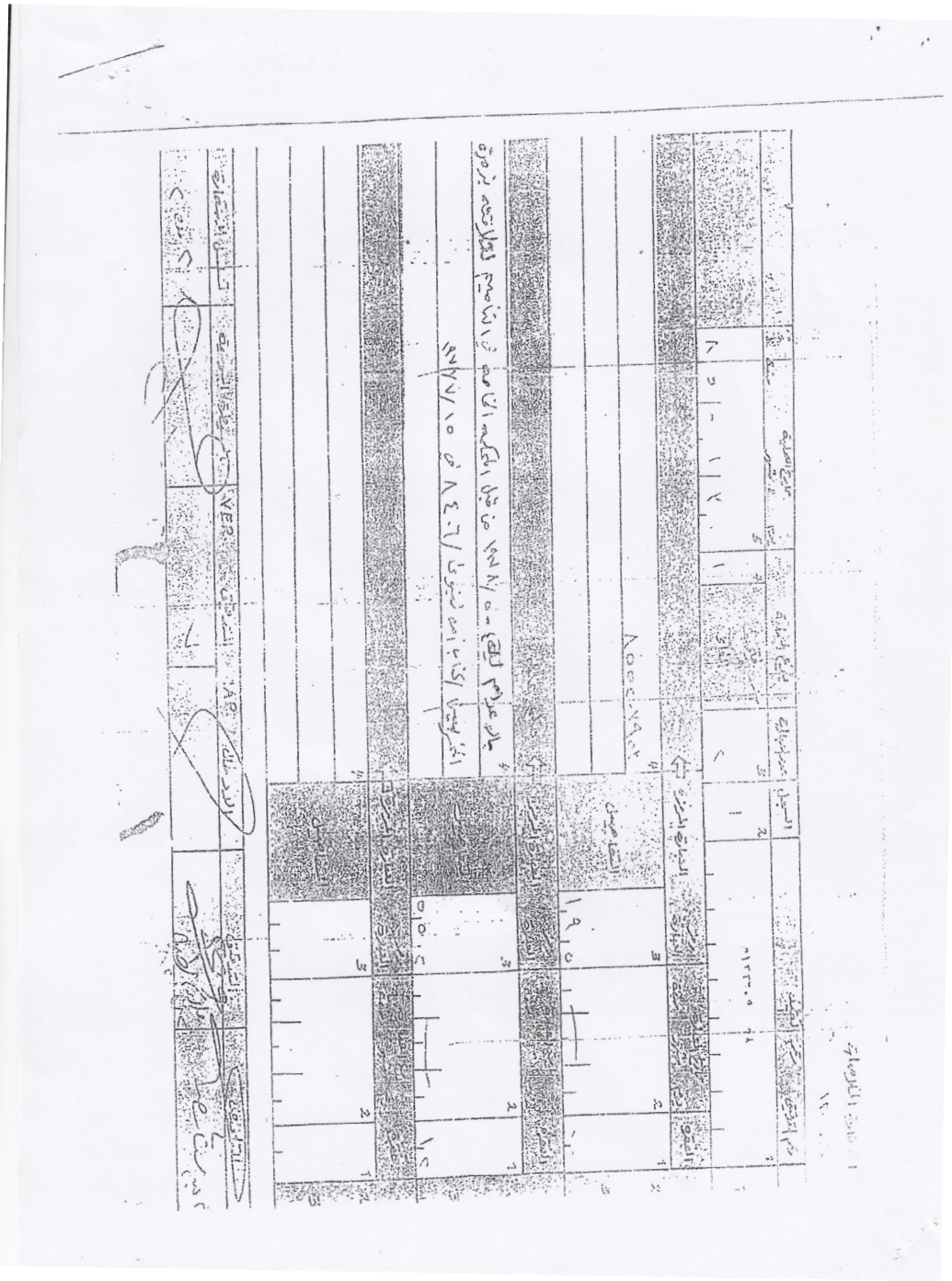

بـــاڵەکایەتی کوانووی شۆڕش و بـەرگری هـــــەرێمی حـــــەوتی بـــــاڵەك

بـــــــاڵەکایەتی
کـــــوانووی شـــــــۆڕش و بـــــــەرگری

باڵەکایەتی ناوچەیەکی گرنگ و فراوان چەندین ناوچەی گرنگ و سەدان دێی لە خۆی گرتووە ناوچەکە بە گشتی شاخاوییە چیای بەرزو بڵند و گەردن کێڵی زۆرە، باڵەکایەتی لە ناوچەکانی دۆڵی باڵەییان، دۆڵی خانەقا، وەرتێ، قەسرێ، مەلا شەریفایەتی، دۆڵی سەکران، دۆڵی شیوە زورایەتی، بەری گەلاڵە، دۆڵی ڕۆستێ هەتا چیای حەسەن بەگ پێکهاتووە.

باڵەکایەتی بە زنجیرە چیایەکی گەورەو لوت لە هەور ژەنیو دەورە دراوە، لە تێکڕای ناوچەکانی باڵەییان، گەلاڵە، سەکرایەتی، وەرتێ، دۆڵی خانەقا، شیوە زورایەتی، دۆڵی سەکران، مەلا شەریفایەتی زنجیرەیەک چیاو لوتکە و قۆپ و زنجیرە شاخ هەڵکەوتوون و بە ناخی زەویدا ڕۆچوون و داکوتراون کە ئەم زنجیرە شاخانەن: کاروخ، هەڵگورد، بەردە بووک، کۆدۆ، گردمەندیل، گردگۆ، زنجیرەی قەندیل لە دۆڵە کۆگە دەست پێدەکات تا چیای کوخە، ئاراسن، تاڵی و بۆتان، قۆپی ئەستێرێ، دولکە، مامە ڕووت، کۆلیتار، ئەسحابەی ملێ، گیابەند، پڕخێڵند، قوچباش، شێخ شەرۆ، کەوگەس، شەمۆل، گۆمی کرمە سووران، گردوکانیلان، گەرووی سۆرالنگێ، هەورە ڕۆن، پەروەند، چاکی کەولەی، کونە کۆتر، غەلان، سێکانی، مەیدانی سواران، چاکی مەڕمردێ، گردان، زینۆکی بناوی، زینۆکی پسینکەی، بەردی شین، کەڵەکی باڵەییان، بەری تەلانی، گردبەراز، پردە شاڵ، زینی وەرتێ و دەیان لوتکەو گەوەو زۆرگی دیکە.

هـــــــەڵایسانی شـــــــۆڕش

لە دوای هەرەسی شۆڕشی ئەیلول بە ماوەیەکی کەم پێشمەرگە لە باڵەکایەتی سەریاندەرهێنا، شۆڕشی نوێ بە ڕێبەرایەتی (ی ن ک) لە باڵەکایەتی بڵێسەیدا، هەورە بروسکەی شۆڕش لە چەخماخەیداو بارانی شۆڕشی نوێ گەردوو تۆزی هەرەس لە سەر نیشتووی ئەو کێوانەی شۆڕدەوە، شنەی شەمالی شۆڕش شان و ملی دارو درەختە شەنگەکانی باڵەکایەتی تەکاندو ڕاژەنی.

دوای هەرەسی شۆڕشی ئەیلول باڵەکایەتی کوانووی شۆڕش و بەرگری بوو، پێشمەرگە سەرەتاییەکان چوونەوە شاخ، مەفرەزە سەرەتاییەکانیان دروست کردوو چیاکانیان پڕ کردەوە لە هەڵۆ، هەموو ناوچەکانی باڵەکایەتی جوولەی تێکەوت خەڵکی باڵەکایەتی خۆشەویستیان بۆ مامجەلال هەبوو پێیان وابوو دوای ئاشبەتاڵ مامجەلال دەتوانێت ئەو دۆخە لاسەنگەی لە ئەنجامی ئاش بە تاڵ دروست بووە هاوسەنگ بکاتەوە، ئەو ئومێدە لە دڵی خەڵکی باڵەکایەتیدا بوو بە ڕاستی، مامجەلال ڕێبەری ئەو شۆڕشە نوێیە بوو کە ئەوان چاوەڕێیاندەکرد.

ناوچەکانی باڵەکایەتی جۆش و خرۆشێکی کوردانەیان تێکەوتبوو خەڵکی باڵەکایەتی دەستە دەستە لە ڕیزی مەفرەزە سەرەتاییەکانی شۆڕشی نوێدا دەبوونە پێشمەرگە.

دۆڵی باڵەییان بە جۆشتر بوو خەڵکی دۆڵی باڵەییان بوونە پێشمەرگەی شۆڕشی نوێ و لە مانگی ١٩٧٦/٩ دۆڵی باڵەییانیان ئازاد کردوو نەیانهێشت هێزەکانی دوژمن بچنەوە دۆڵی باڵەییان هەر بۆیە زۆربەی سەرکردەکانی شۆڕشی نوێ هاتبوونە دۆڵی باڵەییان.

خێزانی پێشمەرگە لە دۆڵی باڵەییان بوون لە دیلمان بە سەرەوە هەتا دەگاتە قەندیل پێشمەرگەی تیادابوو، هەر لە دۆڵی باڵەییان و لە مزگەوتی ماونان کەرت و مەفرەزەکانی پێشمەرگە پێکهێنران و دروست کران، کەرت و مەفرەزەکان لێپرسراویان بۆ دیاریکرا.

مـــــــەفرەزە ســـــــــەرەتاییەکان

قادر خەبات لە شاخ بوو لە دوژمن قاچاخ بوو، دواتر مەفرەزەیەک لە حاجی هۆمەران هاتنە شاخ، حاجی شێخە بنزێری و عەبدوڵڵای کوڕی، عەلی کۆ، ئەحمەد نەبی سەید عەبدوڵڵا یەکەم مەفرەزە بوو هاتنە شاخ، لە یەکەم شەوی هاتنە شاخیان کەوتنە بۆسەی دوژمن و سەید عەبدوڵڵا شەهید بوو، شێخە بنزێری یەکەم مەفرەزەی سەرەتایی بوو لە ناوچەکە.

قادر خەبات عوسمان بچکۆلی ئاگادار کردەوە پێویستە مەفرەزەیەک دروست بکەین بچنەوە شاخ.

تەنها ژن کە لە گەڵیاندا بوو ئایشە خانی خێزانی قادر خەبات بوو لە پشتی زەنگەڵێن لە ناو ئەشکەوتێک شوێنێکیان دروست کردبوو.

سەرەتای مانگی (٥)ی ١٩٧٦ چوونە قەندیل لە سەری بۆغژانێ بارەگایان دانا هەتا بەفر ڕەش بووەوە، کە بەفر توایەوە ئێل و ڕەوەند هاتن بۆ بناران پێشمەرگەکان بارەگایان بردە دیوی شێخ ئایشی پێشمەرگەکان بە مەفرەزە دەهاتنە دۆڵی زەنگەڵێن، قەسرێ و گەڵاڵە و حاجی هۆمەران، شێخە بنزێری لێپرسراوی گشتی هێزەکە بوو کە پێکهاتبوو لە کەرتێک قادر خەبات فەرماندەی مەفرەزەکە بوو.

حـــــاجی شـــــێخە بـــــنزێری

شێخە بنزێری پیاوێکی ئازابوو بە پێ چوو بوو بۆ دیداری مامجەلال لە سوریا کەسایەتییەکی دیارو گونجاوو خۆشەویست بوو کوڕەکانی شێخە بنزێری چووبوونە شاخ، حاجی شێخە بنزێری چوو بوو بۆ خواروی عێراق بۆ دیداری عومەر دەبابە لە گەڕانەوەدا هاتبووە چوارقورنە خزمەکانی پێیان ووتبوو نەکەیت بچیتەوە حاجی هۆمەران کوڕەکانت چوونەتە قەندیل بوونە پێشمەرگە.

حاجی شێخە بنزێری ڕێگەی باڵەیانی گرتەبەرو چووە لای کەسووکارەکەی وردە وردە خەڵک پەیوەندی بەڕێزەکانی پێشمەرگەوە دەکرد، بایز ئاغای هەباس ئاغا هاتە ڕیزی پێشمەرگەوە، ڕەحمان بۆڵی و ئەحمەد خان و سمایل سوورەکانی و نزیکەی (٧٠) کەسی لەگەڵ خۆی هێنابووە دەرەوە.

بایز ئاغا بارەگای لە دۆڵی سووڕە دێ دانا، شێخە بنزێری و قادر خەبات چوونە دۆڵی زەنگەڵێن بارەگایان دانا، لە دۆڵی باڵەیان خەڵکیان پێوەنیشت (١٥٠) کەس زیاتر بوون.

یەکەم مەفرەزە لە دۆڵی باڵەیان دروست بوو مەفرەزەی خدر سۆفی مەلا بوو لە بەردبەرانەی قەندیل.

برایمی حاجی ئاغا و براکانی، ئەحمەد مەولود، عەلی ئاغای بوران ، ڕەسوڵ کوێخا، مستەفا گۆرۆن و چەند پێشمەرگەیتر لە پێشمەرگە سەرەتاییەکان بوون،

خەڵکێکی زۆر لە باڵەکایەتی بوونە پێشمەرگە، لە وەڵزێ، شیوەلۆک، مێرگێ، ئەحمەد دەرۆێش لە وەڵزێ، مەحموود سەیدەو مارفە ڕەش لە شیوەڵۆک، عەلی سمایل ئاغا لە مێرگێ و سەید حەسەن بۆڵی، عەزیز داوود، مەلا عەبدوڵڵا، وەسمان گەلە ژێری.

مـــــــزگەوتی مـــــــاونان

یەکەم کۆبوونەوەی پێشمەرگە لە دۆڵی باڵەییان لە مزگەوتی ماونان بە ئامادە بوونی عەلی عەسکەری، ملازم عومەر، شێخ جەمال، دکتۆر خالید، شێخ شەماڵ، جەمال خۆشناو کرا، لە کۆبوونەوەکەدا کەرت و مەفرەزەکان پێکهاتن و بە سەر ناوچەکاندا دابەشکران.

بەری باکوور ڕووباری دۆڵی باڵەییان کەرتێکی لێ دروستکرا، کەرتی بەری کۆیلێ و سەرکان مەحموود سەیدە فەرماندەی بوو، مستەفا حاجی کوێخا کۆیلی جێگری بوو، حەسەن بۆڵێ ڕێبەری سیاسی کەرتەکە بوو.

بەری ماونان حاجی شێخە بنزێری فەرماندەی بوو خدری سۆفی مەلای ماونان کرایە جێگری کەرت قادر خەبات ڕێبەری سیاسی کەرت بوو، عەلی کۆ سەرپەرشتی هەر دوو کەرتەکەی دەکرد ئەو دوو کەرتە لە چەند مەفرەزەیەک پێکهاتبوون.

بـــــــەری مـــــــاونان- ســـێ تیر

- مەفرەزەی بەری قەڵاتێ مەحموود سێ تیر فەرماندەی بوو دواتر حاجی وسو کرایە فەرماندەی مەفرەزەکە.
- ئەحمەد ڕەشۆ فەرماندەی مەفرەزەی ماونان بوو
- شێخەی موختار فەرماندەی مەفرەزەی زەنگەڵێنێ بوو
- قادر حاجی ڕەسوڵ ناسراو بە بێستون فەرماندەی مەفرەزەی خەزێنێ بوو، پێشتر قادر خەبات فەرماندەی مەفرەزەکە بوو بەڵام کە کرایە ڕێبەری سیاسی قادری حاجی ڕەسوڵ هاتە شوێنی.

بـــــەری کـــــۆیلێ- ســـــەرکان

- ئەحمەدی مەڕان — فەرماندەی مەفرەزە
- ئەحمەد مەولود — فەرماندەی مەفرەزە
- مەلا مەحموود — فەرماندەی مەفرەزە
- حاجی عەلی سەرباڕێ — فەرماندەی مەفرەزە
- ڕەسوڵ حاجی کوێخا — فەرماندەی مەفرەزە
- مارفە ڕەش — فەرماندەی مەفرەزە
- ئەحمەد دەرویێش — فەرماندەی مەفرەزە
- ئەحمەدی مەڕانە — فەرماندەی مەفرەزە
- عەلی سمایل ئاغا — فەرماندەی مەفرەزە
- عەلی ئاغای بووران — فەرماندەی مەفرەزە
- برایم حاجی کوێخا — فەرماندەی مەفرەزە
- برایمی حەمەدی حسێنی — فەرماندەی مەفرەزە

نـــــــاوچەی وەرتـــــــێ

هەواڵی هەڵایسانی شۆڕش سەرتاپای کوردستانی گرتەوە ناوچەی وەرتێ و بناری کاروخ وەکو باقی ناوچەکانیتری کوردستان جموجۆڵی تیادا دروست بوو ژمارەیەک لە خەڵکی وەرتێ بوونە پێشمەرگە.

محەمەدی مەلا شەریف لە ئالیە ڕەش دوو سەربازی کوشتبوو، هەواڵ گەیشتە وەرتێ لە دۆڵی باڵەییان قادر خەبات و حاجی شێخە بنزێری چەکیان پێیە، ئەم هەواڵانە ورەی خەڵکی ناوچەکەی بەرز کردەوەو ئومێدی خستەوە دڵی خەڵکی، سەید کاکەو جەمال خۆشناو مانگی (٧)ی ١٩٧٦ هاتنە وەرتێ قسەیان بۆ خەڵک کردوو داوایان لێکردن ببنە پێشمەرگە لە ١٩٧٦/٨/١٤ بەشێک لە خەڵکی وەرتێ چوونە مەلەکان و بوونە پێشمەرگە.

هـــــــێنانی مـــــــەڕ

شۆڕش پارەی نەبوو، پێشمەرگە پێویستی بە پارە بوو بۆ خەرجی و کڕینی چەک و پێداویستی و خۆژیان، سیساوا مەڕی تەعاونی لێبوو سەید کاکە مەفرەزەیەکی نارد ئەو مەڕانە بێنن بۆ شۆڕش تا بیانفرۆشن.

کۆتایی مانگی ٩ی ساڵی ١٩٧٦ ، (٩) پێشمەرگەی وەرتێ و چەند پێشمەرگەیەکیتر بە چاو ساغی مەغدید بناوی چوونە سەر کەپکی حەمەداغا سیساوا لە خوارەوەی بوو بەشێکی مەفرەزەکە لە سەرەوە مانەوە بەشێکیش چوونە ناو سیساوا (١٠٠٠) سەر مەڕیان هێنا هێزێکی مغاویر دوایانکەوتن شەڕ لە نێوان پێشمەرگە و مغاویردا دروست بوو (٦) مغاویر کوژران بەشێ لە مەڕەکان کەوتنەوە دەست دوژمن پێشمەرگەکان (٢٠٠) سەر مەڕیان بردە مەلەکان، سەید کاکە هەر پێشمەرگەیەو (٥) دیناری دانێ کە تێکڕا (١٩) پێشمەرگە بوون مەڕێکیان دایە پێشمەرگەکان سەربڕن و بیخۆن.

هـــــــاتنی دکـــــــتۆر خـــــــالید

مانگی (١٠)ی ١٩٧٦ دکتۆر خالید هاتە وەرتێ لە سەربانی خانووی مەولودە ڕەش ووتارێکی پێکەش بە خەڵکی وەرتێ کرد، لەو ووتارەدا باسی هەڵایسانی شۆڕشی نوێیکرد ئاماژەی بە باڵەکانی یەکێتیدا کە وەکو نیمچە بەرەیەک لە ژێر چەتری (ی ن ک) کۆبوونەوە ئەوەشی بە خاڵێکی گەش ناوبرد کە دژی تاکڕەوی و لە بەرژەوەندی خەڵکدایە.

دوای پێشکەشکردنی ووتارەکەی، دکتۆر خالید گەڕایەوە دیوی زارگەلی، بایزئاغا هێزێکی دروستکرد لە دۆڵی شاورێ- خۆشناوەتی پێشمەرگە دروست بوو گەشەیکرد ئەوە جگە لە باڵەکایەتی و ناوچەکانیتر.

هێزەکانی دوژمـن هـەراسـان و نیگەران بـوون بـە هەڵایسانی شـۆڕش و گەشەسەندنی هێزی پێشمەرگە هەر بۆیە بە هێزێکی زۆرەوە پەلاماری ناوچەکانی دۆڵی باڵەییان، وەرتێ، دۆڵی پڵنگانیدا لە هەموو لایەکەوە، لە دۆڵی پڵنگان پێشمەرگە هێرشی پێچەوانەی کردە سەر دوژمـن (٣) سەرباز کـوژران ١١ کڵاشینکۆف دەستکەوت بوون، لە چوار چێوەی پەلامارەکەیاندا هێزەکانی دوژمن پەلاماری

ناوچەکانی ڕەژیکەریان و دەرگەڵەیاندا محەمەد عەبدوڵڵا ئەحمەد گەڵاڵی شەهید بوو.

لە هەمان کاتدا هێزەکانی دوژمن پەلاماری (وەرتێ)یاندا لەو پەلامارەدا حاجی مستەفای وەرتێ شەهید بوو عەبدوڵڵای پورە خەجێ بریندار بوو بۆ شەوەکەی دکتۆر خالید هاتە وەرتێ پێشمەرگەکانی لەگەڵ خۆیدا بردە بۆتێ، هێزێکی گەورەی پێشمەرگە لەگەڵ دکتۆر خالید چوونە گەلی بۆتێ.

وتـــــاری دکـــــتۆر خـــــالید

نزیکەی (٥٠٠) پێشمەرگە لەگەڵ دکتۆر خالید چوونە گەلی بۆتێ، دکتۆر خالید لە گەلی بۆتێ ووتارێکیدا داوای لە پێشمەرگەکانی شاوریێ، کەلێتێ، دەرگەڵە، وەرتێ کرد بگەڕێنەوە ناوچەکانی خۆیان درێژە بە خەبات بدەن، هێزێک لەگەڵ دکتۆر خالید ڕۆیشتن، پێشمەرگەکان گەڕانەوە ناوچەکانی خۆیان لە شاخەکان دابەشبوون، هێزی وەرتێ لە شاخەکان مانەوە هەتا سووپای داگیرکەر ناوچەکەیان چۆڵکرد (١٦) ڕۆژ چایان بە ڕەژو لێنا نەیانتوانی ئاگر بکەنەوە.

پـــــەلاماری دوژمـــــن- بـــــاڵەییان

دوای ئەوەی هێزی پێشمەرگە لە ناوچەکەدا گەشەی دیارو بەرچاوی بە خۆیەوە بینی ناوچەیەکی گرنگی وەکو دۆڵی باڵەییان لە ژێر دەسەڵاتی پێشمەرگەدا بوو دوژمن هەراسان و تەنگە تاو بوو کەوتە پەلاماردانی ناوچەکە.

شـــــەڕی بـــــاینـاوان

یەکەم شەڕ لە ناوچەکەدا شەڕی باینـاوان بوو هێزێکی دوژمن هێرشی کردە سەر لۆفەی باینـاوان لە پشتی چۆمساک، پێشمەرگەکانی دۆڵی باڵەییان ڕووبەڕووی هێزەکەی دوژمن بوونەوە، هێزەکەی دوژمن لە لایەن پێشمەرگەوە گەمارۆدران، دوژمن نامیق خورشیدی سەر بە ئیستخباراتی عێراقی نارد بۆ لای پێشمەرگەکان تا شەڕ ڕاگرن و گفتوگۆ بکەن.

پێشمەرگەکان شەڕەکەیان ڕاگرت، هێزەکەی دوژمن لە گەمارۆ ڕزگاریان بوو بەڵام دوژمن بەڵێنەکەی شکاند ناوچەکەی تۆپبارانکرد لەو شەڕەدا قادر خەبات و ئەحمەد مەولود ڕۆڵی دیاریان هەبوو.

دوژمن بەڕێگای زینوی مشکاندا پەلاماری دۆڵی باڵەیانیدا، قادر خەبات ووتی بەردێکی زۆر گلۆر بکەنەوە بیخەنە سەر ڕێگاکە کە دوژمن هاتە بەردەممان لێیدەدەین.

پێشمەرگەکان بەردی گەورەیان بە نوێڵ گلکردەوە سەرجادەکە و ڕێگەیان گرت، تاریک و ڕوونی بەیانی ئێڤای سەربازی بە دوای یەکدا هاتن گەیشتنە بەر لوولەی تفەنگی پێشمەرگەکان، ڕێگاکە گیرابوو ئێڤاکان ڕێگەی گەڕانەوەیان نەبوو، پێشمەرگە دەستڕێژیان لێکردن و شەڕ دروست بوو.

ژنان فیشەک و نانیان دەهێنا بۆ پێشمەرگە ژنێک لە چۆمساکەوە نان و فیشەکی هێنابوو بریندار بوو.

تا دوا نیوەڕۆ شەڕ بەردەوام بوو ڕژێمی عێراق زانی هێزەکەی گیری خواردووەو بۆی ناگەڕێنەوە دواوە بە فێڵ نامق خورشیدیان نارد بۆ گفتوگۆ، نامق ووتی حکومەت بەڵێن دەدات پەلاماری دێیەکان نەدات، ڕێگە لە هاتووچۆی خەڵک و هێنانی پێداویستی ڕۆژانە ناگرن، بارەگایان هەبێت ئێمە کێشەمان نییە لێیان نادەین ئەگەر ئەوان لێمان نەدەن.

پێشمەرگەکان ڕازی بوون بە ڕێکەوتنەکە عوسمان بچکۆل، عەبدوڵڵای حاجی شێخە، کانەبی دیلەکانیان برد لە زینوی بانە مشکێ تەسلیم بە ڕژێمیان کردەوە.

هێزە گیر خواردووەکەی دوژمن بە بەردەمی پێشمەرگەدا گەڕانەوەو تەرمەکانیان گواستەوە، تا ماوەی (٢٠) ڕۆژ ناوچەکە بێدەنگ بوو، دواتر هێزەکانی دوژمن دەستیان بە جموجۆڵ کردەوە.

ڕژێمی عێراق هێزێکی گەورەی هێنا بۆ ناوچەی زینوی بانە مشک و سەری گابیرێزو دەوروبەری قەسرێ پێشمەرگەکان بە سەر کەڵەکی باڵەیان و ئەو بەری گابیرێزدا دابەش بوون.

گـــــــوندە ژۆری چـــــــۆمان

١٩٧٦/١١/١٣ هێزێکی گەورەی دوژمن پەلاماری دێی گوندە ژۆری چۆمانیاندا بەمەبەستی گرتن و لەناوبردنی دەستەیەک پێشمەرگە ، پاش شەڕێکی کەم پێشمەرگەکان دەربازیانبوو، بەڵام دوژمن بۆ چاوترساندنی خەڵکەکە ژمارەیەک هاوواڵاتی گوندە ژۆری شەهید کرد بەمناوانە.

١- شەهید مەلا –عەبدوڵڵا مەلا

٢- شەهید صدیق عەبدوڵڵا

٣- شەهید زرار عەبدوڵڵا

٤- شەهید مریەم حەسەن

*مانگی ١٩٧٦/١١ دوژمن هێرشێکی گەورەی هێنایە سەر دۆڵی باڵەیان بۆ گرتن و ڕاگواستنی خەڵکی ناوچەکە و خێزانی پێشمەرگە.

پێشمەرگەکانی دۆڵی باڵەیان بەرەنگاریان بوونەوە شەڕ (٤) کاتژمێری خایەند، دوژمن شکاو هەڵات لەوشەڕەدا (٢٥) سەرباز و ئەفسەر کوژران و بریندار بوون، ژنێکی خەڵکی دۆڵی باڵەیان بریندار بوو

نـــــــزیك چـــــــۆمان

ڕۆژی ١٩٧٦/١٢/١ دەستەیەک پێشمەرگە لە ئۆتۆمبێلێکی سەربازییاندا زیانی دوژمن کوژرانی دوو سەرباز و نەقیبێک بە ناوی یوسف

*دەستەیەک پێشمەرگە هێرشیانکردەسەر ئەمنی چۆمان و جاسۆسێک کوژرا

شـــــەڕی گـــــــابیرێز
1976/12/17

لە پایزی ساڵی ١٩٧٦ هێزەکانی دوژمن پەلاماری گابیرێزیاندا پێشمەرگەکانی دۆڵی باڵەیان مەفرەزەکانی وەڵزێ، ماونان، بەستێ، سەرکان، قەڵاتی وەسانی ڕووبەڕووی پەلامارەکەی دوژمن بوونەوەو ژمارەیەک لە دوژمن کوژران لەو شەڕەدا نەقیب عەدنان فەرماندەی فەوجی مغاویر کوژرا دایکی و کەسوکاری

هاتبوون بۆ وەرگرتنەوەی تەرمەکەی، دایکی نەقیب عەدنان هەڵوێستێکی دژە بەعسیانەی نواند بوو بە سەربازەکانی ووتبوو لێرەش لە کوردان ناگەڕێن.

سەرەتای پەلامارەکەی دوژمن لە سەر دێی سۆرەبان دەستپێکرد عەزیز داودوو مەفرەزەیەک کەوتنە ناو بۆسەی دوژمنەوە، هێزەکەی دوژمن لە شاخە سوور لە نێوان وەڵاش و وەڵزێ هاتنە پێش لە هەموو لایەکەوە شەڕ دەستپێکرد دوژمن شکا، تۆپخانەی دوژمن ناوچەکەی تۆپبارانکرد، چەند سەربازێک گیران بەڵام ئازاد کران دواتر سەربازە ئازاد کراوەکان لە سووپای عێراق هاتنەوەو شایەدیان لە سەر خەڵکی (وەڵزێ) داو ژمارەیەک خەڵک دەستگیرکران.

جگە لە کوژرانی نەقیب عەدنان (٧٠) سەربازو مغاویر لە دوژمن کوژران، دوژمن گورزی کاریگەرو کەمەرشکێنی بەرکەوت لەو پەلامارەی دوژمندا بۆ سەر گابیرێزو دۆڵی باڵەییان دوژمن دەیویست کەسووکاری پێشمەرگە دەستگیر بکات.

مەفرەزەی ڕەسوڵی حاجی کوێخا، برایمی حاجی کوێخا لە هێزە پەلامارەرەکەی دوژمنیاندا و شکاندیانن لە بەری بەردە ڕەشان، مارفە ڕەش، عەلی سمایل ئاغا، مەحموود سەیدە، ئەحمەد دەرووێش، حاجی وەڵزی لە دوژمنیانداو تا قەسرێ ڕاویاننان، هەر لەوێ حاجی مینە وەڵزی بریندار بوو.

گـــــــابیرێز – وەڵـــــــزێ

١٩٧٦/١٢/١٧ دوژمن پەلاماری دۆڵی باڵەییانیدا بۆ ڕاگواستنی خەڵکی ناوچەکە پێشمەرگەکانی ناوچەکە لە نزیک دێی وەڵزێ ڕووبەڕوویان بوونەوە و شەڕ (١٠) کاتژمێری خایەند، دوژمن بەزی و هەڵات بەرەو سەربازگەی چۆمان .

زیانی دوژمن کوژرانی (٧٠) ئەفسەرو سەرباز (٣٤) لاشەیان لە مەیدانی شەڕدا جێمابوون لە ناویاندا لاشەی نەقیب سەعد، نەقیب ناصر، ملازم ئیسماعیل حەسەن حەمدانی (٥٠) سەرباز و ئەفسەر بریندارکران، (٣) سەرباز بەدیلگیران دوای ڕوونکردنەوەی ڕێبازی شۆڕش ئازادکران.

دەستکەوت (٣٦) کلاشنکۆف، (٥) ڕەشاش، یەک هاوەن.

سێ پێشمەرگەش بریندار بوون

دوژمن دووجار هێرشی هێنا بۆ بردنەوەی کوژراوەکانی بەڵام هەردوو جارەکە شکان فەرماندەی پێشمەرگەی ناوچەکە بە نامە ئامر لیوای سەربازگەی قەسرێی ئاگادارکردەوە بێن بۆ لاشەی کوژراوەکانیان.

دوژمن ویستی کەڵک لە هەڵوێستی مرۆڤانەی پێشمەرگە وەرگرێت ، بەناوی گواستنەوەی لاشە کوژراوەکانی دۆڵی باڵەبیان نەهێنگرانە هێزێکی گەورەی هێنایە سەر سەنگەرەکانی پێشمەرگە، هێزی پێشمەرگە بەرگرییەکی سەختیانکردوو لە ڕۆژی پێشووتر زیاتر وڕەی دوژمنیان شکاند و وانەی گرنگیان دادان .

لەو پەلاماڕە خۆکوژییەدا (٣٥) سەرباز کوژران و (٢٠) سەرباز بریندار بوون لاشەی کوژراوەکانیان بە خەڵکی ناوچەکە نارەوە چۆمان.

دوای شەڕی گابیرێزو لە کۆتایی ساڵی ١٩٧٦ وەڵێ ئازاد کراو کەوتە ژێر دەستی پێشمەرگە هەر چەند ڕۆژێک دوای شەڕەکە دوژمن بە خەڵکی وەڵێی ڕاگەیاند یان چۆڵی بکەن یان بە توپ وێرانی دەکەین، مانگی ١١ی ١٩٧٦ خەڵکی وەڵێ چۆڵیانکردوو چوونە دۆڵی باڵەیبان و قەسرێ، بەهاری ١٩٧٧ گەڕانەوە شوێنەکانیان، هێزی حکومەت لە قەسرێ بوو لەگەڵ وەڵێ چەند کیلۆ مەترێک نێوانیان بوو ئەو بارودۆخە گوشاری خستبووە سەر حکومەت هەر بۆیە لە ساڵی ١٩٧٧ دوژمن پەلاماری دۆڵی باڵەیبانیدا دوای بەرگرییەکی سەخت پێشمەرگە بەرەو قەندیل پاشەکشەیکرد.

سـەربازگەی چـۆمان

دەستەیەک پێشمەرگەی باڵەکایەتی لە ١٩٧٦/١٢/٢٠ هێرشیانکردە سەر بارەگای لیوای سەربازی دوژمن لە چۆمان

زیانی دوژمن کوژرانی (٩) سەرباز بوو

دەستەیەک پێشمەرگە لە ١٩٧٦/١٢/٢٠ هێرشیانکردە سەر بارەگای فەوجی سەربازی دوژمن لە بەردە سوورانی چۆمان، لەو هێرشەدا (٦) سەرباز کوژران ، لەگەڵ نەقیبێک بە ناوی (فاروق)

گـــــــەڵە - ڕەوانـــــــدز

١٩٧٦/١٢/٢٦ لەسەر ڕێگەی گەڵاڵە ڕەواندز قافڵەیەکی سەربازی کەوتە بۆسەی پێشمەرگەوە.

زیانی دوژمن کوژران و بریندارببوونی (٦٠) سەرباز بوو کوردێکی سیخوڕ کە چاوساخی دوژمن بوو لە ناو کوژراوەکاندا بوو

*١٩٧٦/١٢/٢٧ لە کۆسپی سپی چۆمان قافڵەیەکی سەربازی گوللەبارانکرا

مـــــــەفرەزەی ســـــەرەتایی گـــــــەڵە

لەگەڵ هەڵایسانی شۆڕشی نوێ بەڕێبەرایەتی (ی ن ک) خەڵکی تێکۆشەری گەڵاڵە بوونە پێشمەرگە.

یەکەمین پێشمەرگەکانی ساڵی ١٩٧٦ ئەحمەد سۆراو، ئەحمەد مینە گەڵاڵی، حەمید گەڵاڵی (حەمید حەیران) بوون.

ساڵی ١٩٧٦ پێشمەرگەکانی گەڵاڵە لە مونەزەمەی گەڵاڵەیاندا، لێدانی مونەزەمەی حزبی بەعس لە گەڵاڵە دەنگدانەوەی گەورەی بە دوای خۆیدا هێنا، ساڵی ١٩٧٧ ڕەحمان جیزلینگەیی و عەلی گەڵاڵی لە مامیلکی ناو باخچەکانی گەڵاڵە دوو سەربازیان کوشت و دوو کلاشینکۆف دەستکەوت بوو، هەر لە ساڵی ١٩٧٧ مەفرەزەی گەڵاڵە لە کۆسپی سپی لە خوار پردی حافیز لە کاروانێکی سەربازییانداو ژمارەیەک سەربازیان کوشت، هەمان ساڵ لە وەڵزێ بەرپەرچی پەلامارێکی دوژمنیان دایەوەو ژمارەیەکی زۆر سەربازیان کوشت.

زنـــــــــجیرەیەك چـــــــالاکی

دەستەیەک پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٢/٣ مۆڵگەیەکی دوژمنیان لە نزیک دێی ئۆمەراوای ناوچەی باڵەکایەتی گوللەبارنکرد

(١٣) سەرباز و ملازم ئەوەلێک کوژران

*مەفرەزەیکی پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٢/٧ لە کۆسپی سپی سەر ڕێگەی گەڵاڵە - ڕەواندز بۆسەیەکیان بۆ کاروانێکی سەربازی دانا.

زیانی دوژمن کوژرانی (۳) ئەفسەر و (۲۳) سەرباز، بریندارببوونی (۱۳) سەرباز دەستکەوت (٥) کلاشنکۆف. پێشمەرگەیەکیش بریندارببوو

*مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ۱۹۷۷/۲/۱۳ لە نزیک چۆمان بۆسەیەکیان بۆ ئۆتۆمبێلێکی ئەمن دانا، لەو بۆسەیەدا چوار ئەمن کوژران و چواریتر بریندارببوون

*دەستەیەک پێشمەرگە لە ۱۹۷۷/۲/۱٥ هێرشیانکردە سەر بارەگای لێوای چۆمان (۱۱) سەرباز کوژران و بریندارببوون.

*دەستەیەک پێشمەرگە ڕۆژی ۱۹۷۷/۲/۱۹ لە نزیک چۆمان ئۆتۆمبیلێکیان گوللەبارانکرد لەناو ئۆتۆمبێکەدا ئەمنێک کوژرا و دوان بریندارببوون

۱۹۷۷/۲/۲۲ مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لەناو پردان بۆسەیەکیان بۆ دوژمن دانا و لەو بۆسەیەدا

(۸) سەرباز و نائیب زابتێک بە ناوی (کازم حسێن) کوژران.

دەستکەوت (٥) کلاشنکۆف بوو.

دەرگـــــــەڵـــە

هێزێکی دوژمن لە ۱۹۷۷/۳/۹ هێرشیان هێنایە سەر دێی دەرگەڵەی ڕەواندوز، پێشمەرگە بەرەنگاری هێرشەکەی دوژمن بوونەوە و شەڕ (٥) کاتژمێری خایەند.

زیانی دوژمن کوژرانی (۳۲) سەرباز و بریندارببوونی (۱۸) سەربازیتر

قوربانی پێشمەرگە شەهیدبوونی پێشمەرگەیەک بوو بە ناوی (عەزیز عەبدوڵڵا دەرگەڵی).

هێزێکی گەورەی دوژمن لە ۱۹۷۷/۳/۱۰ هێرشی گەورەی هێنایە سەر پێشمەرگە لە وەرتێ و شەڕ ردوست بوو

زیانی دوژمن کوژرانی (۱۰) سەرباز ، قوربانی پێشمەرگە شەهیدبوونی (حاجی مستەفا وەرتی) بوو.

شـــــــەڕی پـــــردی زەرد- هـــــۆمەراوا
مـــــانگی (3)ی 1977

دوای ئەوەی دوژمن هێزێکی زۆری لە ناوچەکە کۆکردەوە بۆ پەلاماردانی سەنگەرەکانی پێشمەرگە پێش ئەوەی شەڕی دووەمی کەڵەکی باڵەیان ڕووبدات و دوژمن پەلاماری ناوچەکە بداتەوە.

مەفرەزەیەکی ١٢ کەسی بە فەرماندەیی قادر خەبات کە پێکهاتبوون لە عوسمان بچکۆل، حەمەدەمینی برای قادر خەبات، قادری حاجی ڕەسو، کانەبی، عەبدوڵڵا، مام شەنگە و چەند پێشمەرگەیەکیتر، چوونە سەر لۆفەکانی پردی زەرد هۆمەراوا، کە شەو داهات چوونە سەر لێواری ڕووباری هۆمەراوا لەو بەری ڕووبارەکە بۆسەیاندانا و دوو دوو دامەزران، لۆفەکان دەهاتنە بەردەمی پێشمەرگەکان، سەری جادەکە شاخ و خوارەوەی هەڵدێر و ڕووبار بوو.

کاروانێکی سەربازی کە پێکهاتبوو لە (٦) ئۆتای سەربازی بە لۆفەکاندا هاتە بەردەم پێشمەرگەکان، لە ئۆتای یەکەمیاندا و ئاگری تێبەر بوو، ئۆتای دووەم کەوتە بەر دەستڕێژی پێشمەرگەکان و گرپگرت، وەکو ئاگر بنێن بە پوش و پەڵاشەوە یەک لە دوای یەک ئۆتاکان گرپانگرت، نە ئاگری کڵپە سەندوو خامۆش دەبوو، نە ڕێگای گەڕانەوەو هەڵاتن هەبوو (٦٠) ئۆتا بە سەربازەکانی ناویانەوە دامرکان هەر سەربازێک خۆی فڕێدەدا دەکەوتە بەر لوولەی تفەنگی پێشمەرگەو دەهەنگێوترا.

شەڕ ماوەی چوار کاتژمێری خایاند هێزەکەی دوژمن بوون بە پۆڕی خوراوو یەک فیشەکیان پێنەتەقێندرا.

پێشمەرگەکانی باڵەکایەتی هێندە سەربازیان کوشتبوو خوێن جادەکەی سوور کردبوو، لافاوی خوێنی هەڵبەستبوو.

تەنها ئەفسەرێک لەو شەڕەدا ڕزگاری بوو ئەویش خۆی هەڵدابووە ڕووباری حاجی هۆمەران لە خوار پردی زەرد هاتبووە دەرەوە.

دوای لێدانی هێزەکەی دوژمن و چوار کاتژمێر شەڕ مەفرەزەکە کشانەوە، لەو شەڕەدا (٦٠) ئۆتا و جێب قیادەی دوژمن سووتێندران، ئەو دوانزە پێشمەرگەیەش نازناوی شێرە کوڕانی قەندیلیان لێنرا.

سـزادانی قـادر خـەبات

شەڕ تەواو بوو گورزی کاریگەریان لە دوژمن وەشاندو گەڕانەوە، بڕیار بوو هەر کەسێک فیشەکێک بە بێ هۆ بتەقێنێ چەکی بکەن.

قادر خەبات هیلاک و ماندوو بوو لە بن هـەورازی دۆڵی باڵەیان دووسێ فیشەکی تەقاند، پێشمەرگەکان بە قادر خەباتیان ووت بڕیار نەبوو هەر کەسێک فیشەکێکی بە خۆڕایی بتەقێنێ چەک دابنێ قادر خەبات ووتی بە سەر چاوو تاقمی تفەنگی لە خۆی کردەوەو داینا، پێشمەرگەکان تاقم و تفەنگەکەیان هەڵگرت هەتا گەیشتنە دێی ڕەزوێکەی لەوێ تاقم و تفەنگەکەیان دایەوە.

قادر خەبات بە پێکەنینەوە پێیووتن سەگبابینا ئاوا چەکتان پێ هەڵدەگرم وادەزانن قادر خەبات شێتە، قادر خەبات ماندوو بوو دوو سێ فیشەکی تەقاند تا برادەرەکانی بڵێن چەکەکەت دانێ و لە هەورازی باڵەیان چەکەکەی بۆ هەڵگرن.

هـێنانی نـەخۆشخانەی گـەلاڵە

دوو مەفرەزە بە فەرماندەیی قادر خەبات و ئەحمەد فەقێ چوونە ناو گەلاڵە و دەرمان و پێداویستییە پزیشکیەکانی نەخۆشخانەی گەلاڵەیان گواستەوە بۆ ناوچە ئازادکراوەکان.

دکتۆر عەبدولڕەحمان دکتۆری نەخۆشخانەکەش لە گەڵیاندا هات بووە پێشمەرگە ، دکتۆر عەبدولڕەحمان سەر بە ڕێکخستنەکان بوو.

تـەقەی بـەستەسێن

مـەفرەزەیـەک بـە فەرماندەیی حاجی شێخە هاتنە بەستەسێن تەقەیان بە ئاسمانداکرد، بۆ بەیانی لە بەستەسێن بووە هەواڵێکی گەرم خەڵک دەیووت ئەمشەو ئاگردەباری شۆڕش دروستبۆتەوە.

شـــــــەڕ لە ســـــــێوەیس

عەلی عەسکەری هاتە سوورەدێ ماوەیەک لەوێ مایەوە، هێزی دوژمن پەلاماری سێوەیسیدا شەڕ لە نێوان پێشمەرگەو دوژمندا هەڵگیرسا، پێشمەرگە لە هێزەکەی دوژمنیاندا و دوانزە سەرباز کوژران، دوو پێشمەرگە شەهیدبوون ، عەریفێک بریندار بوو.

لەسەرەتای شەڕەکەوە عەلی عەسکەری بەرەو ڕووی شەڕەکە ڕۆیشت، چارەسەریان بۆ عەریفەکە کرد بریندەکەیان بۆ پێچایەوە، عەلی عەسکەری نامایەکی بۆ ئامر فوجی قادراوا نووسی و عەریفەکەی نارد‌ەوە بۆ فەوجەکە.

لەو شەرەدا شێخەکۆڵ، محەمەدی کوێخا عەلی سەید ئەحمەد، عەبدولڕەحمانی برای حەسەنی برایم شوان ڕۆڵی بەرچاویان بینی.

قـــــــیادەی مـــــــۆقەتە

بارەگای پێشمەرگە لە بێدەلان بوو قیادەی مۆقەتە مەفرەزەیەکیان پێکهێنابوو بۆ لێدانی یەکێتی، لە گۆڕەشێرە شەڕیان لەگەڵ پێشمەرگەکانی یەکێتی هەڵگیرساند.

پێشمەرگەکانی یەکێتی لەشەڕدابوون لە پشتەوە لە مەفرەزەکەی قیادە موقەتە دراو شکاندیانن، ئەو پێشمەرگانەی لە سوریاوە گەڕابوونەوە لە دواوە لە مەفرەزەکەی قیادە موقەتە یاندابوو.

یاخـــــیبوونی عـــــەلی ئـــــاغا

مەفرەزەیەکی قیادە مۆقەتە لە قەندیل بوون عەلی ئاغای حەسەن ئاغای شەرۆێتی قیادە مۆقەتەبوو، شەوێک لەماڵی مام ڕەسوی کاکە حمەدی بوون، کەمال کەرکوکی، نادر هەورامی عەبدولمەلیک لەوێ بوون شەو دەمیان تێکگیرابوو نەگەیشتتبووەنە یەک عەلی ئاغا بەیانی زوو فرسەتی هێنابوو تەقەی لێکردبوون و ڕاوینابوون.

عەلی ئاغا بەبەردەم پێشمەرگەکانی یەکێتیدا تێپەڕ ببوو، وتبووی: کوێخاینە، من دایکی حزبی خۆمم گا، ئێوەش دایکی حزبی خۆتان بگێن و با برۆین تەسلیم بینەوە، پێشمەرگەکانی یەکێتی ووتبوویان ئێمە تەسلیم نابینەوە.

شـــــەڕی کـــەڵەکی بـــاڵەییان، گـــابیرێز
1977/3/29

دوژمن هێرێکی زۆری سەربازی هێنابووە قەسرێ سەدان خێمەیان هەڵدابوو، ئەو هێزە زۆرو بەربڵاوە پەلاماری دۆڵی باڵەییان و لوتکە شاخەکانی گابیرێز- کەڵکی باڵەییانیاندا، هێزی پێشمەرگە بەرگری گەورەیانکرد بەڵام هێزی پێشمەرگەو دوژمن لاسەنگ بوو، هێزەکانی دوژمن دەستیانگرت بە سەر بەری گابیرێزدا بەڵام لە کەڵەکی باڵەییان تا نیوەڕۆ شەڕ بوو بەری کەڵەکی باڵەییان پشتیان بە بانگوێران بەستبوو، بانگوێران بەردی گەورە بوون، کەڵەکی باڵەییان بەردی گەورەی لێبوو شوێنەکەش تەلان بوو بەردەکانیان بە سەر هێزەکەی دوژمندا گل دەکردەوە.

شەڕ لە چەند لایەکەوە لە نێوان هێزی پێشمەرگەو دوژمندا دروست بوو، هێزی دوژمن لە سورەبان و وەڵزێ بە سەر چیای گابیرێز کەوتبوو.

لە وەرتێ و دۆڵی شەهیدانەوە هێزی دوژمن هاتبوو، لە شەڕی کەڵەکی باڵەییان فیشەک ڕووی لە کزی کردبوو بەردی گەورەیان کۆڵیبوو داریان بۆ دانابوو چل، پەنجا گابەردی گەورەیان بە یەکجار گل کردەوە هەر بەردێک چەند سەربازێکی لەگەڵ خۆیدا لوول دەکرد.

سەربازێک هاتە سەر سەری قادر خەبات داوای تەسلیم بوونی لێکرد، قادر خەبات فیشەکێکی لێداو بە سەر سەری خۆیەوە بەریدایەوە کۆپتەر لە سەر زینوی کونە کۆترو لە گۆمی کرمە سوران سەربازیان دابەزاند.

خدری مەلا سۆفی لە بەری گابیرێزەوە هاتبووە کەڵەکی باڵەییان دوای شەڕێکی کەم وێنە شەهید بوو، لەگەڵ شەهید بوونی خدری سۆفی مەلا هێزی پێشمەرگە شکا.

عەبدوڵڵا عەریف هاوڕێی خدر سۆفی مەلا بوو چووە سەر تەرمی خدر سۆفی تا وەکو تەرمەکەی ڕزگار بکات ئەویش شەهید بوو، تەرمی عەبدوڵڵا عەریف ڕزگار کرا بەڵام تەرمی خدر سۆفی مەلا کەوتە دەست دوژمن هێزی پێشمەرگە ناوچەکەیان جێهێشت و لە قەندیل ئاوا بوون، لە قەندیل چوار پێشمەرگە ڕەق بوونەوە.

برایمە کۆر بریندار بوو گوللە لە چاوی دابوو لە سەری چوو بووە دەر بە بەفری قەندیلدا بردیانە بەردبەرانێ لە دۆڵەنێ لەوێوە ناردیانە سووریا عەبدوڵڵای قسە خۆش ئێنزی، شێخ هۆمەر، محەمەد شۆخان بریندار بوون.

لەو شەڕەدا ژنانی دۆڵی باڵەیان ڕۆڵی گرنگیان بینی لە سەنگەرەکانی پێشمەرگەدا بوون نان و خواردن و پێداویستیان دەبرد بۆ پێشمەرگە پور حەلیم (ملازم حەلیم مەنجەڵێک دۆڵمەی پێبوو تا ڕەبیەی دۆشکەی کەڵەکی چوو.

زیانی دوژمن لە باڵەیان

۲۹-۱۹۷۷/۳۱هێزێکی گەورەی فیرقەی (۸) و چەند سریەیەکی قوات خاسە بە پشتیوانی (٣٤) هێلیکۆپتەر بە مەبەستی لەناوبردنی پێشمەرگە و ڕاگواستنی خەڵکی ناوچەکە، پەلاماری دۆڵی باڵەبیان و سەکرایەتیدا، هێزی پێشمەرگە بەرەنگاری پەلامارەکەی دوژمن بوونەوە و شەڕ سێ ڕۆژی خایەند.

زیانی دوژمن کوژرانی (۱۵۰) سەرباز و ئەفسەرێک هەندێکیان بە هۆی سەرماو زریانەوە ڕەق بوونەوە و بریندار بوونی (۱۰۰) سەرباز و ئەفسەر

دوو کۆپتەر لە نزیک دێی ئێنێ کەوتنە خوارەوە و سەرنشینەکانیان سووتان لەوشەڕەدا دوو پێشمەرگە شەهیدبوون

۱- شەهید خدر سۆفی مەلا جێگیری فەرماندەی کەرت خەڵکی ماونان

۲- شەهید عەلدوڵڵا ئەحمەد شەریف خەڵکی قەڵات

بۆسەی جاش شەهید بوونی دوو پێشمەرگە بریندار بوونی عەبدوڵڵای حاجی شێخە

ڕۆژی ۱۹۷۷/٤/۱ عەبدوڵڵای حاجی شێخە بنزێری فەرماندەی مەفرەزەو چەند پێشمەرگەیەک دابەزین بۆ ناوچەی گرتک و دووگۆمان و ماخۆبزنان.

جاشەکانی عەباسی بایزائاغا لە ماخوبزنان بۆسەیان بۆ دانابوون، پێشمەرگەکان کەوتنە بۆسەی جاشەکانەوە.

لەو بۆسەیەدا دوو پێشمەرگە شەهید بوون:

١- شەهید ڕەسوڵ کانەبی بایاوانی

٢- شەهید عومەر عەبدوڵڵا گرتکی

کـــــشانەوەی هـــــێزی پـــــێشمەرگە

دوای شـەڕی کەڵەکی باڵەیان هێزەکان کشانەوەو چوونە قەڕناقا و پشت ئاشان، هەموو هێزەکان یەکیان گرتەوە، حاجی شێخە و عەلی کۆو بایز ئاغا لەوێ کۆبوونەوە.

شـــــەڕی ســـــاوێن- کـــورکی کـاوێ

هەفتەیەک دوای شەڕی کەڵەکی باڵەیان هێزی دوژمن لە باڵەکایەتی سەرکەوتن، بە پانتایی مەنگۆڕایەتی هێزی دوژمن هات.

لە سەنگەسەرەوە بۆ ساوێن شەڕ دەستپێکردو چەند ڕۆژێکی خایاند شەڕێکی قورس لە نێوان پێشمەرگەو دوژمندا ڕوویدا چەندین پەلاماری دوژمن تێکشکێندران.

خەڵکی ناوچەکە ڕۆڵی گرنگیان بینی لە هاوکاری پێشمەرگە، نان و فیشەکیان بۆهێنان، لە کورکی کاوێ (٥) پێشمەرگە شەهید بوون کە ئەم نەمرانەن:

١- شەهید کوێخا نەبی

٢- شەهید سەلیم خدر

٣- شەهید عەبدوڵڵا حاجی ماماغای کاسکان

٤- شەهید عەبدوڵڵا حەسەن قڕناقایی

٥- شەهید ئەحمەدی مام عەلی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بوو

دوای ئەوەی لە کورکی کاوێ (٥) پێشمەرگە شەهید بوون، فیشەک و تەقەمەنی نەما، بڕیاریاندا ئاودیوی ئێران بن.

هێزەکە لە ناوچەی پشت ئاشان و قڕناقا کۆبوونەوە، ناوچەکە لە لایەن دوژمنەوە گیرابوو خواردن کەم بوو هەر قڕناقاو پشت ئاشان بە دەست پێشمەرگەوە بوو هەر مانگێک(١٥) پێشمەرگەی بەردەکەوت، تۆپبارانی سەخت و کۆپتەر لە سەر

ئاسمانی ناوچەکە بوو. هێزەکە بڕیاری پاشەکشەیاندا هاتنە کوێستانی چۆمان کۆبوونەوەیەکیان کردوو ووتیان دەبێت ئەم شەو ئاوا بین.

بایەکی زۆر بەهێز هەڵیکرد، قەندیل و لوتکە بەرزەکان بەفر گرتبوونی ، بای قەندیل کە هەڵیدەکرد دەبووە زریان بەفری لەگەڵ خۆیدا دەهێناو دەیدا بە دەموچاوی پێشمەرگەدا پێشمەرگەکان کەوتنە ڕێ هەتا نزیک لوتکەی قەندیل بوونەوە نەوەستان، هاوار لە پێشمەرگە هەستاو ووتیان خەڵک لە ناو بەفردا کەوتووەو دەرناچن.

پێشمەرگەکان گەڕانەوە بە سەر بەفرەکەدا چەندین پێشمەرگە کەوتبوون، پشتێنیان لە ناو قەدیان دەبەست و ڕایاندەکێشان، ئەوەی هاتە بەر چاویان ڕایانکێشان.

سەرماکە بێ ئامان بوو، کە بای کوێستانی قەندیل هەڵدەکات و بەفر لەگەڵ خۆیدا بۆ سەرەو ژوور ڕاپێچ دەکات زریانێک دەخوڵقێنێ نە چاو چاو دەبینێ و بەفرو با ڕێگەی دەرباز بوون لە دەست مرۆڤ دەستێننەوە.

بەفر دەهات و لە ڕوومەت و دەموچاوو دەست و قاچی پێشمەرگە دەهاڵا، دەموچاوی پێشمەرگە ببوون بە برین، بای تورەو سەرە ڕۆی قەندیل وەکو گوێزان دەیدا لە دەموچاوی پێشمەرگەو شەقار شەقاری دەکرد، بەفری لە باهاڵاوی قەندیل دەتووت خوێیەو دەکرێت بە برینەوە دەموچاوی پێشمەرگەی شەقار شەقار دەکرد لە ناو بەفردا تەرمی دوو پێشمەرگە کەوتبوو باوەشیانکردبوو بە یەکدا.

تەرمی یەکەم دەستی لە سەر چەخماخی برنەوەکەی بوو، تەرمی دووەم ئەڵقەی نارنجۆکێکی بە دەستەوە بوو هێند بە توندی تێکهاڵا بوون ببوون بە پەیکەری سەهۆڵ، پەیکەری بەرد هەر دەتووت مرۆڤ نەبوون و لە بەرد خوڵقاون.

دوای ڕزگار بوون لە بای زریان و بەفر هاتنە (بێ سار) بەفری لێنەبوو شوێنێکی نەدیو بوو لە دوژمن دیارنەبوو، چیلکەو چۆڵ و گوێنی کوێستانیان هەڵدەکەندو ئاگریان پێدەکردەوە بادەهات لە ئاگرەکەیدەداو بە ئاسمانیدا دەبرد، پێشمەرگەکان

کەسیرە ببوون تا بەیانی چوارو پێنج پشتیان بەیەکەوە دەدا تا کەمێک گەرمیان بێتەوە.

بۆ بەیانی کە خۆیان ژمارد چوار پێشمەرگە دیار نەبوون سێ ڕۆژ دواتر خەڵکی دێیەکان تەرمەکانیان دۆزینەوە کە ئەم نەمرانە بوون لە ناو بەفردا گیانیان سپارد بوو.

١- شەهید حەسەن کوێخا ڕەسوڵ ئێندزێ

٢- شەهید حسەین حاجی ئەحمەد سارتکی

٣- شەهید ئەحمەد مەحموود عەبدوڵڵا بڕەدێ

٤- شەهید موخلیس جەلیل غەفور لێوژەیی

ئەو چوار شەهیدە گەیشتبوونە بن لوتکەی قەندیل و نەگەڕانەوە چیتر توانای ڕۆیشتنیان نەمابوو لە ناو بەفری قەندیل شەهید بوون.

بۆ بەیانی تۆزێک کەشەکە خۆشتر بوو بای نەمابوو هەندێک تەموومژ بوو کۆپتەر نەیدەتوانی هەڵسێ، بەرەو دیوی دۆڵەنێ شێخ ئایش ئاوا بوون.

لە دۆڵەنێ هەندێک سۆفی لێبوون، شەش ماڵ بوون خواردنیان دەدایە پێشمەرگەکان، مالّی شێخە و قادر خەبات و بایز ئاغا لە دیوی ئێران خەڵکیان دەناسی پەیوەندییان لەگەڵ خەڵکی بادیناوا پەیدا کرد نانیان بۆ دەهات.

عوسمان بچکۆل لە کوێستانی شێخ ئایش نێرییە کێوییەکی کوشت هێنایانەوە خوارەوەو بێ خوێ خواردیان.

دکتۆر خالیدو عەلی عەسکەری هاتنە دۆڵەنێ کۆبوونەوەیان بەهێزەکە کرد، کردیانننە مەفرەزەی جیاجیاو بە دۆڵەکەدا بڵاویان کردنەوە.

بارەگای قادرخەبات لە دێی زێوکە بوو چەند مالّێکی مەڕداری لێبوو، پیاوێکی بەتەمەن مەڕدار بوو شەوێک گورگ ناو مەڕەکەی کەوتبوو تفەنگی ڕاکێشا بوو دوو سێ فیشەکی تەقاندبوو فیشەکێک بەر کچەکەی کەوتبوو کچەکە خوێنی لیچدەچۆڕا.

کۆڵە پشتی عوسمان بچکۆل هەندێک لەفاف و دەرمانی تیابوو ویستیان کچەکە تەداوی بکەن باوکی کچەکە نەیدەهێشت دەیووت گوناحە چۆن پیاو دەبێت کچ تەداوی بکات.

قادر خەبات توڕە بوو تفەنگی خستە سەر سەری ووتی ئەڕێ سەگباب تفەنگێکت لە سەری بدەم تۆ دەتەوێت ئەو کچە بمرێت لە بەر ئەوەی نابێت پیاو تەداوی بکات.

باوکی کچەکە بە ناچاری ڕازیبوو کچەکەیان تەداویکرد خوێنی برینەکەی گیرسایەوە، ماوەیەک بەو شێوەیە تەداویانکرد کچە نەمردو چاکبووەوە.

پێشمەرگەکان گەڕانەوە ناوچەی باڵەکایەتی، ڕەبییەکانی دوژمن لە زینوی بانە مشک و ساوێن و مامە ڕووت و کەڵەکی باڵەیان (مین)یان دادەنا، پێشمەرگە دەچوون (مین)ەکانیان هەڵدەگرتەوەو لە ڕێگای سەربازی ڕەبییەکان دایاندەنایەوەو پیاندا دەتەقی.

چـــــۆمان - ڕایـــــات

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٣/٢٥ هێرشیانکردە سەربارەگای ناوەندی قەزای چۆمان و گوللەبارانیانکرد

١٩٧٧/٣/٢٦ نزیک دەربەندی ڕایات بۆسەیەک بۆ دوژمن دانرا و جێب قیادەیەک کەوتە بۆسەکەوە .

زیانی دوژمن کوژرانی (٣) سەرباز یەک نەقیب، یەک ملازم

پـــــــردی زەرد

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٤/٢ هێرشیانکردە سەر مۆڵگەیەکی دوژمن لە پردی زەردی چۆمان.

دوای گوللە بارانکردن چەند نارنجۆکێکیان هاویشتە ناو مۆڵگەکە

١٥-١٩٧٧/٤ مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ڕێگەی دەربەند حاجی ئۆمەران هێرشیانکردە سەر زیلێکی سەربازی دوژمن و (٥) سەرباز کوژران یەکێک لەسەربازەکان سوپاسنامەیەکی سەرۆکی ڕژێمی عێراقی لە گیرفاندا بوو.

بـــــــۆسە و هـــــــێرش

١٩٧٧/٥/٢٥ لەسەر ڕێگەی چۆمان گەڵاڵە هێزێکی دوژمـن کەوتە بۆسەی پێشمەرگەوە.

زیانی دوژمن کوژرانی (٦) سەرباز و بریندارببوونی (٣) سەرباز

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٥/٣٠ لە نزیک گەڵاڵە هێرشیانکردە سەر زیلێکی سەربازی.

زیانی دوژمن کوژرانی (٦) سەرباز و تێکشکاندنی زیلەکە .

دەستکەوت (٣) کلاشنکۆف.

بـــــــۆسەی دوژمـــــن

دەستەیەک پێشمەرگە لەکاتی پەڕینەوەدا لە پردی ناوەندی چۆمان لە ١٩٧٧/٦/١ کەوتنە بۆسەی دوژمنەوە، دوای شەڕێکی سەخت و نابەرابەر چوار پێشمەرگە شەهیدبوون

١- شەهید حەمید باتاسی کادێری (ی.ن.ک)

٢- شەهید عەلی مەجید کادێری (ی.ن.ک) و ئەندامی پێشکەوتوی کۆمەڵەی مارکسی لینینی کوردستان خەڵکی کەرکوک.

٣- شەهید ئەحمەد محەمەد خەڵکی زورکان – قەڵادزێ

٤- شەهید کەمال خوشکانی خەڵکی خوشکانی چۆمان

لە تۆڵەی ئەم پێشمەرگە شەهیدانەدا مەفرەزەیەک پێشمەرگەی ناوچەکە چوونە ناو شاری گەڵاڵە و هێرشیانکردە سەر مۆڵگەیەکی سەربازی دوژمن .

زیانی دوژمن کوژرانی (٤) سەرباز و بریندارببوونی (٣) سەرباز.

دەستکەوت (٤) کلاشنکۆف

لـــــــێدانی دوژمـــــن

١٩٧٧/٦/١٠ هێزێکی دوژمن لەبەرزیوەی ڕەواندز کەوتنە بۆسەی پێشمەرگەوە (٨) سەرباز کوژران

١٩٧٧/٦/١٢ مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە سەر ڕێگەی حاجی ئۆمەران – زینوو لە هێڕێکی دوژمنیاندا.

زیانی دوژمن کوژرانی (٦) سەرباز و بریندارببوونی (٢) سەربازیتر

دەستەیەک پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٦/١٤ هێرشیانکردە سەر مۆڵگەی سەربازەکانی دووژمن لە گردی مەیدانی زینوی چۆمان .

زیانی دوژمن کوژرانی (١٠) سەرباز کە سەربە فەسیلی (٣) سریەی (٢) لیوای (٩١) بوون

لـــــێدانی فـــــەوجێك

دوژمن ڕۆژی ١٩٧٧/٧/٤ بارەگایەکی فەوجی هێنابووە دێی ڕەزانی سەربە چۆمان، هێشتا فەوجەکە فریای خۆقایمکردن نەکەوتبوون لە ٧/٥ هێزی پێشمەرگەی ناوچەکە چوونە سەریان و گوللەبارنیانکردن.

زیانی دوژمن کوژران و بریندارببوونی (٥٠) ئەفسەر و سەرباز بوو

لە ١٩٧٧/٧/١٠ پێشمەرگەکانی باڵەک لەسەربازگەی قەسرێ و مۆڵگەی بندایزانیاندا.

کـــــەوتنی کـــــۆپتەرێك

ڕۆژی ١٩٧٧/٩/١ کۆپتەرێکی ڕژێمی عێراق لەسەر چیای هەڵگورد پێکرا و کەوتە خوارەوە ، ئەفسەرێک و (٥) قوات خاسە لەناو کۆپتەرەکەدا بوون کەوتنە بەر ڕکە شاخە تۆکمەکانی قەندیل و بە سزای خۆیان گەیشتن.

ڕاگـــــواستنی دۆڵـــی بـــاڵەبیان- ســـــەکرایەتی بـــــەری شـــــیوە زورایـــــەتی

ڕژێمی عێراق لە مانگی (٧)ی ساڵی ١٩٧٧ ناوچەکانی سەکرایەتی دۆڵی باڵەبیان بەری شیوە زوورایەتی ڕاگواست، دۆڵی ڕۆست، دۆڵی خانەقا، وەرتێ، ڕێگای چۆمان تا حاجی هۆمەران مایەوە، دۆڵی ڕۆست ساڵی ١٩٧٨ لەگەڵ ناوچەی برادۆست

ڕاگوێزران، ئەو دێیانەی ساڵی ١٩٧٨ ڕاگوێزران قەرەبووی باشیان وەرگرت لە چاو ئەو دێیانەی باڵەکایەتی کە لە ساڵی ١٩٧٧ ڕاگوێزران بەمجۆرە ناوچەیەکی فراوان لە دانیشتوان چۆڵکرا بەڵام نەیتوانی خەڵک و پێشمەرگە لە یەکتر دابڕێت.

خەڵکە ڕاگوێزراوەکەیان بردە ئۆردوگای زۆرەملێی شاوێس و پیرزین و بەستۆرە، مەلا هۆمەر، کۆرێ گاوانان، سۆران، هەریر، خەڵکی ناوچەکانی باڵەکایەتی لە ئۆردوگاکان خەریکی خۆڕێکخستنەوەو کاری ڕێکخستن بوون.

ڕاگـــــــواستنی دێـــــــــهاتەکان بەشێك لەناوچە ڕاگوێزراوەکان

ڕژێمی ڕەگەزپەرستی بەغدا بەپێی ئەو نەخشەیەی کە دایناببوو بۆ ڕاگواستنی ناوچەکەکانی سنوور بە قوڵایی (٢٠) کیلۆمەتر دەستیکرد بە ڕاگواستنی دێیەکانی ناوەدەشت، ئاکۆیەتی، دۆڵی جافایەتی، ئاکۆیەتی، دۆڵی باڵیان، سەکرایەتی، شیوەزورایەتی.

دێهاتییەکان بەزۆر سواری زیلی سەربازی کران و برانە بەستۆرە، کانی قرژاڵە، چوراقورپنە، ڕانیە، ڕەواندز.

ماڵەکان لە ناو کەپرو چادردا نیشتەجێکران هەرخێزانەی (٥٠) دیناریان پێدان. هاوکات لەگەڵ ڕاکواستنی دێهاتەکان خانوو ماڵوو ڕەزوو باخ و سەوزایی و شینایی و حەوشەو چەپەر و دارو ووشکەڵانی دێهاتەکانیان گڕتێبەردا، هەزاران سەر مەڕوو ماڵاتی دێهاتەکانیان تالانکرد.

لەگەڵ ڕاگواستنی خەڵکی دێهاتەکان خێزانی پێشمەرگەشیان دەستگیرکردوو بردیانننە زیندانەکانی خواروی عێراق

ناوی دێهاتە وێرانکراوەکان و ژمارەی ماڵەکانیان

دێهاتەکانی قەزای چۆمان

ماوەت (٣٠) ماڵ مژدەینان (٣٠) ماڵ

شێوەڕەش (٣٠) ماڵ مەڕان (٤٠) ماڵ

ئالانە (٢٠) ماڵ خوشکان (٣٠) ماڵ

ڕەشەهەرمێ (١٥) ماڵ
گەلەژێر (٢٥) ماڵ
گوندە ژوور (٤٠) ماڵ
شورە (٣٠) ماڵ
دۆڵە بۆن (١٥) ماڵ
ناوەندی (١٠٠) ماڵ
وەردە (٨٠) ماڵ
دێڵزێ (٥٠) ماڵ
کونە خانان (٣٥) ماڵ
کەوەرت (٢٥) ماڵ
تینێ (٧٠) ماڵ
بوران (٤٠ ماڵ
کۆیلە (٨٠) ماڵ
بەستێ (٣٠) ماڵ
کاولان (٣٠) ماڵ
چۆمە (١٢) ماڵ
ماونان (٤٠) ماڵ
ئیسکاوا (١٥)
بنەڵە (١٠) ماڵ

بندایزان (٦٠) ماڵ
شێخ وەتمان (٣٠) ماڵ
مەمی خەلان (٨٠) ماڵ
شێخان (٤٠) ماڵ
شێوەڵۆکە (٣٠) ماڵ
ناوبەرگە (١٥) ماڵ
گورونی (٢٥) ماڵ
سەکران (٨٠) ماڵ
مێرگە (٧٠) ماڵ
وەڵاش (٧٥) ماڵ
وەڵزێ (١٢٠) ماڵ
سەرنوێڵ (١٠) ماڵ
بێکوێران (٢٠) ماڵ
ناوشاخان (٢٠) ماڵ
دالکە (١٥) ماڵ
زەنگەڵی (٢٥) ماڵ
ڕەزویکە (٢٥) ماڵ
ماڵ وەسان (٣٠) ماڵ
چۆمساک (٥٠) ماڵ

ماڵەکانی ناحیەی ناوەشت

زارگەلی (٣٠) ماڵ
بۆکریسان (٢٥) ماڵ
لیۆژێ (٣٥) ماڵ
بایەوان (٢٠) ماڵ

خوی بیان (١٥) ماڵ
بۆڵێ (٤٠) ماڵ
سڵێ (٣٠) ماڵ
دوێڵە (٢٥) ماڵ

ئەستێرۆکان (٢٥) ماڵ سیوەیس (٢٠) ماڵ
بیانە (٤٠) ماڵ باراوە (٢٥) ماڵ
کوینگە (١٥) ماڵ ورتە (١٠) ماڵ
شیوێ (١٠) ماڵ بڕەدێ (٢٥) ماڵ
پردمەمکە (١٨) ماڵ پشت ئاشان (٦٠) ماڵ
قڕناقاو (٨٠) ماڵ کاسکان (٥٠) ماڵ
شاروش (٤٥) ماڵ سەرگە نێڵ (٧٠) ماڵ
سینە مۆکە (٢٥) ماڵ سورەدێ (٣٠) ماڵ
ئاشقوڵکێ (١٢) ماڵ بەرکوران (٣٠) ماڵ
بێپاڵان (١٠) ماڵ بێڕێژ (٢٠) ماڵ

هێزێکی دوژمن لە مانگی ١٩٧٧/٨ گەمارۆی دەستەیەک پێشمەرگەیاندا لە نێوان شێوەڵۆک و گوروونی چۆمان شەڕ چەند کاتژمێرێکی خایەند، پێشمەرگەکان لە گەمارۆی دوژمن ڕزگاریان بوو

زیانی دوژمن کوژرانی (١١) سەرباز، قوربانی پێشمەرگە شەهیدبوونی مەحموود سەیدە فەرەماندەی کەرت.

شـــــەهید بوونی مـــــەحموود ســـــەیدە

لە ١٩٧٧/٨/٢٨ مەحموود سەیدە وکۆمەڵێک پێشمەرگەی لە گەڵدا بوو لە ڕۆژانی ڕاگواستنی باڵەکایەتی هاتبوونە شیوەڵۆک چالاکیەک ئەنجام بدەن لە ناو باخچە سپیداریێک خۆیان حەشاردابوو فەوجێکی سەربازی دەرچوونیان هەبوو پێشمەرگەکان ئاگاداری جووڵە سەربازییەکە نەبوون کاتێک زانییان دەوریان گیراوە شەڕ لە نێوان دەستەکەی مەحموود سەیدەو سەربازەکاندا دروست بوو لەو شەڕەدا مەحموود سەیدە فەرماندەی کەرتی سەکرایەتی شەهید بوو.

هاوینی ساڵی ١٩٧٧ عەلی گەڵاڵی و حاجی گەڵاڵی لە ڕووباری بەری سولێ خوار ماوەتان دوو سەربازیان کوشت و دوو کڵاشینکۆف دەستکەوت بوون.

دوای ئەو چالاکییە کۆپتەر هاتە سەر ئاسمانی ناوچەکە پێشمەرگەکانی

گەڵاڵە تەقەیان لە کۆپتەرەکان کرد بە پەلە ئاسمانی ناوچەکەیان جێهێشت و لە گەڵاڵە نیشتنەوە، سەربازی سەر دۆشکەکەی ناو یەکێک لە کۆپتەرەکان لە لایەن پێشمەرگەکانەوە پێکراو بریندار بوو لە ساڵی ١٩٧٧ زیاتر لە ٧٠ گەڵاڵەیی چوونە ڕیزەکانی شۆڕشی نوێ و بوونە پێشمەرگە.

دڕووستبوونی هەڕێمی (7)

هەڕێمی (٧)ی باڵەک وەکو باقی هەڕێمەکانیتر دڕووست بوو، سەرەتای دڕووستبوونی هەڕێمەکە حاجی حاجی برایمی شیرخۆر کرایە فەرماندەی هەڕێمی (٧) بەڵام حاجی نەهاتە هەڕێمەکەو پەیوەندی نەکرد بۆیە دوای حاجی حاجی برایم زێڕۆ عەبدوڵڵا مەرگەیی کرایە فەرماندەی هەڕێمی (٧)ی باڵەک.

دەستەی بەڕێوەبردنی هەڕێمی (٧) لەم تێکۆشەرانە پێکهات:

دەستەی هەڕێم

زێڕۆ عەبدوڵڵا مەرگەیی فەرماندەی هەڕێم

قادر خەبات جێگری فەرماندەی هەڕێم

فەرماندە کەرتەکان

- عەلی ئاغای بوران فەرماندەی کەرت
- برایمی حاجی ئاغا فەرماندەی کەرت
- عەلی کۆیلەیی فەرماندەی کەرت
- نەبی چالاک فەرماندەی کەرت
- ئەحمەد سۆراوی فەرماندەی کەرت
- مام مەحموودی ئەحمەدە ڕەشی ئەستێرۆکان فەرماندەی کەرت
- شێخ هۆمەری نەبی باڵوی ئینزێ فەرماندەی کەرت
- فەقێ جەلک فەرماندەی کەرت

دواتر هەر یەک لە ئەحمەد مەولود، برایم سێن، ڕەسوڵی حاجی ئاغا کرانە فەرماندەی کەرت

دوای گەڕانەوەی لە هەکاری عەبدوڵڵا سوور کرایە فەرماندەی کەرت، بەمشێوەیە هەرێمی (٧)ی باڵەک دروست بوو دەستیکرد بە چالاکی.

تـــــەرماتەڵە و ســـەر شـــێخان

ساڵی ١٩٧٨ هەقاڵ مامجەلال (٤٠) ڕۆژ لە تەرماتەڵە و سەرشێخان بوو کەس نەیزانیبوو، ئەحمەد مەولود چوو بووە سەر شێخان ڕێوییەکی کوشتبوو مامجەلال و پێشمەرگەکانی ناسیبوویان ئەحمەد مەولودە.

مەحموودی شێر بەگی لە قەسرێ، ڕەسوڵی پور حەلیم، خاڵە مینە، براکانی عەزیز داود بە شەو خواردن و پێداویستیان بۆ ڕەوانە دەکردن.

حـــــاجی مـــاونی پور حـــــەلیم

حاجی ماونی ماڵی لە ئوردوگای شاوەیس بوو لەگەڵ پور حەلیمی دایکی هاتنە دۆڵی باڵەییان و بوونە پێشمەرگە تێکڕا ١٢ پێشمەرگە بوون لە ئۆردوگای شاوەیسەوە هاتبوون.

مامجەلال لە دۆڵە کۆگە بوو خێمەیەکی بچووکی هەڵدا بوو چەند خێمەیەکیتری لە دەورە بوو پور حەلیم و حاجی ماونی چوونە سەردانی مامجەلال، لەو سەردانەدا مامجەلال دەمانچەیەکی میکارۆفی پێشکەش پور حەلیم کرد، دوای سەردانی مامجەلال حاجی ماونی و پور حەلیم گەڕانەوە سەر شێخان.

مـــــلازم حـــــــەلیم

پور حەلیم سۆفی مەلا لە بنەماڵەیەکی هەژارو کورد پەروەر لە دایک بووە، برای شەهید خدر سۆفی مەلایە کە لە کەڵەکی باڵەییان شەهید بوو ژنێکی ئازادیخوازو نیشتمان پەروەر بوو بەردەوام لە خەم و خزمەتی پێشمەرگەدا بوو، ساڵی ١٩٧٨ لەگەڵ حاجی کوڕی بووە پێشمەرگە.

مامجەلال نازناوی ملازم حەلیمی پێبەخشی لەو کاتەوە پور حەلیم بووە ملازم حەلیم و ناوەکەی بە سەردا بڕا.

شـــــەڕو پـــــێکادان

ساڵی ١٩٧٨ پێشمەرگەکانی هەڕێمی (٧)ی باڵەک چوونە (ئێنە) لەگەڵ دوژمن تووشی شەڕ هاتن، لەو شەڕەدا برایمی حاجی ئاغای کۆسرەتان شەهید بوو.

هەمان ساڵ کۆپتەر هاتە سەر شێخان پێشمەرگەکانی هەڕێمی (٧) ڕەشاشێکی ئینگلیزیان هەبوو، بەو ڕەشاشە تەقەیان لە کۆپتەرەکە دەکرد، کۆپتەرەکە لە قوڵایی ئاسمان توند بوو، دوای ڕاونانی کۆپتەرەکە پێشمەرگەکان لە ڕووبارى سەر شێخان پەڕینەوەو چوونە قەندیل.

شەڕو لێکدان لەگەڵ هێزەکانی دوژمن بەردەوام بوو پێشمەرگەکانی هەڕێمی (٧) لە وەڵزێ کەوتنە بۆسەی دوژمنەوە، هەمان ساڵ لە چیای کوخەی پشتی قەسرێ پێشمەرگەکانی هەڕێمی (٧) لەگەڵ هێزەکانی دوژمن تووشی شەڕ بوون پێشمەرگەیەک بە ناوی کەمال محەمەد قادر شەهید بوو.

بەردەوام هەڕێمی (٧) لە گۆڕان و هەڵکشان و داکشاندا بوو، شەڕو چالاکی وورد هەبوو لێدانی سەربازی دوژمن، دانانی بۆسە، دانانی (مین).

هـــــاتنە شـــــاخ

دوای ئەوەی لە ڕیزی ڕێکخستنەکانی شاردا ئاشکرا بوون سیخوڕێک زانیاری لە سەر دابوونە دوژمن حەسەن کوێستانی و ژمارەیەکیتر لە ڕێکخستنە نەهێنییەکان شاریان جێهێشت و هاتنە ڕیزەکانی پێشمەرگەوە کە ئەم تێکۆشەرانە بوون:

- حەسەن کوێستانی
- ڕەسوڵ قەندە
- محەمەد سەیدە
- ئەحمەد شێخ برایم
- ئەحمەدی ئەولا ئەحمەدی (دکتۆر ئەحمەد)
- فەخرەدین لێپرسراوی بەریدی گەلاڵە

ئەو کاتە قادر خەبات سەرپەرشتیاری هەڕێمی (٧)ی باڵەک بوو.

- فەخرەدین کرایە ڕێبەری سیاسی هەڕێم

• حەسەن کوێستانی کرایە لێپرسراوی ناوچەی (ی ن ک) دواتر حەسەن کوێستانی کرایە ڕێبەری سیاسی هەرێمی باڵەک

ئەم تێکۆشەرانە کە ڕیزەکانی ڕێکخستنی شاریان بەجێهێشت ڕاستەوخۆ چوونە توژەڵە بۆ لای مامجەلال.

گـــــەڵاڵە- چـــــۆمان

ئەحمەد سۆراو فەرماندەی کەرتی (٥)ی گەڵاڵە بوو حاجی گەڵاڵی جێگری کەرتەکە بوو، عەلی مینە، جەلال خانە، سلیمان خدر، خالید ئەحمەد ئاغا فەرماندەی مەفرەزە بوون دوای بریندار بوونی جەلال خانە، یوسف گەڵاڵی کرایە فەرماندەی مەفرەزە سنووری چالاکی کەرتی (٥)ی گەڵاڵە و دۆڵی ڕۆستێ لە ڕووباری باڵەکایەتی تا بەری گەڵاڵە بوو.

کـــــەرتی چـــــۆمان

لە سنووری چۆمان حاجی حسێن مام تەها مەمی خەلان فەرماندەی کەرت بوو لە ئێنێ و مژدەینیان بارەگایان هەبوو بارەگای کەرتەکە لە کۆلێتی کونە گورگ بوو.

هـــــەڵمەتەکانی پـــــێشمەرگە - چـــــۆمان

مەفرەزەیەکی هەرێمی(٧) لە ١٩٧٨/٧/١٣ هێرشیانکردە سەر هێزێکی دوژمن لە بندایزان – شێخ وەتمان لە چۆمان، لەوهێرشەدا ئەفسەرێک کوژرا

*مەفرەزەیەکی هەرێمی(٧)باڵەک لە ١٩٧٨/٧/١٤ چوونە ناو شارۆچکەی چۆمان لەکاتی ئاهەنگەکانی تەموزدا هێرشیانکردە سەر هێزەکانی دوژمن .

زیانی گیانی دوژمن کوژرانی (٢٠) سەرباز و ئەفسەر و لەناویاندا نەقیبێک، ملازمێک و سێ جاش هەبوون

لە تۆڵەی زەرەرو زیانەکانیدا دوژمن ژمارەیەک هاووڵاتی دەستگیرکردوو چەند خانوویەکی ڕووخاند.

*مەفرەزەیەکی هەرێمی (٧)لە ١٩٧٨/٧/١٧ چوونە سەر هێزەکانی دوژمن لە گرتاڵانی چۆمان ئاگریان بەردایە بلدۆزەرێکی سوپایی و (٥٠) بەرمیل سووتەمەنی،

دوای ئەو چالاکییە دوژمن کەوتە تۆبارانی ناوچەکە، لەوتۆبارانەدا فەرماندەی مەفرەزە (ئیبراهیم حاجی ڕەسول) شەهیدبوو.

تـــۆڵەی شـــەهیدانی کوێستانـــی گەلاڵە- وێـــڵزێ

دوای چەند ڕۆژێک لە بۆردومانکردنی کوێستانی گەلاڵە لە تۆڵەی شەهیدانی کوێستانی گەلاڵە کەرتی (٥)ی گەلاڵەی سەر بە هەڕێمی (٧)ی باڵەک بەرنامەی لێدانی فەوجی گەلاڵەیان داڕشت.

شەو بوو کەرتی (٥) بەڕێکەوتن بۆ لێدان و سزادانی فەوجی سەربازی گەلاڵە لە نزیکەوە ئاگر بارانی فەوجی گەلاڵەیانکرد زەرەرو زیانی زۆریان لێدان، دوای لێدانی فەوجی گەلاڵە ژمارەیەک خەڵکی گەلاڵە دەستگیر کران و زیندانی کران.

بـــــۆسەو چـــــالاکی ڕەوەنـــــدەکان

دوو مەفرەزەی پێشمەرگە لە ١٩٧٨/٩/٩لە بارەگای سریەی دەرگەڵەیاندا زیاتر لە (٢٠) سەرباز کوژران و بریندار بوون

*مەفرەزەیەکی هەرێمی (٧) لە ١٩٧٨/٩/١٠ لە ناوچەی سورچیان سەرۆک جاشێک و سێ جاشیتریان کوشت

*١٩٧٨/٩/١٤ پێشمەرگەیەکی هەرێمی (٧) لە مەفرەزەیەکی هەندەسەی خانەقایداو سەربازێک کوژرا.

*دوو مەفرەزەی پێشمەرگە لە ١٩٧٨/٩/١٣ لە دوو کاتی جیادا لە گادەری گەلی جاوەلی چۆمان بۆسەیەکیان بۆ دوژمن نایەوە و دوو سەربازیان کوشت ، مەفرەزەکەیتریش لە مۆڵگەیەکی دوژمنیاندا لە ناوگران (٥) سەرباز کوژران و سەربازێک بریندار بوو

*لە ١٩٧٨/٥/١٣ مەفرەزەیەکی هەرێمی (٧) لە مەخفەری (وەرتێ) یاندا و دوو پۆلیس بریندار بوون

١٩٧٨/٩/١٥ کەرتێکی پێشمەرگە لە گەلی قەیماسان نزیک ناوپردان کەوتنە بۆسەیەکی دوژمنەوە، شەڕ پێنج کاتژمێری خایاندوو دوو سەربازی دوژمن کوژران

قوربانی پێشمەرگە

شەهیدبوونی پێشمەرگەیەک بوو بە ناوی (سلیمان ڕەشید ناوپردانی)

ڕۆژی ١٩٧٨/٩/١٦ شەش هێلیکۆپتەری جەنگی پەلاماری تاوڵ و ڕەشماڵی ڕەوەندەکانی دۆڵی باڵەیانیاندا لەبناری قەندیل

ئەم پەلامارەی کۆپتەرەکانی ڕژێم بۆسەر ڕەوەندەکانی دۆڵی باڵەیان لە تۆڵەی چالاکییەکانی پێشمەرگەکانی باڵەک بوو کە ماوەیەک لەوەوبەر هێرشیانکردبووە سەر ئۆردوگای زۆرە ملێی (کۆمتان)

لە ئەنجامی ئەو پەلاماره دڕاندانەیەدا ژمارەیەک ژن و منداڵ شەهید و بریندار بوون

١- شەهید عەبدوڵڵا ڕەسول حاجی ئەڵڵا تەمەن (١٠) ساڵ

٢- شەهید ئەبو بەکر ڕەسوڵ حاجی ئەڵڵا تەمەن (٨) ساڵ پێش ساڵێک ڕەسوڵی حاجی ئەڵڵا باوکیان بێسەرو شوێن کرابوو

٣- شەهیدبوونی دوو منالێتر و دایکیان بە ناوی ئەستی

هەروەها فاتم و شوکری و نەبی حاجی ئەحمەد و قاتمەی دایکیان و ژنێکیتر بە ناوی خەدیجە بریندارروون

مەفرەزەیەکی هەڕیمی(٧) لە ١٩٧٨/٩/١٧ بۆسەیەکیان بۆ ژمارەیەک سەربازدانا کە ئاویان دەبرد بۆ بنکەی بەردەسورە وەرتێ لەو بۆسەیەدا سێ سەرباز کوژران

گـــــەڵاڵە - چـــــۆمان

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٨/١٠/٣ چوونە ناو شاری چۆمان بە ئاربی جی و چەکی سووک لە دائیرەی ئەمنی چۆمان و ئیستخبارات و بارەگای لیوایاندا

زیانی دوژمن کوژرانی ٣ ئەمن بوو

*مەفرەزیەکی کەرتی بارەگای هەڕیمی (٧) لە ١٩٧٨/١٠/١٤ چوونە سەمۆڵگەیەکی دوژمن لە نزیک پردی گەڵاڵە، پێشمەرگەکان بە ئاربی جی و چەکیتر مۆڵگەکەیان بەسەردا ڕووخاند

*گەلەجاشێکی سمکۆی حاجی خورشید و عەبدوڵڵا ماویانی بەفێڵ هاتبوونە دەرەوە ، کاتژمێر ٥,٣٠ جەقیقەی بەیانی ١٩٧٨/١٠/٢٣ لە گرتک و ڕۆستی ناوچەی چۆمان مامۆ حسێن مستەفایان گرتوو تەسلیم بە ڕژێم بوونەوە

نـــــاوچەی ڕانـــــیە

١٩٧٨/١١/٢٨ مەفرەزەیەکی هەڕیمی (٧) لە دێی کۆدەڵەی ناوچەی ڕانیە بوون هێزێکی دوژمن کە پێکهاتبوون لە جاش و سەرباز هێرشیان هێنایە سەریان.

پێشمەرگەکانی هەڕیمی (٧) بەرەنگاریان بوونەوە و شەڕێکی جوامێرانەیان لە گەڵدا کردن.

زیانی دوژمن کوژرانی دوو جاش و بریندار‌بوونی جاشێک بوو

قوربانی پێشمەرگە شەهیدبوونی(ڕەسوڵ حاجی ئەحمەد سەعید بۆڵی) بوو

لـــێدانی ئـــەمن و پـــــۆلیس

چەند مەفرەزەیەکی هەرێمی ٧ لە ١٩٧٨/١٢/١٣ چوونە ناو شـاری چۆمان هێرشیانکردە سەر دایرەی ئەمن و پۆلیسی چۆمان و لە کەمینی جاشەکانی مامەندە وەڵزییاندا

زیانی دوژمن کوژرانی ٢ جاش، ١٠) سەرباز) (٢) ئەمن ، بریندارباوونی چەند جاشێک پێشمەرگەیەک بەناوی حاجی ڕەسوڵ وەڵزی بریندارباوو.

ســـــــەرنـــــەوس

ڕۆژی ١٩٧٩/٢/١٦ مەفرەزەیەکی هەرێمی ٧ باڵەک لە نێوان سەرنەوس و ڕەژیکەریاندا لە زیلێکی سەربازییاندا

زیانی دوژمن کوژرانی (١٧) سەرباز و بریندارباوونی (١٠) سەربازیتر

لە ١٩٧٩/٢/٢٤ دوو مینی چێندراوی هەرێمی ٧ نزیک پڵنکان لە ژێر پێی کەمینێکی سەربازیدا تەقییەوە و (٥) سەرباز کوژران.

قـــــــــەسرێ – مـــامە ڕووت

مەفرەزەیەکی هەرێمی (٧) باڵەک لە ١٩٧٩/٤/٢ مینێکیان لەسەر ڕێی مۆڵگەکانی دوژمن لە پشتی قەسرێ دانا، لە تەقینەوەی مینەکەدا دوو سەرباز کوژران و دوانیتر بریندارباوون

*هێزێکی دوژمن لە تۆڵەی ئەو زەرەرو زیانەی پێشمەرگەکانی باڵەک لێیاندابوو لە ١٩٧٩/٤/٣ بە مەبەستی تۆڵە کردنەوە پەلاماری سەنگەری پێشمەرگەکانی باڵەکیاندا لە چیای مامەڕووت پێشمەرگەکانی هەرێمی (٧) ڕووبەڕووی پەلامارەکەی دوژمن باوونەوە و شەڕێکی جوامێرانەیان لەگەڵدا کردن

زیانی دوژمن کوژرانی و بریندارباوونی (٥٠) سەرباز و چوار پێشمەرگەش بریندارباوو

١٩٧٩/٤/٥ مەفرەزەیەکی هەرێمی ٧ لە پشتی شێنێ هاوەنێکی (٦٠) ملم یان دۆزییەوە کە پاشماوەی جێماوی شـەڕی نۆ ڕۆژەی شێنێ بـوو کە لە مانگی ١٩٧٨/١١ ڕوویدا.

دەرگـــــــەڵە

مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٧)لە ١٩٧٩/٥/١٠ لە ڕەبیەی نێوان دەرگەڵە و ڕەژوکەرییاندا

زیانی دوژمن کوژرانی (٣) سەرباز و بریندارببوونی سەربازێک بوو

١٩٧٩/٥/١٩ مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٧) لە نێوان ڕەبیەکانی گابیرێز بۆسەیەکیان بۆ دوژمن دانا (٧) سورباز کوژران

دەستکەوت (١) ڕەشاشی سیخۆبوو.

فـــــەوجی گـــــــەڵاڵە

مەفرەزەیەکی کەرتی گەڵاڵەی هەڕێمی (٧) هێرشیانکردە سەر فەوجی گەڵاڵە و بە ئاربی جی لێیاندان

زیانی دوژمن کوژرانی (٥) سەرباز و بریندارببوونی (٤) سەربازیتر

لـــــــێدانی ڕەشـــــماڵەکانی گـــــەڵاڵە

بەرەبەیانی ڕۆژی ١٩٧٩/٧/١٩ ژمارەیەک فڕۆکە هاتنە سەر بارەگای کەرتی (٥) لە کەپرەی نزیک بەردە بووکی کوێستانی گەڵاڵە.

فڕۆکەکان هێندە نزم بوون دەنیشتنە سەر زەوی دۆشکەی ناو کۆپتەرەکان دیار بوون، بارەگایەکی سۆسیالیست لە دەراوی گەڵاڵە بوو ئەحمەد فەقێ ڕەش لێپرسراویان بوو کۆپتەرەکان چوونە سەر بارەگاکەی سۆسیالیست کە (٥٠٠) مەتر لە بارەگای کەرتی (٥)ی گەڵاڵەوە دوور بوو.

کۆپتەرەکان گەڕانەوە سەر بارەگای کەرتی (٥)ی گەڵاڵە، پێشمەرگەکان خۆیان پەنا گرتبوو کۆپتەرەکان نەیانتوانی شوێنەکەیان بدۆزنەوە.

دوای سووڕانەوەی کۆپتەرەکان بە سەر کوێستانی گەڵاڵەدا دەستڕێژیان لە ڕەشماڵەکانی گەڵاڵە کردو دوو کەسیان شەهید کرد.

١- ئیبراهیم حەمەد ئەحمەد

٢- هەمین عەبدولڕەزاق عەبدوڵڵا

لە کوێستانی وێڵزەییان لە بن بەردە بووک کۆچەری گەرمیانی لێبوو خەریکی مەڕداری بوون کۆپتەرەکانی دوژمن لەوانیشیانداو دوو کەسیان شەهید کردن، یوسف گەلاڵی لە ناو چەقەرەکانی گەلاڵەدا بە بڕنەو تەقەی لە کۆپتەرەکان دەکرد دوای تەقە کردنەکە کۆپتەرەکان ڕۆیشتن و نەگەڕانەوە پێشمەرگەکانی کەرتی (٥) ی گەلاڵە چوونە لای مەڕدارەکان تەرمەکانیان لەگەڵ بەڕێکردن.

دوو چـــــالاکی

مەفرەزەیەکی هەڕێمی(٧)لە ١٩٧٨/٧/٢٣ چوونە مەلەکان (٣٢) ماڵە جاشیان سووتاندوو ژمارەیەکیان دەستگیر کرد دوای ئامۆژکاریکردن ئازادیانکردن

*مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٧) لە ١٩٧٨/٧/٣٠ لە نزیک وەڵزێ لە کەمینێکی دوژمنیاندا، سەربازێک کوژرا ودوو سەرباز بریندارببوون.

کـــەڵەکی بـــاڵەییان – چـــۆمان

مەفرەزەیەکی هەڕێمی ٧ بۆسەیەکیان بۆ تاقمێک سەرباز لە کەڵکی باڵەییان دانا، لەو بۆسەیەدا چوار سەرباز کوژران

*هێزێکی گەورەی دوژمن بەنیازی پەلاماردان و گرتنی ، پالاماری گوندە ژۆری چۆمانیاندا چەند پێشمەرگەیەک کە تازە هاتبوونە ڕیزەکانی شۆڕشەوە لەگەڵ چەند مەفرەزەیەکی هەڕێمی حەوت و نۆ لە هێزەکەی دوژمنیاندا و شەڕ تا ئێوارەی خایەند.

زیانی دوژمن کوژران و بریندارببوونی (٤٠) ئەفسەر و سەرباز، لەناو کوەژراوەکاندا نە قیب ئەکرەم و دوو جاش هەبوو

*مەفرەزەیکی هەڕێمی ٧ لەسەر شەقامی نێوان وەڵزێ – قەسرێ سێ زیلی سەربازییان گوللەبارانکرد

زیانی دوژمن کوژرانی چەند سەربازێک لەگەڵ مساعید ئامر فەوجی قەسرێ و بریندارببوونی

(٥) سەرباز

ئـــــێنێ - چـــــۆمان

ڕۆژی ١٩٧٨/٩/٢ لە نیگورەی پشتی هێزەکانی دوژمن لە ئێنێ، مەفرەزەیەکی پێشمەرگە بەرەنگاری پەلامارێکی دوژمن بوونەوە، لەو بەرەنگاربوونەوەیەدا دوو سەرباز کوژران و سێ سەرباز بریندار بوون.

لە ١٩٧٨/٩/٢ مەفرەزەیەک چوونە ناو چۆمانەوە و لە کەمینی جاشەکانی خان ئاودەلی هەریاندا، (٤) جاش کوژران و (٧) بریندار بوون

ڕۆژی ١٩٧٨/٧/٤ ڕژێمی عێراق لە ڕێگەی کۆپتەرەوە هێزێکی گەورەی لە نزیک ڕەواندز دابەزاند، پێشمەرگەکانی ناوچەکە بەرەنگاریان بوونەوە و شەڕ کاتژمێرێکی خایەند.

زیانی دوژمن

١- کوژرانی ئەفەسەرێک بە پلەی عەمید

٢- کوژران و بریندار بوونی (٢٦) سەرباز

شـــەهید بوونی ڕەســـوڵ حاجی شـــەریف چـــەکوانی حـــەمە ئەبوبەکر چـــاوشین 1979/9/8

ڕۆژی ١٩٧٩/٩/٨ لە بەستەسێن هەر دوو پێشمەرگەی ئازاو دلێری هەرێمی (٧)ی باڵەک، ڕەسوڵ حاجی شەریف چەکوانی و حەمە ئەبوبەکر چاوشین کەوتنە بۆسەی جاشە خۆفرۆشەکانەوەو شەهید بوون.

ڕەسوڵ حاجی شەریف چەکوانی پێشمەرگەی سەرەتایی شۆڕش و قارەمانی چەندین نەبەردی و داستان و پێشمەرگەی کارەساتی هەکاری بوو، پێشمەرگەو فەرماندەیەکی لە خۆبردوو قارەمان لە بنەماڵەیەکی تێکۆشەرو کورد پەروەری چەکوان بوو، تا لە ڕۆژی ١٩٧٩/٩/٨ لە بۆسەی غەدردا لەگەڵ هاوڕێیەکیدا شەهید بوو گیانی بە نیشتمان سپارد.

بـــــــــۆســـــە

مەفروزە هاوبەشەکەی کەرتی گەڵاڵەی هەرێمی ٧ لە ١٩٧٩/٩/٢٠ بۆسەیەکیان دانـا و هێزێزێکی دوژمـن کەوتە بۆسەکەوە پێشمەرگە جوامێرەکانی گەڵاڵە گوللەبارانیانکردن و زیانی زۆریان لێدان

زیانی دوژمن کوژرانی (٢١) ئەفسەر و سەرباز و بریندارببوونی ژمارەیەکی زۆر لەناو کوژراوەکاندا ئامر لیواو زابت ئیستخبارات کوژران و (٦) ئۆتۆمبێلی سەربازی تێکشکێندران .

دەستکەوت (٥) کلاشنکۆفی سیخۆبوو

گـــــــۆڕی نێتۆێ- بن حەســـــەن بەگ مـــــانگی 10ی 1979

(٣٠) پێشمەرگەی کەرتی (٥)ی گەڵاڵە لە گۆڕی نێتۆێ بۆسەیەکیان بۆ دوژمن دانا، بەرە بەیانی کاروانێکی سەربازی بەرەو بارەگای فەوجی گۆشینە بەڕێکەوتن لە گەڕانەوەدا پێشمەرگەکانی گەڵاڵە لێیاندان و چوار زیلی سەربازیان سووتاند، لە

ناو زیلە سەربازییەکاندا (٧٠) سەرباز کوژران جێگری ئامر لیوا لە ناو کوژراوەکاندا بوو.

دەستکەوت:

٤ کلاشینکۆف بوو

پێشمەرگەکان بێ زیان بوون

دوای ئەو سەرکەوتنە مامجەلال لە خڕی ناوزەنگ داوەتی کەرتی گەلاڵەیکرد، چالاکییەکە لە بەیاننامەیەکدا بڵاوکرایەوە.

گـــــــواستنەوە

ساڵی ١٩٨٠ ئەحمەد مەولود و پۆلێک پێشمەرگە گواستراندەوە بۆ هەڕیمی (١٤) ی ئاکۆ لەوێ دریژەیان بە خەباتی پێشمەرگانەدا.

شـــــەڕی قـــیادە مـــــۆقەتە

قادر خەبات دەیویست بچێتە سەرکردایەتی لە ڕەزگەو مارە دوو لەگەڵ قیادە موەقەتە تووشی شەڕ بوون، پێشمەرگەکانی هەڕیمی (٧)ی باڵەک بەرەو شەڕەکە ڕۆیشتن شەڕەکە فراوان بوو لە چیای گەلاڵە، قەلاتووکان، گردی ڕەمکان شەڕ دریژەی کێشا.

چـــــالاکی

سەرەتای ساڵی ١٩٨٠ هەڕیمی (٧)ی باڵەک بۆسەیەکیان لە پێش سەرچاوەی زارگەڵی لە نێوان پردە شاڵ و زارگەڵی دانا، ئۆتۆمبێلی ئامر فەوجی ناوچەکە کەوتە بۆسەکەوەو لێیاندا.

لەو بۆسەیەدا چوار سەرباز کوژران، چەند پارچە چەکێک دەستکەوت بوو، بەڵام ئامر فەوج بەرنەکەوت.

لـــێدانی فـــەوجی گـــەلاڵە
نـــەورۆزی ساڵی 1980

نـەورۆزی ساڵی ١٩٨٠ کەرتی (٥)ی گەلاڵە بە فەرماندەیی ئەحمەد سووراو لە فەوجی گەلاڵەیانداو گورزی کاریگەریان لێوەشاند، بە بیکەیسی و ئاربیجی ئاگربارانی فەوجەکەیان کرد.

مـــــەفرەزەی ســـــیدەکان

قادر شێخانی بە تەنها لە ناوچەی سیدەکان پێشمەرگە بوو، عەولا ڕەش بادلی، باقی بادلی فەرماندەی مەفرەزە بوون لە کەرتی گەلاڵەو لە ناوچەی سیدەکان بوون.

ســـــەری بەردی- ســـــیدەکان
کـــۆتایی مـانگی (3)ی 1980

لە سەری بەردی سیدەکان کەرتی گەلاڵە و حەسەن کوێستانی بۆسەیەکیان بۆ کاروانێکی سەربازی دانا، ڕێکخستنەکان حەسەن کوێستانیان ئاگادار کردەوە کاروانە سەربازییەکە نایەت، بەڵام گەلابەیەک و لاندکرۆزەرێکی حزبی بەعس کەوتنە بۆسەکەوەو دەستیان بە سەردا گرت، شۆفێری ئۆتۆمبێلەکانیان نەکوشت بەڵام بە دەستی خۆیان ئۆتۆمبێلەکانیان پێ سووتاندن.

دوای سووتاندنی گەلابەو لاندکرۆزەرەکە هێزێکی جاش و سەربازی بەرەو ڕووی ئاگرەکە هاتن، پێشمەرگەکان بە ڕووباری موسەکاوێدا هاتنە خوارەوە چوونە دێی موسەکاوێ لەوێشەوە هاتنە شێخان و بێشێ، لەوێشەوە بۆ گەلاڵە.

چـــالاکی زینە پـــێش
مـــانگی 7ی 1980

مانگی ٧ی ساڵی ١٩٨٠ کەرتی (١)ی هەرێمی (٧) لە زنجیرە ڕەبیەی زینە پێشی خوار حەسەن بەگیاندا لە سنووری نێوان برادۆست و باڵەکایەتی.

بارەگای سریە لە زینە پێش بوو ڕەبییەیەک لە سەر ئاشی خدراوا بوو کەرتی (١)ی هەرێمی (٧) بە فەرماندەیی نەبی چالاک لە سریە و ڕەبییەکەیاندا.

چـــالاکی پشـــتی گـــەلاڵە

پایزی ساڵی ١٩٨٠ چوار پێشمەرگەی کەرتی (٥)ی گەلاڵە لە پشتی گەلاڵە بۆسەیەکیان داناو چوار سەربازیان کوشت.

شـــەڕی عـــێراق - ئێـــران

مەفرەزە کەرتەکانی هەڕێمی (٧)ی باڵەک دەهاتنە چۆمان، قەسرێ، وەرتێ، سۆران، دوای دروستبوونی شەڕی ناوخۆ ڕژێمی عێراق بەشێکی هێزەکانی کشاندەوە بۆ بەرەکانی شەڕ لەگەڵ ئێراندا بەو هۆیەوە ناوچەی ئازاد کراو دروست بوو.

هەڕێمی (٧)ی باڵەک هاتنە دۆڵی خانەقا کە لە دەرگەڵەوە دەست پێدەکات هەتا ناو دەشت و زارگەڵی و ئینزەو کۆمتان، ئەو ناوچانە بوونە شوێن بارەگای هەڕێمی (٧).

هـــاتنی شـــێخ دارای حـــەفید

پێش کۆتایی ساڵی ١٩٨٠ شێخ دارای حەفید کرایە فەرماندەی هەڕێمی (٧)ی باڵەک و وەکو فەرماندەی هەڕێمەکە دەست بە کاربوو.

شـــەڕی زارگـــەلی

پێشمەرگە قارەمانەکانی هەڕێمی (٧) لە زارگەلی ڕەواندز بۆسەیەکیان بۆ دوژمن دانا و هێزێکی سەربازی کەوتنە بۆسەکەوە .

زیانی دوژمن کوژرانی ئەفسەرێک بەپلەی نەقیب و کوژرانی نائیب زابتێک و (٥) سەرباز و بریندارببوونی (٤) سەرباز

تێکشکاندنی جێێکی قیادە، دەستکەوت یەک کلاشنکۆف.

ڕەوەنـــــدەکانی قـــەندیل

ڕۆژی ١٩٨٠/٨/١٨ سێ فڕۆکەی جەنگی و فڕۆکەیەکی بارهەڵگر هێرشیانکردە سەر خیلاب وسەرشێخان و وەڵزێ لە بناری قەندیل نزیک ئودوگای قەسرێ ئاگریان بەردایە ناوچەکە و پەلاماری ئاژەڵی ڕەوەندەکانیاندا

لەئەنجامی ئەو پەلامارەدا شوانێک کوژرا و دوو کەسیتر بریندارببوون

هەر لە ١٩٨٠/٧/٣٠ هێزێکی ئاسمانی دوژمن پەلاماری ڕەوەندەکانی هەڵگورد و شێوەزاوی و ناوچەکەیاندا لەئەنجامدا دوانزە هاووڵاتی شەهید بوون و (٣٠) کەسیش بریندابوون

چـــــالاکی

دوای بوونی شێخ دارای حەفید بە فەرماندەی هەرێمی باڵەک لە مانگی (١١)ی ساڵی ١٩٨٠ و لە یەک کاتدا بە هاوەن و ئاربیجی و بیکەیسی لە زنجیرە ڕەبییەکانی پردە شاڵ، زارگەڵی، لێوژەیانداو زیانی زۆریان بە دوژمن گەیاند.

شـــــۆڕشی گەلانی ئـــــێران

هەر لە ساڵی ١٩٨٠ هەرێمی (٧)ی باڵەک بەشداریان لە شەڕەکانی شارەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا کرد بۆ پشتیوانی لە ڕاپەڕینی گەلانی ئێران بە تایبەت چەسپاندنی مافەکانی گەلی کوردوو پارێزگاری لە شارەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە بانە، سەردەشت، سەقز، سنەو شوێنەکانیتر.

ســـاڵی 1981

لە سەرەتای دروستبوونی هەرێمی (٧)ی باڵەک چەند جارێک گۆڕانکاری بە سەر فەرماندەی هەرێم و فەرماندە کەرتەکاندا هاتووە، چەندین کەس کراونەتە کەرت و دوای ماوەیەک خەڵکیتر هاتووەتە شوێنیان، لە ساڵی ١٩٨١ هەرێمی (٧)ی باڵەک لە (٥) کەرت پێکهات:

- کەرتی (١) نەبی چالاک فەرماندەی بوو
- کەرتی (٢) عەلی کۆیلەیی فەرماندەی بوو دواتر کەمال حاجی ئاغا بووە فەرماندەی کەرتەکە
- کەرتی (٣) برایم حاجی کوێخا فەرماندەی بوو
- کەرتی (٤) ڕەحمان سەیدە فەرماندەی بوو
- کەرتی (٥) حاجی گەڵاڵی فەرماندەی بوو دوای ئەحمەد سۆراو

شـــــەڕی گـــەرەوان 1981

ڕەوە کۆپتەرێکی دوژمن لە ڕۆژی ١٩٨١/٢/٢٠ پەلاماری دێی گەرەواینادا و بەنیازبوون هێز دابەزێنن، پێشمەرگە قارەمانەکانی هەرێمی (٧ و ٨) بەرنگاریان بوونەوە و نەیانهێشت هێز دابەزێنن

کۆپتەرەکانی دوژمن بۆ ماوەی دوو کاتژمێر بۆردومانی گەرەوانیانکرد لە ئەنجامی بەرەنگاری پێشمەرگە دوو کۆپتەر پێکران و فڕۆکەوانێک بریندار بوو

لە بۆردومانی فڕۆکەکانی دوژمندا (٨) پێشمەرگە بریندار بوون ، یەکێک لە پێشمەرگە بریندارەکان بەناوی (مستەفا عەولا) لەژێر کاریگەری بریندەکەیدا شەهید بوو.

شـــــەڕی ناوخـــۆ

ساڵی ١٩٨١ شەڕی ناوخۆ لە نێوان (ی ن ک) و بەرەی جود بەردەوام بوو لە باڵەکایەتی- دۆڵی باڵیسان- قەندیل.

سەرەتای مانگی ٢ی ساڵی ١٩٨١ هێزەکانی هەرێمی (٧)و قیادە موەقەتە لە سەری جوانەگا و چیای کوڕەک ڕووبەڕوو بوونەوە لەو شەڕەدا ناوچەکەیان لە قیادە مۆقەتەو حزبی سۆسیالیست پاککردەوە.

ئەو کاتانەی هێزی پێشمەرگەی کوردستان سەرقاڵی لێدانی هێزەکانی دوژمن بوون قیادە مۆقەتە شەڕی هێزەکانی یەکێتیان دەکرد.

هێزێکی قیادە مۆقەتە ڕێگای سەرکردایەتیان گرتبوو پێشمەرگەکانی یەکێتی بە زەحمەت هاتووچۆیان بۆ دەکرا ناچار هێزی پێشمەرگە چوونە سەر هێزەکەی قیادە مۆقەتە و ڕێگەکەیان کردەوە، جارێکیتر قیادە مۆقەتە لە قەندیلەوە هاتنە سەر زنجیرەی دۆڵی باڵەییان، مەفرەزەیەکیتریان هاتنە سەر دێی کۆیلە بارەگای پێشمەرگەکانی باڵەکایەتییان سووتاندو گەڕانەوە.

شـــــەڕی مــاویلیان

لە هاوینی ساڵی ١٩٨١ قادر خەبات، برایم کوێخا، کەمالی حاجی ئاغا، ڕەحمان سەیدە بۆسەیەکیان لە ماویلیان دانا سەربازێکی زۆریان کوشت، لەو شەڕەدا (١٨) کلاشینکۆف دەستکەوت بوو.

ڕاگـــــواستنی گـــــەلاڵە
1981/8/8

ساڵی (١٩٨١) ڕژێمی عێراق شارۆچکەی گەلاڵەی ڕاگواست، هەرێمی (٧)ی باڵەک بە تایبەت کەرتی (٥)ی گەلاڵە تەقەیان لە هێزەکەی ڕژێم کرد کە هاتبوون بۆ ڕاگواستنی گەلاڵە تا ماوەیەک ڕاگواستنەکە دوابخەن.

دوژمن پەنای بردە بەر کۆپتەری جەنگی و تەقەیان لە پێشمەرگە کرد بە دەستڕێژی کۆپتەرەکان (٧) پێشمەرگە شەهید بوون.

پێشمەرگەکانی گەلاڵە لە سەر ڕێگای گشتی بۆسەیەکیان دانابوو تا ڕێگە لە ڕاگواستنی گەلاڵە بگرن دوژمن بە زەحمەت و بە هێزی زۆرەوە توانی گەلاڵە ڕاگوێزێت خەڵکی گەلاڵەیان بردە قەزای (سدیق) لەوێ نیشتەجێیانکردن کە ئێستا قەزای سۆرانە.

شـــــەڕی جـــود

لە مانگی (١١)ی ساڵی ١٩٨١ بەرەی جود پەلاماری دۆڵی خانەقایدا شەڕ تاوەکو شەوی خایاند هێزەکەی یەکێتی هاتنە دەرگەڵە لەوێشەوە هاتنە گەڕەوان بۆ بەیانی هاتنە گەرووی مەنجەڵ.

شـــەهید بوونی حـــەمە ڕەش

ڕۆژی ١٩٨١/١١/١٧ هێزەکەی باڵەکایەتی لە گەرووی مەنجەڵ لە زنجیرە چیای کاروخ بوون لەگەڵ چەکدارەکانی سۆسیالیست تووشی شەڕ هاتن لەو شەڕەدا حەمە ڕەش گەلاڵی شەهید بوو.

قـــــووەتی کـــاروخ
1981

ساڵی ١٩٨٠ ئەحمەد مەولود لەگەڵ هێزێک لە هەڕێمی باڵەکەوە گواستراینەوە بۆ هەڕێمی ١٤ی ئاکۆ ساڵی ١٩٨١ هەڤاڵ مامجەلال، ئەحمەد مەولودی ڕاسپارد قووەتی کاروخ دروستبکات.

دەستەی قووەتی کاروخ بەمجۆرە بوو:

- ئەحمەد مەولود فەرماندەی قووەتی کاروخ
- برایمی حەمەدی حسێنی جێگری قووەتی کاروخ

فەرماندە کەرتەکان:

- حاجی ماونی فەرماندەی کەرت
- شێخ ئیسماعیل فەرماندەی کەرت
- عەزیز داود فەرماندەی کەرت

بارەگای قووەتی کاروخ لە گەڕەکی سولێ بوو لە وەرتێ، ساڵی ١٩٨٢ قووەتی کاروخ کرایە تیپی کاروخ.

ســـــاڵی 1982

ساڵی ١٩٨٢ هەڕێمی باڵەک چوونە سەر فەوجی هۆمەراوێ و بە ئاربیجی و بیکەیسی لە فەوجەکەیاندا.

هەر لە ساڵی ١٩٨٢ هەڕێمی (٧)ی باڵەک هەڵوەشایەوەو هەر دوو تیپی ٧٤ی باڵەک و ٧٨ی کاروخ دروستکرا.

مـــەفرەزە ســـــەرەتاییەکانی
هـــەولێر-کـۆیە- خـۆشناوەتـی
هـەرێمی هـــەشتی دەشـــتی هـــەولێر

مەفرەزە سەرەتاییەکانی هـــەولێر- کـۆیە- خـــۆشناوەتی هـەرێمی هـەشتی دەشـــتی هـەولێر

لە دوای هەرەس و شکستی شۆڕشی ئەیلول هەولێر خەوی لێنەکەوت، چاوەکانی هەڵگڵۆفین بۆ چەند ساتێکیش نەسرەوت، شانی دایە بەر باری گلاوو مەینەتباری شۆڕش، لە ناو شکستدا سەری دەرهێناو سەنگەرەکانی بوژاندەوە، هەولێر بە گەورەیی و بەرزی و وردی قەلا، قەلای ئومێدی لە دڵی کۆمەڵانی خەڵکدا دروست کردەوەو مەفرەزەکانی نارده شاخ.

بە پانتایی جوگرافیای هەولێر هەر لە دەشتی کۆیەو خۆشناوەتی و زرارەتی و قەراج و کەندیناوا تا دەگاتە بناری باڵا بەرزی کۆسرەت بوونە مەیدانی بەرینی مەفرەزە سەرەتاییەکانی پێشمەرگە.

هەنگاو هەنگاو ، یەک یەک و دوو دوو، پێشمەرگەکان چوونەوە شاخ هەتا بوونە دەستە دەستە و بوونە مەفرەزەو کەرت، باڵیان لێکداو لە ئاسمانی بەرینی کوردستاندا لە دوای شکستی باڵەکان فێری باڵە فڕێ بوون و ئاسمانیان تەیکرد لە جریوەی ئازادی و سروودی هەڵایسانی شۆڕشی نوێیان چڕی، گوێی دەربەندیان پڕ کرد لە قاسپە، خەندەیان خستەوە سەر لێوی منالان و شاخ و شاریان بە یەک گەیاند.

هەولێرو کۆیە و خۆشناوەتی و بناری کۆسرەت پڕبوونەوە لە پێشمەرگە، لە ساڵی ١٩٧٦- ١٩٧٧ چەند مەفرەزەیەک دروست بوون.

مەفرەزەی سەعدی گچکە

مەفرەزەی سەید کاکە

مەفرەزەی مەلای حاجی ڕەسوڵ

مەفرەزەی قادر مستەفا

هەر مەفرەزەیە لە چەند پێشمەرگەیەک پێکهاتبوون شاخەوان عەباس، ڕێباز، عەلی ساڵح، نامیق، ملازم سەید کەریم، سلێمان بیرێژی، سامان گەرمیانی لە کۆیەو دەشتی هەولێر بوون، هێزی پێشمەرگە و ژمارەی پێشمەرگە فراوانتر دەبوون، دەیان پێشمەرگەیتر هاتنە ڕیزی هەڵۆکانی دەشتی هەولێرو کۆیەوە.

چـــــوار مـــــەفرەزەکە
1977-1976

مەفرەزەی سەعدی گچکە:

١- قادر عەزیز
٢- تاهیر گاوەرەیی
٣- فەریق هەمزە
٤- قەرخ قەراجی
٥- شاهێن عیزەدین
٦- فاروق سدیق
٧- موحسین حەمە شین
٨- یاسین قادر
٩- عەباس عەزیز
١٠- زیاد گچکە
١١- جەمال ئەحمەد خۆشناو
١٢- مام عەلی
١٣- تەها کاوانی

مەفرەزەی سەید کاکە:

١- سەید موحسین گۆمەتاڵی
٢- سەید موحسین گۆمەشینی
٣- سەید جەبار
٤- سەید کەمال
٥- باپیر گورزەیی
٦- ئەحمەد گورزەیی
٧- ئەحمەد محەمەدەمین چەمرگەیی
٨- سامی سەید عوبێد
٩- سەباح جەمیل

١٠- سەلیم کێشە

مەفرەزەی مەلای حاجی ڕەسوڵ:

١- بەکر حەمەد

٢- نادر مەنتک

٣- عوسمان لاوە

مەفرەزەی قادر مستەفا:

١- ئەحمەد سماقە

٢- ئەحمەد کوردە

٣- بەکر عەزیز سینەم

٤- ئەحمەد قەمبەری

٥- میرزا ئەحمەد ئەمین

٦- عەزیز کەڵەکی

٧- سابیر عەزیز

٨- محەمەد عەزیز

٩- محەمەد ڕەسوڵ سێگردکانی

١٠- حسێن دۆشکە

١١- کاوە مەخموری

١٢- جەوهەر گردە سوری

١٣- کەریمە سوور

بەشێک لە پێشمەرگەکانیتری هەولێر- کۆیە کە سەر بە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە بوون بریتی بوون لە :

عەلی سالّح

محەمەد عەجەم

سەدرەدین

ئەسعەد ئاومالّی

عەلی ئاومالّی
زرار مەجید
سامی قادر
عبدالله سابیر
سمکۆ
خالید سابیر
ڕێباز
شاخەوان
حەمەلاو
ئیسماعیل
سەید کەریم
عادل شکور
سامان گەرمیانی

زنـــــجیرەیەك چــالاکی لە مــانگی یــەکدا

١٩٧٧/١/٤دەستەیەک پێشمەرگە لە هاوینە هەواری سەلاحەدین هێرشیانکردە سەر ئۆتۆمبێلێکی سەربازی دوژمن .

زیانی دوژمن کوژرانی (٤) پۆلیس و یەک عەریف، یەک معاون، ئۆتۆمبێلەکەش تێکشکێندرا.

*هێزێکی دوژمن لە ١٩٧٧/١/١٢ پەلاماری مەفرەزەیەکی پێشمەرگەیدا لە دێی سکتانی نزیک کۆیە شەڕ تا ئێوارە بەردەوام بوو، لەو شەڕەدا (٢٤) سەرباز کوژران و بریندار بوون.

دەستکەوت (١) بێتەل و کەلوپەلیتر

*مەفرەزەیەکی پێشمەرگە ١٩٧٧/١/١٥ لە کەپکی گەروەتەی نزیک شەقلاوە بۆسەیەکیان بۆ دوژمن دانا، لەو بۆسەیەدا (٨) سەرباز و ملازمێک کوژران.

دەستکەوت (٥) کلاشنکۆف، (٣) دەمانچە، کەلوپەلیتر.

هەولێر کۆیە مانگی 1977/1

*دەستەیەک پێشمەرگە لە ١٩٧٧/١/٢٠ لەسەر ڕێگەی کۆیە بۆسەیەکیان بۆ دوژمن دانا، لەو بۆسەیەدا (١٢) سەرباز کوژران و (٣) سەرباز بریندار بوون.

*دەستەیەک پێشمەرگە لە ١٩٧٧/١/٢١ لە چیای هەیبەت سوڵتانی کۆیە بۆسەیەکیان بۆ زیلێکی سەربازی دانا، هەر لەو بۆسەیەدا چوار سەرباز کوژران و سێ سەرباز دیلکران و دواتر ئازادکران. دەستکەوت یەک هاوەنی (٨٢) ملم.

ســـەفین، شـــەقلاوە، شـــیواشۆک

١٩٧٧/٢/٢ دەستەیەک پێشمەرگە لە نزیک شیواشۆک هێرشیانکردە سەر قافڵەیەکی سەربازی.

زیانی دوژمن کوژرانی (١٧) سەرباز و بریندار بوونی (١١) سەرباز. دەستکەوت (٣) کڵاشنکۆف.

*دەستەیەک پێشمەرگە لە چیای سەفین ١٩٧٧/٢/٢ بۆسەیەکیان بۆ دوژمن دانا، لەو بۆسەیەدا ئەفسەرێک و (٥) سەرباز کوژران. دەستکەوت (٥) کڵاشینکۆف بوو.

*١٩٧٧/٤/٥ دەستەیک پێشمەرگە لە نێوان هەریرو شەقلاوە هێرشیانکردە سەر ئۆتۆمبێلێکی سەربازی و (٥) سەرباز کوژران

چـــــــالاکی

ڕۆژی ١٩٧٧/٢/١٢ مەفرەزەی قادر مستەفا بۆسەیەکیان بۆ پۆلیسی قوەی سەیار دانا کە هاتووچۆی شەریکەی نەوتی شیواشۆکی دەکرد، دوای شەڕێکی یەک کاتژمێری ژمارەیەک پۆلیس کوژران، پێشمەرگەی قارەمان عەبدولڕەحمان سونەگوڵی شەهید بوو.

مەفرەزە سەرەتاییەکانی شۆڕشی نوێ بەڕابەرایەتی (ی ن ک) کەوتنە جووڵە و چالاکی نواندن، سەرەتا خۆیان بە خەڵک و دێهاتەکان ناساند، کۆبوونەوەیان لەگەڵ خەڵکی دێیەکاندا دەکرد ڕێبازی شۆڕشیان بۆ ڕوون دەکردنەوە.

پێشمەرگە سەرەتاییەکانی شۆڕشی نوێ ئالا هەڵگرانی مەشخەڵی ئازادی بوون ماڵ بە ماڵ و دێ بە دێ و لوتکە و شاخ و بنارو ماڵە ڕەشماڵەکانی کوردستان دەگەڕان هەتا بە خەڵک بڵێن کورد زیندووە شۆڕشی نوێ هەڵایساوەو خەبات و تێکۆشان تا کەناری سەرفرازی بەردەوامە.

جگە لە مەفرەزەکانی سنووری هەولێر پێشمەرگەکانی ناوچەکانیتریش دەهاتنە سنووری هەولێرو دەشتی کۆیە تا پەیامی شۆڕش بگەیەنن ماڵە جووتیارەکان.

عەلی عەسکەری سووپا سالاری کوردستان لە کۆبوونەوەی بێدەلاندا لە ماڵی خۆیان مەفرەزەکانی بە سەر ناوچەکاندا دابەشکرد هەتاکو تێکەڵاوی خەڵک بن و بە ناوچەکاندا بگەڕێن، مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی ئەحمەدی حاجی عوسمان لە بەری مەرگەو کانی توو هاتنە دێی (بۆگد)ی دەشتی کۆیەو لەگەڵ هێزەکانی دوژمندا تووشی شەڕ بوون.

خـــــەلەکان، ســـکتان، ســـەری ڕەش

دەستەیەک پێشمەرگە لە دۆڵی خەلەکان لە ١٩٧٧/٢/١٣ ئۆتۆمبێلێکی سەربازییان گوللە بارانکرد لە ئەنجامدا چوار سەرباز کوژران.

دەستکەوت سێ کلاشینکۆف بوو.

هێزێکی دوژمـن لە ١٩٧٧/٢/١٣ پـەلامـاری دێی سکتانیانداو بەسەر شۆڕی گەڕانەوە.

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٢/١٤ نزیک هاوینە هـەواری سەری ڕەش دوو ئـەندازیـاری فەڕەنسی و ئەندازیارێکی جەزائیریان دەستگیر کرد دوای ڕوونکردنەوەی ڕێبازی شۆڕش ئازادیانکردن.

١٩٧٧/٢/٢٠ مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە نزیک کۆیە بۆسەیەکیان بۆ دوژمن دانا، لەو بۆسەیەدا (٨) سەرباز کوژران . دەستکەوت (٨) کلاشنکۆف بوو

١٩٧٧/٢/٢٨ مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ڕێگەی هەولێر کەرکوک بۆسەیەکیان بۆ ئۆتۆمبێلکی سەربازی دانا لەو بۆسەیەدا (٥) سەرباز کوژران .

دەستکەوت (٥) کلاشینکۆف بوو.

لـــێدانی مـــونەزەمە

دەستەیەک پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٣/٢١ لە هاوینە هەواری سەلاحەدین بە ئاربی جی لە بارەگای مونەزەمە و دائیرەی ئەمنیاندا

چـــالاکییەکانی مـــانگی چـــوار

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٤/٢ نزیک دێگەڵە و لەسەر ڕێگەی هەولێر کۆیە بۆسەیەکیان دانا، ئۆتۆمبێلێکی پۆلیس کەوتە بۆسەکەوە و گوللە بارانکرا.

زیانی دوژمن کوژرانی (٥) پۆلیس و معاونێکی پۆلیس.

*مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٤/١٠ چوونە ناو دائیرەی ئەمنی بەحرکە، مەفرەزەکە پێنج ئەمنیان گرت و دەستیانگرت بەسەر کەلوپەلی دائیرەکە و داوو دەرمانی نەخۆشخانەکەدا ، بە ئۆتۆمبێلی دایرەی ئەمن کەلووپەلەکانیان تا شۆێنێکی دوور گواستەوە و دواتر ئۆتۆمبیلەکەیان سوتاند.

*مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٤/١١ سەربازگەی قوشتەپەی نزیک هەولێریان گوللەبارانکرد. زیانی دوژمن کوژرانی (٨) سەرباز بوو

*١٩٧٧/٤/١١ مەفرەزەیەکی پێشمەرگە هێرشیانکردە سەر مۆڵگەیەکی دوژمن لە هاوینە هەواری سەلاحەدین لە ئەنجامدا (٨) سەرباز کوژران.

*١٩٧٧/٤/١٧ مەفرەزەیەکی پێشمەرگە مونەزەمەی حیزبی بەعسیان لە شەقڵاوە دایە بەر دەستڕێژی گوللە، لەئەنجامدا شەش کەسی مونەزەمەکە کوژران.

*١٩٧٧/٤/١٩ سێ ئۆتۆمبێلی پۆلیس لەسەر ڕێگەی کۆیە کەوتنە بۆسەی پێشمەرگەوە و گوللەبارانکران. زیانی دوژمن کوژرانی (٤) پۆلیس و یەک معاون بەناوی مۆفەق بوو.

*١٩٧٧/٤/٢٣ سەربازگەی قوشتەپە – هەولێر گوللەبارانکراو (٨) سەرباز کوژران.

*١٩٧٧/٤/٣٠ لە کەندیناوە هێرشیانکردە سەر ئۆتۆمبێلێکی مونەزەمەی حزبی بەعس و (٣) بەعسی کوژران.

ســـــێ چـــــالاکی

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٥/٥ دوو ئەندازیاری ئەڵمانییان لە بنەسڵاوە ڕفاند، دوژمن بە کۆپتەر کەوتە گەڕان بە دوایاندا بەڵام بێ ئەنجام بوو.

دواتر بۆ چاوترساندنی خەڵک لەبنەسڵاوە هاوڵاتییەکیان بەناوی محەمەد ئەحمەد شەهید کرد.

دوای ڕوونکردنەوەی ئامانجەکانی ئۆڕش ئەندازیارەکان ئازاد کران.

*ئیقایەکی سەربازی دوژمن لە ١٩٧٧/٥/٥ نزیک شەقلاوە کەوتە بۆسەی پێشمەرگەوە و گوللەبارانکرا. زیانی دوژمن کوژرانی و بریندارببوونی (٨) سەرباز. دەستکەوت (٣) کڵاشنکۆف، تێکشاندی ئیقاکە.

*دەستەیەک پێشمەرگە لە ١٩٧٧/٥/٥ لە مەرکەزی ناحیەی عەنکاوەیاندا.

داســـــــتانی بـــۆگد
1977/5/8

لەگەڵ هەڵایسانی شۆڕشی نوێ بە ڕێبەڕایەتی (ی ن ک) بەری مەرگە بووە جێژوانی پێشمەرگەو شکۆفەی شۆڕشی نوێ، دەیان پێشمەرگە، تێکۆشەر، ڕێکخستن، لە ڕیزەکانی (ی ن ک)دا خۆیان بینیەوە، ئەحمەدی حاجی عوسمان و هاوڕێکانی لەو تێکۆشەرانە بوون لە سەرەتای هەڵایسانی شۆڕشی نوێ پەیوەندیان بە عەلی عەسکەریەوە کرد، لە دێی کانی تووی بناری مەرگە بارەگایان دانا مەفرەزەیەکیان دروستکردوو بوونە پێشمەرگە.

ئەحمەدی حاجی عوسمان و هاوڕێکانی سنوورەکان نەیاندەوەستاندن، هەر ناوچەیەکی کوردستانیان بە ماڵ و سەنگەرو گۆڕەپانی بەرەنگاربوونەوەی داگیرکەر دەزانی لە هەر کوێیەک شۆڕش پێویستی پیانبوایە ئەوان لەوێ بوون، لەوێ قەڵغان بوون، لەوێ پشکۆی ئاگردانی هەڵایساوی شۆڕش بوون.

ساڵی ١٩٧٧ لە ماڵی عەلی عەسکەری لە بێدەلان کۆبوونەوەیەک بە مەفرەزەکان کراو بە سەر ناوچەکاندا دابەشیانکردن.

مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی ئەحمەدی حاجی عوسمان نێردرایە دەشتی کۆیە، تا هەواڵی هەڵایسان و جارپدانی شۆڕشی نوێ بگەیەننە خەڵکی دێهاتەکان، بەرنامەو پەیامی شۆڕشی نوێیان بۆ ڕوون بکەنەوەو پێیان ڕابگەیەنن شۆڕش دەستپێکردووەو شکست قبوڵ ناکرێت.

مەفرەزەکە چەند ڕۆژێک لە دەشتی کۆیە بوون، چوونە دێیەکان و جوتیارو دێنشینەکانیان بینی، هەواڵی هەڵایسانی شۆڕشیان پێگەیاندن، خەڵکیان بۆ ڕیزەکانی شۆڕش و ڕێکخستن هاندا.

ڕژێم هەواڵی گەیشتنی مەفرەزەکەی زانیبوو، تاریک و ڕوونی بەیانی، تازە خەڵکی ئاوایی بوگد لە خەو هەڵدەستان بۆ کاری ڕۆژانە، چەپەری کۆزو بەرغەل نەترازابوون، نوێژی بەیانی زۆر نەبوو کرابوو مەلا سەلای دابوو، هێشتا ڕەش و سپی جودا نەدەکرانەوە، دەنگی باعە باعی بەرغەل لە ناو حەوش و چەپەردا سەرەتای بەرەڵڵا کردنیان بوو، کە سووپای داگیرکەری عێراق هێرشیکردە سەر پێشمەرگەکان لە دێی بوگدی دەشتی کۆیە.

بەرە بەیانی ڕۆژی ١٩٧٧/٥/٨ دوژمن بە هێزێکی گەورەو بە پشتیوانی تۆپ و دەبابە و کۆپتەر پەلاماری (بۆگدی) دا کە دەستەیەک پێشمەرگەی سەرەتایی بە فەرماندەیی ئەحمەد حاجی عوسمانی لێبوون.

شەڕ بە گەرمی دامەزرا، پێشمەرگە ڕووبەڕووی ئەو هێزەی دوژمن بوونەوە کە سەر بە لیوای چواری کەرکوک بوون، هەر لەگەڵ یەکەم هەڵمەتدا تاروماریان کردن، پێشمەرگەکان شەڕی دەستەویەخەو سەخت و قورسیان لەگەڵ هێزە زلەکەی داگیرکەردا کرد، شەڕو پێکدان پێنج کاتژمێر بەردەوام بوو، پێنج کاتژمێر شەڕی گەورەو پڕ لە قارەمانێتی پێشمەرگە، کە تیایدا گورزی کاریگەر لە داگیرکەر وەشێندرا.

هێزی گەورەو پۆشتەی دوژمن بە پشتیوانی تۆپ و کۆپتەرو چەکی هەمە جۆر لە بەرانبەر مەفرەزەیەکی پێشمەرگەدا شکستیان خواردوو بەزین چەکی دەستی پێشمەرگە تەنها کلاشینکۆف و دوژمنیش تۆپ و کۆپتەرو چەکی پێشکەوتوو بەلام

لە بەردەم ئیرادەی دەستە پێشمەرگەیەکدا شکستیان خوارد.

لە داستانی بۆگدا دوو پێشمەرگەی مەفرەزەکە، ئەبوبەکر ڕەسوڵ و عەبدوڵڵا محەمەد بریندار بوون ئەحمەدی حاجی عوسمان[٢٢] کە فەرماندەی مەفرەزەکە بوو بریندارەکانی جێنەهێشت، شەڕی کەم وێنەو دەستەو یەخەی لەگەڵ هێزەکەی داگیرکەردا کرد.

لە شەڕی بۆگد دوای شەڕی بەردەوام و جێنەهێشتنی بریندارەکان، ئەحمەدی حاجی عوسمان فەرماندەی مەفرەزەکە و ئەبوبەکر ڕەسوڵ حەمە عەزیز شەهید بوون و عەبدوڵڵا محەمەدیش بریندار بوو، (٣٠) سەربازی سەر بە لیوای چواری کەرکوک کوژران و دەیانیش بریندار بوون.

پێش شەهید بوونی ئەحمەدی حاجی عوسمان ماڵ و منداڵ و باوکی لە لایەن دەزگا سیخوڕیەکانی بەعسەوە دەستگیرکرابوون و ڕەوانەی بەندیخانەی سەماوە کران، دوای گەیشتنی هەواڵی شەهید بوونی ئەحمەدی حاجی عوسمان بە دەزگا سیخوڕیەکانی بەعس، کەسوکارەکەی ئازاد کران، ڕژێم بۆیە خێزانی شەهید ئەحمەدی دەستگیرکردبوو تا واز لە پێشمەرگایەتی بهێنێ بەڵام ئەو بە شەهید بوونی وەڵامی دانەوە.

عەبدوڵڵا محەمەد یەکێک لە بریندارەکانی شەڕی بۆگد، نێردرایە قەندیل، عەلی عەسکەری ناردیە سەر سنوور، لەوێشەوە مامجەلال بە ڕێگەی تورکیادا ناردیە سوریا.

ماوەی چەند ساڵێک لە سوریا لەگەڵ عومەر دەبابەو دکتۆر کەمال خۆشناو مایەوە سەبیحە خان و بەهار خان و خێزانی دکتۆر خالید هاوکاری و خزمەتیانکرد.

بەمجۆرە داستانی بۆگد، بە بەزینی دوژمن و کۆژراوو بریندارێکی زۆرو شەهید بوونی دوو پێشمەرگەی قارەمان، ئەحمەدی حاجی عوسمان و ئەبووبەکر ڕەسوڵ کۆتایی هات.

---

٢٢ ئەحمەدی حاجی عوسمان پێشمەرگەی مەفرەزە سەرەتاییەکانی شۆڕشی نوێ بوو، بەشداری شەڕی گەورەی شارستێن و شەڕی ئاسۆس و قۆپی شیلانەی لەگەڵ عەلی عەسکەریدا کردووە، لە هەر دوو شۆڕشی ئەیلول و نوێ دا پێشمەرگە و فەرماندە بوو قارەمانی دەیان داستان و نەبەردی بووە.

حـــاجی قـــەلا – دێـــگەڵە

*ڕۆژی ١٩٧٧/٥/١٣ چەند کۆپتەرێکی باری و جەنگی لە دێی حاجی قەڵای کۆیە پەلاماری مەفرەزەیەکی پێشمەرگەیاندا، پێشمەرگەکان بەرەنگاری پەلامارەکەی دوژمن بوونەوە شەڕێکی سەخت بەرپابوو.

زیانی دوژمن کوژرانی یەک ئەفسەر و (١١) سەرباز لەوشەڕەدا دوو پێشمەرگە شەهید بوون.

١- شەهید مەلا جەمیل کاردی (ی.ن.ک) خەڵکی تیژەوتلیان

٢- شەهید فازیل مستەفا خەڵکی کەرکوک

*١٩٧٧/٥/١٥ سێ ئۆتۆمبێلی پۆلیس لە نزیک دێگەڵەی – کۆیە کەوتنە بۆسەی پێشمەرگەوە.

زیانی دوژمن کوژرانی معاونێک و (٨) پۆلیس و سوتاندنی ئۆتۆمبێلێک.

دەستکەوت (٧) کلاشنکۆف

*هەڤاڵ عوسمان محمەد ئەمین ئەندامی پێشکەوتووی کۆمەڵەی ماکسی لینینی کوردستان و لێپرسراوی پێشمەرگەی ناو شاری هەولێر لە ١٩٧٧/٥/١٩ دوای ئەشکەنجە و ئازارێکی زۆر لەناو کەرکوک شەهید کرا.

*١٩٧٧/٥/٣٠ لە کەندیناوا سێ ئۆتۆمبێلی چەکداری کەوتنە بۆسەی پێشمەرگەوە سێ سەرباز کوژران.

زیـــــلی ســـــەربازی

١٩٧٧/٦/٢لـە نزیک کۆیە زیلێکی سەربازی کەوتە بۆسەی پێشمەرگەوە لە ئەنجامدا (٧) سەرباز کوژران و (٣) سەرباز بریندابوون.

بـــەرەو دیـــداری کاك ئـــارام

شاخەوان، عەلی سالّح، ڕێباز، نامیق، بەرەو سەردانی کاک ئارام لە ناوچەکانی هەولێرەوە بەڕێکەوتن، لە کانی میران پەڕینەوە بناری پیرەمەگرون بەیانی زوو

گەیشتنە دۆڵی جافەتی و چوونە قزلەر لەوێشەوە بۆ یاخسەمەر بۆ ئێوارە گەڕانەوە چۆخماخ دیار بوو کاک ئارام لە جافەتی نەبوو گەڕابووەوە بەری قەراخ.

بە سەر هەورازی کوڕی پیرەمەگروندا بەڕێکەوتن لەگەڵ شێخ شەماڵ چوونە دێی باخ تا شەوی دوایی لە باخ مانەوە بۆ بەیانی چوونە گوڕباز ئێوارەکەی لە گوڕباز کاک ئارامیان بینی.

لەو سەفەرەدا دلێری سەید مەجید لە گەڵیان هاتبوو، لەگەڵ کاک ئارام دانیشتن، دلێری سەید مەجید کاک ئارامی پێناساندن ووتی ئەمەش کاک عەریف بەکرە.[٢٣]

کاک ئارام قسەی بۆ دەکردن ڕێباز بە سەری زمان وەڵامی دەدایەوە دلێری سەید مەجید ئاگاداری کردەوە ئەوە کاک ئارامی سەرکردەیە، بەو جۆرە کاک ئارامیان ناسی.

نزیکەی سێ هەفتە لای کاک ئارام مانەوە، لەو ماوەیەدا کاک ئارام بارودۆخی کوردستانی بۆ ڕوونکردنەوە لە سەر مەسەلە گرنگ و هەستیارەکان قسەی بۆ کردن، بەر چاو ڕوونی دانێ، ڕێنمایی کردن تا بتوانن بە دیدێکی نوێ لەگەڵ گۆڕانکاری و هەلومەرجەکاندا خۆیان بگونجێنن، بە بیری نوێ خۆیان گۆش بکەن، دڵنیایی کردنەوە کە ڕژێمی بەعس تەنها لە زمانی گوللە تێدەگات هەر بۆیە خەباتی چەکداری هاوشانی خەباتی بیرو هزری شۆڕشگێڕانە یەکتری تەواو دەکەن.

دوای سێ هەفتە مانەوە لە ڕۆژی ١٩٧٧/٧/١ مالاواییان لە کاک ئارام کردوو گەڕانەوە، کاک ئارام دوو کلاشینکۆفی بە دیاری پێدان و بەڕێی کردن، لە گەڕانەوەیاندا لە قەرەداخ کەوتنە بۆسەی دوژمنەوە بە زەحمەت ڕزگاریان بوو ماوەیەکی زۆر لە یەکتری دابڕان لە ڕۆژی ١٩٧٧/٨/٤ لە تیمارۆکی دەشتی کۆیە لەگەڵ عەلی سالح یەکیان گرتەوە.

پێشمەرگە پارتیزانەکان بێ پارەو فیشەک بوون جل و بەرگ و پێلاویان نەبوو پارەش نەبوو بیکڕن، سەرەتای مانگی ٩ی سالی ١٩٧٧ چوونە دێی تالەبانی

٢٣ بۆ ئەوەی ئاشکرا نەبێت لە لایەن دوژمنەوە لە هەر ناوچەیەک ناوێکی هەبوو لە قەرەداخ عەریف بەکرو لە شارباژێڕ مامۆستا بەکر، عەلی ئامە خان لە مەجلیسەکەدا دانیشتبوو ڕێباز وایزانی ئەوە کاک ئارامە.

گەورە نزیک تەقتەق داوایان لە جوتیارەکان کرد هاوکارییان بکەن، جووتیارەکان هاوکارییان کردن لە دێی داربە سەر هەر جوتیارەو پێنج دیناری دایە پێشمەرگەکان دوو سەر ئاژەڵیان پێکڕی.

پێشمەرگەکان لە ئەشکەوتی خوار ماڵەکانی داربەسەری گەورە بوون لە بیری ئەوەدابوون ئێوارە بچنە کۆ دەنگی تەقەیان گوێ لێبوو لە شوێنی خۆیان هەستان و دەستیان دایە چەک بە دووربین تەماشایانکرد دوو چەکدار لە دار بە سەرەوە بۆ لای ئەوان دەهاتن کە نزیک بوونەوە یەکێکیان نامیق بوو دوای یەکتر لە ئامێز گرتن ووتی لای مامجەلال و برادەرانی تر بووین سەید کەریم و برادەرانیش لە دۆڵی سماقولین ئەوەش چەکی تازەیە بۆمان هاتووە.[٢٤]

وردەی پێشمەرگەو جەماوەر بەردەوام لە هەڵکشاندا بوو هێزی پێشمەرگە و شۆڕشی نوێ ترس و دڵەڕاوکێیان لە دڵی دوژمندا درووستکردبوو، دوژمن لە هەوڵی کوژاندنەوەی مەشخەڵی شۆڕش و کپ کردنەوەیدا بوو بەردەوام کۆپتەر لە ئاسمانی ناوچەکانی دەشتی هەولێرو کۆیەو خۆشناوەتی دەسوڕانەوە، کێوماڵیان دەکردو دێیەکانیان دەپشکنی بەڵام نەیانتوانی کۆتایی بە شۆڕش بهێنن، ڕۆژ بە ڕۆژ شۆڕش باڵای دەکردوو هێزی پێشمەرگەو سەرکردایەتی لە گەشەو پێشکەوتندا بوون.

هێزی پێشمەرگە لە هەولێرو کۆیە و ناوچەکانیتر لە جموجۆڵدا بوون، شۆڕش لە قۆناغی خۆناساندنەوە چووە قۆناغی لێدانی دوژمن.

هـــــەرێمی هـــــەشت- هـــــەولێر

لە ڕۆژی ١٩٧٧/٩/١٢ لە دوا ڕۆژی کۆبوونەوەی سەرکردایەتی هەرێم دیاریکران هەر ناوچەیە هەرێمێکی بۆ درووستکراو کەسێک کرایە فەرماندەی هەرێمەکە.

هەرێمی دەشتی هەولێر کە ناوچەیەکی فراوانی لە خۆ دەگرت سەعدی گچکە

---

٢٤ مانگی (٧) سالّی ١٩٧٧ مامجەلال گەڕابووەوە کوردستان چەکی تازەی دابووە پێشمەرگە نامیق کلاشینکۆفێکی یەک لاقی وەرگرتبوو.

کرایە لێپرسراوی، لێرەوە چالاکیەکان بەردەوام بوون.

سەید کاکە کرابووە فەرماندەی هەڕیمی (١٢) بەڵام لەگەڵ سەعدی گچکە لە سنووری هەولێر- کۆیە مابووەوە.

گەلی بارووتخانە شەڕو شەهید بوون ناوەڕاستی مانگی (10)ی 1977

سەرەتاکانی شۆڕش وابوو لە ناکاو پێشمەرگەیەک تەسلیم دەبووەوە دەبووایە ڕێو شوێنی پێویست بگیرێتە بەر، ئەگەر زانیاری لە سەر شوێن و ڕێگەی پێشمەرگە بداتە دوژمن هێزی پێشمەرگە لێی زەرەرمەند نەبن.

هەواڵ گەیشت (ز،گ) تەسلیم بووەتەوە لە بەر ئەوەی ئاگاداری ئەوە بوو کە هەندێک چەک و پێداویستی پێشمەرگە لە ماڵی کەریم ئاغای نازەنین شاردراونەتەوە دەبووایە چەک و کەلووپەلەکان بگوازنەوە پێش ئەوەی دوژمن دەستی بیانگاتێ.

ناوەڕاستی مانگی (١٠)ی ١٩٧٧ بە ئاگاداری سەعدی گچکە یاسین قادرو ملازم جەلال چوونە نازەنین لە ڕێگە عەباس عەزیز کەوتە گەڵیان و بوونە سێ پێشمەرگە.

هەر سێ پێشمەرگەکە چوونە نازەنین چەکەکانیان لە ماڵی کەریم ئاغا گواستەوە، نانی بەیانی و نیوەڕۆیان لە ماڵی کەریم ئاغا وەرگرت و چوونە گەلی بارووتخانە لە نێوان نازەنین و سناوە.

لە کاتی نانخواردنی نیوەڕۆدا هێزێکی دوژمن چواردەوری گرتن شەڕ لە نێوان هێزەکەی دوژمن و سێ پێشمەرگەکە دامەزرا.

دوای بەرگرییەکی قارەمانانە یاسین قادر شەهید بوو ملازم جەمال بە بریندارى خۆی گەیاندە شاخەکانی پشتی نازەنین ناسنامەو نامەکانی گیرفانی لە پەنا بەردێک شاردەوەو کەوتە شەڕ لەگەڵ هێزەکانی دوژمن، دوای بەرگری و شەڕی مان و نەمان مولازم جەمالیش شەهید بوو.

عەباس عەزیز دوا پێشمەرگەی ئەو شەڕە بوو کەوتە دەست دوژمن و دوای ماوەیەک لە سێدارە درا.

شـــــەڕی ســـناوە

هێزێکی دوژمـن لە ١٩٧٧/١٠/١٩ هێرشێکی گـەورەیـان هێنایە سـەر پۆلێک پێشمەرگە لە دێی سناوە، شەڕێکی سەخت لە نێوان پێشمەرگەو دوژمن تا ئێوارە بەرداوام بوو .

زیانی دوژمـن کوژرانی (٢٠) سەرباز و ئەفسەر، کۆپتەرێک پێکراو کەوتە خوارەوە هەموو سەرنشینەکانی کۆپتەرەکەش سووتان.

قوربانی پێشمەرگە دوو شەهید بوو

١- شەهید معاون جەمال خەڵکی هەولێر

٢- شەهید یاسین قادر

تـــــەقە لە هـــــەورێ، شـــــەڕ لە هـــەورێ
1977/10/24

شاخەوان عەباس، مەلا بەختیار، دلێر، ژمارەیەک پێشمەرگە لە ناو دۆڵێکی درێژدا خۆیان پەنادابوو کە چیای هەورێی دەکرد بە دوو بەشەوە.

بەیانی بـوو گوێیان لە دەنگی تەقە بـوو مـەلای حاجی لە جەلی دابڕابـوو هەستیکردبوو پێشمەرگەکان لە کونە فلوسەن بۆ لای ئەوان هاتبوو بەڵام لە (گەلی ئاوڕێ پەرژین) کەوتبووە بۆسەی دوژمنەوەو شەهید بوو.

کۆپتەرەکان جمووجۆڵی پێشمەرگەکانیان بینی و تەقەیان لێکردن، پێشمەرگەکان بە برنەوو کلاشینکۆف تەقەیان لە کۆپتەرەکان کردەوە بە دەستڕێژی کۆپتەرەکان (دلێر) بریندار بوو.

پـــــێکان و کـــــەوتنی کـــــۆپتەرێك
1977/10/24

سەید کەریم، سامان گەرمیانی، سەید کاکە، سلێمان بێڕێژی لە سەر لوتکەیەک دامەزرا بوون، کۆپتەرێکی بارهەڵگر خەریک بوو لە نزیک ئەوان سەرباز دابەزێنێ، پێشمەرگەکان تەقەیان لێکرد، کۆپتەرەکە پێکراو لە نزیک دێی بەرەکە کەوتە خوارەوە.

شەڕ تا ئێوارە درێژەی کێشا، لەگەڵ کۆتایی هاتنی شەڕو ڕەوینەوەی سێبەری کۆپتەرەکان چوونە دێی سپیندارە نانیان خوارد، بۆ خەوتن چوونە (پوونگینە).

ڕۆژی دوایی تا ئێوارە لە کانی شیرینەی چیای سەفین مانەوە، بۆ ڕۆژی دواتر پێشمەرگەکان بوونە دوو بەشەوە، بەرەو دەشتی بەڕانەتی، سماقولی سەروچاوەو بەنە باوێ و ئاوەگرد ڕۆیشتن.

پـــێش شـــەڕی حـــەسەن مـــوتریب

زستانی سەخت و تۆف و سپی پۆشی ساڵی ١٩٧٧ بناری دێدەوان ماڵی گەرم و گوڕی پێشمەرگەکانی هەولێر بوو ماڵێک لە بەفرو سەرمای ئەو ساڵە تووشە، گەرم بە باوەش و دەروونی گەرمی شۆڕشگێڕان.

دااڵە کۆپتەری داگیرکەر کە ژمارەیان زیاتر لە (٢٠) کۆپتەر بوو هاتنە ناوچەکەو هێزیان دابەزاند، ناوچەکەیان بە سەربازو تانک و زرێپۆش گەمارۆ دابوو.

ڕێکخستنەکانی (ی ن ک) چاو کراوەو زیت و وریا بوون هەمیشە چاویان کراوە بوو هەر جموجۆڵێکی هێزەکانی داگیرکەریان ببینیایە هەواڵیان دەدایە پێشمەرگەو لە جوڵەو پیلانی داگیرکەر ئاگاداریان دەکردنەوە.

یەکێک لە ڕێکخستنەکانی (ی ن ک)، هەواڵی گەیاندە سەعدی گچەکە مەفرەزەیەکی جاش بێتەلێکی کۆڵە پشتیان پێیەو ئەفسەرێکی ئیستخباراتیان لە گەڵدایە هاتوونەتە دێی حەسەن موتریب.

شـــەڕی حـــەسەن مـــوتریب
1977 /12/21

هێزێک بە فەرماندەیی سەعدی گچکە یەکەم ڕۆژی زستان لە دێی نێرەگین دەرچوون، ئاوی بەستی شەرغە سارد بوو قاچیان هەڵکردوو لە ئاوەکە پەڕینەوە، پێش خۆر هەڵاتن گەیشتنە هەڵەتەکانی نێوان بانە مۆردو جل بە سەر، ئێوارەکەی چوونە جل بە سەر لە دەوری یەکتر کۆبوونەوە بۆ نەهێنی وەرگرتن، بە سەر ماڵەکاندا دابەشبوون بۆ نانخواردن، سەعدی گچکە پێی ووتن کەس نان و پێخەف

لەگەڵ خۆی نەهێنێ پەلە بکەن لە نانخواردن چوونکە لێرە دەڕۆین.

هەواڵ گەیشتبوو کانەبی چاوشین و ژمارەیەک جاش لە بانە مۆردن، دوای نانخواردن بۆ لێدانی جاشەکان بەرەو بانە مۆرد بەڕێکەوتن.

پێشمەرگەکان چوونە بانە مۆرد بەڵام جاشەکان لەوێ نەمابوون، دوای کۆبوونەوە بەرەو دێدەوان ڕۆیشتن لە ڕێگا لایاندایە هەواری (خلە قازی) هەواڵی جاشەکانیان پرسی ووتیان بەرەو (حەسەن موتریب) ڕۆیشتوون.

پێشمەرگەکان بە فەرماندەیی سەعدی گچکە بەرەو حەسەن موتریب ڕۆیشتن پێش ئەوەی بگەنە ئاوایی شوانێکیان بینی سەعدی گچکە هەواڵی جاشەکانی لێپرسی شوانەکە ووتی جاشەکان بوونە دوو بەش، هەندێکیان لە مزگەوتن هەندێکیان لە ماڵێکن.

سەعدی گچکە پێشمەرگەکانی دابەشکرد بە چوار دەوری دێیەکەدا:

+ سەید کاکە نێردرایە ڕێگەی هەولێر

+ سەعدی گچکە و (٢٠) پێشمەرگە بۆ هەڵمەت بردنە ناو دێ

+ شاخەوان عەباس، محەمەد ڕەسوڵ، ئازاد خۆشناو، سابیر عەزیز، ئەحمەد عەزیز کوردە لە سەر ڕێی ئاوایی لورکە دامەزران.

+ ڕێباز، سامی قادر، شێرزاد خۆشناو لە سەروی لورکە دامەزران.

حسێن دۆشکە دوو ئاربیجی لە مزگەوتەکەدا سەریکرد جاشەکان ڕایانکرد، جاشێک (عەلی گاور) قاچی شکا، دەستڕێژیان لێکردوو کەوتە ناو مزگەوتەکەوە، شەڕنزیکەی کاتژمێرێکی خایاند:

لەم شەڕەدا چوار جاش کوژران

پێشمەرگەیەکیش بە ناوی محەمەد ڕەسوڵ سێگردکانی شەهید بوو.

شـــــەهید بوونی دوو پـــــێشمەرگە

جاشەکانی قالە فەرەج لە ١٩٧٧/١٢/٢٣ گەمارۆی چەند پێشمەرگەیەکیاندا لە دێی شەوگێڕی کۆیە. زیانی دوژمن کوژرانی (٣) جاش و بریندار بوونی دوو جاشیتر.

قوربانی پێشمەرگە شەهیدبوونی پێشمەرگەیەک بوو بە ناوی (تۆفیق عەلی باپیر).

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٧/١٢/٢٧ هێرشیانکردە سەر جاشەکانی کانەبی چاوشین لە دێی حەسەن موتریب.

لەو هێرشەدا (٧) جاش کوژران و (٤) جاش بریندارببوون

پێشمەرگەی قارەمان (محەمەد ڕەسول سێگرتکانی) شەهید بوو.

دەستکەوت (٣) کلاشنکۆف بوو.

هـــــەولێر - کـــــۆیە

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٨/١/١ بە ئاربی جی لە مونەزەمەی کۆیەی حزبی بەعسیاندا هاوکات مەفرەزەیەکیتری پێشمەرگە بە ئاربی جی لە مونەزەمە و مەرکەزی پۆلیسی هیرانیاندا

*لە پیلانێکی دوژمنکاری لە ڕۆژی ١٩٧٨/١/٢ چەند خۆفرۆشێک لە دێی شەیتان باژێڕی کۆیە پێشمەرگە و فەرماندەی مەفرەزە (نعمان محەمەد ئەمین) یان شەهید کرد.

*هێزێکی دوژمن لە ١٩٧٨/١/١٩ هێرشیان هێنایە سەر پێشمەرگە لە چیای سەفین، پێشمەرگەکانی ناوچەکە لە پشتی چیای سەفین بەرەنگاری هێزەکەی دوژمن بوونەوە دوای چوار کاتژمێر شەڕ دوژمن شکاو هەڵات.

زیانی دوژمن کوژران و بریندارببوونی (٥٠) سەرباز و پێشمەرگەیەکیش بریندارببوو.

هێزێکی دوژمن لە ڕۆژی ١٩٧٨/١/٣١ هێرشیان هێنایە سەر پێشمەرگە لە دێی شیوەشانی کۆیە.

پێشمەرگەکان لێیان هاتە دەست و تێکیانشکاندن

زیانی دوژمن کوژران و بریندارببوونی (٣٦) سەرباز) ، دوو پێشمەرگەش بریندارببوون.

شـــــەڕی شـــــیوەشان
1978/2/2

هێزی پێشمەرگە لە دێی شیوەشان بوون، هەواڵ گەیشت دوژمن بە نیازی پەلاماردە، هێزی پێشمەرگە پێکهاتبوون لە سەعدی گچکە فەرماندەی هەرێم، مەلا بەختیار، مەفرەزەی چەکۆی کەریمە سوور، شێخ جەواد.

سەعدی گچکە، سەید کاکە، محەمەد عەجەم سەنگەریان گرت بە سەر دۆڵی خەلەکاندا دەیانڕوانی، قادر عەزیز، شاخەوان عەباس، مەلا بەختیار لە بناری شاخی « قوباد بەگی» بوون بە سەر دێی شیوەشاندا دەیانڕوانی قادر مستەفاو مەفرەزەیەک لە بناری شاخێک دامەزران چەتۆو شێخ جەواد لە خوار سەعدی گچکەوە دامەزران کاتژمێر ١١ی بەیانی ڕۆژی ١٩٧٨/٢/٢ شەڕ لە نێوان هێزی پێشمەرگەو سووپای داگیرکەر دامەزرا هێزی پێشمەرگە بەرگری گەورەیانکرد گورزی کاریگەریان لە دوژمن وەشاند ژمارەیەک سەربازیان کوشت و بریندار کرد.

کۆپتەرەکان بۆردوومانی سەنگەرەکانی پێشمەرگەیان دەکرد حسێن دۆشکە دوو گوللە ئاربیجی نا بە کۆپتەرەکانەوەو پێکانی ، کۆپتەرەکان لە پێدەشتەکاندا نیشتنەوە، شەڕ تا ئێوارەی خایاند.

هـــــەولێر – کـــــۆیە

هێزێکی دوژمـن لە ١٩٧٨/٢/٢ دەرچـوون بۆ پشکنینی ناوچەی قـەڵای کۆیە پێشمەرگە دلێرەکانی ناوچەکە لە دێی قازبەگیان و شیوەشان بەرەنگاری هێزەکەی دوژمن بوونەوە و شەڕ تا ئێوارەی خایەند.

زیانی دوژمن کوژران و بریندارببوونی (١٥) سەرباز.

دەستەیەک پێشمەرگە لە ١٩٧٨/٢/٧ لەسەر ڕووباری نازەنین بەرەنگاری هێزێکی دوژمن بوونەوە.

زیانی دوژمن کوژرانی (٥) سەرباز و بریندارببوونی (٩) سەربازیتر.

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٨/٢/٢٠ لە دێی چیوە تووشی جاشەکانی ئەنوەر بەگ بوون و لێیاندان دوای شەڕێکی جوامێرانە جاشەکان هەڵاتن .

تاقمێک لە جاشەکانی قالەی فەرەج لە ١٩٧٨/٢/٢٣ لە دێی شەوگێڕی کۆیە گەمارۆی چەند پێشمەرگەیەکیاندا، دوای شەڕێکی جوامێرانە جاشەکان بە سەرشۆڕی گەڕانەوە .

لەو شەڕەدا پێشمەرگەی قارەمان (تۆفیق عەلی بایز) شەهید بوو

شـــــەڕی دەشـــــتێو
شـــــەهید بوونی ســـــەعدی گـــــچکە

سەعدی گچکە ئەندامی سەرکردایەتی (ی ن ک) فەرماندەی مەفرەزە سەرەتاییەکان و فەرماندەی ئازای هەرێمی دەشتی هەولێر، یەکێک لەو سەرکردەو تێکۆشەرانەی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی گەلی کورده له هەر دوو شۆڕشی ئەیلول و نوێ دا ئەستێرەیەکی درەوشاوەو هیواو ئومێدی گەلێکی ستەمدیدە بووە، تا کاتی شەهید بوونیشی دەیان دەستی بە زەبری لە دوژمن وەشاندووە.

ساڵی ١٩٦٣ لە شۆڕشی ئەیلولدا بووەتە پێشمەرگە، سەرەتا سەرپەل و دواتر سەر لق و فەرماندەی بەتالیۆن بووە فەرماندەو قارەمانی شەڕەکانی کۆیە- هەولێر- خۆشناوەتی باڵەکایەتی بووە، فەرماندەی بوێری شەڕی سێ مانگەی چیای سەرکەشی ماکۆک و شیشار بووەو هەر لەو شەڕەشدا بریندار بووە، تا هەرەسی شۆڕشی ئەیلول بەردەوام بووە.

دوای هەرەسهێنان و بڵاوە پێکردنی شۆڕشی ئەیلول سەعدی گچکە نائومێد نەبوو ڕوویکردە شاری مەهاباد پەیوەندی لەگەڵ عەلی عەسکەری و دکتۆر خالیدو ڕەسوڵ مامەندوو عومەر دەبابە دروستکردووە، دوای بەشداریکردنی لە کۆبوونەوەی ورمێ لە مانگی ١٠ی ساڵی ١٩٧٥ گەڕاوەتەوە عێراق و لە بەغدا نیشتەجێ بووە، لەگەڵ هەڵایسانی شۆڕشی نوێ بەڕێبەرایەتی (ی ن ک) لە ڕۆژی ١٩٧٦/٨/٨ لەگەڵ عەلی عەسکەری و عومەر دەبابە، سەید کاکە، قادر عەزیز، دکتۆر خالید، ملازم تایەری عەلی والی، جەعفەر ئەسوەد ڕوویانکردە شاخ و مەفرەزەی پارتیزانییان پێکهێنا.

شـــــــەڕی دەشـــــــتێو

سەعدی گچکە فەرماندەی هەرێمی دەشتی هەولێرو ئەندامی سەرکردایەتی (ی ن ک) بە مەبەستی بەشداریکردن لە کۆبوونەوەکانی سەرکردایەتی بەڕێکەوت، لە ڕێگادا بۆ سەرکردایەتی و بە ڕێگای ناوچەکانی پشدەردا لە ڕۆژی ١٩٧٨/٣/٨ تووشی شەڕێکی نابەرابەر بوون لەگەڵ هێزەکانی داگیرکەردا کە تیایدا سەدان سەربازو دەبابەو کۆپتەر بەشداریانکرد، دوای شەڕێکی قارەمانانە و بەرگرییەکی بێ وێنە (١٣) پێشمەرگە شەهید بوون کە سەرقافڵەیان سەعدی گچکەی سەرکردەو فەرماندەی هەرێمی دەشتی هەولێر بوو لەو شەڕەدا (٤١٠) ئەفسەرو سەربازی داگیرکەر کوژران و سێ کۆپتەریش خرانە خوارەوە.

(ئیسماعیل تایە نعێمی) فەرماندەی ئەو کاتی فەیلەقی یەکی عێراق لە کتێبەکەیدا بە ناوی (تجربتی فی القیادە) باسی لە شەڕی دەشتێو کردووە و نووسیویەتی (٤١٠) ئەفسەرو سەربازی عێراق کوژران و دەیانیش بریندار بوون، سێ کۆپتەریش خراونەتە خوارەوە ئەم دانپیانانەی فەرماندەی فەیلەقی (یەکی) عێراق سەبارەت بە شەڕی دەشتێو کە پێدەچێت زەرەرو زیانی دوژمن زۆر لەوە زیاتر بێ.

لە شەڕی دەشتێودا جگە لە شەهید بوونی (١٣) پێشمەرگەو فەرماندە، چوار پێشمەرگەش بە دیل گیران کە دواترو لە ١٩٧٨/٦/٢١ لە قەسابخانەی موسڵ لە سێدارە دران کە ئەم نەمرانەن:

١- شەهید سەعدی عەزیز حەمەدەمین ناسراو بە سەعدی گچکە فەرماندەی هەرێمی دەشتی هەولێر.
٢- شەهید فاروق صدیق ئەندامی کۆمەڵەو ڕێبەری سیاسی هەرێم.
٣- شەهید فەرخ قادر پێشمەرگە
٤- شەهید فەریق هەمزە پێشمەرگە
٥- شەهید شاهین عیزەدین
٦- شەهید تاهیر محەمەد عەلی
٧- شەهید جەبار ئیسماعیل

٨- شەهید عوسمان باوە
٩- شەهید عەزیز باپیر
١٠- شەهید سامی عوبێد
١١- شەهید سەباح جەمیل
١٢- شەهید ئەحمەد محەمەد ئەمین
١٣- شەهید ئەحمەد محەمەد

ئەو پێشمەرگانەی بە بریندارى بە دیل گیران:

١- جەعفەر ئەسوەد
٢- حسێن عبدالرحمن
٣- جەواد کەریم
٤- کەمال واحید

لە ١٩٧٨/٦/٢١ لە موسڵ لە سێدارەدران.

سەعدی عەزیز حەمەدەمین، سەعدی گچکە ساڵی ١٩٤٣ لە دێی (سێبیران) ی نزیک قوشتەپەی پارێزگای هەولێر لە دایک بووە بنەماڵەکەی سەر بە هۆزی (مەمان) بوو.

لە ماوەی ساڵێک و حەوت مانگی پێشمەرگایەتیدا دەستی بە زەبری لە داگیرکەر وەشاند.

لە مانگی (٣)ی ساڵی ١٩٧٧ لە ڕێگای سەرەکی نێوان خانزاد بەستۆرە چالاکییەکی ئەنجامدا لەو چالاکییەدا ئەفسەرێک بە ناوی (سابیر زێدان) و دوو پۆلیس کوژران لە شەڕی سناوە کە تیایدا کۆپتەرێک خرایە خوارەوە سەعدی گچکە فەرماندەی ئەو چالاکییە بوو.

لە مانگی ١١ی ساڵی ١٩٧٧ شەڕی هـەورێ بە فەرماندەیی سەعدی گچکە ئەنجامدرا کە تیایدا گورزی کاریگەر لە داگیرکەر دراو کۆپتەرێکیش خرایە خوارەوە.

جگە لەو شەڕو داستانانە، لە شەڕی شیوەشان و قازان بە گیانیش بە هەمان شێوە سەعدی گچکە فەرماندەو قارەمانی شەڕەکە بوو.

سەعدی گچکەی نەمر لە ماوەی تەمەنی کورتی پێشمەرگایەتیدا کە ساڵێک و حەوت مانگ بوو، لە هەرێمی دەشتی هەولێرو ئەو ناوچانەی تیایدا پێشمەرگە بووە، نموونەی فەرماندەو سەرکردەی قارەمان بوو، لەو ماوە کەمەدا جێگە دەستی بە گەشە کردن و فراوانبوونی شۆڕشەوە دیارو بەرچاوە.

شـــــەهید بوونی (3) پـــێشمەرگە
کـــۆتایی مـــانگی (3) 1978

کۆتایی مانگی (٣) ١٩٧٨ جاشەکانی بێتواتە لە ناوچەی خۆشناوەتی – دۆڵی باڵیسان بە دوای شوێن پێی پێشمەرگەدا دەگەڕان تاوەکو بیانخەنە تەڵەو شەهیدیان بکەن.

سێ پێشمەرگە لە سـەرووی ئاوایی چیوە لە ئەشکەوتێکی چیای هەورێ سەرخەوێکیان شکاند بوو، جاشەکان چوونە سەریان و دەستگیریان کردن.

دوای ڕادەستکردنەوەیان بە داموو دەزگاکانی ڕژێمی عێراق لە لایەن جاشەکانی بێتواتەوە، لە مانگی (٩) ساڵی ١٩٧٨ لە موسڵ لە سێدارەدران.

کـــــوشتنی مـــــلازمێك

مەفرەزەیکی پێشمەرگە لە ١٩٧٨/٤/٧ چوونە ناو هاوینە هەواری سەڵاحەدین، ملازمێکیان کوشت بە ناوی (خەلیل ئیسماعیل) ژمارەی ناسنامەی (١٢٠٣٨)

شـــــەهید بوونی دوو پـــــێشمەرگە

سەرەتای مانگی (٤) ١٩٧٨ چوار پێشمەرگە بە مەبەستی چوونە ناو هەولێر مۆڵەتیان وەرگرت، دوو پێشمەرگەیان تەسلیم بە ڕژێمی عێراق بوونەوە یەکێک لەو پێشمەرگانە بووە سیخوڕ بە سەر دوو پێشمەرگەکەی ترەوەو شوێن و کاتی گەڕانەوەی ئاشکرا کردن.

محەمەد عەجەم، خالید سابیر، دوو پێشمەرگەی هەرێمی (٨) چوونەوە هەولێر کەسووکاریان بینی بێ ئاگا لەوەی هاوڕێکانیان تەسلیم بوونەوەو کات و شوێنی گەڕانەوەیان ئاشکرا کردوون.

دوای بینینی کەسووکاریان و تەواو بوونی مۆڵەتەکەیان لە شەوی ١٩٧٨/٤/١١/١٠ لە کاتی گەڕانەوەیانداو لە گۆڕستانی سەید مەعروف کەوتنە بۆسەی دوژمنەوەو شەهید بوون.

پـــــــەلاماری دوژمـــــن

ڕۆژی ١٩٧٨/٤/١٧ هێزێکی دوژمن پەلاماری سەر زینە تەرسی ڕەواندزیدا، مەفرەزەیەکی هەڕیمی (٨) ڕوو بەڕووی پەلامارەکەی دوژمن بوونەوە

زیانی دوژمن کوژرانی (٥) سەرباز و بریندارببوونی (٣) سەربازتر

هـــــــەولێر - کـــــۆیە

ڕۆژی ١٩٧٨/٥/٢٤ ژمارەیەک پێشمەرگە لە سێدارەدران کە پێش چەند مانگێک جاشەکانی ئەنوەر بەگ غافڵگیریان کردبوون

١- شەهید نادر حمە ئەمین خەڵکی گەروەتە - شەقلاوە

٢- شەهید عومەر تەها دوری - شەقلاوە

٣- شەهید مامۆستا صباح تاهیر شێخ محەمەد خەڵکی هیران - شەقلاوە

*مەفرەزەیەکی هەڕیمی (٨) لە ١٩٧٨/٥/٢٤ هێرشیانکردە سەر هێزێکی دوژمن لە دار بەڕووی دەشتی کۆیە

*١٩٧٨/٥/٢٦ مەفرەزەیەکی هەڕیمی ٨ هێرشیانکردە سەر هێزێکی دوژمن لە گۆپتەپە شیواشۆک

کـــــۆیە - هـــــەولێر

پێشمەرگەکانی هەڕیمی (٨) لە ١٩٧٨/٦/٣ ئۆتۆمبێلی بەڕێوبەری پۆلیسی مەخموریان لە دیبەگە دایە بەر دەشترێژی گوللە

*مەفرەزەیکی هەڕیمی (٨) لە ١٩٧٨/٦/١٩ لە نێوان عاقوبان و کەوەرتیانی نزیک شەقڵاوە لەگەڵ هێزێکی دوژمن کەوتنە شەڕ.

زیانی دوژمن کوژرانی (٣) سەرباز و ئەفسەرێک بوو

*مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٨) لە ١٩٧٨/٦/٣٠ ژمارەیەک ئۆتۆمبێلیان لە ناوچەی خۆشناوەتی ڕاگـڕت و ڕێبـازی شۆڕشیان بۆ ڕوونـکـردنـەوە ، (١٥) ماتۆڕی حکومەتیشیان سووتاند .

مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٨) لە ١٩٧٨/٧/٨ بایی (٢٠٠٠٠) دینار خانووی دوژمن لە دێی لاسەی شەقلاوە و (١٥٠٠٠) دینار خانووی لە دێی چنێران سووتاند.

*مەفرەزەیەکی هەڕێمی ٨ لە ١٩٧٨/٧/١٠ چەند ماکینەیەکی کۆمبایینی حکومەتی لە ناوچەی هەریر سوتاند.

*مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٨) لە ١٩٧٨/٧/١٤ چوونە سەر ئۆتێل سەلاحەدین لە هاوینە هـەواری صەلاحەدین ژمارەیک هاوڵاتی بیانییان لەناو ئۆتێلەکەدا کۆکردەوەو ئامانجەکانی شۆڕشیان بۆ ڕوونکردنەوە لەوکاتەدا دوژمن پەلاماری ئۆتێلەکەیدا و شەڕ دروستبوو لەئەنجاما ئەندازیارێکی کشتوکاڵی خەڵکی میسر بەناوی (مەحموود محەمەد ئیبراهیم) بەدەستی هێزە پەلاماردەرەکەی دوژمن کوژرا.

*مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٨) لە ١٩٧٨/٧/١٧ چوونە سەر ئۆتێل بێخاڵ لە هاوینە هەواری سەلاحەدین و میوانە بیانیەکانیان کۆکردەوە و ئامانج و بەرنامەی شۆڕشیان بۆ شیکردنەوە و لەوکاتەدا هێزێکی دوژمن پەلاماری ئۆتێلەکەیدا و شەڕ دروستبوو، لەو شەڕەدا عەقید طارق عەبدوڵڵا سالح کوژرا .

*مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٨) لە ١٩٧٨/٧/٢١ لە نێوان هەریر و شەقلاوە کەوتنە بۆسەی دوژمنەوە شەڕ لە نیوەی شەو تا بەیانی بەردەوام بوو

مەفرەزەکەی هەڕێمی (٨)بە سەلامەتی دەربازبوون.

گـــــەڕانەوەی قـــادر عـــەزیز

مانگی (٨)ی سالی ١٩٧٨ لەگەڵ مەفرەزەیەک لە سەرکردایەتییەوە هاتە خوارەوە بۆ دەشتی هەولێرو کرایە فەرماندەی هەڕێمی (٨) بەڵام زۆر نەمایەوەو گەڕایەوە سەرکردایەتی.

بـــــناری ســـــەفین

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٨/٨/١٣ لە دێی حوجرانی بناری چیای سەفین نزیک شەقڵاوە بۆسەیەکیان دانا کاروانێکی سەربازی کەوتە بۆسەکەوە، چوار سەرباز و ڕەیس عورەفایەک کوژرا، مودەڕەعەیەک تێکشکێندرا، تۆبخانەی دوژمن حوجرانی بۆردومانکردوو هاوولاتیەک شەهید بوو

*مەفرەزیەکی پێشمەرگەی هەڕێمی (٨) لە ١٩٧٨/٨/٢٣ لەگەڵ جاشەکانی کانەبی چاوشین و شاکر قارد تووشی شەڕبوون، شەڕ تا ئێوارەی خایەند

کوژرانی (٢) جاش و شاکر قارد بریندار بوونی (١٢) جاش

شـــــەڕی ســـــماقە

ناوەڕاستی مانگی (٨) ساڵی ١٩٧٨ پۆلێک پێشمەرگە بە فەرماندەیی قادر مستەفا چوونە دێی (سماقە) و بە سەر ماڵەکاندا دابەش بوون.

کاوە مەخموری و محەمەد عەزیز دوو پێشمەرگەی هێزەکە چوونە ماڵی جوتیارێک کە لە بەرزایی دێی سماقە بوو لە کاتی دابەشبوونی پێشمەرگەکاندا مەفرەزەیەکی جاش چاودێری کردبوون، دوای دامەزراندنی پێشمەرگەکان جاشەکان چوونە سەر ئەو ماڵەی کاوەو محەمەدی لێدامەزرا بوون.

تەقە لە نێوان دوو پێشمەرگەکەو جاشدا دروست بوو پێشمەرگەکان بەرگری دلێرانەیان کرد دوو جاشیان بە سزا گەیاندو کوشت، دوو منداڵی ماڵەکەش بریندار بوون.

ســـــەید کـــــاکە

دوای ڕزگار بوونی و هەڵاتنی سەید کاکەو قادراغا لە زیندانی قیادە موەقەتە و گەڕانەوەیان بۆ سەرکردایەتی، سەید کاکە وەکو فەرماندەی هەڕێمی (٨) گەڕایەوە دەشتی هەولێرو خۆشناوەتی.

شـــــەهید بوونی حـــــەوێز مام بـــــرایم
1978/9/18/17

حەوێز هیرانی فەرماندەی هێزی خۆشناوەتی بوو لە هەرێمی (٨) دڵشاد مام ڕەزاو کوردە گەروە تەیی لەگەڵ حەوێز هیرانی بوون.

حەوێز مام برایم و دڵشاد مام ڕەزاو کوردە گەروەتەیی لە دێی فریزە بوون ئێوارە بەرەو کاموسەک ڕۆیشتن لە دێی کاموسەک دامـەزران لە ماڵی حاجی ئەحمەد نانیانخوارد.

شەوی ١٩٧٨/٨/١٨/١٧ بوو سریەیەکی مغاویری کە لە (٧٠) کەس پێکهاتبوون لەگەڵ گەلە جاشێکی خولە چاوشین چوار دەوری کاموسەکیان گرت پێشمەرگەکان کلاشینکۆفێک و دەمانچەیەکیان پێبوو، شەڕ لە نێوان پێشمەرگە و گەلە جاشی خولە چاوشین و مغاویردا دروست بوو لە یەکەم دەستڕێژدا دوو چەکدار کوژران دوای بەرگرییەکی کەم وێنە و دلێرانە حەوێز هیرانی فەرماندەی هێزی خۆشناوەتی شەهید بوو ژمارەیەک جاش کوژران و بریندار بوون یەکێک لە جاشە بریندارەکان سەعدی شووشە بوو.

لەو شەڕدا حەوێز هیرانی شەهید بوو، کوردە گەروەتەیی و دڵشاد مام ڕەزا لە دێیەکە دەرباز بوون و لە یەکتری دابڕان، دوای هەفتەیەک یەکیان گرتەوە.

دڵشادی مام ڕەزا لە سماقولی گرتک لە ماڵی کاک هەمزە خۆی حەشاردابوو مەفرەزەکانی دەشتی هەولێر، عەلی سالّح، ڕێبان، ئەحمەد قەمبەری، شاخەوان عەباس لە سۆراغی ئەواندا بوون تا لە سماقولی گرتک یەکیانگرتەوە.

تەرمی شەهید حەوێز هیرانی کەوتە دەست جاشەکانی خولە چاوشین، جاشەکان تەرمی شەهید حەوێزیان برد بووە هیران ویستبوویان بە ناو هیراندا ڕایکێشن بەڵام کاکەی هیرانی ڕێگەی لەو کارە گرت و نەیهێشت تەرمی شەهید حەوێز ڕابکێشن تەرمەکەیان لە جاشەکان وەرگرتەوەو دایانەوە کەسووکاری.

دوای هـــــەکاری

ئەو ماوەیە شـەڕی هەکاری هاتبووە پێش، هێزی پێشمەرگەی کوردستان بەشێک لە سەرکردەو فەرماندەکانی لە دەستدابوو، دوژمن پڕوپاگەندەی کۆتایی هێنانی شۆڕشی بڵاودەکردەوە بەڵام پێشمەرگە وردیان بەرزترو ئومێدیان بە ئایندە گەشتر بوو.

مانگی (٩)ی ساڵی ١٩٧٨ سەید کەریم ناردی بە دوای ڕێبازدا نامەیەکی بە میژووی ١٩٧٨/٧/٢٢ نیشانی ڕێبازدا کە بە خەتی کاک نەوشیروان نووسرابوو مامجەلالیش ئیمزای کردبوو لە کۆتایی نامەکەدا نووسرابوو براینە شۆڕش هەر سەرکەوتن نییە، هەڵچوون و داچوونە، سەرکەوتن و ژێر کەوتنە، ژێر کەوتن و سەرکەوتنە، هەر سەرکەوتنە.

چـــــالاکی مـــــەسیف

مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٨) لە ١٩٧٨/١٠/٥ چوونە سەر مۆڵگەیەکی دوژمن لە مەسیف سەلاحەدین، بە ئاربی جی و نارنجۆک و چەکیتر لێیاندان، هەرچی تیادابوو کوژران بریندار بوون

هەمان شەو مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٨) چوونە سەر کارەبای سەلاحەدین و زیانی زۆربان لێدان.

هەمان شەو مەفرەزەیەکیتری هەڕێمی (٨) چوونە سەر خانووی فەڕەنسییەکان لە مەسیف سەلاحەدین (٥٠) خانوویان سووتاند، پێشمەرگەیەکیش بریندار بوو

بـــــەرەو ســـــەرکردایەتی مـــانگی 1978/10

سەرەتای مانگی (١٠) ساڵی ١٩٧٨ سەید کەریم، ڕێباز، عەلی ساڵح، ئازاد خۆشناو، چەند پێشمەرگەیەکیتر بەرەو سەرکردایەتی بەڕێکەوتن لە ڕێگەی هەورێ و دەرزیوەو کوێستانی ساوسێکانەوە چوونە گوڵان، دوای پشوودان و نانخواردن زینی ئەستێرۆکانیان بڕی و لە ڕێگای سەنگەسەر خانەقا پەڕینەوە، لە هەورازی

دێی بۆکریسکان ڕێگەیان لێونبوو لە نێوان ڕەبیەکان گیریان خواردبوو بەردێک لەو هەورازە سەختە بەر بووەوەو قاچی مامۆستا ڕەشادی شکاند، مامۆستا ڕەشادیان لەگەڵ خۆیان بردوو چوونە دێی خەزێنە لە دۆڵی باڵیسان کە ڕۆژهەڵات ڕەبیەکان لە سەر سەریان بوون دەرفەتی جوولّەو ڕۆیشتنیان نەما، مامۆستا ڕەشادیش نەیدەتوانی بڕوات بارەگای پێشمەرگە بە نەهێنی لە دێی زەنگەلین بوو، سەید کەریم ڕۆیشتبوو بۆ هێنانی ووڵاخ، برسیەتی و ماندوویەتی هەراسانی کردبوون لە ناکاو پێشمەرگەیەک بانگیکردن وەرن ئەوەی لە خوا غافڵە کافرە، چیتان دەوێت بیخۆن، بە سەدان خواردنی لە قتوو نراوو دەیان کیسە کێک و خواردن کەوتبوون، [٢٥]دەستیان کرد بە خواردنی و تێر بوون لە برسیەتی ڕزگاریان بوو ئەوەی مایەوە نایانە پشتی ووڵاخ و باری وڵاخێکیش خواردنیان هەڵگرت.

ڕۆژی ١٩٧٨/١٠/٤ گەیشتنە بارەگای هەرێمی باڵەک زێڕۆ فەرماندەی هەرێم بوو، ماوەی دوو ڕۆژ لەوێ مانەوە ڕۆژی ١٠/٦ مالّاواییان کردوو بەرەو چیای سەرکەشی قەندیل بەڕێکەوتن.

ســـــەروان و ســـــەید کـــەریم

نۆ پێشمەرگە ملی ڕێگەی قەندیلیان گرتبوو تا بگەنە بارەگاکانی سەرکردایەتی بۆ دیداری مامجەلال و کاک نەوشیروان، لە ڕێگا تووشیان بوو بە تووشی هێزێکی ئێرانی کە ١٥٠ پاسدار زیاتر بوون، پاسدارەکان داوایان لە پێشمەرگەکان کرد چەکەکانیان دابنێن سەید کەریم داوای لە پێشمەرگەکان کرد سەنگەر بگرن[٢٦] .

سەید کەریم هاواری بە سەر فەرماندەکەی ئەرتەشی ئێراندا کردوو ووتی سەروان بگەڕێرەوە دواوە ئەگینا وەکو سەگ دەتتۆپێنم ئەرتەشی ئێران لە بەردەم نەڕەی سەید کەریم و ئیرادەی نۆ پێشمەرگەدا گەڕانەوە دواوەو ڕێگەیان چۆڵکرد. پێشمەرگەکان بەردەوام بوون لە ڕۆیشتن ئێوارە گەیشتنە (دەراوی گورگان)

---

[٢٥]ڕۆژی ١٩٧٨/٩/١٦ دوژمن هێرشی کردبوو بۆ ناوچەکە دوای گەڕانەوەیان ئەو خواردنانەیان جێهێشتبوو.

[٢٦] ئەو سەردەمە هەر پێشمەرگەیەک لە لایەن ئەرتەشی ئێرانەوە بگیرایە تەسلیم بە عێراقیان دەکردەوە.

ی چیای قەندیل و لە نزیک ماڵە ڕەوەندەکان مانەوە[٢٧]، ماڵە ڕەوەندەکان خزمەتی زۆریان کردن، بەیانیەکەی بەڕێکەوتن، پاش نیوەڕۆ گەیشتنە بارەگای مەکتەبی سیاسی لە دووڕەوە چادرێکی بۆریان بەرچاو کەوت سەید کەریم پێیووتن ئەوە بارەگای مامجەلال و کاک نەوشیروانە.

چوونە بارەگای کاک نەوشیروان زۆر ڕێزی لێگرتن، فەرمووی نانخواردنی کردن، چوونکە قەندیل ساردی کردبوو بە نیازی ڕۆیشتن بوون لەوێ دەچوونە (دەراوی گوێزێ) پاش نانخواردن مامجەلالیش هاتە لایان و بەخێر هاتنیکردن.

لەگەڵ گواستنەوەی بارەگاکان بۆ دەراوی گوێزێ هێزەکەی دەشتی هەولێر لەگەڵ مامجەلال و کاک نەوشیروان ڕۆیشتن، دکتۆر مەحموود، سەید سەلیم، وەسمان بەگ، مامۆستا جەعفەر هاوەڵی ڕێگە بوون.

ئێوارە گەیشتنە دەراوی گوێزێ و هەواری نوێ، ڕێبازو هاوڕێکانی ماوەی دوو مانگ و هەشت ڕۆژ لە بارەگاکانی سەرکردایەتی مانەوە، لەو ماوەیەدا سوودی زۆریان وەرگرت، لە ڕووی سیاسییەوە دەوڵەمەندترو لە ڕووی هوشیارییەوە قوڵتر بوون پەیوەندییەکی باشیان لەگەڵ هەڤاڵانی سەرکردایەتی دروستکرد.

شەهید بوونی (3) پێشمەرگە قادر عەولاّ و هاوڕێکانی 1978/11/14

لە سەرەتای دروستبوونی شۆڕشی نوێ بەڕێبەرایەتی (ی ن ک) و سالانی دواتریش دوژمن و سیخوڕو بەکرێگیراوی دەنارده ڕیزەکانی شۆڕشەوە تا پێشمەرگە شەهید بکەن.

مانگی (١١) ساڵی ١٩٧٨ عیسا ناوێک لە لایەن دامود دەزگاکانی بەعسەوە لە زیندان ئازاد کراو نێردرایە ڕیزەکانی پێشمەرگە لە دەشتی هەولێرو سنووری هەڕێمی (٨).

---

٢٧ ڕەوەندەکان بەهاران دەچوونە بناری قەندیل تا پایزێکی درەنگ دەمانەوە، ماست و شیرو پەنیرو کەرەیان دروست دەکرد، پێستەیان خۆش دەکرد، تاوڵ هۆبەیان هەڵدەدا، لە مانگی (١٠) بە دواوە بە تەواوی ساردی دەکرد دەگەڕانەوە شوێنە گەرمەکان.

سەید کاکە چەند نامەیەکی بە عیسادا بۆ محێ هەرکی و لوقمان سەید ئەحمەد نارد ڕۆژی ١٩٧٨/١١/١٤ عیسا گەڕایەوەو چوار چەکداری لەگەڵ خۆیدا هێنا بوو کە سیانیان برای خۆی بوون.

عیساو چەکدارەکانی چوونە مەفرەزەکەی قادر عەبدوڵڵا لە (ئاوماڵ) قادر عەبدوڵڵا گیسکێکی بۆ سەر بڕین ئەو شەوە لە ئاوماڵ مانەوە بەیانی زوو لە ئاوایی دەرچوون بۆ لوولی پشت دێی بەردە سپی لەوێ جێگەیان چاککرد بۆ خەوتن.

سەرەی ئێشکگرتنی عیسا بوو پێشمەرگەکان خەوتبوون عیسا بە هێواشی چەکدارەکانی خۆی خەبەر کردەوەو چوونە سەر سەری پێشمەرگەکانیترو تەقەیان لێکردن، سێ پێشمەرگەیان شەهید کرد پێشمەرگەیەک بە بریندارى جێما وایانزانی ئەویش کوژراوە، پێشمەرگەیەکیش بە دەست بەستراوی تەسلیم کرایەوە.

شەهیدەکان:

١- شەهید قادر عەولا فەرماندەی مەفرەزە

٢- شەهید فارس ئەحمەد

٣- شەهید حەسەن کانی سلەیمانەیی

+ ڕەحمان ڕەشید بە بریندارى جێما

+ چەتۆ خورخورێ بە دەست بەستراوی تەسلیم کرایەوە.

شـــــەهید بوونی ڕەســـوڵ حاجی ئەحـــــمەد شـــــەڕی گـــەلی ئەشـــکەوتان

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە بە فەرماندەیی حاجی ئەحمەد بۆڵی هاتنە ناوچەی خۆشناوەتی، لە شەوی ١٩٧٨/١١/١٩ لە کۆدەرەی نزیک سکتان لەگەڵ جاشەکانی قاسم ئاغا تووشی شەڕ بوون، ڕەسوڵی حاجی ئەحمەد بۆڵی لەو شەڕەدا بریندار بوو بۆ ڕۆژی دواتر شەهید بوو.

دوای بە خاکسپاردنی ڕەسوڵ مەفرەزەکەی حاجی ئەحمەد بۆڵی لەگەڵ هێزێکی دەشتی هەولێر یەکیان گرت، لە ڕۆژی ١٩٧٨/١١/٢٣ لە (نازەنین)ەوە بەرەو سناوە بەڕێکەوتن دنیا تاریک بوو گەیشتنە سناوە.

شەو بارگەو بنەی پێچایەوەو دنیا ڕووناک بووەوە، شاخەوان عەباس، تالیب ئەسوەد بەرەو گەلی ئەشکەوتانی (سناوە) سەرکەوتن لە سپیلکەکەی (سەرگەی گەلی) سەربازی دوژمن دەنگیاندان، تەقە دروست بوو شەڕ دەستپێکرد.

هێزی پێشمەرگە بەرەو سەر هەڵکشان، شاخەوان عەباس، ڕەشید گەزنەیی و سێ پێشمەرگەی مەفرەزەکەی حاجی ئەحمەد بۆڵی شوێنەکەیان زاڵبوو بە سەر هێزەکەی دوژمندا لەو شەڕەدا هێزی پێشمەرگە سەرکەوتوو بێ زیان بوون.

زیانی دوژمن کوژران و بریندار بوونی حەوت سەرباز بوو.

چـــــالاکی کـــــۆیە

مەفرەزەیەکی هەرێمی (٨) لە ١٩٧٨/١٢/١٩ چوونە ناو شاری کۆیە بۆ ئەنجامدانی چالاکی لە چوونە ناو کۆیەدا تووشی شەڕبوون، دوای شەڕێکی جوامێرانە دوو پۆلیسیان کوشت و گەڕانەوە

هەمان مەفرەزە جارێکیتر چوونە ناو کۆیە تووشی شەڕبوون، لەئەنجامدا جاشێک برینداربوو

*مەفرەزەیەکی هەرێمی (٨) لە ١٩٧٨/١٢/١٩ لە دێی بەرەکەی شەقلاوە ڕووبەڕووی جاشەکانی ناوچەکە بوونەوە شەڕ سێ کاتژمێری خایەند، لە ئەنجامدا دوو جاش کوژران و (٣) جاشیتریش بریندارببوون.

هـــــــــەولێر

چەند مەفرەزەیەکی هەرێمی (٨) لە ١٩٧٩/١/٤ لە نزیک پێبازۆکی حاجی قەڵا بەرەنگاری هێزێکی جاش و سەرباز بوونەوە و شەڕ چەند کاتژمێرێکی خایەند

زیانی دوژمن کوژرانی ئەفسەرێک و دوو سەرباز

قوربانی پێشمەرگە (شەهید ئەحمەد قادر خەڵکی سێکانی) بوو

١٩٧٩/١/١٤ مەفرەزەیەکی هەرێمی (٨) لە دێی بەردەسپیانی کۆیە بەرەنگاری پەلامارێکی دوژمن بوونەوە و شەڕ چوار کاتژمێری خایەند، دوژمن کوژراوو بریندارى هەبوو

١٩٧٩/١/١٥ مەفرەزەیەکی هەرێمی (٨) لە دێی قەڵا سنج ڕووبەڕووی پەلامارێکی دوژمن بوونەوە و ڕاویاننان

ڕۆژی ١٩٧٩/١/٢٧ مەفرەزەیەکی هەرێمی (٨) لە دێی قەڵا سنجی شەقڵاوە ڕووبەڕووی هێزێکی دوژمن بوونەوە و شەڕ کاتژمێرێکی خایەند.

زیانی دوژمن کوژرانی ئەفسەرێک بە پلەی نەقیب، ڕەئیس عورەفایەک و (٢١) سەربازبوو.

لـــــــێدانی جـــاش

مەفرەزەیەکی هەرێمی (٨) لە ١٩٧٩/٢/٣ هێرشیانکردە سەر تاقمە جاشێک کەلە دێی نورەبەگی شەقڵاوە بوو، شەڕ سێ کاتژمێری خایاند، جاشەکان زیانی زۆریان بەرکەوت .

دەستکەوت (١) کلاشنکۆف بوو

*مەفرەزەیەکی هەرێمی ٨ لە ١٩٧٩/٢/٨ هێرشیانکردە سەر جاشەکانی ئەسکەندەر مەسیفی لە دێی گەریاوەی شەقڵاوە جاشەکانیان تا مەسیف سەڵاحەدین ڕاونا هەمان ڕۆژ مەفرەزەیەکیتری هەرێمی (٨) هێرشیانکردە سەر هەمان تاقمە جاش لەناو مەسیف سەلاحەدین زیانی زۆریان پێگەیاندن لەو هێرشە پێشمەرگەی قارەمان محەمەد مستەفا گەریاوەیی شەهید بوو .

مەفرەزەیەکی هەرێمی (٨) لە ١٩٧٩/٢/١٢ چوونە ناوچەی بەڕانەتی و تەعاونی دێی بەحرکەیان سووتاند.

*مەفرەزەیەکی هەڕیمی (٨) لە ١٩٧٩/٢/١٦ نزیک کۆیە بۆسەیەکیان بۆ هێزێکی سەربازی دانا و (٣) سەرباز کوژران .

دەستگیرکردنی کاردۆ گەلاڵی و عەلی هەژار

کاردۆ گەلاڵی و عەلی هەژار، دوو سەرکردەی بزووتنەوەی سۆسیالیستی کوردستان، دوو کادیری پێشکەوتوو، دوو پارێزەری بە توانا بوون، دوو سەرکردەی لاو لە دروستبوون و گەشە کردنی بزووتنەوەی سۆسیالیستی کوردستاندا ڕۆڵیان بینی و جێگە دەستیان بە شۆڕش و گەشەسەندنی (ی ن ک) و بزووتنەوەی سۆسیالیستەوە دیارە بوو.

عەلی هەژارو کاردۆ گەلاڵی لە ناو هەولێرو دەوروبەریدا لێپرسراوی ڕێکخستن و شانە نەهێنیەکانی بزووتنەوەی سۆسیالیستی کوردستان بوون، دوو پارێزەری دلسۆزو پشتیوانی هەژاران و غەدرلێکراوان بوون.

دەزگا داپڵۆسێنەرەکانی بەعس هەستیان بە جمووجۆڵی کوردانەو نیشتمان پەروەرانەی کاردۆو عەلی هەژار کردبوو، هەر بۆیە پیلانی دەستگیر کردنیانی داڕشت لە ڕۆژی ١٩٧٩/٤/٩ و لە ناو دەزگای هەولێرو لە ژووری پارێزەران، لە کاتێکدا کاردۆ گەلاڵی و عەلی هەژار بە عەبای ڕەشی پارێزەرییەوە بەرەو ژووری دادگا دەچوون بۆ پارێزگاریکردن لە چەند پرسێکی هاوولاتیان کە ئەمان پارێزەریان بوون دەستگیرکران.

لە ساڵی ١٩٧٩ بە دواوەو دوای دەستگیرکردنیان کەسووکاریان بەردەوام لە سۆراغی چارەنووسیاندا بوون بەڵام سەرە داوێک دەست نەکەوت تا لە ڕاپەڕینی ئازاری ١٩٩١دا دەستگیرا بە سەر بەڵگە نامەکانی ئەمن و دەزگا سیخوڕیەکانی ڕژێم و دەرکەوت لە ژێر ئازارو ئەشکەنجەدا شەهید بوون بەڵام بێ ئەوەی هیچ نەهێنیەک بدرکێنن، هەر دوو شەهید عەلی هەژارو کاردۆ گەلاڵی نووسەرو پارێزەر بوون.

کاردۆ لێپرسراوی لقی هەولێری قوتابیانی کوردستان بوو لە شۆڕشی ئەیلول، زیرەک و چالاک بوو، دوو کتێبی بە ناوەکانی (عەلی عەبدوڵڵای، شوێن هەڵگر،

قانونە بە ناوبانگەکەی مارکس لە مەڕ ئابووری و سەرمایەداری چاپ کردووە، هۆنراوەشی نووسیوە.

عەلی هەژار نووسەرێکی بە تواناو پارێزەرێکی سەرکەوتوو بوو، تێکۆشەر،سەر ڕاست، ئازا، ئەو ڕۆژەی ئەوانی تیا دەستگیرکران هەمان ڕۆژو لە ٢٠٠٣/٤/٩ لە گۆڕەپانی فیردەوسی بەغدا پەیکەری دکتاتۆر کەوت.

ئـــــاشکرا بوونی ڕێـــــکخستنەکان

ژمارەیەکی زۆر لە ڕێکخستنەکانی (ی ن ک) لە کۆیە ئاشکرا بوون دوژمن دەستیکرد بوو بە گرتنیان بۆیە بەشێکی بەرچاو لە ڕێکخستنەکان لە مانگی ١٩٧٩/٤ ڕوویان کردە سەرکردایەتی، ڕەهبەری سەید برایم یەکێک لەو کادیرانە بوو.

بەشێک لەو کادیرانە دوای ئەوەی بەشداری چەند خولێکیان کرد لە سەرکردایەتی، گەڕانەوە سنووری هەولێر- کۆیە.

(1) خـــــولی برین پـــــێچی

یەکەم خولی برین پێچی لە بارەگای سەرکردایەتی لە زەڵێ کرایەوە، دکتۆر خدر، دکتۆر هەژار نێرگزە جاڕی، دکتۆر شادمان، فواد مەستی مامۆستای خولەکە بوون (٤٠) پێشمەرگەی خوێندەوار بەشداری خولەکە بوون ڕەهبەر سەید برایم یەکێک لە بەشداربووەکان بوو.

(2) خـــــولی کـــــادیران

خولی پێگەیاندنی کادیران لە ناوزەنگ کرایەوە، کاک نەوشیروان، ملازم عومەر، سالار عەزیز، وانەیان تیا دەوتەوە یەکێک لە وانەکان بە ناوی (گەشەپێدانی ئابووری کوردستان بوو) کاک نەوشیروان دەیوتەوە.

شـــەڕی هـــەولێر- قـــۆریتان

ڕۆژی ١٩٧٩/٦/٣ ئیستخباراتی فەیلەقی (٥) بە چاوساغی و بەشداری مەفرەزەی (سەید کۆچەر) چوونە سەر مەفرەزەیەکی پێشمەرگەکانی یەکێتی لە ناو هەولێرو قۆریتان.

کاتژمێر (١)ی دوانیوەڕۆ تا ئێوارە شەڕ بەردەوام بوو پێشمەرگە بەرگری دلێرانەیانکرد هێزەکانی ئیستخبارات و جاش زیانی زۆریان لێکەوت ژمارەیەکیان کوژراو بریندار بوون.

لە مەفرەزەکەی پێشمەرگە:

١- هەمزە عوسمان قۆریتانی شەهید بوو.

٢- فەرهاد عوسمان بریندار بوو.

پێشمەرگەکانیتر ڕزگاریان بوو.

داســـــــتانی قـــــوڕە بـــــەرازە

ڕۆژی ١٩٧٩/٨/١١ دێی قوڕە بەرازەی دەشتی کۆیە بووە گۆڕەپان و شایەدی شەهید بوون و قارەمانێتی پۆلێک پێشمەرگەی (ی ن ک) کە تێکڕایان کوڕی ڕۆژانی سەخت و مەشخەڵی داگیرساوی شۆڕشی نوێ بوون لە شەوە زەنگی دوای هەرەسدا.

دەشتی کۆیە، ماڵ بە ماڵ و دێ بە دێی وڵاتی کۆیە مەیدان و پێگەیەکی گرنگ و گەورەی شۆڕش بوو لە بەگژداچوونەوەی داگیرکەران و مەڵبەندی گیانبازی و تێکۆشان بوو لە پێناو بەدیهێنانی خەونی لە میژینەی گەلی کوردستان لە بەدیهێنان و دەستەبەرکردنی ماف و ئازادیەکانی خەڵکی کوردستاندا.

لە دەمەدەمی هەڵایسانی شۆڕشی نوێ بە ڕێبەرایەتی (ی ن ک) کۆیەو هەولێرو ناوچەکانی ، پێگەو مەڵبەندی درووست بوونی مەفرەزە سەرەتاییەکان بوو هەنگاو بە هەنگاو لەگەڵ گەورە بوون و بەهێز بوونی باسکی پێشمەرگە زیاتر باوەشی فراوان و ئاوەڵا بوو بۆ لە ئامێز گرتنی شۆڕش و پێشمەرگە.

بە پانتایی دەشتی کۆیە مەیدانی شـەڕو چالاکی و گورزوەشاندن بوو لە هێزەکانی داگیرکەر، دوژمن هەراسان ببوو، دێ بە دێ و شیوو دۆڵ و لاپاڵەکانی کوردستانی تەی دەکرد بۆ دۆزینەوەی پێشمەرگەو خستنە داویـان، لە ڕێگەی سیخوڕو بەکرێگیراوانەوە شوێن پێی پێشمەرگەیان هەڵدەگرت تا بۆسەو تەڵەیان بۆ دابنێن و بە خەیاڵی خۆیان شۆڕشی کورد کپ و خامۆش بکەن.

ڕۆژی ١٩٧٩/٨/١١ لە دەرەوەی دێی قـوڕە بـەرازەی دەشتی کۆیە هێزی پێشمەرگەی کوردستان ڕووبەڕووی زیاتر لە (١٠٠٠) جاش و سەربازی دوژمن بوونەوە دوژمن تولە ڕێ و هەتا شوانە ڕێ و ڕێگەکانی دەرچوون و دەرباز بوونی لە پێشمەرگە گرتبوو، پانزە کۆپتەری جەنگی و بارهەڵگر لە سەر ئاسمانی شەڕەکە بوون، بە سەدان قوات خاسەیان دابەزاند شەڕێکی گەورەو سەخت و بێ ئامان لە نێوان پێشمەرگەو دوژمندا ڕوویدا، پێشمەرگەکانی دەشتی کۆیە شەڕی گەورەیان لەگەڵ هێزەکەی داگیرکەردا کرد شەڕی مان و نەمان، بە جۆرێک لە بەرەنگاری و

گیان بەخشینی کوڕانی کۆیە (١٩) پێشمەرگەی قارەمان شەهید بوون و گیانیان بە کوردستان. بە شۆڕشی نوێ، بە (ی ن ک) بەخشی.

کوڕانی (ی ن ک) لە شەڕێکی نەهێنگرو غافڵگیردا کە پێشتر نەخشەی بۆ کێشرا بوو زانیاریان لە سەر جمووجۆڵی پێشمەرگەکان لە ڕێگەی سیخوڕو پیاوانی خۆیانەوە دەستکەوتبوو، ئەو پێدەشتەی کۆیەیان بە خوێنی خۆیان ئاو داو داستانی قوڕە بەرازەیان بە خوێن نووسییەوە، خوێنی (١٩) پێشمەرگەی قارەمانی کۆیە کە هەرگیز لە یادوو بیرەوەریدا کاڵ نابێتەوە، بەڵکو وەکو ڕۆژی ماتەمینی لە ڕۆژژمێری دەشتی کۆیەدا دەمێنێتەوە.

شەهیدانی داستانی قوڕە بەرازە ئەم نەمرانەن کە بە خوێنی گەشیان ئەو دەشتەیان ئاوداو سوور هەڵگەڕا لە خوێنی تێکۆشەران و کوڕانی کۆیە.

١٩ شەهید، نۆزدە دار سنەوبەری سەوز، ١٩ گوڵاڵە سوورەی پێدەشتەکانی کۆیە، ١٩ بیرو باوەڕو سەنگەری پتەوی لە بن نەهاتووی شۆڕش، ١٩ مەشخەڵ، ١٩ ئەستێرەی درەوشاوەن و هەرگیز لە ڕەونەق ناکەون.

١- شەهید شەفیق زاهیر کەریم، فەرماندەی هێزی دەشتی کۆیەو خۆشناوەتی
٢- شەهید ئاودێر عەبدوڵڵا سالح
٣- شەهید مەولود حاجی عەبدوڵڵا (مەولود شینە)
٤- شەهید قوباد فەتحوڵڵا سەعید
٥- شەهید عومەر ڕەفیق ئەحمەد
٦- شەهید مەعروف عارف نەجم
٧- شەهید محەمەد حەمەد قۆڵقوڵەیی
٨- شەهید زاهیر محەمەد شەریف
٩- شەهید ئازاد حاجی ڕەفیق
١٠- شەهید جەعفەر سەعید عەباس
١١- شەهید محەمەد قادر
١٢- شەهید ئەحمەد مەحموود ئەحمەد

١٣- شەهید جبرائیل خدر قادر
١٤- شەهید محەمەد عەزیز عەلی
١٥- شەهید سەعید محەمەد عەلی
١٦- شەهید ئەنوەر حەمەدەمین
١٧- شەهید حەوێز ئیسماعیل مەحموود
١٨- شەهید شیروان ئەمین ئیسماعیل
١٩- شەهید رەفعەت ئەحمەد

پێش داستانی قوڕە بەرازە هێزێکی زۆری پێشمەرگە کە زیاد لە (١٥٠) پێشمەرگە دەبوون هاتبوونە سنووری دەشتی کۆیە، بەشێک لەو هێزە لە شەوی ١٩٧٩/٨/١٠/٩ چوونە ناو شاری کۆیەو لە مونەزەمەو مەخفەری پۆلیسی کۆیەیاندا.

لە شەڕی قوڕە بەرازەدا کە لە ١٩٧٩/٨/١١ ڕوویدا سێ پێشمەرگە بریندار بوون، ئاودێر نەیوستبوو بریندارەکان جێبهێڵێ ئەویش دەستگیرکراو لەگەڵ بریندارەکان گوللەبارانکرا.

شەهریارو خدر خۆشناو بریندار بوون، ئەوانیش بە بریندارى ڕزگاریان بوو، هەر دووکیان دوو پێشمەرگەی قارەمانی دەشتی کۆیە بوون.

تەرمی شەهیدانی داستانی قوڕە بەرازە برایە نەخۆشخانەی کۆیە، ڕژێم دەیویست بە خامۆشی بیانکات بە ژێر خۆڵ و خاکەوە بەڵام خەڵکی کوردپەروەری کۆیە لە ناو شارو لە بەردەم نەخۆشخانەی کۆیە کۆبوونەوەو فشاریان خستە سەر ڕژێم، هێزەکانی ڕژێمیان ناچار کرد تەرمی پێشمەرگەکان تەسلیم خەڵکی کۆیە بکەن، جەماوەری تێکۆشەری کۆیە بە دەستی خۆیان تەرمی ١٩ شەهیدەکەی قوڕە بەرازەیان بە خاکسپارد و دوا ماڵاواییان لێکردن.

شەهریار موفتی یەکێک لە بریندارەکانی شەڕی قوڕە بەرازە کە لە سەر لە بەیانی ئەو ڕۆژەوە بەشداری لە شەڕەکەدا کرد یەکێک لەو پێشمەرگانە بوو بە بریندارى ڕزگاری بوو.

شەهریار گوللە بەر قاچی کەوتبوو خوێنی لە بەر دەڕۆیشت هەر چۆنێک بوو بە شەلەشەل گەیشتە سەر گۆماوێک، ئاوێکی وەستاوو بۆگەن لە گۆماوەکەدا پەنگی خواردبووەوە، گۆماوەکە ئاوی لە بەر دەڕۆیی قەوزەی کردبوو شەهریار تینووی بوو، پشتێنەکەی خستە سەر ئاوەکە تا قەوزەو پیسایی ناو گۆماوەکە نەچێتە دەمیەوە تا توانی ئاوی خواردەوە هەرچی لە ناو گەدەی هەبوو هێنایەوەو ڕشایەوە تووشی ژانە سکێکی بەهێز بوو، بریندارى و ژانە سک هەراسانیان کرد لە هۆش خۆی چوو، کاتێک هۆشی هاتەوە بە سواری گوێ درێژێکەوە بوو نەیدەزانی بەرەو کوێی دەبەن، کاتێک بە تەواوی هاتەوە سەر خۆی و بە ئاگا هاتەوە لە بن توترکێک لە شەوگێڕ دانرابوو ئیتر دەستیکرد بە ڕۆیشتن بەڵام نەیدەزانی بەرەو کوێ بڕوات ملی ڕێگەیگرت و ڕۆیشت بەرەو هەرمۆتە و لە چاو ون بوو.

کۆیە شلەژا بوو، خەڵک سەری نابوو بە یەکەوە دەچوونە نەخۆشخانەی شار، بۆ سۆراغ و هەواڵی زانینی شەڕەکەو شەهیدو بریندارەکان.

دیار موفتی برای بچووکی شەهریار ئەو کات تەمەنی دە ساڵان بوو ئەویش چوبووە نەخۆشخانەی کۆیە تا سۆراغی کاکی بکات بزانێت شەهریار شەهید بووە یان بریندارە، کەوتووەتە دەستی دوژمن، یان چارەنووسی نادیارە.

شەهریار گەنجێکی تازە پێگەیشتووی موزەرد بوو، تەرمێکی موو زەردی قژ درێژیان دۆزیەوە وتیان ئەمە شەهریارە دیار چووە سەر تەرمەکە و وتی ئەوە کاکم نیە، ئەو شەهیدەی چوونە سەری وایانزانی شەهریارە دەستی کوترا بوو ناوی خۆشەویستەکەی لێنووسیبوو دیار بەوەدا زانی کە شەهریار نییە، چونکە شەهریار دەستی نەکوترابوو.

دوای دوو ڕۆژ شەهریار بە بریندارى خۆی گەیاندە دێی (میر سەید) بۆ ماڵە خاڵانی کوێخا عەبدەی میر سەیدا، ئەوان هەواڵیان گەیاندە ماڵی شەهریار کە ماوەو زیندووە.

لە شەڕی قوڕە بەرازەدا ژمارەیەک پێشمەرگە بەشدار بوون، ١٩ پێشمەرگە شەهیدو دوو پێشمەرگە بریندار بوون.

ژمارەیەک پێشمەرگەش ڕزگاریان بوو کە ئەم ناوانە بوون:

١- دڵشاد محەمەد
٢- فەرەج ئەسعەد
٣- مەندە (مامەند)
٤- ئەحمەد ئیسماعیل (ئەحمەد برێنۆ)
٥- کەریم زاهیر
٦- کەریم
٧- ئومێد محەمەد زەینەڵ
٨- ئازاد خۆشناو
٩- شێرزاد خۆشناو
١٠- ئەحمەد جەمیل
١١- شەهریار حەمید سالّح (شەهریار موفتی)
١٢- خدر خۆشناو
١٣- حەسەن

هـــــاتنی ســـــەید مـــەجید

کۆتایی ساڵی ١٩٧٩ بە فەرمانی مامجەلال خاڵە سەید مەجید کرایە فەرماندەی هەرێمی (٨)ی دەشتی هەولێر.

پێکهاتەی هەرێمەکە بەمشێوەیە بوو:

١- سەید مەجید فەرماندەی هەرێم
٢- موحسین ئەحمەد مام یەحیا جێگری فەرماندەی هەرێم
٣- ئەسکەندەر حاجی عەقراوی جێگری فەرماندەی هەرێم
٤- مەحموود ئەحمەد بەنزین کارگێڕی لقی ٤
٥- سەعدی خەلیل کارگێڕی لقی ٤
٦- شاخەوان عەباس کارگێڕی لقی ٤
٧- زرار مەجید ڕێبەری سیاسی هەرێم

٨- ڕێباز لێپرسراوی ناوچەی دەشتی هەولێر
٩- سەباح حەوێز کادیری دەشتی کۆیە
١٠- ڕەهبە سەید برایم کادیری خۆشناوەتی
١١- ئازاد خۆشناو فەرماندەی کەرت
١٢- مەجید مەلا فەتاح فەرماندەی کەرت
١٣- فەرەج سەعد فەرماندەی کەرت
١٤- حەمە بۆر فەرماندەی مەفرەزە
١٥- غازی قادراغا ئەندام ناوچە
١٦- جاسم تۆفیق سوسەیی ئەندام ناوچە
١٧- مامۆستا دارا کادیر

دۆخـــــی هـــەرێمی هەشـــت

هەرێمی (٨) لە سەرەتای پێکهێنانییەوە هەورازو نشێوی زۆری بینی، شەهیدی زۆری بەخشی، قوربانی زۆریدا، لە لایەک ڕژێمی دکتاتۆری عێراق، لە لایەکیترەوە شەڕی ناوخۆ لەگەڵ لایەنەکانی بەرەی جودا وایکردبوو بەردەوام هەرێمەکە لە جوڵە دابێت.

هەرێمی (٨) لە ناو تەموومژی ڕووداوەکاندا هەندێک جار هەڵدەکشاو هەندێک جار دادەکشا، بەڵام کۆڵنەدان و بوژانەوە نەریتی هەمیشەیی هەرێمەکەو هێزی پێشمەرگە بوو لە ناوچەکانی هەولێر.

سنووری چالاکی هەرێمی دەشتی هەولێر، کۆیە، بناری کۆسرەت و خۆشناوەتی و دەشتی هەولێرو ناوچەکانی بوو.

دوای ئەو ڕووداوو گۆڕانکاریانەی لە شەڕی ناوخۆدا بە سەر ناوچەکەدا هات، خاڵە سەید مەجید گەڕێندرایەوە سەرکردایەتی و مەحموود کەشکۆڵ کرایە فەرماندەی هەرێمی (٨).

هەرێمی (٨) بە فەرماندەیی مەحموود کەشکۆڵ لە بناری کۆسرەت تووشی شەڕێکی گەورە بوون گورزی کاریگەریان لە دوژمندا ژمارەیەک پێشمەرگە شەهید بوون.

شـــــــــەڕی ئـــیللەڵلا

پێشمەرگە قارەمانەکانی حاجی قەڵای هەرێمی (٨) لە شەڕێکی جوامێرانە لە دێی ئیللەڵلا بەرانبەر جاش و سەربازێکی زۆری دوژمن دوای (٨) کاتژمێر شەڕ زیانی گەورەیان بە دوژمن گەیاند.

زیانی دوژمن کوژرانی (٧٥) سەرباز و بریندارببوونی (٥٠) سەرباز ، کوژرانی (٨) جاش و خستنە خوارەوەی کۆپتەرێک و بریندارببوونی ملازم طیارێک .

دەستکەوت (٣) کلاشنکۆف و یەک دووربین .

بـــــەرەو هـــــەرێمی هـــــەشت
دەشـــــتی هـــــەولێر

سەرکردایەتی «ی ن ک» بڕیاریدا شێخ عەلی (مەحموود کەشکۆڵ) بکرێتە فەرماندەی هەرێمی «٨» دەشتی هەولێر، شێخ عەلی بەرەو هەرێمی «٨» بەڕێکەوت، بە بنارێ قەندیلداو بە دێیەکانی ڕەزگەو ماڕەدوودا هاتنە خوار جاشەکانی سەنگەسەر بۆسەیان بۆ دانان تەقە لە نێوان پێشمەرگەو جاشەکانی سەنگەسەردا دروست بوو دنیا تاریکی پۆشی و تەقە نەما.

هەمان شەو لە دێی سوڵتانەدێی نزیک قەڵادزێ بۆسەیان بۆ دانان، پێشمەرگەکان بەرەنگاریان بوونەوە دوو لاشەو تفەنگێکیان پێجێهێشتن.

ئەو شەوە بەڕێوە بوون و نەوەستان گەیشتنە بنارێ ئاسۆس و ڕۆژهەڵات تا ئێوارە لەو بنارە خۆیان پەنادا دوو بار چەک و تەقەمەنییان بە سەر پشتی دوو وڵاخەوە پێبوو بە سەر ئاسۆسدا سەرکەوتن دوژمن دووڕە تەقەی لێکردن، لە تەقەکان دەربازیان بوو بە قەیاغ بە ئاوی زێی بچووکدا پەڕینەوە.

شـــــەڕ لە مـــــێوژە- کـــــەلکان
بـــــناری کـــــۆسرەت
1980/7/2

لە مێوژە تێپەڕین بەرەو کەلکان لەوێشەوە بە نیاز بوون بچنە خدران، ڕۆژی ١٩٨٠/٧/٢ ، (٢٣) پێشمەرگە لە پشتی کەلکانەوە خۆیان حەشاردابوو دوا نیوەڕۆ چوونە خوارەوە بۆ سەرچاوەی کانییەکەی کەلکان هیلیکۆپتەر هاتە سەریان.

پێشمەرگەکان دامەزران هەر یەکە پەنایەکی گرت تەقەیان لە کۆپتەرەکان کرد، شەش کۆپتەری باری و جەنگی بە سەر ئاسمانی شەڕەکەوە بوون دەسڕێژیان لە پێشمەرگەکان دەکرد.

کۆپتەرەکان لە سەر شاخەکان قوات خاسەیان دابەزاند لە سەر شاخەوە تەقەیان لە پێشمەرگەکان دەکرد.

کۆپتەرێک وویستی نزیک پێشمەرگەکان بنیشێتەوە دایانە بەر دەستڕێژی گوللە کۆپتەرەکە بە پەلە هەستایەوە کلاوو بێری و دەفتەرو جانتایەکی لێکەوتە خوارەوە.

پێشمەرگەکان بە دکتاریۆف، قەناس، ژێرسێ، کلاشینکۆف تەقەیان لە کۆپتەرەکان دەکرد، هیلیکۆپتەرێک پێکراو نیشتەوە ڕەشاشی یەکێک لە پێشمەرگەکان کەوتە خوارەوە.

شەڕ تا ئێوارەی خایاند، کۆپتەرەکان گلۆپی سووریان هەلکردبوو لەگەل تاریک بوو شەڕ کۆتایی هات.

لەو شەڕەدا سێ پێشمەرگەی قارەمان شەهید بوون:

١- شەهید سەعدی قەشقەیی- سیروان

٢- شەهید غەفور مام قادر کێلە سپی

ئەم دوو شەهیدە شێخ حەمە سالح برای مامجەلال لە کەلکان بە خاکی سپاردن.

٣- شەهید حەمە عەلی فەتاح

حەمە عەلی بریندار بوو کاتژمێر ٤ی بەیانی لە سەر باوەشی مەحموود کەشکۆل شەهید بوو گیانی سپاردە کوردستان و لە دێی «چناران» بە خاکسپێردرا.

لەو شەڕەدا « هاشم زۆبان غەزبان» معاون قائید قوات مغاویر فرقە سانیە

قەمسەڵەکەی جێمابوو جفرەی جیهازەکانی فیرقەکەی لە گیرفاندا بوو جفرەکان کەوتنە دەست پێشمەرگە.

لەو شەڕەدا گەنمێکی زۆری خەڵکی کەلکان سووتا پووش و پەڵاشی ناوچەکە گرێگرت، لە گەرمەی گڕو چەڕە دووکەڵی سووتاودا، پێشمەرگەیەک بە هاوڕێکانی ووت ئەوەندەمان ووت با چوار دەورمان کڵپەی ئاگر بێت هەتا چوار دەورمان بوو بە کڵپەی ئاگر.

لەو شەڕەدا شەریف کەشکۆڵ، لەتیف کەشکۆڵ،و پێشمەرگەیەکیتر بریندار بوون، پێش هاتنە خوارەوەی شێخ عەلی بۆ هەرێمی «٨» دەشتی هەولێر هێزێکی هەرێمی یەک بە فەرماندەیی محەمەدی حاجی مەحمود هاتبوونە دەشتی هەولێرو ناوچەی خۆشناوەتی لە ڕۆژی ١٩٨٠/٦/١٠ لە چیوەی خواروو لەگەڵ چەکدارەکانی سلیمان بێرێژی تووشی شەڕ بوون لەم شەڕەدا عومەر گامێش تەپەیی شەهید بوو «٩» پێشمەرگەش بریندار بوون چەکدارەکانی سلیمان بێرێژی ڕاونران.

«دەســـــتەی هـــــەرێم»

مانگی (٧) ی ساڵی ١٩٨٠ شێخ عەلی (خولە کەشکۆڵ) کرایە فەرماندەی هەرێمی (٨).

+ عەلی ساڵح کرایە جێگری هەرێم و لە هەمان کاتدا سەرپەرشتیاری کەرتی دەشتی هەولێر، فاروق عەلی مەولود ڕێبەری سیاسی کەرتەکەو لە هەمان کاتدا لێپرسراوی کۆمەڵە بوو لە سنوورەکە.

+ مەجید مەلا فەتاح فەرماندەی کەرت لە بناری کۆسرەت
+ فەرەج شەوگێڕی فەرماندەی کەرتی دەشتی کۆیە
+ ئازاد خۆشناو فەرماندەی کەرتی خۆشناوەتی
+ کەیفی بەگی کەمال بەگی وەرێ فەرماندەی کەرتی دۆڵی باڵیسان
+ حەسەن ئەنوەر- مامۆستا کاوە ڕێبەری سیاسی هەرێم

شـــــەهید بوونی فـــــەرەج شـــــەوگێڕی

فـەرەج شەوگێڕی فـەرمـاندەی قارەمانی کەرتی دەشتی هەولێر یەکێک لە پێشمەرگە دلێرەکانی هەرێمی (٨) بوو.

لە شەوێکدا فەرەج شەوگێڕی دەگەڕێتەوە بۆ دێیەکەی خۆی لە شەوگێڕ چوار چەکداری سەر بە ئیستخباراتی عێراق کە کوردی خۆ فرۆش بوون چوونە سەری و لە زێدەکەی خۆیدا شەهیدیانکرد.

دوای ماوەیەک لە هاتنە خوارەوەی بۆ دەشتی هەولێر شێخ عەلی گەڕایەوە سەرکردایەتی لە سەرەتای مانگی (١٢) ی ١٩٨٠ ملازم سەید کەریم کرایە فەرماندەی هەرێمی (٨).

لەو ماوەیە ملازم سەید کەریم ڕۆڵی دیاری بینی لە ناوچەکەدا، هەتا ساڵی ١٩٨١ هەرێمەکە بووە قوەتێک.

شـــــەڕی ســـــماقولی

ڕۆژی ١٩٨٠/١٢/٤ هێزێک بە فەرماندەیی سەید کەریم چوونە دێی قەڵاسنجی بناری سەفین هێزەکە بە سەر قەڵاسنجی خواروو سەروودا دابەش بوون.

هێزەکانی داگیرکەر بە مانەوەی پێشمەرگەکانیان زانیبوو بۆیە گەمارۆی قەڵاسنجی سەرووياندا لەگەڵ خۆر هەڵاتندا شەڕ دەستپێکرد، پێشمەرگەکان هەڵمەتیان بردە سەر هێزەکەی دوژمن دوو جاشیان کوشت، لە هێزی پێشمەرگەش دوو پێشمەرگە، مامۆستا کاوەو ئەنوەر شەهید بوون، فاروقی عەلی مەولود بریندار بوو.

ملازم سەید کەریم و چەند پێشمەرگەیەک ڕووبە ڕووی جاشەکان بوونەوەو چەند جاشێکیشیان کوشت، مەفرەزەکەی قەڵاسنجی خواروو هاتن بۆ پشتیوانی سەید کەریم، دوای شەڕێکی سەخت و بەرگرییەکی پێشمەرگانە جاشەکان بەزین و ڕایانکرد لە دوای خۆیان چەندین کەلاکیان جێهێشت.

چـــــەند چـــــالاکییەك

*دوو پێشمەرگەی کەرتی سەفینی هەرێمی (٨) لە ١٩٨١/٣/٣ دوو نارنجۆکیان هەڵدایە ناو ماڵی قایمقام و مدیر ئەمنی شەقڵاوە

*پێشمەرگەیەکی کەرتی سەفینی هەرێمی (٨) لـە شـەوی ٩-١٩٨١/٣/١٠ نارنجۆکێکی خستە ناو مەرکەزی پۆلیسی ئیسکان .

*لەشەوی ١٢-١٩٨١/٣/١٣ پێشمەرگەیەکیتری هەرێمی ٨ نارنجۆکێکی خستە ماڵی جاشێکەوە

*پێشمەرگەیەکی قارەمانی مەکتەبی عەسکری لە مانگی ٣/ ١٩٨١ نارنجۆکێکی خستە ناو ئیڤایەکی قوات مەنسورەوە ، لەئەنجامدا (٥) سەرباز کوژران و (٣) سەربازیش بریندار بوون

شـــــەڕی گـــــۆپتەپەی کـــۆیە

مانگی ١٩٨١/٤ مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی دڵشاد مام ڕەزا لە سەرکردایەتییەوە دابەزیبوون لە سـەر ڕێگەی گۆپتەپەی کۆیە بۆسەیەکیان دانـا، بەڕێوەبەری مونەزەمەی کۆیەی حزبی بەعس کوژرابوو قاسم ئاغای کۆیە تەرمەکەی دەبردەوە هەولێر.

کاتژمێر (٥)ی ئێوارە (٨) زیلی سەربازی کەوتنە بۆسەکەوە شەڕ تا کاتژمێر (٨)ی ئێوارەی خایاند، ژمارەیەکی زۆر سەرباز کوژران، پێشمەرگەیەک بە ناوی شوانە بریندار بوو.

نـــــاوچەی کـــــۆیە 1981

پێش دروستبوونی بارەگاکانی کەرتی ڕێکخستنی کۆمەڵەو ناوچەی شۆڕشگێڕان (ی ن ک) لق و ناوچەکانی دروستکرد، لق لە سەر ئاستی پارێزگاو ناوچەش لە سەر ئاستی ناوچە و قەزاکان.

ڕەهبەری سەید برایم کادیری ناوچەی خۆشناوەتی بوو، ساڵی ١٩٨١ کرایە لێپرسراوی ناوچەی کۆیە.

ڕیزبەندی ناوچەکە:

١- ڕەهبەری سەید برایم لێپرسراوی ناوچە- خەتی گشتی

٢- شۆڕش حاجی ئەندام ناوچە- کۆمەڵە

٣- دکتۆر کەریم ئەندام ناوچە- بزووتنەوە

هەمان ساڵ هەڕێمی دەشتی هەولێر هەڵوەشێندرایەوەو قواتەکان دروست بوون:

+ قوەتی دەشتی کۆیە حاجی قەڵا- مامۆستا عەزیز لێپرسراوی بوو- ئەحمەد برنەو جێگری بوو، فاروق عەلی مەولود ڕێبەری سیاسی بوو.

+ قوەتی کۆسرەت مەلا حەسەن لێپرسراوی بوو.

+ قوەتی خۆشناوەتی مولازم خولە لێپرسراوی بوو

+ قوەتی دەشتی هەولێر، شاخەوان عەباس لێپرسراوی بوو.

قـــــووەتی حـــــاجی قـــەڵا- کـــۆیە
قـــــووەتی کـــــۆیە

دوای هەڵوەشاندنەوەی هەڕێمی (٨) قووەتی کۆیە پێکهات.

قووەتی کۆیە

- مامۆستا عەزیز فەرماندەی قووەتی کۆیە
- ئەحمەد برنەو فەرماندەی کەرتی (١)
- دڵشاد مام ڕەزا فەرماندەی کەرتی (٢)
- فاروق عەلی مەولود ڕێبەری سیاسی
- ڕەهبەر سەید برایم لێپرسراوی ناوچە
- شۆڕش حاجی ئەندام ناوچە

قووەتی کۆیە دوای پێکهاتنی جمووجۆڵیان دەستپێکرد بەرنامەی چوونە ناو شاری کۆیەو لێدانی دامود دەزگاکانی ڕژێمیان لە ناو کۆیەدا داڕشت ئێوارەی ١٩٨١/٨/١٦ چوونە ناو شاری کۆیە.

چـــــوونە نـــاو کـــۆیە
شـــەڕی کـــۆیە
1981/ 8/16

قووەتی کۆیە لە کانی کوردە بوون کۆبوونەوەیەکیان ئەنجامداو بڕیاریاندا بچنە ناو شاری کۆیە، بەرنامەیان داڕشت لە دامودەزگاکانی ناو شاری کۆیە بدەن.

ئێوارەی ١٩٨١/٨/١٦ پێشمەرگەکانی قووەتی کۆیە چوونە ناو شاری کۆیە نەخشەو پلانی چوونە ناو کۆیە داڕێژرا بوو ١١ پێشمەرگە لە شاخە مشکە دانرا، پێشمەرگەکانیان بەمشێوەیە دابەشکرد.

• ١١ پێشمەرگە بە فەرماندەیی مامۆستا عەزیزو ئەحمەد بڕنەو لە مەڵبەندی لاوان و ناو قوتابخانەی ئامادەیی بازرگانی گەڕەکی جەمعیە دابەشبوون.

• ١١ پێشمەرگەی کەرتی دوو بە فەرماندەیی دڵشاد مام ڕەزا لە سەر باخچەی ڕەزان و گەڕەکی گردی و بەرانبەر گەڕەکی ئازادی دامەزران.

• مـەفرەزەیـەک بـە فەرماندەیی شەهریار بۆ لێدانی ڕەبیـە و مۆڵگەکانی دەوروبەری سەربازگەی کۆیە دانران.

• مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی ڕەفیق کەریم جاف و تۆفیق قەیسەری بۆ لێدانی مۆڵگەکانی هەیبەت سوڵتان و ڕەبییەکانی دەوروبەری کورەی گەچ و شوێنەکانیتر دانران.

کاتژمێر ٤:٣٠ دەقیقەی ئێوارەی ڕۆژی ١٩٨١/٨/١٦ شەڕ دەستیپێکرد کوچەو گەڕەک و شەقامەکانی کۆیە پارچەیەک بوون لە ئاگر، لە ڕقی پیرۆز، لە گوررزی تۆڵە.

خەڵکی کۆیە هاتبوونە سەربانەکان تەماشای هەڵمەتی پێشمەرگە و لەرزۆکی پیاوانی ڕژێمیان دەکرد ئەوانەی بە ڕۆژی ڕووناک لە بەرانبەر خەڵکی بێدەسەڵات ئازا بوون و لە بەرانبەر هەڵمەتی پێشمەرگەشدا لەرزیو.

ژنانی کۆیە بە هەلهەلەی سەرفرازی و سەرکەوتن هێندەیتر مەیدانی شەڕو بەرەنگارییان جۆشداو بوونە وەرە لە گیانی پێشمەرگەدا، بوونە قاوەنی زەردوو سوور لە پەنجەرەی تفەنگی پێشمەرگەدا، بوونە گوڵی سوور.

شەڕی ناو شاری کۆیە تا کاتژمێر (١٠)ی شەوی خایاند لەو شەڕەدا زیانی زۆر بەر دوژمن کەوت.

قوربانی پێشمەرگە شەهید بوونی دوو پێشمەرگەی قارەمان بوو:

١- شەهید ئەحمەد برێنەو فەرماندەی کەرتی (١)

٢- شەهید یەکێتی مەجید

هەر لەو داستانەدا مامۆستا عەزیز فەرماندەی قووەتی کۆیە بە سەختی بریندار بوو ڕەوانەی دەرەوەی وواڵاتکرا ئەم داستانە یەکەم شەڕی ناو شار بوو لە ناوچەکەدا.

دوای بریندار بوونی مامۆستا عەزیز فەرماندەی قووەتی کۆیە و شەهید بوونی ئەحمەد برێنەوو یەکێتی مەجید قووەتی کۆیە چوونە مەلەکان کاک شەماڵ کۆبوونەوەی پێکردن، شێخ شەماڵی باخیان کردە فەرماندەی قووەتی کۆیە.

قووەتی کۆیە لە ناوچەکانی مەلەکان، وەرتێ، خۆشناوەتی بەشداری شەڕەکانی دژی بەرەی جودیانکردوو لە مانگی ٢ی ١٩٨٢ گەڕانەوە دەشتی کۆیە.

دوای هەڵوەشانەوەی قووەتی کۆیە، هەر دوو هێزی قووەتی کۆیەو کۆسرەت تێکەڵاو کران و تیپی ٩٣ی کۆسرەت- کۆیە دروووست بوو شێخ شەماڵ کرایە فەرماندەی تیپەکە.

قـــووەتی دەشـــتی هـــەولێر

دوای هەڵوەشاندنەوەی هەرێمی هەشت، قووەتی دەشتی هەولێر دروووست بوو، سنووری چالاکی قووەتی دەشتی هەولێر هەموو ناوچەکانی سەر بە پارێزگای هەولێری دەگرتەوە.

قـــووەتی هـــــەولێر

- شاخەوان عەباس فەرماندەی قووەتی هەولێر
- وشیارە سوور ڕێبەری سیاسی قووەتی هەولێر

فـــــەرماندە کـــــەرتەکان

- ئەحمەد قەمبەری فەرماندەی کەرت

• کاوە مەخموری فەرماندەی کەرت

قووەتی هەولێر لە گەڕاندا بوون بە ناوچەکانی هەولێردا، دەچوونە دێیەکان خەڵکیان دەبینی، ڕێکیان دەخستن، ڕێبازی شۆڕشیان بۆ ڕوون دەکردنەوە، چالاکییان ئەنجام دەدا.

شـــــەڕی ســـــێکانی
پـــــایزی 1981

شەڕی سێکانی شەڕی بەرەیی بوو دژی دوژمنی داگیرکەر کە تیایدا هەر یەکە لە (ی ن ک) حزبی شیوعی، حزبی سۆسیالیستی کوردستان بەیەکەوە لە سەنگەردا بوون.

حزبی سۆسیالیستی کوردستان ژمارەیەک خەبیری فەرەنسییان فڕاندبوو، هێزێکی دوژمن بۆ سەندنەوەی خەبیرەکان لە تەق تەق و بەستی شەرغەوە پەلاماری هێزی پێشمەرگەیاندا لە سێکانیان شەڕ دەستیپێکرد.

حزبی شیوعی لە سێکانیان هاتنە دەرەوە بە ئاربیجی لە کۆپتەرەکانیاندا، کۆپتەرەکان دەستڕێژیان لێکردن لە ئەنجامدا (٥) پێشمەرگەی حزبی شیوعی شەهید بوون.

هێزەکەی قووەتی هەولێری (ی ن ک) بە فەرماندەیی ئەحمەد قەمبەری بەرەو سێگردکان ڕۆیشتن، جاشەکانی کۆیە و قاسماغا لە سێگردکان بوون، هێزەکەی دەشتی هەولێر دەرفەتیان نەدا تا ئێوارە هێزەکەی دوژمن بێنە پێشەوە، هەر سێ هێزەکەی (ی ن ک)، حزبی سۆسیالیست، حزبی شیوعی بە یەکگرتوویی ڕووبەڕووی هێزەکەی دوژمن بوونەوە.

قائیدی فیرقە هاتبووە بەردە سپی لەوێوە سەرپەرشتی هێزە شکستخواردووەکەی دەکرد پێشمەرگەیەکی قووەتی دەشتی هەولێر ناوی عەبدولڕەحمان بوو بریندار بوو، هاوڕێکانی لە بن هەڵەتێک جێیانهێشت ووتیان نەجوڵێیت تا دەگەڕێینەوە، بەڵام عەبدولڕەحمان جێگەی خۆی گۆڕیبوو شەهید بوو.

پایزێکی باراناوی بوو، بارانێکی زۆر باریبوو بە جۆرێک لافاو هەستا بوو، ژمارەیەک ئیڤای سەربازی ژێر ئاوکەوتن، هێزەکەی دوژمن سەریان لێشێوا دوای شەڕەکە هێزەکان لە سماقە یەکیان گرتەوەو بەرەو ناوچەی خۆشناوەتی ڕۆیشتن، قووەتی دەشتی کۆیە لە بەشێک لە شەڕەکانی ناوخۆشدا بە ناچاری بەشداریانکرد.

شـــەڕی وەرتـــێ

قووەتی دەشتی هەولێر بەشداریان لە شەڕی وەرتێ کرد، حزبی شیوعی پارتی هێنا بووە وەرتێ، قووەتی دەشتی هەولێر لە خانی شێخییەوە لەگەڵ هێزەکانیتردا بۆیان چوون و هێزەکەی حزبی شیوعی و پارتییان لە قەندیل ئاودیو کرد ساڵی ١٩٨٢ قووەتی دەشتی هەولێر هەڵوەشایەوەو کرایە تیپی ٨٦ی دەشتی هەولێر .

هـــــەرێمی نـــــۆ
دۆڵی ڕۆســـــت – بەمـــــۆ

هـــــەڕێمی نـــــۆ
ســـــــاڵی 1977-1979

هەڕێمی (٩) لەساڵی ١٩٧٧-١٩٧٩ پێکهات، سەرەتا هێزێک بوو لە ناوچەکانی دۆڵی ڕۆست و باڵەک دواتر کرایە هەڕێم و ناونرا هەڕێمی (٩) ئەحمەد فەقێ ڕەش کرایە فەرماندەی هەڕێمەکە

پێکهاتەی هەڕێمەکە بەم جۆرە بوو

*ئەحمەد فەقێ ڕەش فەرماندەی هەڕێمی (٩)

* ڕەسوڵ عومەر گەڵاڵی ناسراوە بە ڕەسوڵ خەیات ڕابەری سیاسی هەڕێم

*حاجی کەریم دەربەندی فەرماندەی کەرتی شیوە زورایەتی، دوای کارەساتی هەکاری وەسمان گەلەژێری کرایە فەرماندەی کەرتەکە (وەسمان فەقێ ئیبراهیم)

*ئەحمەد سۆران فەرماندەی کەرتی گەڵاڵە

* قادرە سوور فەرماندەی کەرتی ڕۆستێ

چـــــــالاکییەکانی هـــــەڕێمی (9)

هەڕێمی (٩) لە درووستبوونیەوە زنجیرەیەک چالاکی ئەنجامداوە، لەو چالاکییانەدا گورزی کاریگەریان لە دوژمن وەشاندووە

*مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٩) لە ١٩٧٨/٤/١٧ لە ڕەزانی ناوچەی چۆمان هێزێکی دوژمنیان گوللە بارانکرد زیانی دوژمن کوژرانی (٣) سەرباز و بریندارببوونی (٣) سەربازیتر

*مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٩) لە ١٩٧٨/٤/٢٠ بە ئاربی جی لە هێزێکی دوژمنیاندا لە دیلزی ناوچەمی چۆمان

*لەسەر پردی ناوپردانی چۆمان لە ١٩٧٨/٥/١٥ شەڕ لەنێوان پیشمەرگەکانی هەڕێمی (٩) و تاقمە جاشێک دروست بوو، قوربانی پێشمەرگە شەهیدبوونی محەمەد ئەحمەد و مستەفا بوو

مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٩) لە ١٩٧٨/٦/٩ هێرشیانکردە سەر هێزێکی دوژمن لە نێوان گوێزان- گوێزلینگی چۆمان لەو هێرشەدا (٤) سەرباز و ئەفسەرێک کوژران

(٥) سەرباز بریندارببوون

*مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٩) لە ١٩٧٨/٦/١٨ بەئاربی جی لە هێزێکی دوژنیاندا لەچۆمان

*مەفرەزەیکی هەڕێمی (٩) لە ١٩٧٨/٧/١٧ نزیک گرتکی چۆمان لە کەمینێکی دوژمانیاندا لەئەنجامدا سەربازێک کوژرا و سەربازێک بریندارببوو

*مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٩) لە ١٩٧٨/٨/٣ بە ئاربی جی لەبارەگای سریەی گرتکیاندا (١٥) سەرباز کوژران و (٩) سەرباز بریندابوون

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ١٩٧٨/٨/٢٣ چوونە ناو شارۆچکەی چۆمان بە ئاربی جی لەمەرکەزی پۆلیس و دائیرەی ئەمنیاندا و گەڵابەیەکی حکومی سوتێندرا

لەهەمان شەودا لە لیوای چۆمانیاندا عەریفێک و دوو سەرباز کوژران

هەمان شەو چوونە ناو مەجلیسی شەعبی داتاشراوەوە دوای ڕوونکرنەوەی ئامانجی شۆڕش بەسەلامەتی گەڕانەوە

*١٩٧٨/٨/٢٣ مەفرەزەیەکی هەڕێمی (٩) لە دێی دەربەندی سەر بەچۆمان کەوتنە بۆسەی دوژمنەوە و دوو پێشمەرگە شەهید بوون و دوو پێشمەرگەش بریندارببوون.

جیابوونەوەی بزوتنەوە- هەڵوەشاندنەوەی هەڕێمی (9)

لەگەڵ جیابوونەوەی بزوتنەوەی سوسیالیستی کوردستان لە (ی.ن.ک) هەڕێمی (٩) لەگەڵ بزووتنەوە ڕۆیشتن تەنها ئەحمەد سوراو لەگەڵ یەکێتی مایەوە .

دروستبوونەوەی هەڕێمی (9)

دوای هەڵوەشاندنەوەی هەڕێمی (٩) و ڕۆشتنیان لەگەڵ بزوتنەوەی سوسیالیست، لەساڵی ١٩٨٠ جارێکی تر هەڕێمی نۆ دروستکرایەوە بەڵام ئەمجارەیان لەناوچەی شارەزور و شەمێران، فەرماندەی هەڕێمەکە شەوکەتی حاجی موشید بوو ئەویش زۆری نەبرد هەڵوەشایەوە.

هـــــــەڕێمی نـــۆی بـــــەمۆ
1980

ساڵی ١٩٨٠ هەڕێمی (٩)ی بەمۆ بە بڕیاری مامجەلال پێکهات شەوکەتی حاجی موشیر کرایە فەرماندەی هەڕێمەکە.

پێکهاتەی هەڕێمەکە:

- شەوکەتی حاجی موشیر فەرماندەی هەڕێمی (٩)
- سەڵاحی موهەندیس جێگری فەرماندەی هەڕێم
- عوسمان کاکە ڕەش فەرماندەی کەرت
- حەمەی تەیب فەرماندەی کەرت

سەڵاحی کوێخا عەزیز، مەحموودی مامە عەزە فەرماندەی مەفرەزە بوون

سنووری هەڕێمەکە لەو بەری ئاوی سیروان، ناوچەی شەمێران، سەرتەک و بەمۆ بەرەو خوار هەتا مەیدان و قۆرەتوو لێوارەکانی خانەقینی دەگرتەوە.

هەڕێمی (٩) ماوەیەکی کەمی خایاند، لەو ماوەیەدا بە ناوچەکانی هەڕێمەکەدا جەولەیان دەکرد خەڵکیان بە سەردەکردەوەو جۆشدەدا بۆ ڕیزەکانی پێشمەرگەو ڕێکخستن.

لە شەڕی ئالان و حاسڵدا دوو مەفرەزەی هەڕێمی (٩) بە فەرماندەیی سەڵاحی کوێخا عەزیز و مەحموودی مامە عەزە ڕۆڵی دیاریان بینی.

دوای چەند مانگێک هەڕێمەکە هەڵوەشایەوە فەرماندەکانی هەڕێمەکە گەڕانەوە سەرکردایەتی پێشمەرگەکانیش بە سەر هەڕێمی (٥)دا دابەشبوون.

هـــــەڕێمی دەی جـــــوتیاران

هـــــەڕێمی دەی جـــــوتیاران

بەهاری ساڵی ١٩٨٢ هەڕێمی جوتیاران دروستکرا، نزیکەی (١٧٠) پێشمەرگە بوون، لیژنەیەک لەم تێکۆشەرانە پێکهات بۆ سەرپەرشتی هەڕێمی (١٠).

١- مەحموود ڕازانی
٢- مامۆستا عەبدە
٣- مەولود هێرۆیی
٤- ساڵح مەلا دەڵگەیی
٥- مامۆستا سەعید
٦- محەمەد سوڵتان ڕێبەری سیاسی هەڕێم بوو

هـــــــەڕێمی دە لە (٧) کەرت پـــــــێکهاتبوو

١- عەبدوڵڵا وسو
٢- عەبدوڵڵا هەمزە
٣- عەبدوڵڵا مەحموود
٤- ئەحمەد حەسەن
٥- ئەحمەد هێرۆیی
٦- مام جوتیار
٧- عوسمان قەڵادزەیی

سنووری هەڕێمی (١٠) پشدەر بوو، دەپەڕینەوە ناوچەکانی تریش.

شـــــەڕی پـــێماڵك- ئـــــۆردوگای پـــێماڵك داســـــتانی ئـــەحمەد ئـــاودەلان

(ی ن ک) نەریتێکی نوێی لە کۆڕی تێکۆشاندا هێنایە کایەوە ئەویش نەریتی نەبەزین و کۆڵنەدان و ڕووبەڕووبوونەوەی داگیرکەر لە هەر کوێ و لە هەر لایەک بێت.

کوڕانی شۆڕشی نوێ هەرگیز سەریان بۆ دوژمن نەنەواند هێزی زۆرو گەورەی دوژمـن تۆپ و کۆپتەرو هەڕەشە و تفاقی جەنگی وەرەی پێبەرنەدان بەڵکو بە

پێچەوانەوە دوژمنیان شکست پێهێناو وانەی گرنگیان داداو پێیانووتن سەرکەوتن و ژێرکەوتن بە چەکی زۆرو کۆپتەرو دەبابە نییە بەڵکو بە ڕەوایی و وردی بەرزو کۆڵنەدان و بڕوا بوون بە سەرکەوتنە.

دوو پێشمەرگەی قارەمانی (ی ن ک) (هەر دوو ئەحمەد) لە هەڕێمی جوتیاران گەڕابوونەوە لای ماڵ و کەسووکاریان لە ئۆردوگای پێماڵک، کاتێک دوژمن بە هاتنەوەی ئەو دوو پێشمەرگە قارەمانەی زانی بەهێزێکی زۆرەوە هەڵیکوتایە سەریان لە ناو ماڵەکانی ئۆردوگای پێماڵک، هێزێکی زۆر لە سەربازو قوات خاسە و موخابەرات و جاش لە ڕۆژی ١٩٨٢/٣/١٤ پەلاماری ماڵی ئەحمەدی حاجی مەحموودی گەرمکانیاندا لە پێماڵک کە هەر دوو ئەحمەدی حاجی مەحموود و ئەحمەد مارف باوزی لە یەک ماڵدا بوون.

شەڕێکی گەورە لە نێوان دوژمن و دوو پێشمەرگە دوو ئەحمەددا ڕوویدا، پێشمەرگەکان بەرگری بێوێنەیان کرد لە ماوەی چوار کاتژمێر شەڕی مان و نەمان دەیان کەسیان لە سەربازو ئەفسەرو دەرەجەداری دوژمن کوشت، چەندین کەلاک لە بەردەم وردی پۆڵاینی ئەحمەدەکاندا کەوتبوون.

خاتوو حەلیمە خێزانی ئەحمەدی حاجی مەحموودی گەرمکان لە گەرمەی شەڕدا هاوکاری پێشمەرگەکان بوو مەخزەنەکانی بۆ پڕدەکردنەوە، فیشەکی بۆ دەگواستنەوە ژوورەکانیتر، حەلیمەی شێرە ژن دیواری ماڵەکەی کونکرد تا پێشمەرگەکان دەرفەتی جوڵەو شەڕکردنیان هەبێت.

چوار کاتژمێر شەڕی بەرگری و دوژمن بەزاندن بەردەوام بوو هێزێکی زۆری دوژمن لە دەرەوەی قەڵادزێ هاتن بۆ شەڕی دوو پێشمەرگە، ئیتر هێواش هێواش فیشەک نەما دەرەتان کەم بووەوە دەرباز بوون مەحاڵ بوو هەر دوو ئەحمەدی قارەمان تا دوا فیشەک شەڕیانکرد دەرفەتیان نەدا دوژمن هەنگاو بنێ.

لە گەرمەی شەڕو پێکادان و بەرگری پێشمەرگەکاندا ئەحمەدی حاجی مەحموودی گەرمکان شەهید بوو، ئەحمەد مارف باوزی کەوتە دەست دوژمن دوای ئەوەی مەخزەنەکانی لە دڵی دوژمندا بەتاڵ کردبووەوە.

سووپای داگیرکەر بە شۆفڵ خانووەکەیان تەختی زەویکرد ئەو خانوو ماڵەی بووە کوانوی بەرگری و مەڵۆی قاوەنی زەردوو سووری هەڵوەریو لە پەنجەرەی زامن و لە ژێر بەلەپیتکەی هەر دوو ئەحمەددا.

دوای ئەوەی ئەحمەد باوزی دەستگیرکرا لە لایەن جەللادەکانی بەعسەوە لە سێدارەدرا، ئەمیش بووە گوڵە شەهیدێکی تری (ی ن ک) لەگەڵ ئەحمەدی هاوڕێیدا بوونە دوو ئەحمەدی شەهید.

داستانی پێماڵک داستانی ئەحمەد ئاودەلان نووسینەوەی مێژوویەک بە لولەی تفەنگ بە حەقیقەتی نەبەزین و کۆڵنەدان، ئەوان بوونە هەتوانی بریتی ئازادی ڕاپەڕین بوونە سەر لەوحەی قۆناغێک کە بەعس تیایدا جەللادو گەلیش لە لایەک قوربانی و لە لایەکیتریش خۆڕاگرو نەبەزو کۆڵنەدەر، گەلێک لە هەناویدا سەدانی وەکو هەر دوو ئەحمەدی پێگەیاند کردنیە هێمای بەرگری و چۆک شکان، چۆک شکانی داگیرکەر.

داستانی پێماڵک هەوێنی ڕاپەڕینی ١٩٨٢/٤/٢٤ی قەڵادزێ بوو، هێشتا بۆنی باروت و خوێن لە ماڵەکانی پێماڵک دەهات، هێشتا تەمی دووکەڵی تۆپ و تۆزی خاپوورکردنی ماڵەکەی شەهید ئەحمەد بە سەر ئاسمانی پێماڵکدا پەنگی دەخوارد نەڕەویبوو کە لە ١٩٨٢/٤/٢٤ قەڵادزێ لە نەعرەتەی داو ڕاپەڕی.

قـــــــــــوەتی پـــــــــــشدەر
هـــــێزی پـــــشدەر
هەرێمی یانزە

قـــــــــوەتی پـــــــــشدەر هـــــێزی پـــــشدەر

ساڵی ١٩٧٨ حەمە هـەژار، محەمەدی ئەوڵاغا، حسێن حەمە سوراغا، مارف چوونە نۆکان بۆ لای مامجەلال سێ شەو لای مامجەلال مانەوە.

مامجەلال کۆبوونەوەی لە گەڵکردن، ڕێنوێنی کردن دواتر مەفرەزەیەکیان دروستکرد محەمەدی عەڵاغا کرایە فەرماندەی مەفرەزەکە.

لە کۆبوونەوەکەدا مامجەلال باسی قادراغای بۆکردن پێیووتن قادراغا دوو برای لەگەڵ ئێمە شەهید بووە، لەگەڵ یەک کۆببنەوە لە هێزێکدا ئێمەش پشتگیریتان دەکەین.

مامجەلال نامەیەکی بۆ قادراغا نووسی نامەکەیان گەیاندە قادراغا لە نورەدین و پێیانووت ئێمە ئامادەین لە ژێر سەرپەرشتی جەنابتدا کۆببینەوە، پێش ئەوانیش سەلیم اغاو (١٥) کەسیتر ببوونە پێشمەرگە مامجەلالیان بینیبوو، قادراغا بووە لێپرسراوی هەر دوو مەفرەزەکەو ناونرا هێزی پشدەر (قوەتی پشدەر).

چـــــــالاکی

دوای دروستبوونی هێزەکە دەستیانکرد بە جموجۆڵ و چالاکی، لە بانوی سەر نێڵێ بارەگای فەوجی لێبوو (٥) پێشمەرگە هەڵبژێردران لە بارەگای فەوجەکە بدەن.

هەر (٥) پێشمەرگەکە، حەمە هەژار، محەمەدی عەوڵاغا، محەمەدی هۆمەراغا، خدر دۆڵە گۆمی، ئەحمەدی حاجی حەمە مروەت تەقەیان لە بارەگای فەوجی (بانوی سەر نێڵێ) کرد هەر پێشمەرگەیەو مەخزەنێکی لە فەوجەکەدا بەتاڵ کردەوەو گەڕانەوە.

وردە وردە هێزی پشدەر فراوان بوو، شێخ سەدرەدین، هۆمەراغا بە چەند کەسێکەوە هاتنە هێزی پشدەرە.

بـــــــەرەو نـــــۆکان

هێزی پشدەر لە بەری ئاسۆس بوون، ناوەڕاستی مانگی چوار بوو نامەیەکی مامجەلال گەیشتە دەستیان داوای کردبوو بێنە نۆکان.

هێزی پشدەر خۆیان کۆکردەوەو بەرەو نۆکان ڕۆیشتن لە سەر داوای مامجەلال چوونە خانووی کوێخا عەبدوڵڵای شێخێ خانوویەکی گەورەو دوو قات بوو تا نزیکەی دوو هەفتە لەوێ مانەوە.

ناوچەکە لە بوژانەوەدا بوو لە بەری زەڵێ و ناوزەنگ بازاڕێکی بچووک پێکهاتبوو خەڵک کەپریان لێ دروستکردبوو ئاڵوگۆڕی شت و مەکی تیادەکرا، خواردن و پێداویستی ڕۆژانەیان دانابوو.

ئـــــــەرتەشی شـــــا
1978/4/20-15

ئەرتەشی شا سووپای ئێران هاتنە ناوچەکە داوایانکرد هەر ئەمشەو سەرکردایەتی (ی ن ک) نۆکان چۆڵ بکات و جێببهێڵن.

مامجەلال هەوڵی هێورکردنەوەی دۆخەکەی ئەدا، مینە کوپە خەڵکی دێیەکانی دەوروبەری نۆکان بوو پەیوەندی لەگەڵ ئەرتەشی ئێران و یەکێتی هەبوو، مینە کوپە هێزەکانی یەکێتی ئاگادار کردەوە دەبێ ناوچەکە چۆڵ بکەن.

لە ڕێگەی مینە کوپەوە چەند ڕۆژێک چۆڵکردنەکە دواخرا مینە کوپە لە نێوان یەکێتی و ئەرتەشدا لە هاتووچۆدا بوو دوای سێ ڕۆژ بارەگاکانی یەکێتی لە نۆکان گواستیانەوە (دۆڵەنێ) لە قەندیل.

بارەگاکانی یەکێتی بە تایبەت بارەگای مامجەلال لە نۆکان بوو، لە بەرانبەر (نۆکان) بارەگای مەکتەبی عەسکەری لێبوو.

هـــــــــەڕێمی یـــــــــانزە

پێشتر قوەتی پشدەر بوون ناوی لێنرا هەڕێمی (١١) هەڕێمی (١١) لە سنووری ناوچەی پشدەر بوو.

پـــــــێکهاتەی هـــــــــــەڕێم

+ قادراغا فەرماندەی هەڕێمی (١١)
+ شێخ سەدرەدین جێگری فەرماندەی هەڕێم دواتر
+ سەلیم ئاغا بووە جێگری هەڕێم
+ خاڵە حەمە فەرماندەی کەرت
+ حسێن ئاغا فەرماندەی کەرت

بارەگای هەڕێمی (١١) لە باژاڕ بوو.

ساڵی ١٩٧٩ تا ساڵی ١٩٨٠ بارەگای هەڕێم لە سەر قەدەغە بوو، هەڕێمی (١١) لە ماوەی تەمەنیدا چەند چالاکییەکیان ئەنجامدا.

+ چالاکی هێرۆ
+ لێدانی مقەڕ فەوج بە نارنجۆک ئەنداز

چـــــالاکی هـــــێرۆ مـــــانگی 5-6/1980

چەکی تازە دەستکەوتبوو، هەر هێزێک، هاوەنێک (گرینۆف) قەننایسی دارداش، دوو کلاشینکۆفی مزەللی، (٥) کلاشینکۆفی قۆناغداری درایە، بە بۆنەی دەستکەوتنی ئەو چەکانەوە چالاکی هێرۆیان ئەنجامدا بە گرینۆفەکە تەقەیان لە مەرکەزی هێرۆکرد بە هاوەنی ٦٠ ملم (٥) گوللەیان نا بە مەرکەزەکەوە.

شـــــــەڕی نـــــــاوەشت

بارەگای هەڕێمی (١١) لە باژاڕ بوو لە خاکی ئێراندا پێیاندەوت بڵەسەنەو سێ پێچکە.

بارەگای فەوجێک لە نێوان قەڵادزێ و گریداخ دابوو هەواڵ گەیشتە هەڕێمی (١١) چەند جێب قیادەیەک شەوانە دەچنە بارەگای لیواکە.

مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی حسێن ئاغا فەرماندەی کەرت لە هەڕێمی (١١) هاتنە خوارەوە بە مەبەستی لێدانی جێب قیادەکان.

کۆتایی مانگی ڕەمەزانی ساڵی ١٩٨٠ بوو مەفرەزەکە گەیشتە بەری ئاسۆس دوو شەو بە دوای یەکدا بۆسەیان بۆ جێب قیادەکان دانا بەڵام نەهاتن.

شەوی سێیەم مەفرەزەکە لە ناوەشت دەرچوون تا بە ڕۆژ لەو شاخ و کێوە خۆیان بشارنەوە بێئاگا لەوەی دوژمن بە جمووجۆڵی مەفرەزەکەی زانیوەو لە بۆسەدان بۆیان هێزەکانی دوژمن لە سەر ڕێگای هامووشۆی مەفرەزەکە کەمینیان دانابوو جاش و سەربازو چەکدارێکی زۆرو چەند موددەڕەعەیەکیان هێنابوو لە ناو دارو شەخسی ناوەشتدا دایاننابوو دەبابەیان هێنابووە سەر ئاوەکەی گەرمکان تا ئەگەر پێویست بوو دەبابەکان بپەڕنەوە بۆیان، فەوجی سەرنێڵ چاودێری جمووجۆڵی مەفرەزەکەی کردبوو.

کاتژمێر (١)ی شەو مەفرەزەکە کەوتنە بۆسەی دوژمنەوەو شەڕ دەستیپێکرد، شەڕێکی نابەرابەر لە نێوان چەند پێشمەرگەیەک و هێزێکی زۆری دوژمندا بۆ ماوەی سێ کاتژمێر بەردەوام بوو پێشمەرگەکان بەرگری سەختیانکرد لە بەر ئاڵۆزی دۆخەکەو تاریکی شەو مەفرەزەکە لێک دابڕان حسێن ئاغا فەرماندەی مەفرەزەکە و حەمەدەمین پێشمەرگەیەکی مەفرەزەکە کەوتنە لایەکەوە، محەمەدی سەلیم ئاغا و هەباسی مام قادرو حەمە هەژار کەوتنە لایەکەوە.

لەو شەڕەدا حسێن ئاغا فەرماندەی مەفرەزەکە شەهید بوو لاشەی پیرۆزی کەوتە دەست دوژمن، محەمەدی سەلیم ئاغا و هەباسی مام قادرو حەمە هەژار ڕزگاریان بوو.

حەمەدەمین لەگەڵ حسێن ئاغا بوو ئەویش ڕزگاری بوو دوای دوو ڕۆژ لە ئاسۆس لەگەڵ پێشمەرگەکانیتر یەکیان گرتەوە ساڵی ١٩٨١ هەڕێمی (١١) بووە تیپی ٦٨ی مامەندە.

هەڕێمی یانزە
قوەتی پشدەر

هـــــــەڕێمی یـــــانزە
قـــــوەتی پـــــــشدەر
(1979)

هەڕێمی ١١ قادراغا لێپرسراوی بوو، شێخ سەدرەدین لە هەڕێمەکە جیابووەوە بووە هێزێکی تایبەت بە ناوی قوەتی پشدەر بارەگای بردە ئالانی سەردەشت لە ماوەی دوو مانگدا هێزەکە بووە (٨٠) پێشمەرگە.

لە ڕووخانی ڕژێمی شای ئێراندا هێزی پشدەر ڕۆڵی دیاریان بینی لە لێدانی پایگای بێتووش و شەڕەکانی دەوروبەری سەردەشتدا، ماوەیەک بارەگای هێزی پشدەر چووە سەرقەدەغە لە سەر سنوور بوو، ڕۆژانە خەڵکی ئالانی سەردەشت دەهاتنە لایان.

لـــــــێدانی ئـــیستخباراتی قـــــەڵادزێ
بەهـــــاری ســـــاڵی 1979

هێزی پشدەر کە شێخ سەدرەدین فەرماندەی بوو جوولەو چالاکی بەردەوامیان هەبوو، لێدانی ئیستخباراتی قەڵادزێ یەکێک لەو چالاکیانە بوو کە هێزی پشدەر ئەنجامیاندا چالاکیەکە دەنگدانەوەی گەورەی بە دوای خۆیدا هێنا.

شێخ ئیسماعیل و حەسەن سەعید سەرپەرشتی (١٦) پێشمەرگەی هێزی پشدەریانکرد بۆ لێدانی ئیستخباراتی قەڵادزێ، ڕێگایەکی دوورو هەورازو نشێویان بڕی هاتنە گەرمکان خەڵکی گەرمکان وتیان دەنگۆ هەیە بەیانی هێزی دوژمن بێتە ئێرە، پێشمەرگەکان لەوێ نانیان خواردو هاتنە کەڵەکان تا کاتژمێر ٣ی شەو مانەوە نانیان وەرگرت و چوونە شاخی بەری ئاسۆس قوتەیەکی بەرز بە سەر ناوچەکەدا دەیڕوانی چەند پێشمەرگەیەک چوونە ئەوێ کاتژمێر (٩)ی بەیانی کۆپتەر هاتە سەر ناوچەکە، پێشمەرگەکان شەش گوللە ئاربیجییان پێبوو گوللەیان لە ئاربیجی بەست، کۆپتەری باری لە کەڵەکان، نێو دەشت، گەرمکان سەربازیان دابەزاند، سەربازەکان تا ئێوارە مانەوە ناوچەکەیان پشکنی بەڵام هیچیان دەست نەکەوت.

لە ئێوارەدا کۆپتەرەکان سەربازەکانیان هەڵگرتەوە جگە لە هێزی پشدەر چەند

مەفرەزەیەکیتری پێشمەرگە لە ناوچەکە بوون هێزەکەی پشدەر هاتنە کەڵەکان نانێکی خێرایان خوارد بە بەلەم پەڕینەوە بەری قەڵادزێ، ئەمبەراو بەری گردی حوسنی مۆڵگەی سەربازی لێبوو، لە دەوروبەری قەڵادزێ کەمینیان جێهێشت ئەوانیتر چوونە ناو قەڵادزێ نزیک ئیستخبارات بوونەوە.

ئێوارەیەکی زوو بوو هێشتا خەڵکی قەڵادزێ بە دەرەوە بوون کە پێشمەرگەکانیان لە دەوروبەری ئیستخبارات بینی بە پەلە ڕۆیشتنە ماڵەوە.

پێشمەرگەکان نزیک ئیستخبارات بوون (١٥) مەتریان نێوان بوو کە جادەیەک بوو، حەسەن ئاربیجیەکەی خستە سەرشانی لە ئیستخبارات بدات خەریک بوو پەنجە لە بەلەپیتکە بترازێنێ شۆفلێتێکی ئیستخبارات هات، شێخ ئیسماعیل وتی کاک حەسەن شۆفلێت هات، عوسمان قەڵادزەیی و شێخ ئیسماعیل و ئەحمەد ئەلبانەیی لە سەر جادەکە دامەزران شۆفلێتەکە گەیشت حەسەن و شێخ ئیسماعیل و عوسمان دایانە بەر دەستڕێژی گوللە، شۆفلێتەکە لە بەردەمی ئیستخبارات وەرگەڕا لەگەڵ لێدانی ئۆتۆمبێلی ئیستخبارات لە هەر چوار لاوە بووە تەقە، لە ئیستخباراتەوە تەقەیان لە پێشمەرگەکان کرد گوللەیەک بەردەستی شێخ ئیسماعیل کەوت پێشمەرگەکان بە چواردەوری ئیستخباراتدا بڵاوبوونەوە شێخ ئیسماعیل بە بریندارى ڕۆیشت گەیشتە لای عوسمان و ئەحمەد بەڵام حەسەن دیار نەبوو لە ناکاو دەنگی ئاربیجییەک هات حەسەن بوو ئاربیجییەکی لە ئیستخباراتدا، لەگەڵ لێدانی ئاربیجی لە ئیستخبارات دەنگی تەقە نەما دەتووت ئاوت بە ئاگردا کردووە.

پێشمەرگەکان مزگەوتی مەلا سەیدیان دانابوو بۆ یەکگرتنەوە ئەگەر لە یەکتری دابڕان، لەوێ یەکبگرنەوە.

لە ئەنجامی ئەو شەڕەدا چوار ئیستخبارات لە ناو ئۆتۆمبێلەکەدا کوژران، یەکێک لە کورد بەعسییەکان بە ناوی عەریف بەکر بە سەختی بریندار بوو، جگە لەو چوار کەسەی ناو ئۆتۆمبێلەکە لە ناو ئیستخباراتیش خەڵک کوژرا بوو.

لێدانی ئیستخباراتی قەڵادزێ لە ناو جەرگەی شاردا گرنگ و پڕ بایەخ بوو دەنگدانەوەی گەورەی بە دوای خۆیدا هێنا.

هەمان ڕۆژی لێدانی ئیستخبارات هێزەکانی دوژمن بە کۆپتەر سەربازیان دابەزاند کێومالّی ناوچەکەیانکرد بەڵام دوای گەڕان و کێومالّ و پشکنین وەڵامی هێزی پێشمەرگە لێدانی ئیستخبارات بوو لە ناو شاردا.

پێشمەرگەکانی هێزی پشدەر چوونە سندۆڵان لەوێشەوە ملی شاخیان گرت، تەمومژوو خومار بوو ترسی هاتنی کۆپتەرو سووپا نەما، پشوویاندا.

لـــــێدانی ڕەبیـــــەی کـــــاشوونە

هێزی پشدەر بە فەرماندەیی شێخ سەدرەدین لە ساڵی (١٩٧٩) لە ڕەبیەکانی کاشوونەی پشتی نورەدینیاندا.

دوو ڕەبیە لە کاشوونەی پشتی نورەدین بوون، مەفرەزەیەکی هێزی پشدەر دوو ئاربیجیان لە ڕەبیەکانداو دایاننە بەر دەستڕێژی گوللە زەرەرو زیانیان بە ڕەبیەکان گەیاند.

هــەریّمی دوانــزەی هــەندریّن
دۆڵی ئــاکۆیان، ڕەواندز، مــەلەکان

هـــــــەڕێمی دوانـــــزەی هـــــــــەندرێن
دۆڵی ئـــاکۆیان، ڕەوانـــــدز، مـــــەلەکان
لە بـــــۆتەی شـــۆڕشی نـــــوێدا

دۆڵی ئاکۆیان دۆڵێکی گەورەو فراوانە هـەورازو نشێوو هەڵدێرو زەنوێری زۆرە چیای سەخت و بەرزی هەندرێن لەو دۆڵەدا داکوتراوەو بە گەردنی بەرزو تەرزییەوە دەڕوانێتە شاری دێرینی ڕەواندز.

دۆڵاکۆ یان دۆڵی ئاکۆیان لە (١١) دێ پێکهاتووە، کەرەک، ئاکۆکەون، لۆغان، بنەکاول، ئاکۆیان، فەقیان، بنمێردە، گەرەوانی خواروو، گەرەوانی سەروو، کانی کەوان، سەران.

هـەرەس دۆڵی ئاکۆیانی خەمبار کردبوو سـەری هەندرێن تـەم گرتبووی، چەکەکانی شۆڕشی ئەیلول تەسلیم بە ڕژێمی عێراق دەکرانەوە.

بەکرێگیراوەکانی ڕژێمی عێراق هاتبوونە گەرەوان بە خەڵکەکەیان دەوت ئەو کرمە لە سەرتان دەرکـەن بە حـەوت ماڵ چەقۆیەکتان دەسـت ناکەوێت بیر لە هیچ مەکەنەوەو چەکەکانتان تەسلیم بکەنەوە، خەڵکی دۆڵاکۆ گوێیان نەدایە قسـەی بەکرێگیراوانی ڕژێمی عێراق چاوەڕێی هەلو دەرفەتێک بوون شۆڕش دروست بێتەوە، ڕەحمان کەزیان چەکی تەسلیم نەکردبوو.

زۆری نەبرد شۆڕشی نوێ بە ڕێبەرایەتی (ی.ن.ک) هەڵایسا پێشمەرگە دروست بوو، یەکەم مەفرەزە کە هاتە دۆڵاکۆ مەفرەزەی سەید کاکە بوو (٢٥) پێشمەرگە بوون ئەوانەی کە بە کڵاڤەی یادەوە ماون، سەید کاکە، جەمال خۆشناو، عەزیز بەگ، کوێخا ڕەسوڵ، مەلا قادر، سمایل ئەندێکی، محەمەد ئەندێکی، کاک مەلا بوون.

خەڵکی دۆڵی ئاکۆیان بوونە پێشمەرگە حەمە حەمید عەزیز ئاکۆیی یەکەم پێشمەرگەی بێ چەک بوو، ڕەحمان کەزیان یەکەم پێشمەرگەی چەکدار بوو لە دۆڵی ئاکۆیان دوای ڕەحمان کەزیان خاڵ سەیدۆ فەقیانی و مستەفا دێوانە بوونە پێشمەرگە.

کە سەید کاکە هاتە گەلی گەرەوان لە سێبەرێکی خۆش بوو ڕەحمان کەزیان

چووە لای سەید کاکەو بووە پێشمەرگە، سەید کاکە بە ڕەحمانی ووت کە هاتمە گەڕەوان کابرایەک لە ناو دێ شکاتی لێکردی وایزانی ئێمە پیاوی حکومەتین ووتی ڕەحمان کەزیان چەکی شاردووەتەوە بڕۆ چەکەکەت بێنە ئێمە دەچینە گەڕەوانی سەروو وەرە بۆ ئەوێ، ڕەحمان کەزیان چەکەکەی هێناو هاتەوە لای سەید کاکە چوونە هەواری بوزان بارەگایان لە سێوەک دانا بەدێیەکاندا دەگەڕان قسەیان بۆ خەڵک دەکرد سنووریک نەبوو ڕایانگرێت.

بـــــاقلان- خـــــــەلەکان

مەفرەزەکە هاتنە سەر ڕێگەی باقلان خەلەکان بۆسەیەکیان دانا ژمارەیەک ئۆتۆمبێلیان وەستاند پێیانووتن ئێمە پێشمەرگەین داوا دەکەین بە خەڵک بڵێن پێشمەرگە دروست بووەتەوە شۆڕشی نوێ هەڵایساوە.

ئۆتۆمبێلێک کەوتە بۆسەکەوەو نەوەستا پێشمەرگەکان تەقەیان لێکرد نەوەستا، هێزی دوژمن هات بەدەم تەقەکەوە پێشمەرگەکان کشانەوە بناری کۆسرەت تۆفیق کانی وەتمانی خواردنی بۆ هێنابوون.

پێشمەرگەکان هەندێک جار (٢٠) کەس بوون هەندێک جار (٣٠) کەس، سەید کاکە، عەزیز بەگ، کوێخا ڕەسوڵ، مەلا قادر، سمایل ئەندێکی، محەمەد ئەندێکی، ڕەحمان کەزیان، فەرهاد عەزیز بەگ، ڕەشۆ، کاک مەلا لە مەفرەزەکە بوون.

دواتر مەفرەزەکە فراوان بوو، سمایل پاتار، عەزیز مستەفا، عەزیز مستی، ڕەحمانی حاجی تەها، عەلی کۆڵ، محەمەدە بۆر، مەغدید بناوی، سەباح، عەزیزی ڕابیێ.

داســـــــتانی گـــــــەڕەوان 1976/11/10

دوای هەڵایسانی شـۆڕش، هێزێکی دوژمـن لـە ڕەوانـدزەوە بـە مەبەستی دەستگیرکردنی کەسووکاری پێشمەرگەو بە پشتیوانی ژمارەیەکی زۆر سەرباز و بە چاو ساغی خۆفرۆشی خۆمالّی پەلاماری دێیەکانی گەڕەوانی دەستپێکرد.

هێزەکانی دوژمـن بـەڕەو گـەڕەوانـی خـواروو جووڵـەیانکرد پێشمەرگە

سەرەتاییەکانی شۆڕش لە ناو گەرەوان بوون، مستەفا حەسەن خەڵکی گەرەوان پێشمەرگەکانی لە هاتنی هێزەکەی دوژمن ئاگادار کردەوە، ڕەحمان کەزیان، حەمە ئاغا، ڕەسوڵی حەمە ئاغا چوونە لوتکەی قالب بناری ڕەشـان دامـەزران چوار پێشمەرگە سەنگەریان گرت بوونە دوو بەش:

حەمە ئاغا و مستەفا بەرەو ڕووی گەرەوان سەنگەریانگرت.

ڕەسوڵ و ڕەحمان کەزیان بە ئاڕاستەی ناو گەلی دامەزران، عەبدوڵڵا سۆفیش خۆی گەیاندە حەمە ئاغاو مستەفا.

هێزەکانی دوژمن لە گەرەوانی خـواروو ئـازاری خەڵکیاندا بە نیاز بوون بۆ گەرەوانی سەروو پێشڕەوی بکەن، هێزێک لە سەری پێبۆوە بەرەو لوتکەی جونەرە ڕۆیشت هێزێک بۆ دۆڵی مەلەکان.

هێزێکی دوژمن لە گەریەوە بەرەو گەرەوانی سەروو جوڵەی کرد گەیشتە کونە کۆترو بەردە جوند، دوو هاوواڵاتیان پێش خۆیان دابوو، پێشمەرگەکان لە سەنگەرەکان دامەزرابوون، چوار پێشمەرگە دەستیان لە سەر بەلەپیتکەی تفەنگ بوو کاتژمێر (٩)ی بەیانی یەکەم دەستڕێژیان نا بە سنگی دوژمنەوە، لەگەڵ یەکەم دەستڕێژدا ئەفسەری هێزەکە کوژرا دوای شەڕێکی کەم وێنە دوژمن لە ناو گەری شکا.

شـەڕ گـەرم بـوو دوژمـن شکا، مـەفرەزەی عـەزیز ڕابیـێ هاتن بـە هانای پێشمەرگەکانەوە، چوونە جونەرەو بناری پێبۆ ڕۆڵی گرنگیان بینی لە تێکشکاندنی دوژمندا.

لەگەڵ گەیشتنی هەواڵی شەڕەکەدا مەفرەزەیەک لە دۆڵی مەلەکان و سەرانەوە گەیشتنە گۆڕەپانی شەڕەکە لە بناری (خانۆ) دامەزران ئەوانیش سەنگەریان گرت، ئەحمەدە بۆرو سمایل پاتارو عەزیز مستەفا لەو پێشمەرگانە بوون.

هاوشانی هێزی پێشمەرگە خەڵکی گەرەوان ڕۆڵی دیاریان بینی لە چەککردن و بەدیلگرتنی سەربازەکانی دوژمندا.

لە سەرەتای شەڕەکە فاتمەی ئامۆژنی ڕەحمان کەزیان بە ڕەحمانی ووت بە ناو دێدا مەڕۆن بچنە ناو ڕووباری گەرەوان چەماو چەم ڕۆیشتن لە کانی ژنانەوە

پەڕینەوە گەری گەرەوان.

هێزەکانی دوژمن هەتا زیخۆرەی هاتن، هێزێک بە ناو گەریدا ڕۆیشت هەتا کونە کۆتر، هێزێک لای قۆپی جونەرەی هەتا ئاشی شێخی هات.

ژمارەیەک سەرباز هاتن ڕەحمان کەزیان تەقەی لێکردن ژمارەیەک سەرباز کـوژران و بریندار بـوون، ڕەسـوڵ و ڕەحمان و مستەفا و حەمە ئاغا شەڕی کەم وێنەیان لەگەڵ دوژمندا کرد جەباری سۆفی سلیمان هاتە قۆپی جونەرەی کلاشینکۆفی سەربازێکی کوژراوی هەڵگرت و سەرکەوتە سەر شاخ.

پێشمەرگەکان دابەزینە ناو گـەرەوان ئەفسەرێک کوژرابوو گوڵی ئەحمەدە چرچی بە پێشمەرگەکانی ووت نەڕۆن سەربازی لێیە.

لە ناو گـەرەوان خەڵک سەربازەکانی چەککرد بوو ژمارەیەکیان لێکوشتن، زراری حاجی حەمەدەمین دوو کلاشینکۆفی گرت، عەلی مستەفا و مریەم ئەحمەد چەکیانگرت، سەربازەکانی دوژمـن لە قۆپی جونەرە (بیکەیسی)یان فڕێدابوو، (بیکەیسی) یەکە کەوتە دەسـت پێشمەرگە لە شاخ شاردیانەوە، حاجی کەریم (بیکەیسی)یەکەی لە شاخ دەرهێناو لە بناغەی خانووەکەی خۆیدا شارددیەوە.

مەلا خالید مەلای گەرەوان بوو داوای لە پێشمەرگەکان کرد دیلەکان نەکوژن چوونکە بەو زستانە بە تۆپ و فڕۆکە گەرەوان وێران دەکرێت و ئاوارە دەبین، مامۆستای گەرەوان دیلەکانی گەیاندەوە.

ڕۆڵـــــی ژن لە شـــــەڕی گـــــەرەوان

خەڵکی گـەرەوان ڕۆڵی کاریگەریان بینی لە تێکشکاندنی هێزەکەی دوژمندا، ژنان شان بە شانی پیاوان هەڵیانکوتایە سەر هێزە پەلامارەرەکەی دوژمن،مریەم ئەحمەد ژنێکی قارەمان و بوێر ڕۆڵی دیاری بینی لە چەککردنی سەربازەکانی دوژمندا مریەم ئاوی کولاوی کرد بە سەری سەربازەکاندا.

شەڕ تا ئێوارە درێژەی هەبوو سووپای عێراق لووتی شکاو زەرەرو زیانی گەورەی لێکەوت، شەڕەکە بە سەرکەوتنی پێشمەرگە شکایەوەو کۆتایی هات.

زیانی دوژمن:

کوژرانی ٥٠ سەرباز و بریندارببوونی (٦٠) سەرباز و ئەفسەر
بەدیلگرتنی ٧٠ سەرباز دواتر لە ڕێگەی مەلا خالید مەلەکی مەلای گەرەوان تەسلیمی دوژمن کرانەوە.
١٠٠ پارچە چەکی هەمە جۆر دەستکەوت بوو لەناویاندا (٧٠) کلاشینکۆف، (٤) ڕەشاش، (١) گرینۆف، چەند گوللەیەکی هاوەن.
هاوەنێکی ٦٠ ملم
یەک بێتەلی ١٠٥
یەک B.K.C مستەفا حەسەن دەستی بە سەرداگرت
داستانی گەورەی گەرەوان بە خوێنی دوو برا تۆمار کرا ئەوانیش هەر دوو شەهیدی نەمر:
١- مستەفا عەزیز
٢- ڕەمەزان عەزیز سەعید
دوو پێشمەرگەش بریندار بوون:
١- ڕەسوڵ حەمەد ئاغا
٢- حەسەن تۆفیق

داستانی گەورەی گەرەوان وەرچەرخان بوو لە مێژووی شۆڕشی نوێ وەرچەرخانێک لە شەوگەڕی و خۆحەشاردان لە سەرەتای شۆڕش بۆ شەڕی گەورەو تێکشکاندنی هێزی گەورەو پەلاماردەری دوژمن و دەستکەوتنی دەیان پارچە چەک.
ڕۆڵی خەڵکی گەرەوان گەورەو دیارو پڕ بایەخ بوو، لەو سەرکەوتنە گەورەیەدا بە ژن و پیاوو منداڵ و پیرەوە هێزی دوژمنیان ڕاوناو چەکیان کردن، وانەیەکی گرنگیان فێر کردن.
لەو شەڕەدا جگە لە کوژرانی (٥٠) سەرباز و دیلکردنی زیاتر لە ٧٠ سەرباز دوو ئەمن لە بەردەم مزگەوتی گەرەوانی خواروو کوژران.

دوای شەڕی گەرەوان ژمارەی پێشمەرگەو مەفرەزەکان زیادیکرد بەمجۆرە:

١- مەفرەزەی عەزیز ڕابیێ
٢- مەفرەزەی سەباحە ڕەش
٣- مەفرەزەی وەسمان بەگ
٤- مەفرەزەی مەجید کوێخا محەمەد
٥- مەفرەزەی ڕەحمان کەزیان
٦- مەفرەزەی حاجی ڕەحمان
٧- مەفرەزەی دێی سەران
٨- مەفرەزەی قادری کوێخا بنمێردی
٩- مەفرەزەی عەبدوڵڵا بۆر
١٠- مەفرەزەی ڕەحمانە دڕێژ
١١- مەفرەزەی سمایل پاتار
١٢- مەفرەزەی وەستا عەلی
١٣- مەفرەزەی قادر ڕەسوڵ

لە هەمانکاتدا عەزیزی ڕابیێ کرایە فەرماندەی پێشمەرگە و مەفرەزەکانی سنوورەکە، هێزی پێشمەرگە لە سەر زیخینەی گەرەوان بارەگاو بنکەیان دانا.

ڕەواندزو دەوروبەری لە سەردەمی پاشای گەورەوە تا دەگاتە ئەنفال زۆر دەگمەن بە شەڕ گیراوە، یان بەڕێکەوتن یان بە پاشەکشە کەوتووەتە دەست دوژمن، دەوڵەتی عوسمانی نەیتوانی بیەڕێتەوە ڕەواندز، دواتر بە گفتوگۆ پاشای گەورەیان بڕوا پێهێنا بردیانە ئەستانە لەوێ بێسەرو شوێنکرا، هەندێک دەڵێن لە ناو دەریای ڕەشدا و لە ناو بەلەمێکدا نقوم کراوە.

لە ١٩٧٧/٣/١٣ بۆ جاری دووەم دوژمن پەلاماری ناوچەکەی دایەوە دوای سێ ڕۆژ بەرگری دەستیگرت بە سەر گەرەواندا ڕەبیەی لە گەرەوان دانا گرتک سمۆری کردە بارەگای فەوج.

بـــــەرەو دەشـــــتی کـــــۆیە

دوای تۆمارکردنی داستانی گەورەی گەرەوان و لوت شکاندنی هێزەکانی دوژمن مەفرەزەیەکی ئاکۆیان لەگەڵ دکتۆر خالید سەعید بەرەو دەشتی کۆیە بەڕێکەوتن.

ئۆتۆمبێلێکی شورتە دەهاتە سەر بیری شیواشۆک سەربازەکان لە سەر جادە بۆسەیان دانابوو، ڕەحمان سۆرە گۆنی، محەمەد گۆڕە شێری، قادر مستەفا، ئەحمەد سماقە، سەدرەدین و چەند پێشمەرگەیەکیتر بەرەو سەر جادەکە ڕۆیشتن، لەگەڵ گەیشتنی پێشمەرگەکان بۆ سەر جادە ئیڤایەکی سەربازی گەیشتە سەر جادەکە، لە ڕۆخی جادەکە ڕەحمان سۆرە گۆلی لە ئیڤاکەیدا، پێشمەرگەکانیتریش بەدوایدا دەستڕێژیان لە ئیڤاکە کرد سەربازەکان هەموویان کوژران و بە سەریەکدا کەوتن، ئیڤایەکی تر لە دواوە هات و دابەزین گردێکیان لە پێشمەرگەکان گرت، شەڕ لە نێوان پێشمەرگەو سەربازەکاندا دامەزرا ڕەحمان سۆرە گۆڵی بە فیشەکی سەربازەکان شەهید بوو، محەمەد گۆڕە شێری بریندار بوو.

سەربازێک وویستی پەلاماری محەمەد گۆڕەشێری بدات، محەمەد بە بریندارى هاتە دەست و سەربازەکەی کوشت، تەرمی ڕەحمان سۆرە گۆنی کەوتە دەست دوژمن، سەربازەکان کوژراوەکانیان کۆکردەوە.

محەمەد گۆڕەشێری لە ناو کەندێکدا مایەوە هەتا تاریک داهات، بە بریندارى خۆی گەیاندە (دار بە سەر) هەموو لەشی قوڕو خوێن بوو لە دەرگای ماڵێکیداو چووە ژوورەوە، ماڵەکە جلەکانیان بۆ گۆڕی بە ئیسپەرتۆ بریندەکەیان برژاندەوە بۆ بەیانی سوار گوێدرێژێکیان کرد بردیانە سێگردکان لە ماڵی حاجی محەیدین دایاننا.

حاجی محەیدین مەڕدار بوو لە ئاقارێ بوو محەمەد گۆڕەشێری دوانزە ڕۆژ لەوێ مایەوە، حاجی محەیدین دەچووە سێگردکان دکتۆری دەهێنا تا چارەسەری بکات دوای سۆراغ و گەڕان پێشمەرگە محەمەد گۆڕەشێرییان دۆزییەوە سوار وولاخێکیان کرد بردیانە قورتە لاس، ڕۆژی دواتر بردیانە کانی کەوانێ چیوێ لەوێشەوە بۆ مێرگە سەر.

دکتۆر جەمال موسڵاوی بوو بریندەکەی بۆ تەداوی دەکرد، دکتۆر جەمال بە محەمەدی دەووت بۆچی چوونە شاخ ئەوە من عەرەبیشم چارەسەری تۆ دەکەم،

محەمەد پێیووت ئێمە ئاشتی خوازین بەڵام ئێوە برایەتی و ئاشتیتان ناوێت دکتۆر جەمال بە گاڵتەوە دەیووت (ئاو بۆ ئێوە نەوت بۆ ئێمە، بەڕوو بۆ ئێوە خورما بۆ ئێمە) دوای ماوەیەک محەمەد گۆڕە شێری برینەکەی ساڕێژ بوو چەکی پێشمەرگایەتی کردەوە شان.

بـــــــۆسە، کـــــۆرەك

١٩٧٧/١/١٩ مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە چیای کۆرەک بۆسەیەکیان بۆ دوژمن دانا، لەو بۆسەیەدا (٧) سەرباز کوژران و (٣) سەرباز بریندار بوون.

شـــــــەڕی دووەمـــــی گـــــەرەوان

ڕۆژی ١٩٧٧/٣/١٢ دوژمن بە پشتیوانی کەتیبەیەکی دوورهاوێژ سێ دەبابە و چوار فڕۆکە پەلاماری سەنگەرەکانی پێشمەرگەیدا لە سەر زیخەکانی گەرەوان، لەو کاتەدا چەند مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە ناوچەکەدا بوون، عەبدوڵڵا بۆر، ڕەسوڵ حەمەد ئاغا، وەسمان بەگ، سەرپەرشتی دەکردن لە چەپرینگا، پێشمەرگەکان پێکهاتبوون لە خالیدە ڕەش، مەلا خدر بنمێردەیی، حەمە ئاغا، ئەیوب ماویلی، سابیر ماویلی، شوانۆو چەند پێشمەرگەیەکی مەفرەزەی قادر کوێخا بنمێردەیی لە تاتگە وەرو بناری قۆپی مەڕەکێویان بوون.

مەفرەزەی ڕەحمان کەزیانی لە کۆڵیتی سەر زیخان دامەزران، مەفرەزەکانی عەزیزی ڕابیێ، سەباحە ڕەش، مەجید کوێخا، حاجی ڕەحمان لە کەڵەکین تا سەر گەرە سپیلکە بوون.

مەفرەزەی پێشمەرگەکانی دێی سەران لە گۆڕچیوین و بناری هەندرێن بوون حاجی ئەحمەد لێپرسراویان بوو عەزیز ڕابیێ فەرماندەی کەرت بوو ئەو مەفرەزانە لە کەرتێکدا ڕێکخراو بوون، عەزیز ڕابیێ و وەسمان بەگ سەرپەرشتی شەڕگەکەیان دەکرد.

بەرەبەیانی ١٩٧٧/٣/١٢ ڕەسول بانگی عەبدوڵڵا بۆریکرد ووتی وابزانم سەرباز

هاتن لەگەرە سپیلکەی پەڕینەوە. عەبدوڵڵا بۆر لە ڕەسولی پرسی بەچیدا دەزانی هاتن ڕەسول ووتی هەستیان دێ، دەنگی پۆستاڵیان دێ.

پێشمەرگەکان ئـاگـادارکـرانـەوە لـە هاتنی هێزی دوژمـن خـاڵ وەسـمـان لە پێشمەرگەکانی بنمێردەی پرسی کێ شارەزایە لێرەوە بچین پێش بە سەربازەکان بگرین.

پێشمەرگەکان بەڕێکەوتن چوونە (گۆمی مەلۆکان) بۆ پێش سەربازەکان شوێنێکی لەبار بوو بەیانی سەربازەکان لەسەر زیخان سەرکەوتن شۆڕبوونەوە بەودیودا پێشمەرگەکان تەقەیان لێکردن نەیانهێشت زیاتر بێنە پێشەوە.

ڕەحمان کەزیان و چەند پێشمەرگەیەک لەلایەکیترەوە لە هێزەکەی دوژمنیاندا ئەحمەد بابەکر و ڕەحمان کەزیان و جەعفەرۆک بریندارببوون، عەبدوڵڵا بۆر داوای لە مستەفا کرد (بی کەی سی) یەکەی بداتێ، هێزی دوژمن سەرووی لێگرتن تەقەیان لە هێزەکەی دوژمن کرد، پێشمەرگەکان ناچاربوون شوێنەکەیان جێبهێڵن سوڕانەوە بۆ پشتی هێزەکەی دوژمن و هەڵیانکەندن، عەبدوڵڵا بۆر لەو ڕووبەڕووبونەوەیەدا بریندار بوو.

بوومەلێڵی بەیانی هێزەکانی دوژمن لە بەری کەڵەکین دزەیان کردوو سەرکەوتن پێشمەرگەکان کشانەوە گەلی بنمێردەو تاتگەوەر نزیک گـەرووی سەر زیخا، پێشمەرگە پێشیان بە لەشکری داگیرکەر گرت شەڕێکی گەورەیان لە گەڵدا کردن پەلامارەکەی دوژمنیان تێکشکاند، هێزی دوژمن لە بنمێردەوە هاتن بۆ تەلانی گەلە گورگان، پەلاماری دوژمن بۆ سەر ناوچەکە سێ ڕۆژی خایاند شەڕێکی نابەرابەرو ناسەنگ دروست بوو دوژمن بە پشتیوانی دەبابەو فڕۆکە پەلاماری سەنگەرەکانی پێشمەرگەی دەدا، دوای سێ ڕۆژ شەڕو بەرگری دوژمن دەستیگرت بە سەر قوتەو لوتکەو بەرزاییەکانی ناوچەکەدا.

لەو شەڕدا، ڕەحمان کەزیان، حەمەد بایەکە، جەعفەر حاجی عزەت، ڕەسوڵ عەبدوڵڵا کاکە حەمە بریندار بوون.

هاوولاتییەک بە ناوی عەیش ئەحمەد شەهید بوو حەوسەت ئەحمەدو حەسەن تۆفیق بریندار بوون.

شەڕی گەرەوانی دووەم لە چوار چێوەی ئەو پەلامارە سەرتاسەرییەدا بوو کە ئیسماعیل تایە نعێمی سەرپەرشتی دەکرد، ئەو پەلامارو کێوماڵە سەرتاسەرییە زینی سەران، دۆڵی ئاکۆیان، کۆڕەک، کێڵ کێڵ و سەرباری خەتێ و هەندێک شوێنیتری گرتەوە هێزی پێشمەرگە بەرگری قارەمانانەیانکرد.

بریندار بوونی ئەو ژمارە پێشمەرگە بەهاوەن لە هەر دوو گەرەوانی سەروو خواروو قەترەیەک دەرمان نەبوو چارەسەریان بکەن ناچار بە ئیسپرتۆی تۆڕی لۆکس برینەکەیان پاککردنەوە.

دوای دەست بە سەرداگرتنی ناوچەکە هێزی پێشمەرگە کشانەوە کوێستانی ساوسێوەک، سەعید ئاغا پیاوی ڕژێم بوو حاجی زرار چوو بووە لای تا خەڵکی گەرەوان ئازار نەدەن، سەعید ئاغا بە حاجی زراری ووتبوو بچنەوە ماڵی خۆتان دانیشن توتنم نەبوو لە پەڕەیکەم لێرە بەدواوە هەموو ڕۆژێک پاکەتێکی ڕۆزمەن لە سەر حسابی ئەوان دەکێشم برۆن شکات لە یەکتری مەکەن ئەگەر هاتنە دەرەوە با چراتان پێبێ، سەعید ئاغا مەبەستی لەوەبوو بوونی پێشمەرگە لە بەرژەوەندی گیرفانی ئەوانە.

لەگەڵ پاشەکشەی هێزی پێشمەرگە بۆ کوێستانی ساوسێوەکە، کەسووکارو خێزانی پێشمەرگە چوونە ساوسێوەکە، زینی گەرەوە دواوەی دۆبڕەی، لە پونگین لە بناری چیای ئاراسن بارەگایان دانا.

لێدانی مۆنەزەمەی ڕەوانـــدز

مانگی ١٩٧٧/٤ مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی عەبدوڵڵا بۆر چوونە ناو شۆرای ڕەزاندز، عەلی نەبی لەگەڵی کەرەکی بوو لەگەڵ مەفرەزەکەی عەبدوڵڵا بۆر چوونە گورگەدەر لەوێ بوونە دوو بەش.

بەشێک لە گردی کاولۆکان بە فەرماندەیی عەلی نەبی لەگەڵ خالید وەرتێ و چەند پێشمەرگەیەک مانەوە بۆ لێدانی ڕەبییەکانی دوژمن.

بەشی دووەم بە فەرماندەی عەبدوڵڵا بۆر بەڕێکەوتن بۆ لێدانی مەفرەزەی حزبی بەعس لەناو شاری ڕەواندز، باخچەیەک لە پشتی مونەزەمە بوو عەبدوڵڵا بۆر، حەماغا، لە پشتی باخچەکەوە لە مونەزەمەیاندا، دوای لێدانی مونەزەمە گەڕانەوە چوونە هەندرێن خەڵک هاتبوونە هەندرێن بۆ کارگ و ڕێواس نانیان دایە پێشمەرگەکان.

خەڵکەکە دوای نانخواردن دەستیانگرت بۆ هەڵپەڕین پێشمەرگەکانیش لەگەڵیاندا دەستایانگرت و هەڵپەڕین دوای ڕۆشتنیان لە هەندرێن هاتنە سەر ساوسێوەکان.

مەفرەزەکەی عەلی نەبی لەکاولۆکان لە سەیتەرەی پردی کاولۆکانیاندا، لەو لێدانەدا دوو سەرباز کوژران. لە مونەزەمەکەی ڕەواندوز دوو بەعسی کوژران.

شـــــــەڕی کـــــونە فـــــلوسە
1977/4/16

لەکاموسەکەوە پەڕینەوە گەلی بەردەکەڕ گۆڕستانێکی لێبوو لەوێ پشوویەکیاندا حەسەنە گەورەو بەکری قەندی لە پێشەوە بەرەو کونە فلوسە دەڕۆیشتن.

پێشمەرگەکان دوای پشوویەک هەستان و دوو دوو بە وریایی دەڕۆیشتن نەیاندەزانی هێزی دوژمن هاتوونە پێش ڕەزەکان پێشمەگەکان جوڵەیان لەناو ڕەزەکاندا بەدیکرد وایانزانی ڕەزاوانن دواتر زانیان هێزی دوژمنە .

حەسەنە گەورە و بەکر لە پشتەوە دەڕۆیشتن بە فیتو بانگیانکردن تێنەگەیشتن بە دەنگ بانگیان کردن سەربازەکان هاتنە بەرزاییەکان پێشمەرگەکان لەخوار سەربازەکانەوە کە گەڕانەوە تەقەیان لێکردن، شوێنەکە ناو لۆفە بوو پێشمەرگەکان بەدوای یەکدا، عەبدوڵڵا بۆر، سەباح غازیاندا عەبدوڵڵا بۆر سەرکەوت تەقەیکرد سەباحیش سەرکەوت، حەسەن گەورە سەرکەوت عەبدوڵڵا بۆر ڕەشاشەکەی لێوەرگرت بەڕەشاشەکە تەقەیدەکرد، حەسەن گەرەوەیی بڕنەوێکی دار شوشەی پێبوو بەڕاکردن چووە سەر گردێک تەقەی دەکرد.

مەلا کەمال نەیتوانی سەرکەوێت لە خوارەوە بوو پەڕەشوتێکی پێبوو تەقەی دەکرد (١٧) گوللەی تەقاند.

پێشمەرگەکان لە هەڵمەتێکدا هێزەکەی دوژمنیان شکاند (١٢) سەرباز کوژرا و سەربازێک بریندار بوو، یەکێک لە کوژراوەکان عەریفێک بوو خوێنی لێنەهاتبوو لەترسا جەڵدەلێیدابوو .

پێشمەرگەکان سەرکەوتوانەو بێ زیان کشانەوە کونە فلوسە، ژنانی کونەفلوسە کەلانەیان دەکرد دەستیانکرد بەکەلانەخواردن.

مانگی ١٩٧٧/٥ کۆپتەر هاتە سەر بارەگای پێشمەرگەکان لە سێوەک و ئاراسن سەربازی دابەزاند، پێشمەرگە لە پونگینێ بوون، کۆپتەر لە سەر (کورکەو باڕ) دەسووڕایەوە پێشمەرگەکان سەرکەوتنە ئاراسن، کورکەوبار، سەربازەکان هاتنە خوارەوە چوونە سەرگۆڕان پێشمەرگەکان تەقەیان لێکردن شەو گەڕانەوە پونگینێ بۆ بەیانی سەربازێکی زۆر هات پێشمەرگەکان ناوچەکەیان بەجێهێشت چوونە مەلەکان شەوی دووەم چوونە بلەی ژێری دوای ئەوەی سەربازەکانی دوژمن گەڕانەوە پێشمەرگەکانیش گەڕانەوە پونگینێ.

لە هەر دوو شەڕی گەورەی گەرەواندا ژمارەیەکی پێشمەرگەو خەڵکی هەر دوو گەرەوان و دۆڵی ئاکۆیان بە گشتی بەشداریانکرد، حسێن بە شان محەمەد گۆڕە شێری، مام سمایل چاو ڕەش، خدر گۆڕە شێری لە دۆڵی مەلەکان، بەشداری شەڕەکان بوون.

لە سەرەتای سەرهەڵدانی مەفرەزەکانی پێشمەرگە دۆڵی مەلەکان، دۆڵی ئاکۆیان، دۆڵی بلە، ڕەواندزو دۆڵی ئالانە چەکی پێشمەرگایەتیان کردە شان، بەشێک لە خەڵکی ئاکۆیان و ناوچەکانیتر نەفی کرابوون بۆ خواروو عێراق، لەگەڵ بیستنی هەواڵی هەڵایسانی شۆڕش گەڕانەوە ناوچەکانیان، فەتاح گەرەوەیی یەکێک لەو هاوڵاتیانە بوو نەفی کرابوو بۆ کەربەلا لەگەڵ بیستنی هەواڵی هەڵایسانی شۆڕش گەڕایەوە گەرەوان و بووە پێشمەرگە.

لە دۆڵی مەلەکان چەند مەفرەزەیەک پێشمەرگە دروست بوو، سەید کاکە هاتە مەلەکان، محەمەد گۆڕە شێری تفەنگێکی شاردبوەوە، تفەنگەکەی هێنایە دەرەوەو

لەگەڵ سەید کاکە بووە پێشمەرگە.

لەگەڵ شەڕی دووەمی گەرەوان و پاشەکشەی هێزی پێشمەرگە بۆ کوێستانی ساوسێوەکە پۆلێک ژنی جەسوورو ئازا لەگەڵ هاوسەرو کەسووکاریان چوونە کوێستانی ساوسێکە (پولکە عەیش) یەکێک لەو ژنە قارەمانانە بوو دوای پاشەکشەی هێزی پێشمەرگە لە ساوسێوەکە خواردەمەنیان لە شاخەکان شاردەوە، ژنەکان چوونە سەران، پولکە عەیش پێش ژنەکان کەوت گەیشتنە سەران، لە سەران گەڕانەوە بچنە گەرەوان گەیشتنە گەلی ژێری ژنەکان چوونە ئەشکەوتی زەردە ئاگریان کردەوە لە هەر چوار لاوە دەستڕێژیان لێکردن، مریەم عەلی ساچمەیەکی بەرکەوت و بریندار بوو، سەربازەکان ژنەکانیان بردە گەرەژێری، ئەفسەرێک ژنەکانی ئازاد کرد بچنە نەخۆشخانەی گەرەوان.

عەزیزی ڕابیێ لێپرسراوی یەکەمی پێشمەرگە بوو لە دۆڵی ئاکۆیان، ڕەحمان کەزیان جێگری بوو، دواتر بووە مەفرەزەیەکی سەربەخۆ هێزی پێشمەرگە هەتا پایز لە ساوسێوەکان و ئەشکەوتەکانی مانەوە، جەولەی سماقولی و گۆمەشین و گۆمە تاڵ و ڕێگاکانی هەولێریان دەکرد.

شـــەهید بوونی حـــاجی ئـــەحمەد ســـەرانەیی (ئـــەحمەد حـــــەکیم ئـــەحمەد)

حاجی ئەحمەد سەرانەیی یەکێک لە پێشمەرگە سەرەتاییەکانی شۆڕشی نوێ بوو، لە هەر دوو داستانە مێژوویییەکەی گەرەواندا ڕۆڵی بەرچاوی هەبوو.

ڕۆژی ١٩٧٧/٧/٣ هێزێکی ڕژێمی عێراق بە مەبەستی دەستگیرکردنی پێشمەرگەو کەسووکاریان هاتنە سەران، حاجی ئەحمەد سەرانەیی لە گەرەوان بە کاری پێشمەرگانە بەرەو سەران دەگەڕایەوە، لە کاتی گەڕانەوەیدا لە دێی کانی کەوان کەوتە بۆسەی جاش و سەربازەوە، حاجی ئەحمەد سەرانەیی تا دوافیشەک لەگەڵ دوژمندا جەنگا، دوای شەڕێکی کەم وێنە بە گوللەی دوژمن پێکراو شەهید بوو، حاجی ئەحمەد یەکەم شەهیدی شۆڕشی نوێیە لە ناوچەکەدا.

شـــــــەڕی زەردەگـــــــۆم
1977/7/7

ساڵی ١٩٧٧ سلێمان بیرێژەیی هاتە کوڕکەوبار عەبدوڵڵا بۆر فەرماندەی مەفرەزەبوو خاڵ وەسمان عەبدوڵڵا بۆری بانگکرد ووتی تۆ لەگەڵ سلێمان بێرێژی برۆ با ئەحمەد ئاغات لەگەڵبێ.

سمایل کوێخا خدر، سلێمان عەبدوڵڵا، ڕەحمانی حسێن قەندی، سمایل وەرتێ، ڕەحمان وەرتـی، خالید وەرتـی، ئەحمەد ئاغا، مەفرەزەیەکی هەشت کەسی بە فەرماندەیی عەبدوڵڵا بۆر لەگەڵ سلێمان بێرێژی ڕۆیشت لەڕێگە تووشی بۆسەیەک بوون تەقەیان لێکردن، پێشمەرگەکان تەقەیان لێکردنەوە و سەلامەت بوون.

لە دەشتی هەریر پەڕینەوە چوونە دەشتی هەولێر ژمارەیەکی زۆر مەڕی زراعـەیـان هێنا، ئۆتۆمبێلێکی لاندکرۆزەریان گرتبوو، لە هەبابان و کودەریان تێپەڕین هاتنە زەردە گۆم تەقەیان لێکردن لە لاندکرۆزەکە دابەزین دوای شەڕێکی قارەمانانە پاشەکشەیانکرد سلێمان بیرێژەیی ووتی (١٠) دینارم خێری مەولوودی پێغەمبەربێت بەسەلامەتی دەربچین.

پێشمەرگەکان گەیشتنە بەرزاییەک دامـەزران لەگەڵ دوژمن ڕووبەڕووبوون شەڕێکی سەختیان لەگەڵ هێزی دوژمندا کرد.

سلێمان بیرێژی بە عەبدوڵڵا بۆری ووت با سەر بێرەکی کەوین ئەگینا لێرە کەسمان دەرناچین عەبدوڵڵا بۆر ووتی شەڕ دەکەین هەتا پێمان دەکرێت دوایی ئێرە هەمووی هەڵەتە خۆمان ڕزگار دەکەین، سلێمان ووتی دڵنیابە سەر بێرەکی نەکەوین کەسمان دەرناچین، دوایی شەڕێکی جوامێرانە لەگەڵ جاش و قوات خاسە هەستان سەر بێرەکی کەوتن. بێرەک لوتکەیەکی بەرزی ناوچەکەیە

لەگەڵ گەیشتنیان بۆ سەر بێرەک (٢٨) کۆپتەر هاتنە سەر ئاسمانی ناوچەکە، پێشمەرگەکان هاتنە خـوارەوە بۆ پیرۆمان و تارەجار دوژمن تا سەرزێ هێزی سەربازی دانابوو بۆ ڕێگرتن لە پەڕینەوەی پێشمەرگەکان . پێشمەرگەکان لە تارەجارو پیرۆمان پشوویاندا سلێمان لە لاندکرۆزەکەی خۆی فڕێدابوو ئازاری پێگەیشتبوو عەبدەڵڵا بۆر گوێدرێژێکی بۆ پەیدا کردبوو سورای بوو .

مەفرەزەکەی عەبدوڵڵا بۆر گەڕایەوە ناوچەی خۆیان. عەبدوڵڵا بۆر لەو شەڕەدا گوللەیەک بەرقاچی کەتبوو بەڵام لە ڕۆیشتن نەکەوت

گـــــرتنی مـــــوختارێك

لەو جەولەیەدا سلیمان بیرێژی موختارێکی گرتبوو زۆری لێدا دواتر عەبدوڵڵا بۆر لێیدا موختارەکە بە سلیمان بیرێژی وتبوو بۆ خاتری پێغەمبەر هەر خۆت لێمبدە ئەوە کوشتمی.

موختارەکە دەیان ڕاپۆرتی لەسەر پێشمەرگە دابووە دامودەزگاکانی دوژمن

زیـــــــنی گـــــــەرەوە
مـــــــانگی 1977/10

پێشمەرگەکانی ئاکۆیان لە قۆپی پۆیی دێرێ بوون ١٧ کۆپتەر سەربازیان لە قۆپی دێرێ دابەزاند، زرارو حسێن گەرەوەیی و حاجی ڕەحمان لە بن بەردێک دامەزرا بوون، سەربازەکان هاتنە بەردی بەرداونسی یان بەردی یونسی، مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی حاجی ڕەحمان لێیاندان و سیانزە سەربازیان لێکوشتن، کۆپتەر هاوکاری سەربازەکانیان دەکرد لە ناو پەڵە توتنەکاندا هەڵنیشتن هێندە نزم بوون پەلکیان بە توتنەکانەوە نەهێشتبوو.

دوای لێدانی هێزەکەی دوژمن مەفرەزەکە کشانەوەو چوونە ناوچەکانی سماقولی، باواجی، لەو ناوچانەدا دەگەڕان، دواتر چوونە ناو خاکی کوردستانی ژێر دەسەڵاتی تورکیا.

یەکێک لە سەربازە کوژراوەکان نامەیەکی لە گیرفاندا بوو حەوت خوشکی هەبوو ناوی خوشکەکانی نووسیبوو.

کـــــــوردستانی تـــــورکیا (بـــــاکور)

پایزی ساڵی ١٩٧٧ بەشێک لە پێشمەرگەکانی ئاکۆیان- ڕەوانـدز چوونە کوردستانی ژێر دەسەڵاتی تورکیا.

مامجەلال گەڕابووەوە کوردستان بارەگای لە سەر سنوور بوو هەندێک چەک و تەقەمەنی هاتبوو، ملازم حەسەن خۆشناوو ژمارەیەک پێشمەرگە لە کاتی چوونیان بۆ هێنانی چەک شەهید بوون و نەگەڕانەوە.

هێزێکی پێشمەرگە کە بەشێکیان پێشمەرگەکانی دۆڵی ئاکۆیان بوون لەگەڵ نەوشیروان مستەفا چوونە شەمزینان، (٨) باری هێستر پێداویستی هات، بارەکان گوللە ئاربیجی و کەلووپەلی نەخۆشخانە بوون، بارەکانیان هێنایەوەو گەڕانەوە.

هێزەکەی باڵەکایەتی نزیک بە شەش مانگ لە ناو خاکی کوردستانی ژێر دەسەڵاتی تورکیادا مانەوە.

لە کاتی مانەوەیاندا لە سەر ڕووبارێک لە بن چنارێک بارەگایان دانا، کە لە ڕووبار پەڕینەوە مێش هەنگیان دۆزییەوە و بڕییانن، دوو کاوڕ لە ڕەوەندەکان جێمابوون خواردیانن، دوای شەش مانگ مانەوە گەڕانەوە.

بـــــەرەو ســـنووری تـــورکیا - بـــاکوری کـــوردستان

پایزی ساڵی (١٩٧٧) مەفرەزەیەک پێشمەرگە بەفەرماندەیی خاڵ وەسمان بەگ کەپێکهاتبوون لە عەبدوڵڵا بۆر، حمە ئاغا، عەبدولڕەحمان کەزیان، مستەفا حەسەن، جەمال کەریم، عەلی مەعروف ئەولا، قادر ڕەسوڵ، ئیسماعیل حسێن، مام عەلی هەرتەلی، سەلیم کوێشکە و ژمارەیەک پێشمەرگەیتر بەرەو سنووری تورکیا بەڕێکەوتن بۆ هێنانی چەک.

ئەو پێشمەرگانە بارەگایان لەسەر ئاوی پونگین بوو لەبناری چیای (ئاراسن) پێش ئەوەی بەڕێبکەون موشیر گوانی هاتە پونگین خاڵ وەسمان داوایلێکرد وەکو هاوکار لەگەڵیان بێت، مەفرەزەکە بەپشتی گەڕەواندا بەڕێکەوتن چوونە بنمێردە لەوێوە پەڕینەوە بناری هەندرێن چوونە کانیماران شەوێک لەوێ مانەوە بۆ بەیانی سەرکەوتن بۆ کەپکی (موێ) دواتر لەبڕی شێخ ڕەسوڵ لەخوار جوندیان لە ڕووبار پەڕینەوە موشیر گوانی و عەلی مەلەکی چاوەڕێیان دەکردن دوای پشودانێکی کورت چوونە (گوانێ) خاڵ وەسمان ئەوشەوە لەوێ مایەوە عەلی عەبدوڵڵا و مستەفا چاوشین وەک شارەزا لەگەڵ هێزەکە ڕۆیشتن هەتا چوونە (گردوگۆ) مەڕدارەکانی

ناوچەکە خواردنیان بۆ ئامادەکردبوون.

گردگۆ کەلێنە شاخێکی لێبوو بۆ خۆشاردنەوە گونجاوبوو عەبدوڵڵا بۆر شـارەزای کەلێنە شاخەکە بوو ئەو شـەوە چوونە ئـەوێ. پێشمەرگەکان داری کنێر[٢٨]یان هەڵگرتبوو شەو گەیشتنە کەڵێنەکە هەندێک لەپێشمەرگەکان دارەکانیان لە دەرەوە جێهێشتبوو، بەیانی چەند کەسێک لەبەر کەلێنەکە لەبەر خۆیانەوە قسەیان دەکرد دەیانووت دەبێ ئێرە خەڵکی لێبووبێت ئەودارانە چین لێرە بەڵام نەچوونە ناوەوە بۆ ناو کەلێنەکە.

پێشمەرگەکان ترسی ئەوەیان هەبوو ئاشکرابووبن هەر لەوکاتەشدا چوار کۆپتەر لە دیانە نیشتەوە دواتر دەرکەوت ئەوکەسانە ئەو شوانانە بوون کە خواردنیان بۆ ئامادەکردبوون بۆلای ئەمان هاتبوون. شەوی دواتر خاڵ وەسمان هات عەلی سێکانی هاتە گردوگۆو وەکو شارەزا لەگەڵیاندا بوو بەبناری (زۆزگ) دا ڕۆشیتن تاچوونە پشتی سەروچاوەی دیانا لەوێشەوە چوونە تەنیشت دێی سێکانی موشیر گوانی هاتبووە سێکانی لەوێ مالّئاواییان لێکردوو بەتەنیشت سێکانیدا چوونە دەرووی بێشێ لەوێشەوە لەنێوان دووڕەبییەدا بەپشتی دێی هەسنانداو چوونە سەر گەزنێ بۆ بەیانی گەیشتنە (گەلی زێوەرێ) تا ئێوارە لەوێ بوون خەڵک نان و ماستی بۆ هێنان، پرسیاریانکرد گۆشینە هێزی سەربازیی لێنەمابوو کەتاریک داهات بەڕێکەوتنەوە چوونە دێی (سۆریا) بۆ مالّی سۆفی عەبدوڵڵا ئەو شەوە لەوێ مانەوە بەیانی عەلی عەبدوڵڵا گەڕایەوە و سۆفی عەبدوڵڵا لەگەڵیان ڕۆیشت تا لە سنووری دێیەکانی سیدەکان پەڕینەوە، لەوێشەوە سۆفی عەبدوڵڵا شارەزایەکیتری پێناساندن تاگەیشتەنە دەشتی (هێرتێ) لەوێشەوە چوونە خواکوڕک لێرە بەدواوە تاگەیشتنە سنوری تورکیا بە پرسیاکردن ڕۆیشتن دوای حەوت ڕۆژ گەیشتنە جێگەی خۆیان، برادەرانی سەرکردایەتی داوایان لەخاڵ وەسمان کرد مەفرەزەیەک ئامادەبکات چوونکە دەمانەوێت بچین چەک بهێنین.

٢٨ دارکنێرە لەوناوچە ساردو کوێستانەکان دەڕوێت دارێکی جوان و بۆن خۆش و قایمە بەوشکیش بۆنەکەی دەمێنی

ملازم حەسەن خۆشناو دەستنیشانکرا بۆ سەرپەرشتی هێزەکە و هێنانی چەکاکان. بەیانی زوو مەفرەزەکە خۆیان ئامادەکردوو نان وتێشوی ڕێگەیان هەڵگرت، هەتاوکەوتبوو کەس ئاگاداری نەکردنەوە پرسیاریانکرد وتیان ژمارەی هێزەکە تەواو بووە بۆیە بەئێوەیان نەوتووە.

ماوەیک تێپەڕی ڕۆژێک ئاگاداریان کردنەوە خۆیان ئامادەبکەن لە (دەرییاسۆر) کێشە لەنێوان پێشمەرگەکانی یەکێتی و قیادە مۆقەتە دروستبووە یەکێک بچێت لەگەڵیاندا دانیشێت بۆ ئەو مەبەستە ملازم تایەر عەلی والی دیاریکرا ئەمانیش لەگەڵیدا بڕون.

پێشمەرگەکان بەڕێکەوتن لەڕێگە گەیشتنە چوار کەس دوانیان بریندار بوون سواریهێستریان کردبوون لەمەفرەزەکەیان پرسی بۆ کوێ دەچن ووتیان دەچین لەگەڵ قیادەموقەتە دادەنیشین بۆ چارەسەرکردنی ئەو کێشەیەی لە دەرییا سۆر ڕوویداوە، ووتیان مەچن چەکدارانی قیادە مۆقەتە لەکاتی گەڕانەوەماندا بۆسەیان بۆ داناوین، ملازم حەسەن خۆشناوو ژمارەیەک پێشمەرگە شەهیدوو بریندیندار بوون ئەوانیتریش دەستگیرکراون. لەو بۆسەیەدا تەنها پێشمەرگەیەک بەناوی بایزەشەل دەربازی ببوو ئەویش چوبووە سەرئاوکردن.

دوای گەڕانەوە بۆ بارەگاکەیان زۆربەی پێشمەرگە و فەرماندەکان ووتیان لەقیادەی مۆقەتەی قبوڵ ناکەین هێرش دەکەینە سەریان، بەڵام مامجەلال و عەلی عەسکەری پێشمەرگەکانیان کۆکردەوە و قسەیان بۆ کردن، مامجەلال ووتی ڕاستە ئەوان زیانی گەورەیان لە ئێمەداوە چەندین سەرکردەو پێشمەرگەی قارەمانیان شەهید کردووین، ماوەیەک لەمەوبەر ئیبراهیم عەزۆو هاوڕێکانیان شەهید کرد، ئەمڕۆش هەمان کارەساتیان بەسەر ملازم حەسەن و هاوڕێکانیدا هێنا بەڵام ئەوان لە ڕووی سیاسیەوە ئیفلاس دەکەن کەس لەگەڵ ئەو سیاسەتەی ئەواندا نییە، ئێمە بۆ ئەوە چەکمان هەڵنەگرتووە شەڕی کوردبکەین بەڵکو بۆ ئەوە بووینەتە پێشمەرگە تا خەبات دژی داگیرکەران بکەین هاتووین تاخاک و میللەتی خۆمان ڕزگاربکەین، تێکۆشانی ئێمە تێکۆشانە بەرانبەر بەعسییە فاشستەکان هەوڵدانە بۆ ڕزگاری و

ئازادی میللەتەکەمان بۆیە بارەگاکانی خۆمان لێرە دوور دەخەینەوەو دەگوازینەوە جێگەیەکیتر چوونکە خەون و ئامانجی ئێمە گەورە و پیرۆزە دەمانەوێت لەپێناوی گەل و نیشتماندا خۆمان فیدابکەین نەک دەستمان بچێتە خوێنی خەڵکی خۆمان.

مەفرەزەکە خاڵ وەسمانیان ناردە سەر شاخ ووتیان تاهەموو هێزەکان دەردەچن ئێوە لەوێ بن ئینجاوەرنە خـوارەوە، هێزەکە بەدۆڵاییەکەدا ڕۆیشتن جیهاز و کەلوپەلی ئێزگەیان پێبوو لەوڵاخێکی زەردیان بارکردبوو لە دۆڵاییەکەدا ڕێگەی وولاخ نەبوو بۆیە چوونە سەر شاخ لەوێوە تێپەڕبوون کە هەموو هێزەکە تێپەڕی جامەدانەیان بۆ ڕاوەشاندن و هاتنە خـوارەوە چوونە دێی (دورجـا) لەسەرووی دۆڵی خواکورک لەنێوان سنوری ئێران و تورکیا و عێراق.

دکتۆر خالید بە عەبدوڵڵا بـۆری ووت دەلێن خەیاتی دەزانـی ووتـی بەڵی ، دکتۆر ووتی دەکرێت قاتێکم بۆ بدووریت عەبدوڵڵا بۆر ووتی ئەکەر مەکینەیەکمان دەستکەوێت ئاسانە، لەیەکێک لەماڵەکان مەکینەیەکیان پەیداکردوو قاتەکەیان دوری.

هێزەکە لە دوورجـان مانەوە چوونە دێیەکانی مەلایان، گـارێ، کەپەنەکان، گاریشمەو چەند دێیەکیتر لەباکوری کوردستان نزیکەی (٧٠) پێشمەرگە بوون ماوەیەک لە کەپەنەکان مانەوە خەڵکێکی زۆر دڵسۆز بوون.

پـــــــووش کـــــــلاّو

پێشمەرگەکان بۆ کات بەسەر بردن پووشیان کردبووە ناو کڵاوێکەوە یارییان پێدەکرد عەبدوڵڵا بۆر لەکاتی تۆپێندا خۆی کێشا بە (پیرۆت نەبی) دا پیرۆت ووتی چیتر یاری ناکەم تۆ بەئەنقەست خۆت پێداکێشام ، عەبدوڵڵا بۆر ووتی بەمەبەست نەبوو ئیتر پیرۆت هاتەوە نـاو یاریەکە. دوای مـاوەیـەک داوایـان کـرد هێزێک ئامادەبکەن بچنە شەمزینان بۆ هێنانی چەک، مەفرەزەکەی خاڵ وەسمان خۆیان ئامادەکرد بەڵام هێزی پێویستی لێبوو بۆیە نەچوون ئیتر هاتنەوە بۆ دورجان و دۆڵی خواکورک ماوەیەک لە دێی (گڵان گەردی) مانەوە.

پـــــــلاری پـــــــیرەژنێك

ڕۆژێک لە درووستکردنی خانوودا هاوکاری یەکێک لە جووتیارەکانیان دەکرد ژنێکی بەتەمەن بە عەبدوڵڵا بۆری ووت دەڵێن هەمووتان لەترسی ئیشوکار بوونە پێشمەرگە بەڵام کوڕم خۆتۆ زۆر ئازایت لەئیشکردن ناترسیت بۆچی بوویتە پێشمەرگە عەبدوڵڵا بۆر پێیووت دایە ئەو تێڕوانینە هەڵەیە ئێمە بۆ ئەوە بووینەتە پێشمەرگە تا خاکی داگیرکراومان ڕزگاربکەین و زوڵم و زۆرداریی بەعسیەکان لەسەر گەلەکەمان لابەرین.

ڕۆژێک لە دێی گڵان گەردی لەسەر جۆخێنێک (خەرمان) دانیشتبوون گەنجێکی لێبوو ناوی جەبار بوو زۆر بەهێز بوو لەیاری دار ڕاکێشاندا بەعەبدوڵڵا بۆریان ووت تۆش بەهێزیت یارییەکی لەگەڵ بکە، جاری یەکەم کەسیان نەیانبردەوە جاری دووەم عەبدوڵڵا بۆر بردییەوە.

پێشمەرگەکان لەوێوە هاتنە خوار بۆ دێی (سپیارە) ماوەیەک لەوێ مانەوە دواتر هاتنە گۆڕان لەماڵی حاجی خدر میوان بوون دواتر لەگەڵ دکتۆر خالید هاتنەوە دەشتی هێرتێ لەوێ ئاگاداریانکردن قیادەمۆقەتە لە دێیەکانی ئەوناوەن پێشمەرگەکان چوونە سەریان بەڵام هەڵاتبوون کەلوپەلەکانیان جێمابوو، دیار بوو یان هەواڵیان پێگەیشتبوو یان بەدەنگی سەگوەڕدا هەستیانکردبوو.

ڕۆژی دواتر بەرەو زینی پشتی گرتگ و ڕۆست بەڕێکەوتن پێش ئەوەی سەرکەون گومان دەکرا چەکداری قیادە مۆقەتە بۆسەیان دانابێ بۆیە مارفە ڕەش و حەسەن بۆڵی و عەبدوڵڵا بۆر لە پێشەوە سەرکەوتن بەڵام کەسی لێنەبوو، پاشان ووسیتیان بچنە لای گرتک و ڕۆست پێشمەرگەکان بە دکتۆر خالیدیان ووت قیادە مۆقەتەی لێیە دکتۆر خالید ووتی باشە ئاگاداریان بکەنەوە بابڕۆن کە چوون لەوێ نەمابوون، شەوێک لەوێ مانەوە بۆ بەیانی پێیانووتن مەفرەزەیەکی قیادە مۆقەتە لە دێی کاولانە، ووتیان دیارە نیازیان خراپە بۆیە نەڕۆیشتوون دوای نیوەڕۆ بۆیان چوون بەناو بەفر و بناری شاخی گۆشینەدا سەرکەوتن پێشمەرگەکان دوایانکەوتن و تەقەیان لێکردن بەڵام پێیان نەگەیشتن ئیتر گەڕانەوە گرتک و ڕۆست لەوێشەوە

هاتنە (پیرۆمەر) لەماڵێک بوون خانوویەکی دوو قاتیان هەبوو مارفە ڕەش ئاربی جی لەدەست دەرچوو سەروخواری خانووەکەی کوون کرد بەڵام زیانی گیانی نەبوو.

لەپیرۆمەرەوە هاتنەوە بۆ (زەروا، چۆمان، چۆمباروکان) لەوێشەوە بۆ کۆسپەی سپی لە پردی وارەکۆن پەڕینەوە بۆ بەری جنێراوە و بناری چیای هەندرێن کە گەیشتەنە بەرانبەر ڕەواندز دکتۆر خالید عەبدوڵڵا بۆری بانگکرد ووتی هەواڵێکی ناخۆشم پێگەیشتووە بەڵام وەک باسی تۆیان بۆ کردووم باوەڕناکەوم ئەو هەواڵە کاریگەری لەسەرت هەبێت هیوادارم هەرواش بیت، عەبدوڵڵا بۆر ووتی چی بووە دکتۆر خالید ووتی دایک و باوکت لەلایەن ڕژێمەوە گیراون عەبدوڵڵا بۆر ووتی تا ئیستا وا خۆم حساب دەکرد پێشمەرگەیەکم جێگەی متمانەی خەڵک نیم بەڵام باوەڕبکە دوژمن بەوە ناتوانێ چۆک بەمن دابدات ئێستا وا هەست دەکەم بەتەواوەتی پێشمەرگەم و جێی متمانەی هاوڕی و هەڤاڵانمم.

دواتر لە هەندرێنەوە هاتنە بنە کاول موحسینی حاجی مەحموودی سەران تا گۆرچیوین لەگەڵیان هات، مالّی جەبار سۆفی سلەیمان گەرەوەیی و مەلا حەمەدی سەرانەیی میواندارییان کردن، لە گۆڕ چیوینەوە هاتنە دۆڵی (دندێ) و دێی سەران لەوێشەوە بۆساو سێوەکان. لەوێوە دکتۆر خالید و هێزەکەی بەرەو خۆشناوەتی ڕۆیشتن، مەفرەزەکەی خاڵ وەسمان لەسنوری چۆمان مانەوە.

هـــــــــــەڕێمی دوانـــــــــزەی هـــــــەندرێن
پـــــــــایزی 1977

دوای گەڕانەوەی مامجەلال بۆ کوردستان هەڕێمەکان دروووست بوون هەندێک هەڕێم پێش کۆتایی ساڵی ١٩٧٧ و هەندێکیش لە ساڵی ١٩٧٨ پێکهات.

هەڕێمی ١٢ی هەندرێن لە پایزی ساڵی ١٩٧٧ پێکهات، سنووری دۆڵی ئاکۆیان- ڕەواندز شوێنی جوڵەو چالاکی هەڕێمەکە بوو، بەڵام هەڕێمی ١٢ هەر بەو سنوورەوە نەدەوەستا پەلی دەهاویشت بۆ سنوورەکانی دۆڵی مەلەکان- خۆشناوەتی.

سەرەتای دروووستبوونی هەڕێمی ١٢ی هەندرێن عەزیزی ڕابیێ کرایە فەرماندەی هەڕێمەکەو ڕەحمان کەزیان جێگری بوو، مەجیدی کوێخا محەمەد فەرماندە کەرت بوو.

شـــــــەهید بوونی عـــــەزیز حاجی ئـــــەحمەد
مـــــــانگی 1978/2

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە چوونە گەرەوانی سەروو (حاجی س) هەواڵی دابوو بە سەربازگەی دوژمن، سێ پێشمەرگە عەزیز حاجی ئەحمەد، سەعید قادر محەمەد گۆڕە شێری، لە دوو ماڵی جیا دابەش بوون.

شەو سەرباز گەمارۆی گەرەوانی سەروویدا، عەزیزی حاجی ئەحمەدی ڕابییە لە ماڵەکە هاتە دەرەوەو تەقەی لە هێزەکەی دوژمنکرد، شەڕ دروووست بوو، سەربازەکان تەقەیان لە عەزیزی حاجی ئەحمەد کردوو شەهیدیانکرد، تەرمی پیرۆزی کەوتە بەر چۆڕاوگەی ئاوی گوێسەبانەیەک.

سەعید کادرو محەمەد گۆڕە شێری یەکیانگرتەوەو لە گەرەوانی سەروو دەرچوون بە کۆڵانێکدا چوونە خوارەوە، سەعید کادر مەخزەنێک فیشەکی کرد بە کۆڵانەکەدا، پەڕینەوە لای ڕەشانێ شەو لەوێ مانەوە بۆ بەیانی لە کۆڵێتی حاجی مستەفا دووکەڵ هەڵدەستا، محەمەد و سەعید چوونە کۆڵیتەکە پێشمەرگەی لێبوو لەوێ زانییان عەزیز شەهید بووە.

هێزەکەی دوژمن جگە لە شەهید کردنی عەزیزی حاجی ئەحمەد، خێزانی سەعید کادرو سەباحە ڕەشیان دەستگیرکردبوو.

سـەرگۆڕان، سـاوسێوەکە مـانگی 1978/5

کۆپتەرەکانی دوژمن لە ساوسێوەکان و سەر گۆڕان هێزیان دابەزاند:

- مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی عەبدوڵڵا بۆر لە کوێستانی سەر گۆڕان بوون.
- مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی مەجیدی کوێخا محەمەد لە ساوسێوەکە بوون.
- مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی ڕەحمان کەزیان لە بێڕێش بوون.

پێشمەرگەکان لە هەر سێ لاوە لە هێزەکەی دوژمنیاندا، شەڕ کاتژمێرێکی خایاند، دوژمن زیانی بەرکەوت، پێشمەرگەکان سەرکەوتوو بێ زیان بوون.

هـاوینە هـەواری کـۆگێ شـەهید بوونی دوو پـێشمەرگە 1978/5/28

هاوینە هەواری کۆگێ شایەدحاڵی شەهید بوونی دوو پێشمەرگەو فەرماندەی شۆڕشە بە دەستی خیانەت.

ڕۆژی ١٩٧٨/٥/٢٨ عەزیزی ڕابیێ فەرماندەی دلێری (ی ن ک) و پێشمەرگەی قارەمان عەبدولواحید ڕەسوڵ حاجی بە دەستی خیانەت و لە خەودا شەهید کران.

هێشتە کفنی ئاڵی شەهیدان عەزیزو عەبدولواحید ووشک نەببووەوە هاوسەنگەرەکانیان تۆڵەیان سەندنەوەو بکوژانیان بە سزای گەل گەیاند.

عەزیزی ڕابیێ پێشمەرگەی دەستە سەرەتاییەکانی شۆڕش و قارەمانی شەڕی گەورەی گەرەوان بوو، لە هەر دوو پەلاماری دوژمن بۆ سەر گەرەوان لە ساڵی ١٩٧٦ و ١٩٧٧ شەهید عەزیز ڕۆڵی گرنگی بینی ، شەڕی دووەمی گەرەوان لە ساڵی ١٩٧٧ فەرماندەی شەڕەکە بوو، شەهید عەزیز لە دێیەکانی دۆڵاکۆ ناسراوو خۆشەویستی هەمووان بوو، فەرماندەیەکی ئازاو بوویر بوو، ساڵی ١٩٧٧ کراوەتە فەرماندەی هەرێم لە دۆڵاکۆ.

چـــــیرۆکی شـــــــەهید بوونی عـــــــەزیزی ڕابیێ

حەمەدەمین و یوسف چەکداری قیادە موەقەتە بوون لەوێ هەڵاتبوون لای عەزیزی ڕابیێ بوونە پێشمەرگە عەزیز مەڕێکی بۆ سەربڕین خزمەتی زۆری کردن ڕێزی لێنان، لە کاتی خەودا حەمەدەمین و یوسف دەستڕێژیان لە عەزیزی ڕابیێ و واحید کردوو شەهیدیانکردن.

- حەمەدەمین بەگ عەزیزی ڕابیێ شەهید کرد
- یوسف واحیدی شەهید کرد

تەرمی عەزیزو واحیدیان بە پشتی وڵاخێکدا بردە گەرەوان، بکوژەکان تەسلیم بوونەوەو هاتنە چوار قوڕنە.

- یوسف کەسووکاری خۆیان بە سزایان گەیاند تا دوژمنایەتی دروووست نەبێت
- حەمەدەمین بەگ کەوتە بۆسەی پێشمەرگەوەو بردیانە زەڵێ و گوللەبارانکرا

هـــــــاتنی ســـــــەید ســـــــەلیم

دوای شەهید بوونی عەزیزی ڕابیێ فەرماندەی هەڕێمی ١٢ی هەندرێن، سەید سەلیم کرایە فەرماندەی هەڕێمی ١٢.

دوای شەهید بوونی عەزیزی ڕابیێ مامجەلال بە حەسەن کوێستانیدا نامەیەکی بۆ سەید سەلیم نارد بۆ هەولێر، دوای گەیشتنی نامەکە سەید سەلیم هاتە شاخ عەبدوڵڵا بۆرو (٨) پێشمەرگە لە دێی بنمێردە پێشوازییان لێکرد.

سەید سەلیم لە (پونگین) کۆبوونەوەی بە پێشمەرگەکانی هەڕێمی ١٢ی هەندرێن کردوو وەکو فەرماندەی هەرێم دەستبەکار بوو وەسمان بەگ و مامۆ مەلەکی کرانە فەرماندەی کەرت.

شـــــــەڕی تـــــارینان- مـــــــەلەکان مـــــــانگی 1978/7

سەید سەلیم فەرماندەی هەڕێمی ١٢ نامەیەکی بە مەلا ئەحمەدوو سالّح هەولێریدا نارد بیگەیەننە دەستی مەلا وەسمان لە بلەی خوارێ.

سالّح هەولێری و مەلا ئەحمەد بەڕێکەوتن چوونە تارینان، مەفرەزەیەکی جاشی تایبەت لە تارینان بۆسەیان دانابوو، مەلا ئەحمەد و سالّح هەولێری کەوتنە بۆسەکەوەو شەڕ دروست بوو، مەلا ئەحمەد گوللەیەک بەر سەریکەوت و شەهید بوو سالّح هەولێری بۆ ماوەی نیو کاتژمێر شەڕی لەگەڵ جاشەکانکرد.

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە بە فەرماندەیی عەبدوڵڵا بۆر بەرەو شوێنی شەڕەکە هاتن هێرشیانکردە سەر جاشەکان، لەگەڵ هەڵمەتی پێشمەرگەدا جاشەکان هەڵاتن.

لەو شەڕەدا مەلا ئەحمەد شەهید بوو

سالّح هەولێری بریندار بوو

دوو جاش کوژران و دوانیتر بریندار بوون

بـــــۆسەی کـــــوری تـــــەنگ
مـــــانگی 1978/11

هێزێکی هەرێمی ١٢ی هەندرێن کە پێکهاتبوون لە (٢٥) پێشمەرگە بە فەرماندەیی حاجی کەمال چوونە دۆڵی ئالانە لە کوری تەنگ بۆسەیەکیان دانا.

سەر لە بەیانی (٣) زیلی مغاویر کەوتنە بۆسەکەوە پێشمەرگەکانی هەرێمی ١٢ لێیاندان، هەر پێشمەرگەیە دوو مەخزەن فیشەکی لە زیلە مغاویرییەکاندا خاڵی کردەوە.

هێزێکی دیکەی دوژمن بەرەو شەڕەکە هاتن ئەوانیش کەوتنە بۆسەی پێشمەرگەکانی هەرێمی دوانزەوەو گورزی گەورەیان بەرکەوت.

لەو شەڕەدا ٩٠ بۆ ١٠٠ مغاویر کوژران سالّح ئاکۆیی پێشمەرگەی هەرێمی ١٢ بە بریندارى کەوتە دەست دوژمن.

هێزەکەی هەرێمی ١٢ هەشت پێشمەرگەیان لە سەر جادە بوون باقی پێشمەرگەکان بۆ پاراستنی پێشمەرگەکانی سەر جادە لە دواوە سەنگەریان گرتبوو.

شەڕی کوری تەنگ و کوژرانی ئەو ژمارەیە لە دوژمن دەنگدانەوەی زۆری بە دوای خۆیدا هێناو چاوی دوژمنی شکاند، وەی پێشمەرگەو خەڵکی ناوچەکەی چەند هێندە بەرز کردەوە.

هێزێکی دوژمن لە ١٩٧٨/١٢/٢٨ هێرشی هێنایە سەر ناوچەی ئاکۆیان، پێشمەرگەکانی هەرێمی (١٢) لەنزیک گەڕەوان بەرەنگاریان بوونەوە .

زیانی دوژمن کوژرانی ڕەیس عورەفایەک و حەوت سەرباز.

١٩٧٨/١٢/٢٨ مەفرەزەیەکی هەرێمی (١٢) لەنزیک دێی سارتکەی ڕانیە لە زیلێکی سەربازییاندا و دوو سەرباز کوژران.

چـــــــەند چـــــــالاکییەك

پێشمەرگەیەکی هەرێمی (١٢) هەندرێن لە ١٩٧٩/١/١٨ چووە ناو شاری ڕانیە و نارنجۆکێکی هەڵدایە ناو نەخۆشخانەی سەربازییەوە و دوو سەرباز کوژران.

*پێشمەرگەیەکی هەرێمی (١٢) لە ١٩٧٩/١/٢٣ نارنجۆکێکی خستە ناو ماڵی ڕائیدێکەوە لە ڕانیە.

*هێزێکی گەورەی دوژمن لە ١٩٧٩/١/٢٥ گەمارۆی مەفرەزەیەکی هەرێمی دوانزەیاندا لە دێی شێخ وەسمان، دوای شەڕێکی جوامێرانە پێشمەرگەکان خۆیان لە گەمارۆکە دەربازکرد.

زیانی دوژمن کوژرانی (٣) سەربازو برینداربوونی سیانیتر، (٣) پێشمەرگەش برینداربوون

ڕۆژی ١٩٧٩/١/٢٦ دوو پێشمەرگەی هەرێمی ١٢ لەنزیک دێی گەرەوان تەقەیان لە ژمارەیەک سەرباز کردوو سەربازێک کوژرا.

*ڕۆژی ١٩٧٩/١/٢٩ چەند مەفرەزەیەکی هەرێمی ١٢ لە دێیەکانی بیران و زەنگڵ و دوو گۆمان بەرەنگاری هێزێکی دوژمن بوونەوە.

پێشمەرگەکانی هەرێمی (١٢) دوای پێنج کاتژمێر شەڕ هێزەکەی دوژمنیان ڕاونا، دوژمن کوژرا و بریندار هەبوو

قوربانی پێشمەرگە (ڕەحمان ئەحمەد) خەڵکی سەرکانی چۆمان شەهید بوو مستەفا مینە ڕەسوڵ بریندار بوو.

مەفرەزەیەکی هەرێمی (١٢) هەندرێن ١٩٧٩/٢/١٦ لە ناو گەلی عەلی بەگ بۆسەیەکیان بۆ دوژمن دانا کاتژمێر ٨ بەیانی جێب قیادەیەک کەوتە بۆسەکەوە

و گوللەبارانیانکرد هەرچی لەناودابوو کوژرا، لاشەی کوژراوەکان بۆ ماوەی دوو کاتژمێر لەسەر جادەی گشتی مانەوە زیاتر لە (٢٠٠) ئۆتۆمبێلی هاوولاتیان بەلایاندا تێپەڕین و دیمەنی لاشەکانیان بینی لەناو کوژراوەکاندا ملازم عەلی نوری و چەند سەربازێکیتر بەرچاو دەکەوتن

*ڕۆژی ١٩٧٩/٢/١٧ هێزێکی دوژمـن هێرشی هێنایە سـەر خۆشناوەتی، مەفرەزەیەکی هەرێمی (١٢) بەرەنگاریان بوونەوە و شەڕ دوو کاتژمێری خایەند، زیاتر لە (١٠) سەرباز کوژران و بریندار بوون.

هێزێکی هاوبەشی هەرێمی (١٢) لە ١٩٧٩/٢/١٩ لەسەر ڕێگەی ئالانە خەلیفان بۆسەیەکیان بۆ ئۆتۆمبێلکی دوژمن دانا بەڵام کاروانێکی گەورەی سەربازی کەوتە بۆسەکەوە کە لە دوو فەوج و زیاتر لە (١٠٠) جاش پێکهاتبوون.

هێزە هاوبەشەکەی هەرێمی (١٢) لە کاروانە سەربازییەکەی دوژمنیاندا و شەڕ ماوەی (١١) کاتژمێری خایەند. لەوشەڕەدا ئامر فەوجی (٢) ی لیوای (٢٢) لەگەڵ ئەفسەرێک کوژران.

(٤٤) سەرباز و جاش کوژران و ئەفسەرێک بە پلەی نەقیب بریندار بوو.

قوربانی پێشمەرگە شەهیدبوونی (سالّح عەباس ئاکۆیی) و بریندار بوونی پێشمەرگەیەکیتر بوو.

زیـــــنی گـــــــەرەوان
بەهـــــاری ســـــالّی 1979

بەهاری سالّی١٩٧٩ هێزێکی دوژمـن هێرشی هێنایە سـەر زینی گـەرەوان، هێزی پێشمەرگە چوونە (تیشی کوڕە کەویاری)، کۆپتەر هێزی لە قۆپی زینی و کوڕەکەویاڕو ئاراسن و سەری بێڕەش دابەزاند، هێزی پێشمەرگە لە هێزەکەی دوژمنیانداو ژمارەیەکیان لێکوشتن.

شـــــەڕی ســـــەرگەروی بـــــنمێرد بەهـــــاری 1979

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە بە فەرماندەیی عەلی نەبی لە کۆلی بنمێردە بوون، هێزێکی دوژمن هاتبوون پشتی گرتبوون.

عەبدوڵڵا بۆر لە گۆڕاکۆبوو هەواڵیدانێ جاش و عەسکەر هاتوون لە بنمێردە لە پێشمەرگەیانداوە لە گۆڕاکۆوە هاتن بۆ پشتی بنمێردە لە هێزەکەی دوژمنیاندا، جاش و سەرباز بەپەلە هەڵاتن چوونە بن شاخی زێڕینێ و بەرەو ئاکۆیان ڕۆیشتنەوە.

هەڵـــوەشاندنەوەی هـــــەڕێمی دوانـــزەی هـــــەندرێن ڕۆیـــــشتنی ســـــەید ســـــەلیم

دوای جیابوونەوەی بزوتنەوەی سۆسیالیستی کوردستان سەید سەلیم فەرماندەی هەڕێمی (١٢)ی هەندرێن و بەشێکی بەرچاو لە پێشمەرگەکانی هەڕێمەکە لەگەڵ بزووتنەوەی سۆسیالیست کەوتن لە ناوچەکەدا کەرتی وەسمان بەگ مایەوە بڕیار بوو بکرێنە قووەتی سۆران بەڵام فریانەکەوتن.

شـــــەڕی تـــــوتمە هـــــاوینی 1979

هێزێک لە پێشمەرگەکانی مەلەکان بەرەو خەتیبان بەڕێکەوتن کە شەو گەڕانەوە کەمینی دوژمن لە سەر ڕێگە بوو چاوەڕێیانکرد تا کەمینەکە دەڕوات دوای هەڵگرتنی کەمینەکە پەڕینەوە پشتی توتمەو بە بێ ئێشکگر خەوتن.

بەیانی کە بە خەبەر هاتن هەستان بڕۆن بۆ شێخ وەسانان فەوجی بالیسان و خەتێ چواردەوریان گرتبوون، شەڕ لە نێوان پێشمەرگەو دوژمندا دروست بوو، تا نیوەڕۆ بەردەوام بوو.

دوای شەڕێکی قارەمانانە هێزەکەی دوژمن تێکشکا
لەو شەڕەدا سێ پێشمەرگە بریندار بوون
دوانزە سەرباز کوژران و ٦ سەرباز بریندار بوون

برایم یەکێک لە پێشمەرگە بریندارەکان کەوتە دەست دوژمن، دواتر لە نەخۆشخانە ڕزگاریانکرد.

شـــــەهید بوونی وەسمان بـــــەگ و هـــــاوڕێکانی مـــــانگی 1981/9

مانگی ١٩٨١/٩ وەسمان بەگ بە دەستی حزبی شیوعی و لە تۆڵەی عەبدوڵڵا ماویلی شەهید کرا، عەبدوڵڵا ماویلی مەفرەزە خاسە بوو هاتە دەرگەڵە و پەیوەندی بە حزبی شیوعییەوە کرد، عەبدوڵڵا ماویلی دەستی سوور بوو بە خوێنی پێشمەرگە هەر بۆیە کەسووکاری شەهیدەکان و پێشمەرگە ڕازی نەبوون عەبدوڵڵا ماویلی پێشمەرگە بێت چوونە سەری و لە دەرگەڵە کوشتییان.

حزبی شیوعی لە تۆڵەی عەبدوڵڵا ماویلی لە گەرەوان وەسمان بەگ و سێ پێشمەرگەیتریان شەهید کرد.

شەهیدەکان:

١- وەسمان ئەحمەد حەمەد، وەسمان بەگ فەرماندەی کەرت
٢- حەمە لاو نەبی حەمە لاو کادیری کۆمەڵە
٣- خدر عوسمان محەیدین سەرانەیی
٤- لوقمان ئەحمەد بادین ماویلی

پـــــاشەکشەی ســـــۆسیالیست مـــــانگی 1981/10

سەید کاکە ئۆپەراسیۆنێکی ڕاگەیاند دژی هێزەکانی (ی ن ک)، هێزەکانی سۆسیالیست لە وەرتێ، باڵەکایەتی، گەرەوان، خۆشناوەتی، دەشتی کۆیە، دەشتی هەولێر کۆبوونەوە.

لە خۆشناوەتی، سماقولی، دەشتی کۆیە، بەری مەرگە، دۆڵی جافەتی پەلاماری هێزەکانی یەکێتییاندا لە کاتێکدا یەکێتی ئامادەکاری بۆ شەڕ نەکردبوو.

(ی ن ک) هێزێکی کۆکردەوە بەشێک لە هێزەکان بە سەرپەرشتی نەوشیروان

مستەفا بە بناری قەندیلدا هاتن بەرەو وەرتێ و باڵەکایەتی هێزێک بە فەرماندەیی مستەفا چاوڕەش بەرەو دۆڵی جافەتی ڕۆیشتن، هێزەکانی حسک شکان و پاشەکشەیانکرد.

دوای شکانی هێزەکانی سۆسیالیست ژمارەیەک فەرماندەی حسک گەڕانەوە ڕیزەکانی (ی ن ک)، لە ساڵی ١٩٨٢ سنووری دۆڵی ئاکۆیان ڕەواندز کرایە تیپی ١٢ی سۆران و حەسەن کوێستانی کرایە فەرماندەی تیپەکە.

دۆڵی شـاوڕێ- مەفرەزەی سـەرەتایی هـەڕێمی چـواردەی ئـاکۆ

دۆڵی شـــــــاوڕ- مەفرەزەی ســـــــەرەتایی هـــــــەرێمی چـــــواردەی ئـــــاکۆ

دۆڵی (شاوڕ)ی سەر بە عەشیرەتی ئاکۆ ناوچەیەکی شاخاوی و سەخت و یاخیە، ماکۆک شاخی هەزار بە هەزارو نواڵەو هەورازە دەیان لوتکەی بەرزو لە هەورگیر بووی لە ئامێز گرتووەو بووەتە سەرپۆشی دۆڵی شاوڕ و سەرکەپکان و ناوچەی بتوێن و دەربەند تا چاو بڕکات بە سەر پرچ و ئەگریجە و پەرچەمی ئەو دۆڵەدا دەڕوانێ و شۆڕبووەتەوە کە سااڵنێک کوانووی بەرگری و شۆڕش بوون، کێوە ڕەشیش هەمان شێوە دەستە خوشکی ماکۆک و کارۆخ و بێترخێ بوو.

لە دوای هەرەسی ئەیلول ناوچەی ئاکۆیەتی و دۆڵی شاوڕ هەرنەکەوتن، ڕاستە بۆ ماوەیەک کپ بوون بەاڵم کپبوونێکی کاتی و پڕ تەگبیر و خۆڕاگری هەتا هەلێک، دەرفەتێک شک دەبەن و دەاڵقەیەک دەکرێتەوە.

سەرەتای سەرهەاڵدانی شۆڕش دۆڵی شاوڕ پێگەیەکی گەورەو گرنگی شۆڕش بوو هەر بۆیە بووە جێگەی سەرهەاڵدان و حەوانەوەی مەفرەزە سەرەتاییەکان و وەکو ناوچەکانیتری کوردستان ئێرەش کورەی خەبات و تێکۆشان بوو.

پـــــێش شـــــۆڕش

محەمەدی کاک هەمزەی گواڵن، ئیبراهیمی کاک هەمزە، عەلی نەبی پێشمەرگەی شۆڕشی ئەیلول بوون کە ئاشبەتاڵ هات هەندێک چەکی وەکو ڕەشاش و چەکە کۆنەکانیان تەسلیم کـردەوە بـەاڵم بڕنەوی دار شووشەو فیشەکێکی زۆریـان شاردەوە تا لە هەر دەرفەتێکدا بتوانن بەکاری بهێنن و سوودی لێوەربگرن.

محەمەدی کاک هەمزە چەندین چەکی لە گواڵن شاردەوە بڕنەوێکی دارشووشەی بە ئاشکرا لە ماڵەوە دانابوو پێش ئەوەی شۆڕش هەاڵیسێ و پێشمەرگە سەرەتاییەکان بچنەوە شاخ دۆڵی شاوڕ یەکەم تەقەی بە خۆیەوە بینی.

مـــــــانگی 1976/7

محەمەد حەسەن شاوری پورزای محەمەدی کاک هەمزە بوو لەگەڵ سمایلی کاک ڕەسوڵ چووە لای محەمەدی کاک هەمزە و وتی زۆر وەڕزم لە حکومەتی عێراق ناتوانم لە ژێر دەسەڵاتی ئەو ڕژێمەدا بسرەوم تەگبیرێکم بۆ بکە، محەمەدی کاک هەمزە بە محەمەدی پورزای وت چی لە خۆت ڕادەبینی، محەمەد حەسەن پێیووت ئەگەر چەکدارم بکەیت چی دەڵێی دەیکەم بەڵام چەکم نیە دەبێت چەکدارم بکەیت، محەمەدی کاک هەمزە پێیووت بە مەرجێک چەکت دەدەمێ (جوندی) بکوژیت هەرچی پێداویستیتان هەبێت بۆتان جێبەجێ دەکەم لەگەڵ سمایل بە شەو لەو شاخانە بمێننەوە تا پایز ئەگەر هیچ دەرفەتێک نەبوو لە پایزدا دەتانبەمە ئێران- وتیان زۆر باشە.

محەمەدی کاک هەمزە بڕنەوو کلاشینکۆفێکی بۆ هێنان یەکی بە (١٠٠) فیشەک و نارنجۆکەوە، لەگەڵ بڕنەوو کلاشینکۆفەکە دە دیناری پێدان، محەمەدو سمایل ڕۆیشتن بە محەمەدی کاک هەمزەیان وت حەوت ڕۆژ بژمێرە، ڕۆژی حەوتەم لە سەرکانی کوران دوو سەرباز دێن دەیانکوژین.

چـــــالاکی کـــــانی کـــــوران

محەمەدو سمایل بڕنەوێک و کلاشینکۆفێکیان لە محەمەدی کاک هەمزە وەرگرتوو مالاوایانکرد ووتیان دوو سەرباز دێنە سەر کانی کوران لە چیای ماکۆک هەر دووکیان دەکوژین.

محەمەدی کاک هەمزە ڕۆژی دەژمارد چاوەڕێی تێپەڕینی حەوت ڕۆژەکەی دەکرد ئاخۆ چی دەبێت.

ڕۆژی حەوتەم بوو محەمەدی کاک هەمزە لە ڕانیە دەگەڕایەوە گەیشتەوە (گوڵان) ووتیان ئەمڕۆ لە سەر چیای ماکۆک تەقە بوو.

چیای ماکۆک زنجیرەیەک ڕەبیەی لێدانرابوو لە تێکڕای ڕەبیەکانەوە کردبوویانە تەقە، دوای چوار پێنج شەو محەمەدوو سمایل گەڕانەوە دوو کلاشینکۆفی سیخۆیان هێنابوو لە سەر کانی کوران دوو سەربازەکەیان کوشتبوو، محەمەدی کاک هەمزە

دەستخۆشی لێکردن و بە خێرهاتنەوەی کردن ووتیان ئەو تفەنگانەت نادەینەوە خەڵکی تری پێ چەکدار دەکەین.

چـــــالاکی پـــــڵنگان

خدر ڕەحمان و ڕەحمانی برایم گورگە چوونە لای محەمەدی کاک هەمزە ووتیان لە پشتی پڵنگان چوار سەرباز پارێزگاری ڕێگاکە دەکەن ئەگەر پێت باش بێت دەچین ئەو سەربازانە دەکوژین، محەمەدی کاک هەمزە پێیووتن چیتان دەوێت ئامادەیە.

خدرو ڕەحمان چەکی خۆیان هەبوو بەڵام پشتگیری محەمەدی کاک هەمزە گرنگ بوو بۆیان، محەمەدی کاک هەمزە بە خدرو ڕەحمانی ووت برۆن سەربازەکان بکوژن چاوەڕێتان دەکەم.

ئەو شوێنەی بە نیاز بوون سەربازەکانی لێبکوژن هەر چەند دەقیقەیەک لە سەربازگەیەکی دوژمنەوە دوور بوو، محەمەدی کاک هەمزە چاوەڕێ بوو ئێوارە بوو بە تەقە دوای تەقەکان خدرو ڕەحمان گەڕانەوە کاک محەمەد لێیپرسین چیتانکرد ووتیان چوار سەرباز بوون یەکێکیان لە سەر داریک دانیشتبوو قاچی ڕادەوەشاند یەکەم دەستڕێژ ئەو سەربازەمان بەردایەوە سێ سەربازەکەیتر ڕایانکرد لە دوانیانماندا یەکێکیان چووە پەنا بەردێک شەڕی لەگەڵ کردین لە ماوەی (١٠) دەقیقەدا ئیڤایەکی پڕ لە سەرباز گەیشتە شوێنی شەڕەکە بۆیە چەکەکانمان بۆ نەهات بەڵام سەربازێکمان کوشتوو دوانمان بریندار کرد.

بـــــــایز ئـــــاغا

کوشتنی ئەو سەربازانە لە دوو چالاکی جیاوازدا دەنگدانەوەی بە دوای خۆیدا هێنا لە ناوچەکەدا.

بایز ئاغا ناردی بە دوای محەمەدی کاک هەمزەدا ووتی ئەو سەربازانەت چۆن کوشت محەمەدی کاک هەمزە پێیووت وەکو تۆ دەزانم کە تۆ کوشتوتن من لە سەر کوشتنی ئەو سەربازانە تووشی کێشە دەبم دەڵێن ئەو ئاوەی کانی کۆران

لە سەر چیای ماکۆک لە سنووری عەشیرەتی ئاکۆیە و لەوێ کوژراون و ئەوان کوشتوویانە بایزاغا ووتی سەربازەکان ئێمە نەمانکوشتوون محەمەدو ئەوانەی لە گەڵیدان کوشتویانن و تۆ چەکت داونێ محەمەدی کاک هەمزە وتی بەڵێ من چەکم داونێ بایز ئاغا ووتی با بیانبینم محەمەدی کاک هەمزە ووتی نابێت ، بایز ئاغا وتی چیان دەوێت بۆیان دەکەم محەمەدی کاک هەمزە بە بایز ئاغای وت داواکاریت چیە تۆ داواکاریەکەی خۆت بڵێ ئەگەر گونجاو بێت وا دەکەم بۆت بکەن گونجاو نەبێت نابیندرێن و نایەن، بایز ئاغا وتی با لە سنووری مالّی ئەنوەر بەگی سەربازان بکوژن، محەمەدی کاک هەمزە وتی زۆر ئاسانە بە سەر چاو بایز ئاغا وتی چییان بۆ بنێرم محەمەدی کاک هەمزە وتی هیچیان بۆ مەنێرە تفەنگ و فیشەکیان پێیە و منیش دەیاندەمێ.

بایز ئاغا مەبەستی ئەوە بوو بچن لە سنووری ئەنوەر بەگی بێتواتە سەرباز بکوژن دواتر بڵێن ئەوە مالّی ئەنوەر بەگ و خۆشناون لە سەر کانی کۆرانی سەربازیان کوشت لە لای ئێوەش کوشتویانن.

لێدانی ڕەبیەیەك

ئێوارەیەک محەمەدو ئیسماعیل لە نزیک مالّی نەوزادی ئەنوەر بەگ لە ڕەبیەیەکیاندا شەش سەربازی تیادا بوو لە کاتی نانخواردنی ئێوارەدا دەستڕێژیان لێکردن و ژمارەیەک سەربازیان کوشت بەمجۆرە فشارەکە کەوتە سەر نەوزادی ئەنوەر بەگ و وا بڵاو بووەوە ئەوانەی سەربازەکان دەکوژن خۆشناون، تۆمەتەکە لە کۆڵ عەشیرەتی ئاکۆو بایز ئاغا بووەوەو بە مل ئەنوەر بەگ و خۆشناوانیانداداا.

هەڵیسانی شۆڕش دژی شاوێ- ئاکۆیەتی

١٩٧٦/٨/١٥ جەنابی مامجەلال نامەیەکی بۆ بایز ئاغا نارد کە سەر گەورەی عەشیرەتی ئاکۆ بوو.

مامجەلال لە نامەکەدا نووسیبووی عەلی عەسکەری و دکتۆر خالید و عومەر دەبابە هاتوونەتە قەندیل دەبێت بە خۆت و عەشیرەتەکەتانەوە پەیوەندیان پێوە

بکەن و بچنە ڕیزەکانی پێشمەرگەوە.

دوای گەیشتنی نامەکەی مامجەلال بایز ئاغا ناردی بە دوای محەمەدی کاک هەمزەدا، کاک محەمەد چووە لای بایز ئاغا و وتی نیازت چیە بایز ئاغا وتی دەبێت بچینە دەرەوە ببین بە پێشمەرگە بەڵام دەبێت تۆو عەلی نەبی ئامادەبن پشتیوان بن محەمەدی کاک هەمزە وتی ئێمە ئامادەین.

بایز ئاغا کاتی دیاریکردوو وتی دەبێ شەو بێنە (کانی بناو) چەند خەڵکت پێدێت بە چەکەوە لەگەڵ خۆت بیانهێنە ئێمە لە ڕانیەوە دێین لە کانی بناو یەک دەگرینەوە.

لە کاتی دیاریکراودا محەمەدی کاک هەمزە، عەلی نەبی تێکڕا (١٣) چەکدار هاتنە کانی بناو تا بەیانی چاوەڕێ بوون بایز ئاغا نەهات، شەو بارگە و بنەی لێکناو بەرەو ڕووناکی ڕۆیشت، محەمەدی کاک هەمزە و عەلی نەبی و هەڤاڵەکانیان بە ناو ڕەبیەکاندا گەڕانەوە.

ڕۆیـــــشتنی بـــــایز ئـــــاغا

ئەو شەوە بایز ئاغا نەهاتە کانی بناو (١٦٠٠) سەر مەڕی تەعاونی لەگەڵ خۆی بردوو لەگەڵ هێزێکدا بە شاخ هەڵگەڕان و چوونە ناوچەی ئینزێ، لێوژە، زارگەلێ، عەشیرەتی ئاکۆیان ئاگادار کرد چەک هەڵگرن و ببنە پێشمەرگە.

عەلی عەسکەری، عومەر دەبابە، دکتۆر خالید لە قەندیل بوون بایز ئاغا نامەی بۆ نووسین ئەوانیش هاتنە لایان بایز ئاغا پێشوازی گەرمی لێکردن.

بایز ئاغا و هێزەکەی لە (سەر گەنێڵ و عاشقوڵکە) بارەگایان دانا، مەڕەکانیان تەسلیم کرد فرۆشتیان بە هاووڵاتییەکی ئێرانی و پارەکەیان تەسلیمی عومەر دەبابە کرد.

عومەر دەبابە ڕۆیشت بۆ سوریا، مالّی بایز ئاغاو سوار اغا و عەلی عەسکەری چوونە (سەرگە نێڵێ) دکتۆر خالید بارەگای لە ئاشقوڵکە دانا کە نزیک بوون لە یەکتری.

لە دێیەکانی سەرگەنێڵ و دۆڵی گوڵان و کاسکان و دۆڵە ڕەقە زیاتر لە ٦٠٠ کەس لە عەشیرەتی ئاکۆ بوونە پێشمەرگە، هێزەکە فراوان بوو بۆیە چەند مەفرەزەیەکیان

لێدرووستکردن و ناردیاننەوە ناوچەکانی خۆیان.

شاسوار جەلال (ئارام) هاتە سەرگەنێڵ لەگەڵ عەلی عەسکەری و دکتۆر خالیدو بایز ئاغا کۆبوونەوە دوای دوو ڕۆژ کاک ئارام گەڕایەوە ناوچەی سلێمانی مەفرەزەکانی سەر بە عەشیرەتی ئاکۆ بە سەر ناوچەکانی گەرەوان، دۆڵی باڵەک و گوڵاندا دابەش بوون بایز ئاغا لەگەڵ مەفرەزەیەک چووە دۆڵە ڕەقە سواراغا لە ناوچەی سەرگەنێڵ مایەوە.

عەلی نەبی- محەمەد کاك هەمزە

محەمەدی کاک هەمزە، محەمەد و سمایلی نارەدە لای بایزئاغا وتی ئێوە ئاشکرابوون پێویستە بچنە شاخ.

دوای ماوەیەک ناردیان بە دوای عەلی نەبی و محەمەدی کاک هەمزەدا ئەمانیش چوونە لای بایزاغا لە (کۆمتان) لە دۆڵی ناودەشت مەفرەزەکانیان دروستکرد.

برایمی کوێخا ڕەسوڵ کرایە فەرماندەی کەرت لە وەرتێ محەمەدی کاک هەمزە کرایە فەرماندەی مەفرەزە لە دۆڵی شاورێ عەلی نەبی کرایە جێگری.

پەلاماری سوپای عێراق مانگی 1976/11

محەمەدی کاک هەمزە لەگەڵ مەفرەزەکەیدا لە گوڵان بوون هەواڵ گەیشت هێزەکانی دوژمن پێشڕەوی دەکەن بۆ دارەبەن.

سەر شاخی ماکۆک سریەیەکی سەربازی لێبوو کۆپتەر بەردەوام دەهات هێزی تری دادەبەزاند هێزێکی زۆری دوژمن هاتبوونە دارەبەن.

بایز ئاغا لە ناوچەکە بوو لەگەڵ محەمەدی کاک هەمزە و عەلی نەبی و پێشمەرگەکانیتر شەو لە گوڵان کۆبوونەوە بەرنامەو پلانی بەرگرییان دارشت بەری دۆڵە ڕەقە ژمارەیەک پێشمەرگەی لێبوو شوێنیان پێسپاردن، عەلی نەبی، محەمەدی حاجی باپیر و نزیک بە (٢٠) پێشمەرگە نێردرانە قۆپی پەسیوان.

قادر پۆشۆو کامەلاو سورەی حاجی ئەلیاس و چەند پێشمەرگەیەک نێردرانە هەورازی کەر تڕێنە، محەمەدی کاک هەمزە، محەمەدی حەسەن شاوری، محەمەدە قەندە چوونە ماکۆک، شەوێکی سارد بوو بەفر دەباری کاتژمێر (٢)ی شەو گەیشتنە ماکۆک چوونە بن بەردێک لە ژێر بەفردا داریان دۆزیەوەو ئاگریان کردەوە.

بەفر چیای ماکۆکی داپۆشیبوو، محەمەدی کاک هەمزە تەماشای سەر شاخی ماکۆکی کرد لە سریە سەربازیەکەی ئاسنگەرانی سەر ماکۆک سەرباز بەرەو قۆپی پەسیوان دەڕۆیشتن.

محەمەدی کاک هەمزە لە ڕێگەی بێتەلەوە پەیوەندی بە بایز ئاغاوە کردو ئاگاداری کردەوە لەوەی ئەو هێزەی دوژمن کە هاتوونەتە سەر شاخ هەموویان ڕەق بوونەوەو کەسیان نەماوە بەڵام لە ئاسنگەران سەرباز دیارن بەرەو قۆپی پەسیوان دەڕۆن بۆیە ئێمەش دێینە خوارەوە، محەمەدی کاک هەمزەو محەمەدی حەسەن شاوری و محەمەدە قەندە هاتنە خوارەوە لەشیان تەڕ ببوو لە مزگەوتی (گوڵان) خۆیان وشک کردەوە.

پێشمەرگەکان چوونە مااڵی کاک محەمەد بۆ نانخواردن لە نانخواردندا بوون تەقە لە پەسیوان دەستیپێکرد لە سەر نانخواردن هەستان و بەرەو قۆپی پەسیوان ڕۆیشتن، دنیا تەمومژ بوو لە هەموو الیەکەوە تەقە بوو عەلی نەبی ، محەمەدی کاک هەمزەو پێشمەرگەکانیتر لە الیەکەوە تەقەیان لە هێزەکانی دوژمن کردووشکاندیانن.

هێزە پەالماردەرەکەی دوژمن شکا پێشمەرگەکانیش گەڕانەوە (میدیرێ) بۆ الی بایز ئاغا لێپرسراوی پێشمەرگانەی ناوچەکە.

ئەوە یەکەم شەڕی پێشمەرگانە بوو لە ناوچەکەدا لەو شەڕەدا (١٠) سەرباز کوژران، (١٠) کاڵاشینکۆف دەستکەوت بوو.

دەیان سەرباز لە ناو بەفری تەزیوو سەهۆڵبەندانی ماکۆکدا ڕەق بوونەوەو هەڵدێران، لەو ماکۆکە گەردن بەرزە سەر تەزیوە هەپروون بە هەپروون بوون.

دوای سەرکەوتنی هێزی پێشمەرگە لەو شەڕەدا بایز ئاغا سووپاسی کردن و لەگەڵ هێزەکەی گەڕایەوە قەندیل (١٦) پێشمەرگە لە دۆڵی شاوڕێ مانەوە، بایز ئاغا

هەر پێشمەرگەیەی دینارێکی دایە.

تا کۆتایی مانگی ١٩٧٧/٣ مەفرەزەکەی دۆڵی شاورێ بە فەرماندەیی محەمەدی کاک هەمزە لە ناوچەکە مانەوە.

دۆڵـــــی شـــــاورێ /1976

لیوای (٣٦)ی سەربازی دوژمن لە ١٩٧٦/١٢/٢٦ پەلاماری دۆڵی شاورێیدا، پێشمەرگەکانی دۆڵی شاورێ لە چەند لایەکەوە بەرەنگاری پەلامارەکەی دوژمن بوونەوە.

زیانی دوژمن کوژران و بریندارببوونی (٤٠) سەرباز و ئەفسەرو (١٢) لاشەیان لە مەیدانی شەڕدا جێما.

دەستکەوت (١٢) کلاشنکۆف و یەک ڕەشاش و هەندێک کەلوپەلیتر.

پـــــەلاماری دوژمـــــن
زســـــتانی ســـــاڵی 1977

ڕژێمی عێراق هێزێکی زۆری لە قادراواو پشتی سەنگەسەر کۆکردەوە بۆ ماوەی چوار ڕۆژ لە سەر یەک پەلاماری سێوەیس و قەڵاتوکانیدا سەرجەم پەلامارەکان لە لایەن پێشمەرگەکانی ئاکۆیەتی تێکشکان.

لەو بەرگریە کەم وێنەیەدا لە کلاوی بەستان و سەری کورکی قەڵاتوکان چەند پێشمەرگەیەک شەهید بوون کوێخا نەبی یەکێک لە شەهیدەکان بوو، لەو شەڕەدا (B.K.C) یەک و چەند کلاشینکۆفێک دەستکەوت بوون.

دوای بەرگری دلێرانە و نەمانی تەقەمەنی پێشمەرگەکان ناوچەکەیان جێهێشت و لە قەندیل ئاوا بوون لەگەڵ ئاوا بوواندا و لە بەفری سەختی زستانی قەندیل دا حسێن حاجی ئەحمەد سارکی و سێ پێشمەرگەیتر شەهید بوون و تەرمی پیرۆزیان لە ناو بەفری قەندیلدا جێما.

سووپای عێراق گەیشتە مەنگوڕایەتی، دێیەکانی ناوچەی مەنگوڕایەتی ڕاگواست بۆ (ئینزێ) لەوێ ئۆردوگای بۆ کردنەوە.

پێشمەرگەکان کەوتنە دیوی قەندیل لە بادیناوێ نان و خواردنیان بۆ هێنان هاتنەوە دۆڵە کۆگە هێزەکەی ئاکۆیەتی بە فەرماندەیی بایز ئاغا هاتنە پشتی شەرۆیت، قەڵاتوکان، ڕەزگە و مارە دوو تا دەستیان بگاتە ئاوەدانی و بەفری ئەو زستانەش ئەتوێتەوە.

شـــــــەڕی دارەبـــــــەن
1977/3/19

محەمەدی کاک هەمزە لە گوڵان بوو ئەرسەلانی برای گەیشتە گوڵان و وتی هێزێکی زۆری دوژمن بەرەو دارەبەن بەڕێوەیە.

محەمەدی کاک هەمزە، عەلی نەبی، تێکڕا (١٦) پێشمەرگە کە لە ناوچەکە مابوونەوە چوونە قۆپی پەسیوان (١٦) پێشمەرگە بە سەر سێ شوێندا دابەش کران بوون بە سێ بەشەوە.

محەمەدی حەسەن شاوری و حەسەنی حەمەدە بۆری وەرتێ لە کانی کەر بوون ئەوێشیان جێهێشت ئەوانیش هاتنەوە پەسیوان.

کاتژمێر ٦:٣٠ دەقیقەی ڕۆژی ١٩٧٧/٣/١٩ بوو هەتاو کەوت و لە شاخەکانیدا، تۆپباران دەستیپێکرد پێشمەرگەکان بە سەر سێ قوڵی نزیک لە یەکدا دابەش ببوون تەقەیان لە هێزە پەلامارەرەکەی دوژمن نەکرد تا نزیک بوونەوە، بەرایی هێزەکەی دوژمن گەیشتە نزیک پێشمەرگەکان لە نزیکەی (١٥٠) مەتریدا پێشمەرگەکانیان بەدیکردو تەقەیانکرد.

محەمەدی کاک هەمزە، کامەلا، حاجی برای عەلی نەبی، قادر پووشوو لە لایەک بوون، عەلی نەبی، ئەرسەلان، ژمارەیەک پێشمەرگەو چەند هاوڵاتیەک لە لایەک بوون.

لە قوڵی محەمەدی کاک هەمزە تەقە لە هێزەکەی دوژمن کراو ژمارەیەک سەرباز کوژران، لە قوڵی عەلی نەبی بە هەمان شێوە لە هێزەکەی دوژمن دراو شپرزەیان کردن، ژمارەیەکی زۆریان لە هێزەکەی دوژمن کوشت .

لە کاتژمێر ٦:٣٠ دەقیقەی بەیانی تا کاتژمێر ٦:٣٠ دەقیقەی ئێوارە شەڕ بەردەوام

بوو ئەو ڕۆژە تا ئێوارە کۆپتەر لە سەر ئاسمانی شەڕەکە بوو تۆپخانەو دەبابە هاوکاری هێزەکەی دوژمن بوون.

پێشمەرگەکان بە فەرماندەیی محەمەدی کاک هەمزە لە شوێنی خۆیان هەڵنەستان تا شەو داهات لەگەڵ دنیا تاریک بووندا هەڵمەتیان بردە سەر هێزەکەی دوژمن، فەسیلی یەک و دووی هێزەکەی دوژمن بە تەواوی کوژران و تیا چوون.

(١٠) کلاشینکۆف، دوو ڕەشاش، جیهازێک دەستکەوت بوون، پێشمەرگەکان بێزیان بوون دوای کۆکردنەوەی دەستکەوتەکان، پێشمەرگەکان پاشەکشەیانکردوو چوونە مێدێرێ، ئەحمەد کاڵێ و خدری ڕەحمان و چەند پێشمەرگەیەک چوونە (بێ زێ).

بۆ بەیانی چوار پێشمەرگە چوونەوە قۆپی پەسیوان نزیک بە (٥٠٠) سەربازی لێبوو، ئەحمەد کاڵێ و خدری ڕەحمان لە (بێ زێ) وە هاتن، تەقەیان لە سەربازەکان کرد دوو مەخزەنی گڕداریان بە سەربازەکانەوە ناو گەڕانەوە، ئەو ڕۆژە (٤) سەرباز کوژران بە پێی زانیاریەکانی ئەو کاتە لەو شەڕەدا تێکڕا (٧٨) سەرباز کوژران.

بـــــەرەو قـــــــەندیل

محەمەدی کاک هەمزە، عەلی نەبی، حسێن و پێشمەرگەیەکیتر بەرەو قەندیل ڕۆیشتن لە زارگەلێ گەیشتنە دکتۆر خالید و بایز ئاغا.

محەمەدی کاک هەمزە بێتەلێکی پێبوو دایە دکتۆر خالید و وتی بۆ تۆم هێناوە، دکتۆر خالید سووپاسی کردوو بە محەمەدی کاک هەمزەی ووت شۆڕش هەر ئەو بێتەلەی هەیە هەوڵ ئەدەین بێتەلێکی تریش پەیدا بکەین، لە تۆڵەی ئەو بێتەلەش دەچین لە سوریا چەک دەهێنین یەکەم ئاربیجی لە کوردستان دەدەینە تۆ.

مانگی 1977/3

هێزێکی گەورەی فیرقەی (٢) لە ١٩٧٧/٣/٢٨ هێرشێکی چەند ڕۆژەی هێنایە سەر ناوچەی ناودەشت بەنیازی لەناوبردنی پێشمەرگەو دێهاتەکانی ناوچەکە.

هێزی پێشمەرگەی ناوچەکە بەرەنگاری هیرشەکەی دوژمن بوونەوە و شەڕ

لەچەند لایەکەوە هەڵایسا، لە بۆڵێ و سورەدێ و دۆڵی شەهیدان شەڕی گەرم و کەموێنە ڕوویدا، لەو شەڕەدا دوژمن زیانی گەورەی پێگەیشت زیاتر لە (١٠٠) ئەفسەر و سەرباز کوژران و بریندارببوون.

لەو شەڕانەدا سێ پێشمەرگە شەهید بوون

١- شەهید عەلی حمە خدر خەڵکی دێگە – سەردەشت

٢- شەهید محەمەد سەردەشتی

٣- شەهید سالیم خدر عەلی سورەدێی

دوای شکاندنی دوژمن لەو هێرشانەدا وەکو پیشەی فاشیانەی خۆیان تۆڵەیان لە خەڵکی دێهاتەکان کردەوە زیاتر لە (٢٠٠) خێزانی دێهاتەکانی ناوچەکەیان گرت و دووریانخستنەوە بۆ خواروی عێراق هاوکات دێیەکانی سیوەیس، شێخان، وورتە، باراوە، ئەبوبەکرەیان سووتاند.

1977/3/28

بەنیازی لەناوبردنی پێشمەرگە و ڕاگواستنی دانیشتوانی ناوچەکە دوژمن لە ١٩٧٧/٣/٢٨ هێرشێکی فراوانی کردە سەر ناوچەی ئاکۆیەتی، پێشمەرگە و جوتیاری ناوچەی لە چیای گازی، بێبالان، وورتە، ساوێن بەرەنگاری پەلامارەگەی دوژمن بوونەوە.

لەوشەڕەدا (٧٠) ئەفسەرو سەرباز کوژران (١٠٠) ئەفسەرو سەرباز بریندارببوون

سێ پێشمەرگە لەو شەڕەدا شەهیدبوون

١- شەهید عەبدوڵڵا حەسەن خەڵکی قڕناقاو

٢- شەهید کوێخا نەبی حەمەد خەڵکی قادراوا

٣- شەهید فەقێ عەبدوڵڵا خدر خەڵکی کاسکان

دەسکەوت (١٠) کلاشنکۆف، یەک ڕەشاشی گرینۆف، یەک کاشیفەی ئەلغام

شـــــــەڕی چـــــــەکوچ بەهـــــاری 1977

سووپای عێراق پەلاماری شاخی چەکوچیدا شەڕ لە نێوان هێزی پێشمەرگە و دوژمندا ڕووویدا تۆپخانەکانی دوژمن کەوتنە تۆپبارانی ناوچەکە.

شـــــــەهید بوونی خـــــــێزانێك

تۆپێک لە ماڵی کوێخا (خدر)ی دا کچێک و خێزانەکەیی و دوو کوڕی کوێخا خدر شەهید بوون، هێزی ئاکۆیەتی ناوچەکەیان جێهێشتن هاتن بە دیوی قەندیلدا چوونە (گیڤارینا) دوای ماوەیەک مانەوە لە (گیڤارینا) کۆبوونەوەیەکی فراوان بە ئامادەبوونی عەلی عەسکەری، سەید کاکە، دکتۆر خالید، بایز ئاغا ئەنجامدرا.

بەیانیەک کۆپتەرێک بە سەر قەندیل دا ڕۆیشتە دیوی ئێران لە سەر پشتی (خرەندۆڵ) هێزێکی زۆری دابەزاند، لە پشتی (گیڤارینا) پێشمەرگەکانی ئاکۆیەتی ڕووبەڕووی هێزەکەی دوژمن بوونەوە.

ئـــــــاکۆیەتی مـــــانگی 1977/5

لەنزیک چوارقورنە ڕانیە ولە ١٩٧٧/٥/١٥ ئیڤایەکی سەربازی کەوتە بۆسەیەکی پێشمەرگەوە و گوللەبارانکرا.

زیانی دوژمن کوژران و بریندارببوونی (١١) سەرباز و تێکشکاندنی ئۆتۆمبێلێک.

خســـــتنە خـــــوارەوەی کـــــۆپتەرێك

هێزێکی دوژمن لە ١٩٧٧/٧/١٨ هێرشی هێنایە سەر چیای قەندیل پێشمەرگە قارەمانەکان ڕووبەڕووی پەلامارەکەی دوژمن بوونەوە و شەڕ (١٢) کاتژمێری خایەند، لەوشەڕەدا کۆپتەرێک پێکراو لە گۆمی کرمە سووڕانی قەندیل کەوتە خوارەوە .

لە شـەڕی سیوەیس و قەڵاتووکاندا هێزەکەی بایز ئاغا (B.K.C) یەکیان گرتبوو سواراغا بەو (B.K.C) یە تەقەی لە کۆپتەرەکە کردوو پێکای بە بەرچاوی پێشمەرگەکانەوە لە دیوی گۆمی گردە سوران کەوتە خوارەوە.

شەڕ لە نێوان هێزی پێشمەرگەو سوپای عێراق ڕوویـدا، هێزەکانی دوژمن بـەرەو دیوی خرەندۆڵ ڕۆیشتن هێزی پێشمەرگەش بارەگاکانیان گواستەوەو چوونە (چۆمە)ی دیوی ئێران، مالّی عەلی عەسکەری لەوێ بوو دواتر ئەوان بەرەو سوریا ڕۆیشتن.

هێزەکان لە قەندیل زۆر بوون بە سەر ناوچەکانی کوردستاندا دابەشکران و نێردرانەوە ، هێزەکەی ئاکۆش هەمان شێوە کرانە چەند مەفرەزەیەک و گەڕانەوە ناوچەکانی خۆیان.

فـــــــەرماندە مـــــــەفرەزەکان

١- محەمەدی کاک هەمزە
٢- عەلی نەبی
٣- محەمەدی حاجی برایم
٤- برایم مەمکانی
٥- عەبدوللّای حاجی شێخە
٦- فەقێ حەسەن
٧- شێخ هۆمەر
٨- زرار حاجی نەبی

هـــــــەڕێمی چـــــــواردەی ئـــــــاکۆ

مامجەلال بانگی سواراغای کرد ووتی دەبێت هەڕێمێک دروووست بکەیت، هەڕێمی (١٤)ی ئاکۆ دروووست بوو (٤٦٠) پێشمەرگە بوون لە چەند کەرتێک پێکهات.

کـــــــــەرتەکان

١- عەبدوڵڵا سکتانی فەرماندەی کەرت
٢- شێخ هۆمەر
٣- فەقێ حەسەن
٤- عەلی نەبی
٥- حاجی ئەحمەد بۆڵی
٦- قادر ڕەسوڵ ئاغا گرتک
٧- ڕەسوڵ حاجی تایەر کەرتی هەڕێم
٨- موسا ئاڵی
٩- قادر پووشوو
١٠- برایم نەبی (مەمکانی)
١١- عومەر حاجی برایم
١٢- سمایل وەرتی
١٣- حاجی ئاغای لێوژێ
١٤- حەسەن حاجی شێخە بنزێری

سنووری هەڕێمی (١٤)ی ئاکۆ لە سەنگەسەر تا وەرتێ و ڕێگای گردجان بوو.

بـــــــارەگای پـــــــــێنگان

دوای دروووستبوونی هەڕێمی (١٤) ئاکۆ لە سەرکردایەتیەوە بارەگایان هێنایە پێنگان و گەڕانەوە ناوچەکانیان دوای گەڕانەوەی هەڕێمەکەو پێش دانانی بارەگا لە پێنگان دوژمن هێرشی کردە سەریان.

مانگی 1979/4

مەفرەزەیەکی هەڕیمی (١٤)ی ئاکۆ لە ١٩٧٩/٤/١٣ بۆسەیەکیان لەسەر ڕێگای معسکری تۆپزاوە دانا، زیلێک و جێبێکی قیادە کەوتە بۆسەکەوە لێیاندان لە جەنگەی تەقەدا جێبەکە گڕیگرت.

زیانی دوژمن کوژرانی (٢٥) سەرباز و ئەفسەرێک بە پلەی نەقیب

لەکاتی گەڕانەوەی مەفرەزەکەدا لەگەڵ ڕەبییەی قەمبەر گاوان تووشی شەڕبوون و گورزی کاریگەریان لێوەشاندن.

مانگی 1979/5

مەفرەزەیەکی کەرتی (٣) هەڕیمی ١٤ لە ١٩٧٩/٥/١ مینێکیان لە جێگەی حیمایەی سەربازەکانی قەڵا مستەفا چاندو تەقییەوە.

زیانی دوژمن کوژرانی (٣) سەرباز و برینداربوونی سەربازێکیتر.

مەفرەزەیەکی هەڕیمی (١٤) لە ١٩٧٩/٥/٢ مینێکیان چاند، مینەکە لە زینوی بانەمشک لەژێر پێی دوو سەرباز تەقییەوە ، سەربازێک کوژرا و ئەویتر برینداربوو.

١٩٧٩/٥/٢ مەفرەزەیەکی هەڕیمی (١٤) بۆسەیەکیان لەسەر ڕێگەی سەربازەکانی دیلمان دانا کۆمەڵێک سەرباز کەوتنە بۆسەکەوە.

زیانی دوژمن کوژرانی (٢) سەرباز، دەستکەوت (٢) کلاشنکۆف

١٩٧٩/٥/٥ مەفرەزەیەکی هەڕیمی (١٤) نزیک ڕەبییەکانی گابیرێز، ماینە سوور، گۆڕ عیسا مینێکیان چاندوو تەقییەوە، دوژمن زیانی زۆری لێکەوت.

مانگی 5

١٩٧٩/٥/٩ مەفرەزەیەکی هەڕیمی (١٤) لە کەمینی سەربازەکانی زارگەلییاندا و شاکاندیان . زیانی دوژمن کوژرانی (٥) سەرباز و سێ سەربازیش برینداربوون.

دەستکەوت دوو کلاشنکۆف و یەک جیهازی تەلەفون.

١٩٧٩/٥/١٠ مەفرەزەیەکی هەڕیمی (١٤) چوونە سەر مونەزەمەی حزبی بەعس و گوللەبارانیانکردن. زیانی دوژمن کوژرانی پۆلیسێک و برینداربوونی مفەوەز سامی

پێشمەرگەکانی هەڕیمی (١٤) لە ١٩٧٩/٥/١٣ مینێکیان لە نزیک مقەڕ لێوای (٩٧) ی ڕانیە داناو تەقییەوە.

١٩٧٩/٥/٢٦ مەفرەزەیەکی هەڕیمی ١٤ لە مەیدانی تەدریبی عەسکەری سەر بە لێوای ڕانیە مینێکیان چاند و تەقییەوە .

زیانی دوژمن کوژرانی ملازمێک و ٤ سەرباز.

1979/8/8

مەفرەزەیەکی کەرتی (٥) هەڕیمی ١٤ لە ١٩٧٩/٨/٢١ هێرشیانکردە سەر ڕەبییەکانی گادر لە نزیک مۆڵگەی فەوجی خانەقاو بە گوللەی ساروخ و چەکیتر لێیاندان و شەڕ دوو کاتژمێری خایەند.

زیانی دوژمن کوژرانی ٤ سەرباز و بریندار‌بوونی (٥) سەربازیتر.

شـــــــەڕی دارەبـــــــەن
پـــــایزی 1979-1980

هەڕێمی (١٤)ی ئاکۆ بە فەرماندەیی سواراغا لە پشتی پلّنگان بوون کاتێک هێزەکانی دوژمن پەلاماری دارە بەنیاندا، هێزی پێشمەرگە لە هێزە پەلاماردەرەکەی دوژمن هاتنە دەست و لێیاندان.

عەلی نەبی و پۆلێک پێشمەرگە لە (بێ زێ) و سواراغا لە پشتی پلّنگان لە هێزەکەی دوژمنیانداو تێکیان شکاندن دوای شکاندنی پەلامارەکەی دوژمن هەڕێمی (١٤)ی ئاکۆ بارەگایان لە پلّنگان دانا.

نـــــێوان وەرتێ خـــــانەقا
مـــــانگی 4/1980

ڕەبییەیەک لە نێوان وەرتێ خانەقا بوو، سەربازی ڕەبییەکە دەچوونە لیوا بۆ هێنانی خواردن، لە شەوێکدا کەوتنە بۆسەی پێشمەرگەوە.

مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی سمایل وەرتی بۆسەیەکیان بۆ سەربازەکان دانا، محەمەد وەرتی و عومەر لە دواوە مانەوە تاوەکو پاڕێزگاری لە پێشمەرگەکانی بۆسەکە بکەن بەلّام سەربازەکان نەهاتن.

پێشمەرگەکان لە شوێنی خۆیان مانەوە کاتژمێر ١١ی بەیانی شەش سەرباز هاتن بۆ دارکردنەوە چوار کلّاشینکۆفیان پێبوو دوانیان بێ چەک بوون.

سەربازەکان لە دارکردنەوەکە ماندوو بوون دانیشتن پشوویەک بدەن، پێشمەرگەکانی هەڕێمی ١٤ لێیاندان شەش سەربازەکەیان کوشت چوار چەک دەستکەوت بوو، دوای ئەو چالاکییە دوژمن وەرتێی تۆپبارانکرد.

چـــــەند چـــــالاکییەك
هـــاوینی ســـالّی 1980

سمایل وەرتی چەندین چالاکی لە سنوورەکە ئەنجامدا ژمارەیەکی زۆر سەربازییان کوشت، دوژمن مستەفای برای سمایل وەرتی دەستگیرکرد بوو لە تۆلّەی دەستگیرکردن و لە پێناو ئازاد کردنی مستەفادا سمایل وەرتی و مەفرەزەکەی چەند چالاکییەکیان ئەنجامدا.

لە تۆڵەی گرتنی مستەفای برایدا سمایل وەرتی و مەفرەزەیەک لە ناو دێی ماویلیان سێ سەربازیان کوشت و دوو چەک دەستکەوت بوو لە پایزی هەمان ساڵدا نزیک دێگەڵە دوو سەربازی تریان کوشت.

شەوێک چوونە دەرگەڵە دوو دکتۆریان دەستگیرکرد یەکێکیان ناوی ئومێد بوو عەرەبێکی بەعسی بوو، دکتۆرە کوردەکەیان ئازاد کردوو دکتۆرە عەرەبەکەیان هێشتەوە دوای ماوەیەک لە ڕێگەی مەلا خدرەوە ڕێکەوتن دکتۆرە عەرەبەکەو مستەفا بگۆڕنەوە، سمایل وەرتی دکتۆرەکەی ئازاد کرد لە بەرانبەردا مستەفاش ئازاد کرا.

شـــــــەڕی پـــــــیرانە ڕەش
1980/11/18

هێزی پێشمەرگەی کوردستان لەگەرمیان و کوێستانەوە بەرەو ناوچەی خۆشناوەتی هاتبوون تا سنورێک بۆ پاوانخوازییەکانی حزبی سۆسیالیست و قیادە مۆقەتە دابنێن.

هێزێکی هەرێمی (٥) قەرەداخ بە فەرماندەی مام ڕۆستەم و مەحموود سەنگاوی لە پیرانە ڕەش بوون.

ملازم سەید کەریم بە فەرماندەیی هێزێک لە مەتکەبی عەسکەرییەوە بەرەوناوچەی خۆشناوەتی بەڕێکەوتن بەبناری قەندیلدا هاتنە ماخ و بزنان و پیرانەڕەش تێکڕای هێزەکان لە پیرانەڕەش و بناری کێوە ڕەش تێکەڵ بوونەوە .

ڕۆژی ١٩٨٠/١١/١٨ ژمارەیەک کۆپەر هاتنە سەر پیرانە ڕەش و دەستڕێژیان لە هێزەکە کرد، عەبدوڵڵا سوور بە (ئاربی جی) و مام ڕۆستەم بە ڕەشاش تەقەیان لە کۆپتەرەکانکرد لە ئەنجامی دەستڕێژی کۆپتەرەکان هەشت پێشمەرگە شەهید بوون و دوانزە پێشمەرگە بریندار بوون.

(شەهیدەکان)

١- شەهید جەمیل ڕەنجبەر، شاعیر و پێشمەرگە

٢- شەهید صدیق ئیبراهیم حەسەن

٣- شەهید جەنگی

٤- شەهید ڕەئوف

٥- شەهید ئیسماعیل

٦- شەهید دڵشاد حەمەدەمین

*جەنگی خەڵکی کۆیە بوو دەمانچەیەکی پێبوو بە دەمانچەکەی تەقەی لە کۆپتەرەکان دەکرد کۆپتەرەکان دەستڕێژیان لێکردوو و بریندار بوو لەو شەڕەدا دواتر شەهید بوو، کاتێک پێکراو چوونە سەری دەمانچەکەی لەناو دەستیدابوو

*ڕەئوف ئاربیکەیەکی پێبوو تەقەی لە کۆپتەرەکان دەکرد لەکاتی تەقەکردندا پێکراو شەهید بوو

*ئیسماعیل هەولێری گوللەیەک لەسەریدرابوو بریندار بوو دوای چەند کاتژمێر مانەوەی بە بریندارى شەهید بوو

*صدیق ئیبراهیم حەسەن ناسراو بە صدیق وولاغلویی و جەمیل ڕەنجبەری کادر و شاعیر وەکو هاوڕێکانیان بە دەستڕێژی کۆپتەرەکان شەهید بوون.

دواى شەڕى پیرانە ڕەش هێزەکەى یەکێتى چوونە دۆڵى شاورێ لەوێوە چوونە ناوچەى کۆیە – هەولێر لەقەڵانسج تووشى شەڕێکى گەورەبوون.

ئەو هێزانە هاتبوونە ناوچەکانى خۆشناوەتى کۆیە، هەولێر تاهێزەکانى (ى.ن.ک) بەسەر ناوچەکەدا بالاّ دەستبن چوونکە (حسک) لەناوچەکەدا شەڕیان بە هێزەکانى یەکێتى دەفرۆشت و کەم فرسەتانە پێشمەرگەیان شەهیدو بریندار دەکرد

ملازم سەید کەریم هێزەکانى ڕێکخستەوە چەند مانگێک لەناوچەى خۆشناوەتى و هەولێر مانەوە

ناوچەکە بەتەواوەتى گەڕایەوە ژێر دەسەلاّتى (ى.ن.ک) وئارامى بۆ گەڕایەوە.

شـــــــەڕو پـــــــێکادان
1982-1981

چالاکی هەڕێمی (١٤)ی ئاکۆ بەرفراوان بوو، لە بۆسکێن ، کێوەڕەش، هێزی باڵەک چوونە بۆسکێن بۆسەیان بۆ دوژمن داناو شەڕ دەستیپێکرد، پێشمەرگەکانی هەڕێمی (١٤) چوون بە هانای شەڕەکەوەو هێزەکەی دوژمن گورزی کاریگەری بەرکەوت.

ساڵی ١٩٨٢ هەڕێمی (١٤)ی ئاکۆ لە سۆڵتەی وەرتێ شەڕێکیان لەگەڵ دوژمندا کردو دەستی بە زەبریان لێوەشاندن لەو شەڕەدا حاجی مستەفای وەرتێ شەهید بوو هەمان ساڵ هەڕێمی ئاکۆ لە قەرەنیاغا هەڵمەتیان بردە سەر هێزەکانی دوژمن.

خـــــــــــۆشناوەتی
دۆڵــی بــالیسان- بـــێتواتە

خـــــــــــۆشناوەتی
دۆڵـــــــــی بـــــــالیسان- بـــــــێتواتە

خۆشناوەتی ناوچەیەکی گەورەو فراوانە لە چەندین ناوچەو دێ پێکدێ پانتاییەکی گەورەی لە خۆ گرتووە.

لە دەربەندی گۆمە سپان، سەیرانگەی سەلاحەدین، خەتی هاملتۆن تا شەقلاوەو سیساوە، دۆڵی مەلەکان، دۆڵی بالیسان، دۆڵی سماقولی، سەروچاوە، سکتان، هیزۆپ، بێستانە دەیان و سەدان شاخ و لوتکە و دۆڵ و زۆرگ و گردو یاڵ و بەرزایی لە خۆدەگرێت سەدان دێی جوان و دڵگیر باوەشیان بە خۆشناوەتیدا کردووە.

ناوچەی خۆشناوەتی وەکو زۆربەی ناوچەکانیتری کوردستان سەرقاڵی کاری جووتیاری و باخداری و مەڕوو مااڵت بە خێوکردن و کاری ڕۆژانەن.

دۆڵـــــــی بالیسان- بـــــــێتواتە

دۆڵی بالیسان – بێتواتە لە ناوچە گرنگ و فراوانەکانی خۆشناوەتین، ژمارەیەک دێ و مووچەیان لە خۆگرتووە، لە سەردەمی شۆڕش و بەرەنگاریدا مەیدانێکی گرنگی شۆڕش بوون، لە هەڵایسانی شۆڕشی نوێ بە ڕێبەرایەتی (ی ن ک) ڕۆڵی دیارو گرنگیان بینیوە.

بـــــــێتواتە – ســــــەروچاوە

بێتواتە لە چەند دێیەک و مووچە دێیەک یان وەکو خەڵکی ناوچەکە دەڵێن قونە دێیەک پێکهاتووە.

چێوەی سەروو خواروو، سوێرە، مێرگە سوور، هەرمک، زێوە، هەرتەل، مەلۆک، وەرێ، نواوە، بێ کێل، دواوە، بێتواتە، ئەندیک، ئەنگۆز، شکارتە، سەروچاوە.

دێیـــــــەکانی دۆڵە گـــــــۆران

سەردۆڵ، نێوە، بێلنگە، مەمیاوا، خەڵیفە.

مووچـــــــە دێ، قونـــــە دێ

ڕووبارە، سەریکانی

ترشاوا سەر بە ناحیەی بێتواتەیە بەڵام عەشیرەتی بڵباس و ئاکۆیی تێدایە.

دۆڵـــــــی بالـــــیسان

دۆڵی بالیسان لە چەند دێیەک پێکدێت بالیسان، خەتێ، سپیلکا، بیرۆ، توتمەی سەروو خواروو، کۆخان، بێراوە، شیرەو شیرە، کانی بەرد، شێخ وەسان، گابڕەو زێنە، گورگان.

لە دوای هەرەسی شۆڕشی ئەیلول و لەگەڵ هەڵایسانی شۆڕشی نوێ ئەم ناوچانە کە بەشێکی گرنگ لە ناوچەی خۆشناوەتی پێکدێنن بوونە مەیدانی شۆڕش و بەرەنگاری.

دوای هـــــــەرەس

دوای هەرەسی شۆڕشی ئەیلول تەمی نائومێدی هەورێکی ڕەش ناوچەکانی کوردستانی داپۆشی هەرەس هەناسەی لە شاخ و دەشت و دەر بڕیبوو، ڕژێمی عێراق شاخ و دێیەکانی کوردستانی بە مۆڵگە و سەربازگە تەنیبوو هەر ناوچەیەک چەندین فەوج و سریە و ڕەبییەی لێجێگیر کردبوو دۆڵی بالیسان و بێتواتەش وەکو تێکڕای ناوچەکانیتر کرایە سەربازگە.

لیوای مێرگە سەر و فەوجی بالیسان و فەوجی کانی بەردوو فەوجی خەتێ جێگیر کران هێزە سەربازییەکانی دوژمن ڕۆژانە و شەوانە هەڵیاندەکوتایە سەر دێیەکانی دۆڵی بالیسان و بێتواتە، خەڵکیان ئازار دەدا بە دوای چەکدا دەگەڕان بیانویان بە خەڵک دەگرت، ئەو کەسانەی لە شۆڕشی ئەیلولدا پێشمەرگە بوون دەستگیریان دەکردن و ڕەوانەی خواروی عێراقیان دەکردن.

لە مانگی ٤ی ساڵی ١٩٧٦، (١٥) خێزان لە دێیەکانی خەتێ، توتمە، بالوکاوە، دەراش، بالیسان، بێراوە، ڕەوانـەی خـواروی عێراق کران و لە دەوروبـەری پارێزگای دیوانیە نیشتەجێکران.

مانگی 1976/11

١٩٧٦/١١/٨ دەستەیەک پێشمەرگە لە بەنی هەریر بەرەنگاری هێزێکی دوژمن بوونەوە لەئەنجامدا (٢٥) سەرباز کوژران و بریندار بوون .

دەستکەوت (٥) کلاشنکۆف

دەستەیەک لە پێشمەرگەکانی دەشتی هەریر لە ١٩٧٦/١١/٢٨ بەرەنگاری هێزێکی دوژمن بوونەوە و شەش سەرباز کوژران.

مانگی 1976/12

دەستەیەک پێشمەرگە لە ١٩٧٦/١٢/١٢ بۆسەیەکیان لە نزیک شەقلاوە دانا لە ئەنجامدا شەش ئەمن و خەلیل ئیبراهیم معاونی ئەمن کوژران.

دەستکەوت (٣) کلاشنکۆف (٣) سیمینۆف

هـــــــەلایسانی شـــــۆڕشی نـــــوێ

لەگەڵ هەلایسانی شۆڕشی نوێ بە ڕێبەرایەتی (ی ن ک) جموجۆڵی پێشمەرگە لە ناوچەی خۆشناوەتی دەستپێکرد، پێشمەرگە سەرەتاییەکانی شۆڕشی نوێ دروست بوون.

یەکەم مەفرەزەی ناوچەی خۆشناوەتی مەفرەزەی کوێخا ڕەسوڵ بێتواتەیی بوو دواتر مەفرەزەی فەیسەڵ هەرتەلی دروست بوو.

مـــــــەفرەزەی حاجی ڕەســـــوڵ بـــــێتواتەیی

ساڵی ١٩٧٦ لە ڕێگەی جەمال خۆشناوەوە نامەیەکی دکتۆر خالید، عەلی عەسکەری، عومەر دەبابە گەیشتە حاجی ڕەسوڵ بێتواتەیی، لە نامەکەدا نووسرابوو پەیوەندی بکەن بە شۆڕشەوە.

حاجی ڕەسوڵ مەفرەزەیەکی لە کوڕو کەسوکاری دروستکرد، دەمانچەیەک و بڕنەوێک و سازمەزەنێکیان پێبوو بە دەنگ نامەکەوە چوون بەرەو سەرکردایەتی بەڕێکەوتن، سەرەتا چوونە هەرتەل، لەوێشەوە بۆ ساوسێکە، قڕناقا و پشت ئاشان، دکتۆر خالیدو عەلی عەسکەری و عومەر دەبابەیان بینی، مەفرەزەکەی کوێخا

ڕەسوڵ بێتواتەیی لەگەڵ عەلی عەسکەری، عومەر دەبابە، دکتۆر خالید کۆبوونەوە، دوای کۆبوونەوەکە گەڕانەوە ناوچەی خۆشناوەتی و چەکیان کڕی بە ناو خەڵکدا دەگەڕان، پەیامی هەستانەوەو هەڵایسانی شۆڕشی نوێیان دەدا بە گوێی خەڵکدا مژدەی سەرکەوتنیان پێدەگەیاندن.

مەفرەزەکە پێکهاتبوون لە:

١- کوێخا ڕەسوڵ
٢- ڕەشۆ کوێخا ڕەسوڵ
٣- دڵشاد کوێخا ڕەسوڵ
٤- محەمەد مەولود
٥- مەلا ئاکۆ
٦- سمایل ئەندێکی
٧- کانەبی زێوەیی
٨- عەلی
٩- ئەحمەد فەقێ ئەحمەد
١٠- ئیسماعیل
١١- سەلام ئەندێکی

مەفرەزەکەی حاجی ڕەسوڵ بێتواتەیی لە ١٩٧٦/١٢/٢٤ یەکەم چالاکی پێشمەرگانەیان ئەنجامداو ١٦ سەربازیان کوشت.

بەستی بێتواتە-قەرشان

ڕۆژی ١٩٧٦/١٢/٢٤ لە بەستی بێتواتە – قەرشان نزیک بێتواتە مەفرەزەیەکی پێشمەرگە بە فەرماندەیی ڕەشۆ بێتواتەیی لە زیلێکی سەربازیدا و ١٦ سەربازیان کوشت.

هەر لەو شەڕەدا نائب زابتێک و دوو سەرباز بە دیل گیران.

دەستکەوت:

١٢ کلاشینکۆفی سیخۆ

١ دەمانچەی میکارۆف
چالاکیەکە سەرکەوتووانە و بێ زیان بوو

ڕەق بـــــوونەوەی دەیان ســـــــەرباز

دە ڕۆژ دوای لێدانی زیلە سەربازییەکە هێزێکی سەربازی دوژمن هاتنە سەر مەفرەزەکەی خۆشناوەتی، لە وەرێ، نـواوە، بالیسانەوە هێزێکی زۆری دوژمن بەرەو شوێنی پێشمەرگەکانی خۆشناوەتی جـوولان، بە کۆپتەر هێزیان لە سەر ماکۆک دابەزاند.

زانیاری گەیشتە مەفرەزەکەی خۆشناوەتی کە هێزێکی زۆری دوژمن جوڵەی پێکراوەو بە نیازن گەمارۆیان بدەن.

مەفرەزەکە ناوچەکەیان جێهێشت تا خۆیان لە پەلاماری دوژمن بپارێزن لە هەرتەلەوە بەرەو مەلەکان کەوتنە ڕێ، زستانێکی ساردوو سەخت بوو کەوتبوونە سەرەتای مانگی ١٩٧٧/١ زیاتر لە مەترێک بەفر باریبوو، بەشێکی زۆری هێزەکەی دوژمـن لە ناو بەفردا ڕەق بوونەوەو مردن بەشەکەیتری هێزەکەی دوژمـن لە پەلووپۆ کەوتبوون توانای جوڵەو پەلاماریان نەمابوو.

پێش ئەوەی مەفرەزەکە لە هەرتەل بەڕێبکەون زانیارییان پێگەیشتبوو فەوجێکی سەربازی دوژمـن گەیشتوونەتە (بێکێڵ) کە نیو کاتژمێر لە هەرتەلەوە دوورە، بەشێکی زۆری هێزەکەی دوژمن لە بێکێڵ ڕەق بوونەوە، پێشمەرگەکان چوونە سەر تەرمەکانیان.

مەفرەزەکەی دۆڵی خۆشناوەتی فراوان بوو، مەفرەزەیەکیتر بە فەرماندەیی فەیسەڵ هەرتەلی دروست بوو، ژمارەی پێشمەرگە هەڵکشا بوونە (٥٠) پێشمەرگە.

مەفرەزەکانی پێشمەرگە بە دێیەکانی خۆشناوەتیدا دەگـەڕان، بەرنامەی شۆڕشیان بۆ خەڵک ڕوون دەکردەوە.

لە ناوچەی خۆشناوەتی چەندین بۆسەیان بۆ دوژمن دانا، هەندێک جاریش پێشمەرگە دەکەوتنە بۆسەی دوژمنەوە.

جەمال خۆشناو یەکێک لەو فەرماندانە بوو دەهاتە دۆڵی خۆشناوەتی هەندێک جار دەچووە میرگە سەر (٥) پێشمەرگەی لە گەڵدا بوو.

مـــــــانگی 1977/1
هـــــــەرتەل

هێزێکی دوژمن لە ١٩٧٧/١/١٦ هێرشی هێنایە سەر دێی هەرتەل بە مەبەستی ڕاگواستنی دانیشتوانی ناوچەکە، دەستەیەک پێشمەرگەبەرەنگاری هێزەکەی دوژمن بوونەوە و شەڕ دوو کاتژمێری خایاند، لە ئەنجامدا هێزەکەی دوژمن شکاو (٧) کوژراویان لەمەیدانی شەڕدا جێهێشت (٧) سەربازیش بریندار بون.

مەفرەزەیەک پێشمەرگە لە ١٩٧٧/١/١٨ بۆسەیەکیان لە چیای ماکۆک بۆ دوژمن دانا لەوبۆسەیەدا (٨) سەرباز کوژران و سەربازێک بریندار بوو.

قوربانی پێشمەرگە شەهید بوونی حسێن خدر بوو.

مـــــــەفرەزەی فـــــــەیسەڵ هـــــــەرتەلی

١- فەیسەڵ هەرتەلی
٢- برایمە شەل
٣- مەولود هەرتەلی
٤- مەغدید زێوەیی
٥- محەمەد سکتانی
٦- عومەر هەرتەلی

مەغدید بناوی یەکێک لە پێشمەرگە و فەرماندە مەفرەزەکان بوو لە ناوچەکەدا، لە هەرووتایەتی تەقەیان لە سەربازەکانی دوژمن کرد، لە خوار هەرووتە کۆن چالاکییەکیان ئەنجامدا.

شـــــەڕی هەرووتە کۆن- هـــــەرووتایەتی 1977

ساڵی ١٩٧٧ دۆڵـی باڵیسان قیرتاو دەکـرا هێزێکی سـەربـازی بۆ پاراستنی ئامێرەکان دەهاتە دۆڵی باڵیسان.

بەیانییەک پێش ئـەوەی هێزەکە لە ئۆتۆمبیلەکانیان دابـەزن، مەفرەزەیەکی پێشمەرگە بە فەرماندەیی مەغدید بناوی لە خـوار هەرووتە کۆن لە هێزەکەی دوژمنیاندا.

زیانی دوژمن کوژرانی ١٧ سەرباز بوو، چەند پارچە چەکێک دەستکەوت بوون ئەوە یەکەم چالاکی بوو لە ناوچەی هەرووتایەتی .

مانـگی 1977/2

١٩٧٧/٢/١ مەفرەزەیەک پێشمەرگە لە نزیک شەقلاوە بۆسەیەکیان بۆ کاروانێکی سەربازی دانا

لەو بۆسەیەدا (١٠) سەرباز و نائیب زابتێک کوژران.

دەستکەوت (١٠) کلاشنکۆف، (١) دەمانچە

١٩٧٧/٢/١٨مـەفـرەزەیـەکـی پێشمەرگە لە نزیک ڕانیە چەند ئۆتۆمبێلێکیان گوللەبارانکرد هاوکات لە چیای ماکۆک بۆسەیەکیان بۆ دوژمن دانا و (٨) سەرباز کوژران.

دەستکەوت (٢) کلاشنکۆف بوو

شـــــەهید بوونی خـــــورشید حـــــەسەن

خورشید حەسەن لە فەوجی باڵیسان سەرباز بوو، لە سەربازی هەڵات و بووە پێشمەرگە لە مەفرەزەی مەغدید بناوی، لە ساڵی ١٩٧٧ لە چیای بەنی هەریر (مین) ی پیا تەقیەوەو شەهید بوو، بەهاری ساڵی ١٩٧٧ جەعفەر عەبدوڵڵا هەرتەلی لە کوێستانەکانی پشتی هەرتەل کەوتە کەمینی جاشەوەو شەهید بوو.

مەفرەزەکانی پێشمەرگە لە گەشەکردندا بوون بە دەیان لە خەڵکی ناوچەی

خۆشناوەتی هاتنە ڕیزەکانی پێشمەرگەوە هێزێک بە فەرماندەیی بەکر توتمەیی لە ناوچەکە بوو دوژمن چەندین جار پەلاماری ناوچەی خۆشناوەتی دەداو تێکدەشکا.

تـــــێکشکاندنی پـــــەلاماڕێکی دوژمـــــن

مانگی (٤)ی ساڵی ١٩٧٨ دوژمن پەلاماری هەر دوو دێی توتمەو بێرۆیدا، هێزێکی پێشمەرگە بە فەرماندەیی بەکر توتمەیی ڕووبەڕووی پەلامارەکەی دوژمن بوونەوەو تێکیانشکاند، لەو شەڕەدا دوو جاش کوژران، قوربانی هێزی پێشمەرگە شەهید بوونی دوو پێشمەرگە بوو.

١- شەهید عەبدولڕەحمان مستەفا

٢- شەهید ئیبراهیم تۆفیق

لە تۆڵەی ئەم شکستەیاندا کۆپتەرەکانی دوژمن کەوتنە بۆردوومانی ڕەزەکانی پشتی توتمە لە ئەنجامدا دوو هاووڵاتی توتمەیی شەهید بوون:

١- شەهید مستەفا عەزیز

٢- شەهید هاشم حەمید

هاووڵاتییەکی شێخ وەسانیش شەهید بوو.

لەگەڵ گەشە کردن و فراوانبوونی هێزی پێشمەرگەدا گورزی زیاتر لە دوژمن دەوەشێندرا محەمەد بالیسانی و حاجی کەمال کەندۆری لە پایزی ساڵی ١٩٧٨دا لە شێخ وەسانان گەمارۆی دوژمنیان شکاندو چەند سەربازێکیان لە دوژمن کوشت.

مانگی 1977/5

١٩٧٧/٥/٢٧ لەنێوان خەتێ و ئالانە هێزێکی دوژمن کەوتە بۆسەی پێشمەرگەوە . زیانی دوژمن کوژرانی (١٥) سەرباز.

دەستکەوت (١٥) کلاشنکۆف

*١٩٧٧/٥/٣٠ مەفرەزەیەکی پێشمەرگە لە نزیک دێی خەتێ لە مۆڵگەیەکی دوژمنیاندا و (٨) سەرباز کوژران.

شـــــەڕی شـــــیـخ وەســـــــانان

ڕۆژی ١٩٧٨/٩/٢٠ مەفرەزەیەک بە فەرماندەیی محەمەد بالیسانی هاتنە دۆڵی بالیسان لەگەڵ مەفرەزەی حاجی کەمال کەندۆری یەکیانگرت و مەفرەزەیەکی ١٢٠ کەسییان پێکهێنا مەفرەزەکە شەوێک لە مزگەوتی شێخ وەسان مانەوە سیخوڕێک هەواڵی مانەوەی پێشمەرگەکانی گەیاندبووە سەربازگەی ناوچەکە، هەر ئەو شەوە هێزێکی سەربازی دوژمـن چـواردەوری شێخ وەسانانیان گرت پێشمەرگەکان ئاگاداری هاتنی هێزەکەی دوژمن نەبوون.

محەمەد زێوەیی پێشمەرگەی مەفرەزەکە لە بەر دەم مزگەوتی شێخ وەسانان ئێشکگر بوو سەربازێک هاتە پێشەوەو داوای لە محەمەد زێوەیی کرد تەسلیم بێت محەمەد تەقەی لە سەربازەکە کردوو کوشتی.

پێشمەرگەکان لە دەنگی تەقە بە خەبەر هاتن شەڕ لە نێوان پێشمەرگە و هێزەکەی دوژمندا دروست بوو، دوای شەڕێکی چەند کاتژمێری پێشمەرگەکان گەمارۆی دوژمنیان شکاندو لە دێیەکە دەرچـوون لەو شـەڕەدا چوار سەربازی دوژمن کوژران پێشمەرگەیەکیش بریندار بوو.

چیـــــــای هـــــــەورێ

هێزێکی دوژمن لە ١٩٧٧/١٠/٢٩ هێرشی هێنایە سەر پێشمەرگە لە چیای هەورێ پێشمەرگەکان بەرەنگاریان بوونەوە و شەڕ چەند کاتژمێرێکی خایەند.

زیانی دوژمن کوژرانی (٥٠) ئەفسەرو سەرباز هەندێکیان تاقمی فڕۆکەبوون.

قوربانی پێشمەرگە شەهید مەلا حاجی ڕەسوڵ خەڵکی قوشتەپەبوو.

دەســــــتگیرکردنی مـــــحەمەد بالیـــــــسانی

ڕۆژی ١٩٧٩/٣/١٧ محەمەد بالیسانی و سێ پێشمەرگە لە ماڵی حاجی ڕەسوڵی کانی بـەرد بـوون سیخوڕێکی دوژمـن زمانی لێدابوون، فەوجی بالیسان چووە سەریان.

لە پێناو پاراستنی مالّی حاجی ڕەسوڵ، محەمەد بالیسانی و هاوڕێکانی تەسلیم بە دوژمن بوون و هیچ بەرگرییەکیان نەکرد.

لە ١٩٧٩/٦/٦ بڕیاری لە سێدارەدان بۆ محەمەد بالیسانی دەرچوو لە ١٩٧٩/٧/١٤ لە سێدارە دراو دوو پێشمەرگەکەیتر ئازاد کران.

کـــــــەوتنە بۆسەی دوژمـــــن بەهـــــاری 1979

مەفرەزەیەکی پێشمەرگە بە فەرماندەیی ڕەشۆ بێتواتەیی لە بەهاری ساڵی ١٩٧٩ لە دێی بێراوا کەوتنە بۆسەیەکی سەربازییەوە، لەو بۆسەیەدا پێشمەرگەکان هاتنە دەست و شەڕێکی قارەمانانەیان لەگەڵ دوژمنداکرد.

لەو شەڕەدا (٥) سەربازی دوژمن کوژران پێشمەرگەیەک بە ناوی خدر ئەحمەد قادر (خدر هەرتەلی) شەهید بوو.

دوای شەڕەکە پێشمەرگەکان کشانەوە پشتی شیرە، بۆ بەیانییەکەی کۆپتەر هات و بەرزاییەکانی شیرەو بێراواو شێخ وەسانی بۆردوومانکرد.

بۆســـــــە، دەشـــــــتی تـــــوتمە

لە هاوینی ساڵی ١٩٧٩ مەفرەزەیەکی کەرتی بەکر توتمەیی بۆسەیەکیان بۆ ئەو سەربازانە دانـا کە ڕۆژانـە دەهاتنە دەشتی توتمە بۆ پارێزگاری لەو کاروانە سەربازییانەی لە جادەی گشتی تێدەپەڕین سەربازەکان کەوتنە بۆسەی مەفرەزەکەوەو دوو سەرباز کوژران.

هەر لە ساڵی ١٩٧٩ شوانێکی توتمەیی بە ناوی سەدرەدین ڕەسوڵ خدر بە بۆردومانی کۆپتەر شەهید بوو.

هـــــــەریّمی هەشتـــــی دەشتی هەولـــــیّر
کـــــــەرتی (4)ی بالـــــــیسان

سەید کەریم لە ساڵی ١٩٨٠دا فەرماندەی هەریّمی (٨)ی دەشتی هەولیّر بوو، کەرتی (٤) ی بالیسان مامۆستا کاوە مەخموری فەرماندەی بوو، دوای شەهید بوونی مامۆستا کاوە مەخموورى، کەیفی کەمال بەگ کە خەڵکی وەرێ بوو کرایە فەرماندەی کەرتی (٤)ی بالیسان، عەبدوڵڵا مەندێری جێگری بوو.

لەگەڵ هەڵایسانی شەڕی عێراق ئێران بەشێک لە هێزە سەربازییەکانی دوژمن لە دۆڵی خۆشناوەتی کشانەوە بـەرەو شەڕگەکانی عێراق- ئێران، بەو جۆرە ناوچەکە جموجۆڵی زیاتری تێکەوت، چەندین چالاکی جۆراوجۆر ئەنجامدرا، لە مەرسەدی کۆڕەک هەندێک پسپۆڕی ڕۆمانی کاریاندەکرد مەفرەزەیەکی پێشمەرگە دەستگیریانکردن، چەندین جاش دەستگیرکران، چەندین ئۆتۆمبێلی فەرمانگەکانی ڕژێم دەستیان بە سەرداگیراو گەیەندرانە ناوچە ڕزگارکراوەکان.

لـــــــقی (2)ی (ی ن ك)

بارەگای لقی ٢ی (ی ن ک) لە بەردانگێ بوو عەزیز بەگ لێپرسراوی لق بوو شاخەوان عەباس جێگری لێپرسراوی لق بوو، ڕەشۆ بێتواتەیی کرایە فەرماندەی کەرت سەر بە لقی (٢) بوو، سمایل هەرتەلی فەرماندەی مەفرەزە بوو ئەحمەد هەرتەلی جێگری فەرماندەی مەفرەزە بوو لەو ماوەیەدا شەڕ لە نێوان بەرەی جودو قیادە موەقەتە ڕوویدا.

شـــــــەهید بوونی پـــــۆلێك پـــــێشمەرگە

لە ١٩٨١/١/٩ کەرتەکەی ڕەشۆ بێتواتەیی کەوتنە بۆسەی دوژمـنـەوەو (٨) پێشمەرگە شەهید بوون (٩) پێشمەرگە بریندار بوون.

کەرتەکەی ڕەشۆ بێتواتەیی دەیانویست لە سەرکەپکانەوەو بە بیتوێندا بچنە ناوچەی خۆشناوەتی جاشەکانی مالّی ئەنوەر بەگ لە چۆلیاوا بۆسەیان بۆ دانان، کاتژمێر (٣) دوانیوەڕۆ کەوتنە بۆسەی جاشەکانی ئەنوەر بەگ شەڕ تا ئێوارەی

خایاند، لەو شەڕەدا (٨) پێشمەرگە شەهید بوون و (٩) پێشمەرگەش بریندار بوون.
شەهیدەکان:

١- شەهید سەربەست کوێخا ڕەسوڵ بێتواتەیی
٢- شەهید خدر مەولود
٣- شەهید ئیبراهیم حەمەد ڕەسوڵ (ئیبراهیم چاوشین)
٤- شەهید فەیسەڵ حسێن زێوەیی
٥- شەهید محەمەد شێخ وەسانی
٦- شەهید وەسمان خدر ئەبوبەکر
٧- شەهید عەبدوڵڵا حاجی برایم چۆلیان
٨- شەهید عەلی سوێدی

لە ساڵی ١٩٨١ کەرتی (٤)ی بالیسان چوونە هەرێمی (١٤) ماوەیەک لەوێ مانەوە، لە بەهاری ساڵی ١٩٨١ قوەتی خۆشناوەتی دروست بوو.

قـــــــووەتی خـــــــــۆشناوەتی

لە بەهاری ساڵی ١٩٨١ لە سەر بڕیاری سەرکردایەتی (ی ن ک) لە جێگەی هەندێک هەرێم قووەت دروست بوو، لەو چوارچێوەیەدا قووەتی خۆشناوەتی پێکهات.

ملازم خولە فەرماندەی قووەتی خۆشناوەتی، قادر دۆشکە جێگری قووەتی خۆشناوەتی فاروقی عەلی مەولود ڕێبەری سیاسی قووەتی خۆشناوەتی.

کەیفی کەمال بەگ فەرماندەی کەرت
ئازاد خۆشناو فەرماندەی کەرت
تەحسین کاوانی فەرماندەی کەرت
یوسف دێگەڵەیی فەرماندەی کەرت

مەهدی کاوانی لێپرسراوی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە بوو دکتۆر مەجید، دکتۆری قووەتی خۆشناوەتی بوو.

****

١٩٨١/٩/٦ قووەتی خۆشناوەتی لە چیوە بوون چەکدارەکانی حزبی سۆسیالیست هاتنە سەر پێشمەرگەکانی خۆشناوەتی بەرزاییەکانی ئەمبەری چیوەیان گرتبوو لە داری مۆلێ بۆسەیان بۆ پێشمەرگەکانی قووەتی خۆشناوەتی داناو لێیاندان، دەستیان لە ماڵ و منداڵی خەڵکی چیوە نەپاراستن، لەو بۆسەی غەدرەدا پێشمەرگەیەک بە ناوی هاشم حسێن کە خەڵکی دەربەندی گۆمە سپان بوو شەهید بوو ، دکتۆر مەجید فیشەکێک بەر سەری کەوت.

سالح یوسف، قەسابی چیوە بوو شەهید بوو منداڵێک بە ناوی مەسعود حەمەدەمین حەمەد شەهید بوو، پێشمەرگە شەهیدەکە لە وەرێ بە خاک سپێردرا.

لە پایزی ساڵی ١٩٨١ قووەتی خۆشناوەتی بەرەو بەستی شەرغە بەڕێکەوتن، لە بەستی شەرغە لەگەڵ حزبی سۆسیالیست تووشی شەڕ بوون.

پایزی ساڵی ١٩٨١ شەڕێک لە هەورێ لە نێوان پێشمەرگەکانی یەکێتی و حزبی سۆسیالیست ڕوویدا، لەو شەڕەدا حزبی سۆسیالیست شکان.

حزبی شیوعی، پارتی، سۆسیالیست، پاسۆک، (بەرەی جود) شەڕیان بە یەکێتی دەفرۆشت، سەری کاروخ، زینی وەرتێ، سەری گۆڕەبۆتیان لە هێزەکانی یەکێتی گرتبوو، هێزەکانی یەکێتی لە گوڵان و شەکەڵە بوون، ئیزگەی پارتی هاواریدەکرد ئێوە چەند ڕۆژێکتان ماوە یان تەسلیم بە حکومەت ببن یان دەکوژرێن.

هێزەکانی (ی ن ک) بە پێی نەخشەیەکی وورد لە مانگی ١٩٨١/١١ هێرشیانکردە سەر هێزەکانی جود لە وەرتێ، کاروخ، گۆڕەبۆتێ، بۆتێ، زارگەلی و تێکیانشکاندن، سۆسیالیست و شیوعی بەرەو قەڕناقا ڕۆیشتن پارتی بە کەڵەکی باڵەییان و قەندیلدا لە سنوور ئاوا بوون.

لە ساڵی ١٩٨٢ قووەت و هەرێمەکان هەڵوەشانەوەو تیپەکان دروست بوون لە جێگەی قووەتی خۆشناوەتی تیپی ٨٣ی هەورێ دروست بوو.

قـــــــوەتی کۆســـــــرەت

دوای هەڵوەشاندنەوەی هەڕێمی (٨)ی دەشتی هەولێر هاوشانی قوەتی خۆشناوەتی، هەولێر، کۆیە، قوەتی کۆسرەتیش دروست بوو بەمجۆرە:

- عەبدوڵڵای حاجی شێخە فەرماندەی قوەتی کۆسرەت
- مەلا حەسەن جێگری قوەت
- ئەحمەد حاجی قادر ڕێبەری سیاسی

فـــــــەرماندە کـــــــەرتەکان

- عەبدوڵڵا مەولود بنزێری
- کاکە جوان
- حەسەن حاجی شێخە
- خورشید ئەحمەد فەتاح

قوەتی کۆسرەت ماوەیەکی کورتی خایاند دواتر تیپی کۆسرەت کۆیە دروست بوو.

دەستەی پارێزگای هەڵەبجە

دەســـــتەی پـــــاریزگای – هـــــەڕێمی پـــــاریزگاری

ڕۆژی ١٩٧٧/٩/١١ لە یادی (١٦) ساڵەی شۆڕشی ئەیلول ئاهەنگێکی گەورە لە گەلی زەروە لە چیای گاباڕە سازدرا، ژمارەیەکی زۆر لەسەرکردەکانی شۆڕش و کـادرە سیاسی و سەربازییەکانی (ی.ن.ک) و نزیکەی (٣٥٠) پێشمەرگەی سەرتاسەری کوردستان بەشداربوون لەم ئاهەنگەدا هەڤاڵ مامجەلال سکرتێری گشتی (ی.ن.ک) عەلی عەسکەری فەرماندەی هێزی پێشمەرگەی کوردستان و دکتۆر خالید سەعید لەیادی شۆڕشی ئەیلولدا بە دوورودرێژی دووان، دواتر چەند سروودێکی شۆڕشگێڕانە ووتران.

*خولی یەکەمی کۆبونەوەکانی کۆمیتەی سەرکردایەتی (ی.ن.ک) کەپێکهاتبوون لە ئەندامانی سەرکردایەتی وولات و دەستەی دامەزرێنەری (ی.ن.ک) لە ٨/٣١/ تا ١٩٧٧/٩/١٢ بـەردەوام بـوو، چەندین بڕیاری گرنگی سیاسی ڕێکخراوەیی پێشمەرگانەی تیا درا.

هـــــــەڕێمی پـــــاریزگاری

دوای شەڕی کەڵەکی باڵەیان و ئەو شەڕانەی لە دۆڵی باڵەیان ڕوویاندا هێزی پێشمەرگە ناوچەکەیان بۆ ماوەیەک چۆڵکرد دواتر بە مەفرەزەی جیاجیا گەڕانەوە ناوچەکانی باڵەکایەتی.

حاجی شێخە بنزێری و کوڕەکانی و عوسمان بچکۆل و بەشێک لە پێشمەرگەکانی ناوچەی باڵەکایەتی دوای گەڕانەوەی مامجەلال لە گەڵیدا مانەوە دواتر دەستەی پاریزگاری لە مامجەلال گۆڕا بە هەرێمی پاریزگاری و ئەرکی پاریزگاری لە مامجەلال و بارەگاکانی سەرکردایەتی پێسپێردرا.

هەرێمی پاریزگاری لە چەند کەرتێک پێکهات بەمشێوەیە:

- حاجی شێخە بنزێری فەرماندەی هەرێم
- حاجی کاک ئەحمەد جێگری یەکەم
- حاجی محەمەدی بایەوان جێگری دووەم

فـــــەرماندە کـــــەرتەکان

١- فەقێ حەسەن

٢- ئەحمەد خدر

٣- شێخ هۆمەر

٤- ڕەسوی ئاغای

هەڕێمی پارێزگاری لە شێخ ئایش و کەزی زەرد بوو دواتر لەگەڵ مامجەلال هاتنە ناوچەی سەر شێخان حاجی شێخە و چەند کەسێکیتر لە گەڵی هاتن لە کەرتی فەقێ حەسەن مانەوە.

دوای ماوەیەک مانەوە لە سەر شێخان گەڕانەوە شێخ ئایش، مامجەلال چەند کەسێکی لە گەڵدا بوو لە سوریاوە لە گەڵی هاتبوون لە کەرەجەوە دەستیان پێیانگەیشتبوو وویستیان مامجەلال بکوژن و ڕابکەن بەڵام نەیانتوانی و دیار نەمان، مامجەلال پێشمەرگەکانی پارێزگاری لە دۆخەکە ئاگادار کردەوە، سامان گەرمیانی، حەسەن بۆلێ، عوسمان بچکۆل و ژمارەیەک پێشمەرگەیتر لە دەوری مامجەلال کۆبوونەوەو پاراستیان ئەوانەی بە نیازی تیرۆر کردنی مامجەلال بوون هەر ئەو شەوە شێخ ئایشیان جێهێشتوو چوونە کەرەج.

بارەگای مامجەلال کەوتبووە ناوەڕاستی بارەگای قادر خەبات، حاجی شێخە، حەسەن بۆلێ، ئەو بارەگایانە ئەڵقەیەکیان بە چوار دەوری مامجەلالدا دروستکردبوو بۆیە ئەوانەی بە نیازی تیرۆر کردنی مامجەلال بوون نەیانوێرا بوو بەرنامەکەیان جێبەجێبکەن چوونکە دەیانزانی دەرناچن، جگە لە سوریەکان پێشمەرگەیتریشیان لە گەڵدا بوو دواتر هەندێک لەوانە پەشیمان بوونەوەو گەڕانەوە ڕیزەکانی یەکێتی.

دوای ئەو بارودۆخە گواستیانەوەو هاتنە (گەلێ گورگان) لە پشتی چیای گەڵاڵە لە زنجیرەی قەندیل، حاجی وسو لە گەلێ گورگان بیست سەر ئاژەڵی بۆ سەربڕین هەموو ڕۆژێک ئاژەڵێکی بۆ مامجەلال دەنارد، لە کاتی ڕۆیشتندا مەڕێکی دانێ لەگەڵ خۆیاندا بردیان مەڕەکەیان سەربڕی و هەر پێشمەرگەیە پارچەیەکیان دایە.

لە گەلێ گورگان هاتنە دۆڵەنێ ماوەی مانگێک لەوێ مانەوە، ڕژێمی عێراق

پەلاماری قەڵاتوکانیدا کوێخاکانی مەنگوڕ، عەلی ئامەخان، حەسەنی برایم شوان و هێزێکی پێشمەرگە بەرگری گەورەیانکرد لە هەمانکاتدا ئێران پەلاماری ناوچەکەیدا لە قەڵاتوکانیش شەڕێکی قورس بوو.

خواردن و پێداویستی ژەمەکان کەمیکردبوو پێشمەرگەیانناردە لە دیوی ئێران ئاردو برنج و خواردن بهێنن.

حاجی شێخە لەگەڵ سێ پێشمەرگە چوونە دیوی ئێران بۆ هێنانی خواردەمەنی لە لایەن هێزەکانی ئێرانەوە گیران و بردیانن کەرەج.

ئەحمەد سۆراوو سێ پێشمەرگەیتر ڕۆیشتن ئەوانیش گیران، حەسەنی برایم شوان و چوار پێشمەرگە ڕۆیشتن ئەوانیش دەستگیرکران، بێ نانی برستی لە پێشمەرگە بڕیبوو هەر چۆنێک بێت دەبووایە چارەسەرێک بدۆزنەوە تا بتوانن نانیان دەستکەوێت.

مامجەلال عوسمان بچکۆلی بانگکرد ووتی دەبێت شتێک بکەیت یان بە گیانی خۆت کۆتایی دێت یان بە نەجاتبوونی ئێمە کۆتایی دێت بچۆ هەندێک نانمان بۆ پەیدا بکە.

هێزێکی ئێرانی هاتبوونە سەری سەوە (هەوارگەی سەوە) نزیک دۆڵەنێ مامجەلال بە عوسمانی ووت ئەگەر بۆتکرا سەربازێکی ئێرانی بگرە تا بیکەینە بارمتە لای خۆمان.

عوسمان بچکۆل و سێ پێشمەرگە بە ناو چیڤارو گژوگیادا ڕۆیشتن تا نزیک سەربازگەی ئێرانییەکان، ئەفسەرێک بەرەو ڕووی پێشمەرگەکان دەهات دوو چریک و سەربازێکی لە گەڵدا بوو عوسمان بچکۆل پێشمەرگەکانی دامەزراند لەگەڵ ئەفسەرەکەدا لوتیان بە یەکدا تەقی عوسمان بچکۆل کلاشینکۆفی خستە سەر سەری ئەفسەرەکەو گرتی، ئەفسەرەکە کوردبوو خەڵکی مەهاباد بوو.

مستەفاو خدرو ڕەحمان و عوسمان بچکۆل ئەفسەرو چریکەکانیان چەککرد بە ئەفسەرەکەیان ووت هێزەکەت ئاگادار بکە هەر کەسێک بێت بە دواماندا دەتکوژین ئەفسەرەکە چووە سەر بەردێک هاواری لە هێزەکەیکرد کەس نەیەت بە دواماندا

خۆمان دەگەڕێینەوە.

ئەفسەرەکەیان هێنا مامجەلال زۆر ڕێزی لێگرت، مامجەلال بە ئەفسەرەکەی ووت ئێمە هەر کەس دەنێرین دەیگرن و دەیبەنە کەرەج بە فیتی مالّی مەلا مستەفا، لەودیو سوپای عێراق پەلامارماندەدات، لێرەش ئێوە وازمان لێناهێنن.

ئەفسەرەکە بە مامجەلالی ووت من دەسەڵاتی هیچم نییە هێندە دەتوانم پەیوەندی لەگەڵ سەرووی خۆم بکەم.

پێشمەرگەکان لە ڕێگە بێتەلەکەیان لە ئەفسەرەکە وەرگرتبوو دایانەوە دەستی و قسەی لەگەڵ تیمسال قەسیمی کرد تیمسال قەسیمی داوایکرد خۆی بێت و لە شوێنێک مامجەلال ببینێ.

بۆ بەیانی هێزێکی ئێرانی هاتنە دۆڵەکە پێشمەرگە ڕێگەیان لێگرتن هێزەکەی ئێران ووتیان بۆ گفتوگۆ هاتووین نەهاتووین شەڕتان لەگەڵ بکەین.

ئیسماعیل گرتکی ڕەوەند بوو لە قەندیل ئێرانییەکان لەگەڵ خۆیان هێنابوویان ئیسماعیلیان نارده لای پێشمەرگەکان ووتی ئەوان بۆ گفتوگۆ هاتوون، دوو کۆپتەر هاتنە سەرکردایەتی یەکێتی لە خوار بارەگای مامجەلال نیشتنەوە تیمسال قەسیمی لە ناو کۆپتەرێکدا بوو دابەزی و هاتە سەرکردایەتی یەکێتی لەگەڵ مامجەلال، کاک نەوشیروان، ڕەسوڵ مامەند، سەید کەریم کۆبووەوە، دوای گفتوگۆیەکی تێروتەسەل گەیشتن بە ڕێکەوتنێک، بە پێی ڕێکەوتنەکە بڕیاردرا پێشمەرگە دەستگیرکراوەکان ئازاد بکەن.

ڕێگە لە هێنانی خواردن و پێداویستی پێشمەرگە نەگیرێت، بە ئازادی هاتووچۆ بکەن بەڵام بە شێوەیەکی ئاشکرا نا ئێرانیش چاوپۆشی دەکات.

ئەو ڕێکەوتنە بوژاندنەوەیەکی باش بوو لە برسیەتی ڕزگاریان بوو.

بـــــــــەکر پـــــــــیرۆت

بەکر پیرۆت پێشمەرگەی مەفرەزە سەرەتاییەکانی شۆڕشی نوێ ساڵی ١٩٧٦ بووەتە پێشمەرگە بەشداری داستان و نەبەردییەکانی ئەو قۆناغەی کردووە، ساڵی ١٩٧٨ لەگەڵ هێزی پێشمەرگەدا بەرەو ناوچەی هەکاری باکوری کوردستان یەکێک لەو پێشمەرگانە بوو لە شەڕەکانی ناوچەی هەکاری بەشدار بوو.

دوای دەستگیرکردنیان لە لایەن قیادە مۆقەتەوە پێیانووتن یان دەبێت ببن بە قیادە مۆقەتە یان تەسلیم بە ڕژێمی عێراقتان دەکەینەوە.

بەکر پیرۆت و دەیان پێشمەرگەیتر لە نێوان بوون بە قیادە مۆقەتە و تەسلیم کردنەوەیان بەعێراق ، تەسلیم کردنەوە بە عێراقیان هەڵبژارد.

بەکر پیرۆت تەسلیم بە ڕژێمی عێراق بووەوە دوای ماوەیەک لە ناو شاردابە هۆی هەوڵی دەستگیرکردنی لە لایەن بەعسەوە ناو شاری جێهێشتوو گەیشتەوە ڕیزی پێشمەرگەو چووە کوێستانی زارگەوەڕ بۆ لای مامجەلال بووەوە بە پێشمەرگە.

مانگی 1978/7

مەفرەزەیەکی هەرێمی پارێزگاری لە ١٩٧٨/٧/٢١ لە نزیک ئیندزێ لەگەڵ هێزێکی دوژمن تووشی شەڕ بوون لە ئەنجامدا (٨) سەرباز کوژران.

مانگی 1978/8

مەفرەزەیەکی هەرێمی پارێزگاری لە ١٩٧٨/٨/٩ هێرشیانکردە سەر مۆڵگەیەکی دوژمن لە وشکەرو بە ئاربی جی لێیاندا.

زیانی دوژمن کوژرانی (١٣) سەرباز و تێکشکاندنی (٢) بلدۆزەر.

*مەفرەزەیەکی هەرێمی پارێزگاری لە ١٩٧٨/٨/١٥ بە ئاربی جی لە مەخفەری چوارقورنەیاندا.

*مەفرەزەیەکی هەرێمی پارێزگاری لە ١٩٧٨/٨/٢٥ لەسەر ڕێگای ئینزێ لە ئۆتۆمبێلێکی سەربازییاندا ئامر فەوجی ئینزێ و دوو سەرباز لەناو ئۆتۆمبێلەکەدا کوژران .

*مەفرەزەیەکی هەڕێمی پارێزگاری لە ١٩٧٨/٨/٢٥ لە نزیک کۆمتانی قەڵادزێ لە کەمینێکی دوژمنیانداو (٧) سەرباز کوژران .

مانگی 1978/9

لە ١٩٧٨/٩/٣ لە نێوان ڕانیە دەربەند ئۆتۆمبێلێکی سەربازییان دایە بەر دەستڕێژی گوللە سەربازێک کوژراو یەکێکیتر بریندارببوو .

دەستکەوت ١ کلاشنکۆف بوو.

*مەفرەزەیەکی هەڕێمی پارێزگاری لە ١٩٧٨/٩/١٨ بە ئاربی جی لە فەوجی کۆمتانی نزیک قەڵادزێیاندا و زیانی زۆریان پێگەیاندن.

*مەفرەزەیەکی هاوبەشی هەڕێمی پارێزگاری لە ١٩٧٨/٩/١٩ لە چیای ساوێن کەوتنە بۆسەی دوژمنەوەوە شەڕ کاتژمێرێکی خایەند.

تەسلیمبوونەوەو شەهید بوونی حاجی شێخە بنزێری

مامجەلال چەند نامەیەکی نووسیبوو دابووی بە عوسمان بچکۆل بەڵام عوسمان نامەکەی نەبردبوو.

مامجەلال عوسمانی دیبوو هێشتا نەڕۆیشتووە، نامەکان بەرێت ووتبووی حاجی شێخە ووتویەتی تازە ئەمڕۆ درەنگە سبەینێ بڕۆ لە سەر ئەوە مامجەلال عوسمانی چەککردو کەوتە لێدانی زللەیەکی بەهێزی لە عوسماندا.

لە سەر لێدانی عوسمان حاجی شێخە دڵگیر بوو، لەگەڵ پێشمەرگەکانی بەرانبەر مامجەلال دامەزران، پێشمەرگەکانی تریش بەرانبەر حاجی شێخە دامەزران، کاک نەوشیروان و ڕەسوڵ مامەندو سەید کەریم لە خێمەکانیان هاتنە دەرەوەو هاتنە لای مامجەلال و حاجی شێخە و دۆخەکەیان هێور کردەوە.

حاجی شێخە و کوڕەکانی چوونە لوتکەیەکی بەرز هەر چەند هەوڵیاندا نەهاتنە خوارەوە خێمەیەکیان هەبوو هەڵیانگرت و چوونە بن (تاتی دۆ) بۆ ڕۆژی دووەمی دوای ڕوودواوەکە حاجی شێخە و پێشمەرگەکانی قەندیلیان جێهێشت و دوای چەند

ڕۆژێک تەسلیم بوونەوە.

دوای تەسلیم بوونەوەی حاجی شێخە مامجەلال ووتی لێگەڕێن حاجی شێخە تەسلیمیش بێتەوە هەر دێتەوە ئەگەر حکومەتی عێراق نەیکوژێت بەڵام حاجی شێخە ئەو کەسایەتییە نییە حکومەتی عێراق لێگەڕێ وا بە ئاسانی دانیشێت کەمی نەکردوە تا حکومەتی عێراقی لێخۆشبێت هەرواش دەرچوو چەند مانگێکی نەبرد ئیستخباراتی عێراقی شەهیدیکرد.

مانگی 1979/1

مەفرەزەیەکی هەرێمی پارێزگاری لە ١٩٧٩/١/٢٧ چوونە ناو شارۆچکەی سەنگەسەر بە ئاربی جی لە مەرکەزی پۆلیسیاندا.

زیانی دوژمن کوژرانی (٥) سەرباز و بریندارببوونی (٦) سەرباز تێکشکاندنی ناقیلەیەک.

مانگی 1979/2

مەفرەزەیەکی هاوبەشی کەرتی دوو پێنجی هەرێمی پارێزگاری لە ١٩٧٩/٢/١٠ تووشی کەمینی جاش بوون و لێیاندان، دوای شەڕێکی جوامێرانە گەمارۆیاندان و جاشێکیان دەستگیرکرد.

١٩٧٩/٢/١١ مەفرەزەیەکی هەرێمی پارێزگاری لە نێوان دێی گرتگ و شەهیدان کەوتنە بۆسەی جاشەکانی عەباسی بایز ئاغا و شەڕ دادەمەزرا، لەو شەڕەدا جاشێک کوژرا.

شـــەهیدکردنی حـاجی شێخەو برایمی کـــوڕی

دوای ئەوەی حاجی شێخە لە مامجەلال زووبر بوو گەڕایەوە ناو شار ئەحمەد خان چوبووە لای پەیوەندی لەگەڵ مامجەلال دروستکردەوە.

ڕژێمی عێراق زۆر هەوڵیدا چەکداری بکات و ببێتە پیاوی ڕژێم بەڵام حاجی شێخە قبوڵینەکردوو ڕەتیکردەوە.

دوای ماوەیەک کاک نەوشیروان هاتە خوارەوە بۆ قەڵاتووکان و ناردی بە دوای حاجی شێخە بنزێری بگەڕێتەوە ڕیزەکانی شۆڕش.

حاجی شێخە بنزێری مااڵوومناڵەکانی نارده گرتک هەتا خۆشی بەدوایاندا بێت بەاڵم فریانەکەوت لە ناو شاری هەولێردا لەگەاڵ برایمی کوڕی لە الیەن مەفرەزەیەکی سەر بە ئیستخبارات دەستگیرکران.

لە ١٩٧٩/٢/٢٥ حاجی شێخە بنزێری و برایمی کوڕی گوللەبارانکران بۆ ماوەی دوو ساڵ و سێ مانگ خێزان و کەسوکاری دەستگیرکران.

دوای ڕۆشتنەوەی حاجی شێخە بنزێری پێکهاتەی هەڕیمی پارێزگاری بەمشێوەیە بوو:

- حاجی کاک ئەحمەد فەرماندەی هەڕێم
- حاجی محەمەدی بایەوان جێگری فەرماندەی هەڕێم
- ڕەسوڵ ئاغا فەرماندەی کەرت
- شێخ هۆمەر فەرماندەی کەرت
- عوسمان بچکۆل فەرماندەی کەرت
- ئەحمەد خدر فەرماندەی کەرت
- فەقێ حەسەن فەرماندەی کەرت

دوای ماوەیەک مامجەالل و بارەگاکانی سەرکردایەتی هاتنە خڕی ناوزەنگ.

مانگی 1979/3

لە ١٩٧٩/٣/٢٢ مەفرەزەیەکی هاوبەشی هەڕیمی پارێزگاری لە سەر ڕێگای کانی بناوی دۆڵە ڕەق لە هێزێکی دوژمنیاندا ، شەڕ (٥) کاتژمێر بەردەوام بوو.

دوژمن زیانێکی زۆری لێکەوت.

مانگی 1979/4

٤/٥ /١٩٧٩ مینێک لە نزیک هێزێکی دوژمن لە کلکە سووره تەقییەوە کە مەفرەزەیەکی هەڕیمی پارێزگاری چاندبوویان. لەئەنجامدا کۆمەڵێک سەرباز کوژران.

*مەفرەزەیەکی هەڕێمی پارێزگاری لە ١٩٧٩/٤/١٠ بۆسەیەکیان بۆ ڕەبییەکانی دۆڵی شەهیدان دانا، هێزێکی دوژمن کەوتە بۆسەکەوە.

دوای شەش کاتژمێر شەڕ دوژمن زیانی زۆری لێکەوت.

دەستکەوت (١) کلاشنکۆف بوو.

مانگی 1979/5

مەفرەزەیەکی هەڕێمی پارێزگاری لە ١٩٧٩/٥/٢ لە ڕەبییەی گەروی زودانیاندا.

مانگی 1979/8

١٩٧٩/٨/١ مەفرەزەیەکی کەرتی (٧) هەڕێمی پارێزگاری لە پشتی بەستەسێن کەوتنە بۆسەی سەرباز و جاشەکانی عەباس ئاغاوە پێشمەرگەکان لێیان هاتنە دەست و بۆ ماوەی سێ کاتژمێر بە نارنجۆک ئەندازو چەکی سووک لێیاندان.

زیانی دوژمن کوژرانی (٥) سەربازبوو.

*١٩٧٩/٨/٤ مەفرەزەیەکی هەڕێمی پارێزگاری لە نزیک ڕەبییەکانی دەلوکۆتر مینێکیان چاندوو تەقییەوە .

زیانی دوژمن کوژرانی دوو سەرباز و بریندار بوونی سەربازێکیتر

١٩٧٩/٨/٤ مەفربەزەیەکی هەڕێمی پارێزگاری لەنزیک سەنگەسەر کەوتنە بۆسەیەکی دوژمنەوە، پێشمەرگەکان لێیان هاتە دست و دوو سەرباز کوژران.

مانگی 1979/8

مەفرەزەیەکی هەڕێمی پارێزگاری لە ١٩٧٩/٨/٤ لە نێوان ڕەبییەکانی کۆڕەک مینێکیان چاند لە ئەنجامی تەقینەوەی مینەکەدا عەریفێک کوژرا.

*مەفرەزەیەکی هەڕێمی پارێزگاری لە ١٩٧٩/٨/١٣ لەسەر جۆگەی مەشروعی ئاوی سەنگەسەر لەو شوێنەی سەربازەکانی ڕەبییەی گورگێ ئاویان لێدەبرد چەند مینێکیان چاند و تەقییەوە لە ئەنجامدا (٤) سەرباز کوژران و سەربازێک بریندار بوو.

*١٩٧٩/٨/١٧ مەفرەزەیەی هەڕێمی پارێزگاری لە باسکە درێژی دێی زورکان مینێکیان چاند لە ئەنجامی تەقینەوەی مینەکەدا نائیب عەریفێک کوژرا.

مانگی 1979/8

١٩٧٩/٨/١٨ مەفرەزەیەکی هەڕێمی پارێزگاری لە نێوان ڕەبییەکانی قولان نزیک بیانە دوو مینیان چاند

لەئەنجامی تەقینەوەی مینەکاندا چەند سەربازێک کوژران و بریندار بوون.

ڕێکخستنەکانی ئەراك، هەتوانی بـــرین بوون

دوای هەرەسی شۆڕشی ئەیلول تەمی ڕەشی ئاسمانی کوردەواری بە هەڵایسانی شۆڕشی نوێ بووە ئاسمانێکی ساماڵ و تێکۆشەرانی ڕێگای ڕزگاری کوردستان لەو ئاسمانە ساماڵەدا لە شەقەی باڵیانداو بەرەو لوتکە بەرزەکانی قەندیل فڕین، بەرز فڕین هەتا بەرزترین لوتکەیان کردە هێلانە.

لە هەرەس و شکستی شۆڕشی ئەیلول ژمارەیەکی زۆر لە خەڵکی تێکۆشەرو نیشتمان پەروەر ئاوارەی ئێران بوون و لە شارەکانی ئێران گیرسانەوە، لە شاری ئەراکی ئێران ژمارەیەک کوردی نیشتمان پەروەر لە چاوەڕوانی هەڵاتنی خۆری دەمکەلی نیشتمان بوون تا سەر لە نوێ بۆ کوردایەتی تێهەڵچنەوە.

هەڵایسانی شۆڕشی نوێ مژدەیەکی خۆش و ڕۆژێکی نوێ بوو بۆ کوردە ئاوارەکانی ئێران و تێکڕای خەڵکی کوردستان، دوای هەواڵی هەڵایسانی شۆڕشی نوێ و گەڕانەوەی هەڤاڵ مامجەلال بۆ ناو خاکی ووڵات هەر دوو تێکۆشەر عەلی میرزاو ئەحمەد تۆفیق لە کوردانی ئاوارەی ئێران و شاری ئەراک چوونە لای جەنابی مامجەلال تا ببنە پێشمەرگە بەڵام مامجەلال گەڕاندنییەوە ئێران تا کوردە ئاوارەکان ڕێکبخەنەوەو بەشێک لە پێداویستییەکانی شۆڕش دابین بکەن.

دوای گەڕانەوەیان دەستیانکرد بە ڕێکخستنی کوردەکانی دانیشتووی شارو ئۆردوگاکانی ئێران، ڕێکخستنەکانی بزوتنەوەی سۆسیالیستی کوردستان کۆمەڵەی ئەو دەمە مارکسی لینینی کوردستان لە شارەکاندا دروست بوون دکتۆر ڕەزا سالح، ئەحمەد تۆفیق، عەلی میرزا لە ڕێکخستنەکانی بزوتنەوەو، خەلیل سەعید، جەلیل سەعید، نەجمەدین کەرکوکی لە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە بوون.

نـــــــاوچەی بـــــــەمۆ

ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەو بزووتنەوەی سۆسیالیستی کەوتنە کۆکردنەوەو ڕێکخستنەوەی کوردەکانی ئـاوارەی ئێران و کۆکردنەوەی هەر دوو باڵەکە لە ناوچەی بەمۆدا لە شاری ئەراک.

ئەندامانی ناوچەی بەمۆ لە هەر دوو باڵی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە و بزووتنەوەی سۆسیالیست پێکهاتبوون کە ئەم تێکۆشەرانە بوون.

١- خەلیل سەعید ئەندامی ناوچە
٢- عەلی میرزا
٣- ڕەزا سالّح
٤- ئەحمەد تۆفیق
٥- جەلیل سەعید
٦- نەجمەدین محەمەد عەلی

هەر یەک لە ئەندامانی ناوچە ئەرکێکی پێسپێردرابوو، دیارە جگە لە ئەندامانی ناوچە دەیان کوردی ئاوارەی شارەکانی ئێران لە دەوری ناوچەی بەمۆ کۆبوونەوە.

دکتۆر ڕەزا سالّح لە نەخۆشخانەی (وەلی عەسری) ئەراک کاریدەکرد ئەرکی کۆکردنەوەی دەرمانی پێسپێردرا بوو، بەشێکی زۆر لە ڕێکخستنەکانی ناوچەی بەمۆ دەفتەرچەی بیمەی تەندروستییان هەبوو لەو ڕێگەیەوە دەرمانیان کۆدەکردەوەو دەیانگەیاندە بارەگاکانی سەرکردایەتی، دکتۆر ڕەزا مانگانە دەرمانی ئازار شکێن و لەفاف و برین پێچ و دەرمانی پاککردنەوەی برین و ئەنتی بایتیک و ئەو دەرمان و ئامێرانەی جۆری خوێنی دیاریدەکرد کۆدەکردەوەو دەینارد ناوزەنگ.

بەشێکیتر لە هەڤاڵانی ناوچەی بەمۆ ئەرکی وەرگرتن و چاپکردنی ئەو بەیاننامەو بڵاوکراوانەیان گرتبووە ئەستۆ کە سەرکردایەتی بۆی دەناردن، دوای ئامادەکردن و چاپکردنیان دەیانگەیاندەوە سەرکردایەتی.

یەکێک لەو بڵاوکراوانەی کە چاپیان دەکرد (الشراره) بوو، ناوچەی بەمۆ

ڕاستەوخۆ پەیوەندییان بە دکتۆر خدر مەعسوم لێپرسراوی لقی (٢)ی یەکێتی بۆ کاروباری دەرەوەی وولاتەوە هەبوو.

سـەردانی نـاوزەنگ

ساڵی ١٩٧٩ لە سەر بانگهێشتی هەڤاڵ مامجەلال خەلیل سەعیدو دکتۆر ڕەزا ساڵح سەردانی ناوزەنگیانکرد، جارێک دکتۆر فواد مەعسوم ناردی بەدوایاندا بە مەبەستی گواستنەوەی ئەو کەلوپەلانەی کە لە ئەوروپاوە هاتبوون.

کەلوپەلەکان پێکهاتبوون لە پێداویستی پزیشکی و سەرجەم پێداویستییە گرنگەکانی کارپێکردنی ئیزگە، تا بە سەلامەتی بگەنە بارەگاکانی سەرکردایەتی.

بۆ جاری دووەم هەڤاڵانی ناوچەی بەمۆ نەجمەدین محەمەد عەلی، خەلیل سەعیدو ڕەزا ساڵح بە هاوڕێیەتی خاتوو هێرۆ ئیبراهیم ئەحمەد، زێڕۆ، ئەبو سەفای حیزبی بەعسی سوری بەرەو ناوزەنگ کەوتنە ڕێ، کاتێک گەیشتنە ناو شاری تەبرێز شەڕ لە نێوان ئەرتەشی ئێران و گروپی شەریعەتمەدار هەڵایسا بوو ڕێگەیان بە هیچ ئۆتۆمبیلێک نەدەدا بچێتە ناو شار.

لە ڕێگایەکەوە کە دەکەوتە دەرەوەی شاری تەبرێز بەرەو بۆکان- مەهاباد بەڕێکەوتن دکتۆر ڕەزا ساڵح و خەلیل سەعید بەیەکەوە بوون هێرۆ خان و هەڤاڵانیتر لەگەڵ نەجمەدین محەمەد لە پێشەوە بوون.

کاتێک گەیشتنە خاڵی پشکنین پاسدارێک داوای ناسنامەی لە ئۆتۆمبیلەکەی هێرۆ خان و هەڤاڵانیتر کردبوو، ئەبو سەفا نوێنەری حزبی بەعسی سوری پاسپۆرتی سوری دابوو بە پاسدارەکە بەو هۆیەوە پاسدارەکە داوای ناسنامەی لە هەموویان کردبوو هەر یەکە پاسپۆرتی وولاتێکیان پێبوو هەر بۆیە هەموویان دەستگیر کران و بردیانن مزگەوتێک کە وەکو بەندیخانە بەکاریاندەهێنا.

لە شەڕی نێوان ئەرتەشی ئێران و گروپی شەریعەتمەدارەکاندا ژمارەیەک لە ئەندام و لایەنگرانی شەریعەتمەدارەکان دەستگیرکرابوون لە هەمان مزگەوت بەند کرابوون .

دەمەو ئێوارە گروپی شەریعەتمەدار ڕێپێوانیان بۆ ئازاد کردنی ئەندامەکانیان دەستپێکرد لە ژێر فشاری گروپی شەریعەتمەداردا بەند کراوەکانی ناو مزگەوتەکە ئازاد کران بەو هۆیەشەوە هێرۆخان و نەجمەدین و زێڕۆو ئەبو سەفا ئازاد کران.

بۆ ڕۆژی دوایی لە ماڵی مامۆستا عیزەدین حسەینی لە شاری مهاباد ڕەزا سالّح و خەلیل سەعید کە ڕۆژی پێشووتر لە هێرۆ خان و هەڤاڵەکانیتر دابڕابوون یەکیان گرتەوە.

دوای یەکگرتنەوەیان لە مهاباد بەرەو شاری سەردەشت بەڕێکەوتن لەوێشەوە بەرەو ناوزەنگ، وەرزەکە ساردو باران بوو دەشت و دەر قوڕ بوو کاتێک گەیشتنە ناوزەنگ یەکەم بارەگا کە تووشی بوون بارەگای حزبی شیوعی بوو لە نزیک چەمەکە، لە بەر هیلاکی و شەکەتی ڕێگا ئەو شەوە لە بارەگای حزبی شیوعی مانەوە.

بۆ بەیانی بەرەو بارەگای مامجەلال بەڕێکەوتن کەلوپەلەکانیان بە سەلامەتی گەیاندە سەرکردایەتی، بارەگای مامجەلال لە ناو قەدی شاخەکە بوو بەو هەورازو سەرەو ژوورەدا سەرکەوتن کە نزیک بوونەوە لە بارەگاکە مامجەلال هاواری لێکردن خەلیل سەعید و جەماعەت ئەگەر لە داهاتوو ڕەخنەتان گرت ئەو هەورازو سەرەو ژورەشی تیادا بنووسن.

بارەگای مامجەلال یەک ژووری بچووکی سەر دەرگا نزم بوو.

جگە لە کۆکردنەوەی هاوکاری و کۆمەک و پێداویستی پزیشکی بۆ شۆڕش، ناوچەی بەمۆ لە شاری ئەراک پێشوازییان لەو پێشمەرگانە دەکرد کە لە شەڕی ڕووبەڕووبوونەوەی دوژمندا بریندار بوون و چارەسەری پێویستیان بۆ دەکردن.

هـــــــەڕێمی پـــــــاڕێزگاری
1981-1980

هەڕێمی پارێزگاری بەردەوام لە گۆڕانکاریدا بوو ساڵی ١٩٨٠ هەڕێمی پارێزگاری بەمجۆرە بوو:

- عەلی شامار کەرتی سجن
- مەلا حەسەن (مەلای حاجی ڕەش) فەرماندەی کەرت
- شێخە کۆڵ فەرماندەی کەرت
- بەکر پیرۆت فەرماندەی کەرت
- مەلا وسو فەرماندەی کەرت
- شێرکۆ جدی فەرماندەی کەرت

بنکەو بارەگای هەڕێمی پارێزگاری لە بەرزاییەکان بوون بە سەر بارەگاکانی مامجەلال و کاک نەوشیروان و سەرکردایەتیدا زاڵ بوو.

خـــــــولی کـــــــادیران

یەکێتی نیشتمانی کوردستان لە سەرەتای دروستبوونییەوە گەشەی بە بیرو پـەروەردە کردنی هێزی پێشمەرگە داوە لە سەر بنەمای بیری شۆڕشگێڕانەی پێشکەوتنخواز بە شێوەیەک کە هێزی پێشمەرگە گۆش و پـەروەردە بکات و ئاڕاستەیان بکات بۆ بەدیهێنانی ئامانجە ڕەواکانی خەڵکی کوردستان لە ڕزگاری و دیاریکردنی مافی چارەنووسی خۆیدا بۆ ئەو مەبەستەش لە ساڵی ١٩٧٦ بەدواوە چەندین خولی کردووەتەوەو کادیری نوێی بۆ یەکێتی و شۆڕش پەروەردە کردووەو ڕەوانەی ناو جەماوەرو هێزی پێشمەرگەی کردوون یەکێک لەو خولانە ١٩٨٠/١/٢٠ بەڕێوەچوو.

مانگی ١١ی ساڵی ١٩٧٩ چاوپێکەوتن لەگەڵ ئەو پێشمەرگانە کرا کە دەبووایە بەشداری خولەکە بکەن چاوپێکەوتنەکە بە مەبەستی هەڵسەنگاندن بوو، دوای هەڵسەنگاندنەکە لە ١٩٨٠/١/٢٠ خولەکە دەستپێکرد تا ١٩٨٠/٣/٢٠ بەردەوام بوو، خولەکە بە سەرپەرشتی ئەرسەلان بایز بوو لە خولەکەدا چەندین سەرکردەو

پێشمەرگە و کەسایەتی وانەیان دەوتەوە لەوانە :

- مامجەلال
- نەوشیروان مستەفا
- فەریدون عەبدولقادر
- ئەرسەلان بایز
- نامق (پێشڕەو چەمچەماڵی)

هەر لە درێژەی خولەکەدا ژمارەیەک کەسایەتی وانەیان پێشکەشکرد، سەڵاحەدینی موهتەدی لە سەر دروستبوونی کۆمەڵەی زەحمەتکێشان، شۆڕشی گەلانی ئێران و ڕووداوەکانی ئێران و ڕۆژهەڵاتی کوردستان وانەیەکی پێشکەشکرد.

- عەلی حەویز بە وانەیەک بەشداریکرد
- جەمال ئاغا وانەیەکی لە سەر بزووتنەوەی سۆسیالیستی پێشکەشکرد
- مەلا بەختیار وانەیەکی پێشکەشکرد
- سالار عەزیز
- ملازم عومەر

مامجەلال لە وانەکانیدا باسی لە شۆڕشی نوێ، شەڕی پارتیزانی، کادرو ڕۆڵی کادر، بۆ بەشداربووەکانی خولەکە کرد، لە چەند وانەیەکی درێژدا بە وردی تیشکی خستە سەر ئەو بابەتانە.

- نەوشیروان مستەفا باسی لە قۆناغەکانی شۆڕش و مێژووی شۆڕش و هەموو ئەو ڕووداوانـە کرد کە گەلی کورد تووشی بووە، لە سەر ڕۆڵی کادرو کۆمەڵەش هەڵوەستەیکرد دەبێ چۆن بێ و چی بکات.
- ئەرسەلان بایز لە سەر مێژوو بە گشتی و مێژووی سەرهەڵدانی میرنشینەکان و ڕۆڵی میرنشینەکان زنجیرەیەک وانەی پێشکەشکرد.
- پێشڕەو لە سەر ئابوری کوردستان و سەرچاوە ئابوورییەکان چەند وانەیەکی پێشکەشکرد.
- کەسێکی حزبی بەعسی چەپ هات و وانەیەکی پێشکەشکرد.

لەو خولەدا هێرۆ خان و نەرمین عوسمان و نازەنین عوسمان و چەند ژنێکیتری تێکۆشەر بەشداری خولەکە بوون، خولەکە دوو مانگی خایاند لە ١٩٨١/٣/٢٠ کۆتایی هات.

بەشـــــدار بووانی خـــــولەکە

١- سالار عەبدوڵڵا
٢- هیوا ئەحمەد کاکی
٣- مامۆستا کاوە
٤- مەلا غەفور
٥- بەختیاری عەبە ڕەش
٦- سالّحە سوور
٧- سەرداڕە سوور
٨- کەیفی
٩- مامۆستا کاوەی دەشتی هەولێر
١٠- مەلا ئەحمەد
١١- سلیمانی خەڵکی دەشتی هەولێر
١٢- هێرۆ خان
١٣- نەرمین عوسمان
١٤- دکتۆر نازەنین عوسمان

هێرۆ خان و نەرمین عوسمان درەنگتر بەشداری خولەکەیانکرد.

تـــــــەوارەکانی نـــــــاوزەنگ

ڕێکخستنەکانی (ی ن ک) کۆمەڵە بە تایبەتی هێلانەی ژنەکانی شار بوون کە دواتر بوونە تەوارەکانی شاخ.

ژنان و کچانی کورد پۆل پۆل ڕوویاندەکردە ڕیزەکانی ڕێکخستن، تێدەکۆشان، خەباتی ناو شارەکانیان جۆشدەدا ئەرکی قورسیان لە سەر شان بوو، بەشێک لەو ژنانە ڕوویانکردە شاخ و لە ناوزەنگ گیرسانەوەو بوونە پێشمەرگە.

چوار کچ لە زانکۆی بەغدا دەیانخوێند سەر بە ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە بوون دوای ئاشکرا بوونیان زانکۆیان جێهێشت و هاتنە شاخ و وەکو هەشت مۆم هەشت گوڵ ئەستێرەی شەوان لە ناوزەنگ داگیرسان، بەشێک لەو ژن و کچانەی هاتبوونە شاخ بەشداری خولێکی ڕاهێنانیانکرد لە سەر چەک و تفەنگ (بەیان و نازەنین) پزیشک بوون لە نەخۆشخانەی شۆڕش لە ناوزەنگ، بەیان و نازەنین بە هەردووکیان قەمسەڵەیەکی ئەمریکیان هەبوو یەکێکیان بەرەکەی لە بەردەکرد ئەویتریان پشتەکەی لە ناو بەفرو سەرمای ناوزەنگدا لە نەخۆشخانە کاریاندەکرد نەخۆش و برینداریان چارەسەردەکرد، لە شەڕی مامەندەدا بە کۆڵە پشتی دەرمانەوە چوونە سەنگەرەکان و پێشمەرگەیان چارەسەر دەکرد.

• (نەرمین و پەیمان) لە ئیزگەی دەنگی شۆڕشی عێراق کاریاندەکرد بێژەری ئیزگە بوون، هەواڵ، ڕاپۆرت، ژیاننامەی شەهید و وتاریان دەخوێندەوە.

بەردەوام کچان دەهاتنە ڕیزەکانی شۆڕشەوە پەخشان حەفید، نەرمین عوسمان، نەزیرە حارس ،نازەنین عوسمان، شوکریە، دێرین و دیلمان، هاوڕێ ڕابی- ڕووناک مەحموود وساماڵ ملازم حەلیم و دەیانیتر هاتنە ڕیزەکانی شۆڕش بەڵام وەکو پێویست گرنگیان پێنەدرا، چەند ژنێک نەبێت کە لە پەنجەی دەست تێنەپەڕین نەیانتوانی لە ڕیزی مەفرەزەو هەرێم و تیپەکاندا چەک لە شان و پێشمەرگە بن.

هێواش هێواش ئەو ژنانە پەرتەوازە بوون هەندێک شوویانکرد بە پێشمەرگە، هەندێک چوونە ئەوروپا.

فراوان نەبوون و دروستنەبوونی هێزی پێشمەرگەی ژنان بۆ ئەوە دەگەڕایەوە بارودۆخی کۆمەڵایەتی باشووری کوردستان یارمەتیدەر نەبوو (ی ن ک)یش لە بەر ڕۆشنایی ئەو بارودۆخە کۆمەڵایەتییە و قورسی ژیانی پێشمەرگایەتی و دڕندەیی حزبی بەعس بەرنامەیەکی ڕوونی نەبوو سەبارەت بە بەشداریکردنی فراوانی ژنان لە ڕیزی تیپ و مەڵبەندەکان و داموودەزگاکانیتری شۆڕشدا.

(ی ن ک) هەمیشە ڕوانینی بۆ ژنان وەکو توێژێکی گەورەی کۆمەڵ و هاوشانی پیاو هەڵوێستی ڕوانینێکی پڕ لە بەهاو ڕێزو گرنگ بووە لە ڕۆڵی ژنان لە بەرەو پێشچوونی کۆمەڵگەداو هەرگیز ئەو لایەنەی فەرامۆش نەکردووە بەڵام دۆخی کوردستان مەسەلەی چەکدار کردنی ژنانی لە ڕیزی هێزی پێشمەرگەدا دەستەبەر نەدەکرد.

ژنانی شاخ داواکار بوون خەباتی چەکداری بکەن مەفرەزەو کەرت و تیپ دروستبکەن بەڵام بێ پشتیوان بوون لەو بوارەدا کە ئەوەش بۆ حزبێکی خاوەن بیری پێشکەوتنخوازانەی یەکێتی بە تایبەت کۆمەڵە بە کەموکوڕی و کەلێنێک هەژمار دەکرێت کە دەکرا کۆت و بەندەکانی کۆمەڵگە تێپەڕێنێت و وەکو بوارەکانیتر لەو بوارەشدا سەرمەشق و سەردەق شکێن بێت.

دواجار ژنەکانی شاخ بوونە هاوەڵوو هاوخەمی هاوسەرە پێشمەرگەکانیان ئەوانیش ناخۆشیەکانی ڕۆژگاریان چەشت، بۆنی گازی کیمیاییان هەڵمژی، کارەساتی ئەنفالیان بینی و بەشداری هەموو ناخۆشییەکانی شۆڕش بوون بەڵام خەونی بوونە فەرماندەو سەرکردەو پێشمەرگەیان لەو قۆناغەدا بەدینەهات هەتا دوای ڕاپەڕین.

ڕەوەنـــــــدەکان

ڕۆژی ١٩٨٠/٩/٣ کۆپتەرە مەرگچێنەکانی دوژمن پەلاماری ڕەوەندەکانی قەڵاتۆکان و گۆڕتسوییێاندا و جێگەکانیان سووتاندن ئاگر بەربووە پوش و پەڵاشی ناوچەکە

شـــــەڕی شـــــێنێ

یەکەم ڕۆژی جەژنی قوربان و لە ١٩٨٠/١٠/١٩ دوژمن بە پاڵپشتی گەلە جاشێکی زۆر پەلاماری بەرزاییەکانی شێنێ و قوتەی مامەندەیاندا.

پێشمەرگەکانی (ی.ن.ک) و حزبی سۆسیالیستی یەکگرتووی کوردستا ڕووبەڕووی پەلامارەکەی دوژمن بوونەوە و تێکیانشکاندن.

لەوشەڕەدا چوار پێشمەرگە شەهید بوون، یەکێک لە شەهیدەکان پێشمەرگەی حزبی سۆسیالیستی یەکگرتووی کوردستان بوو .

قـــــــــوەتی قـــــــەلاتووکان
1980

بە بڕیاری مەکتەبی عەسکەری قووەتی قەلاتووکان دروستکرا

- عبدالرحیم لێپرسراوی قووەت
- ئەحمەد خدر جێگری قووەت
- عوسمان بچکۆل فەرماندەی کەرت
- برایم ڕەبەن فەرماندەی کەرت
- هاوڕێ مەغدید ڕابەری سیاسی

قووەتی قەلاتووکان کورتی خایاندوو هەڵوەشایەوە لەو ماوەیەدا کۆپتەر هاتە سەر قەلاتووکان و بارەگاکانیان بۆردوومانکردوو کەپرەکانیان سووتاند.

مـــەفرەزەی سەرەتایی – هـــەرێمەکان

ئەو سەرچاوەو کەسانەی بۆ ئەم بەرگە سوودم لێوەرگرتوون، چاوپێکەوتنێکم لەگەڵ کردوون.

مەفرەزەی سەرەتایی شارەزوور – هەرێمی یەک

*حامید خالید محەمەد (حامیدی حاجی غالی)

*تۆفیق ڕەحیم دەرویش قادر (تۆفیقی ڕەعنا)

*محەمەد عەلی عەبدوڕەحمان (جەلال کوڵکنی)
*کەمال شاکر محەمەد (دکتۆر کەمال شاکر)
*بیرەوەری پێشمەرگەیەک ، محەمەدی حاجی مەحموود
*کەشکۆڵی بەسەرهاتم (شێخ عەلی – مەحموود کەشکۆڵ)
*سەلام کوێخا عەزیز
*محەمەد قاشتی
*فەلاح محەمەد عەلی (فەلاح حەمە بۆر)
*سەلام مەحموود محەمەد (سەلامی مەحموود خەنان)
*ئیبراهیم کۆیی (بلە کۆیی)
*عەزیز محەمەد ئەمین قادر (عەزیز کوڵکنی)
*کامەران عوسمان
*حەمە هاواری
*ئازاد دەرەمیانەیی
*بورهان عەبدوڵڵا (بورهان مەسەکانی)
*حەسەن سالّح حەمەدەمین (حەسەن هەڵەبجەیی)
*هەواڵنامەی شۆڕش

هەڕێمی دوو مەفرەزەی سەرەتایی

*عەلی بچکۆل
*ئەبو بەکر محەمەد حاجی (مەلا شاخی)
*وەستا سابیر
*ڕەوەند مەلا مەحموود
*شێرزاد حافظ
*فەقێ هۆشیار

*ڕووناک مەحموود
*هەواڵنامەی شۆرش
*بیرەوەریەکانی بەکرتەلانی (تەنها بۆ بریندرابوونەکەی)

مەفرەزەی سەرەتایی – هەڕێمی ٣ شارباژێڕ

*مستەفا چاوڕەش
*جەمالی حەمەی خواکەرەم
*حەمە عەلی بەرزنجی
*غەریب گەنکەیی
*ئەبو بەکر حەسەن حەمە (بەکرە دڕێژ)
*کەمال شێخە
*محەمەد ڕەشید ئەحمەد (خاڵە سەراوی)
*محەمەد مەحموود سەراوی
*ئازاد دەرەویانی
*قادر حاجی عەلی
*مەجید مەلا صدیق
*عیزەت شەمساوایی
*کامەرانی ڕەشە چالە
*مامۆستا جەمال بلکیانی
*سەید ئەحمەد ماوەتی
*بورهان ماوەتی
*هەواڵنامەی شۆڕش

مەفرەزەی سەرەتایی – هەڕێمی چوار

*کەمال شێخە

*ئیسماعیل ماوەتی
*مستەفا سەرگەڵویی
*مامۆستا ئەحمەد
*عوسمان شارستێنی
*عیزەت شەمساوایی
*سالار عەبدوڵڵا
*شێخ فەتاح
*شێخ عوسمان سەرگەڵوویی
*هەوالّنامەی شۆڕش

مەفرەزەی سەرەتایی - هەڕیمی پێنج
*ئازارد غەریب (ئازادی سەگرمە)
*شێخ کەریم چاوەڕەش
*سەلام کوێخا عەزیز
*محەمەد قاشتی
*مەحموود سەنگاوی
*بیرەوەریەکانی مەحموود سەنگاوی
*بیرەوەریەکانی مستەفا چاوڕەش
*مام سالّح گۆڕ ئەسپی
*هەوالّنامەی شۆڕش
*ئازاد بیلال

مەفرەزەی سەرەتایی - هەڕیمی شەشی ئازادی
*محەمەد وەتمان
*عەلی سۆفی ئەحمەد

*هەواڵنامەی شۆڕش
مەفرەزەی سەرەتایی – هەرێمی حەوتی باڵەک
*حەسەن شێخە بنزێری
*بەکر پیرۆت
*خاڵ موراد
*ڕەسوڵ قەندە
*مام هێدی
*شێخ محەمەد گەڵاڵی
*حارس ئاغا
*محەمەد سەیدە
*حاجی ماونی
*هەواڵنامەی شۆڕش

مەفرەزەی سەرەتایی – هەرێمی هەشتی هەولێر
*قەندیل بەغدای هەژاند – شەهید ڕێباز
*سەفەری کوردایەتی بیرەوەرییەکانی شارو شاخ شەهید شاخەوان عەباس
*فاروق عەلی مەولوود
*دڵشاد مام ڕەزا
*مامۆستا زیرەک
*شەریف کەشکۆڵ
*محەمەد خەلیفە
*دیار موفتی

هەڕیمی نۆ

*حاجی محەمەد
*مەلا ڕەشاد
*سەلام کوێخا عەزیز
*عومەر مەحمود محەمەد (عومەری حاجی مەحموود)

هەڕیمی دەی جوتیاران

*عەبدوڵڵا هەمزە
*مەحموود ڕەزانی
*مەولود شێنەیی

هەڕیمی یانزەی پشدەر- قوەتی پشدەر

*حەمە هەژار
*شێخ ئیسماعیل
*جەنگیز قادراغا

مەفرەزەی سەرەتایی هەڕیمی دوانزە

*عەبدوڵڵا موسلیم حەمەدەمین (عەبدوڵڵا بۆر)
*عەبدولڕەحمان حەسەن حاجی مەلا (ڕەحمان کەزیانی)
*محەمەد قارد (گۆڕە شێر)ی
*فەتاح قارد مەحموود (خاڵ فەتاح)
*حسێن خدر حەمەد
*حسێن بەشان
*عەلی بیجانی

مەفرەزەی سەرەتایی – قوەتی خۆشناوەتی (خۆشناوەتی – بالیسان)

*ڕەشۆ بێتواتەیی
*ئەحمەد هەرتەلی
*سەباح مێرگەسەری
*زنجیرەیەک نووسینی هاوڕێ کاوە
هەرێمی ١٤ ی ئاکۆ
*سواره ئاغا (سواراغا)
*محەمەدی کاک هەمزە
*محەمەد وەرتی

هەرێمی پارێزگاری – دەستەی پارێزگاری

*عوسمان بچکۆل
*بەکر پیرۆت
*محەمەد خەلیفە
*ڕەزا سالّح ئەحمەد (دکتۆر ڕەزا)
*سەردار عەبدوڵڵا

وێنەکان

هەڕیمی (١) هەورامان ــ شارەزور

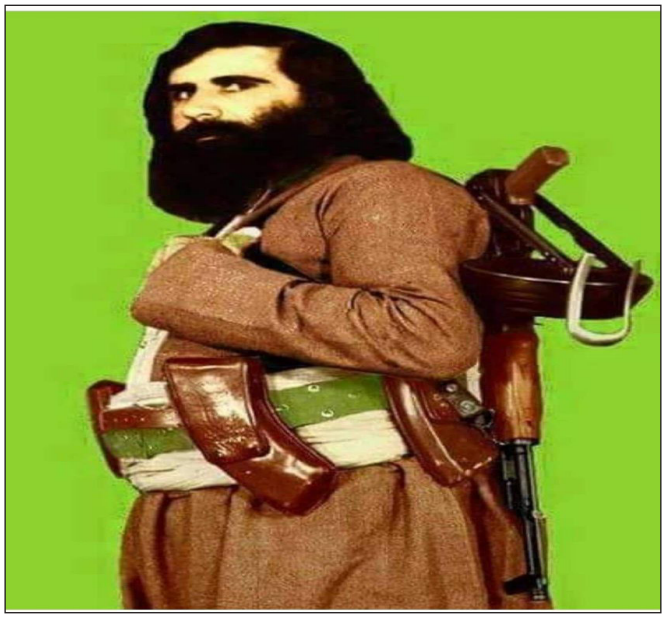

شەهید ئەحمەد شاتوانی

عثمان علی گه ڵاڵی و حمه باڵابه رز
دوو تێکۆشه ری ڕۆژانی سه خت و دژوار

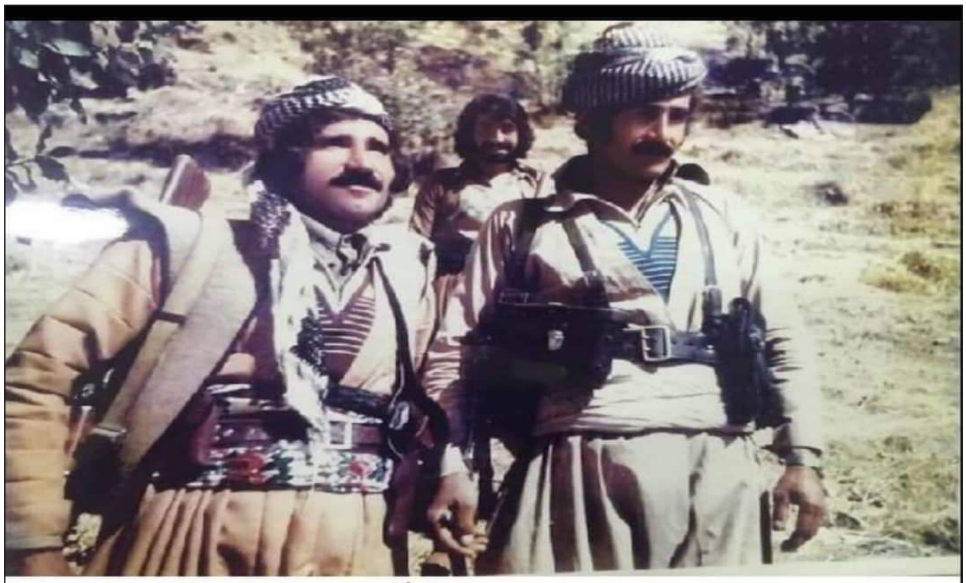

شه‌هید ئه‌حمه‌د تارانی و شه‌هید ئه‌حمه‌د گریانه‌یی و حمه‌ی حمه‌سه‌عید
پێشمه‌رگه‌ی جوان و هه‌ڵبه‌رزه‌فره‌کانی شۆڕشی نوێ . ساڵی 1978

شه‌هید محمود حاجی فرج - عبدوللّه جاف - شه‌هید کریم محمد صابیر
پێشمه‌رگه‌گیان له‌سه‌رده‌سته‌کانی یه‌کێتی نیشتیمانی کوردستان

لە ڕاستە وە : دکتۆرقادر- شە هید شوکت حاجی مشیر- مامۆستا شاهۆ- سێ پیاوی شۆڕشگێڕو ئازا

شە هید ڕۆستم تریفە یی - شە هید محمود حاجی فرج - ماجید فە یلی-شە هید ئاوات - شوکت حمە صالح - شە هید ئە حمد شاتوانی - حمە ی حمە سعید سالی 1983 گوندی ڕە زلە

کەرکووک هه ریمی ۲

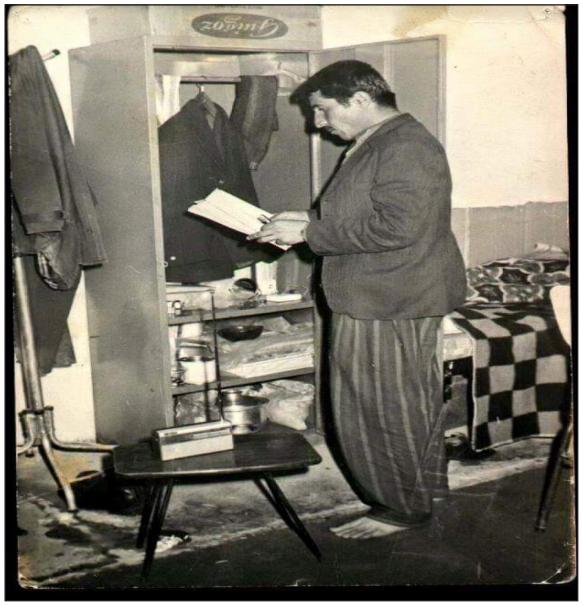

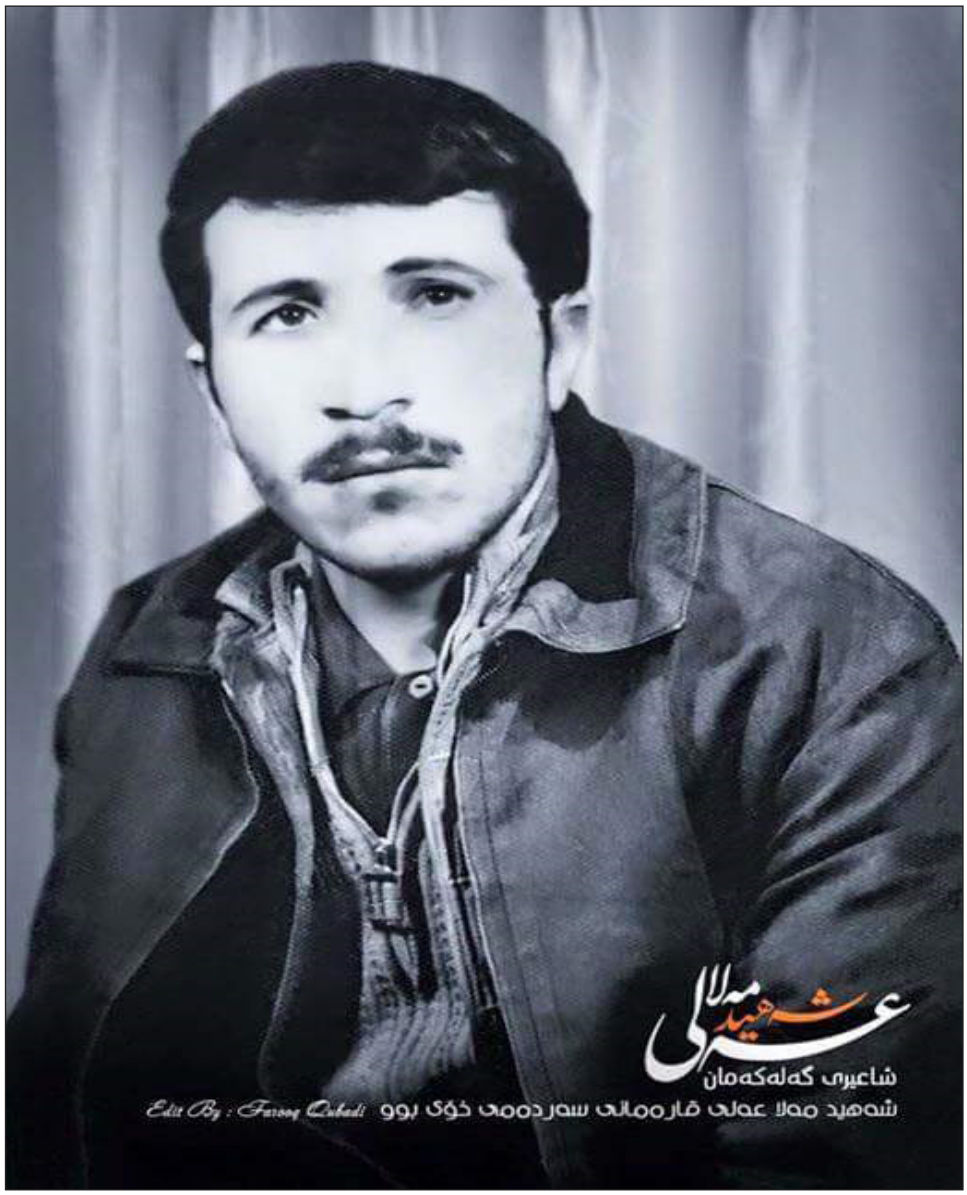
شاعیری گەلەکەمان
شەهید مەلا عەلی قارەمانی سەردەمی خۆی بوو
Edit By : Farooq Qubadi

١-فه قی وشیار. ٢-شه هید دلشاد به نگینه.
٣- شه هید شه مال باخی ٤-ره فیقی که ریمه جاف
زه لی ١١/٦/١٩٧٨

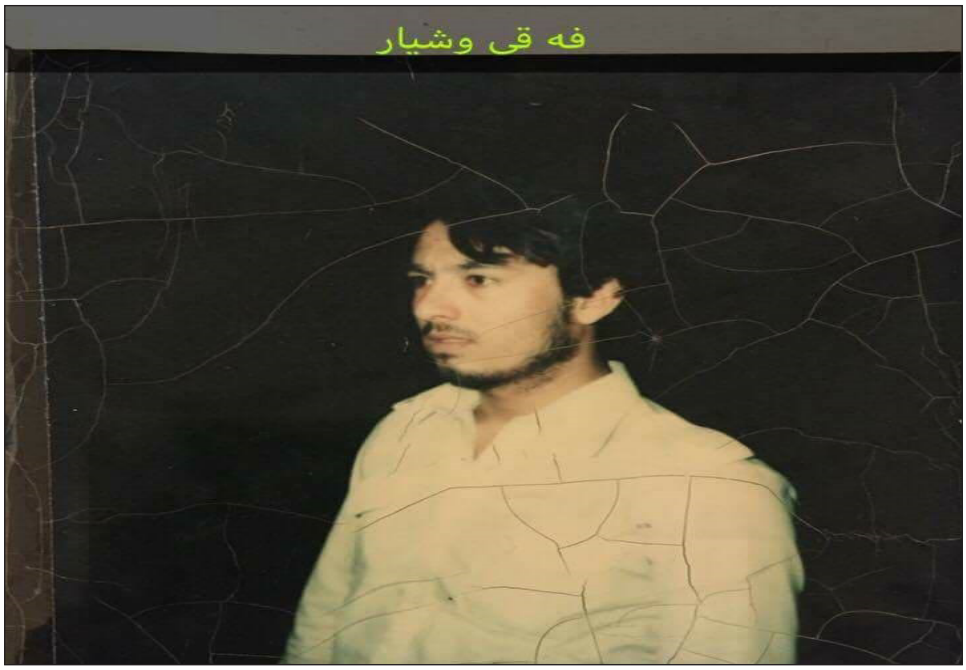
فه قی وشیار

له راستە وە ١-فە قی وشیار ٣- مجید حسین عسکری
٥- رە فیقی کە ریمە جاف ٢٣/٥/١٩٧٩
دانیشتوە کان ٢-شە هید زرار عسکری(خری ناوزە گ)

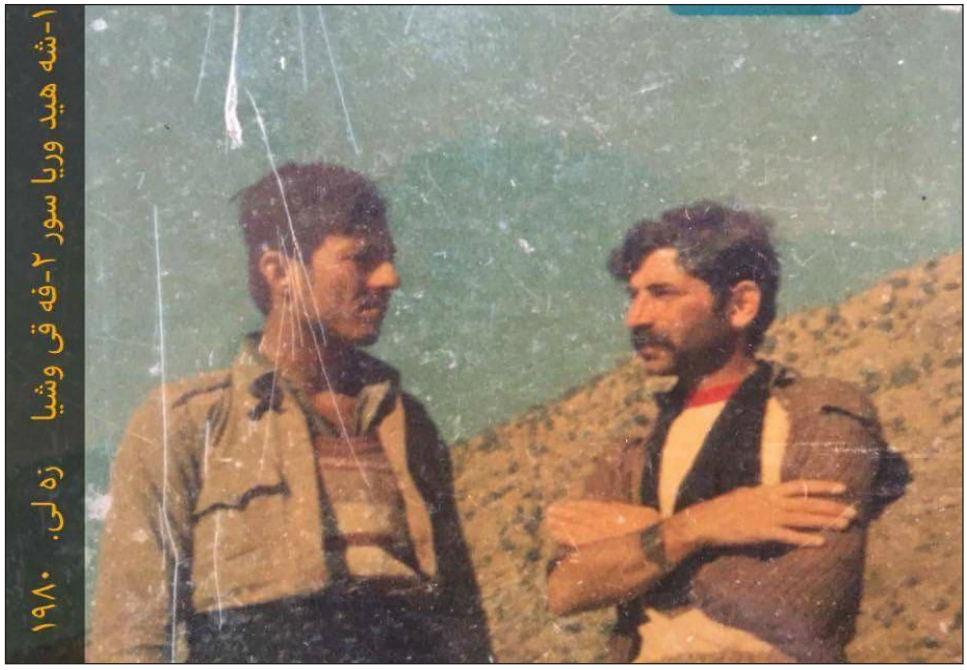
١-شە هید وریا سور ٢-فە قی وشیا زە لی. ١٩٨٠

هەڕیمی٣ی شارباژێڕ مەفرەزەکانی پێنجوێن

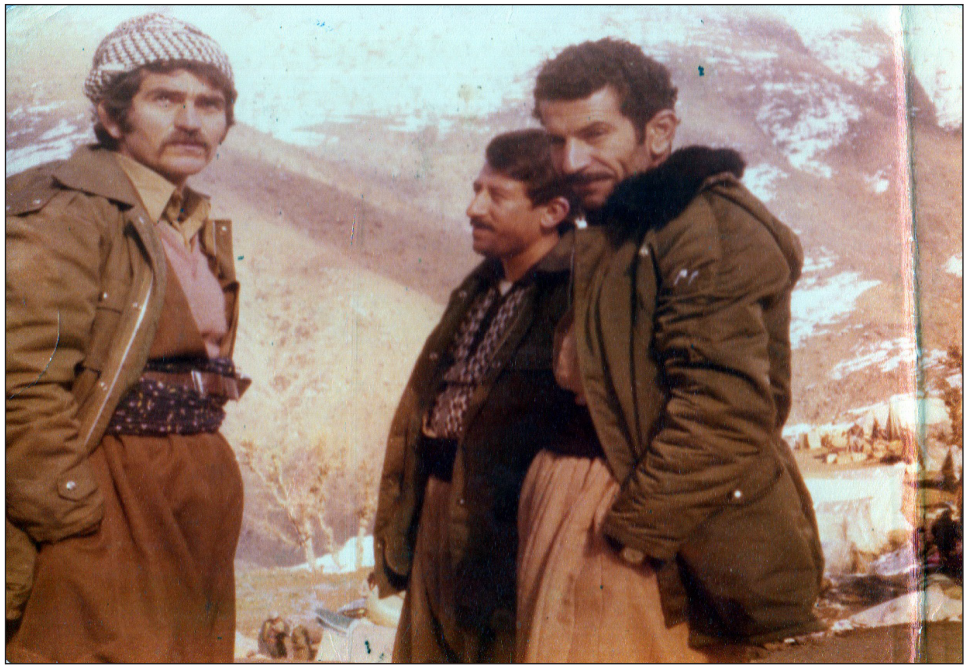

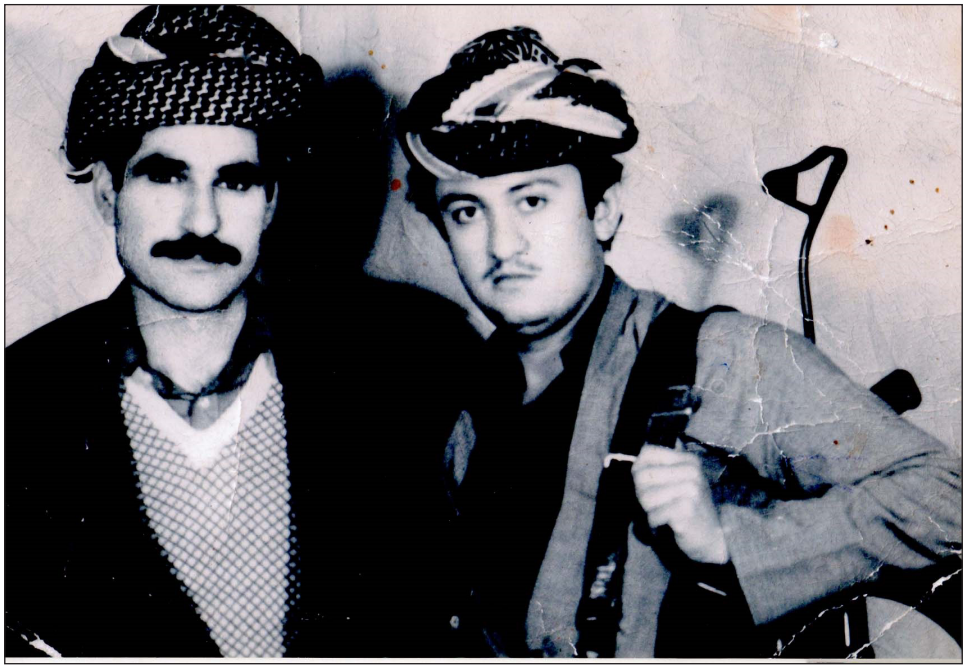

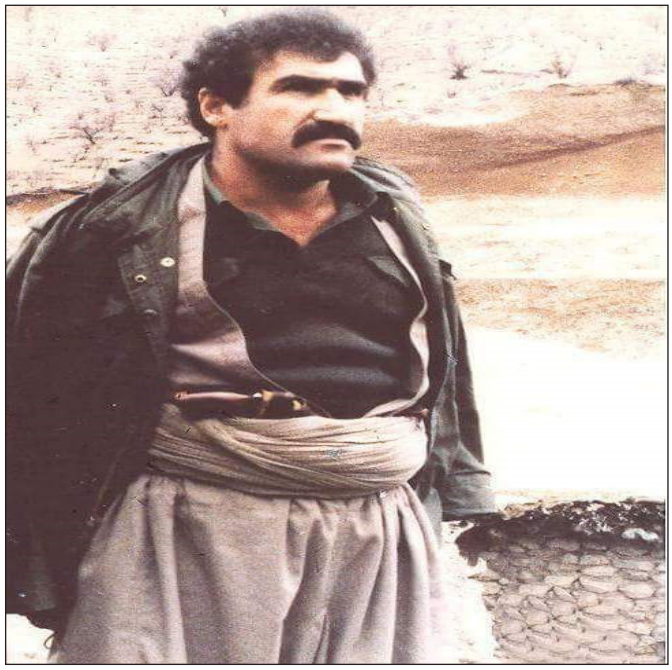

© Chuartai

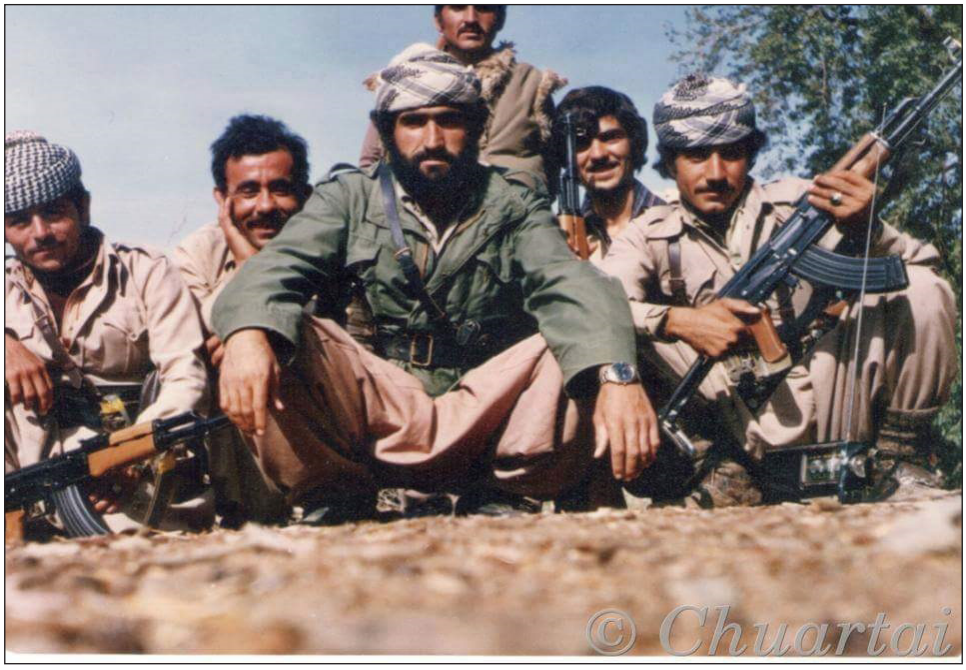
© Chuartai

هەڕێمی٤

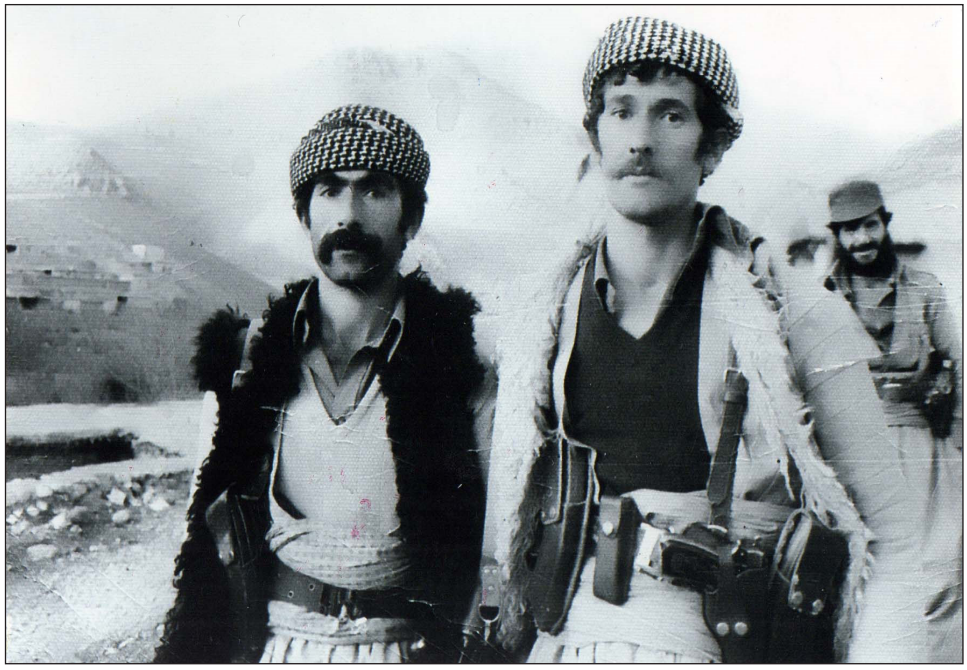

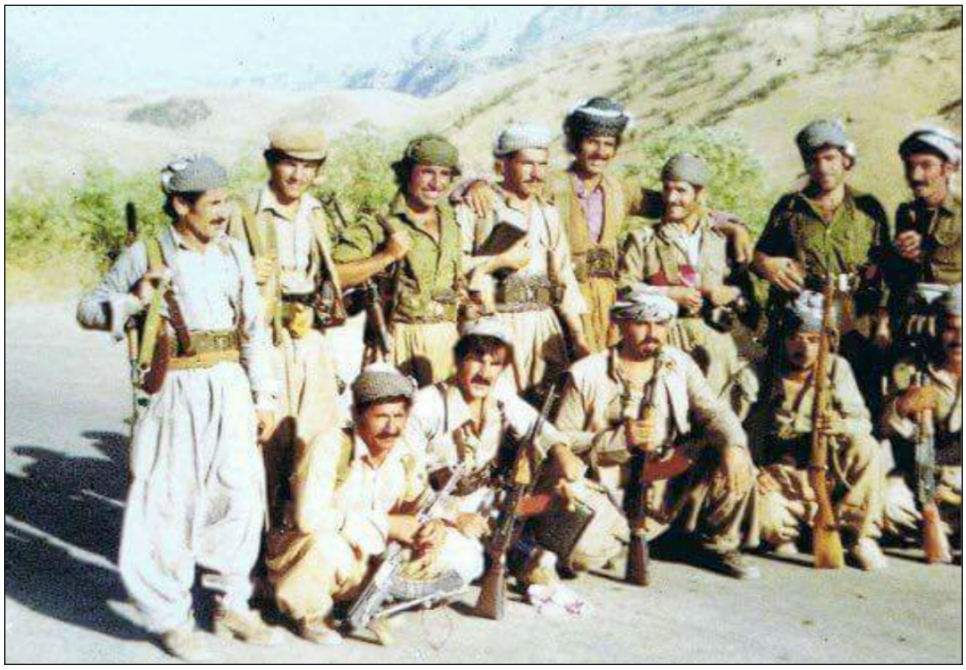

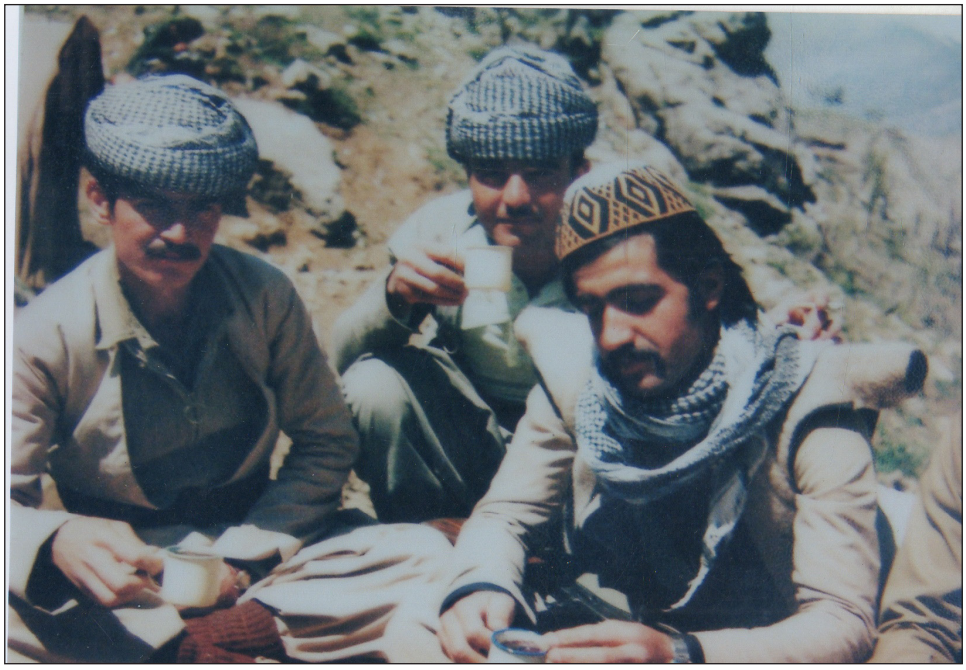

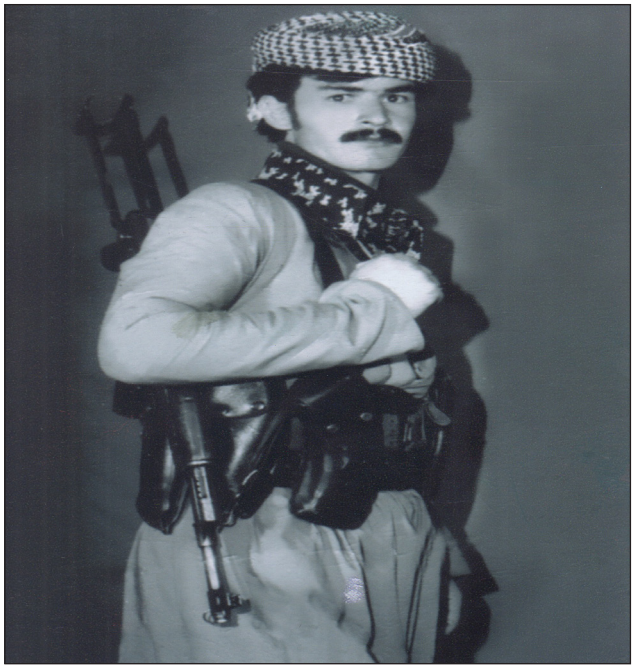

هەڕێمی٥

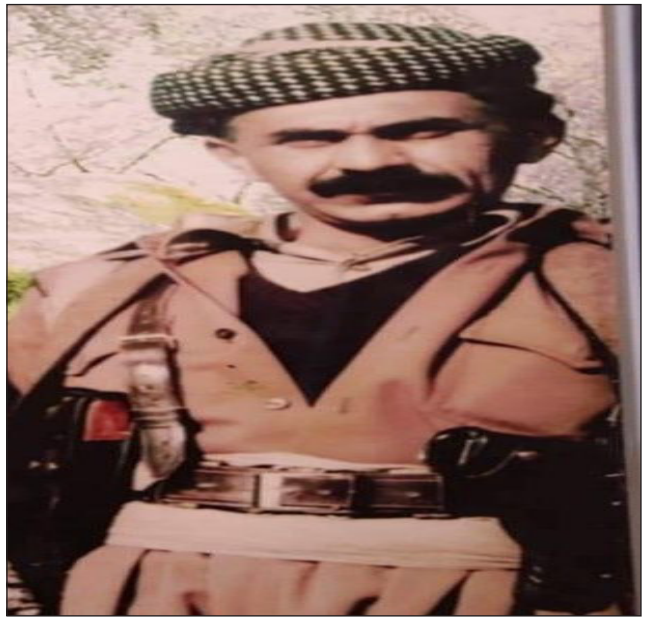

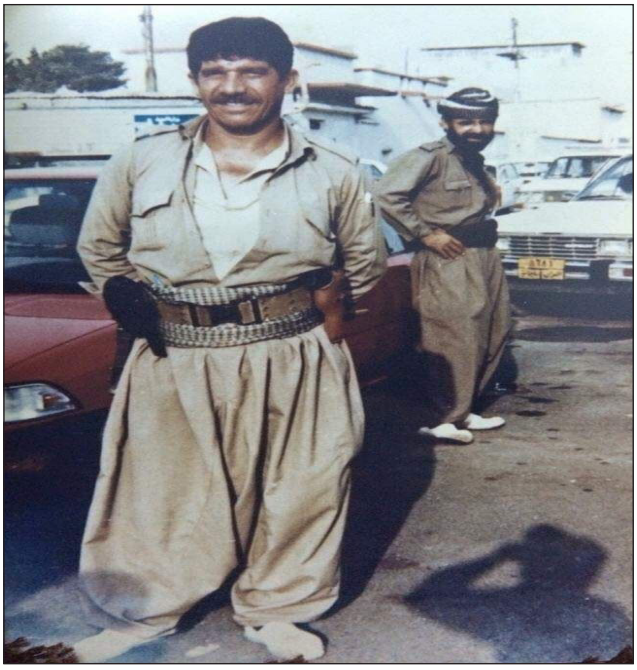

١٩٧٧/١/١٦
حدودی تورکیا

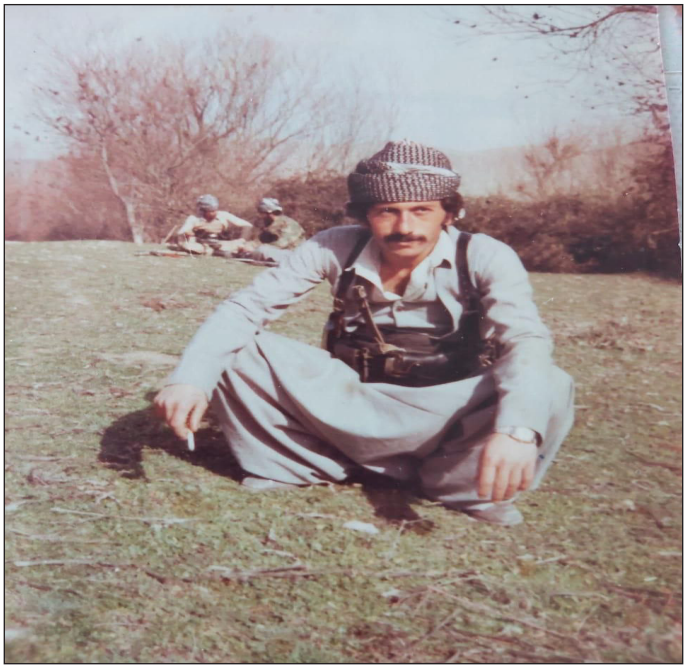

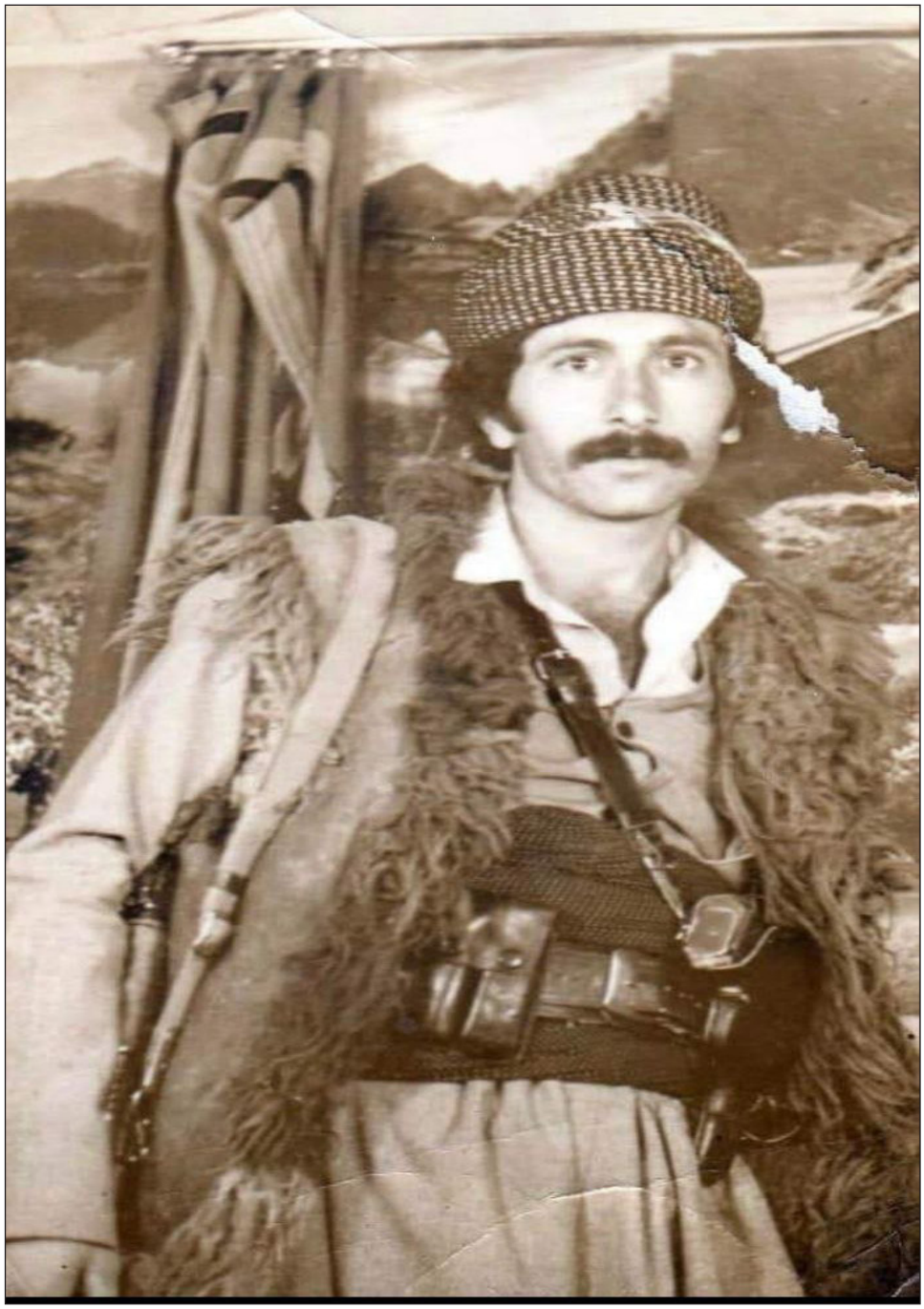

هەڕێمی ٨

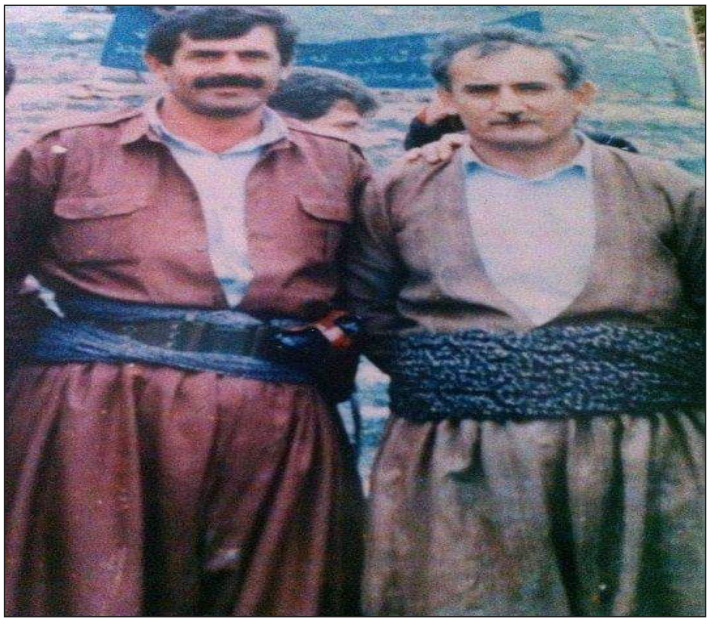

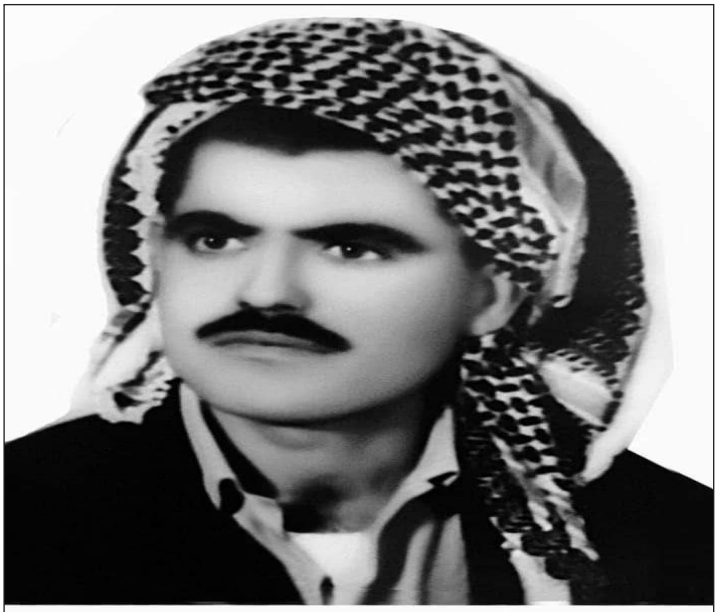

شەهید سەعدی گچکە

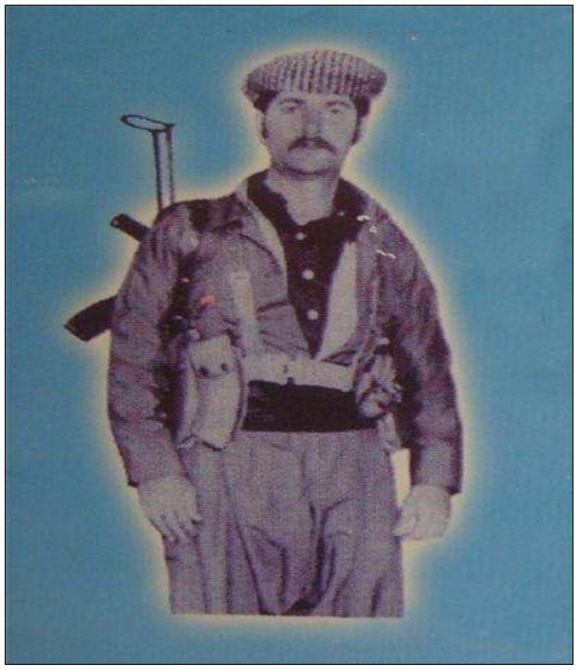

هەڕێمی پارێزگاری